

Aranyszájú Szent János

Homíliák

János evangéliumához

II.

Chrysostomos / Aranyszájú Szent János:

Homíliák János evangéliumához II.

Fordította: Hanula Gergely

A fordítás a Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kara
kutatási pályázatának támogatásával készült

Kiadja a Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kara

© Hanula Gergely

© Károli Gáspár Református Egyetem

ISBN 978-615-6637-71-0

DOI 10.61376/MCIV8892

<https://doi.org/10.61376/MCIV8892>

Budapest, 2026

Aranyszájú Szent János

Homíliák János evangéliumához

II.

„Az Úr ugyanolyan bőkezűen, ahogy Lelke által minket megvilágosít, segítséget is nyújt számunkra, mely révén akarja, hogy igazságának keresésében munkánk előre haladjon. Nincs miért ezeket akár feleslegesként figyelmen kívül hagynunk, akár mint nem anynyira fontosra, kevésbé figyelniünk rájuk. Mert lelkünkben kell őriznünk, mit Pál mondott: »minden a mienk, mi pedig a Krisztuséi«. Szolgáljanak hát nekünk, miket az Úr a mi hasznunkra rendelt!

Márpedig, ha méltányos, hogy a keresztyén nép ne legyen megfosztva Isten szavától, eszközei sem tagadhatók meg, melyek az ő igaz megértésére segítenek minket. Művészete és tudománya viszont nincs, ami pedig máshol létezik nem kevés segítség, nem mindenki számára elérhető. Hátra van még tehát, hogy előtérbe kerüljenek azon magyarázók művei, kik Isten ismeretében annyira előre haladtak, hogy másokat is oda vezethetnek. Helyesen szem előtt tartották ugyanis Pál szabályát, mely szerint minden eszközt, amelyet Isten az ő szolgálóinak a rendelkezésére bocsátott, mindenkinek az épülésére kell fordítani. ...

Emlékezzen az olvasó, hogy milyen műfajban választottam őt mások helyett. Ezek ugyanis homíliák, amelyek több részből állnak, és ezek között is az első helyen áll a Szentírás magyarázata, amelyben – ezt józan ésszel senki sem tagadhatja – a mi Arany-szájunk minden más fennmaradt régi szerzőt felülmúl. ... A mi Aranyszájunkat pedig azért illeti az elsőnek járó dicséret, mert mindig fő törekvése volt az, hogy a Szentírás veleszületett őszinteségétől szemernyit se térjen el, és ne engedje meg magának azt a szabadságot, hogy kiforgassa a szavak egyszerű jelentését.”

Kálvin János

(Előszó „Chrysostomos: Homíliák János evangéliumához”
francia fordításához, *Corpus Reformatorum* IX.833–835)

Tartalom

Előszó.....	9
45. homília (<i>Mit tegyünk, hogy Istennek tetsző dolgokat cselekedjünk?</i> Jn 6,28–40)	13
46. homília (<i>A zsidók zúgolódni kezdtek ellene ...</i> Jn 6,41–52)	22
47. homília (<i>... ha nem eszitek az Emberfia testét,</i> Jn 6,53–71)	29
48. homília (<i>Jézus ezután Galileát járta ...</i> Jn 7,1–8).....	39
49. homília (<i>Miután ezeket mondta, ott maradt Galileában ...</i> Jn 7,9–24)	45
50. homília (<i>A jeruzsálemiek közül ekkor így szóltak némelyek ...</i> Jn 7,25–36)	53
51. homília (<i>Az ünnep utolsó, nagy napján felállt Jézus ...</i> Jn 7,37–44)	60
52. homília (<i>A szolgálk visszamentek a főpapokhoz ...</i> Jn, 7,45–8,19)	66
53. homília (<i>Mindezeket a kincstárnál mondta Jézus ...</i> Jn 8,20–30)	74
54. homília (<i>Így szólt akkor Jézus azokhoz a zsidókhoz ...</i> Jn 8,31–47).....	80
55. homília (<i>Vajon nem jól mondjuk, hogy samáriai vagy te ...</i> Jn 8,48–59)	88
56. homília (<i>... meglátott egy születése óta vak embert ...</i> Jn 9,1–9,5).....	94
57. homília (<i>Ezt mondta, és a földre köpött, sarat csinált a nyállal ...</i> Jn 9,6–16)	101
58. homília (<i>Ezért ismét a vakhoz fordultak ...</i> Jn 9,17–33)	108
59. homília (<i>És kiközösítették ...</i> Jn 9,34–10,13)	118
60. homília (<i>Én vagyok a jó pásztor ...</i> Jn 10,14–21)	127
61. homília (<i>Elérkezett Jeruzsálemben a templomszentelés ünnepe ...</i> Jn 10,22–42) ...	139
62. homília (<i>Volt pedig egy beteg ember, Lázár, Betániából ...</i> Jn 11,1–29)	148
63. homília (<i>De Jézus még nem ért be a faluba ...</i> Jn 11,30–40)	157
64. homília (<i>Elvették tehát a követ ...</i> Jn 11,41–48)	165
65. homília (<i>Kajafás, aki főpap volt abban az esztendőben ...</i> Jn 11,49–12,8)	175
66. homília (<i>Nagyon sokan megtudták a zsidók közül ...</i> Jn 12,9–24)	182

67. homília (<i>Aki szereti az életét, elveszti ... Jn 12,25–33</i>)	189
68. homília (<i>Mi azt hallottuk a törvényből ... Jn 12,35–41</i>)	195
69. homília (<i>Jóllehet a vezetők közül is sokan hittek benne ... Jn 12,42–50</i>)	200
70. homília (<i>Közeledett a páska ünnepe ... Jn 13,1–11</i>)	205
71. homília (<i>Miután megmosta a lábukat ... Jn 13,12–19</i>)	211
72. homília (<i>Aki befogadja azt, akit elküldök, engem fogad be ... Jn 13,20–35</i>)	217
73. homília (<i>Simon Péter megkérdezte tőle: Uram, hova mégy? ... Jn 13,36–14,7</i>)	225
74. homília (<i>Uram, mutasd meg nekünk az Atyát ... Jn 14,8–14</i>)	231
75. homília (<i>Ha szerettek engem, ... Jn 14,15–30</i>)	237
76. homília (<i>Én vagyok az igazi szőlőtő ... Jn 14,31–15,10</i>)	247
77. homília (<i>... hogy az én örömöm legyen bennetek ... Jn 15,11–16,3</i>)	253
78. homília (<i>... amikor eljön ez az óra, emlékezzetek rá ... Jn 16,4–15</i>)	262
79. homília (<i>Egy kis idő még, és nem láttok engem ... Jn 16,16–33</i>)	271
80. homília (<i>Atyám, eljött az óra ... Jn 17,1–5</i>)	280
81. homília (<i>Kijelentettem a te nevedet az embereknek ... Jn 17,6–13</i>)	287
82. homília (<i>Én nekik adtam igédet ... Jn 17,14–26</i>)	293
83. homília (<i>... kiment tanítványaival a Kidrón-patakon túlra ... Jn 18,1–36</i>)	301
84. homília (<i>Akkor mégis király vagy te? ... Jn 18,37–19,15</i>)	312
85. homília (<i>Ekkor kiszolgáltatta őt nekik, hogy megfeszítsék ... Jn 19,16–20,9</i>)	319
86. homília (<i>A tanítványok ezután hazamentek... Jn 20,10–23</i>)	331
87. homília (<i>Tamás pedig, egy a tizenkettő közül ... Jn 20,24–21,15</i>)	339
88. homília (<i>Miután ettek, így szólt Jézus Simon Péterhez ... Jn 21,15–25</i>)	347

Előszó

Aranyszájú Szent János homíliái a késő antik keresztény irodalom egyik legjelentősebb exegetikai gyűjteményét alkotják. Bár az antik kereszténység gazdag bibliaértelmező hagyományt hagyott ránk, kevés olyan szerző akad, aki ennyire világos szerkezetben, retorikailag kimunkált, teológiaiilag megalapozott és lelkipásztori érzékenységgel átszőtt módon mutatná meg, miként olvasta a 4. század végi Kelet a Szentírást, különösen is a János-evangéliumot, amelynek teológiai mélysége már az ókorban is kitüntetett figyelmet élvezett.

Aranyszájú Szent János (+407) személye maga is külön fejezet az egyháztörténetben. A szíriai Antiókhiaiban nevelkedett, ahol a klasszikus görög retorika mesterségét Libaniosznál sajátította el, s ezzel olyan szónoki képességekre tett szert, amelyek hatását egész későbbi munkássága során őrizte. A világi karriert feladva az aszkéta-élet felé fordul, majd pappá szentelése után Antiókhia legnevesebb igehirdetője lett. Innen hívták Konstantinápolyba pátriárkának 398-ban, s bár pátriárkai szolgálatát intrikák, politikai támadások és száműzések keserítették meg, prédikációi és bibliai magyarázatai révén már saját korában is az Egyház egyik legtekintélyesebb tanítójának számított. A „Chrysostomos”, azaz „Aranyszájú” elnevezés egyaránt utal szónoki erejére és arra a ritka képességére, hogy a Szentírást úgy magyarázza, hogy közben az egyházi közösség egészét megszólítja: a szerény kézműveseket és a városi előkelőket éppúgy, mint a tanult hallgatókat.

A János-homíliák létrejötte feltehetőleg antiókhiai szolgálatához köthető. A jelenlegi kutatás egybehangzóan azt valószínűsíti, hogy a teljes homíliasorozat 390–397 között hangzott el. Az antiókhiai gyülekezet a birodalom harmadik legnagyobb városában kulturálisan sokszínű közegben élt, jelentős zsidó diaszpórával, ahol a hellenisztikus neveltetésű polgárság, a keleti vallási hagyományok hordozói, a városi szegények és a vagyonos elit különböző elvárásokkal jelent meg az istentiszteleten. Chrysostomos prédikációinak egyik kiemelkedő vonása, hogy ezeket az eltérő hallgatói közegeket képes volt egyszerre megszólítani. A homíliákban kimagasló filológiai érzék, éles logikai felépítés és előszóhoz igazított retorikai dinamizmus jelenik meg, ugyanakkor szinte minden beszédben felismerhető az a szelíd, de határozott pásztori hang, amelynek célja a közösség építése és a hívő életgyakorlat formálása.

A János-homíliák műfaja egyszerre őrzi a későantik homília klasszikus formáját és a patrisztikus exegézis sajátos módszertani elemeit. A homília elsődleges célja nem a tudományos kommentár, hanem a bibliai szöveg élő, közös-ségben elhangzó magyarázata. Chrysostomos szorosán követi az evangéliumi szöveget: versről versre halad, miközben nagy gondot fordít arra, hogy a hallgatók számára világos legyen az összefüggések rendje, a történet és a teológiai mondanivaló egymásra épülése. Az egyik kulcsfogalom ebben az *akoluthia*, a szöveg belső folyamatossága. Chrysostomos nem engedi meg magának, hogy az egyes mondatokat kiragadj a kontextusból, hanem az evangéliumot nagy egészként olvassa: számára János műve koherens, mélyen átgondolt, teológiai-lag egységes irodalmi alkotás.

Hermeneutikájának másik kulcsfogalma a *szüinkatabaszisz*, vagyis az isteni „leereszkedés” elve. Chrysostomos számára a Szentírás azért beszél emberi módon Istenről, mert maga Isten hajol le az ember értelméhez, hogy az képes legyen felfogni valamit az isteni valóságból. Ebből a meggyőződésből fakad az egész exegézisének sajátos tisztelete a szöveg iránt: nem törekszik allegorikus túlzásokra, nem akarja a szöveget „meghaladni”, hanem minden erejével arra törekszik, hogy az emberi nyelven megszólaló isteni szó eredeti rendjét és egyszerűségét visszaadja. Ez a szemlélet egyúttal a keleti apophatikus teológia egyik gyakorlati megnyilvánulása: Isten megközelíthetetlensége nem elvont filozófiai tétel, hanem azt jelenti, hogy a Szentírás emberi formában adott kijelentése az, amit értelemmel fel tudunk fogni, és amit tisztelettel kell követnünk.

A János-homíliák sajátossága mégis leginkább abban ragadható meg, ahogyan Chrysostomos dolgozik a szöveggel. Exegetikai technikái figyelemre méltó sokszínűséggel és következetességgel jelennek meg. Gyakran él a „nem ezt mondta, hanem...” típusú tisztázó fordulatokkal, amelyekkel az értelmezés határait kijelöli, és a félreértés lehetőségét hárítja el. Máskor a „nem egyszerűen..., hanem...” szerkezetet használja a kijelentések teológiai mélységének kifejtésére. Szívesen alkalmazza a bibliai beszéd személyesítését („mintha csak azt mondaná”), hogy az evangéliumi szereplők gondolatait vagy Krisztus tanításának belső logikáját feltárja. A homíliákban midrás-szerű gondolatfűzések, példázatok és aktualizálások is feltűnnek, ezekkel a szöveg mögötti hagyományt és a hallgatók valóságát köti össze. Nem riad vissza a kézirati hagyomány rövid megjegyzésszerű felvillantásától sem, ha a szöveg megértése ezt

igényli. Rendszeresen bevon kortörténeti utalásokat, társadalmi jelenségeket, erkölcsi példákat, amelyek elevenné teszik a homíliát, és konkrétabbá az értelmezést. Mindez együtt olyan exegetikai módszertant eredményez, amely egyszerre filológiai igényű és teológiai érzékenységgű, de mindeközben lelkipásztori céljáról sem feledkezik meg.

A János-homíliák a patrisztikus János-értelmezés egyik csúcspontját jelentik. Érdekes módon Chrysostomos alig használja fel elődei munkáit, még Órigenész monumentális János-kommentárjával sem lép párbeszédbe, jóllehet bizonyára ismerte. Exegézise ezért különösen értékes forrás: önálló, a tradíciót tisztelő, mégis kritikus, és következetesen a Szentírás szövegéhez kötött. A nagy patrisztikus kommentárokkal való összevetések azt mutatják, hogy Chrysostomos szinte kizárólag az evangélium szoros olvasatára támaszkodik, és nem épít – legalábbis explicit módon – más atyák értelmezéseire.

A modern kutatás a 20. század második felétől fedezte fel újra ezt a hagyatékot. A keleti apophatikus teológia iránti megújult érdeklődés, a hermeneutikai kutatások és a tisztán filológiai exegézis iránti igény mind hozzájárult ahhoz, hogy az utóbbi évtizedekben Aranyaszájú János munkássága ismét központi helyre kerüljön. Ebben a megújuló érdeklődésben ugyanakkor érdemes felidézni azt a kivételes megbecsülést, amelyben Chrysostomos már a reformáció korában részesült. Kálvin saját bevallása szerint Chrysostomost tette az egyházatyák közül az első helyre, akinek munkáit a Szentírás megértésénél segítségül hívta. Kálvin különösen nagyra értékelte azt, hogy Aranyaszájú soha nem távolodik el a szöveg egyszerű és természetes jelentésétől, és hogy prédikációiban mindig a közösség érthető, világos tanítására törekedett. Bár dogmatikai kérdésekben (mint például a kegyelem vagy a szabad akarat kérdésében) nem mindenben követte, mégis úgy látta, hogy Chrysostomos homíliái a Szentírás hűséges, józan és gyülekezetet építő magyarázásának legfontosabb mintái. Az a tény pedig, hogy Kálvin maga is meg akarta kezdeni a János-homíliák francia fordítását, jól mutatja, milyen közel érezte magához Chrysostomos exegetikai ethoszát.

Chrysostomos János-homíliái így nemcsak a korai kereszténység történeti forrásai, hanem olyan hermeneutikai minták, amelyek a modern exegézis számára is tanulságosak: a szöveg tiszteletére épülő olvasás, a teológiai összefüggések világos kimondása, a lelkipásztori érzékenység és a retorikai elegancia ritka egysége jellemzi őket.

Az itt következő fordítás célja, hogy a magyar olvasó kezébe adja a János-homíliák teljes, irodalmilag igényes és a görög szöveghez hű változatát. A mai magyar teológiai gondolkodás számára Chrysostomos nem pusztán történeti alak lehet: igehirdetői bátorsága, biblikus tisztasága és az emberi lélekhez értő bölcsessége ma is elevenen hat. Amint Kálvin mondta róla: „a Szentírás egyszerű jelentésétől sohasem tér el”. Ezt az egyszerűséget, a Szentírással való párbeszédnek ezt a formáját szeretnénk e fordítással közelebb hozni azokhoz, akik ma is az evangélium mélységeit keresik.

45. homília

Mit tegyünk, hogy Istennek tetsző dolgokat cselekedjünk? Jézus ezt felelte nekik: Az az Istennek tetsző dolog, hogy higgyetek abban, akit ő küldött. Erre megkérdezték tőle: És te milyen jelt mutatsz, hogy miután láttuk, higgyünk neked? Mit cselekszel? (Jn 6,28–30)

1. Semmi sem rosszabb a falánkságnál, semmi sem szégyenletesebb. Eltompítja az értelmet, testivé teszi a lelket, megvakítja, és nem engedi, hogy tisztán lásson. Nézd csak, ugyanez történik a zsidókkal is. Mivel falánkságra tátották fel szájukat, teljesen az evilági dolgok rabjai voltak, és semmi lelkire nem gondoltak, Krisztus hiába igyekszik számtalanszor is fölemelni őket szavaival, melyek egyszerre ösztökélik és kímélik őket. De még így sem emelkednek föl, hanem továbbra is odalent hevernek.

Figyeld csak! Azt mondta nekik: *nem azért kerestek engem, mert jeleket láttatok, hanem azért, mert ettetek a kenyerekből és jóllaktatok* (Jn 6,26). Feddésével csapást mért rájuk, és megmutatta, milyen eledelt kell keresniük, amikor ezt mondta: *Ne veszendő eledelért fáradozzatok*. Jutalmat is tűzött eléjük: *hanem az örök életre megmaradó eledelért* (Jn 6,27), végül pedig elhárította az akadályt előlük, amikor kijelentette, hogy az Atya küldte. Mit tettek azok? Mintha mit se hallottak volna, így szóltak: *Mit tegyünk, hogy Istennek tetsző dolgokat cselekedjünk?* (Jn 6,28). Ezt azonban nem azért mondták, hogy megtudják és megtegyék (a folytatás is ezt mutatja), hanem azért, hogy ismét az eledel megadására bírják, és rávegyék, hogy jóllakassa őket.

Mit válaszolt Krisztus? *Az az Istennek tetsző dolog, hogy higgyetek abban, akit ő küldött* (Jn 6,29). Ők azonban ezt mondták: *És te milyen jelt mutatsz, hogy miután láttuk, higgyünk neked? Atyáink a mannat ették a pusztában* (Jn 6,30–31). Semmi sincs érzékletlenebb, semmi sincs esztelenebb náluk! A jel még ott volt a szemük előtt, ők mégis úgy beszéltek, mintha semmi sem történt volna: *És te milyen jelt mutatsz?* Sőt, amikor ezt mondják, még azt sem engedik meg neki, hogy maga válassza meg a jelet, hanem azt hiszik, rákényszeríthetik, hogy semmi mást ne tegyen, csak olyasmit, ami őseik idejében megtörtént. Ezért mondják: *Atyáink a mannat ették a pusztában*. Azt gondolták, ezzel majd arra ingerlik, hogy olyan jelet adjon, amely testüket táplálja.

Miért nem említettek egyetlen más korábbi jelet sem, holott akkoriban sok ilyen történt Egyiptomban, a tenger melléken és a pusztában is? Miért éppen a mannát? Vajon nem azért, mert hasuk zsarnoksága miatt hevesen vágytak az ételre? Hogyan lehet, hogy ti, akik prófétának neveztétek, és a jel láttán királlyá akartátok tenni, most hálátlanul és érzéketlenül, mintha mi sem történt volna, újabb jelet kértek, és úgy beszéltek, mint az élősdiek és az éhező kutyák? A mannát csodának tartjátok most, miközben lelketek csontszáraz?

Figyeld meg a ravaszságukat is! Nem azt mondták: Mózes ezt a jelet tette; te mit teszel? (mert azt gondolták, hogy ezzel megbántanák), hanem egyelőre nagy tisztelettel beszélnek vele, mivel ételt remélnek tőle. Másfelől azt sem mondják: Isten ezt tette; te mit teszel?, nehogy úgy tűnjék, hogy Istennel teszik egyenlővé, de Mózeset sem hozzák szóba, nehogy úgy látszék, hogy lealacsonyítják őt. Ezért középutat választottak, és ezt mondták: *Atyáink a mannát ették a pusztában.*

Pedig mondhatta volna, hogy most nagyobb csodát tettem, mint Mózes: nem volt szükségem botra, imádságra sem, hanem mindent önmagamtól tettem. Ha pedig a mannát emlegetitek, íme, kenyeret is adtam nektek. Most azonban nem volt itt az ideje az ilyen szavaknak; egyetlen dologra törekedett: hogy elvezesse őket a lelki eledelhez. Figyeld végtelen bölcsességét, hogyan válaszol: *nem Mózes adta nektek a mennyei kenyeret, hanem az én Atyám adja nektek az igazi mennyei kenyeret* (Jn 6,32).

Miért nem azt mondta: nem Mózes adta, hanem én? Miért állította Istent Mózesrel szembe, a mannával szembe pedig önmagát? Hallgatói nagy gyengesége miatt – ez a folytatásból is világos. Bár így szólt, még ezzel sem tudta viszatartani őket, pedig már kezdetben megmondta: *nem azért kerestek engem, mert jeleket láttatok, hanem azért, mert ettetek a kenyerekből és jóllaktatok* (Jn 6,26). Mivel éppen ezt keresték, a következő szavaival is helyreigazította őket, de még így sem tágítottak.

Amikor azonban a samáriai asszonynak azt ígérte, hogy vizet ad neki, nem említette az Atyát, hanem körülbelül így szólt: *Ha ismernéd azt, aki így szól hozzád: Adj innom! – te kértél volna tőle, és ő adott volna neked élő vizet; majd ismét: abból a vízből, amelyet én adok neki* (vö. Jn 4,10.14). Nem utalta őt az Atyához. Itt viszont megemlíti az Atyát, hogy megtudd, milyen nagy volt a samáriai asszony hite, és milyen nagy a zsidók gyengesége.

Eszerint a manna nem a mennyből származott? Akkor miért mondják róla, hogy a mennyből való? Ugyanolyan értelemben, ahogyan az Írás az ég madarairól beszél, másutt pedig ezt mondja: *Mennydörgött az Úr az égben. Az igazi kenyérnek Krisztust nevezi; nem azért, mintha a mannával történt csoda hamis lett volna, hanem azért, mert az előkép volt, nem maga a valóság.*

Miután Mózeset megemlíttette, nem önmagát állította vele szembe. A zsidók ugyanis még nem tartották őt többre Mózesnél, hanem Mózeset nagyobbra becsülték nála. Ezért, miután azt mondta: *nem Mózes adta*, nem így folytatta: én adom, hanem azt mondta, hogy az Atya adja. Amikor ezt hallották, ismét így szóltak: *Uram, add nekünk mindig ezt a kenyeret!* (Jn 6,34) Még mindig valamiféle érzékelhető dologra gondoltak, és még mindig arra számítottak, hogy jóllakhatnak, ezért tüstént kaptak is utána.

Mit tett hát Krisztus? Lépésről lépésre magasabbra vezette őket, és így folytatta: *Mert az Isten kenyere a mennyből száll le, és életet ad a világnak* (Jn 6,33) – nemcsak a zsidóknak, hanem az egész földkerekségnek. Ezért nem egyszerűen ételről beszélt, hanem az életről: egy másfajta, egészen megújult életről, hogy megmutassa, mindnyájan halottak voltak. Ők azonban még mindig lefelé fordulnak, és azt mondják: *Add nekünk ezt a kenyeret!*

Krisztus leleplezi őket. Amíg azt gyanították, hogy kézzelfogható lakomáról van szó, mohón odasiettek, amikor azonban megtudták, hogy lelki természetű, többé már nem érdekelte őket. Ezért ismét így szól: *Én vagyok az élet kenyere: aki énhozzám jön, nem éhezik meg, és aki énben nem hisz, nem szomjazik meg soha.* Majd hozzászól: *De megmondtam nektek: láttatok ugyan engem, és mégsem hisztek* (Jn 6,35–36).

2. János is így szólt már korábban: *amit tud, arról beszél, és amit látott, arról tesz bizonyosságot, de bizonyágtételét senki sem fogadja el* (vö. Jn 3,32). Krisztus pedig ismét ezt mondja: *amit tudunk, azt szóljuk, és amit láttunk, arról teszünk bizonyosságot, de nem fogadjátok el a mi bizonyágtételünket* (Jn 3,11). Ezzel elébe vág ellenvetéseiknek, és megmutatja, hogy nem zavarja őt ez a dolog, nem vágyik dicsőségre, és nem ismeretlenek előtte kimondatlan gondolataik, sem a mostaniak, sem a jövőbeliek.

Én vagyok az élet kenyere (Jn 6,35). Most már a misztériumok tanításába készül bevezetni őket. Először istenségéről beszél, amikor ezt mondja: *Én vagyok az élet kenyere.* Ezt ugyanis még nem a testéről mondja, mert arról majd beszéde végén szól: *Az a kenyér pedig, amelyet én adok oda, az én testem* (Jn 6,51); egyelőre

istenségéről beszél. Teste is azért kenyér, mert Ő az isteni Ige, ahogyan ez a kenyér is a rászálló Lélek által válik mennyei kenyérré.

Itt nem hivatkozik tanúkra, mint előző beszédében. Tanúskodott mellette az, amit a kenyerekkel véghez vitt, ők pedig egyelőre úgy tettek, mintha hinnének neki. Akkor ellentmondtak neki és vádaskodtak, ezért ott tanúkat is idézett; itt azonban egyszerűen kijelenti. Mivel testi lakomában reménykedtek, maradnak, és nem háborodnak fel, míg később végképp szerte nem foszlik reményük. Krisztus azonban akkor sem hallgatott, hanem sok kijózanító dolgot mondott nekik.

Amíg ettek, prófétának nevezték, itt viszont megbotránkoztak benne, és az ács fiának mondták. Nem így tettek, amikor a kenyereket ették, hanem így szóltak: *ez valóban az a próféta* (Jn 6,14), és királlyá akarták tenni. Látszólag azért méltatlankodtak, mert azt mondta, hogy a mennyből szállt le. Valójában azonban nem ez háborította fel őket, hanem az, hogy már nem remélhettek tőle testi lakomát. Ha valóban a kijelentésén méltatlankodtak volna, kérdezősködniük kellett volna: miként lehet ő az élet kenyere, és hogyan szállt le a mennyből? Ők azonban nem ezt teszik, hanem zúgolódnak.

Hogy nem ez botránkoztatta meg őket, az abból is világos, ami korábban történt. Amikor azt mondta: *az én Atyám adja nektek a kenyeret* (Jn 6,32), nem így feleltek: Kérd meg, hogy adja nekünk, hanem ezt mondták: *Uram, add nekünk ezt a kenyeret!* (Jn 6,34). Pedig Krisztus nem azt mondta, hogy én adom, hanem azt, hogy *az én Atyám adja*. Az eledel utáni vágyuk miatt még őt is alkalmasnak tartották arra, hogy megadja. Akik tehát alkalmasnak tartották arra, hogy ő adjon nekik, hogyan botránkozhattak meg később, amikor azt is hallották, hogy az Atya adja? Mi okuk volt erre? Amikor meghallották, hogy nincs lehetőség evésre, ismét hitetlenkedni kezdtek, hitetlenségük ürügyéül pedig a tanítás magasztosságát hozták fel.

Ezért mondja: *láttatok ugyan engem, és mégsem hisztek* (Jn 6,36). Ezzel egyrészt a jelekre utal, másrészt az Írások tanúságára: *azok rólam tesznek bizonytságot* (Jn 5,39); továbbá, hogy *én az Atyám nevében jöttem, mégsem fogadtatok be* (Jn 5,43), és erre: *hogyan tudnátok hinni ti, akik egymástól fogadtok el dicsőséget?* (Jn 5,44).

Akit nekem ad az Atya, az mind énhozzám jön, és aki énhozzám jön, azt én nem küldöm el (Jn 6,37). Figyeld meg, hogy mindent az üdvözülőkért tesz! Azért fűzte hozzá ezt, nehogy úgy tűnjék, hogy fölösleges dolgokkal foglalkozik, és céltalanul beszél. Mit jelent tehát, amit mond? *Akit nekem ad az Atya, az mind énhozzám jön*; továbbá: *hogyan feltámasszam az utolsó napon* (Jn 6,37.39).

Miért említi a benne hívők különleges ajándékaként az egyetemes feltámadást, amelyben az istentelenek is részesülnek? Azért, mert nem egyszerűen a feltámadásról beszél, hanem egy bizonyos fajta feltámadásról. Előbb ugyanis ezt mondta: *nem küldöm el, továbbá hogy semmit se veszítsek el*, és csak azután említette a feltámadást (Jn 6,37.39). A feltámadáskor ugyanis egyeseket kivetnek, ahogyan ebből is megtudhatjuk: *vessétek ki a külső sötétségre* (Mt 22,13); mások pedig elvesznek, amint ez is mutatja: *attól féljete, aki mind a lelket, mind a testet elpusztíthatja a gyehennában* (Mt 10,28).

Amikor tehát azt mondja: *Én örök életet adok nekik* (Jn 10,28), ezt jelenti: *akik a jót tették, az életre támadnak fel, akik pedig a rosszat cselekedték, az ítéletre támadnak fel* (Jn 5,29). Itt tehát azt a feltámadást értette, amely a jókra vár. Mit akar megmutatni azzal, hogy ezt mondja: *akit nekem ad az Atya, az mind énhozzám jön?* Hitetlenségüket feddi, és megmutatja, hogy aki nem hisz benne, az Atya akaratát szegi meg. Ezt azonban nem mondja ki ilyen nyíltan, hanem szelídebben fogalmaz. Mindenütt azt látod nála, hogy meg akarja mutatni, a hitetlenek nemcsak vele, hanem az Atyával is szembeszegülnek. Ha ugyanis az Atya akaratára ez, és Krisztus azért jött, hogy üdvözítse az egész világot, akkor azok, akik nem hisznek, az ő akaratával szegülnek szembe.

Amikor tehát az Atya vezet valakit – mondja –, semmi sem akadályozhatja meg, hogy hozzám jöjjön. Később ugyanezt mondja: *Senki sem jöhet énhozzám, ha nem vonzza őt az Atya, aki elküldött engem* (Jn 6,44). Pál viszont azt mondta, hogy Krisztus adja át őket az Atyának: *amikor átadja az uralmat az Istennek és Atyának* (1Kor 15,24). Ahogyan tehát az Atya úgy ad, hogy ezzel nem fosztja meg önmagát, ugyanúgy a Fiú is úgy ad át, hogy ezzel nem zárja ki önmagát. Azért mondja róla az Írás, hogy átadja őket, mert általa kaptunk szabad utat az Atyához.

3. A *rajta keresztül* kifejezést az Atyáról is használja az Írás, amikor ezt mondja: *aki elhívott titeket az ő Fiával való közösségre* (1Kor 1,9), vagyis az Atya akaratából történt. Másutt pedig így szól: *Boldog vagy, Simon, Jóna fia, mert nem test és vér fedte fel ezt előtted* (Mt 16,17). Amit itt burkoltan mond, körülbelül ezt jelenti: nem magától értetődő dolog hinni bennem, hanem felülről jövő indításra van szükség. Egész beszédében ezt bizonyítja, megmutatva, hogy ehhez a hithez valóban nemes lélekre van szükség, és arra, hogy Isten vonzza magához.

Valaki talán ezt mondhatná: ha mindenki, akit az Atya neked ad, hozzád jön, és azok jönnek hozzád, akiket ő vonz, és hogy senki sem jöhet hozzád, ha ez nem adatott meg neki felülről, akkor mindazok, akiknek az Atya ezt nem adja meg, mentesek minden felelősségtől és vádtól. De ezek üres szavak és üres kifogások. Szükség van ugyanis a saját elhatározásunkra is, mert az, hogy valaki elfogadja a tanítást és hisz, szabad elhatározás dolga. Amikor azt mondja: *akit nekem ad az Atya*, semmi mást nem fejez ki, mint ezt: Nem magától értetődő dolog hinni bennem, és nem is emberi okoskodás eredménye, hanem felülről jövő kinyilatkoztatásra, valamint olyan lélekre van szükség, amely készséggel fogadja azt. Az pedig, hogy *aki énhozzám jön, üdvözülni*, ezt jelenti: Krisztus különös gondot visel rá. Értük jöttem el – mondja –, értük öltöttem testet, és vettem fel szolgai formát.

Azután így folytatja: *nem azért szálltam le, hogy a magam akaratát tegyem, hanem annak az akaratát, aki elküldött engem* (Jn 6,38). Mit mondasz? Más a te akaratod, és más az övé? Nehogy valaki így félreértse, ezért a folytatással eloszlatja a félreértést: *az én Atyámnak az az akarat, hogy annak, aki látja a Fiút, és hisz benne, örök élete legyen* (Jn 6,40). Hát ez nem a te akaratod is? Hogyan mondhatod akkor másutt: *Azért jöttem, hogy tüzet bocsássak a földre, és mennyire szeretném, ha már lángolna!* (Lk 12,49)? Ha te is ezt akarod, nyilvánvaló, hogy akaratotok egy. Másutt is ezt mondja: *ahogy az Atya feltámasztja a halottakat, és életre kelti őket, úgy a Fiú is életre kelti azokat, akiket akar* (Jn 5,21). Mi tehát az Atya akarat? Nemde az, hogy egy se vesszen el közülük? Ezt akarod te is. Nem más tehát az Atya akarat, és nem más a Fiúé. Másutt még határozottabban mutatja meg, hogy egyenlő az Atyával, amikor ezt mondja: *elmegyünk hozzá, és nála maradunk* (Jn 14,23). Amit tehát mond, ezt jelenti: Nem azért jöttem, hogy mást tegyek, mint amit az Atya is akar; nincs saját, az Atyától különböző akaratom, mert mindaz, ami az Atyáé, az enyém, és ami az enyém, az övé. Ha tehát az Atya és a Fiú javai közősek, helyesen mondja: *nem azért, hogy a magam akaratát tegyem* (Jn 6,38). Itt azonban még nem mondja ki ezt ilyen nyíltan, hanem beszéde végére tartogatja. Egyelőre ugyanis elrejtí és homályban tartja a magasztos tanításokat. Meg akarja mutatni, hogy ha ezt mondta volna: ez az én akaratom, megvetették volna. Ezért azt mondja, hogy ő is együtt munkálkodik az Atya akaratával, mert még erősebben akar lesújtani rájuk. Mintha ezt mondaná: Mit gondoltok? Azt hiszitek, hogy hitetlenségetekkel engem haragítottok meg? Valójában az én

Atyámat ingerlitek. Mert annak, aki elküldött engem, az az akarata, hogy abból, amit nekem adott, semmit se veszítsek el (vö. Jn 6,39).

Ezzel megmutatja, hogy nincs szüksége szolgálatukra, és nem a maga érdekében jött, hanem a mi üdvösségükért, és nem azért, hogy tiszteletet kapjon tőlük. Előző beszédében is ezt mondja: *Én nem fogadok el dicsőséget emberektől* (Jn 5,41); és azért mondom ezeket, hogy ti üdvözüljete (Jn 5,34). Újra és újra azt igyekszik megmutatni, hogy a mi üdvösségükért jött el. Azt is mondja, hogy az Atyának szerez dicsőséget, hogy szavai ne keltsenek gyanút. Hogy valóban ezért beszélt így, azt a folytatásban még világosabban feltárta: *Aki magától szól, a saját dicsőségét keresi, aki pedig annak dicsőségét keresi, aki elküldte őt, az igaz, és abban nincs hamisság* (Jn 7,18).

Mert az én Atyámnak az az akarata, hogy annak, aki látja a Fiút, és hisz benne, örök élete legyen; én pedig feltámasztom azt az utolsó napon (Jn 6,40). Miért tér vissza újra meg újra a feltámadásra? Azért, hogy ne csupán a jelenlegi események alapján ítéljék meg Isten gondviselését. Ha itt nem részesülnek is javaiban, emiatt ne váljanak hanyagabbá, hanem reménykedjenek az eljövendőben. És ha jelenleg nem kapnak büntetést, ne vessék meg ezért Istent, hanem várják az eljövendő életet.

4. De ha nekik nincs is semmi hasznuk belőle, mi igyekezzünk haszonra lelni abból, hogy folyton a feltámadásról beszélünk. Ha kapzsiságra, rablásra vagy valami helytelen tette vetemednénk, jusson azonnal eszünkbe az a nap, és képzeljük magunk elé az ítélőszéket. Ez a gondolat minden zablánál erősebben fékezi meg helytelen indulatainkat. Mondjuk mindig másoknak és önmagunknak is: van feltámadás, és félelmetes ítélet vár ránk. Ha látunk valakit, aki fel-fuvalkodik, és elbizakodik jelenlegi javai miatt, mondjuk neki ugyanezt, és mutassunk rá, hogy mindezt itt kell majd hagynia. Ha pedig olyat látunk, aki szenved és kesereg, neki is ezt mondjuk, és mutassuk meg, hogy fájdalmai véget érnek. Hogyha léha és hanyag embert látunk, neki is ugyanezt ismételjük, és mutassunk rá, hogy számot kell adnia hanyagságáért. Ez a mondat minden orvosságnál alkalmasabb lelkünk gyógyítására. Mert van feltámadás, és már az ajtó előtt áll; nincsen messze, nincsen távol. *Mert még egy igen-igen kevés idő, és aki eljövendő, eljön, és nem késik* – mondja Pál (Zsid 10,37). Másutt pedig így szól: *mindnyájunknak leplezetlenül kell odaállnunk Krisztus ítélőszéke elé* (2Kor 5,10), vagyis a gonoszoknak és a jóknak egyaránt, hogy azok mindenki előtt megszégyenüljenek, ezek pedig mindenki előtt még dicsőségesebbekké válnak.

Ahogyan az itteni bírák is nyilvánosan büntetik meg a gonoszokat, és tüntetik ki a jókat, úgy történik majd ott is: amazok szégyene még nagyobb, emezek dicsősége pedig még ragyogóbb lesz. Ezt képzeljük magunk elé minden nap. Ha mindig ezen jár az eszünk, semmi jelenlegi és mulandó dolog nem keríthet hatalmába. *Mert a láthatók ideig valók, a láthatatlanok pedig örökkévalók* (2Kor 4,18). Mondjuk tehát szüntelenül önmagunknak és egymásnak: Van feltámadás és ítélet, és számot kell adnunk tetteinkről. Mondják ezt azok is, akik a végzetben hisznek, és azonnal megszabadulnak e betegség mételjétől. Ha ugyanis van feltámadás és ítélet, akkor nincsen végzet, még ha ezerszer vitatják is, míg bele nem fulladnak ellenkezésükbe.

Szégyellem azonban, hogy keresztényeket kell tanítanom a feltámadásról. Aki még arra szorul, hogy megtanulja: van feltámadás, és nincs teljesen meggyőződve arról, hogy a dolgokat nem a kényszerűség, nem a vak esetlegesség és nem a véletlen irányítja, az nem lehet keresztény. Ezért kérlek és könyörgök: tisztítsuk meg magunkat minden gonoszságtól, és tegyünk meg mindent, hogy azon a napon bocsánatot nyerjünk, és megállhassunk az ítélőszék előtt.

Valaki talán ezt mondja: Mikor jön el a vég? Mikor lesz a feltámadás? Íme, mennyi idő eltelt már, és semmi ilyesmi sem történt. De meg fog történni, higgyétek el! Az özönvíz előtt élők is így beszéltek, és kinevették Nóét. Az özönvíz azonban eljött, elsodorta mindazokat, akik nem hittek, és egyedül azt mentette meg, aki hitt.

Lót idejében sem várták az Istentől küldött csapást, amíg rájuk nem zúdultak azok a tüzes forgószelek és villámok, és mindenkit el nem pusztítottak. Sem Lót, sem Nőé idejében nem előzték meg jelek az eljövendő eseményeket. Miközben mindenki lakmározott, részegeskedett és féktelenül élt, úgy következtek be azok a pusztító csapások. Így lesz a feltámadás is: nem előjelek kíséretében, hanem miközben jólétben élünk. Ezért mondja Pál: *Amikor azt mondják: Békesség és biztonság, akkor tör rájuk hirtelen a végső romlás, mint a fájdalom a várandós asszonyra, és nem fognak megmenekülni* (1Thessz 5,3). Isten azért rendezte így, hogy mindig készenlétben legyünk, és még biztonságunkban se bizakodjunk el. Mit mondasz? Nem várod, hogy lesz feltámadás és ítélet? A démonok megvallják, te pedig nem vallod meg? *Azért jöttél ide, hogy idő előtt meggyötörj minket?* – mondják (Mt 8,29). Akik azt mondják, hogy gyötrelem vár rájuk, tudják, hogy lesz ítélet, számadás és büntetés is. Ne ingereljük hát Istent azzal, hogy gonoszságokra

vetemedünk, és nem hiszünk a feltámadás tanításában. Ahogyan minden másban, ebben is Krisztus járt előttünk. Ezért nevezik *elsőszülöttnek a halottak közül* (Kol 1,18). Ha nem volna feltámadás, hogyan lehetne elsőszülött, ha a halottak közül senki sem követné? Ha nem volna feltámadás, hogyan érvényesülne Isten igazságossága, amikor oly sok gonosz él jólétben, oly sok jó ember pedig nyomorúságot szenved, és szenvedések között fejezi be életét? Hol kapná meg mind-egyikük azt, amit érdemel, ha nincs feltámadás?

Azok közül, akik helyesen éltek, senki sem kételkedik a feltámadásban, hanem mindennap így imádkozik, ezt a szent mondást ismételve: *jöjjön el a te országod* (Mt 6,10). Kik kételkednek hát a feltámadásban? Azok, akiknek útjai istentelenek, életük pedig tisztátalan. Ahogyan a próféta mondja: *Útjai mindenkor eredményesek, azt hiszi, hogy messze van ítéleted* (Zsolt 10,5). Nem lehetséges, egyáltalán nem lehetséges, hogy tiszta életet éljen az, aki kételkedik a feltámadásban. Akiknek ugyanis semmi gonoszság nem terheli a lelkiismeretét, azok beszélnék róla, azok kívánják és hiszik is, hogy megkapják jutalmukat.

Ne ingereljük hát Istent, hanem hallgassuk meg, amikor ezt mondja: *attól féljetek, aki mind a lelket, mind a testet elpusztíthatja a gyehennában* (Mt 10,28). Így a félelem által jobbá válunk, megmenekülünk ettől a pusztulástól, és méltókká leszünk a mennyek országára. Bárcsak mindnyájan elnyernénk azt a mi Urunk, Jézus Krisztus kegyelméből és emberszeretetéből, aki által és akivel együtt az Atyáé a dicsőség az ő imádandó, mindenestül szent és életadó Lelkével együtt, most és mindenkor és mindörökkön-örökké. Ámen.

46. homília

A zsidók zúgolódni kezdtek ellene, mert ezt mondta: Én vagyok az a kenyér, amely a mennyből szállt le. És azt kérdezték: Nem Jézus ez, József fia, akinek ismerjük apját és anyját? Akkor hogyan mondhatja: A mennyből szálltam le? (Jn 6,41–42)

1. *A hasuk az istenük, és azzal dicsekszenek, ami a gyalázatuk* – mondta Pál némelyekről a filippibelieknek írt levelében (Fil 3,19). Hogy a zsidók is ilyenek, az világos mind a korábbiakból, mind abból, amit Krisztushoz lépve mondtak neki. Amikor kenyeret adott nekik és megtöltötte gyomrukát, prófétának nevezték, és királlyá akarták tenni. Amikor azonban a lelki táplálékról és az örök életről tanította őket, amikor elvezette őket az érzékelhető dolgoktól, a feltámadásról beszélt, és magasabbra emelte gondolkodásukat (amikor leginkább csodálniuk kellett volna), akkor zúgolódni kezdtek, és elfordultak tőle.

Pedig ha ő az a próféta, ahogyan az imént mondták (*Prófétát támaszt majd testvéreid közül Istened, az Úr: olyat, mint én – őreá hallgassatok!* 5Móz 18,15), akkor hallgatniuk kellett volna rá, amikor azt mondta: *a mennyből szálltam le* (Jn 6,42). Ők azonban nem hallgattak rá, hanem zúgolódtak. Még mindig tisztelték ugyan, mert friss volt a kenyerekkel tett jel emléke, ezért nyíltan nem mondtak ellent neki, zúgolódásukkal azonban kimutatták méltatlankodásukat amiatt, hogy nem olyan asztalt adott nekik, amelyet szerettek volna. Zúgolódva ezt kérdezték: *Nem Jézus ez, József fia?* (vö. Jn 6,42). Ebből világos, hogy még nem ismerték csodálatos és rendkívüli születését. Ezért nevezik továbbra is József fiának. Krisztus pedig nem feddi meg őket, és nem mondja: *Nem vagyok József fia*. Nem azért, mintha József fia lett volna, hanem mert még nem tudták volna meghallgatni csodálatos születésének történetét. Ha testi születéséről sem tudtak világos tanítást befogadni, még kevésbé a kimondhatatlan, odafenti születéséről. Ha az alacsonyabb rendűt nem tárta fel előttük, még kevésbé vállalkozott volna arra, hogy az odafenti dolgokról beszéljen. Pedig nagyon megbotráncoltatta őket az a vélekedésük, hogy alacsony sorú, jelentéktelen apától származik. Mégsem tárta fel az igazságot, nehogy az egyik botrányt megszüntetve egy másikat idézzon elő.

Mit válaszol hát zúgolódásukra? *Senki sem jöhet énhozzám, ha nem vonzza őt az Atya, aki elküldött engem* (Jn 6,44). Erre vetik rá magukat a manicheusok, és azt mondják, hogy semmi sem függ tőlünk. Pedig ez a kijelentés éppen azt erősíti

meg leginkább, hogy urai vagyunk saját elhatározásunknak. Ha valaki maga jön hozzá – mondja –, mi szükség a vonzásra? Ez sem szünteti meg azt, ami rajtunk múlik, hanem inkább azt mutatja meg, hogy segítségre szorulunk: nem akárkiről mondja, hogy hozzá jön, hanem arról, aki nagy segítségben részesül. Azután azt is megmutatja, hogyan vonzza őt az Atya. Nehogy ismét valami érzékelhető dolgot képzeljenek el Istenről, hozzáteszi: *nem mintha bárki látta volna az Atyát: csak aki az Istentől van, az látta az Atyát* (Jn 6,46). Hogyan vonzza hát? Ezt már korábban megmutatta a próféta, amikor előre hirdette: *mindnyájan Istentől tanítottak lesznek* (Jn 6,45; vö. Ézs 54,13). Látod a hit méltóságát? A próféta megjövendölte, hogy nem emberektől és nem ember által, hanem magától Istentől fognak tanulni. Krisztus ezért, hogy szavának hitelt szerezzen, magukhoz a prófétákhoz utalta őket. De ha meg van írva, hogy *mindnyájan Istentől tanítottak lesznek*, miért nem hisznek némelyek? Azért, mert a kijelentés a többségről szól. Másrészt a prófécia amúgy sem egyszerűen mindenkiről szól, hanem mindazokról, akik akarják. A Tanító ugyanis mindenki előtt ott ül, készen arra, hogy átadja, ami az övé, és mindenkire kiárasztja tanítását.

Én pedig feltámasztom azt az utolsó napon (Jn 6,44). Nem csekély itt a Fiú méltósága: az Atya hozzá vezeti az embert, ő pedig feltámasztja. Nem a cselekvést osztja meg ezzel maga és az Atya között – hogyan is tehetné? –, hanem hatalmuk egyenlő méltóságát mutatja meg. Amikor korábban ezt mondta: *Az Atya, aki elküldött engem, ő tett bizonyosságot rólam* (Jn 5,37), azután az Írásokhoz utalta őket, nehogy némelyek az Atya hallható hangját kezdjék kutatni. Ugyanígy itt is a prófétákhoz irányítja őket, nehogy valami hasonlót feltételezzenek. Újra és újra a prófétákhoz vezeti őket, hogy megmutassa, nem áll szemben az Atyával. De hát az előtte élők nem Istentől tanítottak voltak? Mi akkor ebben a különleges? Az, hogy akkor emberek által tanulták meg Isten dolgait, most azonban Isten egyszülött Fia és a Szentlélek által.

Azután hozzáteszi: *Nem mintha bárki látta volna az Atyát: csak aki az Istentől van, az látta az Atyát*. Az *Istentől van* kifejezést itt nem az okság értelmében használja, hanem a Fiú létmódjára vonatkoztatja. Ha ugyanis az okság értelmében mondaná, akkor mindnyájan Istentől vagyunk. Hol volna akkor a Fiú megkülönböztető és egyedülálló sajátossága? Megkérdezhetné valaki, hogy akkor miért nem mondta ezt világosabban? Hallgatóinak gyengesége miatt. Ha már azon is ennyire megbotránkoztak, hogy azt mondta: *A mennyből szálltam le*, mit tettek volna, ha ezt

is hozzáfűzi? Azért nevezi magát az élet kenyérének, mert ő tartja fenn mind jelenlegi, mind eljövendő életünket. Ezért teszi hozzá: *ha valaki eszik ebből a kenyérből, élni fog örökké* (Jn 6,51). Kenyéren itt vagy az üdvözítő tanításokat és a belé vetett hitet érti, vagy saját testét. Mindkettő megerősíti a lelket. Amikor másutt ezt mondta: *ha valaki megtartja az én ígémet, nem lát halált soha* (Jn 8,51), megbotráncoltak. Itt azonban semmi ilyesmi nem történt velük, talán mert a kenyerekkel véghez vitt események miatt még mindig tisztelettel viseltettek iránta.

2. Figyeld meg azt is, mi alapján tesz különbséget a manna és e kenyér között. Az alapján, hogy milyen hatása lett az egyik, és milyen a másik eledelnek. Megmutatva, hogy a manna semmiféle rendkívüli hasznot nem adott, hozzáteszi: *Atyáitok a mannát ették a pusztában, mégis meghaltak* (Jn 6,49). Azután azt bizonyítja, ami leginkább meggyőzhette őket, hogy ők sokkal nagyobb ajándékban részesültek, mint atyáik. Ezzel őseikre, Mózes korának csodálatra méltó embeire utal. Ezért, miután elmondta, hogy akik a mannát ették, meghaltak, hozzáteszi: *ha valaki eszik ebből a kenyérből, élni fog örökké*. A „pusztában” szót sem ok nélkül használja, hanem arra utal vele, hogy a manna nem maradt meg hosszú időn át, és nem jutott be velük az ígélet földjére. Ez a kenyér azonban nem ilyen.

Az a kenyér pedig, amelyet én adok oda a világ életéért, az az én testem (Jn 6,51). Joggal kérdezhetné valaki tanácstalanságában: miért éppen ekkor mondta ezeket a szavakat, amelyek semmit sem építettek, semmi hasznot nem hajtottak, sőt inkább lerombolták azt is, ami már felépült? Hiszen emiatt tanítványai közül sokan visszavonultak, és ezt mondták: *Kemény beszéd ez: ki hallgathatja őt?* (Jn 6,60.66). Ezt a tanítást akár csak a tanítványaira is bízhatta volna, ahogyan Máté mondja, hogy maguk között beszélt velük. Mit felelhetünk erre? Azt, hogy az ilyen szavak itt is nagyon hasznosak és szükségesek voltak. Szüntelenül eledelt kértek tőle, de testi eledelt; emlékeztették őt az atyáiknak adott táplálékra, és nagy dolognak tartották a mannát. Krisztus ezért lelki eledelről beszél, hogy megmutassa: mindaz csak előkép és árnyék volt, a valóság pedig most előttük áll. De azt kellett volna mondania – vethetné közbe valaki –, hogy atyáitok a mannát ették a pusztában, én pedig kenyeret adtam nektek. Csakhogy nagy volt a különbség a kettő között. A kenyerek csodája kisebbnek látszott a mannánál, mert az felülről érkezett, ez a csoda pedig idelent történt. Mivel tehát a mennyből érkező eledelt keresték, Krisztus ezért mondta újra és újra: *a mennyből szálltam le* (Jn 6,42).

Ha pedig valaki azt kérdezné, miért kezdett beszélni a misztériumokról is, azt felelnénk: nagyon is itt volt az ideje ezeknek a szavaknak. A mondottak homályossága mindig felrázza a hallgatót, és figyelmesebbé teszi. Nem megbotránkozniuk kellett volna tehát, hanem kérdezni és tudakozódni. Ők azonban elmentek. Ha prófétának tartották, hinniük kellett volna szavainak. Megbotránkozásukat tehát saját esztelenségük okozta, nem a mondottak érthetlensége. Te pedig figyeld meg, hogyan kötötte magához lépésről lépésre tanítványait. Ők ezt mondták ugyanis: *Örök élet beszéde van nálad. Kihez mennénk?* (vö. Jn 6,68). Itt pedig önmagát mutatja be adományozóként, nem az Atyát: *Az a kenyér, amelyet én adok oda, az én testem* (vö. Jn 6,51). A sokaság azonban éppen ellenkezőleg viselkedett: *Kemény beszéd ez* – mondták, és elmentek.

Pedig a tanítás nem volt idegen vagy szokatlan. János már utalt rá korábban, amikor Báránynak nevezte Krisztust. De azt is mondhatná valaki, hogy még így sem értették. Tudom én is. Csakhogy a tanítványok sem értették. A feltámadásról sem tudtak még semmi biztosat, ezért azt sem értették, mit jelent ez: *romboljátok le ezt a templomot, és három nap alatt felépítem* (Jn 2,19). Mennyivel kevésbé érthették az itt elhangzottakat, hiszen ezek még annál is homályosabbak voltak! Azt tudták, hogy a próféták halottakat támasztottak fel, még ha az Írások nem is beszéltek erről ennyire világosan. Azt azonban, hogy valakinek a testét eledelül adják, a próféták közül soha senki nem mondta. A tanítványok mégis hittek, követték őt, és megvallották, hogy az örök élet beszéde van nála. Mert a tanítvány feladata az, hogy ne firtassa kíváncsian mestere minden dolgát, hanem hallgasson rá, higgyen neki, és várja meg a magyarázat megfelelő idejét. Akkor miért történt ennek az ellenkezője, és miért vonultak vissza? Esztelenségük miatt. Amikor ugyanis felmerül a „hogyan” kérdése, azzal együtt megjelenik a hitetlenség is.

Nikodémus is így zavarodott össze, amikor ezt kérdezte: *Bemehet anyja méhébe, és megszülethet ismét?* (Jn 3,4). Ezek is így estek zavarba: *Hogyan adhatná ez nekünk a testét eledelül?* (Jn 6,52). Ha a „hogyan”-t kutatod, miért nem kérdezted ugyanezt a kenyereknél is? Hogyan sokasította meg az öt kenyeret annyira, hogy ilyen sok embernek elég legyen? Azért, mert akkor csak a jóllakással törődtek, nem a csoda szemlélésével. De akkor a tapasztalat lett a tanítójuk – mondhatná valaki. Nemde annak a tapasztalatnak e mostani szavakat is könnyen elfogadhatóvá kellett volna tennie? Krisztus azért vitte véghez előre azt a rendkívüli

csodát, hogy annak tanításából okulva többé ne kételkedjenek a később elhangzó szavakban. Nekik akkor semmi hasznuk nem származott az elhangzottakból, mi azonban maguknak a tetteknek köszönhetően részesültünk a jótélményben. Ezért szükséges megismernünk a misztériumok csodáját: mi az, miért adatott, és mi a haszna. *Egy testté leszünk* – mondja –, és az ő testéből és csontjaiból való tagokká. A beavatottak ügyeljenek az elhangzottakra!

3. Hogy tehát ne csak a szeretet kötelékében legyünk egy test, hanem valóságosan is, egyesüljünk ezzel a testtel! Mert az általa ajándékozott eledel révén ez történik, mert ezáltal is azt akarta megmutatni nekünk, mennyire vágyódik utánunk. Ezért vegyült el velünk, és elegyítette testét a miénkkel, hogy egyek legyünk, mint a fejhez kapcsolódó test. Ez ugyanis az egymás iránt hevesen vágyódók ismertetőjele. Erre utalt Jób is, amikor szolgáliról beszélt, akik anynyira minden mértéket felülmúlóan vágyódtak utána, hogy még a testéhez is hozzá akartak tapadni. Nagy vágyódásukat kifejezve ezt mondták: *Bárcsak ehethénék a húsaiból, hogy jóllakjunk!* (Jób 31,31 LXX). Ezért tette meg ugyanezt Krisztus is: nagyobb szeretetközösségbe vezet bennünket, és megmutatja, mennyire vágyódik utánunk. Akik kívánják őt, azoknak nemcsak azt engedte meg, hogy lássák, hanem azt is, hogy megérintsék, egyék, fogaikat a testébe mélyesszék, egyesüljenek vele, és teljesen betöltsék vágyukat.

Úgy távozzunk tehát attól az asztaltól, mint tüzet lehelő oroszlánok, váljunk félelmetessé az ördög számára, és gondoljunk arra, aki a mi fejünk, valamint arra a szeretetre, amelyet irántunk tanúsított! A szülők gyakran másoknak adják oda gyermekeiket, hogy azok táplálják. Én azonban nem így teszek – mondja –, hanem saját testemmel táplálalak benneteket, önmagamot adom elétek, mert azt akarom, hogy mindannyian nemes származásúak legyetek, és jó reménységet adok nektek az eljövendőkre nézve. Hiszen aki itt önmagát adta nektek, az eljövendő életben még sokkal inkább így tesz majd. Testvéreteké akartam lenni; értetek részesedtem testben és vérben, és most nektek adom ugyanazt a testet és vért, amely által rokonotokká lettem.

Ez a vér kivirágoztatja bennünk a királyi képmást, kimondhatatlan szépségűre formál bennünket, és nem engedi elhervadni a lélek nemességét, mert szüntelenül öntözi és táplálja. Ami ugyanis a táplálékból vérré alakul bennünk, az nem válik azonnal vérré, hanem előbb valami más lesz. Ez a vér azonban nem így

hat: azonnal megöntözi a lelket, és nagy erőt önt belé. Ha méltóképpen vesszük magunkhoz, ez a vér elűzi a démonokat, messze távol tartja őket tőlünk; az angyalokat és az angyalok Urát pedig hozzánk hívja. Ahol ugyanis meglátják az Úr vérét, onnan elmenekülnek a démonok, az angyalok pedig odasereglenek. Ez a kiömlött vér mosta tisztára az egész földkerekséget. Erről a vérről a szent Pál is sok mély gondolatot fejtett ki a Zsidókhoz írt levelében. Ez a vér tisztította meg a szentélyt és a szentek szentjét. Ha pedig előképeknek ekkora ereje volt a zsidók templomában és Egyiptom közepén, amikor az ajtófélfákra kenték, mennyivel nagyobb ereje van magának a beteljesedett valóságnak! Ez a vér szentelte meg az aranyoltárt; nélküle a főpap sem merészt belépni a szentélybe. Ez a vér szentelte fel a papokat, és az előképek idején ez mosott le bűnöket. Ha pedig már az előképekben is ekkora ereje volt, ha az árnyékától is ennyire rettegett a halál, mondd, hogyan ne félne magától a valóságtól? Ez lelkünk üdvössége. Ez mossa meg, ez ékesíti, ez lobbantja lángra a lelket; ez teszi értelmünket a tűznél ragyogóbbá, lelkünket az aranynál tündöklőbbé. Ez a vér kiömlött, és elérhetővé tette a mennyet.

4. Valóban félelmesek az Egyház misztériumai, valóban félelmetes az oltár. A paradicsomból egy forrás fakadt, amely kézzelfogható folyókat bocsátott ki; erről az asztalról pedig olyan forrás fakad, amely lelki folyókat áraszt. E forrás mellett nem terméketlen fűzfák állnak, hanem egészen az égig felérő fák, amelyeknek gyümölcse mindig érik és hervadhatatlan. Ha valakit perzsel a hőség, jöjjön e forráshoz, és hűtse le forróságát! Ez ugyanis megszünteti az aszályt, és lehűt mindent, ami izzik – nem azt, amit a nap perzsel, hanem azt, amit a tüzes nyilak gyújtanak lángra. Mert odafent van az eredete és onnan ered a gyökere is, ahonnan vizét kapja.

Sok ága van ennek a forrásnak, ezeket a Pártfogó bocsátja ki, a Fiú pedig közvetítővé lesz: nem kétágú kapával készít utat, hanem a bennünk levő készséget nyitja meg. Ez a forrás a világosság forrása, amely az igazság sugarait fakasztja. Mellette állnak a mennyei hatalmasságok is, és patakjainak szépségét szemlélik, mert ők világosabban látják az előttünk levő misztériumok erejét és megközelíthetetlen ragyogását. Ha ugyanis olvasztott aranyba mártaná valaki a kezét vagy a nyelvét (ha ez lehetséges volna), az arany azonnal arannyá tenné. Így, csak még sokkal inkább formálják át a lelket az előttünk levő misztériumok. A folyó a tűznél hevesebben buzog, mégsem éget, hanem csak alámeríti mindazt, amit magába fogad. Ez a vér kezdettől fogva mindig jelen volt előjelenként az

oltárokon és az igazak kiontott vérében. Ez a világ váltságdíja; ezen vásárolta meg Krisztus az Egyházat, és ezzel ékesítette fel egészen.

Ahogy az ember aranyat ad, amikor szolgákat vásárol, és ha fel akarja ékesíteni őket, azt is arannyal teszi, úgy Krisztus is véren vásárolt meg és vérrel ékesített fel bennünket. Akik részesednek ebből a vérből, az angyalokkal, az arkangyalokkal és a mennyi hatalmasságokkal együtt állnak, Krisztus királyi köntösét viselik, és kezükben vannak a lelki fegyverek. De még semmi nagyot nem mondtam ezzel, hiszen magát a Királyt öltötték magukra. Olyan nagy és csodálatos mindez: ha tisztán járulsz hozzá, üdvösségre járulsz hozzá; ha azonban gonosz lelkiismerettel, akkor kárhozatodra és büntetésedre. *Aki ugyanis méltatlanul eszik és iszik az Úrból – mondja –, ítéletet eszik és iszik önmagának* (vö. 1Kor 11,29). Ha azokat, akik beszennyezik a királyi bábort, ugyanúgy megbüntetik, mint akik szétszaggatják, miért volna hihetetlen, hogy akik tisztátalan gondolatokkal fogadják magukhoz a testet, ugyanazt a büntetést szenvedik el, mint akik szegekkel szaggatták szét? Figyeld csak meg, milyen félelmetesnek mutatta Pál a büntetést, amikor ezt mondta: *Ha valaki elveti Mózes törvényét, az két vagy három tanú vallomása alapján irgalom nélkül meghal. Mit gondoltok: mennyivel súlyosabb büntetésre lesz méltó az, aki Isten Fiát lábbal tiporja, és a szövetség vérért, amellyel megszenteltetett, közönségesnek tartja?* (Zsid 10,28–29).

Vigyázzunk tehát magunkra, szeretteim, hiszen ilyen javakban részesülünk! Amikor valami szégyenleteset akarunk mondani, vagy azt látjuk, hogy elragad bennünket a harag vagy más efféle indulat, gondoljuk meg, milyen adományokra méltattattunk, és milyen nagy mértékben részesültünk a Lélekben! Ez a gondolat megfékezi majd oktalan indulatainkat. Meddig ragaszkodunk még a jelenvalókhoz? Meddig nem ébredünk fel? Meddig nem törődünk saját üdvösségünkkel? Gondoljuk meg, milyen adományokra méltatott bennünket Isten! Adjunk hálát, és dicsóítsuk őt, ne csupán hitünkkel, hanem cselekedeteinkkel is, hogy elnyerjük az eljövendő javakat, a mi Urunk Jézus Krisztus kegyelméből és emberszeretetéből, aki által az Atyáé a dicsőség a Szentlélekkel együtt most és mindenkor és örökkön-örökké. Ámen!

47. homília

Bizony, bizony, mondom nektek: ha nem eszitek az Emberfia testét, és nem isszátok a véré, nincsen örök élet tibenetek. Aki eszi az én testemet, és issza az én véretem, abban élet van. (vö. Jn 6,53–54)

1. Amikor lelki dolgokról beszélünk, semmi evilági, semmi földi ne legyen lelkünkben! Távozzon és száműzessék minden ilyesmi, mi pedig teljesen adjuk át magunkat az isteni ígék hallgatásának! Ha egy városba bevonuló király előtt minden zaj elcsendesedik, mennyivel inkább kell nagy csendben és mélységes félelemmel hallgatnunk, amikor a Lélek szól hozzánk! Hiszen félelmes dolgok hangoznak el ma. Hogy miként, azt halld meg! Ezt mondja ugyanis: *Bizony, mondom nektek: ha valaki nem eszi az én testemet, és nem issza az én véretem, nincsen élet abban* (vö. Jn 6,53). Mivel az imént azt mondták, hogy ez lehetetlen, ő megmutatja, hogy nemcsak nem lehetetlen, hanem nagyon is szükséges. Ezért hozzáteszi: *Aki eszi az én testemet, és issza az én véretem, annak örök élete van, és én feltámasztom őt az utolsó napon* (Jn 6,54). Korábban ugyanis azt mondta: *Aki ebből a kenyérből eszik, nem hal meg soha* (vö. Jn 6,50–51). Valószínű volt azonban, hogy erre ugyanazt hozzák fel ellene, amit később is mondtak: *Ábrahám meghalt, a próféták is meghaltak, akkor hogyan mondhatod, hogy nem ízleli meg a halált soha?* (vö. Jn 8,52). Ezért említette a feltámadást: megoldotta a felmerülő kérdést, és világossá tette, hogy az ilyen ember nem hal meg végérvényesen. Újra meg újra visszatér a misztériumokról szóló tanításra, hogy megmutassa a dolog szükségességét, és azt, hogy ennek feltétlenül meg kell történnie.

Mert az én testem igazi étel, és az én vérem igazi ital (Jn 6,55). Mit jelent ez? Talán azt akarja mondani, hogy ez az az igazi étel, amely megmenti a lelket. Vagy pedig az elhangzottakról akarja meggyőzni őket, hogy ne gondolják talánynak vagy példázatnak, hanem tudják meg, hogy valóban enniük kell a testét.

Azután ezt mondja: *Aki eszi az én testemet, az énbennem marad* (vö. Jn 6,56). Ezzel azt fejezte ki, hogy egyesül vele. A következő mondat azonban összefüggéstelennek tűnhet, ha nem vizsgáljuk meg az értelmét. Mi köze van ugyanis ehhez annak – kérdezhetné valaki –, hogy miután ezt mondta: *Aki eszi az én testemet, az énbennem marad*, hozzátette: *Ahogy engem az élő Atya küldött el, és én az Atya által élek?* (Jn 6,57). Pedig nagyon is szorosan összefüggenek az elhangzottak. Mivel újra

és újra az örök életéről beszélt, ennek bizonyítására tette hozzá: *énbennem marad*. Ha ugyanis bennem marad, én pedig élek, nyilvánvaló, hogy ő is élni fog.

Azután ezt mondja: *Ahogyan engem az élő Atya küldött el*. Ez összehasonlítást és hasonlóságot fejez ki. Azt jelenti: úgy élek én is, ahogyan az Atya. Hogy pedig ne gondold, hogy ő születetlen, mindjárt hozzátette: *az Atya által*. Ezzel nem azt mutatja, hogy valamiféle erőre van szüksége ahhoz, hogy éljen. Ezt ugyanis korábban kizárta, amikor ezt mondta: *Mert ahogyan az Atyának van önmagában élete, úgy a Fiúnak is megadta, hogy élete legyen önmagában* (Jn 5,26). Ha még valamilyen erőre volna szüksége, akkor vagy az derülne ki, hogy az Atya nem így adta meg neki, és hamis ez az állítás, vagy pedig, ha valóban így adta meg neki, többé semmi másra nincs szüksége, ami fenntartsa. Mit jelent tehát az, hogy *az Atya által*? Itt csupán az eredetére utal. Ezt jelenti: ahogyan az Atya élő, úgy én is élek. *Ugyanígy az is, aki engem eszik, élni fog énáltalam* (Jn 6,57). Életen itt nem a pusztá életet érti, hanem a dicsőséges életet. Hogy nem a közönséges, hanem arra a dicsőséges és kimondhatatlan életre gondolt, az abból világos, hogy mindenki él, a hitetlenek és a beavatatlanok is, noha nem ettek abból a testből. Látnod, hogy nem erről az életéről beszél, hanem arról? Azaz aki eszi az én testemet, az a halála után nem vész el, és nem jut kárhozatra. Nem is a mindenkit érintő feltámadásról beszél, hiszen mindenki egyformán feltámad, hanem arról a rendkívüli és dicsőséges feltámadásról, amely jutalommal jár.

Ez az a kenyér, amely a mennyből szállt le; ez nem olyan, mint amelyet atyáitok ettek, és mégis meghaltak: aki ezt a kenyeret eszi, élni fog örökké (Jn 6,58). Szüntelenül ugyanazt ismétli más és más formában, hogy bevésse hallgatóinak értelmébe (ez volt ugyanis az utolsó tanítása ezekről), továbbá hogy megerősítse a feltámadásról és az örök életéről szóló tanítást. Ezért tesz említést a feltámadásról is: egyrészt, mert örök életéről beszélt, másrészt pedig, hogy megmutassa, ez nem most, hanem a feltámadás után valósul meg. Megkérdezhetné valaki, honnan derül ki mindez? Az Írásokból. Krisztus ugyanis minduntalan hozzájuk irányítja hallgatóit, és azt parancsolja, hogy belőlük tanulják meg ezeket. Amikor pedig azt mondta, hogy *életet ad a világnak* (Jn 6,33), versengésre is ösztönözte őket, hogy legalább amiatti fájdalmukban, hogy mások részesülnek az ajándékban, ne maradjanak kívül.

Szüntelenül emlékezteti őket a mannára is: egyrészt bemutatja a különbséget, másrészt hitre vezeti őket. Ha ugyanis negyven éven át aratás, gabona és

minden egyéb szükséges dolog nélkül fennmaradhatott atyáik élete, mennyivel inkább lehetséges ez most, amikor Krisztus nagyobb ajándékokat hozott el! Másfelől pedig, ha azok csupán előképek voltak, és fáradság meg verejték nélkül gyűjtötték össze azt, amit készen kaptak, mennyivel inkább így lesz most, amikor nagy a különbség: nem kell többé meghalniuk, és az igazi életben részesülnek. Helyesen teszi, hogy gyakran említi az életet, hiszen erre vágyódnak az emberek, és semmi sem olyan kellemes, mint az, hogy nem kell meghalni. Az Ószövetségben is ez volt az ígélet: hosszú élet és sok nap. Most azonban nem egyszerűen hosszú életről, hanem vég nélküli életről van szó. Együttal azt is meg akarja mutatni, hogy most visszafordítja a bűn miatt bekövetkezett büntetést: eltörli a halált hozó ítéletet, és a korábbiak ellentétéként nem egyszerűen életet, hanem örök életet hoz.

Ezeket a zsinagógában mondta, amikor Kapernaumban tanított (Jn 6,59), ahol a legtöbb csodát tette, ezért ott különösen is hallgatniuk kellett volna rá.

2. Miért tanított a zsinagógában és a templomban? Egyrészt azért, mert sokakat meg akart nyerni közülük, másrészt pedig azért, mert meg akarta mutatni, hogy nem áll szemben az Atyával.

Tanítványai közül sokan, amikor ezt hallották, így szóltak: Kemény beszéd ez (Jn 6,60). Mit jelent az, hogy „kemény”? Azt, hogy nyers, fáradságos és sok erőfeszítést követel. Pedig semmi ilyesmit nem mondott. Nem az életvitelről beszélt, hanem hittételekről, és újra meg újra az önmagába vetett hitre tért vissza. Mit jelent hát, hogy „kemény beszéd ez”? Az volna kemény, hogy életet és feltámadást ígér? Vagy hogy azt mondta, a mennyből szállt le? Vagy az, hogy nem üdvözülhet, aki nem eszi az ő testét? Mondd, hát kemény dolgok ezek? Ki állíthatná ezt? Mit jelent akkor az, hogy „kemény”? Azt, hogy nehezen elfogadható, meghaladja gyengeségüket, és nagy félelmet kelt. Úgy gondolták ugyanis, hogy nagyobb dolgokat mond annál, mint amire jogosult, és túlmegegy saját határain. Ezért mondták: *Ki hallgathatja őt?* Talán önmagukat akarták igazolni, mivel arra készültek, hogy elpártoljanak tőle.

Mivel pedig Jézus jól tudta, hogy ezért zúgolódnak a tanítványai (hiszen istenségének bizonyítéka az is, hogy napvilágra hozza titkos gondolataikat), így szólt: Ez megbotrántoztat titeket? Mi lesz, ha majd meglátjátok az Emberfiát felmenni oda, ahol előzőleg volt? (Jn 6,61–62). Ugyanezt tette Nátánaéllel is, amikor ezt mondta:

Mivel azt mondtam neked, hogy láttalak a fügefa alatt, hiszel? Ennél nagyobb dolgokat fogsz látni (Jn 1,50). Nikodémusnak pedig ezt mondta: *Nem ment fel a mennybe senki, csak az Emberfia* (vö. Jn 3,13). Mi történik tehát? Újabb nehézségekkel tetézi a nehézségeket? Semmiképpen! Tanításának nagyságával és sokaságával akarja megnyerni őket. Ha csak annyit mondott volna: *a mennyből szálltam le*, és semmi többet nem tett volna hozzá, még inkább megbotránkozta volna őket. Amikor azonban azt mondja: *az én testem a világ élete, és ahogyan engem az élő Atya küldött el, és én az Atya által élek*, majd pedig hogy *a mennyből szálltam le*, ezzel feloldja a nehézséget. Aki ugyanis egyetlen nagy dolgot állít önmagáról, az gyanússá válhat, mintha csak kitalálná mindezt. Aki azonban ilyen sok mindent mond el egymás után, minden gyanút eloszlat. Mindent azért tesz és mond, hogy eltérítse őket attól a gondolattól, hogy József az apja. Nem azért mondta tehát ezeket, mert növelni akarta a megbotránkozást, hanem inkább azért, hogy megszüntesse. Aki azt gondolta, hogy Józseftől származik, nem fogadhatta el az elhangzottakat. Aki azonban meggyőződött arról, hogy Krisztus a mennyből szállt le, és oda is tér majd vissza, könnyebben figyelt szavaira.

Emellett egy másik megoldást is ad: *A Lélek az, aki életre kelt, a test nem használ semmit* (Jn 6,63). Amit mond, az valami ilyesmit jelent: a rólam szóló dolgokat lelkiileg kell hallgatni. Aki testi módon hallgatja, annak semmi haszna sem származik belőle, és semmi jót nem nyer. Testi gondolkodásra vallott, hogy kétkedtek abban, miként szállt le a mennyből; hogy azt gondolták, József fia; és hogy ezt kérdezték: *Hogyan adhatná nekünk a testét eledelül?* (Jn 6,52). Mindez a testi gondolkodás sajátja. Ezeket misztikus és lelki módon kellett volna érteniük. De hogyan érthették volna meg akkor, mit jelent a testét enni? – kérdezhetné valaki. Meg kellett volna várniuk a megfelelő időt, tudakozódniuk kellett volna, és nem lett volna szabad feladniuk!

Azok a beszédek, amelyeket én mondtam nektek: Lélek és élet (Jn 6,63). Vagyis isteni és lelki dolgok, nincs bennük semmi testi, és nem követik a természet rendjét. Mentések minden efféle szükségszerűségtől, fölötte állnak az idelent érvényes törvényeknek, és más, rendkívüli értelmük van. Ahogyan tehát itt a „Lélek” szót a „lelki dolgok” helyett használta, úgy amikor „testet” mondott, nem testi dolgokra gondolt, hanem arra, hogy hallgatói testi módon értették az elhangzottakat. Egyúttal rájuk is célzott, mert mindig testi dolgokra vágytak, holt lelkiekre kellett volna törekedniük. Ha ugyanis valaki testi módon értelmezi

ezt, semmi haszna sem származik belőle. Hogyan? Talán az ő teste nem valószínű test? De még mennyire az! Akkor hogyan mondhatta: *A test nem használ semmit*? Nem a saját testéről beszélt (szó sincs róla!), hanem azokról, akik testi módon értelmezik szavait. Mit jelent testi módon gondolkodni? Azt, hogy valaki csak azt nézi, ami közvetlenül előtte van, és semmi többet nem lát mögötte. Ez a testi gondolkodás. Nem így, a láthatók alapján kell ítélnünk, hanem minden misztériumot belső szemünkkel kell szemlélnünk. Ez a lelki gondolkodás.

Aki nem eszi az ő testét, és nem issza az ő véré, nincsen élet abban (vö. Jn 6,53). Hogyan ne használna tehát semmit az a test, amely nélkül nem lehet élni? Látnod, hogy a *test nem használ semmit* kijelentés nem Krisztus testére, hanem a testi módon való hallgatásra vonatkozik?

De vannak közöttetek néhányan, akik nem hisznek (Jn 6,64). Szokása szerint ismét tekintélyt adott szavainak: előre megmondta, mi fog történni, és megmutatta, hogy nem azért beszélt így, mert az ő elismerésükre vágyott, hanem mert gondoskodott róluk. Azzal pedig, hogy „néhányan”, a tanítványok többségét kimentette a vád alól. Kezdetben ugyanis ezt mondta: *láttatok engem, mégsem hisztek* (vö. Jn 6,36), itt azonban így fogalmaz: *vannak közöttetek néhányan, akik nem hisznek. Mert Jézus kezdettől fogva tudta, hogy kik azok, akik nem hisznek, és ki az, aki el fogja árulni őt* (Jn 6,64).

Majd így folytatta: *Ezért mondtam nektek, hogy senki sem jöhet hozzám, ha nem adta meg ezt neki az Atya* (Jn 6,65). Az evangélista itt arra utal, hogy Krisztus önként vállalta az üdvrendet, és béketúréssal viselte az embereket. A „kezdetől fogva” sem ok nélkül áll itt: ebből ismerheted fel, hogy Krisztus mindezt eleve tudta. Nemcsak e szavak elhangzása, a zúgolódás vagy az áruló megbotránkozása után tudta, mi fog történni, hanem már előtte is – ez pedig istenségének bizonyítéka.

Azután hozzátette: *ha nem adta meg ezt neki az Atya*. Ezzel meggyőzte őket arról, hogy Istent tartsák Atyjának, ne Józsefet, továbbá megmutatta, hogy hinni benne nem magától értetődő dolog. Mintha ezt mondaná: Nem kelt bennem nyugtalanságot, nem zavar meg, és nem ér váratlanul, hogy némelyek nem hisznek. Mindezt eleve tudtam, még mielőtt megtörtént volna; tudom, kiket adott nekem az Atya.

3. Amikor azt hallod, hogy az Atya „megadta”, ne egyszerűen önkényes kiválasztásra gondolj, hanem hidd el, hogy az kapta meg, aki alkalmassá tette magát arra, hogy megkapja.

Ettől fogva tanítványai közül sokan visszavonultak, és nem jártak vele többé (Jn 6,66). Helyesen tette az evangélista, hogy nem azt mondta: „elmentek”, hanem hogy „visszavonultak”. Ezzel jelezte, hogy megszakították előrehaladásukat az erényben, elvesztették korábbi hitüket, és elszakították magukat tőle. A tizenkettővel azonban nem ez történt. Ezért mondta nekik: *Vajon ti is el akartok menni?* (Jn 6,67). Ezzel ismét megmutatta, hogy nincs szüksége szolgálatukra és tiszteletükre, és nem azért vezette őket magával, hogy mutogassa őket. Hogyan volna ez lehetséges attól, aki még nekik is ilyeneket mond? Miért nem dicsérte és miért nem csodálta hát őket? Egyrészt megőrizte a tanítóhoz illő tekintélyét, másrészt megmutatta, hogy ezen a módon még inkább magához kellett vonzania őket. Ha ugyanis megdicsérte volna őket, talán valami nagyon is emberi érzés fogta volna el őket, mert azt gondolták volna, hogy szívességet tesznek neki. Azzal azonban, hogy megmutatta: nincs szüksége a követésükre, még inkább megtartotta őket. Figyeld meg, milyen bölcsen fogalmazott! Nem azt mondta: Menjete el! (ezt az mondta volna, aki eltaszítja őket), hanem ezt kérdezte: *Vajon ti is el akartok menni?* Ezzel minden erőltetést és kikényszerített lépést kizárt. Nem akarta, hogy valami szégyenérzet tartsa őket mellette, hanem azt, hogy hálából maradjanak. Azzal pedig, hogy nem vádolta nyíltan azokat, akik elhagyták, csak szelíden megérintette őket szavaival, megmutatta, hogyan kell bölcs lelkülettel viselkedni az ilyen helyzetekben. Mi éppen ellenkezőleg teszünk. Nem is csoda, hiszen mindent saját dicsőségünkhöz ragaszkodva cselekszünk. Ezért gondoljuk azt, hogy saját tekintélyünk csökken, ha elhagynak azok, akik tisztelnek bennünket. Krisztus azonban sem nem hízelgett nekik, sem el nem taszította őket, hanem kérdezett. Nem megvetésből tette, hanem mert nem akarta, hogy erőltetve, kényszerből maradjanak mellette. Aki ugyanis így marad mellette, az éppúgy távol van tőle, mint aki elment.

Mit mondott erre Péter? *Uram, kihez mennénk? Örök élet beszéde van nálad. És mi hisszük és tudjuk, hogy te vagy a Krisztus, az élő Isten Fia* (Jn 6,68–69). Látod, hogy nem a szavak okozták a megbotráncozást, hanem a hallgatók figyelmetlensége, restsége és hálátlansága? Ha Krisztus nem mondta volna ki ezeket, akkor is megbotráncoztak volna, és továbbra is csak a testi eledellel törődtek volna,

a földhöz szegezett gondolkodással. A tizenkettő ugyanazt hallotta, amit a többiek, mégis azokkal ellentétes véleményre jutottak: *Uram, kihez mennénk?* E mondat mélységes szeretetről tanúskodik. Megmutatja, hogy a Mester mindennél drágább számukra: drágább apjuknál, anyjuknál és minden létezőnél, és hogy ha elszakadnának tőle, többé nem volna hová menekülniük. Azután, nehogy úgy tűnjék, hogy Péter csak azért mondta ezt: *kihez mennénk?*, mert senki nem lett volna, aki befogadja őket, mindjárt hozzátette: *Örök élet beszéde van nálad.* A többiek testi módon és emberi okoskodással hallgatták, ők azonban lelkileg, és mindent a hitre bíztak. Ezért mondta Krisztus is: *Azok a beszédek, amelyeket én mondtam nektek: Lélek* (vö. Jn 6,63). Vagyis ne gondold, hogy tanításom a dolgok természetes rendjének és a történesek szükségszerűségének van alávetve. A lelki dolgok nem ilyenek: nem viselik el, hogy a földi törvényeknek szolgáljanak. Pál is beszél erről: *Ne mondd szívedben: Ki megy fel a mennybe? Azért tudniillik, hogy Krisztust lehozza. Vagy: Ki megy le az alvilágba? Azért tudniillik, hogy Krisztust a halálból felhozza* (Róm 10,6–7).

Örök élet beszéde van nálad. A tanítványok már elfogadták a feltámadást és az egész eljövendő állapotot. Figyeld meg, milyen testvérszerető és ragaszkodó Péter: az egész tanítványi közösség nevében felel. Nem azt mondta: „én tudom”, hanem azt: „mi tudjuk”. Sőt, figyeld meg azt is, milyen pontosan követi Mesterének szavait, és mennyire mást mond, mint a zsidók. Ők ezt mondták: *Nem Jézus ez, József fia?* (vö. Jn 6,42), Péter viszont ezt: *Te vagy a Krisztus, az élő Isten Fia*, és hogy *örök élet beszéde van nálad.* Talán azért fogalmazott így, mert sokszor hallotta Krisztustól: *Aki hisz, annak örök élete van* (Jn 6,47). Megmutatta, hogy mindent megjegyzett az elhangzottakból, hiszen szó szerint idézte fel. Mit tett erre Krisztus? Nem dicsérte és nem csodálta Pétert, noha más alkalommal ezt tette. Hanem mit mondott? *Vajon nem én választottalak ki titeket, a tizenkettőt? Egyikőtök mégis ördög* (Jn 6,70).

Mivel Péter azt mondta: „mi hisszük”, Krisztus kivette Júdást a tanítványi közösségből. A másik alkalommal Péter nem beszélt a tanítványokról, hanem amikor Krisztus ezt kérdezte: *Hát ti kinek mondotok engem?*, így felelt: *Te vagy a Krisztus, az élő Isten Fia* (Mt 16,15–16). Itt azonban azt mondta: „mi hisszük”, ezért Krisztus joggal nem hagyta Júdást a többiek közösségében. Azért cselekedett így, mert régóta, már kezdettől fogva igyekezett fékezni az áruló gonoszságát. Tudta ugyan, hogy semmi haszna nem lesz belőle, mégis megtette, ami rajta állt.

4. Figyeld meg bölcsességét! Júdást nem leplezte le nyíltan, de azt sem engedte, hogy észrevétlen maradjon. Azért nem fedte fel, hogy ne válják szégyentelenebbé és ne szálljon még elszántabban szembe vele; azt pedig azért nem engedte, hogy rejtve maradjon, nehogy abban a hiszemben, hogy nem tudnak róla, félelem nélkül végrehajtsa vakmerő tervét. Ezért később egyre nyíltabban feddi meg. Először még a többiekkel együtt említette, amikor ezt mondta: *De vannak közöttetek néhányan, akik nem hisznek*. Hogy az árulót is közéjük számította, azt az evangélista tette világossá e szavaival: *Mert kezdettől fogva tudta Jézus, hogy kik nem hisznek, és ki az, aki el fogja árulni őt* (Jn 6,64). Mivel azonban Júdás kitartott szándéka mellett, Krisztus súlyosabb feddéssel folytatta: *Egy közületek ördög* (Jn 6,70). Ezzel ugyan mindannyiukban elültette a félelmet, de Júdást homályban akarta tartani.

Itt joggal vetődik fel a kérdés: most miért nem szóltak semmit a tanítványok, később viszont miért rémültek meg, miért néztek tanácstalanul egymásra, és miért kérdezték: *Talán csak nem én vagyok az, Uram?* (Mt 26,22). Péter pedig intett Jánosnak, hogy tudja meg, ki az áruló, és kérdezze meg a Mestertől, kiről beszél (vö. Jn 13,24–25). Mi lehetett ennek az oka? Péter akkor még nem hallotta: *Távozz tőlem, Sátán!* (Mt 16,23), ezért nem is félt. Később azonban Krisztus megfeddte: Péter bár nagy szeretetből szólt, nem nyerte el Krisztus tetszését, sőt Sátánnak nevezte. Amikor tehát azt hallotta: *egy közületek elárul engem*, már joggal félt. Másrészt Krisztus itt még nem azt mondta, hogy egy közületek elárul engem, hanem ezt: *egy közületek ördög*. Ezért nem is értették, mire gondol, hanem úgy vélték, csupán gonoszsága miatt marasztal el valakit. Miért mondta hát: *Nem én választottalak ki titeket, a tizenkettőt? Egy közületek mégis ördög* (Jn 6,70)? Azért, hogy megmutassa, tanítása mentes minden hízlegéstől. Mikor ugyanis mindenki elhagyta, és csak ők maradtak mellette, és Péter által megvallották, hogy ő a Krisztus, Jézus eloszlatta azt a gyanújukat, hogy emiatt majd hízelegni fog nekik. Szavainak ez az értelme: semmi sem tart vissza attól, hogy megfeddjem a gonoszokat. Ne gondoljátok, hogy mivel kitartottatok mellett, inkább hízelegni fogok nektek, vagy mert követtetek, nem feddem meg a gonoszokat! Még az sem tart vissza ettől, ami ennél sokkal inkább feszélyezhetné a tanítót. Aki ugyanis mellette marad, az a saját ragaszkodásáról tesz bizonyosságot; ha azonban valakit a tanító választott ki, mégis el kell taszítania magától, ez az oktalan emberek szemében az ostobaság hírébe hozza a tanítót. De

még ez sem tart vissza a feddéstől. Éppen ezt vetik Krisztus szemére ma is a pogányok, még hozzá sekélyesen és okatlanul. Isten ugyanis nem kényszerrel és erőszakkal szokta jóvá formálni az embereket; az ő kiválasztása és választása nem kényszeríti az elhívottakat, hanem ösztönzi őket. Hogy megértsd: az elhívás mennyire nem kényszerít, gondold meg, hányan vesztek el azok közül, akiket elhívott! Ebből nyilvánvaló, hogy rajtunk, a mi elhatározásunkon is múlik, hogy üdvözülünk-e vagy elveszünk.

5. Ezeket hallva tanuljunk meg mindenkor józanul és éberén élni! Ha ugyanis az, aki ahhoz a szent közösséghez tartozott, amely ekkora ajándékban részesült és ilyen nagy jeleket tett – hiszen ő is azok között volt, akiket elküldött, hogy halottakat támasszanak fel és leprásokat tisztítsanak meg –, mégis elárulta saját Urát, miután foglyul ejtette a pénzszeretet rettenetes betegsége; és semmit sem használtak neki sem a jótétemények, sem az ajándékok, sem az, hogy Krisztussal lehetett, sem az iránta tanúsított gondoskodás, sem az, hogy Krisztus megmosta a lábát, sem az, hogy asztalának részese volt, sem az, hogy ő kezelte a pénzes erszényt, sőt mindez útravalóvá lett számára a büntetéshez – féljünk mi is, nehogy a pénzszeretet révén Júdás követőivé váljunk!

Hogy te nem árulod el Krisztust? Amikor tétlenül nézed, hogy egy szegény éhen sorvadozik vagy megfagy a hidegben, magadra vonod ugyanazt az ítéletet. Amikor pedig méltatlanul részesülünk a misztériumokban, ugyanúgy elveszünk, mint Krisztus gyilkosai. Amikor elragadjuk a másét, amikor szorongatjuk a nálunk szegényebbeket, a legsúlyosabb büntetést vonjuk magunkra, mégpedig teljes joggal. Meddig tart még bennünket ennyire hatalmában a jelenvaló, fölösleges és haszontalan dolgok szeretete? Hiszen a gazdagság éppen a fölöslegben áll, abban, aminek semmi haszna. Meddig ragaszkodunk a hiábavaló dolgokhoz? Meddig nem tekintünk még fel az égre, meddig nem leszünk még józanok, és nem elégeľjük meg ezeket a földi és tovatűnő javakat? Miért nem tanuljuk meg saját tapasztalatunkból, milyen értéktelenek?

Gondoljunk azokra, akik előttünk voltak gazdagok! Nem olyan-e mindaz, mint egy álom? Nem árnyék és virág, nem tovaľutó folyam? Nem pusztá elbeszélés és mese? Ez és ez gazdag volt. De hol van most a gazdagsága? Elveszett és semmivé lett; a miatta elkövetett bűnök azonban megmaradnak, és velük együtt a bűnökért járó büntetés is. Sőt még ha nem volna büntetés, és nem

várna ránk a mennyek országa, akkor is tekintettel kellene lennünk arra, aki velünk egy fajtából és egy nemzetségből való, és könnyöretre kellene indítania minket annak, hogy ugyanazoknak a szenvedéseknek van kitéve, mint mi. Mi azonban kutyákat etetünk, sokan pedig vadszamarakat, medvéket és mindenféle vadállatot is, miközben tétlenül nézzük, hogy egy ember éhen sorvadozik. Többre becsüljük az idegent, mint a rokonunkat, és kevesebbre azt, aki hozzánk tartozik, mint azt, akinek semmi köze hozzánk.

De talán szép dolog pompás házakat építeni, szolgák sokaságát tartani, és aranyozott mennyezet alatt fekvé szemlélődni? Bizony fölösleges és haszontalan foglalatosság. Vannak más építmények, amelyek ezeknél sokkal ragyogóbbak és fenségesebbek: ezek látványával kell gyönyörködtetned szemedet, és senki sem akadályoz meg benne. A legszebb mennyezetet akarod látni? Amikor leszáll az este, tekints fel a csillagokkal teleszórt égre! De ez nem az én mennyezetem – mondod. Pedig sokkal inkább a tiéd, mint amaz. Érted alkottattott, és testvéreiddel közösen a tiéd; a másik viszont nem a tiéd, hanem azoké, akik halálod után örökölni fogják. Az ég a legnagyobb hasznodra lehet, mert szépsége által a Teremtőhöz vezet; az aranyozott mennyezet viszont a legnagyobb kárt okozza neked, és a vádlód lesz az ítélet napján, hogy az aranyba van öltöztetve, Krisztusnak pedig még a legszükségesebb ruhája sincs meg.

Ne túrjunk meg hát magunkban ekkora esztelenséget! Ne üldözzük azt, ami menekül előlünk, és ne meneküljünk attól, ami megmarad! Ne áruljuk el üdvösségünket, hanem ragaszkodjunk az eljövendő reménységhez! Az idősek azért, mert világosan tudják, hogy már csak kevés idő van hátra életükből; a fiatalok pedig azért, mert bizony legyenek meggyőződve arról, hogy nekik sincs sok hátra. *Mert úgy jön el az a nap, mint éjjel a tolvaj* (vö. 1Thessz 5,2). Ennek tudatában, asszonyok, buzdítsuk férjünket, a férfiak, intsük feleségüket, tanítsuk az ifjakat és a hajadonokat, és valamennyien oktassuk egymást arra, hogy vessük meg a jelenvalókat, és vágyakozzunk az eljövendők után! Így részesülhetünk is bennük Urunk, Jézus Krisztus kegyelméből és emberszeretetéből, aki által és akivel együtt dicsőség az Atyának és a Szentléleknek most és mindenkor és mindörökkön-örökké. Ámen.

48. homília

Jézus ezután Galileát járta; Júdeában ugyanis nem akart járni, mert a zsidók meg akarták ölni. Közel volt a zsidók ünnepe, a lombsátrak ünnepe. (Jn 7,1–2)

1. Semmi sem rosszabb az irigységnél és a rosszindulatnál: így jött be a halál a világba. Amikor ugyanis az ördög látta, hogy az embert tisztelet övezi, nem tudta elviselni boldog állapotát, és mindent megtett, hogy elpusztítsa. Mindenütt azt láthatjuk, hogy ebből a gyökérből terem ez a gyümölcs. Így gyilkolták meg Ábelt, így akarták megölni Dávidot és sok más igaz embert is; emiatt lettek a zsidók is Krisztus gyilkosaivá. Ezt tette világossá az evangélista is, amikor ezt mondta: *Jézus ezután Galileát járta; nem járhatta ugyanis Júdeát, mert a zsidók meg akarták ölni* (vö. Jn 7,1).

Mit mondasz, boldog János? Hogy nem járhatott ott az, aki mindent megtehetett, amit csak akart? Akinek „Kit kerestek?” kérdésére hátratántorodtak a keresők? Aki jelen volt, és mégsem látták, ő ne járhatott volna ott (vö. Jn 18,4–6)? Hogyan történhetett akkor, hogy később közéjük ment, és a templom kellős közepén, az ünnep idején, amikor együtt volt a sokaság, és jelen voltak azok is, akik meg akarták ölni, éppen azokról a dolgokról beszélt, amelyek csak még inkább felingerelték őket? Ezen maguk is csodálkoztak: *Nem ő az, akit meg akarnak ölni? És íme, nyíltan beszél, és semmit sem szólnak neki* (vö. Jn 7,25–26). Miféle talányok ezek? Szó sincs talányokról! Nem azért fogalmazott így, hogy talányosnak tartsák, hanem hogy megmutassa: Krisztus mind istenségének, mind emberségének sajátosságait nyilvánvalóvá tette. Amikor azt mondja, hogy „nem járhatott” Júdeában, úgy beszél róla, mint emberről, aki sok mindent ember módra tesz. Amikor viszont azt mondja, hogy ott állt közöttük, ők mégsem fogták el, nyilvánvalóan istenségének erejét mutatja meg. Menekült mint ember, és megjelent mint Isten, s mindkettőben igaznak bizonyult. Az ugyanis, hogy ellenségei között sem tudták elfogni, legyőzhetetlen és ellenállhatatlan hatalmát mutatta meg; visszahúzódása pedig megerősítette és bizonyította az üdvrend valóságát, hogy se Szamoszatai Pál, se Markión, se a követőik ne mondassanak semmit. Ezzel tehát mindannyiuk száját befogta.

Ezek után közel volt a zsidók ünnepe, a lombsátrak ünnepe. Az „ezek után” nem jelent mást, mint hogy az evangélista a közbeeső hosszú időszakot kihagyva továbblépett (vö. Jn 7,2). Ez a következőkből világosan kiderül. Amikor Jézus

leült a hegyen, az evangélista szerint közel volt a páska ünnepe; itt viszont már a lombátrák ünnepét említi. Az öt közbeeső hónapból semmi mást nem beszélt el nekünk, csak a kenyerekkel tett jelet és a jóllakott sokasághoz intézett beszédet (vö. Jn 6,3–4; 7,2). Pedig Krisztus szüntelenül mutatott jeleket és tanított: nappal és este, gyakran pedig éjszaka is. A tanítványokhoz is éjjel ment oda, így beszéli el valamennyi evangélista. Miért hagyták hát ki az akkor történeteket? Mert lehetetlen lett volna mindent felsorolni. Másrészt azokat az eseményeket igyekeztek elsősorban elbeszélni, amelyek kapcsán a zsidók valamilyen vádat emelhettek vagy kifogást találhattak. A többi esemény között ugyanis sok hasonló volt. Mert azt sokszor feljegyezték már, hogy betegeket gyógyított, halottakat támasztott fel, és hogy csodálták. Azt viszont nem mulasztják el, ha valami rendkívülről számolhatnak be, vagy olyan eseményt beszélhetnek el, amely látszólag alapot ad arra, hogy vádolják. Ilyen a mostani eset is: Jézus testvérei nem hittek benne, ez pedig nem akármilyen vádra ad lehetőséget. Csodálatra méltó az evangélisták igazságszeretete! Nem szégyellik elmondani azt sem, ami látszólag szégyent hozhat Mesterükre, sőt éppen ezeket beszélik el minden másnál gondosabban. János most is sok jelet, csodát és tanítást mellőzött, és rögtön erre az eseményre tért rá.

Testvérei ekkor ezt mondták neki: Menj el innen, és eredj Júdeába, hadd lássák a tanítványaid is a tetteidet, amelyeket cselekszel! Mert senki sem cselekszik titokban, ha ismertségre törekszik. Ha ilyeneket cselekszel, tedd ismertté magadat a világ előtt! Mert a testvérei sem hittek benne (Jn 7,3–5). Miféle hitetlenség van ebben? – kérdezhetné valaki. Hiszen arra buzdítják, hogy tegyen csodákat. Nagyon is nagy hitetlenség! Hitetlenségükről tanúskodnak szavaik, vakmerőségük és alkalmatlan időben tanúsított bizalmaskodásuk. Úgy gondolták, rokonságuk feljogosítja őket arra, hogy ilyen merészen beszéljenek vele. Kérésük látszólag ugyan baráti, szavaik azonban mély keserűséget rejtettek: egyszerre vetették szemére a gyávaságot és a dicsőségvágyat. Amikor azt mondták, *senki sem cselekszik titokban*, gyávasággal vádolták, és egyúttal kétségbe vonták tetteit. Amikor pedig hozzátették: *ha ismertségre törekszik*, dicsőségvágygal vádolták.

2. Te pedig figyeld meg Krisztus erejét! Azok egyike, akik ezeket mondták, a boldog Jakab, Jeruzsálem első püspöke lett, akiről Pál is ezt mondja: *az apostolok közül nem láttam mást, csak Jakabot, az Úr testvérét*. Júdásról is azt tartják, hogy csodálatra méltó emberré lett (Gal 1,19). Pedig ők is jelen voltak Kánában, amikor borra változott a víz, de akkor még semmi hasznuk sem származott belőle. Honnan eredt hát ekkora hitetlenségük? Gonosz indulatukból és irigységük-ből. Az emberek ugyanis valamiképpen irigyelni szokták azt a rokonukat, aki följük emelkedik. Kiket neveznek itt tanítványoknak? A Jézust követő sokaságot, nem a tizenkettőt.

Mit tett erre Krisztus? Figyeld meg, milyen szelíden válaszolt! Nem ezt mondta: Kik vagytok ti, hogy ilyen tanácsokat adtok és tanítani akartok engem?, hanem mit mondott? *Az én időm még nincs itt* (Jn 7,6). Úgy vélem, itt valami másra is utal. Talán irigységükben még arra is készültek, hogy kiszolgáltatassák őt a zsidóknak. Erre célozva mondta: *Az én időm még nincs itt*, vagyis a keresztem és a halálom ideje. Miért sürgetitek hát, hogy idő előtt megöljenek? *Nektek azonban minden idő alkalmas*. Mintha ezt mondaná: ti mindig együtt lehettek a zsidókkal, mert benneteket nem ölnek meg, hiszen ugyanarra törekedtek, amire ők; engem viszont azonnal meg akarnak majd ölni. Ti tehát bármikor veszély nélkül velük lehettek, számomra azonban akkor jön el az idő, amikor a kereszti ideje elérkezik, és meg kell halnom. Hogy valóban ezt mondja, az a folytatásból világos: *titeket nem gyűlölhet a világ*. Hogyan is gyűlölhethet azokat, akik ugyanazt akarják, és ugyanazokért a célokért fáradoznak? *Titeket nem gyűlölhet a világ, engem azonban gyűlöl, mert leleplezem, hogy cselekedetei gonoszak* (Jn 7,7). Vagyis azért gyűlölnek, mert megmutatom és megfeddem a világ bűneit.

Ezekből tanuljuk meg féken tartani haragunkat, és ne méltatlankodjunk még akkor sem, ha nálunk jelentéktelenebb emberek adnak tanácsot! Ha Krisztus szelíden elviselte, hogy hitetlen emberek tanácsot adjanak neki, még hozzá helytelen dolgot tanácsoljanak, ráadásul nem is jó szándékkal, milyen bocsánatra számíthatunk mi, akik por és hamu vagyunk, ha megharagszunk tanácsadóinkra, és méltóságunkon alulinak tartjuk meghallgatni őket csak azért, mert valamivel alacsonyabb rangúak nálunk? Figyeld meg, milyen tökéletes szelídséggel hárította el vádjukat! Amikor ők ezt mondták: *Tedd ismertté magadat a világ előtt!* Ő így felelt: *Titeket nem gyűlölhet a világ, engem azonban gyűlöl, mert leleplezem, hogy cselekedetei gonoszak* (Jn 7,4.7), és ezzel semmivé tette vádjukat. Annyira távol állok attól

– mondja –, hogy az emberektől származó dicsőséget keressem, hogy szüntelenül megfeddem őket, noha tudom, hogy ezzel gyűlöletet szítok magammal szemben, és a halálomat készítem elő. Hol feddte meg őket? – kérdezhetné valaki. És mikor hagyott fel ezzel? Nemde ezt mondta: *Ne gondoljátok, hogy én vádallak majd benneteket az Atyánál: van, aki vádol benneteket, mégpedig Mózes; és hogy ismerlek titeket: nincs meg bennetek az Isten szeretete; és: Hogyan tudnátok hinni ti, akik egymástól fogadtok el dicsőséget, de azt a dicsőséget, amely az egy Istentől van, nem kerésitek?* (Jn 5,42.44–45) Látod, hogyan mutatta meg mindezekkel, hogy nem a szombat megszegése, hanem nyílt feddözése váltotta ki az ellene irányuló gyűlöletet?

Miért küldte fel őket mégis az ünnepre, ezt mondva: *Ti menjetek fel az ünnepre, én erre az ünnepre még nem megyek fel?* (Jn 7,8) Mert ezzel megmutatta, hogy nem azért beszélt így velük, mintha szüksége volna rájuk vagy a hízelgésükre vágya, hanem mivel engedte nekik, hogy megtartsák a zsidó szokásokat. Hogyan mehetett fel mégis – kérdezhetné valaki –, miután azt mondta: *nem megyek fel?* Nem azt mondta minden megszorítás nélkül, hogy *nem megyek fel*, hanem azt, hogy „most”, vagyis veletek együtt nem megyek fel, mert az én időm még nem telt be (Jn 7,8). Mert csak a következő páska alkalmával kellett megfeszíttetnie. Miért nem ment hát fel ő is mindjárt? Ha azért nem ment fel, mert még nem érkezett el az ideje, akkor később sem kellett volna felmennie. Nem azért ment azonban az ünnepre, hogy szenvedjen, hanem hogy tanítsa őket. De miért titokban ment fel? Hiszen nyíltan is felmehetett volna, ott állhatott volna közöttük, és megfékezhetette volna féktelen indulatukat, ahogyan sokszor meg is tette. Nem akarta azonban ezt állandóan megtenni. Ha ugyanis nyíltan ment volna fel, és ismét vaksággal verte volna meg őket, istenségét a kelleténél ragyogóbban mutatta volna meg és még inkább feltárta volna, ennek pedig akkor még nem jött el az ideje. Mivel testvérei gyávaságnak tartották, hogy marad, ő megmutatta az ellenkezőjét: magatartása bátorságból fakadt, és az üdvrend érdekében cselekedett így. Előre tudta szenvedésének idejét, és amikor az elérkezik, leginkább akkor akar majd Jeruzsálembe felmennie. Úgy vélem, amikor azt mondta, *ti menjetek fel*, ezt fejezte ki: ne gondoljátok, hogy akaratotok ellenére arra kényszerítelek benneteket, hogy velem maradjatok! Amikor pedig hozzátette: *az én időm még nem telt be*, világossá tette, hogy még jeleket kell tennie és beszédeknek kell mondania, hogy a sokaságból még többen higgyenek, a tanítványok pedig megerősödjenek, látva Mesterük bátorságát és mindazt, amit elszenvedett.

3. Tanuljuk meg tehát az elmondottakból Krisztus szelídségét és türelmét! *Tanuljátok meg tőlem, hogy szelíd vagyok és alázatos szívű* (Mt 11,29) – mondja. Vessünk ki magunkból minden keserűséget! Ha valaki fölény akar emelkedni, mi legyünk alázatosak! Ha valaki arcátlanul viselkedik, bánjunk vele jóindulattal! Ha gúnyolódva és csúfolódva belénk mar és szinte felfal, ne hagyjuk legyőzni magunkat, nehogy önmagunk védelmében önmagunkat pusztítsuk el! A harag ugyanis egy fenevad, mégpedig hirtelen és heves természetű. Olvassuk hát rá önmagunkra az isteni Írás ráolvasó igéit, és ismételjük: *por és hamu vagy*; továbbá: *Miért kevélykedik a por és hamu?*; majd ezt: *haragjának fellobbanása bukását okozza*; valamint hogy *a haragos ember nem tiszteletre méltó* (vö. 1Móz 18,27; Sir 10,9). Semmi sem csúfabb és visszataszítóbb a haragos arcnál. Ha pedig az arc ilyen, mennyivel inkább ilyen a lélek! Ahogyan a felkavart iszap bűzt áraszt, úgy a haragtól felkavart lélekben is sok rút dolog és visszataszító bűz támad. De nem tudom elviselni ellenségeim sértegetését – veted ellene. Mondd, miért nem? Ha igaz, amit mondanak, már azelőtt is szégyenkezned kellett volna miatta, és most hálás lehetnél a feddésükért; ha viszont hamis, vesd meg! Szegénynek nevezett? Ne vess rajta! Alacsony származásának vagy ostobának mondott? Akkor inkább már őmiatta sóhajtozz! Mert *aki azt mondja testvérének: Bolond!, méltó a gyehenna tüzére* (Mt 5,22). Amikor tehát sérteget, gondold a rá váró büntetésre: akkor nemcsak haragot nem érzel majd iránta, hanem még könnyeket is hullatsz érte. Senki sem haragszik a lázas vagy gyulladásban szenvedő emberre, hanem szánakozik minden ilyen betegre, és sír miatta. Márpedig ilyen a haragvó lélek is.

De még ha bosszút akarsz is állni, hallgass, és ezzel halálos sebet ejtettél rajta! Ha viszont sértésre sértéssel felelsz, felszítod a tüzet. De ha hallgatunk, a jelenlevők gyengének tartanak bennünket – mondod. Nem gyengének tartanak majd, hanem csodálni fognak önuralmadért. Ha azonban sértés ér, és felháborodsz, te is sértegetni kezdesz; felháborodásoddal pedig arra készítetted a jelenlevőket, hogy igaznak tartsák, amit rólad mondtak. Mondd, miért nevet a gazdag, amikor szegénynek nevezik? Nemde azért, mert meg van győződve arról, hogy nem szegény? Ugyanígy mi is: ha nevetünk a sértéseken, a lehető leghatásosabban bizonyítjuk, hogy nem ismerünk magunkra abban, amit rólunk mondanak.

Amúgy pedig meddig félünk még az emberek ítéletétől? Meddig vetjük meg közös Urunkat, és meddig ragaszkodunk a testhez? *Amikor ugyanis irigység és viszálykodás van közöttetek, nem testiek vagytok-e?* (vö. 1Kor 3,3) Legyünk tehát lelkiek, és zabolázzuk meg ezt a rettenetes fenevadat! A harag és az őrzöngés között nincs különbség: a harag időleges démon, sőt még a démoni megszállottságnál is súlyosabb. A megszállott ugyanis bocsánatot nyerhet, a haragvó ember azonban ezernyi büntetésre méltó, mert önként sodorja magát a pusztulás szakadékába. Már az eljövendő gyehenna előtt, itt is elszenvedi büntetését: szüntelen háborgást és csillapíthatatlan vihart támaszt lelkében és gondolataiban éjjel és nappal.

Hogy tehát mind a jelenlegi gyötrelemtől, mind az eljövendő büntetéstől megszabaduljunk, vessük ki magunkból ezt a szenvedélyt, és tanúsítsunk teljes szelídséget és türelmet! Így lelkünk már itt is nyugalomra találhat, majd pedig a mennyek országában is. Bárcsak mindnyájan elnyernénk ezt Urunk, Jézus Krisztus kegyelméből és emberszeretetéből, aki által és akivel együtt dicsőség az Atyának és a Szentléleknek most és mindenkor és mindörökkön-örökké. Ámen.

49. homília

Miután ezeket mondta, ott maradt Galileában. Miután azonban felmentek testvérei az ünnepre, akkor ő is felment, nem nyilvánosan, hanem mintegy titokban. (Jn 7,9–10)

1. Amikor Krisztus emberi módon intézi a dolgokat, nemcsak azért tesz így, hogy megerősítse megtestesülésének valóságát, hanem azért is, hogy bennünket erényre neveljen. Ha ugyanis mindent Istenként cselekedett volna, honnan tudhatnánk, mit kell tennünk, amikor nem kívánt helyzetekbe kerülünk? Mondok egy példát. Ugyanezen a helyen, amikor a zsidók meg akarták ölni, egyszer csak közéjük lépett, és megfékezte indulatukat. Ha mindig így cselekedett volna, honnan tudhatnánk mi, akik erre képtelenek vagyunk, hogyan kell eljárunk, amikor ilyen helyzetbe kerülünk? Vajon azonnal vállaljuk a halált, vagy tanúsítsunk bizonyos előrelátást is, hogy az ige tovább terjedhessen? Mivel tehát mi, akik nem tudunk közéjük lépni, magunktól nem tanulhattuk volna meg, mit kell tennünk, ezért ebben is ő tanít bennünket.

Miután ezeket mondta Jézus, ott maradt Galileában. Miután azonban felmentek testvérei, akkor ő is felment, nem nyilvánosan, hanem mintegy titokban (vö. Jn 7,9–10). Azzal, hogy az evangélista ezt mondja: *felmentek testvérei*, jelzi, hogy Jézus nem akart velük együtt felmenni. Ezért maradt ott, ahol volt, és nem mutatta meg magát nyilvánosan, noha testvérei éppen erre sürgették. Miért ment most *mintegy titokban*, amikor máskor mindig nyíltan beszélt? Az evangélista nem azt mondta: „titokban”, hanem ezt: *mintegy titokban*. Így kellett eljárnia, mert – amint mondtam – arra tanított bennünket, hogy körültekintően intézzük dolgainkat. Emellett nem volt mindegy, hogy akkor lép közéjük, amikor még forronganak és örjögenek, vagy később, amikor az ünnepi gyülekezés már feloszlóban van.

A zsidók keresték őt az ünnepen, és kérdezték: Hol van ő? Szép dolgokat visznek véghez az ünnepeken! Gyilkosságra készülnek, és éppen az ünnepen tanácskoznak arról, hogyan fogják el (Jn 7,11). Másutt is így beszélnek: *Mit gondoltok, talán el sem jön az ünnepre?* Itt pedig ezt kérdezik: *Hol van ő?* Nagy gyűlöletük és ellenszenvük miatt még a nevét sem akarták kimondani. Micsoda tisztelet az ünnep iránt, micsoda istenfélelem! Magán az ünnepen akartak őrá vadászni.

És sokat suttogtak róla a tömegben (Jn 7,12). Úgy vélem, maga a hely is ingerelte őket, ahol a jel történt: egyszerre dühöngtek és féltek. Nem annyira a korábban történtek miatt haragudtak, mint inkább attól tartottak, hogy ismét

valami hasonlót tesz. Minden éppen ellenkezőleg alakult: akaratuk ellenére ők tették ismertté Jézust.

Némelyek azt mondták róla, hogy jó, mások viszont ezt: Nem az, sőt félrevezeti a népet (Jn 7,12). Úgy vélem, az első véleményt a sokaság hangoztatta, a másodikat pedig a vezetők és a papok. A rágalmazás ugyanis az ő irigységükből és gonoszságukból fakadt. *Félrevezeti a népet* – mondják. Mondd, mivel? Talán csak a jelek látszatát kelti, de valójában nem teszi meg őket? A tapasztalat éppen az ellenkezőjéről tanúskodik.

De nyilóánosan senki sem beszélt róla, mert féltek a zsidóktól (Jn 7,13). Látnod, hogy a vezető réteg mindenütt romlott, az alattvalók ítélete viszont józan, csak éppen nincs meg bennük a kellő bátorság, amelyre a sokaságnak különösen is szüksége volna?

Már az ünnepi hét közepe volt, amikor Jézus felment a templomba, és tanítani kezdett (Jn 7,14). Késlekedésével figyelmesebbé tette őket. Az első napokban keresték és kérdezték: *Hol van ő?* Amikor azután váratlanul meglátták, figyeld meg, hogyan gyűltek köré mindazok, akik jónak tartották, és azok is, akik nem, majd hogyan kezdték feszülten hallgatni szavait. Az előbbieket azért, hogy hasznukra legyen, és csodálhassák őt, az utóbbiak pedig azért, hogy belekössenek és elfogják. Azt, hogy *félrevezeti a népet*, tanításának hittételei miatt mondták, mert nem értették szavait; azt viszont, hogy *jó*, a jelei alapján. Miután tehát lecsillapította haragjukat, akkor jelent meg, hogy nyugodtan meghallgathassák, amit mond, és a harag többé ne zárja el fülüket. Az evangélista nem mondta el, mit tanított, csak azt, hogy csodálatosan tanított, továbbá hogy megragadta és megváltoztatta hallgatóit: ekkora erejük volt szavainak.

Akik azt mondták, hogy *félrevezeti a népet*, most megváltozva csodálkoztak, és ezt kérdezték: *Hogyan érthet ez az Íráshoz, hiszen nem is tanulta?* (Jn 7,15) Látnod, hogyan mutatja meg itt is, hogy még csodálkozásuk is tele volt gonoszsággal? Nem azt mondta, hogy csodálták tanítását, vagy elfogadták szavait, hanem egyszerűen csak ennyit: *csodálkoztak*. Vagyis megdöbbenek és tanácstalanul kérdezték: honnan tudja mindezt? Pedig éppen ebből a tanácstalanságból kellett volna felismerniük, hogy semmi emberi nem volt abban. Mivel azonban ezt nem akarták megvallani, hanem megálltak a pusztá csodálkozásnál, halld, mit mondott nekik: *Az én tanításom nem az enyém* (Jn 7,16). Ismét a gyanakvásukra válaszolt: az Atyához vezette őket, és az Atyára hivatkozva akarta elhallgattatni ellenvetésüket.

Ha valaki kész cselekedni az ő akaratát, felismeri erről a tanításról, hogy vajon Istentől való-e, vagy én magamtól szólok (Jn 7,17). A mondanivalója ez: Vessétek ki magatokból a gonoszságot, a haragot, az irigységet és az irántam ok nélkül támadt gyűlöletet, és akkor semmi sem akadályoz benneteket annak felismerésében, hogy szavaim valóban Istentől valók. Most ugyanis ezek homályosítják el előttetek az igazságot, és ezek rontják meg helyes és világos ítéleteket. Ha azonban elvetitek magatoktól ezeket, ez nem történik meg többé veletek. Nem mondta ki ilyen nyíltan, mert súlyosan megbántotta volna őket, de erre utalt szavaival: *Aki cselekszi az ő akaratát, felismeri erről a tanításról, hogy vajon Istentől való-e, vagy én magamtól szólok*. Vagyis: mondok-e bármit, ami tőle idegen, különböző vagy vele ellentétes? A „magamtól” kifejezés mindig erre vonatkozik: semmit sem mondok azon kívül, ami az Atyának tetszik; mindazt akarom én is, amit az Atya. *Ha valaki cselekszi az ő akaratát, felismeri ezt a tanítást*. Mit jelent az, hogy *ha valaki cselekszi az ő akaratát*? Ha valaki szereti az erényes életet, felismeri szavaim erejét. Ha valaki kész figyelni a próféciaakra, megtudja, hogy azokkal összhangban beszélek-e vagy sem.

2. Hogyan lehet az övé is, meg nem is az övé? Nem azt mondta ugyanis: Ez a tanítás nem az enyém, hanem előbb azt mondta: *az én tanításom*, tehát magáénak vallotta, csak azután tette hozzá: *nem az enyém*. Hogyan lehet akkor ugyanaz egyszerre az övé és nem az övé? Az övé, mert nem úgy beszélt, mint aki mástól tanulta; és azért nem az övé, mert a tanítás az Atyáé volt. Hogyan mondhatja akkor: *Mindaz, ami az Atyáé, az enyém, és ami az enyém, az övé?* (vö. Jn 16,15; 17,10) Ha azért nem a tied, mert az Atyáé, akkor ez a kijelentés nem igaz; hiszen éppen azért kellene a tiednek lennie, mert az Atyáé. A *nem az enyém* éppen azt mutatja meg világosan, hogy az ő tanítása és az Atyáé egy. Mintha ezt mondaná: Nincs benne semmi eltérés, mintha másé volna. Mert bár a személy más, úgy beszélek és cselekszem, hogy ne gondolják, bármi mást mondok vagy teszek, mint az Atya; ugyanazt mondom és teszem, amit az Atya mondott vagy cselekedett., amit az Atya mondott vagy cselekedett.

Ezután egy másik, megcáfolhatatlan érvet is felhoz: a mindennapi tapasztalatból vett emberi példával tanít. Mi ez? *Aki magától szól, a saját dicsőségét keresi*. (Jn 7,18) Vagyis aki saját tanítást akar felállítani, nem másért teszi, hanem azért, hogy dicsőséget szerezzen belőle. Ha azonban én nem akarok dicsőséget szerezni,

miért akarnék saját tanítást felállítani? *Aki magától szól*, vagyis aki valami sajátosat és eltérőt mond, azért beszél így, hogy megalapozza saját dicsőségét. Ha azonban én annak a dicsőségét keresem, aki elküldött engem, miért választanám azt, hogy más tanítsak? Látod, volt valami oka annak, hogy ott is azt mondta: semmit sem tesz önmagától. Mi volt ez az ok? Hogy elhiggyék: nem a sokaságtól származó dicsőségre vágyik. Ezért, amikor emberi módon beszél, ezt mondja: én az Atya dicsőségét keresem. Mindenütt arról akarja meggyőzni őket, hogy nem vágyik dicsőségre.

Annak tehát, hogy emberi módon beszél, sok oka van: nem akarta, hogy születetlennek vagy az Atyával szemben álló istennek tartsák; testet öltött; hallgatói gyengék voltak; továbbá mértékletességre akarta tanítani az embereket, arra, hogy semmi nagyot ne mondjanak önmagukról. Annak viszont, hogy magasztos módon beszél, csak egyetlen oka lehet: természetének nagysága. Ha már azon is megbotrántoztak, hogy ezt mondta: *Mielőtt Ábrahám lett volna, én vagyok*, mit tettek volna, ha mindig magasztos kijelentéseket hallanak tőle? (Jn 8,58)

Nem Mózes adta-e nektek a törvényt? De közületek senki sem tartja meg a törvényt. Miért akartok engem megölni? (Jn 7,19) Milyen összefüggésben van ez – kérdezhetné valaki – az előbb elhangzottakkal, és mi köze hozzájuk? Két vádat hoztak fel ellene: az egyik az volt, hogy megtöri a szombatot, a másik pedig, hogy Atyjának nevezte Istent, és így egyenlővé tette magát Istennel. (vö. Jn 5,18) Hogy ez nem csupán az ő feltételezésük volt, hanem Krisztus saját szándéka, és hogy ezt nem úgy mondta, mint a többi ember, hanem kivételes és sajátos értelemben, az abból válik világossá, ami ezután következik. Sokan nevezték már Istent Atyjuknak, például így: *Egy Isten teremtett bennünket, és egy atyánk van mindnyájunknak* (vö. Mal 2,10). A nép azonban ettől még nem volt egyenlő Istennel, ezért ennek hallatán nem is botrántoztak meg. Amikor azt mondták: *Nem Istentől való*, többször is helyreigazította őket, és megvédte magát a szombat megtörésének vádjával szemben. Ugyanígy ezt is kijavította volna, ha ez csupán az ő gyanújuk, nem pedig Krisztus saját szándéka lett volna, és így mondta volna: *Miért gondoltok engem Istennel egyenlőnek? Nem vagyok egyenlő vele.* (vö. Jn 9,16) Ő azonban semmi ilyesmit nem mondott, hanem éppen az ellenkezőjét, mert következő szavaival bebizonyította, hogy egyenlő az Atyával. Ezek a mondatok: *Ahogy az Atya feltámasztja a halottakat, és életre kelti őket, úgy a Fiú is; és hogy mindenki úgy tisztelje a Fiút, ahogyan az Atyát tisztelik; majd hogy amit ő tesz,*

azt teszi a Fiú is, hozzá hasonló módon (Jn 5,21.23.19), mind a Fiú Atyával való egyenlőségét bizonyítják.

A törvényről is ezt mondja: *Ne gondoljátok, hogy azért jöttem, hogy érvénytelené tegyem a törvényt vagy a próféták tanítását* (Mt 5,17). Így szokta eloszlatni a lelkekben támadt gonosz gyanút. Itt azonban nemcsak hogy nem oszlatja el azt a vélekedést, hogy egyenlő Istennel, hanem meg is erősíti. Ezért másutt is, amikor azt mondták neki: *Istenné teszed magad* (vö. Jn 10,33), nem oszlatta el ezt a vélekedést, hanem megerősítette, amikor így szólt: *De azért, hogy megtudjátok, az Emberfiának van hatalma bűnöket megbocsátani a földön – ekkor ezt mondta a bénának: Kelj fel, vedd az ágyadat, és járj!* (vö. Mt 9,6) Az első vádat tehát (hogy Istennel egyenlővé tette magát) még inkább megerősítette, megmutatva, hogy nem áll szemben vele, hanem ugyanazt mondja és ugyanazt tanítja, mint ő. Ezután a szombat megtörésének vádjára tér át:

Nem Mózes adta-e nektek a törvényt? De közületek senki sem tartja meg a törvényt (Jn 7,19). Mintha ezt mondaná: A törvény azt mondta: *Ne ölj!* (2Móz 20,13), ti mégis ölni akartok, és engem vádoltok a törvény megszegésével? Miért mondta azt, hogy *senki*? Azért, mert mindnyájan meg akarták ölni. Én – mondja –, ha meg is szegtem a törvényt, egy ember megmentéséért tettem; ti viszont rosszat tesztek, és úgy szegitek meg. Az én tettem, még ha törvényszegés volt is, az üdvösséget szolgálta; ezért nem nektek kellene megítélnetek engem, akik súlyos dolgokban szegitek meg a törvényt. A ti vétkeitek ugyanis az egész törvény felforgatása. Ezután folytatja velük a küzdelmet, noha korábban már sokat beszélt erről. Akkor azonban magasztosabban és saját méltóságához illően, most pedig az emberi beszédmódhoz közelebb állóan beszélt. Miért? Mert nem akarta folyton ingerelni őket. Haragjuk ugyanis mostanra tetőfokára hágott, és már gyilkosságra készültek. Ezért megmarad ennél az alázatosabb beszédmódnál, és két dologgal fékezi őket. Egyrészt leleplezi vakmerőségüket, amikor ezt mondja: *Miért akartok engem megölni?* (Jn 7,19) Másrészt szelíden embernek nevezi magát, aki az igazságot mondta, és megmutatja, hogy akik gyilkosságra készülnek, nem méltók arra, hogy mást megítéljenek.

Figyeld meg Krisztus kérdésének alázatosságát és válaszuk arcátlanságát: *Ördög van benned! Ki akar téged megölni?* (Jn 7,20) Ezek a harag és az indulat szavai: egy olyan léleké, amely szégyentelenebbé vált, mert váratlanul leleplezték, és előre meg akarták félemlíteni, legalábbis ők így gondolták. Ahogyan egyes

rablók is, miután rajtakapták őket cselszövésükön, hallgatásukkal próbálják gyanútlaná tenni azt, akire leselkednek, ugyanígy tettek ezek is. Ő azonban nem leplezte le ezt, nehogy még szégyentelenebbé tegye őket, hanem ismét a szombat ügyében mondott védőbeszédéhez fogott, és a törvényből kiindulva érvelt velük szemben.

3. Figyeld meg, milyen bölcsen beszél! Nincs abban semmi csodálatos – mondja –, ha nekem nem engedelmeskedtek, hiszen annak a törvénynek sem engedelmeskedtek, amelyre állítólag hallgattok, és amelyről azt gondoljátok, hogy Mózes adta. Nincs tehát semmi új abban, ha az én szavaimra sem figyeltek. Mivel ugyanis ezt mondták: *Mózeshez szólt az Isten, de erről azt sem tudjuk, honnan való* (Jn 9,29), megmutatja, hogy Mózes is megvetették: hiszen ő adta a törvényt, ők mégsem engedelmeskedtek neki. *Egyetlen dolgot cselekedtem, és ti mindnyájan csodálkoztok rajta*. Figyeld meg: amikor védekeznie kell, és a történeteket vádként hozzák fel ellene, nem említi az Atyát, hanem saját személyét állítja előtérbe: *Egyetlen dolgot cselekedtem* (Jn 7,21).

Azt akarja megmutatni, hogy ha nem cselekedett volna, éppen azzal szegte volna meg a törvényt; továbbá hogy sok minden előbbre való a törvény egyes rendelkezéseinél, és hogy Mózes is elfogadott egy olyan parancsolatot, amely ellenkezett a törvény egyik előírásával, és annál erősebb volt. A körülmetélés ugyanis előbbrevaló a szombatnál, noha nem Mózesről, hanem az atyáktól származik. Én pedig még a körülmetélésnél is fontosabbat és jobbat tettem (vö. Jn 7,22–23). Ezután nem egy törvényi parancsolatra hivatkozik (például arra, hogy a papok megszegik a szombatot, ahogyan korábban már mondta), hanem még fölényesebb érvet hoz fel (vö. Mt 12,5). A *csodálkoztok* itt ezt jelenti: „felháborodtok, nyugtalankodtok”. Ha ugyanis a törvény e rendelkezésének minden körülmények között érvényben kellett volna maradnia, a körülmetélés nem lehetett volna erősebb nála. Nem azt mondta: Nagyobbat tettem a körülmetélésnél, hanem még nagyobb nyomatékkal feddi meg őket, amikor ezt mondja: *Ha körülmetéletek az embert...* (vö. Jn 7,23).

Látod, hogy éppen akkor marad érvényben a törvény, amikor megszegik egyik rendelkezését? Látod, hogy a szombat megtörése a törvény megtartása? Ha ugyanis nem tették volna félre a szombat előírását, szükségképpen a törvényt kellett volna megszegniük. Így tehát én is érvényben tartottam a törvényt. Nem

azt mondta: Azért haragszotok rám, mert nagyobbat tettem a körülmetélésnél, hanem csupán előadta, mi történt, és rájuk bízta annak megítélését, vajon nem szükségesebb-e a teljes gyógyulás a körülmetélésnél. Azért, hogy az ember olyan jelben részesüljön, amely testi egészségéhez semmivel sem járul hozzá, félreteszitek a törvény egyik rendelkezését; amiatt viszont, hogy valaki ekkora betegségtől megszabaduljon, bosszankodtok és méltatlankodtok? *Ne ítéldetek látszat szerint!* (Jn 7,24) Mit jelent az, hogy *látszat szerint*? Ne a tekintély alapján döntsetek, mert Mózes nagyobb megbecsülésnek örvend közöttetek, hanem maguknak a dolgoknak a természete alapján! Ezt jelenti igazságosan ítélni.

Miért nem vádolta senki Mózeset? Miért nem tagadta meg tőle senki az engedelmességet, amikor megparancsolta, hogy a szombat rendelkezését tegyék félre egy olyan parancsolat kedvéért, amely kívülről került a törvénybe? Mózes tehát eltűri, hogy saját törvényénél erősebb legyen egy olyan parancsolat, amelyet nem a törvény vezetett be, hanem kívülről került abba – és éppen ez a legcsodálatosabb. Ti viszont, akik nem vagytok törvényhozók, minden mértéken túl védelmezitek a törvényt, és bosszút álltok érte. Csakhogy Mózes hitelt érdemlőbb nálatok: ő megparancsolja, hogy a törvény egyik rendelkezését tegyék félre egy nem a mózesi törvényből származó parancsolat kedvéért. Azzal tehát, hogy *egy embert teljesen* meggyógyított (vö. Jn 7,23), azt is megmutatja, hogy a körülmetélés csak részleges gyógyulást ad. Mi a körülmetélés által adott gyógyulás? Minden lelket – mondja –, amely nincs körülmetélve, ki kell irtani. (vö. 1Móz 17,14) Én azonban nem olyasvalakit állítottam talpra, akinek csak egy része volt beteg, hanem olyat, akinek egész teste megromlott. *Ne ítéldetek tehát látszat szerint!*

Értsük meg, hogy ez nemcsak az akkoriaknak szólt, hanem nekünk is: semmilyen ügyben ne rontsuk meg az igazságot, hanem mindent annak érdekében tegyünk! Akár szegény valaki, akár gazdag, ne a személyére tekintsünk, hanem magát az ügyet vizsgáljuk! *A nincstelennek se kedvez peres ügyében!* (2Móz 23,3) Mit jelent ez? Ne lágyulj el, és ne hajolj meg akkor sem – mondja –, ha történetesen szegény ember követi el az igazságtalanságot. Ha pedig a szegénynek sem szabad kedvezni, még kevésbé a gazdagnak. Ezt nemcsak a bírának mondom, hanem minden embernek, hogy sehol ne rontsuk meg az igazságot, hanem mindenütt sértetlenül őrizzük meg. *Az Úr szereti az igazságot* (vö. Zsolt 11,7). *Aki pedig az igazságtalanságot szereti, saját lelkét gyűlöli.* (vö. Zsolt 10,5)

LXX) Ne gyűlöljük hát saját lelkünket, és ne szeressük az igazságtalanságot! Az igazságtalanságból származó nyereség most mindenképpen csekély, sőt semmi; az eljövendő életben viszont nagy veszteséget okoz. De valójában már itt sem élvezhetjük: amikor ugyanis rossz lelkiismerettel élünk jólétben, nem büntetés és gyötrelem-e már ez is?

Szeressük tehát az igazságot, és ezt a törvényt sehol meg ne sértsük! Milyen hasznót meríthetünk ugyanis a jelenlegi életből, ha úgy távozzunk el, hogy nem szereztünk erényt? Mi áll majd ott mellénk? A barátság, a rokonság vagy valamelyik ember pártfogása? De miért is beszélek valamelyik ember pártfogásáról? Még ha Nőé, Jób vagy Dániel volna is az atyánk, ez semmit sem használna nekünk, ha saját tetteink cserbenhagynak bennünket (vö. Ez 14,14.20). Egyetlen dologra van szükségünk: a lélek erényére. Ez menthet meg bennünket, és ez szabadíthat meg az örök tűztől. Ez vezet majd be bennünket a mennyek országába. Bárcsak mindnyájan elnyernénk azt a mi Urunk Jézus Krisztus kegyelméből és emberszeretetéből, aki által és akivel együtt az Atyáé a dicsőség a Szentlélekkel együtt, most és mindenkor és mindörökkön-örökké. Ámen.

50. homília

A jeruzsálemiek közül ekkor így szóltak némelyek: Vajon nem ő az, akit meg akarnak ölni? És íme, nyilvánosan beszél, és semmit sem szólnak ellene. Lehet, hogy a vezetők meggyőződtek arról, hogy ő a Krisztus? Csakhogy róla tudjuk, honnan való; amikor azonban eljön a Krisztus, róla senki sem tudja majd, honnan való. (Jn 7,25–27)

1. Az isteni Írásokban semmi sem áll ok nélkül, hiszen a Szentlélek által mondtak ki. Ezért mindent gondosan vizsgáljunk meg! Akár egyetlen szóból is egy teljes gondolatot lehet kibontani, ahogyan az előttünk álló szakaszban is. *A jeruzsálemiek közül ekkor így szóltak némelyek: Vajon nem ő az, akit meg akarnak ölni? És íme, nyilvánosan beszél, és semmit sem szólnak ellene. Miért teszi hozzá az evangélista, hogy a jeruzsálemiek közül? (Jn 7,25–26)* Azt mutatja meg, hogy éppen azok voltak a legszálnalmasabbak, akik hatalmas csodáiból a leginkább részesültek. Mert bár istenségének igen nagy bizonyosságát tapasztalták, mégis az egész romlott vezetőik ítéletére bízták. Vagy nem lett volna elég nagy jel, hogy azok, akik őrvongtak, gyilkos indulattal jártak-keltek, meg akarták ölni, és már kezükben tartották, egyszerre mégis elcsendesedtek? Ki tehetne volna ezt? Ki olthatta volna ki így ezt az egész őrületet? Ennyi jel után mégis figyeld meg esztelenségüket és őrvongésüket! *Vajon nem ő az, akit meg akarnak ölni? Figyeld meg, hogyan vádolják önmagukat! Ő az, akit meg akarnak ölni – mondják –, mégsem szólnak ellene semmit.* Nemcsak egyszerűen nem szólnak ellene, hanem még akkor sem, amikor nyíltan beszél. Az ugyanis, hogy nyíltan és teljes szabadsággal beszél, még inkább ingerelhette volna őket, mégsem tettek semmit.

Lehet, hogy a vezetők meggyőződtek arról, hogy ő a Krisztus? De ti mit gondoltok? Milyen ítéletet hoztok róla? Éppen az ellenkezőjét – mondja. Ezért mondták: Csakhogy róla tudjuk, honnan való. Micsoda gonoszság! Micsoda ellentmondás! Még vezetőik ítéletét sem követik, hanem egy másik, romlott és saját esztelenségükhöz méltó ítéletet hoznak. Róla tudjuk, honnan való – mondják –, amikor azonban eljön a Krisztus, róla senki sem tudja majd, honnan való. Amikor viszont megkérdezték vezetőiteket, ők azt mondták, hogy Betlehemben születik (vö. Mt 2,5; Mik 5,1). Mások pedig ezt mondták: Mi tudjuk, hogy Mózeshez szólt az Isten, de erről azt sem tudjuk, honnan való (Jn 9,29). Figyeld meg a részekhez illő beszédet! Másutt ismét ezt kérdezik: Csak nem Galileából jön el a Krisztus? Nem Betlehemből jön el, abból a faluból? (vö. Jn 7,41–42) Láttad az őrvongók ítéletét?

„Tudjuk” és „nem tudjuk”; „Betlehemből jön el a Krisztus” és *amikor eljön a Krisztus, róla senki sem tudja majd, honnan való*. Mi lehetne nyilvánvalóbb ennél az ellentmondásnál? Egyetlen célra tekintettek: hogy ne kelljen hinniük. Mit válaszolt erre Krisztus? *Ti ismertek engem, tudjátok is, honnan való vagyok; de én nem önmagamtól jöttem, hanem igaz az, aki engem elküldött, akit ti nem ismertek* (Jn 7,28). Másutt pedig ezt mondja: *Ha engem ismernétek, Atyámat is ismernétek* (Jn 8,19). Hogyan mondhatja tehát egyszer azt, hogy ismerik őt, és azt is tudják, honnan való, máskor pedig azt, hogy sem őt, sem az Atyát nem ismerik? Nem mond ellent önmagának – távol legyen! –, hanem teljes összhangban marad önmagával. Amikor azt mondja: *nem ismertek*, az ismeret másfajta hiányáról beszél. Ugyanígy mondja az Írás: *Éli fiai azonban elvetemült emberek voltak, nem törődtek az Úrral* (1Sám 2,12); másutt pedig: *Izráel nem ismer* (Ézs 1,3). Pál is ezt mondja: *azt vallják, hogy ismerik Istent, de cselekedeteikkel tagadják* (Tit 1,16). Lehetséges tehát úgy nem ismerni valakit, hogy közben ismerjük.

Ezt mondja tehát: Ha ismertek engem, azt is tudjátok, hogy Isten Fia vagyok. A *honnan való vagyok* itt nem a származási helyét jelenti; ez a folytatásból is világos: *de én nem önmagamtól jöttem, hanem igaz az, aki engem elküldött, akit ti nem ismertek*. Itt a cselekedeteikben megmutatkozó nem-ismerésről beszél. Ahogyan Pál mondja: *azt vallják, hogy ismerik Istent, de cselekedeteikkel tagadják* (Tit 1,16). Bűnük ugyanis nem tudatlanságból, hanem gonoszságból és romlott szándékból fakadt. Tudták ezt, mégis úgy akartak tenni, mintha nem tudnák. De hogyan függ össze mindez? Hogyan ismételheti meg az ő szavait, miközben megfeddi őket? Ők ezt mondták: *róla tudjuk, honnan való*, ő pedig így folytatta: *Ti ismertek engem*. Vajon azt mondták, hogy „nem tudjuk”? Ellenkezőleg, ők maguk mondták: „tudjuk”. Amikor ők azt mondták: *tudjuk, honnan való*, csupán arra utaltak, hogy a földről való, és az ács fia. Krisztus azonban az ég felé vezette őket, amikor ezt mondta: *tudjátok, honnan való vagyok*, vagyis nem onnan, ahonnan gondoljátok, hogy származom, hanem onnan, ahol az van, aki elküldött engem. Azzal ugyanis, hogy ezt mondta: *nem önmagamtól jöttem*, arra utal, hogy tudták: az Atya küldte, még ha ezt nem is mondták ki nyíltan. Kétféleképpen feddte meg őket. Először hangosan kimondta azt, amiről egymás között beszéltek, hogy megszégyenítse őket; azután azt is feltárta, ami csak a gondolataikban volt. Mintha ezt mondaná: nem vagyok holmi elvetett ember, sem olyan, aki csak úgy magától jött. *Hanem igaz az, aki engem elküldött, akit ti nem*

ismertek. Mit jelent az, hogy igaz az, aki engem elküldött? Ha igaz, akkor valóban ő küldött el; és ha igaz, akkor annak is igaznak kell lennie, akit elküldött.

2. Más módon is bebizonyítja ugyanezt: saját szavaikkal győzi le őket. Mivel ugyanis ezt mondták: *amikor eljön a Krisztus, róla senki sem tudja majd, honnan való* (Jn 7,27), ebből is megmutatja, hogy ő a Krisztus. Ők ugyanis a *senki sem tudja* kijelentést valamely földi származási hely meghatározásával állították szembe. Krisztus pedig ebből mutatja meg, hogy ő a Krisztus: az Atyától jött. Mindenütt azt tanúsítja, hogy egyedül ő ismeri az Atyát, azzal is, amikor ezt mondja: *nem mintha bárki látta volna az Atyát: csak aki az Atyától van* (vö. Jn 6,46). Szavai felingerelték őket. Az ugyanis, hogy ezt mondta: *akit ti nem ismertek* (Jn 7,28), és leleplezte, hogy bár ismerik, úgy tesznek, mintha nem ismernék, eléggé sértette őket és fellobbantotta haragjukat.

El akarták fogni tehát, de senki sem vetette rá a kezét, mert még nem jött el az ő órája (Jn 7,30). Látod, hogy láthatatlan erő tartotta vissza őket, és fékezte meg indulatukat? Miért nem azt mondta az evangélista, hogy láthatatlanul visszatartotta őket, hanem ezt: *még nem jött el az ő órája* (Jn 7,30)? Az evangélista emberibb és egyszerűbb módon akart fogalmazni, hogy Krisztust embernek is tartsák. Mivel ugyanis mindenütt magasztos dolgokat mond róla, ezért szó közéjük ilyen kijelentéseket is. Amikor pedig azt mondja: *tőle való vagyok* (Jn 7,29), nem úgy beszél, mint egy próféta, aki tőle tanul, hanem mint aki látja őt, és vele van. *Én ismerem őt* – mondja –, *hiszen tőle való vagyok*. Látod, hogyan bizonyítja újra meg újra: *nem önmagamtól jöttem, és: igaz az, aki engem elküldött* (Jn 7,28)? Ezzel azon vélekedés ellen küzd, hogy Istentől különbözőnek tartsák.

Figyeld meg, milyen nagy haszna van az egyszerűbb megfogalmazásnak! Ezután ugyanis sokan ezt mondták: *Amikor eljön a Krisztus, vajon több jelt tesz majd, mint amennyit ez tett?* (Jn 7,31) Hány jelről volt szó? Az evangélista mindössze hármat beszélt el: a bor csodáját, a béna meggyógyítását és a királyi tisztviselő fiának meggyógyítását; egyetlen további sem. Ebből világos az, amit már sokszor mondtam: az evangélisták sok eseményt mellőznek, és azokról számolnak be, amelyek kapcsán a vezetők gonoszul jártak el. El akarták tehát fogni és meg akarták ölni. Kik? Nem az egyszerű sokaság – amely nem vágyott hatalomra, és az irigység sem ejtette könnyen rabul –, hanem a papok. A sokasághoz tartozók ugyanis ezt mondták: *Amikor eljön a Krisztus, vajon több jelt tesz majd?*

(vö. Jn 7,31) De ez nem egészséges hit, hanem a műveletlen sokasághoz illő. Az ugyanis, hogy azt mondták: *amikor eljön* (Jn 7,31), megmutatta, hogy nem voltak teljesen meggyőződve arról, hogy ő a Krisztus. Vagy ezt kell tehát mondanunk, vagy azt, hogy a sokaság ellenvetésképpen fogalmazott így. Mivel a vezetők újra meg újra azt igyekeztek bizonyítani, hogy nem ő a Krisztus, a sokaság ezt mondta: tegyük fel, hogy mégsem ő a Krisztus! Vajon az, aki majd eljön, különb lesz nála? Ahogyan mindig mondom: a földhözragadtabb embereket nem tanítással vagy szónoklattal, hanem jelekkel lehet rávezetni a dolgokra.

Meghallották a farizeusok, hogy a sokaság ezeket suttogja róla, és szolgálkat küldtek a főpapok és a farizeusok, hogy fogják el őt (Jn 7,32). Látod, hogy a szombat megszegése csak ürügy volt? Valójában éppen ez gyötörte őket a leginkább: itt sem szavai, sem tettei miatt nem tudták vádolni, hanem a sokaság miatt akarták elfogni. Ők maguk nem mertek cselekedni, mert tartottak a veszélytől, szolgálkat viszont úgy küldték el, hogy kiszolgáltatták őket a veszélynek. Micsoda zsarnokság és őrjöngés! Vagy még inkább: micsoda esztelenség! Ők maguk már sokszor megpróbálták, de nem volt hozzá erejük; ezért szolgálkra bízta a dolgot, csupán azért, hogy lecsillapítsák indulataikat. Pedig a medencénél is sok mindent mondott nekik, mégsem tettek semmi ilyesmit: keresték ugyan az alkalmat, de nem kísérelték meg elfogni. Itt azonban már nem bírták elviselni, hogy a sokaság csatlakozni készült hozzá. Mit tett erre Krisztus? *Még egy kis ideig veletek vagyok* (Jn 7,33). Bár megtörhette és megfélemlíthette volna hallgatóit, alázattal teljes szavakat mondott. Mintha ezt mondaná: Miért igyekeztek megölni és elűzni engem? Várjatok még egy kis ideig, és akkor sem maradok itt, ha mindenáron vissza akartok tartani. Azért pedig, hogy senki ne gondolja közönséges halálnak azt, hogy *még egy kis ideig veletek vagyok* (Jn 7,33) – mert ők így értették –, és ne vélje, hogy halála után többé semmit sem tesz, hozzátette: *ahol én vagyok, oda ti nem jöhettek*. (Jn 7,34) Ha ugyanis a halálban kellett volna maradnia, oda ők is elmehettek volna, hiszen mindnyájan oda távoznak.

Az egyszerűbb sokaságot meglágyították szavai, a vakmerőbbeket megfélemlítették, a tanulni vágyókat pedig arra indították, hogy siessenek meghallgatni őt, hiszen már csak kevés idő maradt, és nem élvezhették mindig ezt a tanítást. Nem egyszerűen azt mondta: „itt vagyok”, hanem ezt: *veletek vagyok* (Jn 7,33). Vagyis: Bár üldöztök és elűztök, még egy kis ideig nem szűnök meg üdvösségetekért munkálkodni, és az üdvösségetekért beszélni veletek és

tanácsolni titeket. *Azután elmegyek ahhoz, aki elküldött engem* (Jn 7,33). Ez elegendő volt ahhoz, hogy megfélemlítse és nyugtalanságba taszítsa őket, mert azt is jelezte, hogy még szükségük lesz rá.

Kerestek majd engem – mondja –, vagyis nemcsak hogy nem feledkeztek meg rólam, hanem *kerestek majd engem, de nem találtak meg* (Jn 7,34). És mikor keresték őt a zsidók? Lukács elmondja, hogy *az asszonyok jajgattak, és siratták őt*. (vö. Lk 23,27) Valószínű, hogy sokan mások is gondoltak Krisztusra és csodáira, és vágytak jelenlétére, közvetlenül halála után és akkor is, amikor elfoglalták Jeruzsálemet. Mindezt azért fűzte hozzá, mert magához akarta vonzani őket. Az, hogy már csak kevés idő maradt, hogy távozása után vágyakozni fognak utána, és hogy többé nem találhatják meg, mind elegendő lehetett ahhoz, hogy meggyőzze őket: járuljanak hozzá. Ha ugyanis jelenléte később nem vált volna kíváratossá, úgy tűnt volna nekik, hogy semmi jelentőset nem mond. Ha viszont kíváratossá válik, de továbbra is megtalálhatják, akkor sem keltett volna bennük ekkora nyugtalanságot.

4. Másfelől, ha még sokáig közöttük szándékozott volna maradni, azt gondolták volna, hogy ráérnek, és hanyaggá váltak volna. Most azonban minden oldalról sürgeti és félelemben tartja őket. Az pedig, hogy *elmegyek ahhoz, aki elküldött engem* (Jn 7,33), megmutatja: ármánykodásuk semmiféle kárt nem okoz neki, szenvedését pedig önként vállalja. Két dolgot jövendölt meg tehát: hogy rövid idő múlva eltávozik, és hogy ők nem jutnak el hozzá. Egy ember nem láthatta így előre saját halálát. Figyeld csak meg Dávidot is, aki ezt mondja: *Add tudtomra, Uram, életem végét, meddig tart napjaim sora, hadd tudjam meg, milyen mulandó vagyok!* (Zsolt 39,5) Egyáltalán senki sem ismerte ezt előre. Az egyik jövendölés tehát a másikat is hitelesíti. Úgy gondolom, ezzel a szolgálakra is célzott, és hozzájuk is intézte szavait. Leginkább ezzel vonta őket magához, mert megmutatta, hogy ismeri érkezésük okát. Mintha ezt mondaná: Várjatok még egy keveset, és elmegyek.

A zsidók erre így beszéltek egymás között: Hova készül menni? (Jn 7,35) Akik szerettek volna megszabadulni tőle, és mindent megtettek azért, hogy ne kelljen látniuk, azoknak nem ezt kellett volna kérdezgetniük, hanem így kellett volna szólniuk: Örülünk neki! Mikor történik már meg? Szavai azonban valamiképpen megérintették őket, ezért tanácstalanul kérdezték egymástól, hová készül

menni. *Talán a görögök között levő szórványba?* (Jn 7,35) Mit jelent az, hogy *a görögök között levő szórványba?* A zsidók így nevezték a pogány népeket, mivel mindenfelé szétszóródtak, és félelem nélkül érintkeztek egymással. Később maguknak a zsidóknak is el kellett viselniük ezt a gyalázatot, hiszen ők maguk is szórvánnyá lettek. Régen ugyanis az egész nép egy helyen gyűlt össze, és Palesztinán kívül sehol sem lehetett zsidót találni. Velük ellentétben a görögöket nevezték szórványnak, így gyalázták őket, és önmagukkal dicsekedtek.

Mit jelent tehát ez: *ahova én megyek, oda ti nem jöhettek* (Jn 7,34)? Abban az időben mindenki érintkezett a görögökkel, és a lakott világ minden részén éltek zsidók. Ha tehát a görögökre gondolt volna, nem mondta volna: *oda ti nem jöhettek*. Amikor ezt kérdezték: *Talán a görögök között levő szórványba készül menni?*, nem azt mondták, azért megy, hogy megrontsa őket, hanem hogy *tanítsa a görögöket* (Jn 7,35). Ennyire alábbhagyott már haragjuk, és ennyire elfogadták szavait. Ha ugyanis nem hittek volna neki, nem kérdezték volna egymástól, mit jelent ez a kijelentés. Mindez nekik szólt. Attól tartok azonban, hogy a mondotak ránk is érvényesek lehetnek: ahol ő van, oda nem mehetünk, mert életünk tele van bűnökkel. Tanítványairól ugyanis ezt mondja: *Atyám, azt akarom, hogy akiket nekem adtál, azok is ott legyenek velem, ahol én vagyok* (Jn 17,24). Attól félek azonban, hogy rólunk ennek ellenkezője hangzik majd el: *ahol én vagyok, oda ti nem jöhettek* (Jn 7,34). Ha ugyanis parancsaival ellenkező dolgokat cselekszünk, hogyan mehetnénk oda? Hiszen ha a jelen életben egy katona a királyhoz méltatlan dolgokat tesz, nem láthatja meg a királyt, hanem megfosztják tisztségétől, és a legsúlyosabb büntetés vár rá.

Amikor tehát rablunk és felhalmozunk, amikor igazságtalanságot követünk el és megütünk valakit, amikor nem gyakoroljuk az irgalmasságot, nem mehetünk oda hozzá, hanem ugyanaz történik velünk, mint a szűzekkel. Nem léphettek be oda, ahol a vőlegény volt, hanem vissza kellett fordulniuk, mert lámpásaik kialudtak (vö. Mt 25,8–12), vagyis elhagyta őket a kegyelem ajándéka. Azt a lángot ugyanis, amelyet a Lélek kegyelméből mindjárt kezdetben kaptunk, ha akarjuk, felszíthatjuk; ha azonban nem akarjuk, hamar elveszítjük. Ha pedig kialszik, lelkünkben nem marad más, csak sötétség. Amint az égő lámpás nagy világosságot áraszt, úgy kialvása után nem marad más, csak homály. Ezért mondja: *A Lelket ne oltjátok ki!* (1Thessz 5,19) Akkor alszik ki, ha nincs olaja; ha erős

szélroham éri; vagy ha valami összeszorítja és megfojtja, mert így is kialszik a tűz. A mindennapi élet gondjai szorongatják, a gonosz kívánságok pedig kioltják.

Az elmondottak mellett azonban semmi sem oltja ki annyira, mint az embertelenség, a kegyetlenség és a rablás. Ha ugyanis nemcsak olajunk nincs, hanem még hideg vizet is öntünk rá (ezt teszi a kapzsiság, amely a megkárosítottak csüggedése által megdermeszti a lelkeket), hogyan lobbanhatna fel ismét? Hamuval és porral megrakodva távozunk majd, és sok füsttel, amely tanúskodik ellenünk, hogy volt lámpásunk, de kioltottuk. Ahol ugyanis füst van, ott szükségképpen olyan tűz is volt, amely kialudt.

Adja Isten, hogy senkinek se kelljen hallania ezt a kijelentést: *Nem ismerlek titeket* (Mt 25,12). Mikor kell ezt hallanunk? Amikor meglátjuk a szegényt, de úgy viselkedünk, mintha nem látnánk őt. Ha nem veszünk tudomást az éhező Krisztusról, ő sem vesz majd tudomást rólunk, amikor irgalomra szorulunk – és jogosan. Aki elnézi, hogy valaki nyomorúságot szenved, és nem ad neki a magából, hogyan kívánhatná, hogy abból kapjon, ami nem az övé? Ezért arra kérlek benneteket, tegyünk meg mindent, és munkálkodjunk azért, hogy olajunk el ne fogyjon, hanem feldíszített lámpásainkkal beléphessünk majd a vőlegénnyel együtt a menyegzőre (vö. Mt 25,10). Bárcsak mindnyájan elnyernénk ezt Urunk Jézus Krisztus kegyelme és emberszeretete által, aki által és akivel együtt dicsőség az Atyának és a Szentléleknek most és mindenkor és örökkön-örökké. Ámen.

51. homília

Az ünnep utolsó, nagy napján felállt Jézus, és így kiáltott: Ha valaki szomjazik, jöjjön hozzám, és igyék! Aki hisz énbenem, ahogy az Írás mondta, annak belsejéből élő víz folyamai ömlenek. (Jn 7,37–38)

1. Akik az isteni ígehirdetéshez járulnak, és hittel figyelnek, azoknak a szomjazókéhoz hasonló vágyakozást kell tanúsítaniuk, ilyen erős kívánságot kell felszítaniuk magukban. Így ugyanis nagy gondossággal megőrizhetik mindazt, amit hallanak. A szomjazók is nagy buzgósággal isszák ki a poharat, és csak akkor nyugszanak meg, amikor megkapják. Így azok sem fáradnak el soha, akik szomjazva fogadják be az isteni ígéket, míg mindet ki nem isszák. Arról, hogy mindig szomjaznunk és éhezünk kell, ezt mondja: *Boldogok, akik éheznek és szomjaznak az igazságra* (Mt 5,6). Krisztus pedig itt ezt mondja: *Ha valaki szomjazik, jöjjön hozzám, és igyék!* (Jn 7,37) Szavai ezt jelentik: Senkit sem vonok magamhoz kényszerrel és erőszakkal; azt hívom, aki nagyon készséges, aki ég a vágytól.

Miért jegyezte meg az evangélista, hogy *az ünnep utolsó nagy napján* (Jn 7,37)? Hiszen az első és az utolsó nap is nagy volt; a közbeeső napokat inkább az élvezeteknek szentelték. Miért mondja tehát: *az utolsó napon* (Jn 7,37)? Azért, mert akkor mindenki együtt volt. Az első napon Jézus nem jelent meg, ennek okát pedig elmondta testvéreinek. A második és harmadik napon sem mondott ehhez hasonlót, nehogy szavai hatástalanná váljanak, amikor hallgatói éppen mulatozni készülnek. Az utolsó napon azonban, amikor hazatérni készültek, útravalót adott nekik az üdvösségre, és fennhangon kiáltott. Ezzel egyrészt nyíltságát mutatta meg, másrészt a nagy sokaság miatt tett így. Majd annak jelzésére, hogy lelki itálról beszél, hozzátette: *Aki hisz énbenem, ahogy az Írás mondta, annak belsejéből élő víz folyamai ömlenek. (Jn 7,38)*

A „belső” itt a szívet jelenti, ahogyan másutt is mondja: *törvényed szívemben van* (Zsolt 40,9). Hol mondta az Írás, hogy *annak belsejéből élő víz folyamai ömlenek* (Jn 7,38)? Sehol. Mit jelent tehát ez: *Aki hisz énbenem, ahogy az Írás mondta* (Jn 7,38)? Itt kell írásjelet tenni, hogy az *annak belsejéből folyamok ömlenek* (Jn 7,38) már Krisztus saját kijelentése legyen. Mivel ugyanis sokan ezt mondták: *Ő a Krisztus* (Jn 7,41), továbbá: *Amikor eljön a Krisztus, vajon több jelt tesz majd, mint amennyit ez tett?* (Jn 7,31), megmutatja, hogy helyes ismerettel kell rendelkezniük, és nem annyira a jelek, mint inkább az Írások alapján kell hinnük. Sokan

ugyanis látták a csodáit, mégsem ismerték el Krisztusnak. Később ezt készültek mondani: *Nem azt mondta-e az Írás, hogy a Krisztus Dávid magvából jön el?* (vö. Jn 7,42) Ezt forgatták újra meg újra. Mivel meg akarta mutatni, hogy nem tér ki az Írásokból vett bizonyítás elől, ismét az Írásokhoz utasítja őket. Korábban ugyanis ezt mondta: *Kutassátok az Írásokat!* (vö. Jn 5,39); és hogy *Meg van írva a prófétáknál: És mindnyájan Istentől tanítottak lesznek* (Jn 6,45); továbbá hogy *Mózes vádol benneteket* (vö. Jn 5,45). Itt pedig ezt mondja: *Ahogy az Írás mondta, annak belsőjéből folyamok ömlenek* (vö. Jn 7,38), ezzel a kegyelem bőségére és kimeríthetlenségére utalva.

Másutt ezt mondja: *örök életre buzgó víz forrásává lesz benne* (Jn 4,14), vagyis bőséges kegyelemben részesül. Ott tehát örök életet mond, itt pedig „élő vizet”. Azért nevezi élőnek, mert mindig cselekszik. Amikor ugyanis a Lélek kegyelme belép az értelembé és megtelepszik benne, minden forrásnál bőségesebben buzog: nem szakad meg, nem merül ki és nem áll el. Hogy egyszerre mutassa meg az adomány kimeríthetlenségét és működésének kimondhatatlan erejét, forrásnak és folyamoknak nevezte: nem egyetlen folyamnak, hanem kimondhatatlanul soknak. A másik helyen pedig a „buzog” szóval érzékeltette áradását. Bárki világosan megláthatja ennek igazságát, ha István bölcsességére, Péter nyelvére és Pál lendületére gondol: semmi sem állíthatta meg és semmi sem tartóztathatta fel őket – sem a tömegek haragja, sem a zsarnokok támadásai, sem a démonok ármánykodása, sem a mindennapos halálveszély. Mint nagy zúgással hömpölygő folyamok haladtak előre, és mindent magukkal ragadtak.

Ezt pedig a Lélekről mondta – írja az evangélista –, akit a benne hívők fognak kapni. Mert még nem adatott a Szentlélek (vö. Jn 7,39). Hogyan prófétáltak akkor a próféták, és hogyan vittek véghez számtalan csodát? Az apostolok ugyanis nem a Lélek által úzték ki a démonokat, hanem a Krisztustól kapott hatalommal, amint ő maga mondja: *És ha én Belzebubbal űzöm ki az ördögöket, a ti fiaitok kivel űzik ki?* (Mt 12,27) Ezt annak megmutatására mondta, hogy a kereszttel előtt nem mindenki a Lélek által űzte ki a démonokat, hanem a Krisztustól kapott hatalommal. Amikor pedig el akarta küldeni őket, akkor ezt mondta: *Vegyetek Szentlelket!* (Jn 20,22) Másutt ismét ezt olvassuk: *Eljött rájuk a Szentlélek* (vö. ApCsel 2,4), és akkor jeleket tettek.

2. Amikor elküldte őket, nem azt mondta az evangélista, hogy Szentlelket adott nekik, hanem azt, hogy *hatalmat adott nekik*, amikor így szólt: *Tisztítsatok meg leprásokat, űzzetek ki ördögöket, támasszatok fel halottakat! Ingyen kaptátok, ingyen adjátok!* (vö. Mt 10,8) A prófétákkal kapcsolatban azonban mindenki elismeri, hogy a Szentlélek ajándékáról volt szó. Ez a kegyelem azonban visszahúzódott és eltávozott: attól a naptól fogva elhagyta a földet, amelyen elhangzott: *Íme, elhagyatottá lesz a ti házatok* (Mt 23,38). Ez a hiány már korábban is kezdett mutatkozni. Nem volt többé próféta közöttük, és a kegyelem sem űrködött már szent dolgaik fölött. A Szentlélek tehát visszahúzódott, később azonban még bőségesen ki kellett áradnia. A Lélek kiáradása és szétszórása a kereszttel kezdődött meg, mégpedig nemcsak nagyobb bőségben, hanem nagyobb kegyelmi ajándékokkal is. Az ajándék ugyanis csodálatosabb volt, amint Krisztus mondja: *Nem tudjátok, milyen lélek van bennetek* (Lk 9,55); Pál pedig ezt mondja: *Nem a szolgaság lelkét kaptátok, hanem a fiúság Lelkét kaptátok* (vö. Róm 8,15). A régiek maguk ugyan részesültek a Lélekben, de másoknak nem adhatták tovább; az apostolok ellenben emberek tízezreit töltötték be vele. Mivel tehát ezt a kegyelmet kellett megkapniuk, de még nem kapták meg, ezért mondja: *Még nem adatott a Szentlélek* (vö. Jn 7,39). Az evangélista erről a kegyelemről beszélve mondta: *Még nem adatott a Szentlélek, mivel Jézus még nem dicsőült meg* (vö. Jn 7,39), dicsőséggel nevezve a kereszttel. Ellenségek voltunk ugyanis, vétkezünk, nélkülöztük Isten ajándékát, és gyűlöletesek voltunk előtte. A kegyelem viszont a kiengesztelődés bizonyítéka volt. Ajándékot nem az ellenségeknek és a gyűlölteknak adnak, hanem a barátoknak és azoknak, akik kedvesek. Ezért előbb be kellett mutatnia az értünk való áldozatát, meg kellett szüntetnie a testben az ellenségeskedést, és Isten barátaivá kellett válnunk; csak ezután kaphattuk meg az ajándékot.

Ha ez így történt az Ábrahámnak adott ígérettel, sokkal inkább így kellett történnie a kegyelemmel. Pál erre mondta: *Hiszen ha a törvény alatt élők az örökösök, akkor üressé lett a hit; a törvény ugyanis Isten haragjához vezet* (vö. Róm 4,14–15). Szavai ezt jelentik: Isten megígérte Ábrahámnak, hogy utódainak adja a földet. Utódai azonban méltatlanok voltak az ígéretre, és saját fáradozásaik révén nem tudtak Istennek tetszeni. Ezért lépett közbe a hit, amely könnyű utat nyitott a kegyelem elnyeréséhez, és az ígéretek ne hiúsuljanak meg. Ezért mondja: *Azért hitből,*

hogy kegyelemből legyen, és így bizonyos legyen az ígélet. (Róm 4,16) Azért „kegyelemből”, mert saját verejtékes fáradozásaikkal nem tudták elérni.

Miért nem idézi a bizonyító helyet is, miután azt mondta: „az Írások szerint”? Azért, mert a gondolkodásuk megromlott. Egyesek ezt mondták: *Valóban ő a próféta* (Jn 7,40); mások azt, hogy *félrevezeti a népet* (Jn 7,12); ismét mások, hogy *Csak nem Galileából jön el a Krisztus?* Nem Betlehemből jön el? (vö. Jn 7,41–42); mások pedig, hogy *Amikor eljön a Krisztus, róla senki sem tudja majd, honnan való* (Jn 7,27). Különböző véleményen voltak, ahogyan ez az összezavarodott sokaságban történni szokott. Nem figyeltek ugyanis pontosan az elhangzottakra, és nem azért hallgatták, hogy tanuljanak belőle. Ezért Krisztus semmit sem válaszolt nekik, noha ezt kérdezték: *Csak nem Galileából jön el a Krisztus?* Nátánaél pedig még ennél is élesebben és támadóbban fogalmazott: *Származhat-e valami jó Názáretből?* (Jn 1,46) Krisztus mégis megdicsérte mint *igazi izráelitát* (vö. Jn 1,47).

Az előbbiek ugyanis, éppúgy, mint akik Nikodémusnak ezt mondták: *Nézz utána és lásd be, hogy Galileából nem támad próféta* (Jn 7,52), nem azért szólaltak meg, mert tanulni akartak, hanem egyszerűen azért, hogy megcáfolják a Krisztusról kialakult véleményt. Nátánaél viszont szerette az igazságot, és pontosan ismerte a régi időkre vonatkozó valamennyi hagyományt, ezért mondta ezt. Ők azonban egyetlen célt tartottak a szemük előtt: annak megcáfolását, hogy Jézus a Krisztus. Ezért aztán semmit sem tárt fel előttük. Akik önmaguknak is ellent mondtak, és egyszer azt mondták: *senki sem tudja, honnan jön*, máskor pedig, hogy *Betlehemből való*, azok nyilván akkor is ellenkeztek volna, ha megtudják az igazságot. Tegyük fel, hogy nem tudták, melyik helyről való, és názáreti tartózkodása miatt nem tudták, hogy Betlehemből származik – bár erre sem volt mentségük, hiszen nem Názáretben született. Vajon származását sem ismerték? Azt, hogy Dávid házából és nemzetségéből való? Hogyan mondhatták akkor: *Nem azt mondta-e az Írás, hogy a Krisztus Dávid magvából jön el?* (Jn 7,42) Ezt is homályba akarták borítani, ahogy mindenről rosszindulatúan beszéltek.

Miért nem mentek oda hozzá, és kérdezték meg: mivel minden más tettetted csodáljuk, te pedig azt parancsolod, hogy az Írások alapján higgyünk neked, mondd meg, hogyan állíthatja az Írás, hogy a Krisztusnak Betlehemből kell eljönnie, miközben te Galileából érkeztél? Semmi ilyesmit nem kérdeztek, hanem mindenben rosszindulatúan beszéltek. Hogy nem az igazságot keresték, és nem akartak tanulni, azt az evangélista megjegyzése azonnal mutatja: *Némelyek*

közülük el akarták fogni, de senki sem vetette rá a kezét (Jn 7,44). Ha más nem is volt elég, ennek elegendőnek kellett volna lennie ahhoz, hogy bűnbánatra indítsa őket. Mégsem rendültek meg, ahogyan a próféta mondja: *Meghasadtak, mégsem rendültek meg* (vö. Zsolt 35,15).

3. Ilyen a gonoszság: semminek sem akar engedni, hanem csak egyetlen célra tekint, hogy megölje azt, aki ellen ármánykodik. De mit mond az Írás? *Aki vermet és felebarátjának, maga esik bele* (vö. Péld 26,27). Ez akkor is így történt. Ők meg akarták ölni Krisztust, mert azt gondolták, hogy ezzel kioltják igehirdetését; ennek azonban éppen az ellenkezője történt. Az igehirdetés Krisztus kegyelméből virágzik, az ő dolgaik viszont mind kialudtak és oda lettek. Elvesztették hazájukat, szabadságukat, biztonságukat és istentiszteletüket; minden jólétüktől megfosztották őket, szolgálkák és rabokká lettek. Mivel tehát tudjuk ezt, soha ne ármánykodjunk mások ellen! Tanuljuk meg, hogy ilyenkor önmagunk ellen fenjük a kardot, és önmagunkon ejtünk mélyebb sebet.

Megbántott valaki, és bosszút akarsz állni rajta? Ne állj bosszút: éppen ezzel tudsz majd valóban bosszút állni. Ha viszont magad állsz bosszút, valójában nem álltál bosszút. Ne gondold, hogy talányosan beszélek: igaz, amit mondok. Hogyan és mi módon? Ha nem állsz bosszút, Istent teszed az ő ellenségévé; ha azonban bosszút állsz, akkor már nem. *Enyém a bosszúállás, én megfizetek – így szól az Úr* (Róm 12,19). Ha szolgálaink összevesznek egymással, és nem engedik át nekünk az ítéletet és a büntetést, hanem maguk intézik el ügyüket, akkor hiába járulnak hozzánk akár tízezerszer is: nemcsak hogy nem állunk bosszút értük, hanem még meg is haragszunk rájuk. Szökevény! Korbácsot érdemelsz! – mondjuk. – Az egész ügyet ránk kellett volna bíznod. Mivel azonban megelőztél, és magad álltál bosszút, többé ne háborgass! Sokkal inkább ezt mondja majd Isten, aki azt parancsolta, hogy az egészet engedjük át neki. Milyen képtelenség, hogy szolgálainktól ekkora bölcs önuralmat és engedelmességet követelünk, Urunknak viszont nem engedjük át azt, amit szolgálainktól elvárunk, hogy ránk bízzanak!

Mindezt azért mondom, mert oly buzgón igyekeztek megbüntetni egymást. Aki azonban valóban bölcs lelkiületű, annak még arra sem szabad törekednie, hogy Isten álljon helyette bosszút, hanem elnézőnek kell lennie, és meg kell bocsátania a vétkeket, még akkor is, ha nem várna rá az a nagy jutalom, hogy ezért ő maga is bocsánatot nyer. Mondd csak: ha elítéled azt, aki vétkezett,

miért vétkezel te is, és miért esel ugyanabba a bűnbe? Megsértett? Ne sértsd vissza, mert akkor önmagadat sértetted meg. Megütött? Ne üss vissza, mert akkor semmi különbség sem lesz köztetek. Fájdalmat okozott? Ne okozz neki viszonzásul fájdalmat, mert semmi hasznod sem lesz belőle, hanem megintcsak hozzá válsz hasonlónak. Úgy szégyenítheted meg, ha szelíden és türelmesen viseled el tettét. Így kelthetsz benne szégyenérzetet, és így fékezheted meg haragját.

Senki sem gyógyítja a rosszat rosszal, hanem a jóval kell legyőzni a rosszat (vö. Róm 12,21). Némelyek még a görögök között is ezt a bölcsességet tanítják. Szégyenkezzünk tehát, ha az esztelen görögök között ekkora bölcsesség található, mi pedig náluk alábbvalóknak mutatkozunk! Sokakat ért igazságtalanság, és elviselték; sokakat rágalmaztak meg, és nem álltak bosszút; ármánykodtak ellenük, ők pedig jót tettek ellenségeikkel. Nem csekély a veszélye annak, hogy közöttük némelyek életvitelükben különbnek bizonyulnak nálunk, és ezzel súlyosabbá teszik büntetésünket. Ha mi, akik részesültünk a Lélekben, akik várjuk országát, akik a mennyei dolgokról elmélkedünk, akik nem félünk a gyehennától, akik azt a parancsot kaptuk, hogy angyalokhoz váljunk hasonlónak, és akik a misztériumokban részesülünk, még az ő erényük szintjére sem jutunk el, milyen mentségünk lehet?

Ha ugyanis a zsidókat felül kell múlnunk (*ha a ti igazságotok nem múlja felül az írástudók és farizeusok igazságát, akkor semmiképpen sem mentek be a mennyek országába*, Mt 5,20), akkor sokkal inkább felül kell múlnunk a görögöket; ha a farizeusokat, akkor sokkal inkább a hitetleneket. Ha a zsidók életvitelének felülmúlása nélkül zárva marad előttünk az ország, hogyan nyerhetnénk el, ha még a görögöknél is rosszabbnak bizonyulunk? Vessünk ki tehát magunkból minden keserőséget, haragot és indulatot! *Ugyanazt írni nektek, az engem nem fáraszt, titeket viszont megerősít* (vö. Fil 3,1).

Az orvosok is ugyanazt a gyógyszert sokszor alkalmazzák. Mi sem szűnünk meg ugyanazt hangoztatni, emlékeztetni, tanítani és kérlelni benneteket. A mindennapi élet dolgainak zaja ugyanis igen nagy, feledékenységet kelt bennünk, ezért folytonos tanításra van szükségünk. Hogy tehát ne hiába és ne céltalanul gyűljünk itt össze, tetteinkkel mutassuk meg, hogy megfogadtuk a tanítást! Így elnyerhetjük majd az eljövendő javakat Urunk Jézus Krisztus kegyelme és ember-szeretete által, aki által és akivel együtt dicsőség az Atyának és a Szentléleknek most és mindenkor és örökkön-örökké. Ámen.

52. homília

A szolgák visszamentek a főpapokhoz és a farizeusokhoz, akik ezt kérdezték tőlük: Miért nem hoztátok ide? A szolgák így feleltek: Ember még így soha nem beszélt, ahogyan ő. (Jn 7,45–46)

1. Semmi sem világosabb és egyszerűbb az igazságnál, ha mi magunk nem vagyunk rosszhiszeműek; és semmi nem nehezebb azoknak, akik rosszhiszeműek. Nézd csak, a farizeusok és az írástudók, akik bölcsebbnek tartották magukat, állandóan Krisztus közelében voltak, de azért, hogy ármánykodjanak ellene; látták csodáit és olvasták az Írásokat, mégsem volt semmi hasznuk belőlük, sőt kárukra lett. A szolgák ellenben, akik sem bölcsességre, sem az Írások ismeretére nem hivatkozhattak, egyetlen beszéd hatására meghódoltak. Azért mentek el, hogy megköttözzék Krisztust, de a csodától rabul ejtve tértek vissza. Nemcsak ítélőképességük méltó csodálatra – hiszen nem volt szükségük jelekre, hanem már maga a tanítás megnyerte őket –, hanem bátorságuk is. Nem azt mondták ugyanis, hogy ember még soha nem tett ilyen csodát, hanem mit? *Ember még így soha nem beszélt.* Nemcsak értelmességüket csodálhatjuk tehát, hanem bátorságukat is: azoknak mondták ezt, akik elküldték őket, a farizeusoknak, Krisztus ellenségeinek, akik mindent megtettek ellene.

A szolgák visszamentek – mondja az evangélista –, *a farizeusok pedig ezt kérdezték tőlük: Miért nem hoztátok ide?* Visszatérni sokkal nagyobb dolog volt, mint ott maradni. Ha ott maradnak, megszabadulhattak volna a farizeusok zaklatásától; most viszont Krisztus bölcsességének hirdetőivé lettek, és még nagyobb bátorságot tanúsítottak. Nem azt mondták: a sokaság miatt nem tudtuk elfogni, mert prófétának tartották, hanem mit? *Ember még így soha nem beszélt.* Pedig élhettek volna az előbbi kifogással is, de inkább őszintén kimondták, amit helyesnek tartottak. Ez nemcsak Krisztus iránti csodálatukat fejezte ki, hanem azt a vádat is a farizeusok ellen, hogy annak a megköttözésére küldték őket, akire hallgatniuk kellett volna. Pedig nem is hosszú, hanem csak egy rövid beszédet hallottak tőle. Ha ugyanis az értelem elfogulatlan, nincs szüksége hosszú beszédekre. Ilyen az igazság.

Mit tettek erre a farizeusok? Amikor bűnbánatra kellett volna jutniuk, éppen az ellenkezőjét tették: viszontvádat emeltek ellenük, amikor ezt kérdezték: *Titeket is megtévesztett?* (Jn 7,47) Egyelőre még hízelegtek ezeknek, és nem fogalmaztak

túlságosan keményen, mert attól féltek, hogy azok végleg elszakadnak tőlük. Haragiukat ugyan kimutatták, még ha kíméletesen beszéltek is. Azt kellett volna megkérdezniük, mit mondott Krisztus, és csodálniuk kellett volna szavait. Ezt azonban nem tették, mert tudták, hogy azok őket is rabul ejtenék. Ehelyett egy rendkívül esztelen következtetésre jutottak. *Vajon a vezetők közül hitt-e benne valaki?* (vö. Jn 7,48) Mondd csak, ezért Krisztust vádolod, és nem azokat, akik nem hittek benne? *De ez a sokaság, amely nem ismeri a törvényt, átkozott!* (Jn 7,49) Éppen ez a legsúlyosabb vád ellenetek: a sokaság hitt, ti pedig nem hittetek.

Azt tették, amit a törvény ismerőinek tenniük kellett. Hogyan lehetnének tehát átkozottak? Ti vagytok átkozottak, akik nem tartjátok meg a törvényt, nem azok, akik engedelmeskednek neki. Nem lehet valakit azért hiteltelennek bélyegezni, mert mások nem hisznek benne. Ez nem helyes következtetés. Hiszen ti Istenhez is hűtlenné váltatok, amint Pál mondja: *De mi van akkor, ha némelyek hűtlenné váltak? Vajon az ő hűtlenségük hűtlenné tenné Istent? Szó sincs róla!* (Róm 3,3–4) A próféták is mindig megfeddték őket, amikor ezt mondták: *Halljátok az Úr igéjét, Sodoma vezetői!* (Ézs 1,10); és hogy *vezéridek megátalkodottak* (Ézs 1,23); másutt pedig hogy *nem tinektek kell-e ismerni a törvényt?* (Mik 3,1) Mindenütt különösen szigorúan léptek fel a vezetőkkel szemben. Mi következik ebből? Talán még Istent is vád érheti ezért? Szó sincs róla! Ez a vezetők vétke volt. Mi bizonyíthatná jobban, hogy nem ismeritek a törvényt, mint az, hogy nem engedelmeskedtek neki?

Miután ezt mondták: *Vajon a vezetők közül hitt-e benne valaki?* (vö. Jn 7,48), továbbá azt, hogy a sokaság nem ismeri a törvényt, Nikodémus joggal feddte meg őket ezekkel a szavakkal: *Elítéli-e az embert a mi törvényünk, míg ki nem hallgatták?* (vö. Jn 7,51) Megmutatta ugyanis, hogy sem nem ismerik, sem nem tartják meg a törvényt. Ha a törvény azt parancsolja, hogy senkit se öljenek meg, míg előbb ki nem hallgatták, ők viszont már a kihallgatása előtt erre törtek, akkor megszegik a törvényt. Mivel pedig ezt mondták: *A vezetők közül senki sem hitt benne* (vö. Jn 7,48), az evangélista megjegyzi, hogy Nikodémus közülük való volt. Ezzel megmutatja, hogy a vezetők közül is hittek benne. Megfelelő bátorságuk még nem volt hozzá, de már közeledtek Krisztushoz.

Figyeld meg, milyen kíméletesen fogalmazza meg feddését Nikodémus! Nem ezt mondta: Ti meg akarjátok ölni, és minden további nélkül úgy ítélték el ezt az embert, mint aki félrevezeti a népet. Nem így beszélt, hanem szelídebben,

hogy megfékezze kimondhatatlan hevességüket, meggondolatlan és gyilkos indulatukat. Ezért a törvényre terelte a szót, amikor ezt mondta: *míg ki nem hallgatták, és pontosan meg nem tudták, hogy mit tett* (vö. Jn 7,51). Nem elég tehát pusztán meghallgatni valakit, hanem pontosan ki kell hallgatni. Az, hogy meg kell tudni, mit tesz, úgy értendő, hogy mit akar, milyen indítékkal és milyen céllal cselekszik; vajon a rend felforgatására tör-e, és ellenséggént lép-e fel. Mivel tehát zavarba jöttek, hiszen azt állították, hogy a vezetők közül senki sem hitt benne, nem léptek fel Nikodémussal szemben sem szigorúan, sem kíméletesen.

2. Mondd csak, milyen logikai kapcsolat van Nikodémus szavai: *törvényünk senkit sem ítél el*, és a válaszuk között: *Talán te is galileai vagy?* (Jn 7,52) Azt kellett volna megmutatniuk, hogy nem meggondolatlanul küldtek érte, amikor magukhoz idézték, vagy hogy nem kell neki lehetőséget adni a védekezésre. Ehelyett azonban durván és indulatosan feleltek: *Nézz utána és lásd be, hogy Galileából nem támad próféta* (Jn 7,52). Mit mondott ez az ember? Talán azt, hogy Jézus próféta? Azt mondta, hogy nem szabad ítélet nélkül megölni. Ők azonban sértő módon úgy beszéltek vele, mint aki semmit sem tud az Írásokról. Mintha ezt mondanák: menj és tanulj! Ezt jelenti ugyanis: *Nézz utána és lásd be!* (Jn 7,52)

Mit tett erre Krisztus? Mivel újra meg újra Galileát és a prófétát emlegették, mindenkit megszabadított ettől a téves feltételezéstől, és megmutatta, hogy nem egy a próféták közül, hanem a világmindenség Ura. Ezt mondta: *Én vagyok a világ világossága* (Jn 8,12) – nem Galileáé, nem Palesztináé és nem is Júdeáé. Mit tettek erre a zsidók? *Te önmagadról teszel bizonytságot: a te bizonyágtételeled nem igaz* (Jn 8,13). Micsoda esztelenség! Krisztus újra meg újra az Írásokhoz utasította őket, ők mégis ezt mondták: *Te önmagadról teszel bizonytságot*. Miről tett bizonytságot? Arról, hogy *én vagyok a világ világossága*. Nagy kijelentés volt ez, valóban nagy. Mégsem háborította fel őket különösebben, mert ekkor nem mondta magát egyenlőnek az Atyával, sem az ő Fiának vagy Istennek, hanem egyelőre világosságnak nevezte magát. Ezt ugyan meg akarták cáfolni, pedig sokkal nagyobb kijelentés volt, mint a következő: *Aki engem követ, nem jár sötétségben* (Jn 8,12). A világosságról és a sötétségről szellemi értelemben beszél, vagyis követője nem marad a tévelygésben.

Itt Nikodémust is magához vonzza, és úgy állítja elénk, mint aki nagy bátorsággal szólalt meg; továbbá megdicséri a szolgákat is azért, amit tettek.

Azért kiáltott fennhangon, mert azt akarta, hogy ők is meghallják. Egyúttal burkoltan azokra is utalt, akik titokban szövik ármányaikat, és sötétségben, tévelygésben vannak, ők azonban nem kerekednek felül a világosságon. Nikodémust pedig azokra a szavakra emlékeztette, amelyeket korábban mondott: *Aki rosszat cselekszik, gyűlöli a világosságot, és nem megy a világosságra, hogy le ne lepleződjének a cselekedetei* (Jn 3,20). Mivel azt mondták, hogy a vezetők közül senki sem hitt benne, ezért mondja, hogy *aki rosszat cselekszik, nem megy a világosságra* (vö. Jn 3,20). Ezzel megmutatja, hogy távolmaradásuk nem a világosság gyengeségéből, hanem saját romlott gondolkodásukból fakad.

A farizeusok ezt mondták neki: Te önmagadról teszel bizonyyságot (Jn 8,13). Mit válaszolt erre? *Még ha én önmagamról teszek is bizonyyságot, akkor is igaz a bizonyyságtételem, mert tudom, honnan jöttem és hová megyek; ti azonban nem tudjátok, honnan jövök* (vö. Jn 8,14). Amit Krisztus előre megmondott, azt ők úgy hozzák fel ellene, mintha feltétlen érvényű kijelentés lett volna. Mit tett erre Krisztus? Megcáfolta értelmezésüket, és megmutatta, hogy korábbi szavait hozzájuk és az ő feltételezésükhöz igazodva mondta, mert egy közönséges embernek gondolták. Így szólt: *Még ha én önmagamról teszek is bizonyyságot, akkor is igaz a bizonyyságtételem, mert tudom, honnan jöttem.* (vö. Jn 8,14) Mit jelent ez? Istentől származom, Isten vagyok és Isten Fia. Isten pedig önmagáról is hitelt érdemlő tanú. *Ti azonban nem tudjátok.* Szándékosan cselekszetek gonoszul – mondja –, és bár tudjátok, úgy tesztek, mintha nem tudnátok. Mindent emberi gondolkodás alapján mondtok, mert semmit sem akartok meglátni azon túl, ami szemmel látható.

Ti test szerint ítélték (Jn 8,15). Amint a „test szerint él” annyit jelent, hogy gonoszul él, úgy a „test szerint ítéel” is azt jelenti, hogy igazságtalanul ítéel. *Én nem ítéelkezem senki felett; de még ha ítéelkezem is, igaz az én ítéeltem* (vö. Jn 8,15–16). Szavai ezt jelentik: igazságtalanul ítéelték. Ha igazságtalanul ítéelünk – kérdezhetnék –, miért nem vádolsz meg, miért nem büntetsz meg és miért nem ítéelsz el bennünket? Mert nem ezért jöttem – mondja. Ezt jelenti az, hogy *én nem ítéelkezem senki felett.* Ha azonban ítéelkezem, igaz az én ítéeltem. Ha ugyanis ítéelni akarnék, ti az elítéltek között lennétek. De ezt sem azért mondom – folytatja –, hogy ítéelkezzem fölöttetek.

Amikor azt mondta, hogy nem ítéelkezik, nem azért beszélt így, mintha nem volna bizonyos abban, hogy ha ítéelkezne, vétkesnek találná őket (hiszen ha ítéelkezne, jogosan ítéelné el őket), hanem azért, mert most még nincs itt az ítéel

ideje. Az eljövendő ítéletre utalt, amikor ezt mondta: *Nem egyedül vagyok, hanem én és az Atya, aki elküldött engem* (Jn 8,16). Itt arra utalt, hogy nem egyedül ő ítéli el őket, hanem az Atya is. Ezután azonban elfedte ezt az utalást, és az Atya bizonyágtételére terelte a szót: *A ti törvényetekben is meg van írva, hogy két ember tanúságtétele igaz* (Jn 8,17).

3. Mit mondhatnak erre az eretnekek? Miben volna Krisztus több az emberek-nél, ha kijelentését egyszerűen ebben az értelemben vennénk? Az emberek-nél azért állapították meg ezt a szabályt, mert önmagában senki sem számít hitelt érdemlő tanúnak. Istennél azonban hogyan lehetne ennek értelme? Miért mondja tehát, hogy kettő? Vajon pusztán azért, mert ketten vannak, vagy azért számítanak kettőnek, mert emberek? Ha pusztán azért, mert ketten vannak, miért nem hivatkozott Jánosra, és miért nem ezt mondta: *Én bizonyágot teszek önmagamról, és János is bizonyágot tesz rólam*? Miért nem hivatkozott az angyalra vagy a prófétákra? Hiszen számtalan más tanúságtételt találhatott volna. Nemcsak azt akarja tehát megmutatni, hogy két tanúról van szó, hanem azt is, hogy ugyanahhoz a lényeghez tartoznak.

Erre megkérdezték tőle: Hol van a te Atyád? Jézus így válaszolt: Sem engem nem ismertek, sem az én Atyámat (Jn 8,19). Bár ismerték, mégis úgy beszéltek, mintha nem ismernék, és próbára akarták tenni, ezért válasza se méltatta őket. Ezért ettől kezdve mindent világosabban és nyíltabban mondott, mivel a jelek, tanítása és követői már elegendő bizonyágot adtak mellette, és már közel volt a keresztség. *Tudom* – mondja –, *honnan jöttem* (Jn 8,14). Ez még nem érintette volna őket különösebben. Az azonban, hogy hozzátette: *és hová megyek* (Jn 8,14), jobban megfélemlíthette őket, mert jelezte, hogy nem marad a halálban.

Miért nem azt mondta: *tudom, hogy Isten vagyok, hanem ezt: tudom, honnan jöttem*? Mindig emberibb módon megfogalmazott kijelentéseket vegyít a magasztosak közé, sőt még a magasztos kijelentéseket is elfátyolozza. Miután ugyanis ezt mondta: *én önmagamról teszek bizonyágot* (Jn 8,18), és ezt igazolta is, visszatért egy egyszerűbb megfogalmazáshoz. Mintha ezt mondaná: *tudom, ki küldött, és kihez térek vissza. Így semmit sem hozhattak fel ellene, amikor azt hallották, hogy az Atya küldte, és hozzá tér vissza. Nem mondanék valótlanságot* – mondja –, *hiszen az igaz Istentől jöttem, és hozzá térek vissza. Ti azonban nem ismeritek Istent, ezért test szerint ítélték. Ennyi bizonyítékot és cáfolatot*

hallottatok, mégis azt mondjátok: nem igaz. Mózes hitelt érdemlőnek tartjátok abban is, amit másokról, és abban is, amit önmagáról mond, Krisztust azonban már nem. Ezt jelenti test szerint ítélni.

Én nem ítélek senki felett (Jn 8,15). Pedig azt is mondja, hogy *az Atya nem ítélt meg senkit* (Jn 5,22). Hogyan mondhatja akkor itt: *De még ha ítélek is, igaz az én ítéletem, mert nem egyedül vagyok* (Jn 8,16)? Ismét az ő vélekedésükhöz igazodva beszél. Vagyis: Az én ítéletem az Atyáé. Ha az Atya ítélné, nem ítélné másképpen, mint én; és én sem ítélnék másképpen, mint az Atya. Miért említette meg az Atyát is? Mert a Fiút nem tartották hitelt érdemlőnek, ha nem tár-sította hozzá az Atya bizonyágtételét. Másfelől azonban ez az érvelés sem áll meg.

Az emberek esetében akkor igaz két tanú bizonyágtétele, ha mindketten egy tőlük idegen ügyről tanúskodnak; ezt jelenti, hogy ketten tesznek bizony-ságot. Ha azonban valaki önmagáról tesz bizonyágot, már nem két független tanúról van szó. Látod, hogy Krisztus semmi másért nem mondta ezt, mint hogy megmutassa: egylényegű az Atyával; továbbá hogy önmagáról ismét megmutassa, hogy nincs szüksége más tanúságtételére, és semmivel sem keve-sebb az Atyánál? Figyeld meg tekintélyét: *Én önmagamról teszek bizonyágot, és bizonyágot tesz rólam az Atya is, aki elküldött engem* (Jn 8,18). Ha alacsonyabb rendű lényeghez tartozna, nem állította volna így önmagát az Atya mellé. Hogy ne gondold, pusztán a tanúk száma miatt említi őt, figyeld meg: hatalmuk kö-zött semmiféle különbség sincs.

Az ember akkor tesz bizonyágot, ha önmagában hitelt érdemlő, nem akkor, ha neki magának is tanúságtételre van szüksége; ez is csak akkor érvényes, ha más ügyéről tanúskodik. Ha saját ügyében más tanúságtételére szorul, már nem tekinthető hitelt érdemlőnek. Itt azonban mindennek az ellenkezője történik. Krisztus saját ügyében tesz bizonyágot, és azt mondja, hogy más is bizony-ságot tesz róla, mégis hitelt érdemlőnek mondja önmagát. Ezzel minden oldalról megmutatja saját tekintélyét. Miért nem hallgatott el, miután ezt mondta: *Nem egyedül vagyok, hanem én és az Atya, aki elküldött engem* (Jn 8,16), továbbá: *Két ember tanúságtétele igaz* (Jn 8,17), hanem hozzátette: *én önmagamról teszek bizonyágot?* Nyilván azért, hogy megmutassa tekintélyét. Először önmagára hivatkozott: *én önmagamról teszek bizonyágot*. Ezzel megmutatta az Atyával való egyenlő méltósá-gát, továbbá azt, hogy semmi hasznuk nincs abból, ha azt állítják, hogy Istent Atyaként ismerik, őt azonban nem ismerik. Ennek pedig az az oka – mondja –,

hogy nem akarják megismerni őt. Azt mondja tehát, hogy lehetetlen nélküle megismerni az Atyát, hátha így magához vonzza őket, hogy őt is megismerjék. Mivel őt mellőzve mindig az Atyát akarták megismerni, ezt mondja: Nélkülem nem ismerhetitek meg az Atyát. Akik tehát a Fiút káromolják, nemcsak őt káromolják, hanem azt is, aki nemzette őt.

4. Mi kerüljük el mindezt, és dicsőítsük a Fiút! Ha ugyanis nem volna az Atyával azonos természetű, nem beszélt volna így. Ha csupán tanító volna, lényegében pedig különbözne az Atyától, akkor valaki úgy is ismerhetné az Atyát, hogy őt nem ismeri; másfelől abból, hogy valaki ismeri őt, még nem következne szükségképpen, hogy az Atyát is ismeri. Aki ugyanis ismer egy embert, attól még nem ismer egy angyalt. De azt mondhatná valaki, hogy aki ismeri a teremtett világot, az Istent is ismeri. Egyáltalán nem. Sokan ismerik a teremtett világot, sőt minden ember ismeri, hiszen látják azt, Istent azonban nem ismerik.

Dicsőítsük tehát Isten Fiát, mégpedig ne csak szavainkkal, hanem tetteinkkel is! A tettek nélküli dicsőítés ugyanis semmit sem ér. *Ha pedig te zsidónak nevezed magadat, aki a törvényre hagyatkozol, és Istennel dicsekszel... ha tehát mást tanítasz, önmagadat nem tanítod? Aki a törvénnyel dicsekszel, törvényszegésseddel meggyalázod Istent?* (vö. Róm 2,17.21.23) Vigyázzunk, nehogy mi is igaz hitünkkel dicsekedjünk, miközben életünk nincsen összhangban hitünkkel, és így meggyalázzuk Istent, sőt miattunk káromolják őt!

Krisztus ugyanis azt akarja, hogy a keresztyén a lakott világ tanítója, kovásza, világossága és sója legyen (vö. Mt 5,13–14; 13,33). Mit jelent világosságnak lenni? Ragyogó életet, amelyben nincs semmi sötétbe rejtett. Sem a világosság, sem a só, sem a kovász nem önmagának használ, hanem mások javára fejt ki hatását. Így tőlünk sem csupán önmagunk, hanem mások javát is számon kérik. Ha a só nem ízesít, nem só. Ez még valami mást is megmutat: ha mi magunk helyesen élünk, bizonyosan lesznek mások is, akik követnek bennünket; amíg azonban mi magunk nem élünk helyesen, másoknak sem lehetünk hasznára.

Ne legyen bennünk semmi esztelen és semmi hiábavaló! Ilyenek ugyanis a világi dolgok és az élet gondjai. Ezért nevezték balgának a szüzeket (vö. Mt 25,2–3), mert balgán evilági dolgokkal foglalatoskodtak, itt gyűjtöttek; ahová viszont fel kellett volna halmozniuk kincseiket, oda semmit sem tettek félre. Félő, hogy mi is ugyanígy járunk, félő, hogy szennyes ruhába öltözve érkezünk

oda, ahol mindenkin ragyogó és fényes öltözet van. Semmi sem szennyesebb és tisztátalanabb ugyanis a bűnnél. Ezért kiáltott így a próféta, amikor természetét szemléltette: *Megbűzhödtek, elgennyesedtek sebeim* (Zsolt 38,6).

Ha meg akarod ismerni a bűn bűzét, gondolj rá az elkövetése után, amikor már megszabadultál a vágytól, és a tűz többé nem gyötör! Akkor meglátod, milyen valójában a bűn. Gondolj haragodra, amikor már lecsillapodtál; gondolj kapzsiságodra, amikor már kikerültél a szenvedély hatalma alól! Semmi sem szégyenletesebb és szennyesebb a rablásnál és a kapzsiságnál. Mindezt újra meg újra elmondjuk, de nem azért, mert terhetekre akarunk lenni, hanem mert valami nagy és csodálatos eredményt szeretnénk elérni.

Aki az első hallásra nem változtatott életén, talán megteszi, amikor másodszor is hallja; aki pedig másodszor is figyelmen kívül hagyta, harmadszorra majd megjavul. Adja Isten, hogy mindnyájan megszabaduljunk minden gonoszságtól, és Krisztus jó illata legyen bennünk (vö. 2Kor 2,15)! Övé a dicsőség az Atyával és a Szentlélekkel együtt most és mindenkor és örökkön-örökké. Ámen.

53. homília

Mindezeket a kincstárnál mondta Jézus, amikor tanított a templomban, és senki sem fogta el, mert még nem jött el az ő órája. (Jn 8,20)

1. Micsoda esztelenség a zsidók részéről! Már a páska előtt is keresték, később körülvették, és sokszor próbálták elfogni, hol ők maguk, hol mások segítségével. Bár nem voltak erre képesek, még ez sem indította őket arra, hogy csodálják hatalmát, hanem továbbra is ragaszkodtak gonoszságukhoz, és nem hagytak fel vele. Hogy újra meg újra megpróbálták, azt az evangélista ezzel jelzi: *Mindezeket a kincstárnál mondta Jézus, amikor tanított a templomban, és senki sem fogta el* (vö. Jn 8,20). A templomban beszélt, és tanítóként, ami még inkább felingerelhette őket. Ráadásul olyan dolgokat mondott, amelyek bántották őket, és amelyek miatt meg is vádolták, hogy önmagát az Atyával egyenlővé tette. Ezt fejezte ki az is: *Két ember tanúságtétele igaz. Mégis – mondja az evangélista – mindezt a templomban, tanítóként mondta, de senki sem fogta el, mert még nem jött el az ő órája* (Jn 8,20), vagyis még nem érkezett el az alkalmas idő, amikor keresztre akart feszíttetni. Így később sem az ő hatalmuk vitte véghez az eseményeket, hanem Krisztus üdvözítő rendelkezése. Ők ugyanis már régóta akarták, de nem volt hozzá erejük; később sem lett volna, ha ő maga meg nem engedi.

Majd Jézus ismét szólt hozzájuk: Én elmegyek, és keresni fogtok engem (Jn 8,21). Miért mondja ezt újra meg újra? Hogy megrázza és megfélemlítse lelküket. Figyeld meg, mekkora félelmet keltett bennük! Bár meg akarták ölni, hogy megszabaduljanak tőle, mégis azt kérdezgették, hová megy: ennyire nagy dolgot sejtettek emögött. Valami másra is meg akarta tanítani őket: nem az ő erőszakuk viszi véghez ezt a dolgot, hanem odafentről előre így rendeltetett; ezekkel a szavakkal pedig már a feltámadását is előre jelezte. *Erre ezt mondták: Csak nem akarja megölni magát?* (Jn 8,22) Mit válaszolt erre Krisztus? Eloszlatta feltételezésüket, és megmutatta, hogy az ilyen tett bűn. Ezt mondta: *Ti lentről valók vagytok* (Jn 8,23). Szavai ezt jelentik: nem csoda, hogy ilyen gondolatokra jutottatok, hiszen testi emberek vagytok, és semmi lelkire nem gondoltok. Én azonban semmi ilyesmit nem teszek. *Én fentről való vagyok; ti e világból valók vagytok* (vö. Jn 8,23). Itt ismét a világi és testi gondolkodásról beszél. Ebből világos, hogy ez a kijelentés: *Én nem e világból való vagyok* (Jn 8,23), nem azt jelenti, hogy nem vett magára testet, hanem azt, hogy távol áll gonoszságuktól. Tanítványairól is azt

mondja, hogy nem e világból valók (vö. Jn 17,14.16), noha nekik is volt testük. Amikor pedig Pál ezt mondja: *Ti azonban nem test szerint élték* (Róm 8,9), nem azt állítja, hogy testetlenek, hanem magasztos életvitelükről tesz bizonyosságot. Ugyanígy amikor Krisztus azt mondja, hogy tanítványai nem e világból valók, semmi mást nem állít róluk, mint hogy bölcs és magasztos életet élnek.

Ezért mondtam nektek, hogy ha nem hiszitek, hogy én vagyok, meghaltok bűneitekben (Jn 8,24). Ha ugyanis azért jött, hogy elvegye a világ bűnét (vö. Jn 1,29), és attól másképpen nem lehet megszabadulni, csak a keresztség fürdője által, akkor annak, aki nem hisz, szükségképpen megmarad az óembere. Aki nem akarja az óembert a hit által megölni és eltemetni, az vele együtt hal meg, és oda távozik, ahol számot kell adnia korábban elkövetett bűneiről. Ezért mondta: *Aki pedig nem hisz, már ítélet alatt van* (Jn 3,18). Nemcsak azért, mert nem hisz, hanem azért is, mert korábbi bűneivel terhelten távozik.

Megkérdezték tehát tőle: Ki vagy te? (Jn 8,25) Micsoda esztelenség! Ennyi idő, ennyi jel és tanítás után még mindig ezt kérdezik: *Ki vagy te?* (Jn 8,25) Mit válaszolt erre Krisztus? *Egyáltalán miért is beszélek nektek?* (vö. Jn 8,25) Szavai ezt jelentik: arra sem vagytok méltók, hogy egyáltalán meghallgassátok szavaimat, még kevésbé arra, hogy megtudjátok, ki vagyok. Minden szavatokkal próbára akartok tenni, és semmire sem figyeltek abból, amit mondok. Mindezért már most megfeddhettelek volna benneteket. Ezt jelenti a *Sok mindent kellene mondanom rólatok és ítélnem felőletek* (Jn 8,26). Nemcsak megfeddhetne, hanem meg is büntethetne. Aki azonban elküldte, vagyis az Atya, nem ezt akarja.

Nem azért jöttem, hogy elítéljem a világot, hanem azért, hogy megmentsem (Jn 12,47). *Mert Isten nem azért küldte el a Fiút, hogy elítélje a világot, hanem hogy üdvözüljön a világ általa.* (Jn 3,17) Ha tehát ezért küldött engem, és ő igaz, akkor érthető, hogy most senkit sem ítélek el. Azt mondom, ami üdvösségetekre szolgál, és nem azért beszélek, hogy elítéljelek benneteket. Ezt azért mondta, hogy ne gondolják, azért nem lép fel ellenük, bár ennyi mindent hall tőlük, mert gyenge, vagy mert nem ismeri gondolataikat és gúnyolódásukat.

Ők nem ismerték fel, hogy az Atyáról szólt nekik (Jn 8,27). Micsoda esztelenség! Szüntelenül az Atyáról beszélt nekik, ők mégsem ismerték fel. Miután sok jelet tett és tanította őket, mégsem vonta őket magához, ezért végül a keresztről beszélt: *Amikor felemelitek az Emberfiát, akkor tudjátok meg, hogy én vagyok, és önmagamtól nem tesztek semmit; és aki elküldött engem, velem van, az Atya nem hagyott*

egyedül (vö. Jn 8,28–29). Ezzel megmutatta, hogy jogosan mondta: *Egyáltalán miért is beszélek nektek?* (vö. Jn 8,25)

2. Ennyire nem figyeltek szavaira. *Amikor felemelitek az Emberfiát...* (Jn 8,28) Nem éppen azt remélték-e, hogy akkor végleg megszabadulhattok tőlem és megölhettek? Én azonban azt mondom: éppen akkor tudjátok meg, hogy én vagyok – mégpedig a jelek, a feltámadás és a város elfoglalása által. Mindez elegendő volt ahhoz, hogy nyilvánvalóvá tegye hatalmát. Nem azt mondta: akkor megtudjátok, ki vagyok. Amikor látjátok – mondja –, hogy a halál semmi kárt nem tesz bennem, akkor tudjátok meg, hogy én vagyok, vagyis a Krisztus, Isten Fia, aki mindent fenntart és irányít, és nem áll szemben az Atyával. Ezért tette hozzá: *Önmagamtól nem mondok semmit* (vö. Jn 8,28). Mindkettőt meg fogják ugyanis ismerni: hatalmát és az Atyával való egyetértését. Az, hogy *önmagamtól nem mondok semmit* (vö. Jn 8,28), lényegük teljes azonosságát jelzi, továbbá azt, hogy semmit sem mond az Atya gondolatával ellentétesen.

Amikor elveszítitek istentiszteleteteket, amikor már arra sem lesz lehetőségetek, hogy úgy szolgáljátok Istent, mint korábban, akkor megtudjátok, hogy Isten mindezt azért teszi, hogy bosszút álljon értem, és mert haragra gerjedt azok miatt, akik nem hallgattak rám. Mintha ezt mondaná: ha Isten ellenfele és tőle idegen volnék, nem támasztott volna ekkora haragot ellenetek. Ezt mondja Ézsaiás is: *a bűnösöket adja temetéséért* (vö. Ézs 53,9); Dávid pedig, hogy *majd így szól hozzájuk haragjában* (Zsolt 2,5). Krisztus maga ezt mondja: *Íme, elhagyatottá lesz a ti házatok* (Mt 23,38). Ugyanezt fejezik ki a példázatok is, amikor ezt mondja: *Amikor megjön a szőlő ura, vajon mit tesz ezekkel a munkásokkal? Rosszért rosszal fizetve elpusztítja őket* (Mt 21,40–41). Látod, hogy mindenütt azért beszél így, mert még nem hisznek benne? Hiszen ha ő pusztítja el őket, amint valóban el is pusztítja (*ellenségeimet pedig, akik nem akarták, hogy királlyá legyek felettük, hozzátok ide, és vágjátok le itt előttem*, Lk 19,27), akkor miért nem saját tettének, hanem az Atya tettének mondja azt, ami történik? Azért, mert gyengeségükhöz igazodva beszél, egyúttal pedig tiszteli azt, aki nemzette.

Ezért nem azt mondta: „elhagyom házatokat”, hanem ezt: *elhagyatottá lesz* (Mt 23,38); mert ezt személytelenül fogalmazta meg. De mivel előtte ezt mondta: *Hányszor akartam összegyűjteni gyermekeidet, de ti nem akartátok!* (vö. Mt 23,37), és ezután tette hozzá, hogy *elhagyatottá lesz*, megmutatta, hogy ő maga idézi elő az

elhagyatottságot. Mivel jótéteményeimben és gyógyításaimban részesültetek, mégsem akartatok felismerni, majd büntetésetekből tudjátok meg, ki vagyok.

És aki elküldött engem, velem van (Jn 8,29). Hogy azt ne gondolják, az „aki elküldött engem” alávetettségre utal, ezért ezt is mondja: *velem van* (Jn 8,29). Az előbbi az üdvözítő rendelkezésre, az utóbbi istenségére vonatkozik. *Nem hagyott egyedül, mert mindig azt teszem, ami neki kedves* (Jn 8,29). Ismét a földhözragadtabb témákra tért át, folyamatosan visszatérve a vádra, hogy nem Istentől való, és nem tartja meg a szombatot. Erre válaszolta: *mindig azt teszem, ami neki kedves*, megmutatva, hogy a szombati nyugalom megtörése is kedves az Atyának. A kereszt előtt is így szólt: *vagy azt gondoljátok, hogy nem kérhetném meg Atyámat?* (vö. Mt 26,53) Pedig pusztán azzal, hogy megkérdezte: *Kit kerestek?* (Jn 18,4), földre döntötte őket (vö. Jn 18,6).

Miért nem ezt mondta tehát: Azt gondoljátok, hogy nem tudlak elpusztítani benneteket, jöllehet ezt már tetteivel is megmutatta? Azért, mert leereszkedett gyengeségükhöz. Mert minden igyekezetével azt akarta megmutatni, hogy semmit sem tesz az Atya ellenében. Ezért itt is emberibb módon fogalmaz. Ahogyan tehát ezt mondta: *nem hagyott egyedül*, úgy mondta ezt is: *mindig azt teszem, ami neki kedves*.

Amikor ezeket mondta, sokan hittek benne (Jn 8,30). Amikor hallgatóihoz alkalmazkodva emberibb módon beszélt, akkor hittek sokan. Kérdezed még, miért beszélt egyszerű módon? Az evangélista világosan utalt ennek okára, amikor ezt mondta: *Amikor ezeket mondta, sokan hittek benne*. Szinte maguk az események kiáltják: Ne háborodj fel, hallgató, ha valami földhözragadt, egyszerű megfogalmazást hallasz! Akik ennyi tanítás után még mindig nem győződtek meg arról, hogy az Atyától jött, azoknak méltán kellett egyszerűbb kijelentéseket hallaniuk, hogy meggyőzessenek. Ez tehát a később elhangzó egyszerűbb kijelentések magyarázatául is szolgál. Hittek ugyan, de nem úgy, ahogyan kellett volna, hanem csak felületesen, minden mélyebb meggyőződés nélkül: örültek, és megnyugodtak az egyszerűbb megfogalmazások hallatán.

Hogy hitük nem volt teljes, azt az evangélista a következő beszélgetésben mutatja meg, ahol ismét meg akarják alázni Krisztust. Hogy ugyanazokról van szó, ezt ezzel a megjegyzésével jelezte: *Így szólt akkor Jézus azokhoz a zsidókhöz, akik hittek benne*: Ha ti megtartjátok az én ígémet (Jn 8,31). Ezzel megmutatta, hogy tanítását még nem fogadták be, csak odafigyeltek arra, amit mondott.

Ezért beszélt hozzájuk keményebben is. Korábban egyszerűen ezt mondta, *keresni fogtok engem* (Jn 8,21); most azonban még súlyosabbat fűzött hozzá: *meghaltok bűneitekben*. (Jn 8,24) Azt is megmutatta, hogyan történik ez: többé nem mehetnek oda hozzá, hogy kérleljék.

Én azt mondom a világban, amit tőle hallottam (vö. Jn 8,26). Ezzel már arra utalt, hogy a pogány népekhez fog fordulni. Mivel pedig még ekkor sem értették meg, hogy korábban az Atyáról szólt nekik, ismét róla beszél, és azt is megmondja az evangélista, miért beszél ilyen emberközeli módon.

3. Ha tehát ilyen gondosan és nemcsak felületesen akarjuk vizsgálni az Írásokat, elnyerhetjük üdvösségünket. Ha állandóan ezzel foglalkozunk, megismerjük mind a tanítás igazságát, mind a gondosan megélt élet útját. Még ha nagyon kemény, kíméletlen és felfuvalkodott is valaki, és ha a többi idejét haszontalanul is tölti, legalább ez az idő gyümölcsöző lesz számára, és némi haszna származik belőle, ha nem is akkora, hogy érzékelhető legyen, de valamennyi nyeresége mégis lesz. Mert ha valaki elhalad egy illatszerkészítő műhely mellett, vagy leül egy ilyen üzlet közelében, akarata ellenére is átjárja az illat; mennyivel inkább így jár az, aki elmegy a templomba! Ahogyan ugyanis a tétlenségből tétlenség születik, úgy a cselekvésből igyekezet fakad. Még ha számtalan rosszal vagy is tele, még ha tisztátalan vagy is, ne kerüld az itt töltött időt!

Mi haszna hát – mondod –, ha hallom ugyan, de nem teszem meg? Nem csekély nyereség már az sem, ha kárhoztatod önmagadat. Nem haszontalan ez a félelem, és nem hiábavaló ez a rettegés. Ha csak felsóhajtasz is amiatt, hogy hallod az ígét, de nem teszed meg, amit mond, egyszer bizonyosan eljutsz a cselekvésig is. Lehetetlen ugyanis, hogy aki Istennel beszél, és hallgatja, amint Isten szól hozzá, semmi hasznot se merítsen belőle. Mindjárt összeszedettebbé válunk, és kezet is mosunk, amikor kézbe akarjuk venni e könyvet. Látod, mekkora tisztelet ébred bennünk már az olvasás előtt? Ha pedig figyelmesen végig is olvassuk, igen sok hasznot nyerünk belőle.

Ha nem tölténél el tisztelettel a lelket, nem mosnánk meg előtte a kezünket. Az asszony, még ha fedetlen fővel van is, azonnal magára ölti fátylát, és ezzel megmutatja a benne lévő tiszteletet; a férfi pedig, ha be van fedve a feje, fölfedi. Látod, miként hirdeti a külső viselkedés a belső tiszteletet? Azután leül, hogy hallgassa az olvasást, sokszor felsóhajt, és elítéli jelenlegi életét.

Figyeljünk tehát az Írásokra, szeretteim! Ha más nem is, legalább az evangéliumok legyenek különösen becsesek számunkra, és azokat vegyük gyakran kézbe! Mihelyt ugyanis kinyitod a Bibliát, meglátod benne Krisztus nevét, és mindjárt ezt hallod: *Jézus Krisztus születése pedig így történt: Anyja, Mária jegyese volt Józsefnek, de mielőtt egybekeltek volna, kitűnt, hogy áldott állapotban van a Szentlélektől* (Mt 1,18). Aki ezt hallja, azonnal vágyakozni kezd a szüzességre, csodálattal tekint a születésre, és elszakad a földtől. Nem csekély dolog az sem, amikor látod, hogy a szűz méltóvá válik a Lélekre, és angyal beszél vele. Pedig mindez még csak felületes olvasásból fakad. Ha azonban kitartasz, és mindent végigolvasol, azonnal elveted az élet minden gondját, és kineveted az evilági dolgokat.

Ha gazdag vagy, semmibe veszed majd gazdagságodat, amikor meghallod, hogy az ács felesége, egy egyszerű asszony Urad anyjává lett. Ha szegény vagy, nem szégyelled majd szegénységedet, amikor megtudod, hogy a világ Teremtője nem szégyellte a legszegényebb hajlékot. Ha ezeket fontolgatod, nem rabolsz, nem leszel pénzsóvár, és nem veszed el másokét, hanem inkább a szegénység kedvelője leszel, és megveted a gazdagságot. Ha pedig ez megtörténik, minden rosszat száműzöl.

Amikor ismét meglátod őt a jászolban feküdni, nem igyekszel arany ékszerekkel felékesíteni gyermekedet, sem ezüsttel kivert ágyat készíteni feleségednek. Ha pedig nem törekszel ilyesmire, nem esel kapzsiságba, és nem rabolsz sem. Sok más hasznot is nyerhetünk, amelyeket most nem lehet egyenként felsorolni; ismerik azonban azok, akik már megtapasztalták.

Ezért arra kérlek benneteket: szerezzetek Bibliát, a Bibliával együtt pedig őrizzétek meg annak gondolatait is, és írátok be őket elmétekbe! Mivel a zsidók nem figyeltek, azt a parancsot kapták, hogy kezükre függeszék az Írás szavait. Mi azonban még csak kezünkben sem tartjuk, hanem otthonunkban helyezzük el a könyveket, holott szívünkbe kellene vésnünk őket. Ha így megtisztítjuk jelenlegi életünket, elnyerjük majd az eljövendő javakat. Bárcsak mindnyájan elnyernénk ezeket a mi Urunk, Jézus Krisztus kegyelméből és emberszeretetéből, aki által és akivel együtt dicsőség az Atyának és a Szentléleknek most és mindenkor és mindörökkön-örökké. Ámen.

54. homília

Így szólt akkor Jézus azokhoz a zsidókhoz, akik hittek benne: Ha ti megtartjátok az én ígémet, valóban tanítványaim vagytok; megismeritek az igazságot, és az igazság megszabadít titeket. (Jn 8,31–32)

1. Nagy állhatatosságra van szükségünk, szeretteim. Az állhatatosság pedig akkor születik meg, ha a tanítások mélyen gyökeret vertek bennünk. Ahogyan a tölgyet, amely mélyen a föld ölébe ereszti gyökereit, és erősen megkapaszkodik azokkal, semmilyen rátörő szél sem képes kiszakítani, úgy az Isten félelméhez szegezett lelket sem tudja senki kiforgatni helyzetéből. Az odaszegezetségünk ugyanis még a belegyökerezésnél is erősebb. Ezért könyörög így a próféta is: *Szegezd át testemet félelmeddel!* (vö. Zsolt 119,120) Te is így szegezd oda és erősítsd meg lelkedet, mintha szöggel volna odarögzítve! Ahogyan az ilyen emberek nehéz legyőzni, úgy azokat, akik ellenkező lelkülettel élnek, könnyű foglyul ejteni és földre teríteni. Ez történt akkor a zsidókkal is: hallották szavait és hittek, azután ismét letértek az útról.

Krisztus ezért el akarta mélyíteni hitüket, hogy ne maradjon felszínes, és mélyen felszántotta lelküket keményebben feddő szavaival. A hívőknek ugyanis a feddést is el kellett volna viselniük, ők viszont azonnal felbőszültek. Mit tesz erre Jézus? Először erre inti őket: *Ha ti megtartjátok az én ígémet, valóban tanítványaim vagytok, és az igazság megszabadít titeket* (vö. Jn 8,31–32). Mintha ezt mondaná: mély vágást készülök ejteni, de meg ne inogjatok! Sőt, éppen ezekkel a szavakkal már gőgjüket is igyekezett letörni. Mitől szabadítja meg őket? Mondd meg nekem! A bűnöktől. Mit mondtak erre azok a fennhéjázók? *Ábrahám utódai vagyunk, és soha nem voltunk szolgálói senkinek* (Jn 8,33).

Gondolkodásuk nyomban földi síkra terelődött, mert figyelmüket teljesen a világi dolgok kötötték le. *Ha ti megtartjátok az én ígémet* (Jn 8,31) – e szavakkal feltárta, mi van szívében, és megmutatta, hogy tudja, hittek ugyan, de nem maradtak meg ígéjében. Jóllehet nagy dolgot ígért nekik, hogy valóban tanítványává lesznek. Mivel nem sokkal korábban egyesek eltávoztak, rájuk célozva mondja: *ha megmaradtok* (vö. Jn 8,31). Azok is hallották és elhitték szavait, majd eltávoztak, mert nem maradtak meg. *Tanítványai közül sokan visszavonultak, és többé nem jártak vele nyíltan* (vö. Jn 6,66). *Megismeritek az igazságot* (Jn 8,32), vagyis engem, mert *én vagyok az igazság* (Jn 14,6).

A zsidóság minden intézménye előkép volt; az igazságot azonban tőlem ismeritek meg, és az megszabadít benneteket a bűnöktől. Ahogyan amazoknak ezt mondta: *meghaltok bűneitekben* (Jn 8,24), úgy ezeknek ezt: *megszabadít titeket* (Jn 8,32). Nem azt mondta, megszabadítalak benneteket a szolgaságtól, hanem rájuk hagyta, hogy maguktól felismerjék ezt. Mit mondtak erre? *Ábrahám utódai vagyunk, és soha nem voltunk szolgái senkinek*. Pedig ha valamin, inkább az előző kijelentésen kellett volna felháborodniuk, amikor ezt mondta: *megismeritek az igazságot*. Ezt kérdezhették volna: Hogyan? Most talán nem ismerjük az igazságot? Akkor a törvény hazugság, és a mi ismeretünk is az volna? Mindez azonban egyáltalán nem érdekelte őket. Földi helyzetük miatt háborodtak fel, mert azt gondolták, hogy Krisztus ilyen értelemben beszél szolgaságról.

Most is sokan vannak, akik szégyellik a közömbös dolgokat és ezt a fajta szolgaságot, a bűn szolgaságát azonban már nem. Inkább választanák, hogy tízezerszer szolgának nevezzék őket ebben az értelemben, mint hogy egyszer is földi értelemben nevezzék őket szolgának. Ilyenek voltak azok is. Másféle szolgaságot nem is ismertek, ezért így szóltak: szolgáknak nevezted Ábrahám előkelő származású utódait, akiket éppen származásuk miatt nem lett volna szabad szolgáknak nevezned? Hiszen sohasem szolgáltunk senkinek. Ilyesmivel dicsekedtek a zsidók: *Ábrahám utódai vagyunk, izráeliták vagyunk*. Saját erényeikről azonban sehol sem emlékeztek meg. Ezért kiáltotta nekik János: *Ne gondoljátok, hogy ezt mondhatjátok magatokban: Atyánk Ábrahám!* (Mt 3,9)

Miért nem cáfolta meg őket Krisztus? Hiszen sokszor voltak már szolgák: az egyiptomiaké, a babiloniaké és sok más népé. Azért, mert nem a maga igazát akarta bizonyítani, hanem üdvösségükre és javukra törekedett; ez sürgette. Különben megemlíthette volna a négyszáz évet, a hetven évet, valamint a bírák korának hol húsz, hol két, hol hét évig tartó szolgaságait. Elmondhatta volna, hogy szinte sohasem szűntek meg szolgálni. Ő azonban nem azt akarta megmutatni, hogy emberek szolgái voltak, hanem azt, hogy a bűn szolgái, ami a legkeservesebb szolgaság, melytől egyedül Isten képes megszabadítani. A bűnök megbocsátása ugyanis senki másnak nem áll hatalmában; ezt maguk is elismerték. Mivel tehát elismerték, hogy ez Isten műve, erre vezeti rá őket, amikor ezt mondja: *Aki bűnt cselekszik, a bűn szolgája* (Jn 8,34). Ezzel megmutatta, hogy arról a szabadságról beszél, amely a bűn szolgaságából szabadít meg.

A szolga pedig nem marad a házban örökre: a fiú marad ott örökre (Jn 8,35). Ezzel burkoltan a törvény intézményeit is félreállítja, minthogy a korábbi időkre céloz. Azért fűzte hozzá ezeket, hogy ne hivatkozhasanak arra: vannak áldozataink, amelyeket Mózes rendelt el, azok képesek megszabadítani bennünket. Különben hogyan következnének ezek a szavak az előzőekből? *Mindenki vétkezett, és nélkülözi Isten dicsőségét; Isten ingyen igazítja meg őket kegyelméből* (vö. Róm 3,23–24), még magukat a papokat is. Ezért mondja Pál a papról, hogy *köteles önmagáért éppúgy áldozatot bemutatni, mint a népért, mivel maga is erőtlenséggel van körülvéve* (vö. Zsid 5,2–3). Ezt jelenti ez a kijelentés is, hogy *a szolga nem marad a házban*. De azt is megmutatja ezzel, hogy ő az Atyával azonos méltóságú, és más a szolga, más a szabad ember helyzete. A hasonlat ugyanis ezt jelenti: a szolgának nincs hatalma; ezt fejezi ki az, hogy *nem marad*.

2. Miért említette a házat, amikor a bűnökről beszélt? Ezzel mutatta meg, hogy amint egy ház fölött annak ura rendelkezik, úgy rendelkezik ő minden fölött. *A nem marad* ezt jelenti: Nincs hatalma arra, hogy kegyelmet adjon, mert nem ő a ház ura; a fiú azonban a ház ura. Ezt jelenti az, hogy *örökre ott marad*. Emberi viszonyokból vett képet használ, hogy ne mondhasák: Ki vagy te? Minden az enyém, mert Fiú vagyok, és Atyám házában maradok. A házon itt a hatalmat érti. Másutt is az Atya házának nevezi uralmát: *Az én Atyám házában sok hajlék van* (Jn 14,2). Mivel szolgaságról és szabadságról beszélt, méltán alkalmazta ezt a képet. Ezzel azt mondja ki, hogy azoknak nem volt hatalmuk a bűnök megbocsátására.

Ha tehát a Fiú megszabadít titeket... (Jn 8,36) Látod, hogy egylényegű az Atyával, és ugyanazzal a hatalommal rendelkezik, mint ő? *Ha a Fiú megszabadít titeket, többé senki sem mondhat ellent, hanem biztosan tiétek a szabadság. Isten az, aki megigazít. Ki ítélne kárhozzatra?* (Róm 8,33–34) Itt azt is megmutatja, hogy ő maga mentes a bűntől, és utal a szolgának adható, pusztán társadalmi szabadságra is, amit emberek is megadhatnak, a bűntől való szabadságot azonban egyedül Isten. Ezzel arra biztatja őket, hogy ne az emberi szolgaságot szégyelljék, hanem a bűn szolgaságát. Meg akarta mutatni azt is, hogy még ha korábban nem is voltak szolgák, éppen azáltal lettek még inkább szolgákká, hogy elutasították a bűn szolgaságának gondolatát. Ezért mindjárt hozzátette: *valóban szabadok lesztek* (Jn 8,36). A „valóban” hozzáadásával azt is értésükre adta, hogy az a szabadság, amellyel dicsekedtek, nem igazi szabadság. Nehogy pedig azt mondják: nincsen

bűnünk (hiszen várható volt, hogy ezt mondják), figyeld meg, hogyan szembesítette őket ezzel a váddal! Nem kezdte egész életüket vizsgálni, hanem azt az éppen kéznél levő tettet hozta szóba, amelyet még mindig végre akartak hajtani: *Tudom, hogy Ábrahám utódai vagytok, de ti meg akartok ölni engem* (Jn 8,37).

Szelíden és fokozatosan mutatja meg, hogy hiába hivatkoznak Ábrahámmal való rokonságukra, és arra tanítja őket, hogy ne legyenek büszkék rá. Ahogyan ugyanis a szabadságot és a szolgálágot, úgy a rokonságot is a cselekedetek határozzák meg. Nem mondta mindjárt, hogy nem vagytok Ábrahám utódai, hiszen az igaz ember meggyilkolására készültök, hanem egyelőre engedett nekik: *Tudom, hogy Ábrahám utódai vagytok*. De nem ez a döntő. Ezután már keményebb hangon folytatta beszédét. Többnyire megfigyelhetjük ugyanis, hogy amikor valami nagy tettet készül véghez vinni, annak megtétele után nyíltabban beszél, mert tetteinek bizonyossága elnémítja őket. *De ti meg akartok ölni engem*.

Mi van akkor – kérdezhetné valaki –, ha jogosan akarják ezt tenni? Csakhogy erről szó sincs. Ezért az okot is megadja: *mert az én ígémnek nincs helye bennetek* (Jn 8,37). Akkor hogyan mondhatja az evangélista, hogy hittek benne? Úgy, ahogyan már mondtam: ismét megváltoztak. Ezért fedtte meg őket igen keményen. Ha ugyanis az Ábrahámmal való rokonsággal dicsekednek, úgy is kell élniük, ahogy ő élt. Nem azt mondta: Nem fogadjátok be ígémet, hanem ezt: *az én ígémnek nincs helye bennetek*, ezzel tanításának magasztosságát mutatva meg. Pedig emiatt sem kellett volna megölniük, inkább tisztelniük és szolgálniuk őt, hogy tanulhassanak tőle.

De mi van akkor – kérdezhetnék –, ha magadtól mondod ezeket? Ezért tette hozzá: *Én azt mondom, amit az Atyánál láttam, ti pedig azt teszitek, amit atyátoktól hallottatok* (vö. Jn 8,38). Amint én a szavaimmal és igazmondásommal mutatom meg az én Atyámat, úgy ti a cselekedeteitekkel mutatjátok meg a magatokét. Nemcsak ugyanaz a lényegem, mint az Atyáé, hanem ugyanaz az igazság van bennem is. Ezt mondták neki: *A mi atyánk Ábrahám. Jézus így szólt hozzájuk: Ha Ábrahám gyermekei volnátok, Ábrahám cselekedeteit tennétek. De ti meg akartok ölni engem* (vö. Jn 8,39–40). Itt folyamatosan gyilkos szándékukat fordítja ellenük, és Ábrahámot említi. Azért teszi ezt, mert meg akarja mutatni, hogy hiába hivatkoznak erre a rokonságra, meg akarja szüntetni túlzó dicsekvésüket, és meg akarja győzni őket, hogy üdvösségük reményét többé ne Ábrahámra és a természet szerinti rokonságra, hanem a szándékukon alapuló rokonságra építsék.

Mert az nem engedte őket Krisztushoz eljutni, hogy azt gondolták, ez a rokonság elegendő számukra az üdvösséghez. Milyen igazságról beszél? Arról, hogy egyenlő az Atyával. A zsidók éppen ezért akarták megölni. Ezt mondja: *Meg akartok ölni engem, aki azt az igazságot mondtam nektek, amelyet Istentől hallottam* (Jn 8,40). Azzal, hogy ismét az Atyára hivatkozik, megmutatja, mindez nem ellentétes övele. Ezt mondták neki: *Mi nem paráznaságból születtünk: egy atyánk van, az Isten* (Jn 8,41). Mit beszéltek? Isten az Atyátok, és Krisztust vádoljátok, amiért ugyanezt mondja? Látod, hogy ő milyen különleges értelemben nevezte Istent Atyjának?

3. Miután tehát megmutatta, hogy hiába hivatkoznak Ábrahámvaló rokonságukra, és semmit sem tudtak válaszolni rá, még nagyobb merészeltek: Istent hivatkoztak. Krisztus azonban ettől a méltóságtól is megfosztja őket: *Ha Isten volna a ti Atyátok, szeretnétek engem, mert én Istentől indultam el, és tőle jövök. Nem magamtól jöttem, hanem ő küldött el engem. Miért nem értitek az én beszédemet? Mert hallani sem bírtátok az én ígémet. Ti atyátoktól, az ördögtől valók vagytok, és atyátok kívánságait akarjátok teljesíteni. Embergylkos volt kezdettől fogva, és nem állt meg az igazságban. Amikor a hazugságot szólja, a magából szól* (Jn 8,42–44). Megmutatta, hogy hiába hivatkoznak Ábrahámvaló rokonságukra, és amikor még nagyobb merészeltek állítani, akkor mérte rájuk a csapást: nemcsak nem Ábrahám gyermekei, hanem az ördögtől valók. Szégyentelenségükhöz mérte a vágást, de állítását nem hagyta bizonyíték nélkül, hanem tetteikből igazolta. A gyilkolás ugyanis – mondja – az ördög gonoszságához tartozik.

Nem egyszerűen azt mondta: az ő cselekedeteit tesztitek, hanem ezt: *az ő kívánságait akarjátok teljesíteni*. Ezzel megmutatta, hogy az ördög is és ők is hevesen vágnak a gyilkosságra, és ennek oka az irigység. Az ördögnek sem volt semmi oka arra, hogy Ádámot vádolja; pusztán irigységből ölte meg. Krisztus erre is utal itt. *Nem állt meg az igazságban*, vagyis nem maradt meg a helyes életben. Mivel folyton azzal vádolták Krisztust, hogy nem Istentől való, azt mondja: ez a vád is az ördögtől származik. Ő szülte meg először a hazugságot, amikor ezt mondta: *Amely napon esztek belőle, megnyílik a szemetek* (vö. 1Móz 3,5). Elsőként ő élt a hazugsággal. Az emberek nem sajátjuként használják a hazugságot, hanem olyasmiként, ami mástól származik; az ördög azonban a sajátjaként él vele.

Mivel pedig én az igazságot mondom, nem hisztek nekem (Jn 8,45). Hogyan következik ez az előzőekből? Semmivel sem tudtok vádolni, mégis meg akartok ölni. Azért üldöztök, mert ellenségei vagytok az igazságnak. Ha nem ez az ok, mondjátok meg, mivel vádolhattok! Ezért tette hozzá: *Közületek ki tud rám bűnt bizonyítani?* (Jn 8,46) Ők pedig ezt mondták: *Mi nem paráznaságból születünk* (Jn 8,41). Pedig sokan közülük valóban paráznaságból születtek, mert szüleik tiltott kapcsolatokat létesítettek. Krisztus azonban ezt sem hányja szemükre, hanem megmarad az előbbi kérdésnél.

Miután mindebből megmutatta, hogy nem Istentől, hanem az ördögtől való (hiszen a gyilkosság és a hazugság egyaránt ördögi, ők pedig mindkettőt elkövetik), azt is megmutatja, hogy a szeretet annak jele, hogy valaki Istentől való. *Miért nem értitek az én beszédemet?* (Jn 8,43) Mivel mindig értetlenül kérdeztették, hogy mit jelent az, amit mond: *Ahova én megyek, oda ti nem jöhettek?* (Jn 8,21), ezért mondja: azért nem értitek beszédemet, mert nincs meg bennetek Isten ígéje. Ez földhözragadt gondolkodásotok miatt történik meg veletek, és mert az én tanításom messze meghaladja azt. Mi van akkor, ha képtelenek voltak megérteni? Itt a „nem bírták” azt jelenti, hogy nem akarják. Arra szoktattatok magatokat, hogy alantas módon gondolkodjatok, és semmi nagyot ne képzeljete el. Mivel azt állították, hogy Isten iránti buzgóságból üldözik, Krisztus mindenütt azt igyekszik megmutatni, hogy aki őt üldözi, gyűlöli Istent; aki viszont szereti, az ismeri Istent.

Egy Atyánk van, az Isten. (Jn 8,41) Ezzel a nekik jutott méltósággal büszkélkednek, nem pedig saját erényeikkel. Hitetlenségük tehát nem azt bizonyítja, hogy Krisztus idegen Istentől, hanem annak a jele, hogy ők nem ismerik Istent. Ennek az az oka, hogy hazudni akarnak, és az ördög cselekedeteit akarják tenni. Ez az alantas lélek sajátja, ahogyan az apostol mondja: *Amikor irigység és viszálykodás van közöttetek, nem testiek vagytok-e?* (vö. 1Kor 3,3) Miért nem vagytok képesek megérteni? Mert atyátok kívánságait akarjátok teljesíteni, erre törekedtek, ezért hadakoztok. Látod, hogy a *nem bírtátok* (Jn 8,43) azt jelenti: nem akarjátok? Ábrahám nem így cselekedett.

Melyek hát Ábrahám cselekedetei? A szelídség, a méltányosság és az engedelmesség. Ti viszont éppen ellenkező módon viselkedtek: kíméletlenek és kegyetlenek vagytok. Miért jutott eszükbe Istenre hivatkozni? Krisztus megmutatta, hogy méltatlanok Ábrahámhoz. Hogy ezt a vádat elkerüljék, nagyobb

tekintélyre hivatkoztak. Mivel Krisztus gyilkossággal vádolta őket, úgy védekeztek, mintha Isten ügyét oltalmaznák. Krisztus ezért megmutatja, hogy éppen ezzel szegülnek szembe Istennel. A tőle „indultam el” kijelentés azt mutatja, hogy tőle való. Azért mondja, hogy „elindultam”, mert hozzánk való eljövételére utal. Mivel várható volt, hogy ezt mondják: idegen és új dolgokat beszélsz, kijelenti, hogy Istentől jött. Joggal nem hallgattok tehát ezekre, mondja, hiszen az ördögtől valók vagytok.

Miért akartok megölni? Mivel tudtok vádolni? Ha nem azért, mert az igazságot mondom, miért nem hisztek nekem? Miután hazugságukból és gyilkos szándékukból megmutatta, hogy az ördögtől valók, azt is megmutatta, hogy idegenek Ábrahámától és Istentől: gyűlölik azt, aki semmivel sem ártott nekik, és nem hallgatnak igéjére. Újra meg újra megmutatja, hogy ő nem Isten ellensége, és nem azért nem hittek benne, mintha az volna, hanem azért, mert ők idegenek Istentől. Aki nem követett el bűnt, aki azt mondja magáról, hogy Istentől jött és ő küldte, aki az igazságot szólja, mégpedig úgy, hogy mindenkit felszólít: bizonyítsa rá az ellenkezőjét, ha annak nem hisznek, nyilvánvaló, hogy hitetlenségük oka saját testi gondolkodásuk. Mert tudta, hogy bűneik alantassá teszik lelküket. Ezért mondja az Írás: *eltompult a hallásotok* (vö. Zsid 5,11). Ha valaki a földi dolgokat sem képes megvetni, hogyan elmélkedhetne valaha a mennyeiekről?

4. Ezért arra kérlek benneteket, tegyünk meg mindent életünk megjobbításáért, hogy gondolkodásunk megtisztuljon, és semmilyen szenny ne tartson vissza bennünket! *Gyűjtsátok meg magatokban az ismeret világosságát, és ne vessetek tövisek közé!* (vö. Hós 10,12; Jer 4,3) Aki ugyanis még azt sem tudja, hogy a kapzsiság rossz, mikor ismeri majd fel a súlyosabb vétkeket? Aki ezektől nem tartózkodik, mikor tud majd ellenállni azoknak? Jó megszerezni, elragadni dolgokat, de ne azt, ami elvész, hanem a mennyek országát! *Az erőszakosok ragadják el azt* (Mt 11,12) – mondja az Írás. Nem lehet tehát hanyagsággal elnyerni, hanem buzgó igyekezettel.

Mit jelent az, hogy „erőszakosok”? Nagy erőfeszítésre van szükség (hiszen *keskeny az út*, vö. Mt 7,14) és fiatalos erejű, nemes lélekre. Akik valamit el akarnak ragadni, mindenkit meg akarnak előzni. Semmivel sem törődnek, sem az emberek rosszallásával, sem a váddal, sem a büntetéssel. Egyetlen dologra

figyelnek: hogy megszerezzék, amit el akarnak ragadni, és elfussanak mindazok mellett, akik előttük vannak. Ragadjuk el tehát a mennyek országát! Itt ugyanis nem vétek elragadni, hanem dicséretes; az a vétek, ha nem ragadjuk el. Itt nem más kárából származik a mi gazdagságunk. Igyekezzünk hát elragadni! Ha a harag háborgat, ha a vágyakozás zaklat, vegyünk erőt természetünkön! Legyünk szelídebbek, fáradozzunk egy keveset, hogy örökké nyugodhassunk!

Ne aranyat ragadj el, hanem azt a gazdagságot, amely mellett az arany sárnak látszik! Mondd meg nekem: ha ólom és arany volna előtted, melyiket ragadnád el? Nem nyilvánvaló, hogy az aranyat? Ahol megbüntetik azt, aki elragad valamit, ott a nagyobb értékűt becsülöd; ahol pedig az elragadót megtisztelik, ott elárulod a nagyobb értéket? Ha mindkét esetben büntetés várna rád, akkor sem a nagyobb értékűért nyúlnál inkább? Itt azonban nemcsak büntetés nincs, hanem még boldognak is mondanak érte. De hogyan lehet elragadni? – kérdezed. Dobd el, ami a kezeden van! Amíg ugyanis ezt szorongatod, nem tudod elragadni amazt. Gondolj egy emberre, akinek ezüsttel van tele a keze! Amíg azt szorongatja, nem tud aranyat elragadni, hacsak el nem dobja az ezüstöt, és így szabaddá nem teszi kezét. Aki el akar ragadni valamit, annak könnyű felszereléssel kell futnia, nehogy elfogják. Most is ellenséges erők rohannak utánunk, hogy megfosszanak zsákmányunktól. Meneküljünk hát előlük, meneküljünk, és ne vigyünk magunkkal semmit, aminél fogva megragadhatnak bennünket!

Vágjuk el a köteleket, és szabaduljunk meg a világi dolgoktól! Mire valók a selyemruhák? Meddig játsszuk még ezt a nevetséges játékot? Meddig ássuk el az aranyat? Szeretném már abbahagyni, hogy folyton erről beszéljek, de ti nem engeditek, mindig újabb és újabb alkalmat és okot adtok rá. Legalább most hagyjunk fel ezzel, hogy életünkkel másokat is taníthassunk, és elnyerjük a megígért javakat a mi Urunk, Jézus Krisztus kegyelméből és emberszeretetéből, aki által és akivel együtt dicsőség az Atyának és a Szentléleknek most és mindenkor és mindörökkön-örökké. Ámen.

55. homília

Azután így szóltak hozzá a zsidók: Vajon nem jól mondjuk, hogy samáriai vagy te, és ördög van benned? Jézus így válaszolt: Bennem nincs ördög, ellenben én tisztelem az én Atyámat. (Jn 8,48–49)

1. A gonoszság szegyéntelen és vakmerő: amikor meg kellene hunyászkodnia, akkor válik még vadabbá. Ez történt a zsidókkal is. Az elhangzottaknak bűnbánatra kellett volna indítani őket, és csodálniuk kellett volna Krisztus bátorságát és érvelésének következetességét. Ők azonban még sértegetik is: samáriainak nevezik, azt mondják, hogy ördög van benne, és így szólnak: *Vajon nem jól mondjuk, hogy samáriai vagy te, és ördög van benned?* (Jn 8,48) Amikor ugyanis valami magasztosat mond, a teljesen érzéketlen emberek örülségnek tartják. Pedig az evangélista korábban sehol sem mondta, hogy samáriainak nevezték volna. Mégis e kijelentésből valószínű, hogy ez már sokszor megtörtént. *Ördög van benned* – mondják (Jn 8,48). Pedig kiben van ördög: abban, aki tiszteli Istent, vagy abban, aki sértegeti az Istent tisztelőt?

Mit mond erre Krisztus, a megtestesült szelídség és méltányosság? *Bennem nincs ördög, hanem tisztelem az Atyát, aki elküldött engem* (vö. Jn 8,49). Amikor tanítania kellett őket, és megtörni roppant gőgjüket, és leszoktatni őket arról, hogy az Ábrahámmal való rokonságukra büszkék legyenek, akkor keményen lépett fel; amikor viszont őt magát gyalázták, igen szelíden viselte. Amikor azt mondták, hogy Isten és Ábrahám az atyjuk, keményen megfeddte őket; amikor azonban ördögtől megszállottnak nevezték, visszafogottan válaszolt. Ezzel arra tanít bennünket, hogy az Istent ért sérelmekért álljunk ki, a bennünket érőket pedig hagyjuk figyelmen kívül.

Én nem keresem a magam dicsőségét (Jn 8,50). Azért mondtam mindezt – jelenti ki –, hogy megmutassam, gyilkos létekre nem nevezhetitek Istent Atyátoknak. Az iránta való tiszteletből mondtam ezeket; miatta kell ilyeneket hallanom, és miatta gyaláztok engem. De semmit sem törődöm ezzel a sértéssel. Neki kell majd számot adnotok szavaitokról, hiszen miatta kell most ezeket hallanom. *Én nem keresem a magam dicsőségét.* Ezért most nem büntetlek meg benneteket, hanem inkább intelek, és azt tanácsolom, hogy olyat tegyetek, amivel nemcsak a büntetést kerülitek el, hanem az örök életet is elnyeritek.

Bizony, bizony, mondom nektek: ha valaki megtartja az én ígémet, nem lát halált soha (Jn 8,51). Itt nemcsak a hitről beszél, hanem a tiszta életről is. Korábban ezt mondta: *örök élete van* (Jn 6,47); itt pedig: *nem lát halált soha*. Egyúttal arra is utal, hogy semmit sem árthatnak neki. Ha ugyanis az sem hal meg, aki megtartja ígését, akkor ő maga még sokkal kevésbé. Ezt maguk is felismerték, ezért így szóltak: *Most már tudjuk, hogy ördög van benned. Ábrahám meghalt, a próféták is meghaltak* (Jn 8,52), vagyis akik Isten ígését hallgatták, meghaltak; akik pedig a te ígédet hallgatják, nem halnak meg? *Talán nagyobb vagy te atyánknál, Ábrahám-nál?* (Jn 8,53) Micsoda hiú dicsekvés! Ismét a vele való rokonságra hivatkoznak.

Pedig logikusan ezt kellett volna kérdezniük: talán nagyobb vagy Istennél?, vagy talán nagyobbak a te hallgatóid Ábrahám-nál? Ezt azonban nem mondják, mert Krisztust még Ábrahám-nál is kisebbnek tartották. Krisztus először megmutatta róluk, hogy gyilkosok, és ezzel elvette tőlük annak a lehetőségét, hogy az Ábrahám-mal való rokonságra hivatkozzanak. Mivel azonban továbbra is ragaszkodtak ehhez, most más módon jár el. Megmutatja, hogy hiába fáradoznak. A halálról egyelőre nem mond nekik semmit: nem tárja fel előttük, és nem mondja meg, milyen halálról beszél. Előbb arról akarja meggyőzni őket, hogy nagyobb Ábrahám-nál, hogy ezzel is megszégyenítse őket. Még ha közönséges ember volnék is – mondja –, akkor sem kellene meghalnom, ha semmi rosszat sem tettem.

Ha azonban az igazságot mondom, semmilyen bűnöm nincs, Isten küldött, és Ábrahám-nál is nagyobb vagyok, hogyan ne volna örültség és hiábavaló próbálkozás, hogy meg akartok ölni? Mit mondtak erre? *Most már tudjuk, hogy ördög van benned*. A samáriai asszony nem így beszélt. Nem azt mondta neki: *ördög van benned*, hanem csak ezt: *Talán nagyobb vagy te atyánknál, Jákóbnál?* (Jn 4,12) Ezek elvetemült gyalázkodók voltak, az az asszony viszont tanulni akart. Ezért értetlenkedett ugyan, de a megfelelő mértéket megtartva válaszolt, és Úrnak szólította Krisztust. Aki sokkal nagyobb ajándékot ígér, és szavahihető, azt nem gyalázni kellett volna, hanem csodálni. Ezek azonban azt mondják róla, hogy ördög van benne. A samáriai asszony szavai értetlenségből fakadtak; az övéik hitetlenségből és romlottságból.

Talán nagyobb vagy te atyánknál, Ábrahám-nál? Ez tehát azt bizonyítja, hogy nagyobb Ábrahám-nál. Amikor tehát felemelve látjátok majd, megvalljátok, hogy nagyobb nála. Ezért mondta: *Amikor felemelitek az Emberfiát, akkor tudjátok meg, hogy én vagyok* (Jn 8,28). Figyeld meg bölcsességét! Előbb elvette tőlük az Ábra-

hámmal való rokonságra hivatkozás lehetőségét, majd megmutatja, hogy ő nagyobb Ábrahámnál, hogy ebből a hatalmas fölényből az is láthatóvá váljék: a prófétáknál is nagyobb.

Mivel mindig prófétának nevezték, ezért mondta: *Az én ígémnek nincs helye bennetek* (Jn 8,37). Korábban azt mondta, hogy feltámasztja a halottakat; itt pedig azt, hogy *aki hisz, nem lát halált* (vö. Jn 8,51). Ez sokkal nagyobb annál, mint amikor nem engedi, hogy valakit fogva tartson a halál. Ezért még inkább felbőszültek. Mit mondtak erre? *Kinek tartod magadat?* (Jn 8,53) Ezt is gyalázkodva mondják: te magad tulajdonítás magadnak ilyen méltóságot. Krisztus erre így válaszolt: *Ha én dicsőítem magamat, az én dicsőségem semmi* (Jn 8,54).

2. Mit mondanak erre az eretnekek? Krisztus hallotta a kérdést: *Talán nagyobb vagy te atyáknál, Ábrahámnál?*, mégsem mondta ki nyíltan, hogy igen, hanem burkoltan fejezte ki. Mi következik ebből? Talán semmit sem ér az ő dicsősége? Az ő szemükben valóban semmit. Ahogyan ezt: *Ha én önmagamról teszek bizonyosságot, az én bizonyosgátételem nem igaz* (Jn 5,31), az ő feltételezésükhöz igazodva mondja, úgy itt is: *van, aki megdicsőítsen engem* (vö. Jn 8,54). Miért nem azt mondta, hogy az Atya, aki elküldött engem, amint korábban is, hanem ezt: *akiről ti azt mondjátok, hogy a ti Istenetek, pedig nem ismeritek őt?* (vö. Jn 8,54–55) Meg akarta ugyanis mutatni, hogy nemcsak Atyaként nem ismerik őt, hanem Istenként sem.

Én azonban ismerem őt. (Jn 8,55) Nem dicsekvés tehát azt mondania: „Ismerem őt”; az volna hazugság, ha azt mondaná, hogy nem ismeri. Ti viszont hazudtok, amikor azt állítjátok, hogy ismeritek. Ahogyan ti hazudtok, amikor azt mondjátok, hogy ismeritek, úgy én akkor hazudnék, ha azt mondanám, hogy nem ismerem.

Ha én dicsőítem magamat... (Jn 8,54) Mivel azt kérdezték: *Kinek tartod magadat?* (Jn 8,53), ezt mondja: ha én tartanám magamat valakinek, dicsőségem semmit sem érne. Ahogyan én pontosan ismerem őt, úgy ti egyáltalán nem ismeritek.

Ábrahámmal kapcsolatban sem tagadott meg tőlük mindent, hanem ezt mondta: *Tudom, hogy Ábrahám utódai vagytok*, hogy annál súlyosabb legyen a vád. Ugyanígy itt sem tagadott meg tőlük mindent. Mit mondott? *Akiről ti azt mondjátok...* (Jn 8,54) Meghagyta nekik a szavakkal való dicsekvést, és ezzel még súlyosabbá tette vétküket. Hogyan lehetséges, hogy nem ismerik Istent? Úgy, hogy azt, aki mindent azért mond és tesz, hogy Isten megdicsőüljön, ti

sértegetitek, noha éppen ő küldte. Csakhogy ez még bizonyítatlan állítás. A következő kijelentés azonban igazolja. *Megtartom az ő igéjét* (Jn 8,55). Ha lett volna mivel vádolniuk, itt megtehették volna, mert ez volt az Atyától való küldetésének legnagyobb bizonyítéka.

Ábrahám, a ti atyátok ujjongott azon, hogy megláthatja az én napomat: meg is látta, és örült is (Jn 8,56). Ismét megmutatja, hogy idegenek Ábrahámtól, hiszen ami őt örömmel töltötte el, az nekik fájdalmat okoz. Az „én napom” szerintem itt a kereszt napját jelenti, amelyet Ábrahám a kos feláldozásával és Izsák történetével előre kiábrázolt. Mit mondtak erre? *Ötvenéves sem vagy, és láttad Ábrahámot?* (Jn 8,57) Ebből úgy látszik, Krisztus ekkor már közel járt a negyvenedik élet-évéhez.

Így szólt hozzájuk: *Mielőtt Ábrahám lett volna, én vagyok. Ekkor köveket ragadtak, hogy megkövezzék* (vö. Jn 8,58–59). Látod, hogyan bizonyította be, hogy nagyobb Ábrahámnál? Aki örült, hogy megláthatja Krisztus napját, és mindennél kíváncsibb tartotta, nyilván azért örült neki, mert jótéteményt hozott, és mert egy nála nagyobb személy napja volt. Mivel azt mondogatták: *az ács fia* (vö. Mt 13,55), és semmi többet nem láttak benne, fokozatosan vezeti őket a magasabb gondolkodás felé. Amikor azt hallották, hogy nem ismeritek Istent, nem fájlalták; amikor azonban ezt hallották: *mielőtt Ábrahám lett volna, én vagyok* (Jn 8,58), felbőszültek és köveket ragadtak, mert úgy érezték, hogy származásuk méltósága csorbát szenved.

Meglátta az én napomat, és örült (Jn 8,56). Ezzel megmutatja, hogy nem akarta ellenére megy a szenvedésre, hiszen dicséri azt, aki örült a keresztnek. A kereszt ugyanis az egész világ üdvösségét jelentette. Ők pedig köveket ragadtak, ennyire készek voltak a gyilkosságra. Saját kezükkel akarták megtenni, minden vizsgálat nélkül. Miért nem azt mondta, hogy mielőtt Ábrahám lett volna, én voltam, hanem ezt: *én vagyok*? Ahogyan Atyja az „én vagyok” kifejezést használta, úgy ő is. Ez a minden időtől független, örökké tartó létet jelöli. Ezért tartották istenkáromlásnak ezt a kijelentést. Ha már az Ábrahámmal való összehasonlítást sem viselték el, noha az még csekély dolog volt, ha folyton az Atyával tette volna egyenlővé magát, vajon egy pillanatra is abbahagyták volna a kövek hajigálását?

Ezután ismét emberi módon elmenekül és elrejtőzik, miután elegendő tanítást adott nekik. Miután elvégezte a maga feladatát, kiment a templomból, majd meggyógyította a vakot, és ezzel tetteben is bizonyította, hogy már Ábrahám előtt létezett. Talán azt kérdezi valaki: Miért nem vette el az erejüket? Akkor hittek volna benne. Meggyógyította a bénát, mégsem hittek. Számptalan más csodát tett, sőt szenvedése során hanyatt döntötte őket, és elhomályosította látásukat, mégsem hittek. Hogyan hittek volna tehát, ha megbénítja erejüket? Nincs rosszabb az önmagáról végképp lemondó léleknél. Lászon bár jeleket és csodákat, ugyanabban a szégyentelenségben marad.

A fáraó is számptalan csapást szenvedett el, de csak addig tért észhez, amíg büntetése tartott. Mindvégig ugyanolyan maradt, és üldözöbe vette azokat, akiket elengedett. Ezért mondja Pál újra meg újra: *Senki közületek meg ne keményedjék a bűn csábításától* (vö. Zsid 3,13). Ahogyan a test megkeményedett részei végül elhalnak, és semmit sem éreznek, úgy a lélek is érzéketlenné válik az erény iránt, amikor sok szenvedély tartja fogva. Bármivel is közelítesz hozzá, nem érzékeli azt. Akár büntetéssel, akár bármi mással fenyegeted, érzéketlen marad.

3. Ezért arra kérlek benneteket, amíg van reményünk az üdvösségre, amíg még változtathatunk a magatartásunkon, tegyünk meg mindent! Akik már teljesen érzéketlenné váltak, azok úgy viselkednek, mint a reményvesztett kormányosok: átengedik a hajót a szélnek, és maguk semmivel sem járulnak hozzá megmentéséhez. Az irigy ember is csak egyetlen dologra figyel, saját vágya kielégítésére. Még ha büntetés vagy halál vár is rá, teljesen átadja magát szenvedélyének. Ugyanígy tesz a kicsapongó és a pénzsóvár is. Ha a szenvedélyeknek ily zsarnoki erejük van, mennyivel nagyobb az erényé! Ha azok kedvéért megvetjük a halált, mennyivel inkább meg kell tennünk ezt az erényért! Ha azok semmibe veszik saját életüket, mennyivel inkább kell nekünk semmibe vennünk azt az üdvösségünkért!

Mivel mentegethetnénk majd magunkat, ha azok ilyen buzgón munkálkodnak saját pusztulásukon, mi viszont még ekkora igyekezetet sem tanúsítunk saját üdvösségünkért, hanem folyton irigység emészti fel életünket? Nincs ugyanis rosszabb az irigységnél: miközben mást akar elpusztítani, önmagát is elpusztítja azzal együtt. Az irigy ember szeme elemésztdődik a bánattól; szüntelen halálban él, és mindenkit ellenségének tekint, még azokat is, akik semmit

sem ártottak neki. Fáj neki, ha Istent tisztelik, és annak örül, aminek az ördög. Megtiszteltek valakit az emberek? Ez nem igazi tisztelet, ne irigykedj rá! Isten tisztelte meg? Kövesd a megtisztelt ember példáját, és válj hozzá hasonlóvá!

Nem akarod? Akkor miért pusztítod el még önmagadat is? Miért dobod el azt is, amid van? Nem tudsz vele egyenlővé válni, sem valami jót elérni? Akkor meg minek teszel rosszat magadnak? Vele kellene örülnöd: ha fáradozásában nem is tudsz osztozni, legalább örömében osztozva nyereséghez juss. Sokszor már a jó szándék is elegendő ahhoz, hogy valaki nagy jót tegyen. Ezékiel azt mondja, hogy a móábiakat azért büntették meg, mert örültek az izráeliták bajának (vö. Ez 25,8–11); mások pedig azért menekültek meg, mert sóhajtoztak embertársaik gonoszsága miatt (vö. Ez 9,4). Ha azok, akik mások baján bánkódnak, vigasztalást nyernek, mennyivel inkább azok, akik mások megbecsülésének örülnek!

Isten azért vádolta a móábiakat, mert örültek az izráeliták büntetésének, noha maga Isten büntette őket. De még akkor sem akarja, hogy örüljünk a megbüntetett ember szenvedésének, amikor ő maga büntet, hiszen ő sem akarja megbüntetni. Ha együtt kell éreznünk a megbüntetettekkel, mennyivel kevésbé szabad irigyelnünk azokat, akiket megtisztelnek! Így pusztultak el Kórah és Dátán társai is: azokat, akiket irigyeltek, még ragyogóbbá tették, önmagukra pedig büntetést vontak (vö. 4Móz 16). Az irigység mérges vadállat, tisztátalan fenevad; az akarat romlottsága, amely nem érdemel bocsánatot; olyan gonoszság, amelyre nincs mentség; minden rossz oka és anyja. Ezért gyökerestül irt-suk ki magunkból, hogy megszabaduljunk a jelenlegi rosszaktól, és elnyerjük az eljövendő javakat a mi Urunk, Jézus Krisztus kegyelméből és emberszeretéből, aki által és akivel együtt dicsőség az Atyának és a Szentléleknek most és mindenkor és mindörökkön-örökké. Ámen.

56. homília

Amikor Jézus továbbment, meglátott egy születése óta vak embert. (Jn 9,1)

1. Mivel igen emberszerető, és üdvösségünket tartja szeme előtt, valamint a hátlatlanok száját is be akarja fogni, semmit sem mulaszt el abból, ami rajta áll, még akkor sem, ha senki sem figyel rá. A próféta is ennek tudatában mondta: *Hogy igaznak bizonyulj szavaidban, és győzz, amikor perbe szállnak veled (Zsolt 51,6)*. Ezért itt is, miután nemcsak hogy nem fogták fel szavainak magasztos értelmét, hanem még ördögtől megszállottnak is nevezték, és megpróbálták megölni, kiment a templomból, és meggyógyított egy vakot. Távozásával lecsillapította haragjukat, a jel véghezvitelével pedig enyhítette keménységüket és könyörtelenségüket, egyúttal pedig igazolta is az elmondottakat. Nem akármilyen jelet tett, hanem olyat, amilyen akkor történt először. *Örök idők óta nem hallott olyat senki, hogy valaki megnyitotta volna egy vakon született ember szemét* – mondja (Jn 9,32). Talán akadt már, aki egy vak szemét megnyitotta, de vakon születettét még senki. Hogy a templomból távozva tudatosan fogott hozzá ehhez a tettehez, az abból is világos, hogy ő maga látta meg a vakot, nem pedig a vak ment oda hozzá. Olyan figyelmesen nézett rá, hogy ezzel a tanítványok figyelmét is felkeltette, és ezért tették fel kérdésüket. Látták ugyanis, hogy figyelmesen nézi, ezért ezt kérdezték tőle: *Ki vétkezett? Ez vagy a szülei?* (vö. Jn 9,2)

A kérdés rossz volt. Hogyan vétkezhetett volna a megszületése előtt? És hogyan bűnhődhetett volna ő azért, mert a szülei vétkeztek? Honnan jutottak tehát erre a kérdésre? Korábban, amikor meggyógyította a bénát, ezt mondta neki: *Íme, meggyógyultál, többé ne vétkezz!* (Jn 5,14) Ebből arra következtettek, hogy az az ember a bűne miatt bénult meg, ezért így gondolkodtak: tegyük fel, hogy ő bűnei miatt bénult meg. De erről az emberről mit mondasz? Ő vétkezett? Ezt nem mondhatjuk, hiszen születése óta vak. Talán a szülei? De ez sem lehet, hiszen a gyermek nem bűnhődik apja helyett. Amikor egy szenvedő gyermeket látunk, mi is azt feleljük: mit lehet erre mondani? Mit tett ez a gyermek? De ezzel nem egy kérdést teszünk fel, hanem tanácsalanságunknak adunk hangot. Ugyanígy a tanítványok sem annyira kérdésként mondták ezt, hanem inkább tanácsalanságukban. Mit válaszolt tehát Krisztus? *Nem ő vétkezett, nem is a szülei* (Jn 9,3). Ezt nem azért mondja, hogy minden bűn alól felmentse őket. (Hiszen nem egyszerűen azt mondta: *Nem ő vétkezett, nem is a szülei, hogy vakon*

született.) Jézus a célt nevezi meg: *Hanem hogy nyilvánvalóvá legyen Isten Fiának dicsősége* (vö. Jn 9,3). Ő is vétkezett, és a szülei is, de vaksága nem ebből származott.

Ezzel nem azt akarta jelezni, hogy ez az ember ugyan nem emiatt, mások azonban ez okból, tehát szüleiük bűnei miatt vakultak meg. Nem lehetséges ugyanis, hogy az egyik ember vétkezik, a másikat pedig megbüntetik érte. Ha ezt elfogadnánk, akkor azt is el kellene fogadnunk, hogy valaki már születése előtt vétkezhetett. Ahogyan tehát a *nem ő vétkezett* kijelentéssel nem azt mondja, hogy lehetséges születése előtt vétkezni és ezért bűnhődni, úgy a *nem is a szülei* kijelentéssel sem azt mondja, hogy lehetséges a szülők miatt bűnhődni. Ezékiel által is eloszlatja ezt a vélekedést: *Életemre mondom – így szól az Úr –, hogy nem fogjátok többé ezt a közmondást mondogatni: Az apák ettek egest, és a fiak foga vásott el tőle* (vö. Ez 18,2–3). Mózes is ezt mondja: *Ne kelljen meghalniuk az apáknak a fiakért* (5Móz 24,16). Egy királyról pedig azt olvassuk, hogy nem tette ezt [ti. nem ölette meg apja gyilkosainak fiait], mert megtartotta Mózes törvényét (vö. 2Kir 14,6).

Ha valaki azt kérdezi: hogyan mondhatta akkor: *megbüntetem az atyák bűnéért a fiakat is három, sőt négy nemzedéken át?* (2Móz 20,5), azt feleljük, hogy ez nem általános érvényű kijelentés, hanem az Egyiptomból kivonultak közül bizonyos emberekre vonatkozott. A mondás értelme a következő: akik kivonultak Egyiptomból, a látott jelek és csodák ellenére rosszabbak lettek elődeiknél, akik mindezekből semmit sem láttak. Ezért ugyanazt fogják elszenvedni, amit elődeik, hiszen ugyanazokra a tettekre vetemedtek. Aki figyelmesebben megvizsgálja a szövegösszefüggést, felismeri, hogy a kijelentés rájuk vonatkozik. Miért született tehát vakon? *Hogy nyilvánvalóvá legyen Isten dicsősége* – mondja (vö. Jn 9,3). Ezzel ismét másik nehézség támad: vajon Isten dicsősége nem válhatott volna nyilvánvalóvá anélkül, hogy ez az ember szenvedjen? Elsősorban nem azt mondja, hogy másként nem válhatott volna nyilvánvalóvá (hiszen nyilvánvalóvá válhatott), hanem azt, hogy ezen az emberen is nyilvánvalóvá legyen. Micsoda? – kérdezhetné valaki. Hát igazságtalanság érte Isten dicsősége miatt? Miféle igazságtalanság? Mondd csak! Hiszen Isten akár úgy is dönthetett volna, hogy egyáltalán nem hozza létre.

Én azonban azt mondom, hogy vaksága által még jótéteményben is részesült, mert belső szemei megnyíltak. Mi hasznuk származott ugyanis a zsidóknak testi szemükből? Az lett a nagyobb büntetésük, hogy látásuk ellenére megvakultak. Neki pedig milyen kára származott vakságából? Átala nyerte vissza

látását. Ahogyan tehát e jelen élet bajai nem valódi bajok, úgy javai sem valódi javak. Egyedül a bűn rossz, a vakság azonban nem rossz. Annak pedig, aki a nemlétből létrehozta, hatalmában állt ilyen állapotban hagyni őt. Némelyek szerint a kötőszó itt nem célt, hanem következményt fejez ki, ahogyan ebben a mondatban is: *Ítéletre jöttem e világra, hogy akik nem látnak, lássanak, és akik látnak, vakká legyenek* (Jn 9,39). Bizonyára nem azért jött, hogy akik látnak, vakká legyenek. Hasonlóképpen mondja Pál: *Ami megismerhető Istenből, az nyilvánvaló előttük, ezért nincs mentségük* (Róm 1,19–20). Isten azonban nem azért mutatta meg ezt nekik, hogy megfossa őket a mentségtől, hanem hogy legyen mentségük. Más hol pedig ezt mondja: *közben pedig eljött a törvény, hogy megnövekedjék a bűn* (Róm 5,20). Pedig nem azért jött el, hogy megnövekedjék a bűn, hanem azért, hogy visszatartsa azt.

2. Látod, hogy a kötőszó mindenütt következményt fejez ki? Ahogyan egy kiváló építész elkészíti a ház egyik részét, a másikat pedig befejezetlenül hagyja, hogy a megmaradt rész segítségével a hitetlenkedőknek az egész épületről számot tudjon adni, úgy Isten is összeforrasztja és kiegészíti testünket, mint valami megrongálódott házat: meggyógyítja az elszáradt kezét, megerősíti a béna tagokat, kiegyenesíti a sántákat, megtisztítja a leprásokat, talpra állítja a betegeket, éppé teszi a megnyomorodott lábúakat, visszahívja a halottakat a halálból, megnyitja a lezárult szemeket, és szemet ad annak, akinek nem volt. Amikor helyreállította mindezeket, amelyek természetünk gyengeségéből származó fogyatékoságok, megmutatta hatalmát. Amikor azt mondta, *hogy nyilvánvalóvá legyen Isten dicsősége* (vö. Jn 9,3), önmagáról beszélt, nem az Atyáról, hiszen az Atya dicsősége már nyilvánvaló volt. Mivel azt hallották, hogy Isten úgy alkotta meg az embert, hogy port vett a földről, ezért ő is ugyanígy formálta meg.

Ha ugyanis azt mondta volna, én vagyok az, aki port vett a földből, és megalkotta az embert, ez visszatetszőnek tűnt volna hallgatói előtt. Amikor azonban tettével mutatta meg ugyanezt, már nem ütköztek meg rajta. Ezért ő maga is fölvesz egy kevés port, és nyálával sarat készít belőle, és így tette nyilvánvalóvá rejtett dicsőségét. Nem csekély dicsőség ugyanis az, ha a teremtet világ alkotójának ismerik el. Ebből már minden más is következett: a rész igazolta az egészet, mert a nagyobb dologban való hit a kisebbet is megerősítette. Az ember ugyanis

értékesebb az egész teremtetett világnál, az ember tagjai közül pedig a szem a legértékesebb.

Ezért nem egyszerűen, hanem éppen ilyen módon teremtette meg a szemet. Mert bár ez a testrész méretét tekintve kicsi, az egész test számára mindenél szükségesebb. Ezt fejezi ki Pál is: *És ha ezt mondaná a fül: Mivel nem vagyok szem, nem vagyok a test része, vajon azért nem a test része-e?* (1Kor 12,16) Testünk minden része Isten bölcsességének bizonyítéka, de leginkább a szemünk. Ez irányítja az egész testet, ez ad szépséget az egész testnek, ez ékesíti az arcot, és ez valamennyi testrész lámpása (vö. Mt 6,22). Ami a nap a földkerekség számára, az a szem a test számára. Ha kioltod a napot, mindent elpusztítasz és összezavarsz; ha kioltod a szemet, használhatatlanná válik a láb, a kéz, sőt még a lélek is. Elvész ugyanis az ismeretszerzés lehetősége, ha a szem megvakul, hiszen általa ismertük meg Istent: *Láthatatlan valóját a világ teremtésétől fogva alkotásain felismeri és tisztán látja az értelem* (vö. Róm 1,20).

A szem tehát nemcsak a test lámpása, hanem a testnél is előbb a léleké. Ezért helyezkedik el mintegy királyi helyen: a legfelső részt kapta, és a többi érzékünk élén áll. Ezt a szemet formálja meg tehát. Majd, hogy ne gondold: alkotás közben anyagra van szüksége, és hogy megtudd: kezdetben sem volt szüksége agyagra – hiszen aki a nagyobb dolgokat nem létező anyagból hívta létre, még inkább megalkothatta ezt anyag nélkül –, a sár felkenése után ezt mondta: *Menj el, mosakodj meg!* (Jn 9,7) Nem szükségéből tette ezt, hanem azért, hogy megtanítsa: ő az, aki kezdetben teremtett. Mintha ezt mondaná: tudd meg, hogy nincs szükségem sárra a szem megalkotásához, hanem azt akarom, hogy ezen az emberen nyilvánvalóvá legyen az én dicsőségem. Hogy a *nyilvánvalóvá legyen Isten dicsősége* kijelentéssel önmagáról beszél, abból is kitűnik, amit utána mondott: *Nekem annak a cselekedeteit kell végeznem, aki elküldött engem* (vö. Jn 9,4). Vagyis nekem kell nyilvánvalóvá tennem magamat, és olyan dolgokat tennem, amelyek megmutatják, hogy ugyanazokat cselekszem, mint az Atya. Nem hasonlókat, hanem ugyanazokat. Ez még nagyobb azonosságot fejez ki, és csak olyanokról mondható el, akik a legcsekélyebb mértékben sem különböznek egymástól.

Ki szállhatna szembe vele, amikor látja, hogy ugyanarra képes, mint az Atya? Hiszen nemcsak megalkotta és nemcsak megnyitotta a szemet, hanem a látás képességét is megadta. Ez annak bizonyítéka, hogy ő lehelte bele a lelket is. Ha ugyanis a lélek nem működik, a szem még tökéletes állapotban sem látna soha

semmit. Megadta tehát a lélekből származó működést is, és olyan szervet alkotott, amelyben minden megvolt: artériák, idegek, erek, vér és minden más, amiből testünk felépül.

Nekem addig kell munkálkodnom, amíg nappal van. (vö. Jn 9,4) Mit jelentenek ezek a szavak, és hogyan kapcsolódnak az előzőkhöz? Nagyon is szorosan. A következőt mondja: Amíg nappal van, amíg az emberek hihetnek bennem, amíg tart ez az élet, munkálkodnom kell. *Eljön az éjszaka*, vagyis az eljövendő kor, *amikor senki sem munkálkodhat* (Jn 9,4). Nem azt mondta: amikor én nem munkálkodhatom, hanem azt: *amikor senki sem munkálkodhat*, vagyis amikor már nincs helye sem hitnek, sem fáradozásnak, sem megtérésnek. Hogy a hitet nevezi munkának, az abból is kiderül, hogy ezt kérdezik tőle: *Mit tegyünk, hogy Istennek tetsző dolgokat cselekedjünk?* Ő így válaszol: *Az az Istennek tetsző dolog, hogy higgyetek abban, akit ő küldött* (Jn 6,28–29). Miért nem végezheti el akkor már senki ezt a munkát? Mert akkor már nincs helye a hitnek, hanem akarva-akaratlanul mindenki engedelmeskedni fog.

Hogy tehát senki se mondhassa, hogy dicsőségvágyból cselekszik így, megmutatja: irántuk való kíméletből tesz meg mindent. Egyedül itt van hatalmuk hinni, ott pedig már semmilyen gyümölcsöt sem teremhetnek. Ezért vitte véghez tettét anélkül, hogy a vak odament volna hozzá. Hogy a vak méltó volt a gyógyulásra, és ha látott volna, hitt volna és odament volna hozzá, sőt, akkor sem maradt volna közömbös, ha valakitől hallotta volna, hogy Jézus ott van, az világosan kitűnik későbbi magatartásából: bátorságából és magából a hitéből. Hiszen gondolhatta és mondhatta volna: mi ez? Sarat készített, rákente a szememre, és azt mondta, menj el, mosakodj meg! Nem tudott volna előbb meggyógyítani, és csak azután küldeni a Silóámhoz? Sokszor megmosakodtam már ott sok más emberrel együtt, és semmi hasznom sem származott belőle. Ha volna valami hatalma, itt helyben meggyógyított volna.

Naamán is éppen ezt mondta Elizeusnak. Amikor ugyanis azt a parancsot kapta, hogy menjen el és fürödjön meg a Jordánban, hitetlenkedett, pedig Elizeusnak igen nagy híre volt (vö. 2Kir 5,10–11). A vak azonban nem hitetlenkedett, nem mondott ellent, és nem is gondolkodott így magában: mi ez? Miért kellett sarat tenni a szememre? Hiszen ettől inkább megvakul az ember! Ki nyerte vissza valaha így a látását? Semmi ilyesmit nem gondolt. Látod szilárd hitét és készségét?

Eljön az éjszaka (Jn 9,4). Ezzel azt mutatja meg, hogy a keresztt után is gondja lesz az istenteleneknek, és sokakat magához fog vezetni. Akkor ugyanis még tartani fog a nappal; azután azonban végleg elválasztja őket magától. Ezt fejezte ki ezekkel a szavakkal is: *Amíg a világban vagytok, a világ világossága vagytok.* (Jn 9,5) Másoknak pedig ezt mondta: *Amíg nálatok van a világosság, higgyetek a világosságban!* (Jn 12,36)

3. Miért nevezte Pál a jelenlegi életet éjszakának, az eljövendőt pedig nappalnak? Nem mond ellent Krisztusnak, hanem ugyanazt mondja, ha nem is ugyanazokkal a szavakkal, de ugyanabban az értelemben. Ezt mondja ugyanis: *Az éjszaka múlik, a nappal pedig már közel van* (Róm 13,12). A jelenlegi időt azért nevezi éjszakának, mert sokan sötétségben ülnek, vagy pedig azért, mert az eljövendő nappal hasonlítja össze. Krisztus viszont az eljövendő időt nevezi éjszakának, mert akkor a bűnök már nem fejthetik ki erejüket. Pál azért nevezi a jelenlegi életet éjszakának, mert akik gonoszságban és hitetlenségben töltik életüket, sötétségben vannak. Ezért, amikor a hívőkhöz szólt, ezt mondta: *Az éjszaka múlik, a nappal pedig már közel van* (Róm 13,12), mivel hamarosan részesülnek abban a világosságban. Éjszakának itt a korábbi életüket nevezi.

Vessük el tehát – mondja – *a sötétség cselekedeteit* (Róm 13,12). Látod, hogy azt mondja, számukra van éjszaka? Ezért folytatja: *mint nappal illik, tisztességben éljünk* (Róm 13,13), hogy részesüljünk abban a világosságban. Ha ez a világosság ilyen szép, gondold meg, milyen lesz amaz! Amennyivel jobb a napfény a mécses világosságánál, annyival – sőt sokkal inkább – felülmúlja amaz ezt a világosságot. Ezt fejezte ki ezekkel a szavakkal is: *A nap elsötétedik* (Mt 24,29), vagyis annak a ragyogásnak a túlárado fénye miatt még a nap sem lesz látható.

Ha most azért, hogy világos és jól szellőző házunk legyen, rengeteg pénzt költünk, építkezünk és fáradozunk, gondold meg, mennyivel inkább oda kell adnunk még testünket is azért, hogy ragyogó hajlék épüljön számunkra a mennyben, ahol az a kimondhatatlan világosság van! Itt harcok és viszályok támadnak a telekhatárok és a falak miatt; ott azonban semmi ilyesmi nincs: sem irigység, sem rosszakarát, és senki sem vitatja el tőlünk birtokunk határait. Ezt a házat mindenképpen itt kell hagynunk, amaz viszont örökké velünk marad. Ezt az idő megrongálja, és számtalan károsodásnak van kitéve, amaz viszont örökké romolhatatlan marad. Ezt a szegény ember nem tudja felépíteni, amazt azonban akár két fillérből is felépítheti, ahogyan az özvegyasszony tette. (vö. Mk 12,42)

Fojtogató érzés, hogy miközben ennyi jó vár ránk, mégis restek és közömbösek vagyunk. Mindent megteszünk azért, hogy itt ragyogó házunk legyen, de azzal nem törődünk, hogy a mennyben legalább egy kis hajlékot szerezzünk magunknak. Mondd csak: hol szeretnél itt házat birtokolni? Talán egy pusztában vagy valamelyik kisvárosban? Nem hinném, hanem valamelyik nagy és királyi városban, ahol élénkebb a kereskedelem és nagyobb a fényűzés. Én pedig olyan városba vezetlek, amelynek tervezője és alkotója Isten (vö. Zsid 11,10). Arra buzdítalak, ott építs magadnak házat, kevesebb pénzből és kevesebb fáradsággal! Azt a házat a szegények keze építi fel, és egyedül ez az igazi építkezés; ami most történik, az a legnagyobb esztelenség.

Ha valaki elvinne téged Perzsiába, hogy körülnézz ott, majd később hazatérj, azután pedig felszólítana, hogy ott építs házakat, nem tartanád-e teljesen esztelennek, amiért arra biztat, hogy értelmetlenül költekezz? Miért teszed hát ugyanezt a földön, amelyet nemsokára elhagysz? De a gyermekeimre hagyom – mondod. Csakhogy nemsokára ők is itt hagyják utánad, sőt gyakran még előtted, majd ugyanígy azok is, akik utánuk következnek. Ezért már itt is szomoruság forrásává válik számodra, ha azt látod, hogy örököseid nem őrzik meg.

Itt azonban semmi ilyesmitől nem kell tartanod: a birtok rendíthetetlen marad számodra, gyermekeid és unokáid számára is, ha ugyanazt az erényt követik. Ennek a háznak az építését Krisztus vállalja magára. Ha ezt építed, nem kell felügyletöket állítanod mellé, sem aggódnod vagy nyugtalankodnod. Ha ugyanis Isten vállalja magára a munkát, miért kellene aggódnod? Ő gyűjt össze mindent, és ő építi fel a házat. És nemcsak ez a csodálatos, hanem az is, hogy úgy építi fel, ahogyan neked tetszik, sőt még annál is jobban, mint amit el tudsz képzelni, vagy amit kívánnál. Hiszen kiváló építőmester, és gondja van arra, ami javadra szolgál.

Ha szegény vagy, és fel akarod építeni ezt a házat, ez nem kelt ellened irigységet vagy rosszakaratot. Az irigységre hajlamosak közül ugyanis senki sem látja, hanem csak az angyalok, akik örülni tudnak javaidnak. Senki sem foglalhatja el határait, mert azok közül, akik ilyen szenvedélyekben szenvednek, senki sem lakik a közelében. Ott a szentek lesznek szomszédaid: Pál és Péter, és valamennyi próféta és vértanú, valamint az angyalok és arkangyalok serege. Mindezekért osszuk szét vagyonunkat a szegények között, hogy elnyerjük azokat az örök hajlékokat! (vö. Lk 16,9) Bárcsak mindnyájan elnyernénk azokat a mi Urunk, Jézus Krisztus kegyelméből és emberszeretetéből, aki által és akivel együtt dicsőség az Atyának és a Szentléleknek mindörökkön-örökké. Ámen.

57. homília

Ezt mondta, és a földre köpött, sarat csinált a nyállal, és rákente a sarat a vakon született ember szemeire, majd így szólt hozzá: Menj el, mosakodj meg a Siloám tavában. (Jn 9,6–7)

1. Akik valamilyen hasznót akarnak meríteni az olvasottakból, azoknak az elhangzottak legkisebb részlete mellett sem szabad figyelmetlenül elmenniük. Azért kaptuk ugyanis azt a parancsot, hogy kutassuk az Írásokat (vö. Jn 5,39), mert bár a legtöbb részlet első pillantásra könnyen érthetőnek tűnik, mégis sok mélyebb gondolatot rejt. Figyeld meg például a mostani szakaszt! *Miután ezeket mondta – írja az evangélista –, a földre köpött. Miket mondott? Azt, hogy nyilvánvalóvá legyen Isten dicsősége (vö. Jn 9,3), és hogy nekem annak a cselekedeteit kell végezniem, aki elküldött engem (Jn 9,4).* Az evangélista nem egyszerűen emlékeztet bennünket az elhangzottakra, és hozzáteszi, hogy Jézus köpött, hanem azt mutatja meg, hogy Jézus tetteivel igazolta szavait.

Miért nem vizet használt a sárhoz, hanem nyálát? Azért, mert a vakot a Siloámhoz készült küldeni. Hogy tehát semmit se tulajdonítsanak a forrásnak, hanem megtudják, hogy a szájából kiáradó erő formálta meg és nyitotta meg a szemet, a földre köpött. Az evangélista is ezt emeli ki, amikor ezt mondja: *sarat csinált a nyállal.* Majd hogy ne úgy tűnjék, mintha az eredmény a földnek volna tulajdonítható, megparancsolta neki, hogy mosakodjék meg. Miért nem vitte véghez azonnal a gyógyítást, és miért küldte el a Siloámhoz? Hogy megismerd a vak hitét, és hogy elnémítsa a zsidók hálátlanságát.

Valószínű volt ugyanis, hogy mindenki látni fogja, amint a szemére kent sárral elindul. A különös látvány bizonyára mindenkinek felkeltette a figyelmét: azokét is, akik ismerték, és azokét is, akik nem; valamennyien alaposan szemügyre vehették. Mivel a látását visszanyert vakot nem volt könnyű felismerni, ezért sokakat tett az esemény tanújává és a különös látvány figyelmes szemlélőjévé a hosszú út során, hogy miután alaposabban megfigyelték, többé ne mondhasák: Ő az; nem ő az. Ezenfelül azzal, hogy a Siloámhoz küldte, azt is meg akarta mutatni, hogy nem idegen a törvénytől és az Ószövetségtől. Attól pedig már nem kellett tartani, hogy a Siloámnak tulajdonítják a dicsőséget, hiszen sokan és sokszor megmosták ott a szemüket, mégsem történt velük semmi hasonló.

Ott is Krisztus ereje működött, és az vitt véghez mindent. Ezért teszi hozzá az evangélista a név magyarázatát is. Miután azt mondta: *a Siloám tavában*, hozzátette: *ami azt jelenti: küldött* (Jn 9,7), hogy megtudd: ott is Krisztus gyógyította meg. Ahogyan Pál mondja: *a lelki kősziklából ittak, amely velük ment. Az a kőszikla pedig Krisztus volt* (1Kor 10,4). Ahogyan tehát a kőszikla lelki értelemben Krisztus volt, úgy a Siloám is lelki értelemben Ő volt. Úgy vélem, a víz hirtelen feltörése is kimondhatatlan titokra utal. Miféle titokra? Krisztus váratlan, minden reményt felülmúló megjelenésére.

De figyeld csak meg, hogy a vak milyen készségesen engedelmeskedett mindenben! Nem mondta: Ha a sár vagy a nyál adja vissza a látásomat, mi szükségem van a Siloámra? Ha pedig a Siloámra van szükség, minek a sár? Miért kente rám? Miért parancsolta meg, hogy mosakodjam meg? Semmi ilyesmit nem fontolgatott, hanem egyetlen dologra készült: mindenben engedelmeskedni annak, aki parancsol neki. Semmi sem botránoztatta meg abból, ami történt. Ha valaki megkérdezné: Hogyan nyerte vissza látását, amikor lemosta magáról a sarat? Csak azt felelhetjük, hogy nem ismerjük a módját. És miért volna meglepő, hogy mi nem ismerjük? Hiszen az evangélista sem tudta, sőt maga a meggyógyított sem. Azt tudta, mi történt, de azt nem tudta felfogni, hogyan történt.

Amikor megkérdezték, ő is csak ezt mondta: *Sarat tett a szememre, megmosakodtam, és látok* (vö. Jn 9,11). Azt azonban nem tudta megmondani, hogyan történt, még ha ezerszer megkérdezték volna is. *A szomszédok pedig és azok, akik látták azelőtt, hogy koldus volt, így szóltak: Nem ő az, aki itt szokott ülni és koldulni? Egyesek azt mondták, hogy ő az.* (Jn 9,8–9) A történetek rendkívülisége hitetlenségre indította őket, noha annyi minden történt azért, hogy ne hitetlenkedjenek. Mások ezt kérdezték: *Nem ő az, aki itt szokott ülni és koldulni?* Milyen csodálatos Isten emberszeretete! Milyen közel hajolt hozzánk: nagy jóindulattal gyógyította meg a koldusokat, és ezzel el is némította a zsidókat.

Ugyanis nemcsak a tekintélyeseket, előkelőket és vezetőket méltatta gondoskodására, hanem az ismeretleneket is, hiszen mindenki üdvösségéért jött. Ami a béna esetében történt, az történik ezzel az emberrel is: sem az nem tudta, ki gyógyította meg, sem ez. Ennek oka Krisztus távozása volt. Jézus a gyógyítások után mindig eltávozott, hogy minden gyanút eloszlasson a jelekkel kapcsolatban. Akik nem tudták, kicsoda ő, hogyan kedvezhettek volna neki, és hogyan rendezhették volna meg vele együtt a történeteket?

Ez az ember nem is azok közé tartozott, akik mindenfelé jártak-keltek, hanem azok közé, akik a templom kapuinál ültek. Amikor mindenki vitatkozott róla, mit mondott ő? *Én vagyok az* (Jn 9,9). Nem szégyellte korábbi vakságát, nem félt a sokaság haragjától, és nem vonakodott megmutatni magát, hogy hirdesse jótevőjét. *Erre ezt kérdezték tőle: Akkor hogyan nyílt meg a szemed? Ő így válaszolt: Az az ember, akit Jézusnak hívnak* (Jn 9,10–11). Mit mondasz? Ember képes ilyen dolgokra? Egyelőre azonban még semmi fontosat nem tudott róla. *Az az ember, akit Jézusnak hívnak, sarat csinált, rákente a szemeimre* (Jn 9,11).

2. Figyeld meg, milyen igazmondó! Nem mondta meg, miből készítette a sarat, mert nem beszélt olyanról, amit nem tudott. Nem látta ugyanis, hogy Jézus a földre köpött. Azt azonban, hogy rákente a sarat, érezte, és az érintésből tudta. *És azt mondta nekem: Menj a Siloám tavához, és mosakodj meg!* (vö. Jn 9,11) Erről pedig a hallása tanúskodott. Honnan ismerte fel Jézus hangját? Abból, hogy hallotta beszélgetését a tanítványokkal. Mindezt el tudta mondani, és kézzel-fogható bizonyítékai is voltak, azt azonban nem tudta megmagyarázni, hogyan történt. Ha pedig még az érzékelhető és tapintható dolgok esetében is szükség van hitre, mennyivel inkább a láthatatlanok esetében!

Megkérdezték tőle: Hol van az az ember? Nem tudom – felelte (Jn 9,12). Azért kérdezték: *Hol van az az ember?*, mert már gyilkos szándékot tápláltak ellene. Figyeld meg Krisztus hivalkodás nélküli magatartását: nem maradt ott a meggyógyítottak mellett. Nem akarta a dicsőséget learatni, tömeget maga köré gyűjteni vagy magát mutogatni. Figyeld meg azt is, mennyire ragaszkodott az igazsághoz a vak, amikor mindenre válaszolt! Krisztust akarták megtalálni, hogy a papok elé vezessék. Mivel azonban nem találták meg, a vakot vitték a farizeusok elé, hogy azok még szigorúbban kérdezzék ki (vö. Jn 9,13).

Az evangélista ezért emeli ki, hogy *szombat volt* (Jn 9,14), mert meg akarta mutatni gonosz szándékukat és keresésük okát. Úgy gondolták, fogást találtak rajta, és a törvény látszólagos megszegésével hitelteleníthetik a csodát. Ez abból is világos, hogy amikor meglátták, semmi mást nem kérdeztek tőle, csak ezt: *Hogyan nyitotta meg a szemedet?* Figyeld meg, hogyan fogalmaznak! Nem azt kérdezték: *Hogyan jött meg a látásod?*, hanem ezt: *Hogyan nyitotta meg a szemedet?* Ezzel lehetőséget adtak neki, hogy a szombaton végzett munka miatt bevádolja Jézust. Ő azonban elég röviden számolt be erről, mint olyanok előtt,

akik már hallották a történetet. Nem mondta meg Jézus nevét, és azt sem idézte fel, hogy *Menj el, mosakodj meg!* Hanem rögtön ezt mondta: *Sarat tett a szemeimre, aztán megmosakodtam, és most látok* (Jn 9,15). Ez arra vall, hogy addigra már sok vádat emeltek, és ezt mondogatták: Nézzétek, mit művel Jézus szombaton: sarat ken az ember szemére!

Te pedig figyeld csak meg, hogy a vak nem jött zavarba! Amikor még nem volt tétje a dolognak, és egyszerű emberek kérdezgették, nem volt olyan nagy dolog igazat mondania. Az azonban csodálatra méltó, hogy most, mikor nagy oka lett volna a félelemre, akkor sem tagadta le, és nem mondott mást, mint korábban. Mit tettek tehát a farizeusok, helyesebben a többiek? Azért vezették oda, mert arra számítottak, hogy tagadni fogja, de éppen az ellenkezője történt annak, amit akartak: még pontosabban megismerték a történeteket. Ez minden jel esetében megtörtént velük; a folytatásban ezt még világosabban megmutatjuk.

Mit mondtak tehát a farizeusok? Némelyek (nem mindnyájan, hanem a vakmerőbbek) ezt mondták: *Nem Istentől való ez az ember, mert nem tartja meg a szombatot. Mások így szóltak: Hogyan tehetne bűnös ember ilyen jeleket?* (Jn 9,16) Látod, hogy a jelek magasabb felismerésre vezették őket? Hallgasd csak meg, mit mondanak most azok (ha nem is mindnyájan), akik korábban embereket küldtek Jézus elfogására! Mivel vezetők voltak, dicsőségvágyuk hitetlenségbe taszította őket. *Jóllehet a vezetők közül is sokan hittek benne, mégsem vallották meg* (Jn 12,42). A köznépet könnyen semmibe vehették, mert nem volt jelentős befolyásuk a zsinagógában. A vezetőkre viszont jobban figyeltek, ezért azok nehezebben beszéltek nyíltan.

Egyeseket a hatalom szeretete tartott fogva, másokat a gyávaság és a tömegtől való félelem. Ezért mondta: *Hogyan tudnátok hinni ti, akik egymástól fogadtok el dicsőséget?* (Jn 5,44) Ők, akik igazságtalanul meg akarták ölni Jézust, azt állították magukról, hogy Istentől való; arról viszont, aki vakokat gyógyított, azt mondták, hogy nem lehet Istentől, mert nem tartja meg a szombatot. Mások viszont így érveltek: bűnös ember nem tehet ilyen jeleket. Az előbbieket rosszindulatúan hallgattak a történekekről, és csak a látszólagos törvényszegést hozták szóba. Nem azt mondták: „Szombaton gyógyít”, hanem ezt: Nem tartja meg a szombatot.

Az utóbbiak viszont gyengén érveltek. Azt kellett volna megmutatniuk, hogy Jézus nem szegi meg a szombatot, ők azonban csupán a jelekre hivatkoztak. Érthető, hogy így tettek, hiszen még embernek tartották. Ha nem embernek

tartották volna, másként is védelmére kelhettek volna: ő a szombat Ura, és ő maga alkotta azt (vö. Mt 12,8; Mk 2,27–28). Ilyen felismerésre azonban még nem jutottak el. Egyikük sem merte nyíltan kimondani azt, amit gondolt, és ahelyett, hogy határozottan kijelentették volna, csak kérdés formájában merték megfogalmazni: egyesek azért, mert nem volt bátorságuk nyíltan szólni, mások pedig a hatalom szeretete miatt. *És meg hasonlítás támadt köztük* (Jn 9,16). Ez a meg hasonlítás először a nép körében kezdődött, később pedig a vezetők között is megjelent.

Némelyek azt mondták róla, hogy jó ember, mások viszont azt, hogy nem az, sőt félrevezeti a népet (Jn 7,12). Látod, hogy a vezetők még a népnél is értetlenebbnek bizonyultak, és csak később hasonlottak meg? Ám a meg hasonlítás után sem tanúsítottak semmi bátorságot, mert látták, milyen fenyegetően lépnek fel a farizeusok. Ha teljesen elszakadtak volna tőlük, hamar felismerték volna az igazságot. Van ugyanis jó meg hasonlítás is. Ezért mondta Krisztus: *Nem azért jöttem, hogy békességet hozzak, hanem hogy kardot* (Mt 10,34). Van rossz egyetértés, és van jó nézetkülönbség.

Akik a bábeli tornyot építették, saját kárukra értettek egyet a rosszban, később pedig akarataik ellenére ugyan, mégis javukra hasonlottak meg (vö. 1Móz 11,1–9). Kórah társai is a rosszban értettek egyet, ezért javukra vált volna, ha meg hasonlanak. (vö. 4Móz 16) Júdas is a rosszban értett egyet a zsidókkal. Lehet tehát jól meg hasonlítani, és lehet rosszul egyetérteni. Ezért mondja: *Ha a szemed visz bűnre, vágd ki; ha pedig a lábad, vágd le!* (vö. Mt 5,29–30) Ha egy rosszul kapcsolódó testrésztől el kell szakadnunk, mennyivel inkább azoktól a barátoktól, akik rosszul kötődnek hozzánk! Nem minden egyetértés jó tehát, ahogyan nem minden különválás rossz.

3. Azért mondom ezt, hogy kerüljük a gonosz embereket, és keressük a jók társaságát. Ha testünk tagjai közül kimetsszük azt, amely elüszkösödött és gyógyíthatatlanná vált, mert félünk, hogy a romlás áterjed a test többi részére is, és ezt nem azért tesszük, mert megvetjük azt a tagot, hanem mert a többit meg akarjuk óvni, mennyivel inkább szükséges ugyanezt tennünk azokkal, akik a rosszban vannak velünk közösségben! Ha őket is meg tudjuk javítani anélkül, hogy magunk kárt szenvednénk, mindent meg kell tennünk érte. Ha azonban ők javíthatatlanok maradnak, és bennünket is megrontanak, el kell szakítanunk és el kell távolítanunk őket magunktól. Gyakran éppen így nyerhetjük meg őket inkább.

Ezért intett Pál is így: *Távolítsátok el azért a gonoszt magatok közül!* (1Kor 5,13) És hogy *távolítsátok el magatok közül azt, aki ilyen dolgot cselekedett!* (vö. 1Kor 5,2) Félelmetes, valóban félelmetes a gonosz emberek társasága! A járvány sem terjed olyan gyorsan, és a rüh sem fertőzi meg úgy azokat, akik a betegekkel érintkeznek, mint a gonosz emberek romlottsága. *A jó erkölcsöt megrontja a rossz társaság!* (1Kor 15,33) A próféta pedig ezt mondja: *Menjetek ki közülük, és váljatok külön tőlük!* (2Kor 6,17) Senki se tartson tehát gonosz embert a barátjának!

Ha még gonosz gyermekeinket is kitagadjuk, és nem tart vissza bennünket sem a természet, sem annak törvénye, sem a belőle fakadó kötelék, mennyivel inkább kerülnünk kell gonosz barátainkat és ismerőseinket! Még ha semmilyen kárt nem szenvedünk is tőlük, a rossz hírnévtől nem tudunk majd megszabadulni. A kívülállók ugyanis nem vizsgálják meg életünket, hanem társaságunk alapján ítélnék meg bennünket. Ezt a nőkre és a szüzekre nézve is hangsúlyozom. *Gondunk van ugyanis a tisztességre nemcsak az Úr előtt, hanem az emberek előtt is* (2Kor 8,21). Tegyük meg tehát mindent azért, hogy felebarátunkat ne botránkoztassuk meg!

Még a legfeddhetetlenebb élet is hiábavalóvá válik, ha másokat megbotránkoztat. Hogyan okozhat botránkozást a feddhetetlen élet? Úgy, ha a helytelenül élők társasága rossz hírbe hozza. Amikor önmagunkban bízva gonosz emberekkel érintkezünk, még ha mi magunk nem szenvedünk is kárt, másokat megbotránkoztatunk. Férfiaknak, nőknek és szüzeknek egyaránt mondom ezt. Saját lelkiismeretükre bízom annak pontos felismerését, mennyi rossz származik ebből. Én semmi rosszat sem feltételezek, és talán más sem azok közül, akik érettebbek; az egyszerűbb testvér azonban éppen a te lelki érettséged miatt szenved kárt. Az ő gyengeségére is tekintettel kell lennünk. És ha ő nem is szenved kárt, a pogány még megbotránkozhat. Pál pedig azt parancsolta, hogy ne adjunk okot megütközésre sem a zsidóknak, sem a görögöknek, sem Isten egyházának (vö. 1Kor 10,32). Én semmi rosszat sem feltételezek a szűzről – hiszen szeretem a szüzességet, *a szeretet pedig nem rója fel a rosszat* (1Kor 13,5). Nagyon szeretem ezt az életformát, ezért még csak gondolni sem tudok semmi illetlenre.

De hogyan győzzük meg a kívülállókat? Hiszen rájuk is tekintettel kell lennünk. Úgy rendezzük tehát dolgainkat, hogy még a hitetlenek közül se találhasson senki jogos fogást rajtunk! Ahogyan a feddhetetlen életet élők Istent dicsőítik, úgy az ellenkezőképpen élők okot adnak arra, hogy Isten neve

káromoltassék. Ne legyen közöttünk senki ilyen! Inkább úgy ragyogjanak cselekedeteink, hogy dicsőítsék mennyei Atyánkat (vö. Mt 5,16), mi pedig részesüljünk az ő dicsőségében! Bárcsak mindnyájan elnyernénk ezt a mi Urunk, Jézus Krisztus kegyelméből és emberszeretetéből, aki által és akivel együtt dicsőség az Atyának és a Szentléleknek mindörökkön-örökké. Ámen.

58. homília

Ezért ismét a vakhoz fordultak: Te mit mondasz róla? Hiszen a te szemedet nyitotta meg. Ő ezt felelte: Próféta. A zsidók azonban nem hitték el róla, hogy vak volt és megjött a látása. (Jn 9,17–18)

1. Az Írásokat nem felületesen és mellékesen kell olvasnunk, hanem a lehető leggondosabban, hogy ne akadjunk el értelmezésükben. Itt is joggal támadhat valakiben bizonytalanság: miután egyesek azt mondták, *nem Istentől való ez az ember, mert nem tartja meg a szombatot* (Jn 9,16), hogyan kérdezhették a vaktól, *te mit mondasz róla? Hiszen a te szemedet nyitotta meg* (Jn 9,17). Nem azt kérdezték, *te mit mondasz róla*, hiszen megszegte a szombatot, hanem most éppen azt hozták fel a vád helyett, ami Jézus védelmére szolgált. Mit mondhatunk erre? Nem ugyanazok beszéltek, akik azt mondták, *nem Istentől való ez az ember*, hanem azok, akik meg hasonlítottak velük, és azt kérdezték, *hogyan tehetne bűnös ember ilyen jeleket?* (Jn 9,16) Még inkább el akarták némítani amazokat, de hogy ne tűnjék úgy, mintha ők maguk védelmeznék Krisztust, azt vették elő, aki saját tapasztalatából ismerte Jézus erejét, és őt kérdezték. Figyeld meg ennek a szegény embernek a bölcsességét! Mindnyájuknál értelmesebben beszélt.

Először azt mondta, *próféta* (Jn 9,17). Nem rettent meg az eltorzult gondolkodású zsidók ítéletétől, akik ellentmondva neki ezt kérdezték: *hogyan lehetne Istentől, ha nem tartja meg a szombatot?* Ő csak ennyit mondott: *próféta. A zsidók azonban nem hitték el róla, hogy vak volt és megjött a látása, amíg oda nem hívták a szüleit* (Jn 9,18). Figyeld meg, hányféle módon próbálták elhomályosítani és megsemmisíteni a csodát! Az igazság természete azonban olyan, hogy éppen azok által válik erősebbé, akik ártani akarnak neki; azok által ragyog fel, akik el akarják homályosítani. Ha mindez nem történt volna meg, a sokaság talán még gyanúval kezelte volna a csodát. Most azonban mindent úgy tettek, mintha azon fáradoznának, hogy leplezetlenül feltárják az igazságot. Akkor sem járhattak volna el másként, ha mindent Krisztus érdekében tesznek. Ezzel a módszerrel is megpróbálták hitelteleníteni Jézust, amikor ezt kérdezték: *Hogyan nyitotta meg a szemedet?* Vagyis: csak nem valamilyen varázslattal?

Másutt is, amikor semmit sem tudtak felhozni ellene, a gyógyítás módjába próbáltak belekötni: *Ez nem űzheti ki az ördögöket másként, csak Belzebubbal* (Mt 12,24). Itt pedig, mivel ismét nem tudtak semmit sem mondani, az időpontra

hivatkoztak: megszegi a szombatot; emellett bűnös embernek nevezték. Pedig amikor irigységük tudatában és arra való készségüket ismerve, hogy minden tettebe belekössenek, Jézus a lehető legpontosabban megkérdezte tőlük: *közületek ki tud rám bűnt bizonyítani?* (Jn 8,46), egyikük sem szólalt meg. Azt sem mondta senki, káromlást szólsz, amikor büntelennek nevezed magad. Ha lett volna mit felhozniuk, bizonyára nem hallgattak volna. Hiszen amikor azt hallották, hogy Ábrahám előtt létezik, köveket ragadtak, hogy megkövezzék (vö. Jn 8,58–59). Azt állították magukról, hogy Istentől valók, noha gyilkosok voltak; arról viszont, aki ilyen jeleket tett, azt mondták, hogy nem Istentől való, mert gyógyításával szerintük nem tartotta meg a szombatot.

Ha véteknek akár csak árnyékát is fel tudták volna mutatni, nem mentek volna el szó nélkül mellette. Ha pedig azért nevezik bűnösnek, mert úgy vélték, hogy megszegi a szombatot, ez a vád is tarthatatlannak bizonyult, hiszen még a velük egy táborban állók is elmarasztalták őket érvelésük gyengeségeért és kicsinyességükért. Miután tehát mindenfelől ellentmondásba keveredtek, más módszerhez folyamodtak, amely még szégyentelenebb és vakmerőbb volt. Mi volt ez? *Nem hitték el róla, hogy vak volt és megjött a látása.* (Jn 9,18) Hogyan vádolhatták akkor Jézust azzal, hogy nem tartja meg a szombatot, ha nem azért, mert hittek a gyógyításban? Miért nem figyeltek a sok emberre és a szomszédokra, akik ismerték a vakot?

De ahogyan mondtam, a hazugság mindenütt saját csapdájába esik, éppen azzal teszi még ragyogóbbá az igazságot, amivel ártani akar neki. Ez történt most is. Hogy tehát senki se mondhassa, hogy a szomszédok és azok, akik korábban látták, nem tudtak biztosat mondani, hanem csupán a hasonlóság alapján azonosították a meggyógyult embert a korábbi vakkal, a zsidók elővezették a szüleit. Ezzel akaratok ellenére is igazolták a történeteket. Hiszen a szülők mindenki másnál jobban ismerték saját gyermeküket. Mivel a vakot nem tudták megfélemlíteni, hanem azt látták, hogy teljes bátorsággal hirdeti jótevőjét, arra számítottak, hogy szülei révén alááshatják a csoda hitelét. Figyeld meg kérdésük rosszindulatát! Középre állították a szülőket, hogy erőt vegyen rajtuk a szorongás, majd erőszakosan és nagy indulattal ezt kérdezték: *A ti fiatok ez?* (Jn 9,19)

Nem azt mondták: aki egykor vak volt, hanem hogyan fogalmaztak? *Akiről azt állítjátok, hogy vakon született* (Jn 9,19), mintha a szülők csalást követtek volna el, és összejátszottak volna Krisztussal. Ó, ti tisztátalanok, mindenkinél tisztátala-

nabbak! Melyik apa akarna ilyen hazugságot állítani saját gyermekéről? Szinte ezt mondták: Ti csináltatok vakot belőle! Sőt még mindenütt el is terjesztettétek róla ezt a történetet. *Akkor hogyan lehetséges, hogy most lát?* (Jn 9,19) Micsoda esztelenség! Ez a ti cselszövésetek, az egésztest csak megrendeztetek – sugallták. Két kifejezéssel próbálták tagadásra kényszeríteni őket: azzal, hogy *akiről azt állítjátok*, és azzal, hogy *akkor hogyan lehetséges, hogy most lát?* (Jn 9,19)

2. Három kérdést tettek fel: vajon a fiuk-e, vak volt-e, és hogyan nyerte vissza a látását. Szülei csak az első kettőt ismerték el, a harmadikra azonban nem tudtak mit mondani. Ez is az igazság érdekében történt, így mindezt nem más, hanem maga a meggyógyított ember vallotta meg, aki hitelt érdemlő tanú volt. Hiszen hogyan beszélhetek volna részrehajlásból a szülők, akik a zsidóktól való félelmükben még annak is elhallgatták egy részét, amit tudtak? Mit mondtak? *Azt tudjuk, hogy ez a mi fiunk, és vakon született, de hogy most mi módon lát, azt nem tudjuk, és hogy ki nyitotta meg a szemét, azt sem tudjuk.* Nagykorú már, majd ő beszél önmagáról (Jn 9,20–21). Úgy tértek ki a válasz elől, hogy hitelt érdemlő tanúnak nyilvánították őt. Azt mondták: Nem gyermek, és nem is kiskorú, hanem alkalmas arra, hogy önmaga mellett tanúskodjon.

Ezt azért mondták a szülei, mert féltek a zsidóktól (Jn 9,22). Figyeld meg, hogyan tárja elénk az evangélista ismét az ő vélekedésüket és szándékukat! Ezt amiatt a korábban említett kijelentés miatt mondom: *egyenlővé teszi magát Istennel* (Jn 5,18). Ha ez is csupán a zsidók vélekedése lett volna, nem pedig Krisztus kijelentésének valódi értelme, az evangélista ezt is hozzátette volna: ez a zsidók vélekedése volt. Miután tehát a szülők a meggyógyítotthoz irányították őket, *odahívták másodszor is* (Jn 9,24). Nyíltan és szégyentelenül nem mondták ki, hogy tagadd le, hogy Krisztus meggyógyított, hanem a kegyesség látszatával akarták elérni ugyanezt.

Azt mondták ugyanis: *Dicsőítsd az Istent!* (Jn 9,24) Nyilvánvalóan nevetséges lett volna azt mondani a szülőknek, tagadjátok le, hogy a fiatok, és hogy vakon született; ugyanakkor nyílt arcátlanság lett volna magának a meggyógyítottnak is ugyanezt mondani. Ezért nem ezt mondták, hanem más módon próbálkoztak. *Dicsőítsd az Istent!* Vagyis valld be, hogy ez az ember semmit sem tett! *Mi tudjuk, hogy ez az ember bűnös* (Jn 9,24). Akkor miért nem cáfoltátok meg, amikor ezt mondta: *Közületek ki tud rám bűnt bizonyítani?* (Jn 8,46) Honnan tudjátok, hogy bűnös?

Miután ezt mondták: *Dicsőítsd az Istent!*, és a meggyógyított ezekből semmit sem vallott meg, Krisztus, amikor találkozott vele, megdicsérte, és nem vádolta. Nem mondta: *Miért nem dicsőítetted Istent?*, hanem mit kérdezett? *Hiszel te az Isten Fiában?* (Jn 9,35) Ebből megtudhatod, hogy ezt jelenti megdicsőíteni Istent. Ha ugyanis a Fiút nem illetné az Atyával egyenlő tisztelet, ez nem jelentette volna Isten megdicsőítését. Mivel azonban aki a Fiút tiszteli, az Atyát tiszteli, jogosan nem róta meg a vakot (vö. Jn 5,23). Amíg arra számítottak, hogy a szülők kitérnek a válasz elől és tagadni fognak, semmit sem mondtak neki. Amikor azonban látták, hogy ezzel semmire sem jutottak, ismét a meggyógyítotthoz fordultak, és azt mondták, hogy Jézus bűnös. *Ő így válaszolt: Hogy bűnös-e, nem tudom. Egyet tudok: bár vak voltam, most látok* (Jn 9,25).

Talán megijedt a vak? Semmiképpen! Hogyan mondhatta hát az, aki előbb kijelentette, hogy *prófeta* (Jn 9,17), ezt: *hogy bűnös-e, nem tudom* (Jn 9,25)? Nem azért, mintha így gondolta volna, vagy erről győzte volna meg magát, hanem azért, mert a tény tanúsága, nem pedig a saját kijelentése alapján akarta tisztázni Krisztust a vádak alól, és hitelt érdemlővé tenni védelmét. Az elnyert jó-tétemény tanúsága ugyanis önmagában megcáfolta őket. Hiszen amikor később hosszabb érvelés után kijelentette: *Ha ez az ember nem volna istenfélő, nem tehetne ilyen jeleket* (vö. Jn 9,31–33), annyira feldühödtek, hogy ezt mondták: *Te mindenestől bűnben születél, és te tanítasz minket?* (Jn 9,34) Ha mindezt mindjárt az elején mondta volna, mi mindent tettek és mondtak volna!

Hogy bűnös-e, nem tudom (Jn 9,25) – mintha ezt mondta volna: most semmit sem mondok a védelmében, és egyelőre nem nyilvánítok véleményt. Azt azonban világosan tudom, és határozottan állítom: ha bűnös volna, nem tehetett volna ilyen dolgokat. Ezzel minden gyanú fölé emelte önmagát, tanúságát pedig elfogulatlanná tette: nem azért beszélt, hogy kedvezzen neki, hanem magáról a tényről tett tanúságot. Mivel nem tudták megcáfolni vagy meg nem történtté tenni a történeteket, visszatértek korábbi kérdésükhöz, és a gyógyítás módját kezdték firtatni. Olyanok voltak, mint akik a már biztosnak vélt zsák-mányt minden oldalról körüljárják, hol ide, hol oda futkosva. Visszatértek korábbi szavaihoz, hogy szüntelen kérdezettségükkel megingassák korábbi állításait, és ezt kérdezték: *Mit tett veled? Hogyan nyitotta meg a szemedet?* (Jn 9,26) Mit tett erre a vak? Miután legyőzte és leterítette őket, már nem beszélt velük visz-szafigottan.

Amíg az ügy még vizsgálatra és bizonyításra szorult, szerényen beszélt, és előadta bizonyítékait. Miután azonban sarokba szorította őket, és fényes győzelmet aratott, már bátran fölébük kerekedett. Mit mondott? *Megmondtam már nektek, de nem hallgattatok rám. Miért akarjátok ismét hallani?* (Jn 9,27) Láttad a koldus bátorságát az írástudókkal és farizeusokkal szemben? Ilyen erős az igazság, és ilyen gyenge a hazugság! Az igazság még az egyszerű embereket is kiválónak teszi, ha hatalmába keríti őket; a hazugság pedig még a hatalmasokat is gyengének mutatja, ha melléje állnak.

Szavainak ez az értelme: nem figyeltek arra, amit mondok. Ezért nem mondom el újra, és nem válaszolok nektek minduntalan hiábavaló kérdezősködésekre. Nem azért akarjátok hallani, hogy megtudjátok az igazságot, hanem azért, hogy beleköthessetek szavaimba. *Talán ti is a tanítványai akartok lenni?* (Jn 9,27) Ezzel már önmagát is a tanítványok körébe sorolta. A *talán ti is* azt mutatja, hogy ő maga már tanítvány volt. Ezután alaposan kigúnyolta és megfeddte őket.

3. Mivel tudta, hogy ezzel az elevenükbe talál, és igen élesen meg akarta feddeni őket, ezért mondta ezt. Ez egy bátorságra gyúlt, szárnyra kapott lélek szava volt, amely megvetette őrjöngésüket. Egyúttal megmutatta Krisztus méltóságának a nagyságát, amelyben annyira bízott, és azt is, hogy bár őt, ezt a csodálatra méltó embert gyalázták, valójában nem tudták meggyalázní: amit sértésnek szántak, azt ő megtiszteltetésnek vette. *Te vagy az ő tanítványa, mi Mózes tanítványai vagyunk* – mondták (Jn 9,28). Ennek azonban nincs semmi értelme. Ti ugyanis sem Mózesnek, sem Krisztusnak nem vagytok a tanítványai. Ha Mózes tanítványai volnátok, Krisztus tanítványai is lennétek. Ezért mondta nekik korábban Krisztus: *Mert ha hinnétek Mózesnek, hinnétek nekem: mert ő én rólam írt* (Jn 5,46). Mindig ezekhez a szavakhoz menekültek ugyanis. *Mi tudjuk, hogy Mózeshez szólt az Isten* (Jn 9,29). Ki mondta ezt? Ki adta hírül? A mi őseink – felelték volna.

Akkor vajon nem hitelt érdemlőbb őseiteknél az, aki jelekkel bizonyítja, hogy Istentől jött, és odafentről szól? Nem azt mondták: Hallottuk, hogy Isten szólt Mózeshez, hanem ezt: *Mi tudjuk*. Amit hallomásból ismertek, ó, zsidók, azt úgy bizonygatjátok, mintha biztosan tudnátok; amit viszont saját szemetekkel láttok, azt kevesebbre tartjátok annál, amit hallottatok? Az előbbieket nem láttatok, hanem hallottatok; ezeket viszont nem hallottatok, hanem láttatok. Mit mondott erre a vak?

Ebben az a csodálatos, hogy ti nem tudjátok, honnan való, és mégis ilyen jeleket tesz (vö. Jn 9,30). Vagyis egy olyan ember képes ilyen dolgokra, aki köztetek sem előkelő, sem tekintélyes, sem ünnepeelt személy. Ebből teljességgel nyilvánvaló, hogy ő Isten, és nincsen szüksége semmiféle emberi segítségre.

Tudjuk, hogy Isten nem hallgat meg bűnösöket (Jn 9,31). Mivel korábban ők maguk mondták: *Hogyan tehetne bűnös ember ilyen jeleket?* (Jn 9,16), most már az ő ítéletüket is felhasználta, és saját szavaikra emlékeztette őket. Ezt a véleményt én is, ti is osztjuk. Maradjatok hát meg mellette! – mondta. Figyeld csak, milyen okos! Érvelését minden oldalról a jelle építette, mert abba nem tudtak belekötni, és abból vonta le következtetését.

Látod, hogy amikor kezdetben ezt mondta: *Hogy bűnös-e, nem tudom* (Jn 9,25), nem kételkedett? Szó sincs róla! Tudta, hogy nem bűnös. Most pedig, amikor alkalmá nyílt rá, figyeld meg, hogyan védte meg! *Tudjuk, hogy Isten nem hallgat meg bűnösöket; de ha valaki istenfélő, és az ő akaratát cselekszi, azt meghallgatja* (Jn 9,31). Itt nemcsak tisztázta Krisztust a bűnök vádja alól, hanem azt is megmutatta róla, hogy nagyon is kedves Isten előtt, és mindenben az ő akaratát cselekszi. Mivel ugyanis ők maguk istenfélőknek mondták magukat, hozzátette: *és az ő akaratát cselekszi* (Jn 9,31).

Nem elegendő ugyanis – mondta – megismerni Istent, hanem az akaratát is cselekedni kell. Ezután tovább fokozza a csoda jelentőségét: *Örök idők óta nem hallott olyat senki, hogy valaki megnyitotta volna egy vakon született ember szemét* (Jn 9,32). Ha tehát elismeritek, hogy Isten nem hallgat meg bűnösöket, ez az ember pedig csodát tett, méghozzá olyan csodát, amelyet még egyetlen ember sem, akkor nyilvánvaló, hogy erényben mindenkit felülmúlt, és ereje nagyobb annál, hogysem emberi legyen. Hogyan reagáltak erre? *Te mindenestől bűnben születél, és te tanítasz minket?* (Jn 9,34) Amíg arra számítottak, hogy tagadni fog, hitelt érdemlő tanúnak tartották, ezért hívták oda egyszer, majd még egyszer.

Ha nem tartottátok hitelt érdemlőnek – mondhatná nekik valaki –, miért hívtátok oda, és kérdeztétek ki másodszor is? De miután kimondta az igazságot, semmitől sem tartva, amikor a leginkább csodálniuk kellett volna, akkor ítélték el. Mit jelent ez: *Te mindenestől bűnben születél?* Ezzel már vakságát is kíméletlenül a szemére vetették. Mintha ezt mondták volna: Kora gyermekkorodtól fogva bűnben élsz. Ezzel arra utaltak, hogy emiatt lett vak, ennek azonban semmi értelme sem

volt. Krisztus éppen ezzel vigasztalta meg őt, amikor ezt mondta: *Én ítéletre jöttem e világra, hogy akik nem látnak, lássanak, és akik látnak, vakká legyenek* (Jn 9,39).

Te mindenestől bűnben születted, és te tanítasz minket? Mert mit is mondott ez az ember? Talán a saját véleményét adta elő? Nem a közös meggyőződésnek adott hangot, amikor ezt mondta: *Tudjuk, hogy Isten nem hallgat meg bűnösöket* (Jn 9,31)? Nem a saját szavait tárta eléjük? *És kiközösítették* (Jn 9,34). Láttad az igazság hirdetőjét? Szegénysége egyáltalán nem gátolta bölcsességét. Látod, mennyi mindent kellett hallania már kezdettől fogva, és mennyi mindent szenvedett? Látod, hogyan tett tanúságot szóval és tettel?

4. Mindezt azért jegyezték fel, hogy mi is kövessük a példáját. Ha ugyanis ez a koldus, ez a vak ember, aki még csak nem is látta Krisztust, már Krisztus bátorítása előtt ekkora bátorságot tanúsított: kiállt az egész, gyilkos indulattól fűtött, megszállottan őrvongó tömeg elé, amely éppen az ő szavait akarta felhasználni Krisztus elítélésére; nem engedett nekik, nem hátrált meg, hanem teljes bátorsággal elnémította őket, és inkább vállalta, hogy kiközösítik, mint hogy elárulja az igazságot – mennyivel inkább kell nekünk teljes bátorsággal kiállnunk Krisztusért azokkal szemben, akik vádaskodni próbálnak vagy a keresztények ellen szólnak! Hiszen mi oly régóta élünk a hitben, a hit révén számtalan csodát láttunk, nála nagyobb jótéteményekben részesültünk, megnyíltak belső szemeink, megláttuk a kimondhatatlan misztériumokat, és ekkora méltóságra kaptunk elhívást. El kell némítanunk őket, nem pedig egyszerűen rájuk hagyni mindent.

Erre akkor leszünk képesek, ha van bátorságunk, figyelünk az Írásokra, és nem mellékesen hallgatjuk őket. Ha valaki figyelmes hallgatóként jár ide, akkor még ha otthon nem is olvassa az Írásokat, de odafigyel arra, amit itt mondanak, egyetlen esztendő is elegendő ahhoz, hogy nagy jártasságra tegyen szert. Nem úgy van ugyanis, hogy ma ezeket, holnap pedig más Írásokat olvasunk, hanem mindig és szüntelenül ugyanazokat. A legtöbben mégis olyan nyomorúságos állapotban vannak, hogy ennyi felolvasás után még a bibliai könyvek nevét sem ismerik. Nem szégyenkeznek és nem is borzadnak meg attól, hogy ilyen nem-törődöm módon lépnek be az isteni tanítás hallgatóságába.

Ha azonban egy lanténekes, táncos vagy más színpadi szereplő lép fel a városban, mindenki sietve fut oda, hálás a meghívásért, és egy fél napot is eltölt

azzal, hogy csak rá figyel. Amikor viszont Isten szól hozzánk a próféták és az apostolok által, ásítózunk, vakarózunk és elszédülünk. Nyáron úgy találjuk, hogy túl nagy a hőség, és inkább a piactérre megyünk ki; télen pedig az eső és a sár jelent állítólag akadályt, ezért otthon maradunk. A lóversenyen azonban, ahol még tető sincs, amely felfogná az esőt, a legtöbben akkor is őrlöngve állnak, amikor szakad az eső, és a szél az arcukba csapja a vizet. Semmibe veszik a hideget, az esőt, a sarat és az út hosszúságát.

Semmi sem tartja őket otthon, és semmi sem akadályozza meg, hogy eljuszanak oda. Ide viszont nem sietnek összegyűlni, hanem vonakodnak, pedig tető van fölöttük, és csodálatos meleg veszi őket körül – ráadásul saját lelkük javáról van szó. Mondd, hogyan lehet ezt eltűnni? Ezért vagyunk azokban a dolgokban mindenkinél jártasabbak, amelyekre nincs szükségünk, a szükséges dolgokban viszont még a gyermekeknél is tudatlanabbak. Ha valaki kocsihajtónak vagy táncosnak nevez, úgy érzed, hogy megsértett, és mindent megteszel, hogy lemosd magadról a gyalázatot.

Ha azonban magának a látványosságnak a megtekintésére hív, nem menekülsz el előle. És annak a mesterségnek, melynek menekülsz a nevétől, szinte mindenestül lelkes rajongója vagy. Ott pedig, ahol a dologgal és a névvel egyaránt rendelkezned kellene, ahol kereszténynek kellene lenned és kereszténynek kellene nevezniük téged, még azt sem tudod, mit jelent valójában kereszténynek lenni. Mi lehetne rosszabb ennél az esztelenségnél? Szeretnék folyton ezekről beszélni nektek, de attól félek, hogy csak meggyűlöltetem magamat, és semmi haszna sem lenne.

Nemcsak fiatalokat, hanem öregeket is látok őrlöngeni. Leginkább miattuk szégyenkezem, amikor azt látom, hogy ősz haja miatt tiszteletre méltó férfi szégyent hoz ősz hajára, és még egy gyermeket is magával vonzol. Mi lehetne nevetségesebb és szégyenletesebb ennél? A gyermek az apjától tanulja meg a szemérmetlen viselkedést.

5. Marnak a szavaim? Éppen ezt akarom: viseljétek el a szavak okozta fájdalmat, hogy megszabaduljatok a tettek okozta gyalázattól. Vannak ugyanis olyanok, akik ezeknél is sokkal érzéketlenebbek: nemhogy nem szégyenkeznek az elhangzottak miatt, hanem még hosszú védőbeszédet is tartanak a látványosságok mellett. Ha azonban megkérdezed tőlük, ki Ámós vagy Abdiás, hány

próféta vagy hány apostol volt, még a szájukat sem tudják kinyitni. A lovakról és a kocsihajtókról viszont még a szofistáknál és a szónokoknál is ügyesebb védőbeszédet szerkesztenek. Mindezek után még meg is kérdezik: Mi ebben a baj? Milyen kár származik belőle?

Éppen azért sóhajtozom, mert még azt sem tudjátok, hogy ez veszteség, és nem is érzékelitek a bajokat. Isten azért szabott határidőt földi életednek, hogy őt szolgálj. Te azonban haszontalanul, minden értelmes cél nélkül hiábavalóságokra tékozolod el, azután még azt kérdezed: Milyen kár származik belőle? Ha meggondolatlanul elköltesz egy kevés ezüstöt, veszteségnek nevezed; ha viszont egész napjaidat sátáni felvonulásokra pazarolod, úgy gondolod, hogy semmi helytelent sem teszel?

Egész életedet könnyörgésekre és imádságokra kellene fordítanod. Te azonban kiáltozásra, lármára, gyalázatos beszédre, veszekedésre, nem helyénvaló szórakozásra és bűvészmutatványokra fecsérled az életedet – hiábavalóan és a magad kárára. Mindezek után még azt kérdezed, milyen kár származik belőle? Nem tudod, hogy minden mással inkább szabad pazarlón bánnunk, mint az idővel. Ha aranyat költesz el, ismét megszerezheted; ha azonban az idődet vesztegeted el, aligha tudod azt visszanyerni. Kevés időt kaptunk ugyanis osztályrészül ebben a földi életben.

Ha nem használjuk megfelelően, mit mondunk majd, amikor eltávozzunk oda? Mondd meg nekem, ha megparancsolnád egyik fiadnak, hogy tanuljon ki egy mesterséget, ő azonban az egész idő alatt otthon maradna, vagy valahol másutt töltené el az idejét, vajon a mester nem küldené el? Nem ezt mondaná neked, szerződést kötöttél velem, és meghatároztad a tanulás idejét. Ha tehát a gyermek nem nálunk, hanem másutt akarja eltölteni ezt az időt, hogyan állít-hatjuk majd eléd képzett tanítványként?

Rólunk is ugyanezt kell mondani. Isten ezt fogja mondani nekünk: adtam nektek időt, hogy megtanuljátok az istenfélelem mesterségét. Miért vesztegetétek el ezt az időt haszontalanul és hiábavalóan? Miért nem jártatok rendszeresen a tanítóhoz, és miért nem figyeltetek arra, amit mondott? Hallgasd meg a próféta szavait, amelyek megmutatják, hogy az istenfélelem mesterség: *Jöjjetek, fiaim, hallgassatok rám, megtanítalak benneteket az Úr félelmére* (Zsolt 34,12). Másutt pedig ezt mondja: *Boldog az az ember, akit te megfenyítesz, Uram, és megtanítasz törvényedre* (Zsolt 94,12). Ha tehát hiábavalóságokra pazarolod az idődet,

mivel fogod megvédeni magadat? Miért adott hát nekünk ilyen kevés időt? – kérdezed. Micsoda érzéketlenség és hálátlanság! Éppen azért kellene a leginkább hálát adnod, hogy megrövidítette fáradozásaidat, véget vetett verejtékes küzdelmeidnek, nyugalmadat pedig hosszan tartóvá és halhatatlanná tette. Te mégis emiatt vádolod, és emiatt háborogsz?

De nem is tudom, hogyan sodródott idáig a beszédünk, és hogyan nyúlt ilyen hosszúra. Ezért most már rövidre kell fognunk. Mert nyomorúságunkhoz hozzátartozik az is, hogy itt mindannyian kedvünket veszítjük, ha hosszúra nyúlik a beszéd; ott viszont déltájban kezdenek, és csak fákltyák és mécsesek fényénél távoznak. De hogy ne csak mindig vádoljunk benneteket, most már kérlelünk és könyörgünk hozzátok: tegyétek meg ezt a szívességet nekünk és önmagatoknak! Szabaduljunk meg minden más dologtól, és szenteljük magunkat egészen ezeknek!

Mi örömet és boldogságot nyerünk általatok, büszkék lehetünk rátok, és elnyerjük az ezért járó fizetséget. A jutalom egészét azonban ti fogjátok learatni, mert bár korábban ilyen esztelenül ragaszkodtatok a színházi látványosságokhoz, az istenfélelem és a mi buzdításunk hatására elszakítottátok magatokat ettől a betegségtől, kioldottátok bilincseiteket, és Istenhez futottatok. Nemcsak odaát kapjátok meg majd jutalmatokat, hanem már itt is tiszta örömet fogtok élvezni. Ilyen az erény: az ottani koszorúkon kívül már itt is kellemessé teszi életünket. Engedelmeskedjünk tehát az elhangzottaknak, hogy elnyerjük mind az itteni, mind az odaátvaló javakat a mi Urunk Jézus Krisztus kegyelme és emberszeretete által, akivel együtt az Atyáé a dicsőség a Szentlélekkel együtt mindörökkön örökké. Ámen.

59. homília

És kiközösítették. Meghallotta Jézus, hogy kiközösítették, és amikor találkozott vele, megkérdezte tőle: Hiszel te az Isten Fiában? Ő így válaszolt: Ki az, Uram, hogy higgyek benne? Jézus így felelt neki: Látod őt, és ő az, aki veled beszél. Erre az így szólt: Hiszek, Uram. És leborulva imádta őt. (Jn 9,34–38)

1. Akik az igazságért és Krisztus megvallásáért rosszat szenvednek és gyaláztatnak, azok részesülnek a legnagyobb megtiszteltetésben. Mert ahogyan az találja meg igazán a vagyonát, aki őérte elveszíti, és az szereti igazán a lelkét, aki őérte meggyűlöli, úgy az részesül a legnagyobb megtiszteltetésben, akit gyaláztat ér. Ez történt a vakon született emberrel is. A zsidók kivetették a templomból, de rátalált a templom Ura. Megszabadult a romlott tanácstól, és találkozott az üdvösség forrásával. Gyalázat érte azoktól, akik Krisztust meggyalázták, és az angyalok Ura részesítette tiszteletben. Ilyen az igazság jutalma.

Így mi is, ha itt lemondunk vagyonunkról, odaát bizalommal állhatunk Isten elé; ha itt adunk a szorongatott helyzetben levőknek, megnyugvást találunk a mennyben; ha Istenért gyaláznak bennünket, megtiszteltetésben részesülünk itt is, ott is. Miután kivetették a templomból, Jézus rátalált. Az evangélista megmutatja, hogy éppen azért ment oda, hogy találkozzék vele. Figyeld meg azt is, mivel jutalmazta meg: minden jó közül a legjobbal. Megismertette ugyanis magát azzal, aki azelőtt nem ismerte, és saját tanítványainak körébe sorolta.

Figyeld meg, milyen pontosan számol be erről az evangélista! Amikor Jézus megkérdezte tőle: *Hiszel te az Isten Fiában?*, ezt mondta: *Ki az, Uram?* Még nem ismerte ugyanis, noha már meggyógyult. Mielőtt jótevőjével találkozott volna, vak volt, gyógyulása után pedig azok a kutya hurcolták ide-oda. Ezért Jézus úgy fogadta őt, mint a versenybíró a sokat fáradt, győztes atlétát. És mit mondott neki? *Hiszel te az Isten Fiában?* Mit jelent ez? Annyi, a zsidókkal folytatott vita és annyi kimondott szó után még megkérdezte, hogy hisz-e? Nem azért, mintha nem tudta volna, hanem mert meg akarta ismertetni vele önmagát, és megmutatta, mennyire nagyra értékeli a hitét. Ekkora tömeg gyalázott engem – mondja –, de mit sem törődöm velük; egyetlen dolog fontos nekem, hogy te higgy. *Jobb egyetlen ember, aki az Úr akaratát teljesíti, mint tízezer törvényszegő* (Sir 16,3). *Hiszel te az Isten Fiában?* Úgy kérdezte ezt tőle, mintha jelen lett volna a

kihallgatásán, és helyeselné mindazt, amit ott mondott. Mielőtt pedig felfedte volna előtte kilétét, vágyat ébresztett benne, hogy megismerje őt.

Nem azt mondta ugyanis: higgy azonnal, hanem kérdést tett fel. Mit felelt az erre? *Ki az, Uram, hogy higgyek benne?* Ezek a szavak vágyakozó és buzgón kereső lélekről tanúskodnak. Nem ismeri azt, akiről olyan sokat beszélt, ebből ismerheted meg igazságszeretetét. Addig ugyanis még nem látta őt. Jézus ezt mondta neki: *Látod őt, és ő az, aki veled beszél.* Nem azt mondta: én vagyok, hanem még mindig közvetetten és visszafogottan fogalmazott, *látod őt.* Ez még nem volt világos, ezért hozzáfűzte az egyértelműbb kijelentést: *Ő az, aki veled beszél.* Ő így szólt: *Hiszek, Uram,* és azonnal *leborulva imádta őt.* Jézus nem ezt mondta: én gyógyítottalak meg, én mondtam neked, menj el, mosakodj meg a Siloám tavában, hanem minderről hallgatott, és ezt kérdezte: *hiszel te az Isten Fiában?* (Jn 9,35) A meggyógyult ember pedig, hogy megmutassa nagy odaadását, azonnal leborult előtte. A meggyógyultak közül csak kevesen tették ezt, például a leprások és talán még mások is. Ezzel Krisztus isteni hatalmát mutatta meg.

Hogy senki ne gondolja pusztá szónak az elhangzottakat, tetteivel erősítette meg. Miután leborult előtte, Krisztus ezt mondta: *Én ítéletre jöttem e világra, hogy akik nem látnak, lássanak, és akik látnak, vakká legyenek* (Jn 9,39). Ugyanezt mondja Pál is: *Mit mondjunk tehát? Azt, hogy a népek, amelyek nem törekedtek az igazságra, igazságot nyertek, mégpedig azt az igazságot, amely hitből van; Izráel viszont, amely kereste az igazság törvényét, nem érte el a törvényt* (Róm 9,30–31). Miután ezt mondta: *Én ítéletre jöttem e világra,* a meggyógyult ember hitét még buzgóbbá tette, követőit pedig felrázta, mert még farizeusok is követték. Az *ítéletre* szóval a súlyosabb büntetésre utalt. Megmutatta, hogy akik őt elítélték, valójában maguk állnak ítélet alatt; akik bűnösként ítéleztek felette, valójában maguk vannak elítélve.

Itt a látás kétféle helyreállításáról és kétféle vakságról beszél: az érzékelhetőről és az értelem vakságáról. Követői közül némelyek ezt kérdezték tőle: *Talán mi is vakok vagyunk?* (Jn 9,40) Ahogyan másutt ezt mondták: *soha nem voltunk szolgálói senkinek* (Jn 8,33), és hogy *mi nem paráznaságból születtünk* (Jn 8,41), ugyanígy most is csak a testi értelemnél ragadnak le, és csupán ezt, a testi vakságot szégyellik. Ezután megmutatta, hogy jobb volna számukra vaknak lenni, mint látni: *Ha vakok volnátok, nem volna bűnötök* (Jn 9,41). Mivel a nyomorúságot szégyennek tartották, saját fejükre fordította vissza, amikor azt mondta, hogy vakságuk elviselhetőbbé tette volna büntetésüket. Mindenütt elvágja az emberi okoskodás útját, és magasztos, csodálatra méltó gondolkodásra vezeti őket.

Mivel azonban most azt mondjátok: látunk... (Jn 9,41) Ahogyan másutt azt mondja, akiről ti azt mondjátok, hogy a ti Istenetek (Jn 8,54), ugyanúgy itt is: most azt mondjátok: látunk – valójában azonban nem láttok. Amit nagy dicséretnek tartottak, arról itt megmutatja nekik, hogy büntetést von maga után. A vakon született embert megvigasztalta korábbi vaksága miatt, azután pedig az ő vakságukról beszélt. Azért fejt ki ilyen részletesen mindezt, hogy ne mondhassák: Nem vakságunk miatt nem közeledünk hozzá, hanem azért fordulunk el tőle, mert csalónak tartjuk és kerülni akarjuk.

2. Az evangélista nem ok nélkül említette meg, hogy a vele levő farizeusok meghallották ezt, és megkérdezték: *Talán mi is vakok vagyunk?* (Jn 9,40), hanem azért, hogy emlékeztessen: ezek ugyanazok voltak, akik korábban elpártoltak tőle, majd követek ragadtak ellene. Voltak ugyanis, akik csak felszínesen követték, és könnyen az ellenkező oldalra álltak. Mivel bizonyítja hát, hogy nem csaló, hanem pásztor? Meghatározza mindkettő ismertetőjegyeit (a pásztorét, valamint a csalóét és a pusztítóét), és ezek alapján lehetővé teszi számukra, hogy megvizsgálják, mi az igazság. Először megmutatja, ki a csaló és a tolvaj. Az Írás alapján nevezi így, amikor ezt mondja: *Bizony, bizony, mondom nektek: aki nem az ajtón megy be a juhok aklába, hanem másfelől hatol be, az tolvaj és rabló* (Jn 10,1).

Figyeld meg a rabló ismertetőjegyeit! Először is nem nyíltan megy be, másodszor pedig nem az Írás szerint: ezt jelenti az, hogy *nem az ajtón megy be* (Jn 10,1). Itt azokra is utal, akik előtte léptek fel, és azokra is, akik utána fognak jönni: az Antikrisztusra és a hamis krisztusokra, továbbá Júdásra, Theudásra és más hozzájuk hasonlókra. Joggal nevezte az Írást ajtónak. Ez vezet ugyanis Istenhez, és ez nyitja meg előttünk Isten megismerését; ez tesz juhokká, ez őriz meg bennünket, és nem engedi be a farkasokat. Biztos ajtóként zárja el a bejárást az eretnekek előtt, biztonságot ad nekünk mindabban, amit meg akarunk ismerni, és nem engedi, hogy tévelyegjünk.

Ha nem tesszük tönkre ezt az ajtót, ellenségeink sem keríthetnek könnyen hatalmukba. Általa felismerhetjük, ki valóban pásztor, és ki nem az. Mit jelent pedig az, hogy *a juhok aklába*? Hogy odaférkőzik a juhokhoz és a róluk való gondoskodáshoz. Aki ugyanis nem az Írást használja, hanem *másfelől hatol be*, vagyis más, járatlan utat vág magának, az tolvaj. Látnod ebből is, hogy összhangban van az Atyával, hiszen az Írást állítja középre?

Ezért mondta a zsidóknak is: *kutassátok az Írásokat* (Jn 5,39), és Mózeset is eléjük állította, és tanúul hívta őt és valamennyi prófétát. Ezt mondja ugyanis: Mindazok, akik hallgattak a prófétákra, hozzám jönnek (vö. Jn 6,45), és ha hinnétek Mózesnek, hinnétek nekem (Jn 5,46). Itt ugyanezt fejezte ki képes beszéddel. Amikor pedig azt mondta: *másfelől hatol be*, az írástudókra is utalt, mert tanításként emberi parancsolatokat tanítottak, és megszegték a törvényt. Éppen ezért mondta nekik szemrehányóan: *közületek senki sem tartja meg a törvényt* (Jn 7,19; vö. Mt 15,9).

Helyesen mondta, hogy „behatol”, nem pedig egyszerűen azt, hogy „be-megy”: olyan tolvajra vall ez, aki át akar mászni a kerítésen, és vakmerően bármit megtesz. Láttad, hogyan rajzolta meg a rabló képét? Figyeld meg most a pásztor ismertetőjegyét is! Mi ez? *Aki az ajtón megy be, az a juhok pásztora. Neki ajtót nyit az őr, és a juhok hallgatnak a hangjára, a maga juhait pedig nevéükön szólítja és kivezeti. Amikor a maga juhait mind kivezeti, előttük jár* (Jn 10,2–4). Meghatározta tehát mind a pásztor, mind a pusztító ismertetőjegyeit.

Nézzük meg ismét, hogyan alkalmazta rájuk a következőket: *Neki ajtót nyit az őr*. Azért maradt a képnél, hogy még szemléletesebbé tegye a mondanivalóját. Ha pedig szó szerint is meg akarod vizsgálni a példázatot, semmi akadálya sincs, hogy itt Mózeset értsd az ajtó őrének. Ő volt ugyanis az, akire Isten ígéit bízták (vö. Róm 3,2); a juhok pedig hallgatnak Krisztus hangjára, ő pedig nevéükön szólítja övéit. Mivel unos-untalan azt mondták, hogy csaló, és ezt saját hitetlenségükkel próbálták igazolni, amikor megkérdezték: *Vajon a vezetők vagy a farizeusok közül hitt-e benne valaki?* (Jn 7,48), megmutatja, hogy nem szabad őt az ő hitetlenségük alapján pusztítónak és csalónak nevezni; ellenkezőleg: mivel nem hallgattak rá, következésképpen ők maguk kerültek ki a juhok sorából.

Ha ugyanis a pásztor ismertetőjegye az, hogy a törvény által meghatározott ajtón megy be, ő pedig ezen ment be, akkor mindazok, akik követték, juhok lehetnek; akik viszont elszakadtak tőle, nem a pásztor hitelét rontották le, hanem magukat zárták ki a juhok közül. Ha pedig később önmagát nevezi ajtónak, emiatt sem kell zavarba jönni. Önmagát ugyanis pásztornak és báránynak is nevezi, és különböző képekkel hirdeti üdvözítő művét. Amikor az Atyához vezet bennünket, ajtónak nevezi önmagát; amikor pedig gondoskodik rólunk, pásztornak. Hogy ne gondold, egyetlen feladata csupán az, hogy odavezessen bennünket, pásztornak is nevezi önmagát.

A juhok hallgatnak a hangjára, a maga juhait pedig nevükön szólítja és kivezeti, ő pedig előttük jár (Jn 10,3–4). A pásztorok ezzel éppen ellentétesen járnak el: a juhok mögött haladnak. Ő azonban, hogy megmutassa, mindenkit elvezet az igazságra (vö. Jn 16,13), éppen megfordítva cselekszik. Ugyanígy tett akkor is, amikor juhait nem a farkasoktól távolra, hanem a farkasok közé küldte (vö. Mt 10,16). Az ő pásztori szolgálata ugyanis sokkal rendkívülibb a miénknél.

3. Úgy vélem, ezzel a vakon született emberre is utal. Őt is kihívta és kivezette a zsidók közül; az pedig meghallotta a hangját, és felismerte őt. *Idegent pedig nem követnek, mert az idegenek hangját nem ismerik* (Jn 10,5). Itt vagy Theudás és Júdás követőiről beszél (hiszen azt mondja az Írás, hogy mindazok, akik hittek nekik, szétszóródtak, vö. ApCsel 5,36–37), vagy azokról a hamis krisztusokról, akik később fogják megtéveszteni az embereket. Hogy ne mondhassák, ő is közülük való, számos ismertetőjeggyel különbözteti meg magát azoktól.

Első különbségként az Írásokból vett tanítást említi: ő az Írások által vezette magához az embereket, amazok viszont nem ezekből kiindulva vonták magukhoz őket. A második különbség a juhok engedelmessége: benne nemcsak életében, hanem halála után is hitt mindenki, amazokat viszont azonnal elhagyták. Ezek mellett egy harmadik, nem jelentéktelen különbséget is megemlíthetünk. Amazok zsarnokként cselekedtek, és minden tettük a lázadásra irányult. Ő viszont annyira távol tartotta magát ennek még a gyanújától is, hogy amikor királlyá akarták tenni, elmenekült (vö. Jn 6,15); amikor pedig megkérdezték, szabad-e adót fizetni a császárnak, megparancsolta, hogy fizessék meg (vö. Mt 22,17.21), és ő maga is megfizette a kétdrachmás adót (vö. Mt 17,27). Ezenfelül ő a juhok üdvösségéért jött, *hogy életük legyen, sőt bőségben éljenek* (Jn 10,10); amazok viszont még mostani életüktől is megfosztották követőiket. Amazok elárulták a bennük bízókat, és elmenekültek, Ő azonban nem hátrált meg, hanem még az életét is odaadta értük. Amazok akaratuk ellenére, kényszer hatására és menekülés közben szenvedték el, amit elszenvedtek, ő azonban önként, szabad elhatározásából vállalt minden szenvedést. *Ezt a példázatot mondta nekik Jézus, de ők nem értették, mit jelent, amit mondott nekik* (Jn 10,6). Miért beszélt hozzájuk homályosan? Mert figyelmesebbé akarta tenni őket.

Miután ezt elérte, feloldotta a homályt, és így szólt: *Én vagyok az ajtó; ha valaki rajtam keresztül megy be, bejár és kijár, és legelőre talál* (Jn 10,9). Vagyis biztonságban

lesz, és félelem nélkül. A „legelő” itt a juhok táplálékát és legeltetését, továbbá a szabadságot és a hatalmat jelenti. Más szóval: belül marad, és senki sem taszítja ki. Ez történt az apostolokkal is: szabadon jártak be és ki, mintha az egész világ urai lettek volna, és senki sem tudta kiűzni őket.

Mindazok, akik jöttek, tolvajok és rablók, de a juhok nem hallgattak rájuk (Jn 10,8). Nem a prófétákról beszél itt, amint az eretnekek állítják. A prófétákra ugyanis hallgattak az emberek, és általuk jutottak hitre mindazok, akik Krisztusban hittek. Theudásról, Júdásról és a többi lázadóról beszél. Másfelől a *juhok nem hallgattak rájuk* kijelentést dicséretként mondta. Sehol sem látjuk, hogy dicsérné azokat, akik nem engedelmeskedtek a prófétáknak; ellenkezőleg, elmarasztalja és igen keményen megfeddi őket. Ebből világos, hogy a *nem hallgattak rájuk* kijelentés azokra a lázadókra vonatkozik. *A tolvaj csak azért jön, hogy lopjon, öljön és pusztítson* (Jn 10,10). Ez történt akkor is: valamennyi követőjüket lemészárolták, és mind elvesztek. *Én azért jöttem, hogy életük legyen, sőt bőségben éljenek* (Jn 10,10). Mondd csak: mi lehet több az életnél? A mennyek országa. Ezt azonban még nem mondja ki, hanem továbbra is az élet számukra ismerős fogalmával fejezi ki mondanivalóját.

Én vagyok a jó pásztor (Jn 10,11). Ettől kezdve szenvedéséről beszél. Megmutatja, hogy mindez a világ üdvösségéért történik, és nem akarata ellenére indul el a szenvedés felé. Ezután ismét megadja a pásztor és a béres ismertetőjegyét. *A jó pásztor életét adja a juhokért. Aki béres és nem pásztor, akinek a juhok nem tulajdonai, az látva, hogy jön a farkas, elhagyja a juhokat, és elfut, a farkas pedig elragadja őket* (Jn 10,11–12). Itt megmutatja, hogy ugyanazzal a hatalommal rendelkezik, mint az Atya, hiszen ő a pásztor, és a juhok az ő tulajdonai. Látod, hogy a példázatokban magasztosabban beszél? Mivel szavait képek fátyolozzák, hallgatói nem találhatnak bennük nyílt támadási felületet. Mit tesz tehát a béres? *Látva, hogy jön a farkas, elhagyja a juhokat, és elfut, a farkas pedig elragadja őket* (Jn 10,12). Ők éppen ezt tették, Krisztus azonban az ellenkezőjét. Amikor ugyanis elfogták, ezt mondta: *Engedjétek ezeket elmenni! Így kellett beteljesednie annak az ígének, hogy azok közül, akiket nekem adtál, nem hagytam elveszni senkit* (Jn 18,8–9). Itt szellemi értelemben vett farkasra is gondolhatunk. Krisztus ugyanis azt sem engedte, hogy távozása után elragadja a juhokat. Ez nemcsak farkas, hanem oroszlán is. *Ellenségetek, az ördög mint ordító oroszlán jár szerte, keresve, kit nyeljen el.* (1Pt 5,8) Kígyó és sárkány is; hiszen ezt mondja: *Íme, hatalmat adtam nektek, hogy kígyókon, skorpiókon tapodjatok.* (Lk 10,19)

4. Ezért kérlek benneteket: maradjunk a pásztor nyájában, és engedjük, hogy ő legeltessen bennünket! Akkor maradunk nála, ha hallgatunk hangjára, engedelmeskedünk neki, és nem követünk idegent. Milyen az ő hangja? *Boldogok a lelki szegények; boldogok a tiszta szívűek; boldogok az irgalmasok* (Mt 5,3.8.7). Ha ezeket megtesszük, a pásztor oltalma alatt maradunk, és a farkas nem juthat be hozzánk. Ha mégis ránk támad, csak önmagának árt vele. Olyan pásztorunk van ugyanis, aki annyira szeret bennünket, hogy még életét is odaadta értünk. Ha tehát hatalma is van, és szeret is bennünket, mi akadályozhatja meg üdvösségünket? Semmi, hacsak mi magunk el nem pártolunk tőle.

Hogyan pártolhatunk el? Hallgasd meg, mit mond: *Nem szolgálhattok Istennek és a mammonnak* (Mt 6,24). Ha tehát Istennek szolgálunk, nem kerülünk a mammon zsarnoksága alá. A pénz utáni vágy ugyanis minden zsarnokságnál keservesebb. Semmi gyönyörűséget sem nyújt, hanem annál több aggodalmat, irigységet, áskálódást, gyűlöletet és rágalmazást; továbbá számtalan akadályt gördít az erény útjába: tunyaságot, kicsapongást, kapzsiságot és részegeskedést. Mindezek még a szabadokat is rabszolgává és a pénzen vásárolt rabszolgáknál is nyomorultabbá teszik. Nem emberek szolgálvaivá lesznek, hanem a szenvedélyek legkegyetlenebbikének és a lélek legsúlyosabb betegségének rabjaivá. Az ilyen ember sok, Isten és emberek előtt egyaránt visszatetsző dologra vetemedik, mert attól retteg, hogy valaki kiragadja őt a pénzsóvárság uralma alól. Milyen keserves szolgaság, milyen ördögi zsarnokság! Mind közül az a legszörnyűbb, hogy bár ennyi baj tart fogva bennünket, még örömmünket is leljük benne: szeretettel öleljük láncunkat, és bár teljesen sötét zárkában élünk, nem akarunk kijutni a világosságra. Még szorosabbra húzzuk magunkon bajainkat, és gyönyörködünk betegségünkben. Ezért megszabadulni sem tudunk, hanem még a bányákban dolgozóknál is nyomorultabb állapotban vagyunk: elviseljük a fáradságot és a szenvedést, gyümölcsseit azonban nem élvezzük. Mindennél rosszabb, hogy ha valaki meg akar szabadítani bennünket e keserves fogságból, nem tűrjük, hanem bosszankodunk és felháborodunk. Ebben semmivel sem vagyunk jobb helyzetben az örülteknél, sőt sokkal nyomorultabbak vagyunk náluk, mert még örületünktől sem akarunk megszabadulni.

Talán ezért jöttél erre a világra, ó, ember? Azért lettél emberré, hogy ezeket a bányákat műveld, és aranyat gyűjts? Nem ezért teremtett minket a képmására (vö. 1Móz 1,27), hanem azért, hogy kedvében járj, elnyerd az eljövendő javakat,

és együtt örvendezz az angyalokkal. Miért zárod ki hát magadat ebből a rokonságból, és miért taszítod magadat a legmélyebb gyalázatba és ilyen alantas állapotba? Aki ugyanazon szülési fájdalmak között született, mint te – a lelki születés fájdalmaira gondolok –, éhen pusztul, te pedig majd szétrepedsz a jóllakottságtól. Testvéred mezítelenül jár, te pedig még ruháid számára is ruhákat készítesz, és a férgeknek építesz erődítményt ezekből az öltözékekből.

Mennyivel jobb volna inkább a szegények testét felöltöztetni! Így ruháid elpusztíthatatlanok maradnának, minden gondtól megszabadítanának, és megszereznék számodra az eljövendő életet. Ha nem akarod, hogy megegye őket a moly, add őket a szegényeknek! Ők tudják ugyanis igazán jól kirázni ezeket a ruhákat. Krisztus teste értékesebb és biztonságosabb őrzőhely a ládánál. Nemcsak megőrzi és romolhatatlanná teszi ruháidat, hanem még ragyogóbbá is. A ládát gyakran a ruhákkal együtt ellopják, és ezzel a legsúlyosabb veszteség ér; ezt az őrzőhelyet azonban még a halál sem tudja feldúlni. Itt nincs szükségünk ajtókra és reteszekre, virrasztó szolgákra vagy más efféle biztonsági intézkedésre. Amit oda helyezünk, minden támadástól mentesen és biztonságban marad, ahogyan az a mennyben őrzött dolgokhoz illik. Az a hely ugyanis minden gonoszság számára megközelíthetetlen. Mi szüntelenül mondjuk ezeket, ti szüntelenül halljátok, mégsem engedelmeskedtek.

Ennek az az oka, hogy lelkünk hitvány, a földre szegeződik, és a porban vonszolja magát. De távol legyen tőlem, hogy mindnyájatokat elítéljelek, mintha valamennyien gyógyíthatatlan betegségben szenvednétek! Ha a gazdagságtól megrészegültek be is fogják fülüket szavaink előtt, azok, akik szegénységben élnek, képesek lesznek megérteni az elhangzottakat. Mi köze mindennek a szegényekhez? – kérdezed. Hiszen nincs aranyuk, sem ennyi ruhájuk. De van kenyérük és hideg vizük (vö. Mt 10,42); van két fillérük (vö. Mk 12,42), és van lábuk, hogy meglátogassák a betegeket; van nyelvük és szavuk, hogy megvigasztalják a lesújtottat; van házuk és fedelük, hogy befogadják az idegent.

A szegényektől nem kívánunk aranytalentumokat – azokat a gazdagoktól várjuk. Ha valaki szegény, és maga is mások ajtajánál koldul, Urunk még az egyetlen fillért sem szégyelli elfogadni tőle; sőt kijelenti majd, hogy tőle többet kapott, mint azoktól, akik sokat adtak (vö. Mk 12,43). A most itt állók közül milyen sokan kívánták, hogy abban az időben éljenek, amikor Krisztus testben járt a földön, és egy fedél alatt lakhassanak, egy asztalnál étkezhessenek vele!

Íme, erre most is lehetőségünk van: meghívhatjuk őt ebédre, vendégül láthatjuk, és ebből még nagyobb hasznunk származik.

Azok közül ugyanis, akik akkor együtt étkeztek vele, sokan elvesztek, mint például Júdás és más hozzá hasonlók. Aki azonban most meghívja őt otthonába, és megosztja vele asztalát és hajlékát, nagy áldásban részesül. Ezt mondja ugyanis: *Jöjjetek, Atyám áldottai, örököljétek az országot, amely készen áll számotokra a világ kezdete óta. Mert éheztem, és ennem adtatok, szomjaztam, és innom adtatok, jövevény voltam, és befogadtatok, beteg voltam, és meglátogattatok, börtönben voltam, és eljöttetek hozzám* (Mt 25,34–36). Hogy tehát mi is hallhassuk ezeket a szavakat, ruházzuk fel a mezítelent, fogadjuk be az idegent, tápláljuk az éhezőt, adjunk inni a szomjazónak, látogassuk meg a beteget, keressük fel a foglyot! Így bizalommal állhatunk majd Isten elé, elnyerhetjük bűneink bocsánatát, és részesedhetünk azokban a javakban, amelyek minden szót és értelmet felülmúlnak. Bár csak mindnyájan elnyernénk ezeket a mi Urunk Jézus Krisztus kegyelméből és emberszeretetéből, akié a dicsőség és a hatalom örökkön-örökké. Ámen.

60. homília

Én vagyok a jó pásztor, én ismerem az enyéimet, és az enyéim ismernek engem, ahogyan az Atya ismer engem, én is úgy ismerem az Atyát, és én életemet adom a juhokért. (Jn 10,14–15)

1. Nagy dolog, szerettem, igen nagy dolog az Egyház vezetése. Sok bölcsességet és akkora bátorságot kíván, amekkoráról Krisztus beszélt: az embernek életét kell adnia a juhokért, sohasem szabad elhagyatottan és védtelenül magukra hagynia őket, és rendíthetetlenül szembe kell szállnia a farkassal. Ebben különbözik a pásztor a bérestől. A béres mindenütt saját biztonságát tartja szem előtt, és nem törődik a juhokkal; a pásztor viszont mindenütt a juhok biztonságát keresi, a magáéra pedig nem ügyel. Miután tehát megadta a pásztor ismertetőjegyeit, kétféle pusztítót állít elénk: az egyik a tolvaj, aki leöli és elragadja a juhok; a másik maga ugyan nem tesz ilyesmit, de amikor megtörténik, nem törődik vele, és nem is akadályozza meg. Az előbbivel Theudás követőire utal, az utóbbival pedig pellengérre állítja a zsidók tanítóit, akik nem viselték gondját a rájuk bízott juhoknak. Éppen ezt róta fel nekik már korábban Ezékiel is: *Jaj Izráel pásztorainak, akik magukat legeltették! Hát nem a nyájat kell legeltetniük a pásztoroknak?* (Ez 34,2) Ők azonban éppen az ellenkezőjét tették. Ez a gonoszság legsúlyosabb formája és minden más rossz forrása. Ezért mondja: *A gyengét nem erősítettétek, a beteget nem gyógyítottátok, a sérültet nem kötöztétek be, az eltévedtet nem tereltétek vissza, és az elveszettet nem kerestétek meg* (Ez 34,4), mert önmagukat legeltették, nem a juhokat.

Ugyanezt fejezte ki Pál más szavakkal: *mindenki a maga dolgával törődik, nem pedig Krisztus Jézuséval* (Fil 2,21). Másutt pedig így mondja, *ne keresse senki a maga javát, hanem a másét* (1Kor 10,24). Krisztus azonban mindkét csoporttól megkülönbözteti magát. Azoktól, akik pusztítani jöttek, ezzel a kijelentéssel: *Én azért jöttem, hogy életük legyen, sőt bőségben éljenek* (Jn 10,10). Azoktól pedig, akik tétlenül nézik, hogy a farkasok elragadják a juhokat, azzal különbözteti meg magát, hogy nem hagyta el őket, hanem még életét is odaadta értük, hogy a juhoknak ne kelljen meghalniuk. Amikor ugyanis elhatározták, hogy megölik, nem változtatott tanításán, és nem árulta el a benne hívőket, hanem kitartott, és a halált választotta.

Ezért mondta újra meg újra: *Én vagyok a jó pásztor* (Jn 10,11). Mivel az elhangzottak még bizonyítatlan állításoknak tűnhettek (az, hogy *életemet adom*, nem sokkal később bizonyítást nyert; az viszont, hogy *életük legyen, sőt bőségben éljenek*, csak földi távozása után, az eljövendő világban teljesedik majd be), mit tesz hát? Az egyik állítást a másikkal teszi hitelessé. Abból, hogy az életét odaadja, bizonyítja, hogy az örök életet is ő adja. Ezt mondta Pál is: *Mert ha akkor, mikor ellenségei voltunk, megbékéltettünk Istennel Fia halála által, akkor, miután megbékéltettünk, még inkább üdvözíteni fog* (Róm 5,10). Másutt ismét: *Aki tulajdon Fiát nem kímélte, hanem mindnyájunkért odaadta, hogyan ne ajándékozna nekünk vele együtt mindent?* (Róm 8,32) Miért nem róják fel neki most is azt, amit korábban, amikor ezt mondták: *Te önmagadról teszel bizonyosságot: a te bizonyágtételed nem igaz?* (Jn 8,13) Azért, mert már sokszor elnémította őket, csodái pedig még nagyobb bátorságot adtak neki velük szemben.

Korábban ezt mondta: *a juhok hallgatnak a hangjára*, és követik őt (Jn 10,3–4). Hogy tehát senki ne kérdezhesse: Mi van akkor azokkal, akik nem hittek? Hallgasd meg, mit fűzött hozzá: *Én ismerem az enyéimet, és az enyéim ismernek engem* (Jn 10,14). Ezt fejezte ki Pál is: *Isten nem vetette el az ő népét, amelyet eleve kiválasztott* (Róm 11,2). Mózes pedig ezt mondta: Az Úr tudja, kik az övéi (vö. 4Móz 16,5; 2Tim 2,19). Azokról beszélek – mondja –, akiket eleve ismertem. Majd hogy ne gondold, az ismeret mindkét oldalon azonos mértékű, a folytatásban pontosítja kijelentését: *Én ismerem az enyéimet, és az enyéim ismernek engem. Az ismeret azonban nem egyenlő. Hol egyenlő tehát? Az Atya és köztem: ahogyan az Atya ismer engem, én is úgy ismerem az Atyát* (Jn 10,15).

Ha nem ezt akarta volna bizonyítani, miért fűzte volna hozzá ezt a mondatot? Mivel ugyanis sok helyen a sokaság körébe sorolja önmagát, nehogy valaki azt gondolja, hogy emberként ismeri az Atyát, hozzáfűzte: *ahogyan az Atya ismer engem, én is úgy ismerem az Atyát*. Ugyanolyan pontosan ismerem őt, ahogyan ő ismer engem. Ezért mondta ezt is: *senki sem ismeri a Fiút, csak az Atya, az Atyát sem ismeri senki, csak a Fiú* (Mt 11,27). Ezzel olyan sajátos ismeretről beszél, amilyennel senki más nem rendelkezhet.

Én életemet adom (Jn 10,15). Mindig ezt ismétli, hogy megmutassa: nem csaló. Amikor az apostol igaz tanítónak akarta bizonyítani magát, és a hamis apostolokkal állította szembe saját szolgálatát, ő is a veszélyekkel és a halállal igazolta magát: *igen sok verést szenvedtem el, sokszor forogtam halálos veszedelemben* (2Kor

11,23). Amikor Jézus azt mondta: *én vagyok a világosság* (vö. Jn 8,12), és hogy *én vagyok az élet* (vö. Jn 14,6), az esztelenek szemében ez önteltségnek tűnhetett. Abban azonban, hogy „meg akarok halni”, nem volt semmi, ami irigységre vagy féltékenységre adott volna okot. Ezért most nem mondják neki: *te önmagadról teszel bizonyosságot: a te bizonyágtételeid nem igaz* (Jn 8,13). Ez a kijelentés ugyanis nagy gondoskodásáról tanúskodott, hiszen még azokért is kész volt önmagát odaadni, akik megkövezték.

2. Ezért alkalmas pillanatban tér rá a pogányokról szóló beszédre. Ezt mondja ugyanis: *Más juhaim is vannak nekem, amelyek nem ebből az akolból valók; azokat is vezetnem kell* (Jn 10,16). Íme, ismét szerepel a „kell” szó, de nem kényszert fejez ki, hanem azt jelzi, hogy ez mindenképpen meg fog történni. Mintha ezt mondaná: Miért csodálkoztok azon, hogy ezek majd követnek engem, és a juhaim hallgatnak az én hangomra? Amikor majd másokat is láttok, akik követnek engem és hallgatnak a hangomra, akkor még inkább elámultok. Ne zavarjon meg, hogy azt mondja: *amelyek nem ebből az akolból valók* (Jn 10,16)! A különbség ugyanis csak a törvényt érinti, amint Pál is mondja: *Krisztus Jézusban nem számít sem a körülmetélkedés, sem a körülmetéletlenség* (Gal 5,6).

Azokat is vezetnem kell (Jn 10,16). Ezzel megmutatja, hogy mindkét nép szétzórátott, összekeveredett és pásztor nélkül maradt: azok is, ezek is, amíg el nem jött a jó pásztor. Majd előre meghirdeti jövőendő egységüket is: *egy nyáj lesz* (Jn 10,16). Ugyanezt fejezte ki Pál is, amikor ezt mondta: *hogy a kettőt egy új emberré teremtsen önmagában* (Ef 2,15).

Azért szeret engem az Atya, mert én odaadom az életemet, hogy azután újra visszavegyem (Jn 10,17). Mi lehetne ennél emberibb kijelentés, mint hogy a mi Urunk csak miattunk részesül majd szeretetben, azért, mert értünk meghal? Hogyan? Azelőtt talán nem szerette őt az Atya, hanem csak most kezdte szeretni? És mi lettünk az okai annak, hogy az Atya szereti őt? Látod, mennyire a mi szintünkre leereszkedve fogalmaz? Mit akar tehát itt bizonyítani? Mivel azt mondták róla, hogy idegen az Atyától, hogy csalo, és azért jött, hogy kárt és pusztulást okozon, ezt mondja: Ha más nem is, már az a tény is arra indított, hogy szeresselek titeket: az Atya annyira szeret benneteket, mint engem.; engem pedig azért szeret, mert meghalok értetek.

Ezenfelül azt is bizonyítani akarja, hogy nem akarata ellenére vállalkozik erre (hiszen ha akarata ellenére tenné, hogyan fakadhatna szeretet abból, ami történik?), és hogy az Atyának is mindenekfelett kedves ez. Ha pedig itt emberként beszél, ne csodálkozz! Ennek okát már sokszor elmondtuk, és fölösleges, sőt terhes volna ugyanazt újra ismételni. *Én odaadom az életemet, hogy azután újra visszavegyem. Senki sem veheti el tőlem: én magamtól adom oda. Hatalmam van arra, hogy odaadjam, és hatalmam van arra, hogy ismét visszavegyem* (Jn 10,17–18). Mivel már sokszor elhatározták, hogy megölik, ezt mondja: Ha én nem akarom, hiábavaló minden fáradozásotok. Az elsőből bizonyítja a másodikat: a halálból a feltámadást. Éppen ez a csodálatos és rendkívüli. Mindkettő újszerűen, a megszokott rendet meghaladó módon történt.

Figyeljünk pontosan arra, amit mond: *Hatalmam van arra, hogy odaadjam az életemet*. De kinek nincs hatalma arra, hogy odaadja a saját életét? Hiszen bárki megölheti magát, ha akarja. Csakhogy ő nem így érti. Hanem hogyan? Úgy van hatalmam arra, hogy odaadjam, hogy akaratom ellenére senki sem képes ezt megtenni. Ember esetében ez nem lehetséges. Mi ugyanis másképpen nem rendelkezhetünk életünk odaadásáról, csak úgy, ha megöljük magunkat. Ha viszont olyanok kezébe kerülünk, akik az életünkre törnek, és hatalmukban áll megölni bennünket, többé már nem mi rendelkezünk arról, hogy odaadjuk-e életünket, hanem akaratum ellenére is elvehetik tőlünk. Nála azonban nem így van: amikor mások az életére törtek, akkor is hatalmában állt, hogy ne adja oda.

Miután tehát ezt mondta: *Senki sem veheti el tőlem* (Jn 10,18), hozzátette: *Hatalmam van arra, hogy odaadjam az életemet*; vagyis: Egyedül én rendelkezem arról, hogy odaadjam. Rólatok ez nem mondható el. Hiszen sokan mások is rendelkezhetnek arról, hogy elvegyék tőlünk az életünket. Kezdetben azonban nem mondta ezt, mert szavai még nem találtak volna hitelre. Miután viszont tettei bizonyosságot szolgáltatottak róla, és hiába törtek sokszor az életére, nem tudták elfogni (hiszen számtalanszor kiszabadult a kezükből), akkor végre ki mondta: *Senki sem veheti el tőlem*. Ha pedig ez igaz, abból az is következik, hogy önként vállalja a halált. Ha ez igaz, akkor az is bizonyossá válik, hogy amikor csak akarja, képes lesz ismét visszavenni életét.

Ha már az is meghaladta az emberi lehetőséget, ahogyan meghalt, többé a másokban se kételkedj! Az ugyanis, hogy egyedül ő rendelkezik élete elengedése felett, azt is megmutatja, hogy ugyanazzal a hatalommal annak visszavétele

felett is ő rendelkezik. Látod, hogyan bizonyította az elsőből a másodikat, és hogyan mutatta meg a halálból kiindulva, hogy a feltámadása is vitathatatlan?

Ezt a parancsot kaptam Atyámtól (Jn 10,18). Miféle parancsot? Azt, hogy meghaljon a világért. Talán megvárta, hogy előbb hallja a parancsot, csak azután határozta el magát, és szüksége volt rá, hogy ezt megtudja? Ki mondana ilyet, ha van esze? Amint fentebb ezzel a kijelentésével: *azért szeret engem az Atya*, önkéntes elhatározását tette világossá, és megszüntette annak gyanúját, hogy ő és az Atya ellentétben állnak egymással, úgy itt is, amikor azt mondja, hogy parancsot kapott az Atyától, nem fejez ki mást, mint ezt, az Atyának is az tetszik, amit én teszek. Így amikor megölik, ne gondolják, hogy azért ölhették meg, mert az Atya magára hagyta és kiszolgáltatta őt; és ne vágják a fejéhez azt, amit később a szemére vetettek: *Másokat megmentett, magát nem tudja megmenteni* (Mt 27,42); továbbá hogy *Ha Isten Fia vagy, szállj le a keresztről!* (Mt 27,40) Hiszen éppen azért nem száll le, mert Isten Fia.

3. Majd hogy amikor ezt hallod: *ezt a parancsot kaptam Atyámtól*, ne gondold, hogy amit véghezvisz, nem az övé, ezért előre kijelentette: *A jó pásztor életét adja a juhokért*. Ezzel megmutatta, hogy a juhok az övéi, hogy mindaz, ami végbement, teljes egészében az ő saját műve volt, és hogy nem volt szüksége parancsra. Ha ugyanis szüksége lett volna parancsra, hogyan mondhatta volna: *én magamtól adom oda?* Aki ugyanis magától adja oda, annak nincsen szüksége parancsra. Megadja az okát is annak, hogy miért teszi ezt. Mi ez az ok? Az, hogy pásztor, mégpedig jó pásztor. A jó pásztornak pedig nincs szüksége valaki másra, aki erre indítsa. Ha ez már az emberek között is így van, mennyivel inkább igaz Istenre! Ezért mondta Pál is, hogy *megüresítette önmagát* (Fil 2,7). A parancs említése tehát itt semmi másra nem szolgál, mint hogy megmutassa, egy akaratlan van az Atyával. Ha pedig ilyen, az emberi szinthez alkalmazkodó módon fogalmazott, annak hallgatói gyengesége az oka.

Ismét meg hasonlítás támadt a zsidók között e beszédek miatt. Sokan így szóltak közülük: Ördög van benne, és nincs eszénél: mit hallgattok rá? Mások ezt mondták: Nem megszállott ember beszédei ezek. Vajon meg tudja-e nyitni az ördög a vakok szemét? (Jn 10,19–21) Mivel kijelentései meghaladták az emberi mértéket, és nem feleltek meg a megszokásnak, azt mondták róla, hogy ördög van benne. Ekkor már negyedszer illették ezzel. Korábban ugyanis ezt mondták: *Ördög van benned! Ki*

akar téged megölni? (Jn 7,20); majd ismét: Vajon nem jól mondjuk, hogy samáriai vagy te, és ördög van benned? (Jn 8,48); itt pedig, hogy Ördög van benne, és nincs eszénél: mit hallgattok rá? Pontosabban nem is negyedszer, hanem már sokadszor hallotta ezt tőlük. Az ugyanis, hogy ezt mondták: Vajon nem jól mondjuk, hogy ördög van benned?, nem azt jelzi, hogy másodszor vagy harmadszor, hanem hogy már sokszor mondták ezt. Mások ezt mondták: Nem megszállott ember beszédei ezek. Vajon meg tudja-e nyitni az ördög a vakok szemét? Mivel szavai alapján nem tudták elhallgattatni, a bizonyítékot végül a tettekből vették.

Mindenekelőtt már a szavai sem egy megszállott ember szavai. Ha azonban a szavai nem győznek meg benneteket, legalább tettei bírjanak jobb belátásra! Ha pedig ezek nem egy megszállott ember tettei, mégis meghaladják az emberi mértéket, nyilvánvaló, hogy isteni hatalom művei. Látod az érvelést? Azt, hogy mindez meghaladta az emberi mértéket, az teszi világossá, hogy azt mondták róla: *Ördög van benne*; azt pedig tettei bizonyították, hogy nem volt benne ördög. Mit tett tehát Krisztus? Semmit sem válaszolt erre. Korábban ugyan ezt felelte: *Bennem nincsen ördög (Jn 8,49)*, most azonban nem ad ilyen választ. Mivel tetteivel már bizonytságot szolgáltatott, ezután hallgatott. Válaszra sem voltak méltók azok, akik éppen azok miatt nevezték megszállottnak, amelyek miatt csodálniuk kellett volna, és Istennek tartaniuk őt. Mi szükség lett volna ezek után arra, hogy ő cáfolja meg őket, amikor egymással szembeszállva maguk cáfolták meg egymást? Ezért hallgatott, és mindent szelíden viselt el. De nemcsak ezért, hanem azért is, hogy bennünket mindenfajta méltányosságra és hosszútűrésre tanítson.

4. Őt kövessük hát példaként! Nemcsak hallgatott, hanem ismét eléjük állt, válaszolt kérdéseikre, és kimutatta gondviselő szeretetét. Bár azok nevezték megszállottnak, és azok mondták, hogy nincs eszénél, akikkel számtalan jót tett (nem is egyszer vagy kétszer, hanem sokszor), nemhogy nem állt bosszút rajtuk, hanem továbbra is jót tett velük. De mit beszélek jótéteményekről? Életét is odaadta értük, és miközben keresztre feszítették, értük könyörgött az Atyához (vö. Lk 23,34). Ezt kövessük mi is!

Krisztus tanítványának lenni ugyanis azt jelenti, hogy szelídek és méltányosak vagyunk. Hogyan tehetünk szert erre a szelídségre? Ha szüntelenül számba vesszük bűneinket, ha gyászolunk és könnyeket hullatunk. A lélek ugyanis,

amelyben ekkora fájdalom lakozik, nem engedi, hogy indulat és harag támadjon benne. Ahol gyász van, ott lehetetlen a harag; ahol szomorúság, onnan minden harag távol marad; ahol a lélek összetört, ott nincs helye indulatnak. A gyásztól ostorozott értelemnek ideje sincs arra, hogy haragra gerjedjen: keservesen sóhajtozik, és még keservesebben sír.

Tudom ugyan, hogy sokan nevetnek ennek hallatán, én azonban nem szűnök meg siratni azokat, akik nevetnek. E mostani időnk ugyanis a gyász, a siralom és a jajgatás ideje. Sokat vétkezünk szóval és cselekedettel egyaránt. Azokra pedig, akik ilyen vétkeket követnek el, a gyehenna vár, a tűztől zúgó, forrongó folyó és a királyságból való kirekesztés, ami mindennél súlyosabb. Mondd, amikor mindezekkel fenyegetnek, te nevetsz és dőzsölsz? Miközben Uradat haragra indítod, ő pedig fenyeget, te kényelmesen hátradőlve időzöl? Nem félsz, hogy ezzel magadnak gyújtasz lángoló kemencét?

Nem halod, mit kiált mindennap? *Éheztem, és nem adtatok ennem, szomjaztam, és nem adtatok innom* (Mt 25,42). *Menjetelek előlem, átkozottak, az ördögnek és angyalainak elkészített örök tűzre!* (Mt 25,41) Ezekkel fenyeget mindennap. De én adtam neki enni – mondja valaki. Mikor és hány napon át? Tíz vagy húsz napig? Ő azonban nemcsak ennyi időt kíván tőled, hanem azt az egész időt, ameddig a földön élsz. A szüzeknek is volt olajuk, de nem annyi, amennyi elegendő lett volna üdvösségükhöz. Ők is meggyújtották lámpásaikat, mégis kívül maradtak a mennyegzőn, mégpedig teljes joggal: lámpásaik ugyanis már a vőlegény érkezése előtt kialudtak (vö. Mt 25,3–12). Ezért sok olajra, azaz bőséges emberszeretetre van szükségünk. Hallgasd meg, mit mond a próféta: *Könyörülj rajtam kegyelmeddel, Istenem, töröld el hűtlenségemet nagy irgalmaddal!* (Zsolt 51,3) Nekünk is így, a tőlünk telhető nagy irgalommal kell könyörölnünk felebarátainkon. Amilyen módon szolgatársainkkal bánunk, úgy bánik majd velünk is az Úr.

Mi a nagy irgalom? Az, amikor nem fölöslegünkből adunk, hanem nélkülözésünk közepette is. Ha pedig még fölöslegünkből sem adunk, milyen reményünk marad? Hogyan szabadulunk meg azoktól a csapásoktól? Hová menekülhetünk, és hol találhatunk üdvösséget? Ha ugyanis a szüzek oly sok és hosszadalmas fáradozás után sehol sem találtak semmiféle vigasztalást, ki kel majd védelmünkre, amikor meghalljuk a minket megítélőnek azokat a félelmetes, vádló szavait: *Éheztem, és nem adtatok ennem* (Mt 25,42)? Ezt mondja ugyanis: *Valahányszor nem tettétek meg ezeket eggyel a legkisebbek közül, velem nem tettétek meg* (Mt 25,45).

Ezt nemcsak a tanítványokról mondja, és nem is csupán azokról, akik a szerzetesi életet választották, hanem minden hívő emberről.

Az ilyen ember, még ha rabszolga vagy a piactéren koldulók egyike is, ha hisz Istenben, méltó arra, hogy minden jóindulatban részesüljön. Ha pedig elnézzük, hogy az ilyen ember mezítelen vagy éhezik, ezeket a szavakat fogjuk hallani, mégpedig teljes joggal. Hiszen mi nehezet vagy terheset kért tőlünk? Kért-e bármi olyasmit, ami nem rendkívül könnyű és egyszerű? Nem azt mondta, beteg voltam, és nem gyógyítottatok meg, hanem ezt: *beteg voltam, és nem látogattatok meg* (Mt 25,43). Nem azt mondta, börtönben voltam, és nem szabadítottatok ki, hanem ezt: *börtönben voltam, és nem látogattatok meg* (Mt 25,43).

Minél könnyebbek tehát a parancsok, annál nagyobb büntetés vár az engedetlenekre. Mondd, mi könnyebb annál, mint odamenni és belépni a börtönbe? És mi lehet ennél kellemesebb? Amikor ugyanis látod, hogy némelyek bilincsben vannak, másokat szenny borít, ismét másoknak megnőtt a hajuk, és rongyokat viselnek; egyesek az éhségtől sorvadnak, és kutyaként futnak a lábadhoz; másoknak felhasogatták az oldalát; megint mások éppen bilincsben térnek vissza a piactérről, ahol egész nap koldultak, mégsem gyűjtötték össze a legszükségesebb élelmet sem, este pedig felügyelőik még azt a gyalázatos és kegyetlen szolgáltatást is behajtották rajtuk: még ha kőből volnál is, mindenképpen emberségesebbé válsz; még ha elpuhult és kicsapongó életet élsz is, mindenképpen józanabbá válsz, amikor mások szerencsétlenségében szemléled az emberi életet. Mindenképpen eszedbe jut majd az a félelmetes nap és a sokféle büntetés.

Ha mindezt újra meg újra végig gondolod, bizonyosan kiűződ magadból a haragot, az élvezetek hajszolását és a földi dolgok szeretetét, lelkedet pedig minden békés kikötőnél nyugodtabbá teszed. Az eljövendő ítélőszékről is józanul fogsz gondolkodni, megfontolva, hogy ha már az emberek igazságszolgáltatásában is ekkora rend uralkodik, és ekkora félelem és fenyegetés kíséri, mennyivel inkább így lesz Isten ítélőszéke előtt! *Mert nincs hatalom mástól, mint Istentől* (Róm 13,1). Aki tehát megadta a földi vezetőknak, hogy ilyen rendelkezéseket hozzanak, még inkább maga is végrehajtja mindezt.

5. Ha ugyanis nem volna ez a félelem, minden elveszne; hiszen még úgy is sokan átpártolnak a gonoszsághoz, hogy ekkora büntetések fenyegetik őket. Ha mindezt bölcsen végiggondolod, készségesebb leszel az irgalmasságra, és nagy boldogságot aratsz, sokkal nagyobbat annál, mint amellyel a színházból távozők térnek haza. Akik ugyanis onnan kelnek fel és távoznak, a vágy tüzeiben égnék. Miután meglátták azokat a színpadon könnyedén táncoló nőket, és számtalan sebet kaptak tőlük, háborgó tengerhez lesznek hasonlóvá: arcuk emlékképe, mozdulataik, szavaik, járásuk és minden más újra meg újra felrémlik szemük előtt, és ostromolja lelküket. Akik viszont a börtönből térnek haza, azokat semmi ilyen nem fenyegeti, hanem nagy nyugalomra és belső csendességre találhatnak.

A bilincsbe vertek látványa által keltett töredelem ugyanis kioltja bennük mindazt a tüzet. Ha pedig egy parázna, könnyűvérű nő találkozik azzal, aki a foglyoktól tart hazafelé, semmi hatással nem lesz rá. Mivel az ilyen benyomások iránt mintegy érzéketlenné vált, nem kerül annak a látványnak a hálójába: a parázna nő arca helyett ugyanis az ítélettől való félelem lebeg a szeme előtt. Ezért mondta az is, aki a gyönyör minden fajtáját végigpróbálta: *Jobb olyan házba menni, ahol gyászolnak, mint olyanba, ahol mulatnak* (Préd 7,2). Aki ezt megteszi, itt, a jelen életben nagy lelki bölcsességről tesz bizonyosságot, ott pedig, az ítéletkor olyan szavakat hall majd, amelyek számtalan áldással érnek fel.

Ne hanyagoljuk el tehát ezt a cselekedetet és szolgálatot! Még ha nem is tudunk élelmet vinni nekik, vagy pénzt adva segíteni rajtuk, szavainkkal megvigasztalhatjuk őket, talpra állíthatjuk összeroskadt lelküket, és sok más módon is segítségükre lehetünk: beszélhetünk azokkal, akik börtönbe juttatták őket, megértőbbekké tehetjük felügyelőiket, és mindenképpen segítünk rajtuk, még ha csak egy keveset is. Ha pedig azt mondod, hogy nem tekintélyes, valamirevaló és tisztességes emberek vannak ott, hanem gyilkosok, sírrablók, zsebmetszők, házasságtörők, kicsapongók és sokféle gonoszsággal terhelt emberek, ezzel újabb nyomós okot adsz arra, hogy időt töltsünk közöttük. Nem azt a parancsot kaptuk, hogy a jókon könyörüljünk, a gonoszokat pedig büntessük, hanem hogy mindenki iránt legyünk szeretettel. Ezt mondja ugyanis: *Legyetek hasonlók mennyei Atyátokhoz, mert ő felhossa napját gonoszokra és jókra, és esőt ad igazaknak és hamisaknak* (vö. Mt 5,45; Lk 6,36).

Ne vádold tehát keserűen mások vétkeit, és ne légy kérlelhetetlen bíró, hanem szelíd és emberszerető! Hiszen ha nem is lettünk házasságtörők, sírrablók vagy zsebmetszők, vannak más vétkeink, amelyek tízezer büntetést érdemelnek. Sokszor neveztük ostobának testvérünket, amiért a gyehenna büntetése jár; sóvár szemmel néztünk asszonyokra, ami már elkövetett házasságtörésnek számít; és ami mindennél súlyosabb: nem méltó módon részesülünk a misztériumokban, ami vétkessé tesz bennünket Krisztus testével és vérével szemben (vö. Mt 5,22.28; 1Kor 11,27). Ne kutassuk hát kíméletlenül mások hibáit, hanem gondoljunk a magunk dolgaira, és akkor nem leszünk többé ilyen embertelenek és kegyetlenek. Mindezekén kívül azt is mondhatjuk, hogy sok derék embert találunk majd ott, akik gyakran az egész várossal felérnek.

Abban a börtönben is, ahol József raboskodott, sok gonosz ember volt. Az igaz József mégis mindnyájuk gondját viselte, és velük együtt élt, miközben rejtve maradt, hogy valójában kicsoda (vö. 1Móz 39,20–23). Pedig egész Egyiptommal felért, mégis a börtönben lakott, és a bent levők közül senki sem tudta, kicsoda ő. Éppen így valószínű, hogy most is sok jó és derék ember van közöttük, még ha ezt nem is látja mindenki. Ha gondjukat viseled, azzal elnyered annak jutalmát, mintha mindnyájukért fáradoztál volna. De még ha egyetlen ilyen ember sincs közöttük, akkor is nagy lesz a jutalmad. A te Urad sem csak az igazakkal beszélt, miközben kerülte a tisztátalanokat, hanem nagy jóindulattal fogadta a kánaáni asszonyt, az átkozottnak és tisztátalannak tartott samáriai asszonyt, továbbá egy másik parázna nőt is, aki miatt a zsidók szemrehányást tettek neki. Befogadta és meggyógyította őket, és eltúrta, hogy a bűnös nő könnyeivel öntözze lábát. Ezzel arra tanította bennünket, hogy hajoljunk le a bűnben élőkhez (vö. Mt 15,21–28; Jn 4,7–42; Lk 7,36–50).

Ez ugyanis mindenekelőtt az emberszeretet. Mít mondasz? Rablók és sírrablók laknak a börtönben? Mondd, talán mindenki igaz, aki a városban lakik? Nincsenek-e közöttük sokan, akik még náluk is rosszabbak, és még szemérmetlenebbül rabolnak? Amazok legalább a magány és a sötétség mögé rejtőznek, és titokban követik el tetteiket; ezek viszont levetik álarcukat, nyíltan művelik gonoszságukat, erőszakosak, kapzsis és telhetetlenek. Nehéz ugyanis olyan embert találni, aki minden igaztalanságtól tiszta.

6. Ha nem is aranyat vagy több holdnyi földet ragadunk el, kisebb dolgokban és a rendelkezésünkre álló eszközökkel mégis ugyanazt tesszük csalással és lopással. Amikor szerződést kötünk, vagy valamit vennünk vagy eladnunk kell, mindenáron arra törekszünk, és azt erőltetjük, hogy értékénél kevesebbet fizessünk, és ezért mindent megteszünk, nem rablás ez? Nem lopás és kapzsiság? Ne mondd nekem, hogy nem házat vagy rabszolgákat ragadtál el! A tett jogtalanságát ugyanis nem az elvett javak mennyisége, hanem az eltulajdonító szándéka alapján kell megítélni. A jogtalanság és a jogosság ugyanúgy működik a nagy és a kis dolgokban egyaránt. Én ugyanúgy zsebmetszőnek nevezem azt, aki felvág egy erszényt, és kiveszi belőle az aranyat, de még azt is, aki a piaci árustól vásárolva lealkudja az áru jogos árának egy részét. Nemcsak az a betörő, aki áttöri a falat, és ellop valamit abból, ami odabent van, hanem az is, aki megrontja az igazságot, és elvesz valamit felebarátjától.

Ne menjünk el tehát saját vétkeink mellett, miközben mások bíráivá leszünk! Amikor az emberszeretetnek van itt az ideje, ne mások gonoszságát vizsgálgassuk, hanem gondoljunk arra, milyenek voltunk egykor mi magunk is, és legyünk végre szelídek és emberszeretők! Milyenek voltunk tehát? Hallgasd meg Pált: *Mert valamikor mi is esztelenek, engedetlenek, tévelygők voltunk, különféle kívánságok és élvezetek rabjai, gonoszságban és irigységben élők, egymástól gyűlöltek és egymást gyűlölők* (Tit 3,3). Másutt pedig azt mondja, hogy *a harag fiait voltunk természetünknel fogva* (Ef 2,3). Isten azonban látta, hogy mintegy börtönben voltunk, súlyos, vasnál is sokkal súlyosabb láncokkal megkötözve. Nem szégyellt minket, hanem eljött, belépett a börtönbe, és kivezetett onnan bennünket, akik tízezer büntetést érdemeltünk, bevitt országába, és az égnél is dicsőségesebbé tett, hogy mi is ugyanezt tegyük a magunk lehetőségeit kihasználva. Amikor ugyanis ezt mondja tanítványainak: *Ha tehát megmostam a ti lábatokat, én, az Úr és a Mester, nektek is meg kell mosnotok egymás lábát. Mert példát adtam nektek, hogy amint én tettem veletek, ti is úgy tegyetek* (Jn 13,14–15), ezt a törvényt nemcsak a lábmosásra írja elő, hanem minden másra is, amit velünk tett.

Gyilkos lakik a börtönben? *A jó cselekvésében pedig ne fáradjunk el!* (Gal 6,9) Sírabló vagy házasságtörő? Ne gonoszságán, hanem nyomorúságán induljunk könyörületre! Sokszor pedig – amint mondtam – olyan emberre is találunk ott, aki tízezer másikkal felér. Ha állandóan látogatod a foglyokat, nem maradsz le erről a zsákmányról. Ahogyan Ábrahám közönséges utazókat fogadott vendégül,

egyszer mégis angyalokkal találkozott, ugyanúgy mi is nagy emberekre találunk majd, ha rendszeresen végezzük ezt a szolgálatot (vö. 1Móz 18,1–8; Zsid 13,2).

Ha pedig szabad még valami meglepőt mondanom: nem az érdemel annyi dicséretet, aki egy nagy embert fogad be, mint az, aki egy nyomorult és szerencsétlen embert. Mert az előbbi tekintélye önmagában is erősen ösztönöz arra, hogy jót tegyenek vele. Akit viszont kitaszítottak és mindenki magára hagyott, annak egyetlen menedéke marad: jótevőjének könyörülete. Úgyhogy leginkább ez a tiszta emberszeretet. Aki egy csodált és kiváló embernek szolgál, gyakran azért teszi, hogy felkeltse az emberek figyelmét; aki viszont a kitaszított és reményvesztett ember gondját viseli, egyedül Isten parancsáért teszi. Ezért ha vendégséget rendezünk, azt a parancsot kapjuk, hogy *nyomorékokat és sántákat hívjunk meg* (Lk 14,13); ha pedig alamizsnát adunk, azt, hogy a legkisebbeken és a leginkább lenézetteken könyörüljünk. Ezt mondja ugyanis: *Valahányszor megtettétek ezeket akár csak egygyel is az én legkisebb testvéreim közül, velem tettétek meg* (Mt 25,40).

Mivel tehát tudjuk, milyen kincs rejlik ott, járunk be gyakran, és szerezzük meg azt! A színházak iránti buzgalmunkat fordítsuk a börtönök felé! Ha semmit sem tudsz bevinni, vidd be a szavaidból fakadó vigasztalást! Isten ugyanis nemcsak azt jutalmazza meg, aki táplálja a foglyot, hanem azt is, aki bemegy hozzá. Amikor belépsz, és talpra állítod remegő, rettegő lelkét: vigasztalod, segíted, megígéred, hogy védelmére kelsz, és bölcs belátásra vezeted, ezért is jelentős jutalmat kapsz. Ha odakint beszélsz ilyen dolgokról, sokan kinevetnek, mert a nagy jólét elpuhította őket.

Akiket viszont szerencsétlenség ért, azoknak lecsendesedett az értelme, és kellő figyelemmel hallgatják szavaidat, és egyetértenek, és jobba lesznek. Amikor Pál beszédet mondott, a zsidók sokszor kinevették; a foglyok viszont mélységes csendben hallgatták. Semmi sem teszi ugyanis annyira alkalmassá a lelket a bölcs belátásra, mint a szerencsétlenség, a megpróbáltatás és a ráneheződő szorongattatás. Gondoljuk tehát végig mindazt a jót, amelyet a börtönben levőkkel és önmagunkkal teszünk, ha állandóan közöttük forgolódunk. A piactéren töltött időt és haszontalan elfoglaltságainkat fordítsuk inkább erre, hogy őket is megnyerjük, önmagunkat pedig megörvendeztessük, és Isten dicsőségét szolgálva elnyerjük az örök javakat a mi Urunk Jézus Krisztus kegyelme és emberszeretete által, aki által és akivel együtt az Atyáé a dicsőség a Szentlélekkel együtt örökön-örökké. Ámen.

61. homília

Elérkezett Jeruzsálemben a templomszentelés ünnepe. Tél volt. Jézus a templomban, Salamon csarnokában volt. Ekkor körülvették a zsidók, és így szóltak hozzá: Meddig tartasz még bizonytalanságban bennünket? Ha te vagy a Krisztus, mondd meg nekünk nyíltan! (Jn 10,22–24)

1. Minden erény jó, de leginkább a gyöngédség és a szelídség (vö. 2Kor 10,1). Ez tesz bennünket emberré, ez különböztet meg az állatoktól, ez készít fel arra, hogy versenyre keljünk az angyalokkal. Ezért Krisztus is folyton hosszasan beszél erről az erényről, és arra int, hogy legyünk szelídek és gyöngédek. Nemcsak szavakkal tanít rá, hanem tettekkel is: hol eltűri, hogy arcul üssék, hol szidalmazzák és az életére törnek, ő pedig újra megjelenik azok között, akik az életére törnek. Hiszen ugyanazok vették körül, és kérdezték tőle: *Te vagy a Krisztus?* (vö. Jn 10,24), akik megszállottnak és samaritánusnak nevezték, sokszor meg akarták ölni, és kövekkel dobálták. (vö. Jn 8,48.59; 10,20) Ennyi és ilyen súlyos támadás után sem utasította el őket, hanem nagy gyöngédséggel válaszolt nekik.

De inkább vizsgáljuk meg az egész szakaszt az elejétől! *Elérkezett Jeruzsálemben a templomszentelés ünnepe. Tél volt* (Jn 10,22). Ez nagy ünnep volt, amelyet az egész nép megült. Nagy buzgósággal ünnepelték ugyanis azt a napot, amelyen újjáépült a templom, miután hazatértek a hosszú, perzsiai fogságból. Krisztus is ott volt ezen az ünnepen. Ettől kezdve ugyanis folyton Júdeában tartózkodott, mivel küszöbön állt szenvedése. *Ekkor körülvették a zsidók, és így szóltak hozzá: Meddig tartasz még bizonytalanságban bennünket? Ha te vagy a Krisztus, mondd meg nekünk nyíltan!* (Jn 10,24) Nem felelte ezt: Miért kérdeztek engem? Sokszor megszállottnak, őrültnek és samaritánusnak neveztetek, Isten ellenségének és csalónak tartottatok, nemrég pedig ezt mondtátok: *Te önmagadról teszel bizonytságot: a te bizonyágtételeled nem igaz* (Jn 8,13). Hogyan lehet, hogy mégis engem kérdeztek, és hogy tőlem akartok megtudni valamit, amikor elutasítjátok bizonyágtételemet? Semmi ilyesmit nem mondott, noha tudta, hogy gonosz szándékkal kérdezik. Az, hogy körülvették és ezt mondták: *Meddig tartasz még bizonytalanságban bennünket?* (Jn 10,24), mintha valamiféle vágyakozás és tanulni akarás jele lett volna, de a szándék, amellyel kérdeztek, romlott és alatomos volt. Minthogy tettei nem adtak teret rágalomnak és gyalázkodásnak, szavaiba viszont bele tudtak kötni, ha más értelemben vizsgálták őket, mint

ahogyan elhangzottak, folyton kérdésekkel álltak elő. Szavai alapján akarták elnémitani, és mivel tetteiben semmit sem tudtak kifogásolni, szavain akartak valami fogást találni. Ezért mondták: *Mondd meg nekünk!* (Jn 10,24), noha már sokszor megmondta. A samáriai asszonynak ugyanis ezt mondta: *én vagyok az, aki veled beszélek* (Jn 4,26), a vaknak pedig: *látod őt, és ő az, aki veled beszél* (Jn 9,37). Nekik is megmondta, ha nem is ugyanígy, hanem más szavakkal. Pedig ha lett volna bennük belátás, és helyesen akarták volna megvizsgálni a kérdést, ezek után már nekik kellett volna szavakkal megvallaniuk, hogy ő a Krisztus, hiszen ő maga tetteivel már sokszor megmutatta ezt. Most azonban figyeld meg önmagukból kifordult és viszálykodó lelkületüket! Amikor a sokasághoz beszél, és szavakkal tanítja őket, ezt mondják: *És te milyen jelt mutatsz?* (Jn 6,30) Amikor viszont tetteivel ad bizonyítékot, ezt mondják neki: *Ha te vagy a Krisztus, mondd meg nekünk nyíltan!* (Jn 10,24) Amikor tettei kiáltanak, szavakat keresnek, amikor pedig szavai tanítanak, tettekhez menekülnek: mindig az ellenkező oldalra helyezkednek.

Hogy nem tanulni akartak, azt a végkifejlet mutatta meg. Hiszen azt, akit állításuk szerint annyira hitelt érdemlőnek tartottak, hogy készek voltak elfogadni önmagáról szóló bizonyágtételét is, néhány szó után nyomban megkövezték volna. Ezért az is rosszindulatból történt, hogy körülvették és szorongatták. Maga a kérdés módja is elárulta ellenséges indulatukat: *Ha te vagy a Krisztus, mondd meg nekünk nyíltan!* (Jn 10,24) Pedig mindig nyíltan beszélt: mindig ott volt az ünnepeken, és semmit sem mondott titokban. Ők azonban csak azért álltak elő hízeglő szavakkal: *Meddig tartasz még bizonytalanságban bennünket?* (Jn 10,24), hogy szóra bírják, és újra valami fogást találjanak rajta.

Hogy mindenütt ezért kérdezgették, és nem azért, hogy tanuljanak tőle, hanem hogy beleköthessenek szavaiba, az nemcsak ebből az esetből, hanem sok más szakaszból is világos. Amikor például odamentek hozzá, és ezt kérdezték: *Szabad-e adót fizetni a császárnak, vagy sem?* (Mt 22,17), amikor a feleség elbocsátásáról beszéltek (vö. Mt 19,3), és amikor arról az asszonyról kérdezték, akinek állításuk szerint hét férje volt (vö. Mt 22,23–28), mindannyiszor lelepleződtek: nem tanulni vágyva, hanem gonosz szándékkal tették fel neki kérdéseiket. De akkor meg is fedtte ezért őket: *Képmutatók, miért kísértetek engem?* (Mt 22,18) Ezzel megmutatta, hogy ismeri titkos gondolataikat.

Itt viszont semmi ilyesmit nem mondott. Arra tanít bennünket, hogy ne mindig feddjük meg azokat, akik az életünkre törnek, hanem sok mindent viseljünk el gyengéden és szelíden. Minthogy tehát oktalanság volt a szavakra épülő bizonyosságot keresni, mikor tettei fennhangon hirdették, hogy kicsoda ő, hallgasd meg, hogyan válaszol nekik! Egyszerre utal arra, hogy fölöslegesen kérdezték, és hogy nem azért tették, hogy tanuljanak, ugyanakkor azt is megmutatja, hogy szavainál világosabb hangot hallatott: tetteinek hangját. *Hiszen – mondja – sokszor megmondtam nektek, de nem hisztek. Atyám nevében végzett cselekedeteim tanúskodnak mellettem* (Jn 10,25). Ezt mondogatták egymásnak mindig a közülük józanabbak: *Hogyan tehetne bűnös ember ilyen jeleket?* (Jn 9,16) Máskor pedig ezt: *Vajon meg tudja-e nyitni az ördög a vakok szemét?* (Jn 10,21) És hogy *senki sem képes megtenni azokat a jeleket, amelyeket te teszel, csak ha Isten van vele* (Jn 3,2). Amikor látták a jeleket, amelyeket tett, ezt mondták: *Vajon nem ő a Krisztus?* (Jn 4,29) Mások pedig így szóltak: *Amikor eljön a Krisztus, vajon több jelt tesz majd, mint amennyit ez tett?* (Jn 7,31) Sőt maguk is a jelek alapján akartak hinni benne, amikor ezt mondták: *És te milyen jelt mutatsz, hogy miután láttuk, higgyünk neked? Mit cselekszel?* (Jn 6,30)

2. Minthogy tehát azok, akiket ennyi cselekedet sem győzött meg, most úgy tettek, mintha egy puszta kijelentés meggyőzné őket, leleplezi gonoszságukat: Ha tetteimnek nem hisztek, hogyan hinnétek szavaimnak? Kérdéseitek tehát fölösleges. *Megmondtam nektek, de nem hisztek, mert nem az én juhaim közül valók vagytok* (Jn 10,25–26). Én mindent megtettem a magam részéről, amit a pásztornak meg kellett tennie. Ha pedig nem követtek engem, annak nem az az oka, hogy én nem vagyok pásztor, hanem az, hogy ti nem vagytok az én juhaim.

Az én juhaim hallgatnak a hangomra, és követnek engem. Én örök életet adok nekik, és nem vesznek el soha, és senki sem ragadhatja ki őket az én kezemből. Az én Atyám, aki nekem adta őket, mindennél nagyobb, és senki sem ragadhatja ki őket az Atya kezéből. Én és az Atya egy vagyunk (Jn 10,27–30). Figyeld meg, hogyan ösztönzi őket a követésére éppen azzal, hogy kizárja őket! Ti nem hallgattok rám – mondja – nem is vagytok a juhaim; akik viszont követnek, azok a nyájhoz tartoznak. Azért mondta ezt, hogy minden erejükkel törekedjenek arra, hogy a juhaivá legyenek. Majd az elnyerendő javak említésével felrázza őket, és vágyat ébreszt bennük.

Mit jelent ez? Talán csak az Atya hatalma miatt nem ragadhatja el őket senki, te pedig gyenge vagy, és nem tudod megőrizni őket? Semmiképpen! Hogy megértsd: az *Atyám, aki nekem adta őket* kijelentést miattuk tette, nehogy ismét Isten ellenségének nevezzék, miután azt mondta, hogy *senki sem ragadhatja ki őket az én kezemből*, a folytatásban megmutatta, hogy az ő keze és az Atyáé egy. Ha ugyanis nem így állna a helyzet, akkor az lett volna logikus, ha ezt mondja: az Atyám, aki nekem adta őket, mindennél nagyobb, és senki sem ragadhatja ki őket az én kezemből. Nem így szólt azonban, hanem ezt mondta: *az Atya kezéből*. Majd hogy ne gondold: ő maga gyenge, és a juhok csak az Atya hatalma miatt vannak biztonságban, hozzátette: *Én és az Atya egy vagyunk*. (Jn 10,30) Mintha ezt mondaná: Nem azért mondtam, hogy az Atya miatt senki sem ragadhatja el őket, mintha én magam gyenge volnék a juhok megőrzéséhez. Hiszen *én és az Atya egy vagyunk*. Itt a hatalom tekintetében mondja ezt, hiszen egész gondolatmenete erről szólt. Ha pedig hatalmuk ugyanaz, nyilvánvaló, hogy lényegük is ugyanaz.

Minthogy a zsidók számtalan módon ármánykodtak, és emberek zártak ki a zsinagógából, kijelenti, hogy minden fondorlatuk hiábavaló és haszontalan (vö. Jn 9,22.34). A juhok ugyanis Atyám kezében vannak, ahogyan a próféta mondja: *Íme, a tenyerembe véstelek be, szüntelenül előttem vannak falaid* (Ézs 49,16). A kéz egységét pedig úgy mutatja meg, hogy hol a sajátjának, hol az Atyáénak mondja. Amikor pedig „kézről” hallasz, ne valami érzékelhető dologra gondolj, hanem az erőre és a hatalomra! Ha pedig csak azért nem ragadhatta el őket senki, mert az Atya hatalmat adott neki, fölösleges lett volna hozzáfűznie: *Én és az Atya egy vagyunk*.

Ha ugyanis kisebb volna nála, rendkívül vakmerő kijelentés volna ez. Nem jelent ugyanis mást, mint hatalmuk egyenlőségét. A zsidók is megértették ezt, ezért *köveket ragadtak, hogy megkövezzék*. (vö. Jn 10,31) Ő azonban még így sem oszlatta el ezt a vélekedést és feltételezést. Pedig ha azok tévesen vélekedtek, helyre kellett volna igazítania őket, és ezt mondania: Miért teszitek ezt? Nem azért mondtam, hogy magamnak az Atyáéval egyenlő hatalmat tulajdonítsak. Most azonban éppen az ellenkezőjét teszi: megerősíti és megszilárdítja feltételezésüket, még akkor is, amikor már haragra gerjedtek.

Nem úgy védekezik az elhangzottak miatt, mintha helytelenül fogalmazott volna, hanem őket feddi meg, mert nem hozzá méltó módon vélekednek róla.

Amikor ugyanis ezt mondták: *Nem jó cselekedetért kövezünk meg téged, hanem istenkáromlásért, vagyis azért, mert te ember létedre Istenné teszed magad* (Jn 10,33), hallgasd meg, mit felelt: *Ha isteneknek mondta azokat, akikhez az Isten ígéje szólt, akkor ti hogyan mondhatjátok rólam, hogy káromlást szólok, mert azt mondtam: az Isten Fia vagyok?* (Jn 10,35–36) Ezt akarja mondani: ha azokat, akik kegyelemből kapták ezt, nem vádolják azért, mert isteneknek nevezik magukat, hogyan lehetne jogosan megfeddni azt, aki természeténél fogva rendelkezik ezzel? Ezt azonban még nem mondta ki így, hanem később bizonyította be. Előbb enyhített hangvételén, és visszafogottabban fogalmazott, amikor ezt mondta: *akit az Atya megszentelt, és elküldött* (Jn 10,36), majd miután lecsillapította haragjukat, világosan kimondta következtetését.

Egyelőre azért beszélt visszafogottabban, hogy befogadják szavait, később azonban rátért a magasztosabb kijelentésekre, és így szólt: *Ha nem az én Atyám cselekedeteit teszem, ne higgyetek nekem; de ha azokat teszem, akkor ha nekem nem is hinnétek, higgyetek a cselekedeteknek* (Jn 10,37–38). Látod, hogyan bizonyítja azt, amit mondtam: semmiben sem kisebb az Atyánál, hanem minden tekintetben egyenlő vele? Minthogy ugyanis lényegét lehetetlen volt meglátni, cselekedeteik egyenlőségéből és azonosságából bizonyítja hatalmuk teljes azonosságát.

3. És mit kell hinnünk? Mondd meg! Azt, hogy *én az Atyában vagyok, és az Atya énbennem* (Jn 10,38). Lényegemet tekintve ugyanis ugyanaz vagyok, mint az Atya, miközben Fiú maradok; ő pedig lényegét tekintve ugyanaz, mint én, miközben Atya marad. Aki engem megismer, megismerte az Atyát is; aki pedig az Atyát megismerte, a Fiút is megismerte. Ha azonban a Fiú hatalma kisebb volna, akkor a megismerésükre vonatkozó kijelentések sem lennének igazak. Nem lehet ugyanis az egyik lényegét vagy hatalmát egy másikéből megismerni.

Ekkor ismét el akarták fogni, de ő kimenekült a kezük közül. Jézus újra elment a Jordánon túlra, arra a helyre, ahol korábban János keresztelt, és ott maradt. Sokan mentek oda hozzá, és azt mondták, hogy János nem tett ugyan egyetlen csodát sem, de mindaz, amit János órála mondott, igaz volt (Jn 10,39–41). Amikor valami nagy és magasztos kijelentést tesz, gyorsan visszavonul, és kitér a haragjuk elől, hogy távollétében lecsillapodjon az indulatuk és megszűnjön. Akkor is ezt tette. Miért említi meg a helyet az evangélista? Hogy megtudd, azért ment oda, hogy emlékeztesse őket mindarra, ami ott történt, amit János ott mondott, és János

bizonyágtételére. Amikor ugyanis odaérkeztek, azonnal eszükbe jutott János. Ezért mondták: *János nem tett ugyan egyetlen csodát sem*. Különben hogyan jönne ide ez a megjegyzés? A hely azonban eszükbe juttatta Keresztelő Jánost, és visszaemlékeztek a bizonyágtételére.

Figyeld meg, milyen vitathatatlan következtetéseket fűznek egymáshoz! János egyetlen jelet sem tett, ő viszont tesz – mondják –, tehát már ebből is megmutatik fölénye. Ha tehát hittünk Jánosnak, noha egyetlen jelet sem tett, mennyivel inkább kell hinnünk Krisztusnak! Mivel pedig János tett bizonyágot róla, felmerülhetett volna, hogy csodajelek híján nem méltó a bizalomra. Ezért tették hozzá: *János nem tett ugyan egyetlen csodát sem, de mindaz, amit János őróla mondott, igaz volt*. Ezzel már nem János által bizonyították Krisztus hitelességét, hanem Krisztus tettei alapján Jánosét.

És ott sokan hittek benne (Jn 10,42). Sok minden vonzotta őket. Emlékeztek János szavaira: Krisztust önmagánál erősebbnek, továbbá világosságnak, életnek és igazságnak nevezte; és a többi hasonló kijelentésére is (vö. Mt 3,11; Jn 1,15; 3,31–36; 8,12; 14,6). Emlékeztek a felülről érkező hangra és a Lélekre is, aki akkor galamb alakjában jelent meg, és mindenki előtt rámutatott Krisztusra (vö. Mt 3,16–17; Jn 1,32–34). Mindezekhez járult a csodákból származó bizonyíték; ezekre tekintve megszilárdultak hitükben. Ha Jánosnak hinnünk kellett – mondják –, mennyivel inkább kell hinnünk Krisztusnak! Ha annak jelek nélkül hittünk, mennyivel inkább kell hinnünk ennek, akinek János bizonyágtétele mellett a jelekből származó bizonyága is megvan! Látod, milyen nagy hasznukra vált, hogy ezen a helyen időztek, és megszabadultak a gonosz emberek közelségétől? Ezért vonja el őket újra meg újra azok társaságától.

Láthatóan ugyanezt tette az Ószövetség idején is, amikor az egyiptomiaktól távol, a pusztában formálta és nevelte mindenben a zsidókat. Nekünk is azt tanácsolja, hogy ugyanezt tegyük: kerüljük a piactereket, a lármát és a nyugtalan-ságot, belső szobánkban pedig csendességben imádkozzunk (vö. Mt 6,6). A háborgástól mentes hajó hátszéllal halad, a világi ügyektől távol levő lélek pedig kikötőben nyugszik. Ezért a nőktől több bölcsességet lehetne várni, mint a férfiaktól, hiszen idejük nagy részét otthon töltik. Jákób is ezért maradt egyszerű és romlatlan lelkű: otthon lakott, és távol volt a közélet zajától. Nem ok nélkül mondja róla az Írás: *házában lakott* (1Móz 25,27 LXX). De otthon is nagy a nyüzsgés – mondja valaki. Azért, mert te így akarsz, és gondok sokaságát gyűjtöd

magad köré. A férfit, aki a piactereken és a bíróságokon forgolódik, kívülről érkező zavarok árasztják el, mint valami hullámok. A nő viszont, aki otthonában mint a bölcsesség iskolájában ül, és összeszedi gondolatait, képes lesz az imádságra, az olvasásra és az egyéb mennyei bölcsességre figyelni.

Ahogy a pusztában lakókat senki sem háborgatja, ugyanúgy az állandóan otthon levő nő is szakadatlan nyugalmat élvezhet. Ha pedig olykor mégis ki kell mennie, ez akkor sem szolgáltat okot a nyugtalanságra. A nőknek ugyanis csak akkor szükséges elhagyniuk otthonukat, amikor idejönnek, vagy amikor testük ápolása miatt fürdőbe kell menniük. Ideje nagy részét azonban otthon tölti, így maga is bölcs életet élhet, felindultan hazatérő férjét pedig lecsillapíthatja, rendet tehet gondolataiban, lenyesheti azok túlbujánzó és vad hajtásait, majd úgy bocsáthatja ismét útjára, hogy levetette mindazt a rosszat, amit a piactérről magával hozott, és magával viszi mindazt a jót, amit otthon tanult.

Semmi, de semmi sem képes úgy helyes rendre vezetni a férfit és tetszése szerint formálni lelkét, mint egy istenfélő és okos nő. A férfi sem barátai, sem tanítói, sem előljárói intését és tanácsát nem fogadja olyan készségesen, mint a feleségét. Az intésben ugyanis van valami kellemes, mert attól kapja, akit nagyon szeret. Sok olyan kemény és engedetlen férfit tudnék említeni, akik ezen a módon szelídültek meg. A feleség ugyanis megosztja vele asztalát, ágyát, a gyermeknemzést, beszélgetéseit és titkait, jövetelét és távozását és még sok minden más. Mindenben hozzá kötődik és úgy kapcsolódik hozzá, ahogyan a test kapcsolódik a fejhez. Ha értelmes és tapintatos, mindenki másnál alkalmasabb lesz arra, hogy férjéről gondoskodjék.

4. Ezért arra intelek benneteket, hogy ezt tekintsétek feladatotoknak, és adjatok jó tanácsokat férjeteknek. Mert ahogyan az erényre, úgy a gonoszságra is nagy hatással lehet az asszony. Asszony okozta Absalom és Amnón vesztét (vö. 2Sám 13–14), és asszony miatt került kis híján veszedelembe Jób is (vö. Jób 2,9–10). Asszony mentette meg Nábált a lemészárlástól (vö. 1Sám 25,14–35), és asszony őrzött meg egy egész népet (vö. Eszt 4–8). Debóra és Judit férfi hadvezérekhez méltó tetteket vittek véghez, és rajtuk kívül még számtalan más asszony is (vö. Bír 4–5; Judit 8–16). Ezért mondja Pál is: *Mert mit tudod te, asszony, vajon megmentheted-e a férjedet?* (1Kor 7,16)

Az apostolok korában pedig azt látjuk, hogy Perszisz, Mária és Priszka is részt vett az apostoli küzdelmekben (vö. Róm 16,3–6.12). Nektek is őket kell követnetek: ne csupán szavaitokkal, hanem tetteitekkel is vezessétek helyes útra férjeteiket! Hogyan taníthatunk a tetteinkkel? Ha azt látja, hogy nem vagy rossz természetű, nem kedveled a fényűzést és az ékszereket, nem követelsz tőle a szükségesnél több pénzt, hanem megelégszel azzal, amitek van, akkor, és csakis akkor fogadja majd el tanácsaidat.

Ha azonban szavaiddal bölcsességet hirdetsz, tetteiddel viszont az ellenkezőjét teszed, üres fecsegésnek tartja majd szavaidat. Ha viszont szavaiddal együtt tetteiddel is tanítod, elfogad majd téged, és jobban hallgat rád. Így például ne kívánj aranyat, gyöngyöket vagy drága ruhákat, hanem ezek helyett szemérmességet, erkölcsi tisztaságot és jóindulatot tanúsíts magad is, és ugyanezt kívánd meg tőle. Ha ugyanis el akarod nyerni férjed tetszését, lelkedet kell ékesítened, nem testedet díszítened és megrontanod.

A magadra öltött arany nem tesz annyira szeretetre méltóvá és kíváncsossá előtte, mint az erkölcsi tisztaság, az iránta tanúsított jóindulat és az, hogy akár életedet is kész vagy odaadni férjedért. Ezek sokkal inkább meghódítják a férfiakat. A külső ékesség inkább terhére van férjednek: szűkössé teszi anyagi helyzetét, és sok kiadást és gondot okoz neki. Az említett erények viszont szorosan feleségéhez kötik a férfit. A jóindulat, a barátság és a szeretet nem okoz gondot, és nem jár kiadással, hanem éppen ellenkezőleg.

A külső ékesség a megszokás következtében idővel unalmassá válik, a lélek ékessége viszont napról napra virágzik, és egyre nagyobb lángra lobbantja a szeretetet. Ha tehát tetszeni akarsz férjednek, ékesítsd lelkedet erkölcsi tisztasággal, istenfélelemmel és házad gondos vezetésével! Ezek sokkal inkább meghódítják, és sohasem veszítik el erejüket. Ezt az ékességet sem az öregség, sem a betegség nem pusztítja el. A test ékességét az idő múlása tönkreteszi, a betegség felemészti, és még sok más dolog is elpusztítja, a lélek ékessége azonban mindezek fölött áll. A külső ékesség irigységet kelt és féltékenységet szít, a lélek ékessége viszont minden ilyen betegségtől tiszta, és mentes minden hiú dicsőségvágytól. Így az otthoni ügyek is könnyebbé válnak, és a bevételekből is könnyebb lesz gazdálkodni, ha az arany nem testedet övezi és nem kezedet bilincseli, hanem a szükséges kiadásokat fedezi: a szolgák táplálására, a gyermekek szükséges gondozására és más hasznos célokra.

Ha azonban nem így történik, hanem az arany az asszony külsejét borítja, miközben férje szíve szorong, mi benne a nyereség? Mi a haszon? Bánkódó szíve nem engedi, hogy felesége szépsége érvényesüljön előtte. Hiszen jól tudjátok, még ha valaki a legszebb nőt látja is, nem tud gyönyörködni benne, amíg a lelke gyötrődik. Aki gyönyörködni akar, annak előbb örülnie és ujjongania kell. Ha minden aranyat az asszony testének díszítésére halmoznak fel, miközben szűkösség uralkodik a házban, férje semmi örömét nem leli benne. Ha tehát tetszeni akarunk férjünknek, örömet kell szereznünk neki.

Ezt pedig akkor tesszük, ha lemondunk a külső ékességről és a cicomáról. Mindez az esküvő idején még látszólag nyújt valamennyi gyönyörűséget, később azonban az idő múlásával elhervad. Ha a gyönyörű eget és a ragyogó napot (amelyek szépségéhez fogható testet megnevezni sem lehetne) a megszokás miatt már nem csodáljuk ugyanúgy, hogyan csodálhatnánk hosszasan egy felékesített testet? Azért mondom ezt, mert azt akarom, hogy azzal az egészséges ékességgel ékesítsétek magatokat, amelyet Pál előírt: *ne arannyal vagy gyöngyökkel, vagy drága ruhával, hanem azzal, ami azokhoz az asszonyokhoz illik, akik istenfőlőnek vallják magukat: jó cselekedetekkel* (1Tim 2,9–10). De talán a kívülről állóknak akarsz tetszeni, és azt akarod, hogy dicsérjenek? Ez a vágy egyáltalán nem illik szemérmes asszonyhoz. Ha azonban mégis erre vágysz, ezen a módon őket is lelkes csodálóiddá és erkölcsi tisztaságod magasztalóivá teheted. A külsőleg felékesített nőt ugyanis egyetlen józan és tisztességes férfi sem dicséri, csak a féktelenek és kéjszóvárak. Sőt valójában még ők sem dicsérik, hanem gyalázzák, mert szemük felizzik az asszony kihívó megjelenésétől. A lelkét ékesítő asszonyt viszont ezek is, azok is elfogadják, mert semmilyen rossz nem éri őket tőle, sőt még a bölcs életre is tanítást kapnak. Sok dicséretben lesz része az emberektől, Istentől pedig nagy jutalmat kap. Erre az ékességre törekedjünk tehát, hogy már itt is biztonságban éljünk, és elnyerjük az eljövendő javakat, amelyeket adjon meg mindnyájunknak a mi Urunk Jézus Krisztus kegyelme és ember-szeretete, akinek dicsőség örökkön-örökké. Ámen.

62. homília

Volt pedig egy beteg ember, Lázár, Betániából, Máriának és testvérének, Mártának a falujából. Mária volt az, aki megkente az Urat olajjal. (Jn 11,1–2)

1. Sokan megbotránkoznak, amikor azt látják, hogy az Istennek tetsző emberek közül valakit valamilyen csapás ér: beteg lesz, elszegényedik vagy más hasonló szenved el. Nem tudják, hogy éppen Isten legkedvesebb barátaira jellemző az ilyen szenvedés. Lázár is Krisztus barátai közé tartozott, mégis beteg lett. Erre utaltak azok is, akik elküldtek hozzá: *Íme, akit szeretsz, beteg* (Jn 11,3). De nézzük meg ezt a szakaszt az elejétől fogva!

Volt pedig egy beteg ember, Lázár, Betániából – mondja. (Jn 11,1) Nem véletlenül és nem ok nélkül mondta el, honnan származott Lázár, de az okot majd később fejtjük ki. Egyelőre maradjunk a tárgynál! Az sem haszontalan, hogy megismertet bennünket Lázár nővéreivel is, és még azt is hozzáfűzi, amiben Mária kitűnt: *Mária volt az, aki megkente az Urat olajjal* (vö. Jn 11,2). Ezen a ponton némelyek tanácstalanul kérdezik: Hogyan tűrhette Krisztus, hogy egy asszony ilyesmit tegyen vele?

Először is azt kell megértenünk, hogy ez nem az a parázna nő, akiről Máté, és nem is az, akiről Lukács ír, hanem másvalaki. Azok valóban parázna nők voltak, és sok bűn terhelte őket; ez a Mária viszont tiszteletre méltó és buzgó volt. Krisztus vendégül látásáról is nagy buzgósággal gondoskodott. Az evangélista megmutatja, hogy a nők is szerették Krisztust, ő mégis megengedte, hogy Lázár meghaljon. Miért nem hagyták ott beteg testvérüket, és mentek el Krisztushoz, ahogyan a százados és a királyi tisztviselő tette, miért csak üzenetet küldtek? Nagyon bíztak Krisztusban, és szoros kapcsolatban álltak vele. Másrészt gyenge asszonyok voltak, és a gyász is hatalmába kerítette őket. Később maguk mutatták meg, hogy nem azért jártak el így, mert nem tartották volna Krisztust képesnek arra, hogy segítsen. Világos tehát, hogy Mária nem azonos azzal az asszonnyal. De akkor azt az asszonyt miért fogadta Krisztus? – kérdezi valaki. Azért, hogy megszabadítsa a bűntől, megmutassa emberszeretetét, és megtanul, nincs olyan betegség, amely legyőzhetné jószágát. Ne csak azt nézd tehát, hogy befogadta, hanem azt is, hogyan változtatta meg!

Miért emlékeztet bennünket az evangélista erre a történetre? Pontosabban mire akar tanítani azzal, hogy ezt mondja: *Jézus szerette Mártát, ennek nővérét és*

Lázárt? (Jn 11,5) Arra, hogy soha ne háborogjunk és ne nehezteljünk, ha buzgó és Isten előtt kedves embereket betegség ér.

Íme, akit szeretsz, beteg (Jn 11,3). Szánalomra akarták indítani Krisztust, mert még emberként tekintettek rá. Ez világosan kitűnik abból, amit mondtak: *Uram, ha itt lettél volna, nem halt volna meg a testvérem* (Jn 11,21), és abból is, hogy nem azt mondták: *íme, Lázár beteg, hanem hogy íme, akit szeretsz, beteg* (Jn 11,3). Mit felelt erre Krisztus? *Ez a betegség nem halálos, hanem az Isten dicsőségét szolgálja, hogy általa megdicsőüljön az Isten Fia* (Jn 11,4). Figyeld meg, hogyan mondja ismét egynek a maga és az Atya dicsőségét! Miután ugyanis azt mondta, *Isten dicsőségét, hozzátette, hogy általa megdicsőüljön az Isten Fia* (Jn 11,4).

Ez a betegség nem halálos (Jn 11,4). Mivel két napig még ott akart maradni, egyelőre ezzel az üzenettel küldte vissza a küldötteket. Ezért csodálhatjuk Lázár nővéreit: bár azt hallották, hogy a betegség nem halálos, majd látták, hogy testvérük meghalt, a történet látszólagos ellentmondása ellenére sem botránkoztak meg. Így is odamentek Krisztushoz, és nem gondolták, hogy valótlant mondott. A „hogy” itt nem az okot, hanem az eredményt jelöli. A betegség más okból következett be, Krisztus azonban Isten dicsőségére használta fel. Miután ezt mondta, még két napig ott maradt. Miért maradt ott? Azért, hogy Lázár meghaljon, és eltemessék, és senki se mondhassa, hogy még halála előtt támasztotta fel; hogy csupán kábulat, ernyedtség vagy ájulás volt, nem pedig halál. Ezért maradt ilyen sokáig, hogy már az oszlás is meginduljon, és ki lehessen mondani: *Uram, már szaga van* (vö. Jn 11,39).

Ezután így szólt tanítványaihoz: *Menjünk ismét Júdeába!* (Jn 11,7) Miért jelenti be itt előre, amikor máskor sehol sem tette? A tanítványok nagyon féltek. Mivel ilyen állapotban voltak, előre szólt nekik, hogy a váratlan bejelentés ne zavarja meg őket. Mit feleltek a tanítványok? *Mester, most akartak megkövezni a zsidók, és ismét oda mégy?* (Jn 11,8) Féltették őt is, de még inkább önmagukat, mert még nem jutottak el az érettségre. Ezért mondta a félelemtől megrendült Tamás: *Menjünk el mi is, hogy meghaljunk!* (vö. Jn 11,16) Gyengébb és hitlenebb volt ugyanis a többiekénél. De figyeld meg, hogyan bátorítja őket Jézus szavaival: *Nem tizenkét órája van a nappalnak?* (Jn 11,9) Ezzel vagy azt mondja, hogy akinek a lelkét semmi rossz sem terheli, azt nem éri semmi baj; mert baj csak azt éri, aki gonoszul cselekszik (ezért nekünk nem kell félnünk, hiszen semmi halálra méltót nem tettünk), vagy azt, hogy aki látja e világ világosságát, biztonságban van. Ha pedig biztonságban van az, aki e világ világosságát látja,

mennyivel inkább az, aki velem van, feltéve, hogy nem hagy el engem! Miután ezekkel felbátorította őket, megindokolja, miért kell odamenniük is, és azt is jelezte, hogy nem Jeruzsálembe készülnek, hanem Betániába: *Lázár, a mi barátunk elaludt, de elmegyek, hogy felébresszem* (Jn 11,11). Vagyis nem azért térek vissza, hogy ismét a zsidókhoz szóljak és szembeszálljak velük, hanem hogy felébresszem barátunkat. A tanítványok ezt felelték: *Uram, ha elaludt, meggyógyul* (Jn 11,12). Ezt nem minden hátsó szándék nélkül mondták, hanem azért, mert meg akarták akadályozni, hogy odamenjen. Azt monddod, hogy alszik? Akkor nem sürgős elindulni. Pedig éppen azért mondta: „a mi barátunk”, hogy megmutassa, mennyire szükséges a jelenléte.

2. Mivel továbbra is vonakodtak, akkor nyíltan kimondta: *Lázár meghalt* (Jn 11,14). Korábban azért fogalmazott úgy, mert meg akarta mutatni, mennyire távol áll tőle minden dicsekvés. Mivel azonban nem értették meg, hozzátette: *Lázár meghalt. Örülök miattatok* (vö. Jn 11,14–15). Miért „miattatok”? Azért, mert úgy mondtam meg előre a halálát, hogy nem voltam ott, és amikor feltámasztom, senki sem gyaníthat csalást. Látod, hogy a tanítványok még mennyire éretlenek voltak, és még nem ismerték úgy Krisztus hatalmát, ahogyan kellett volna? A közben rájuk törő félelem akadályozta meg őket ebben: felkavarta és összezavarta lelküket. Amikor azt mondta: *elaludt*, hozzátette: *elmegyek, hogy felébresszem* (Jn 11,11). Amikor viszont azt mondta: *Lázár meghalt*, már nem tette hozzá: *elmegyek, hogy feltámasszam* (vö. Jn 11,14). Nem akarta ugyanis szavakkal előre meghirdetni azt, amit majd tettekkkel bizonyít, és ezzel mindenütt arra tanít bennünket, hogy kerüljük a hiú dicsőséget, és ne ígérgezzünk meggondolatlanul.

Ha pedig a százados esetében, annak kérésére mégis így szólt: *Elmegyek, és meggyógyítom* (Mt 8,7), ezt azért mondta, hogy megmutassa a százados hitét. Ha valaki megkérdezné, hogyan érthették a tanítványok Jézus mondását testi alvásra utalónak, és miért nem ismerték fel már abból is, hogy a halálról van szó, amikor ezt mondta: *elmegyek, hogy felébresszem* (Jn 11,11) (hiszen esztelen-ség lett volna azt gondolniuk, hogy tizenöt stadionnyi utat tesz meg csupán azért, hogy felébressze), azt felelnék: úgy gondolták, ez is egyike azoknak a talányos kijelentéseknek, amelyekkel gyakran szólt hozzájuk. Mindnyájan féltek tehát a zsidók támadásától, Tamás azonban a többieknél is jobban. Ezért mondta: *Menjünk el mi is, hogy meghaljunk vele együtt!* (Jn 11,16) Némelyek szerint maga is meg akart halni, de nem erről van szó: kijelentése inkább gyávaságáról

tanúskodik. Krisztus mégsem dorgálta meg, mert egyelőre elhordozta gyengeségét. Később azonban mindnyájuknál erősebbé és rendíthetetlenné vált.

Éppen ez a csodálatos: aki a kereszttel előtt ilyen gyenge volt, azt a kereszttel után, amikor már hitt a feltámadásban, mindenkinél buzgóbbnak látjuk. Ilyen nagy Krisztus ereje! Aki Krisztussal együtt sem mert elmenni Betániába, később, amikor már nem látta Krisztust, csaknem az egész földkerekséget bejárta, és olyan népek között forgolódott, amelyek az életére törtek, és meg akarták ölni. Ha Betánia csak tizenöt stadionnyira, azaz szűk három kilométerre volt, hogyan lehetett Lázár már negyednapos? Jézus két napig maradt ott; az ott-maradását megelőző napon érkezett hozzá a küldött a hírrel, és Lázár még ugyanazon a napon meghalt. Ezután Jézus éppen a negyedik napon érkezett meg. Ezért várta meg azt is, hogy hívják, és nem ment kéretlenül, nehogy bárki előre megrendezettnek gondolja a történeteket. Maguk a szeretett nővérek sem mentek el hozzá, hanem másokat küldtek.

Betánia mintegy tizenöt stadionnyira volt Jeruzsálemtől (Jn 11,18). Ebből kitűnik, hogy valószínűleg sokan voltak ott Jeruzsálemből. Az evangélista mindjárt hozzá is teszi, hogy a zsidók közül sokan vigasztalták őket (vö. Jn 11,19). Miért vigasztalták a Krisztus által szeretett nővéreket, holott már megegyeztek abban, hogy aki Krisztusnak vallja őt, azt kizárják a zsinagógából? (vö. Jn 9,22) Vagy a szerencsétlenség súlya miatt tették, vagy előkelő származásuk iránti tiszteletből, vagy pedig azok mentek el hozzájuk, akik nem tartoztak a gonoszok közé. Közülük ugyanis sokan hittek is Krisztusban.

Az evangélista azért mondja el mindezt, hogy bizonyossá tegye: Lázár valóban meghalt. Miért nem vitte magával Márta a testvérét, amikor Krisztus elé ment? Négyszemközt akart találkozni vele, és elmondani, mi történt. Miután pedig Krisztus jó reménységet ébresztett benne, elment, hívta Máriát, Mária pedig elébe ment, amikor a gyász még javában tartott. Látod, milyen lángoló volt a szeretete? Ő az, akiről ezt mondta az Úr: *Mária a jó részt választotta* (Lk 10,42). Akkor miért látszott Márta buzgóbbnak? – kérdezhetné valaki. Márta nem volt buzgóbb: Mária ugyanis nem hallotta, hogy Jézus megérkezett. Sőt Márta volt a gyengébb. Hiszen bár ennyi mindent hallott, mégis ezt mondta: *Uram, már szaga van, hiszen negyednapos* (Jn 11,39). Mária viszont, noha semmit sem hallott, semmi ilyesmit nem mondott, hanem azonnal hitt, és így szólt: *Uram, ha itt lettél volna, nem halt volna meg a testvérem* (Jn 11,32).

3. Látjátok, milyen bölcs lelkületről tesznek tanúságot ezek az asszonyok, noha ismeretük még nem volt teljes? Amikor meglátták Krisztust, nem kezdtek azonnal siránkozni, jajveszékelni és sikoltozni. Mi rendszerint ezt tesszük, amikor meglátjuk, hogy ismerőseink jönnek, hogy osztozzanak gyászunkban; ők viszont azonnal csodálattal fordultak Mesterükhöz. Mindketten hittek ugyan Krisztusban, de még nem úgy, ahogyan kellett volna. Még nem tudták pontosan sem azt, hogy Isten, sem azt, hogy mindezt saját erejével és hatalmával teszi. Krisztus mindkettőre megtanította őket. Hogy ezt nem tudták, az a szavaikból kitűnik: *Uram, ha itt lettél volna, nem halt volna meg a testvérünk* (vö. Jn 11,21). Majd hozzátették: *De most is tudom, hogy amit csak kérsz az Istentől, megadja neked az Isten* (Jn 11,22). Úgy beszéltek róla, mint valamely erényes és Isten előtt kedves emberről. Figyeld meg, mit mond Krisztus: *Feltámad a testvéred!* (Jn 11,23) Ezzel először is azt cáfolja meg, amit Márta így fejezett ki: *amit csak kérsz* (Jn 11,22). Nem azt mondta: kérem, hanem mit? *Feltámad a testvéred!*

Ha ezt mondta volna: Asszony, még mindig lefelé tekintesz? Nincs szükségem más segítségére, mindent a saját erőmből teszek, ez túlságosan fölényesen hangzott volna, és megütközést keltett volna az asszonyban. Amikor azonban ezt mondta: *Feltámad a testvéred!* (Jn 11,23), szükségképpen középutat választott megfogalmazásában, az ezután következő szavakkal pedig arra is utalt, amit az imént mondtam. Amikor ugyanis Márta ezt mondta: *Tudom, hogy feltámad a feltámadáskor, az utolsó napon* (Jn 11,24), Krisztus még világosabban feltárta saját hatalmát: *Én vagyok a feltámadás és az élet* (Jn 11,25). Ezzel megmutatta, hogy nincs szüksége másvalakinek a segítségére, ha egyszer ő maga az élet. Ha más segítségére szorulna, hogyan lehetne ő maga *a feltámadás és az élet*? Ezt nem mondta ki ilyen nyíltan, hanem csak utalt rá. Amikor pedig Márta ismét ezt mondta: *amit csak kérsz* (Jn 11,22), ő így szólt: *aki hisz én bennem, ha meghal is, él* (Jn 11,25). Ezzel megmutatta, hogy ő maga a javak adományozója, és tőle kell kérni.

És aki él, és hisz én bennem, az nem hal meg soha (Jn 11,26). Figyeld meg, hogyan emeli fel Márta értelmét! Nem csupán Lázár feltámasztása volt ugyanis a cél, hanem Mártának és a többi jelenlévőnek is meg kellett ismerniük a feltámadás igazságát. Ezért még Lázár feltámasztása előtt bölcsességre tanítja őket szavaival. Ha pedig ő maga a feltámadás és az élet, akkor nincs egyetlen helyhez kötve, hanem mindenütt jelen van, és képes gyógyítani.

Ha tehát úgy szóltak volna, mint a százados: *csak egy szót szólj, és meggyógyul a szolgálóm* (Mt 8,8), megtette volna ezt. Mivel azonban magukhoz hívták, és arra kérték, hogy menjen el hozzájuk, ezért leereszkedik hozzájuk, hogy kiemelje őket a róla alkotott földhözragadt felfogásukból, és elmegy arra a helyre. Miközben pedig leereszkedik hozzájuk, azt is megmutatja, hogy távollétében is képes gyógyítani; éppen ezért késlekedik. A kegyelem ugyanis nem vált volna nyilvánvalóvá, ha azonnal megadja, még mielőtt a holttest bűze terjengeni kezdett volna. Honnan tudott az asszony az eljövendő feltámadásról? Sokszor hallotta, hogy Krisztus a feltámadásról beszél, most azonban látni is szeretne volna. Figyeld meg, hogy még mindig mennyire földhözragadtan gondolkodik! Amikor ugyanis ezt hallotta: *Én vagyok a feltámadás és az élet*, még ekkor sem mondta, hogy támaszd fel őt. Mit felelt? *Én hiszem, hogy te vagy a Krisztus, az Isten Fia* (Jn 11,27). Mit mondott erre neki Krisztus? *Aki hisz énbenem, ha meghal is, él* (Jn 11,25) – itt a testi halálról beszélt –, és *aki él, és hisz énbenem, az nem hal meg soha* (Jn 11,26) – ezzel pedig a másik halált jelölte.

Mivel tehát én vagyok a feltámadás, ne rendülj meg attól, hogy már meghalt, hanem higgy! Hiszen ez nem igazi halál. Először tehát megvigasztalta Mártát a történetek miatt, és reménységet ébresztett benne, amikor ezt mondta: *Feltámad a testvéred!*, majd pedig ezt: *Én vagyok a feltámadás*. Megmutatta azt is, hogy ha Lázár feltámadása után ismét meghal, semmi baja sem lesz. Ezért ettől a haláltól nem kell megrettenni. Szavainak ez az értelme: sem ő nem halt meg, sem ti nem fogtok meghalni. *Hiszed-e ezt?* Az asszony így felelt: *Igen, Uram, én hiszem, hogy te vagy a Krisztus, az Isten Fia, akinek el kell jönnie a világba.* (Jn 11,26–27) Úgy vélem, az asszony nem értette meg az elhangzottakat. Azt felismerte, hogy valami nagy dologról van szó, de az egész nem fogta fel. Ezért másra felelt, mint amiről Jézus kérdezte. Addig azonban eljutott, hogy megszűnt a gyásza. Ilyen ereje van Krisztus szavainak. Ezért Márta indult el elsőként, Mária pedig követte. Mesterük iránti szeretetük nem engedte, hogy túlságosan átérezzék pillanatnyi gyászukat. A kegyelemhez tehát az asszonyok bölcs lelkülete is társult.

4. Manapság azonban a többi rosszal együtt ez a betegség is elhatalmasodott az asszonyokon: látványosságot rendeznek siránkozásukból és jajveszékélésükből, lemeztelenítik karjukat, tépik hajukat, és barázdákat vésnek körmeikkel az arcukba. Van, aki gyászában teszi ezt, más feltűnési vágyból és hiúságból, megint más feslettségből; karjukat is lemeztelenítik, méghozzá férfiak szeme láttára.

Mit művelsz, asszony? Mondd csak: szemérmetlenül lemezteleníted magad a piactér kellős közepén, férfiak jelenlétében, holott Krisztus testének tagja vagy? Tépdersed a hajad, megszaggatod a ruhádat, hangosan jajveszékelsz, asszonyok karát gyűjtöd magad köré, az őrjöngő nők képét idézed, és nem gondolod, hogy ezzel megbántod Istent? Micsoda örület ez! Nem nevetnek-e rajtunk a pogányok? Nem gondolják-e majd, hogy tanításunk csupa mese? Ezt mondják majd: Nincs feltámadás; a keresztények tanítása csupán nevetség, csalás és színjáték. Hiszen asszonyaik úgy jajveszékelnének, mintha ezután már semmi sem volna; nem figyelnek a könyveikbe vésett szavakra. Mindez pusztá koholmány – ezt mutatják meg. Ha ugyanis hinnék, hogy az elhunyt nem halt meg, hanem jobb életre költözött, nem siratnák úgy, mint aki már nem létezik, nem marcangolnák magukat így, és nem hallatnának ilyen kiáltásokat, melyekből hitetlenségük csordul ki szájukon: Soha többé nem látlak, soha többé nem kaplak vissza. Az egész tanításuk csupán mese. Ha pedig a javak legfőbbikében ennyire kételkednek, annál inkább kétségbe vonják többi szent tanításukat.

Még a pogányok sem viselkednek ilyen gyámoltalanul; sokan tanúsítottak közöttük bölcs lelkületet. Egy pogány asszony, amikor meghallotta, hogy fia elesett a háborúban, azonnal megkérdezte: Hogyan állnak a város ügyei? Amikor egy másik, koszorús filozófus meghallotta, hogy fia a hazájáért esett el, levette koszorúját, és megkérdezte, melyik a két fia közül. Miután megtudta, melyikük esett el, nyomban visszatette a koszorút. Sokan fiaikról és leányaikról is lemondtak, hogy lemészárolják azokat a démonok tiszteletére. A spártai asszonyok pedig arra intették fiaikat, hogy vagy pajzsukkal térjenek haza a háborúból, vagy pajzsukon térjenek haza holtan. Ezért szégyenkezem: a pogányok ilyen bölcsen gondolkodnak, mi pedig szégyenteljesen viselkedünk. Akik semmit sem tudnak a feltámadásról, úgy cselekszenek, mint akik tudnak róla; akik pedig ismerik, úgy, mint akiknek fogalmuk sincsen erről. Sokan még azt is, amit Isten kedvéért nem tesznek meg, az emberek előtti szégyenérzetből mégis gyakran megteszik. A tehetősebb asszonyok ugyanis nem tépik a hajukat, és nem meztelenítik le a karjukat. Mégis a legsúlyosabb feddésre méltók: nem azért, mert nem teszik ezt, hanem mert nem Isten iránti tiszteletből tartózkodnak tőle, csupán azért, hogy ne hozzanak szégyent magukra. Az emberek előtti szégyenérzet tehát erőt vesz a gyászon, az istenfélelem azonban nem? Hogyan ne érdemelnék ki ezzel a legsúlyosabb feddést? A szegény asszonyoknak tehát istenfélelemből kellene azt tenniük, amit a gazdagok gazdagságuk miatt tesznek. Most azonban minden

éppen ellenkezőleg történik: amazok hiúságból uralkodnak magukon, emezek pedig lelki erőtlenségük miatt viselkednek szégyenteljesen.

Mi lehet rosszabb ennél a visszásságnál? Mindent az emberek kedvéért, mindent a földi dolgokért teszünk. Oktalan, nevetséges szavakat mondanak. Az Úr ezt mondja: *Boldogok, akik sírnak* (Mt 5,4) – azokról beszél, akik bűneiket siratják. Bűneit azonban senki nem siratja, és elveszett lelkével senki nem törődik. Amit viszont nem parancsoltak meg nekünk, azt megteesszük. Hogyan? – kérdezed. Lehetséges volna, hogy az ember ne sírjon? Én sem ezt tiltom, hanem azt, hogy magadat verd, és mértéktelenül gyászolj. Nem vagyok sem embertelen, sem könyörtelen. Tudom, hogy ilyenkor megmutatkozik az emberi természet gyengesége, és hogy vágyódik a megszokott, mindennapos együttlét után. Lehetetlen, hogy ne szomorkodjunk. Ezt Krisztus is megmutatta, hiszen Lázár miatt ő is könnyekre fakadt (vö. Jn 11,35). Tégy te is így! Sírj, de csendesen, méltósággal és istenfélelemmel! Ha így sírsz, nem azért teszed, mert kételkedsz a feltámadásban, hanem mert nehezen viseled az elválást.

5. Hiszen azokat is megkönnyezzük, akik útra kelnek és elmernek; ezt azonban nem úgy tesszük, mint akik lemondtak róluk. Te is úgy könnyezz, mint aki útra kelőt búcsúztat! Nem törvényt szabok ezzel, csupán gyengeségedhez alkalmazkodom. Ha ugyanis az elhunyt bűnös volt, és sokszor megbántotta Istent, akkor sírnunk kell. Sőt, nem csupán sírnunk kell (hiszen ez semmit sem használ neki), hanem meg kell tennünk mindazt, ami némi vigaszt szerezhet számára: alamizsnát kell adnunk, és felajánlásokat kell tennünk. Annak viszont örülnünk is kell, hogy gonoszságának útja megszakadt. Ha pedig igaz volt, még inkább örvendoznunk kell, mert már biztonságban van, és megszabadult attól a bizonytalanságtól, amelyet a jövő rejt magában. Ha fiatal volt, azért, mert hamar megszabadult az élet közben leselkedő bajoktól; ha pedig öreg, azért, mert betelt a kíváncsnak tartott hosszú élettel, és úgy távozott. Te azonban ahelyett, hogy ezeket fontolgatnád, arra ösztönzöd szolgálóidat, hogy verjék magukat, mintha ezzel tisztelnéd az eltávozottat, holott ez a legnagyobb gyalázat. Az elhunytat ugyanis nem siránkozással és jajveszékeléssel tiszteljük meg, hanem himnuszokkal, zsoltárénekléssel és feddhetetlen étellel. Aki igazként távozott el, angyalok kíséretében megy tovább akkor is, ha földi maradványai mellett senki sincs jelen. A romlott embernek viszont akkor sem lesz semmi haszna, ha az egész város kikíséri.

Meg akarsz tisztelni az eltávozottat? Más módon tiszteld meg: alamizsnával, jótéteményekkel és egyházi szolgálatokkal! Mi haszna van a sok siránkozásnak? Hallottam azonban még ennél is szörnyűbbet: sok asszony éppen siránkozásával vonz magához szeretőket, mert heves mellverésével azt a látszatot kelti magáról, hogy mennyire szerette a férjét. Micsoda ördögi gondolat! Micsoda sátáni lelemény! Meddig maradunk még csupán *por és hamu* (vö. 1Móz 18,27), meddig csupán test és vér (vö. 1Kor 15,50)? Tekintsünk fel az égre, és fordítsuk gondolatainkat a lelki dolgok felé! Hogyan feddhetnénk meg a pogányokat? Hogyan inthetnénk őket, ha magunk ilyeneket teszünk? Hogyan beszélhetnénk nekik a feltámadásról vagy a keresztény bölcsesség többi részéről? Hogyan élhetnénk mi magunk biztonságban? Nem tudod, hogy *a szomorúság halált hoz* (Sir 38,18)? Mivel elhomályosítja a lélek tisztánlátását, nemcsak azt akadályozza meg, hogy meglássuk, mit kell tennünk, hanem súlyos kárt is okoz.

Ha az előbbi módon gyászolunk, Istent is megbántjuk, és sem magunknak, sem az eltávozottnak nem használunk; ha viszont így teszünk, Isten tetszésére élünk, és az emberek megbecsülését is elnyerjük. Ha ugyanis mi magunk nem roskadunk össze, Isten hamarosan elveszi csüggedésünk maradékát is; ha viszont zúgolódunk, engedi, hogy kiszolgáltatassuk magunkat a szomorúságnak. Ha hálát adunk, nem csüggedünk el. De hogyan ne szomorkodnék – kérdezed –, ha elvesztettem a fiamat, a leányomat vagy a feleségemet? Nem azt mondom, hogy ne szomorkodj, hanem hogy ne tedd mértéktelenül. Ha ugyanis meggondoljuk, hogy Isten vette el (vö. Jób 1,21), és hogy halandó férjünk és gyermekünk volt, hamar vigasztalást nyerünk. Az zúgolódik, aki a természet rendjén felüli dolgot követel. Embernek születél, mégpedig halandónak. Miért fájlalod hát, hogy az történt, ami megfelel a természet rendjének? Talán azt is fájlalod, hogy evéssel táplálod magad? Talán enélkül akarsz élni? Így gondolkodj a halálról is, és halandónak születve ne követelj már most halhatatlanságot! Ez egyszer s mindenkorra elrendeltetett. Ne bánkódj tehát, és ne verd magad, hanem fogadd el mindazt, ami mindenki számára közös törvényként rendeltetett! Bűneid miatt azonban bánkódj! Ez a gyász jó, ez a legnagyobb bölcsesség. Ezt gyászoljuk tehát szüntelenül, hogy elnyerjük az odaát váró örömet a mi Urunk, Jézus Krisztus kegyelme és emberszeretete által, akinek dicsőség mindörökkön-örökké. Ámen.

63. homília

De Jézus még nem ért be a faluba, hanem azon a helyen volt, ahol Márta találkozott vele. A zsidók, akik Máriával voltak a házban, és vigasztalták, látták, hogy hirtelen feláll és kimegy. Utánamentek tehát, mert azt gondolták, a sírbolthoz megy, hogy ott sírjon. (Jn 11,30–31)

1. Nagy jó a bölcsesség – mégpedig az a bölcsesség, amely közöttünk található. A kívülállók bölcsessége ugyanis csupán szavakból és mesékből áll, és még magukban e mesékben sincs semmi valóban bölcs. Náluk ugyanis minden a hírnévért történik. Nagy jó tehát az igazi bölcsesség, és már itt a földön megadja jutalmunkat. Aki megveti a vagyont, már itt élvezi ennek hasznát, mert megszabadul a fölösleges és haszontalan gondoktól; aki pedig lábbal tiporja a hírnevet, már itt elnyeri jutalmát, mert senkinek sem szolgálja, hanem valóban szabad, az igazi szabadság birtokosa. Aki a mennyei dolgokra vágyik, már itt megkapja viszonzását: a jelenvaló dolgokat semminek tartja, és könnyen úrrá lesz minden szomorúságon. Lám, ez az asszony is bölcsen viselkedett, és már itt elnyerte jutalmát. Amikor mindenki ott ült mellette, miközben gyászolt és sírázkodott, nem várta meg, hogy a Mester menjen el hozzá, nem ragaszkodott méltóságához, és gyásza sem tartotta vissza. A gyászoló asszonyoknak ugyanis egyéb nyomorúságuk mellett ez a betegségük is megvan: azt kívánják, hogy helyzetük miatt a jelenlevők különös figyelemmel vegyék körül őket. Máriát azonban semmi ilyesmi nem tartotta vissza, amint meghallotta, hogy ott van, gyorsan elindult hozzá. *Jézus még nem ért be a faluba* (Jn 11,30). Lassan haladt ugyanis, nehogy úgy tűnjék, hogy ő maga keresi a csodatétel alkalmát, hanem hogy csak az ő kérésükre teszi. Az evangélista talán éppen erre akart utalni, amikor azt mondta: *gyorsan felkelt* (Jn 11,29); vagy azt mutatja meg, hogy Mária annyira sietett, hogy még útközben elérte Jézust. De nemcsak maga megy, hanem magával vonzza a házban levő zsidókat is. A nővére éppen ezért nagyon bölcsen, titokban hívta őt, hogy ne kavarja fel az összegyűlteket, azt sem mondta meg, miért hívja, mert Jézus nevére sokan talán el is távoztak volna onnan. Így azonban mindnyájan követték, mert azt gondolták, hogy sírni megy (vö. Jn 11,31). Talán ezzel is újra megerősíti, hogy Lázár valóban meghalt.

Leborult a lába elé. (Jn 11,32) Ő buzgóbb volt a nővérénél. Nem volt tekintettel sem a sokaságra, sem arra a gyanakvásra, amellyel Jézust körülvették. Sokan voltak ugyanis közöttük az ellenségei közül is, akik ezt mondták: *Ő, aki a vak szemét megnyitotta, nem tudta volna megtenni, hogy ez ne haljon meg?* (Jn 11,37) Mária azonban Mestere jelenlétében minden emberi szempontot félretett, és egyedül arra gondolt, hogy megadja neki a tiszteletet. Mit mondott? *Uram, ha itt lettél volna, nem halt volna meg a testvérem* (Jn 11,32). És mit tett Krisztus? Egyelőre nem beszélt vele, és nem mondta neki azt, amit nővérének, mert nagy sokaság volt jelen, és nem volt itt az ideje azoknak a szavaknak. Mértéktartóan, hozzájuk igazodva viselkedett: emberi természetének valóságát bizonyítva csendesen könnyekre fakadt, a csodát pedig egyelőre elhalasztotta. Mivel ugyanis a csoda nagy volt (akkora, amilyet csak ritkán tett), és e csoda révén sokan hitre jutnak majd, hozzájuk igazodásával pedig sok tanút vont magával. Így az, hogy nélkülük hajtja végre a csodát, nem válik akadállyá a sokaság számára, hanem ők is részesülhetnek a nagy csoda hasznából, ő pedig nem veszíti el azokat, akiket meg akar nyerni. Ezért megmutatja azt is, ami emberi természetéhez tartozik: könnyekre fakad és megrendül. A gyász ugyanis könnyen felkorbácsolja az érzelmeket. Majd ráparancsolt megindultságára (ezt jelenti, hogy *háborgott lelkében*, Jn 11,33), és megfékezte belső háborgását. Csak ezután kérdezte: *Hova helyeztéték őt?* (Jn 11,34), hogy ne zokogás közben tegye fel a kérdést. De miért kérdezte ezt? Nem akarta, hogy úgy tűnjék, ő maga keresi a csodatétel alkalmát, hanem mindent tőlük akart megtudni, és az ő kérésükre akart cselekedni, hogy a csodáról minden gyanút eloszlasson. Ezt mondták neki: *Jöjj és lásd meg!* (Jn 11,34)

Jézus könnyekre fakadt (Jn 11,35). Látod, hogy még semmi jelét nem mutatta a feltámasztásnak, és nem úgy ment oda, mint aki fel akarja támasztani Lázárt, hanem mint aki siratni akarja? Hogy úgy látszott, mintha siratni menne, nem pedig feltámasztani, a zsidók szavai is mutatják: *Íme, mennyire szerette!* (Jn 11,36) Közülük néhányan pedig ezt mondták: *Ő, aki a vak szemét megnyitotta, nem tudta volna megtenni, hogy ez ne haljon meg?* (Jn 11,37) Még a gyász idején sem hagytak fel gonoszságukkal, holott amit Krisztus tenni készült, igen csodálatos volt. Sokkal nagyobb dolog ugyanis elűzni a már megérkezett és áldozatát hatalmába kerítő halált, mint feltartóztatni, amikor még csak közeledik. Éppen azért rágalmazták, ami miatt csodálniuk kellett volna hatalmát. Egyelőre

annyit ismertek el, hogy megnyitotta a vak szemét; pedig csodálniuk kellett volna őt ezért. Ehelyett a mostani esetből kiindulva még azt a csodát is megkérdőjelezték, mintha meg sem történt volna. De nemcsak ebből mutatkozik meg mindnyájuk romlottsága, hanem abból is, hogy Jézus még oda sem ért, és még semmit sem mutatott meg, ők máris vádolni kezdték, és nem várták meg az események kimenetelét. Látod, mennyire romlott volt az ítélőképességük?

2. A sírhoz érve tehát ismét megfékezi megindultságát. Miért hangsúlyozza az evangélista olyan nagy gonddal, újra meg újra, hogy *könnyekre fakadt* (Jn 11,35), és hogy *háborgott lelkében* (Jn 11,33)? Azért, hogy megtudd: valóban magára vette a mi emberi természetünket. Mivel ugyanis ez az evangélista a többiekénél nyilvánvalóan magasztosabban beszél róla, itt sokkal inkább emberi módon szól testi természetéről. Haláláról például semmi olyat nem mondott, mint a többi evangélista: hogy mélységesen megszorodott, és gyötrődött; éppen ellenkezőleg, azt mondja el, hogy még a földre is döntötte őket (vö. Jn 18,6). Amit tehát ott kihagyott, azt itt a gyász bemutatásával pótolta. Amikor ugyanis a saját haláláról beszélt, ezt mondta: *Hatalmam van arra, hogy odaadjam [az életem]* (Jn 10,18), és ott nem beszélt semmit az emberi oldaláról. Ezért a szenvedéstörténetben az evangélisták sok emberi vonást kapcsolnak hozzá, ezzel mutatva meg a megtestesülés valóságát. Máté a gyötrődésből és megrendülésből, továbbá a verejtékből mutatja meg ezt (vö. Mt 26,37–38; Lk 22,44), János pedig a gyászából. Ha ugyanis nem a mi természetünket viselte volna, nem kerítette volna hatalmába a gyász először, majd másodszor is. És mit tett Jézus? Semmit sem felelt méltatlankodásukra. Miért kellett volna szavakkal elnémítania azokat, akiket mindjárt tettei némítanak el? Hiszen tetteivel kevésbé bántó módon hallgattathatta el, mégis sokkal világosabban bizonyította, hogy nincs igazuk. Csupán ennyit mondott: *Vegyétek el a követ!* (Jn 11,39)

Miért nem hívta elő Lázárt már távolról, és állította oda eléjük? Sőt, miért nem támasztotta fel, amíg a kő még a síron feküdt? Aki hangjával képes volt megmozdítani a holttestet, és ismét élővé tenni, ugyanazzal a hanggal sokkal inkább képes lett volna elmozdítani a követ is. Aki hangjával járásra készítette a gyolcsokba kötött és azokkal megbéklyózott embert, sokkal inkább elmozdította volna a követ. De mit beszélek? Mindezt távolról is megtehetette volna. Miért nem tette meg tehát? Azért, hogy őket is a csoda tanúivá tegye, és ne

mondhassák azt, amit a vak esetében, hogy *Ő az*; és hogy *nem ő az* (vö. Jn 9,9). Kezük érintése és az, hogy elmentek a sírhoz, tanúsította, hogy valóban ő az. Ha nem mentek volna oda, valami jelenésnek is gondolhatták volna, vagy hogy másvalakit látnak őhelyette. Most azonban az, hogy elmentek arra a helyre és elvették a követ; hogy engedélyt kaptak a halotti pólyákba burkolt elhunyt kötelékeinek feloldására; hogy barátai, akik a sírhoz vitték, a halotti pólyákról felismerték, hogy valóban ő az; hogy nővérei is jelen voltak; és hogy egyikük ezt mondta: *Uram, már szaga van, hiszen negyednapos* (Jn 11,39) – mindez elegendő volt ahhoz, hogy elnémítsa őket, hiszen a jel tanúivá váltak, bármennyire vonakodtak is elismerni. Ezért parancsolta meg nekik, hogy vegyék el a követ a sírról, így mutatta meg, hogy valóban őt támasztja fel. Ezért kérdezte azt is: *Hova helyezték őt?* (Jn 11,34), hogy akik ezt mondták: *Jöjj és lásd meg!* (Jn 11,34), és odavezették, ne mondhassák, hogy mást támasztott fel. Hangjuknak és kezüknek egyaránt tanúskodnia kellett: hangjuknak azzal, hogy ezt mondták: *Jöjj és lásd meg!* (Jn 11,34), kezüknek pedig azzal, hogy elvették a követ és leoldották a halotti pólyákat.

Tanúskodott a látás és a hallás is: a hallás meghallotta Krisztus hangját, a látás pedig meglátta Lázárt kijönni. De még a szaglás is tanúskodott, amikor megérezte a holttest bűzét, hiszen Márta ezt mondta: *Uram, már szaga van, hiszen negyednapos* (Jn 11,39). Joggal mondtam tehát, hogy az asszony semmit sem értett meg Krisztus szavaiból: *ha meghal is, él* (Jn 11,25). Figyeld meg, mit mond itt: az eltelt idő miatt immár lehetetlennek tartja a dolgot. Valóban rendkívüli volt egy negyednapos, már oszlásnak indult halottat feltámasztani. Mikor tanítványainak ezt mondta: *hogy általa megdicsőüljön az Isten Fia* (Jn 11,4), önmagára utalt; amikor viszont ezt mondta az asszonynak: *meglátod az Isten dicsőségét* (Jn 11,40), az Atyáról beszélt. Látod, hogy a hallgatók gyengesége okozza a megfogalmazások különbségét? Emlékezteti arra, amit korábban mondott neki, szinte megfeddve feledékenységéért. Vagy talán azért fogalmazott szelíden, mert egyelőre nem akarta letaglózni a jelenlevőket: *Nem mondtam-e neked, hogy ha hiszel, meglátod az Isten dicsőségét?* (Jn 11,40)

3. Nagy jó tehát a hit, igen nagy, és sok jó forrása: általa az emberek még Isten tetteit is véghezvihetik az ő nevében. Mert *ha hisztek – mondja –, azt mondjátok ennek a hegynek: Menj innen oda – akkor odamegy* (Mt 17,20); másutt pedig: *Aki hisz én bennem, azokat a cselekedeteket, amelyeket én teszek, szintén megteszi, sőt ezeknél nagyobbakat is tesz* (Jn 14,12). Miféle nagyobbakat? – kérdezhetné valaki. Azokat, amelyeket később a tanítványok tettek. Hiszen Péternek még az árnyéka is halottat támasztott fel (vö. ApCsel 5,15; 9,40). Így Krisztus hatalmának híre még inkább elterjedt. Nem is annyira az a csodálatos, hogy életében ő maga csodákat tett, mint az, hogy halála után másokat képessé tett arra, hogy az ő nevében az övéinél nagyobb tetteket vihessenek véghez. Ez ugyanis feltámadásának vitathatatlan bizonyítéka volt, még ha mindenkinek megjelent volna is, akkor sem nyert volna ekkora hitelt. Akik látták, azt mondhatták volna, hogy jelenést láttak; aki azonban azt látta, hogy pusztán az ő nevére sokkal nagyobb jelek történnek, mint amikor ő maga az emberek között járt, nem kételkedhetett, ha csak nem volt teljesen eltompult.

Nagy jó tehát a hit, amikor buzgó lelkületből, nagy szeretetből és lángoló lélekből fakad. Ez tesz bennünket bölcsökké, ez fedí el emberi kicsinységünket, okoskodásainkat odalent hagyva a mennyei dolgokról elmélkedik. Sőt, amit az emberi bölcsesség nem képes megtalálni, azt a hit könnyűszerrel felismeri és el is éri. Ragaszkodjunk tehát hozzá, és ne engedjük, hogy dolgainkban az okoskodás vezessen bennünket! Miért nem voltak képesek a görögök semmire sem rátalálni? Vajon nem ismerték a világi bölcsesség egészét? Hogyan történhetett hát, hogy nem tudtak felülkerekedni a halászokon, a sátorkészítőkön és a tanulatlan embereken? Nemde azért, mert amazok mindent az értelemre, emezek viszont a hitre bízta? Ezért kerekedtek fölül ők Platónon, Püthagoraszon és általában mindazokon, akik tévelyegtek. Felülmúlták az asztrológiával, matematikával, geometriával és számtannal foglalkozókat, valamint az egész műveltséget elsajátítókat; és annyival váltak különbekké náluk, amennyivel az igazi bölcsék különbek a természetüknél fogva ostobáktól és eszelősöktől.

Figyeld csak meg! A tanítványok azt mondták, hogy a lélek halhatatlan, sőt, nem csupán állították, hanem meg is győzték róla az embereket. A filozófusok korábban még azt sem tudták, micsoda egyáltalán a lélek. Amikor pedig felismerték és megkülönböztették a testtől, ismét ugyanabba a hibába estek: egyesek testetlennek, mások testnek mondták, és azt állították, hogy a testtel együtt

feloszlik. Az égről a filozófusok közül némelyek azt mondták, hogy élőlény és isten; a halászok viszont azt, hogy Isten műve és alkotása. Nemcsak tanították ezt, hanem meg is győzték róla az embereket. Azon nincs mit csodálkozni, hogy a görögök okoskodásokhoz folyamodnak. Az viszont siralomra méltó, hogy akik hívőknek látszanak, nem bizonyulnak lelki embereknek (vö. 1Kor 2,14). Ezért tévelyedtek el ők is. Egyesek ugyanis azt állították, hogy úgy ismerik Istent, ahogyan ő ismeri önmagát – illet még a görögök közül sem mert mondani senki. Mások azt állították, hogy Isten nem képes szenvedés nélkül nemzeni, és ezzel azt sem engedték meg neki, hogy bármiben felülmúlja az embereket. Megint mások azt mondták, hogy sem az erényes élet, sem a fegyelmezett életvitel nem használ semmit. De most nincs itt az ideje, hogy ezeket megcáfoljuk.

4. Azt, hogy az igaz hit semmit sem használ, ha életünk romlott, Krisztus és Pál is egyaránt világossá teszi, hiszen erre fordították a legtöbb gondot. Krisztus ezt tanítja: *Nem mindenki megy be a mennyek országába, aki ezt mondja nekem: Uram, Uram* (Mt 7,21). Másutt pedig: *Sokan mondják majd nekem azon a napon: Uram, nem a te nevedben prófétáltunk-e? És akkor kijelentem nekik: Sohasem ismertelek titeket, távozzatok tőlem, ti gonosztevők!* (Mt 7,22–23) Akik ugyanis nem ügyelnek önmagukra, könnyen a gonoszságba csúsznak, még ha igaz is a hitük. Pál pedig a Zsidókhoz írva ezt mondja, és erre int: *Törekedjete mindenki iránt a békességre és a szent életre, amely nélkül senki sem látja meg az Urat* (Zsid 12,14). A szent életen itt a tisztaságot érti: mindenkinek meg kell elégednie saját feleségével, és nem szabad más asszonnyal viszonyt folytatnia. Aki ugyanis nem elégszik meg vele, annak lehetetlen üdvözülnie: elkerülhetetlenül elvész, még ha számtalan helyes cselekedete volna is. Paráznasággal ugyanis lehetetlen bejutni a mennyek országába – sőt, itt már nem paráznaságról, hanem házasságtörésről van szó. Ahogyan a férjhez kötött asszony házasságtörővé lesz, ha más férfival hál, úgy a feleségéhez kötött férfi is házasságtörést követ el, ha más asszonnyal van. Az ilyen nem öröklí Isten országát, hanem a gyehennába jut (vö. 1Kor 6,9–10). Hallgasd meg, mit mond erről Krisztus: *Férjük nem pusztul el, és a tűz nem alszik el* (Mk 9,48). Semmi mentsége sincs annak, akinek felesége és ilyen nagy vigasztalása van, mégis más asszonnyal folytat erkölcstelen viszonyt. Ez már féktelenség. Ha pedig sokan még saját feleségüktől is tartózkodnak a böjt és az imádság idején, mennyi tüzet halmoz magának az, aki még vele sem elégszik meg,

hanem más asszonnyal is egyesül? Ha még annak sem szabad más asszonnyal egyesülnie, aki elbocsátotta és elküldte saját feleségét (hiszen ez házasságtörés), mennyi gonoszságot követ el az, aki felesége mellé még másikat is bevisz a házába? Senki se engedje tehát, hogy ez a betegség a lelkében maradjon, hanem gyökerestül irtsa ki! Nem annyira a feleségével tesz igazságtalanságot, mint önmagával.

Ez a bűn ugyanis annyira súlyos és megbocsáthatatlan, hogy ha egy asszony bálványimádó férjétől annak akarata ellenére elválík, Isten megbünteti; ha viszont parázna férjétől válik el, már nem. Látod, milyen súlyos ez a rossz? Mert ezt mondja: *Ha egy asszonynak hitetlen férje van, aki kész vele élni, ne hagyja el a férjét!* (1Kor 7,13) A parázna férj esetében azonban nem ezt mondja. Hanem mit? *Aki elbocsátja feleségét, paráznaság esetét kivéve, az házasságtörővé teszi őt* (Mt 5,32). Ha ugyanis a nemi egyesülés egy testté tesz, akkor annak, aki parázna nővel egyesül, szükségképpen egy testté kell vele lennie (vö. 1Kor 6,16). Hogyan fogadhatná hát vissza férjét az erényes asszony, aki maga Krisztus tagja? Hogyan kapcsolhatná önmagához a parázna nő tagját? Figyeld meg, milyen óriási a különbség! Az az asszony, aki hitetlen férjével él együtt, nem tisztátalan, mert – mint mondja – *a hitetlen férj meg van szentelve hívő felesége által* (1Kor 7,14). A parázna nő esetében azonban nincs így. Hanem hogyan? *Fogjam tehát Krisztus tagjait, és parázna nő tagjaivá tegyem?* (1Kor 6,15) Ott a megszentelődés a hitetlen fél együttélése ellenére is megmarad, és nem vész el; itt viszont megszűnik. Szörnyű a paráznaság, szörnyű: soha véget nem érő büntetést szerez. De már itt is számtalan rosszat von maga után. Az ilyen ember nyomorúságos és keserves életre kényszerül, és helyzete semmivel sem jobb azokénál, akik büntetést szenvednek: félelemmel és rettegéssel lopózik be az idegen házba, és mindenkire gyanakszik, szolgára és szabadra egyaránt. Ezért kérlek benneteket, igyekezzetek megszabadulni ettől a betegségtől! Ha azonban nem hallgattok rám, ne lépjétek át e szent hajlék küszöbét! A rühes és beteg juhokat sem szabad az egészségesekkel egy nyájban tartani, hanem ki kell űzni őket a nyájból, amíg meg nem szabadulnak betegségüktől.

Hiszen Krisztus tagjaivá lettünk: ne váljunk parázna nő tagjaivá! Ez a hely nem bordélyház, hanem egyház. Ha pedig tagjaidat a parázna nő tagjaivá tetted, ne jöjj az egyházba, nehogy meggyalázd ezt a helyet! Még ha nem volna gyehenna és nem volna büntetés, hogyan viselheted el, hogy a házassági

fogadalmak és a nászi fáklyák, a törvényes hitvesi ágy, a gyermekek születése és az életközösség után más asszonyhoz ragaszkodj? Hogyan nem szégyelled magad, hogyan nem pirulsz el? Nem tudod, hogy akik feleségük halála után másikat visznek a házba, azokat sokan elítélik, pedig ezért nem jár büntetés? Te viszont még feleséged életében viszel be másikat. Micsoda féktelen kéjvágyra vall ez! Tanuld meg, mit mondtak az ilyenekről: *Férgük nem pusztul el, és a tűz nem alszik el.* Rettegj a fenyegetéstől, félj a büntetéstől! Az itteni gyönyör meg sem közelíti az ottani büntetés nagyságát. Isten őrizzen attól, hogy bárki is e büntetés alá essen! Gyakoroljuk inkább a szent életet, hogy meglássuk Krisztust, és elnyerjük a megígért javakat! Bárcsak mindnyájan részesülnénk bennük a mi Urunk Jézus Krisztus kegyelméből és emberszeretetéből, akivel együtt az Atyának és a Szentléleknek dicsőség örökkön-örökké. Ámen.

64. homília

Elvették tehát a követ, Jézus pedig felemelte a tekintetét, és ezt mondta: Atyám, hálát adok neked, hogy meghallgattál. Én tudtam, hogy mindig meghallgatsz, csak a körülálló sokaság miatt mondtam, hogy elhiggyék, hogy te küldtél engem. (Jn 11,41–42)

1. Ahogyan már sokszor mondtam, most is megismétlem: Krisztusnak nem annyira saját méltóságára van gondja, mint inkább a mi üdvösségünkre. Nem arra törekszik, hogy valami magasztosat mondjon, hanem arra, hogy olyat mondjon, amivel magához vonzhat bennünket. Ezért kevés a magasztos és nagy kijelentése, és még azok is homályosak; az emberi mértékhez igazodó és kevésbé fontosnak tűnő kijelentések viszont bőségesen áradnak szavaiban. Mivel inkább ezek vezették az embereket hozzá, ezekre fordított több időt; de nem kizárólag ilyen kijelentéseket mondott, nehogy a később élők kárt szenvedjenek emiatt, de nem is hallgatta el az emberi mértékhez igazodó kijelentéseket teljesen, nehogy akkori hallgatói megbotránkozzanak. Akik ugyanis már túljutottak az emberi szintű megértésen, egyetlen magasztos tanításból is képesek felismerni az egészet; akik viszont mindvégig megmaradtak ezen a szinten, még csak közel se mentek volna hozzá, ha nem hallják sűrűn az emberi mértékhez igazodó kijelentéseket. És tényleg, még ezek után sem tartanak ki mellette, hanem megkövezik, üldözik, megpróbálják megölni, és istenkáromlónak nevezik. Amikor egyenlővé teszi magát Istennel (vö. Jn 5,18), ezt mondják: *Istenkáromló!* (Mt 9,3) Amikor pedig ezt mondja, *megbocsáttatnak a te bűneid* (Mt 9,2), még ördögtől megszállottnak is mondják (vö. Jn 10,20). Ugyanígy elhagyják, amikor azt mondja, hogy aki hallgat szavaira, azon nem lesz hatalma a halálnak (vö. Jn 8,51), vagy amikor kijelenti, *Én az Atyában vagyok, és az Atya énbenem* (Jn 10,38). Újra megbotránkoznak akkor is, amikor azt mondja, hogy a mennyből szállt le (vö. Jn 6,41–42). Ha tehát ezeket még ritkán hallva sem bírták elviselni, aligha figyeltek volna rá, ha beszéde elejétől végéig magasztos, és mindig ilyen szálakból szövődik. Amikor viszont azt mondja, *úgy beszélek, ahogyan az Atya parancsolta nekem* (vö. Jn 12,49), és hogy *én nem önmagamtól jöttem* (Jn 7,28), akkor hisznek. Hogy valóban ekkor hittek, kitűnik abból, hogy az evangélista külön megjegyzi: *amikor ezeket mondta, sokan hittek benne* (Jn 8,30). Ha tehát az emberi mértékhez igazodó beszéd hitre vezette, a magasztos viszont elriasztotta őket, nem a legnagyobb esztelenség-e figyelmen kívül hagyni,

hogyminden ilyen kijelentést hallgatói miatt mondott? Másutt is, amikor valami magasztosat akart mondani, elhallgatott, és ezt az okot fűzte hozzá, *hogym ne botránkoztassuk meg őket, menj a tengerhez, vedd be a horgot!* (Mt 17,27) Ugyanezt teszi itt is. Miután ezt mondta, *én tudtam, hogym mindig meghallgatsz* (Jn 11,42), hozzá-tette, *csak a körülálló sokaság miatt mondtam, hogym elhiggyék* (Jn 11,42). Talán a mi szavaink ezek? Talán emberi következtetés?

Ha tehát valaki az Írás tanúsága alapján sem hajlandó elfogadni, hogym a magasztos kijelentéseken megbotránkoztak, miként tarthatja ezek után az emberi mértékhez igazodó szavakat Krisztus természetéből fakadóknak, nem pedig hallgatóihoz való alkalmazkodásnak, amikor magától Krisztustól hallja, hogym azért beszél így, hogym ne botránkozzanak meg? Másutt is, amikor hang hallatszott a mennyből, ezt mondta, *nem értem hallatszott ez a hang, hanem tiértetek* (Jn 12,30). Annak ugyanis, aki magasztos, szabadságában áll sok, emberi léptékű dolgot mondani önmagáról, aki viszont valóban csak emberi, nem mondhat magáról semmi nagyot és magasztosat. Az előbbi ugyanis a hallgatókhoz való alkalmazkodásból fakad, és a tanítványok gyengesége indokolja. Sőt, több okot is láthatunk mögötte: alázatra akarta vezetni őket; láthatóvá akarta tenni, hogym testet öltött; arra akarta tanítani hallgatóit, hogym ne mondjanak nagy dolgokat önmagukról. Azért is beszélt így, mert Isten ellenségének tartották, nem hitték el, hogym Istentől jött, azt gyanították, hogym felbontja a törvényt, irigykedtek rá, és ellenségesen viszonyultak hozzá, mert azt mondta, hogym egyenlő Istennel. Ha viszont valaki valóban csak emberi, és mégis valami magasztosat mond magáról, annak semmiféle oka nem lehet, sem ésszerű, sem ésszerűtlen; csak örűlség, arcátlanság és megbocsáthatatlan vakmerűség. Miért beszél tehát emberi mérték szerint, ha ahhoz a kimondhatatlan és magasztos isteni lényeghez tartozik? Az említett okok miatt, továbbá azért, hogym ne tartsák születetlenek. Úgy látszik, Pál is tartott valami effélétől, ezért mondta: *nyilvánvaló, hogym annak kivételével, aki neki alávetett mindent* (1Kor 15,27). Hiszen még gondolni is istentelenség volna ilyesmire. Ha ugyanis úgy tartották volna egyenlőnek az őt nemzűvel, hogym annál kisebb és más lényegű, vajon nem tett volna meg mindent, hogym ne gondolják ezt? Ő azonban éppen ellenkezőleg cselekszik, amikor ezt mondja: *Ha nem az én Atyám cselekedeteit teszem, ne higgyetek nekem* (Jn 10,37). Az a kijelentése pedig, hogym az Atya énbennem van, és én az Atyában (Jn 10,38), egyenlűségűkre utal.

Ha valóban kisebb volna az Atyánál, a leghatározottabban meg kellett volna cáfolnia ezt a vélekedést, és sehol sem mondhatott volna ilyesmit: *Én az Atyában vagyok, és az Atya én bennem* (Jn 14,11); vagy hogy *én és az Atya egy vagyunk* (Jn 10,30); vagy hogy *aki engem lát, látja az Atyát* (Jn 14,9). Amikor ugyanis az erejéről beszélt, ezt mondta: *Én és az Atya egy vagyunk* (Jn 10,30). Amikor pedig a hatalmáról volt szó, ezt mondta: *ahogy az Atya feltámasztja a halottakat, és életre kelti őket, úgy a Fiú is életre kelti azokat, akiket akar* (Jn 5,21). Ezt nem tehetné meg, ha más lényegű volna. De még ha megtehetné is, nem lett volna szabad kimondania, nehogy azt gondolják, hogy lényegük egy és ugyanaz. Ha ugyanis azért, hogy ne gondolják Isten ellenfelének, gyakran tesz saját méltóságához nem illő kijelentéseket, itt még sokkal inkább így kellett volna tennie. Most viszont azzal, hogy ezt mondja: *hogy mindenki úgy tisztelje a Fiút, ahogyan az Atyát tisztelik* (Jn 5,23); továbbá hogy *amit ő tesz, azt teszi a Fiú is, hozzá hasonló módon* (Jn 5,19); és azzal, hogy önmagát feltámadásnak és életnek (Jn 11,25), valamint *a világ világosságának* (Jn 8,12) nevezi, egyenlővé teszi magát azzal, aki nemzette, és megerősíti bennük azt a gyanút, amelyet már amúgy is tápláltak. Látod, annak bizonyítására, hogy nem bontja fel a törvényt, mennyi mindent mond, és hogyan védekezik; az Atyával való egyenlőségére vonatkozó vélekedést viszont nemhogy nem cáfolja, hanem még meg is erősíti? Amikor pedig ezt mondták: *Istent káromlod, mert Istenné teszed magad* (vö. Jn 10,33), tetteinek az Atya tetteivel való egyenlősége alapján erősítette meg éppen ezt.

2. De miért is mondom, hogy ezt a Fiú tette, amikor ugyanezt teszi a testet nem öltött Atya is? Hiszen ő is eltúrte, hogy hallgatói üdvösségéért sok, emberi mértékhez igazodó kijelentés hangozzék el róla. Ilyen ugyanis az *Ádám, hol vagy?* (1Móz 3,9); továbbá a *hogy megtudjam, vajon a hozzám eljutott jajkiáltás szerint cselekedtek-e* (1Móz 18,21); és a *most már tudom, hogy istenfélő vagy* (1Móz 22,12); valamint a *hátha meghallgatják, hátha megértik* (Ez 3,11); a *ki adja, hogy e nép szíve ilyen legyen?* (5Móz 5,29); továbbá a *nincs hozzád hasonló, Uram, az istenek között* (Zsolt 86,8). Ha valaki az Ószövetségből sok más efféle is összegyűjtene, úgy találná, hogy azok nem illenek Isten méltóságához. Aháb esetében is elhangzott, *ki fogja rászedni Ahábot?* (2Krón 18,19) Az sem illik Istenhez, hogy folyton a pogányok isteneihez mérje és följük helyezze önmagát, más szempontból azonban mégis méltó hozzá. Annyira emberszerető ugyanis, hogy üdvösségünkért

még azzal sem törődik, hogy csak méltóságához illő kijelentések hangozzanak el róla. Hiszen az is méltatlan hozzá, hogy emberré legyen, szolgai formát vegyen fel (vö. Fil 2,7), az emberi felfogáshoz igazodó kijelentéseket mondjon, és egyszerű ruhát öltön, ha a méltóságát tekintjük; méltó azonban hozzá, ha emberszeretetének kimondhatatlan gazdagságát vesszük fontolóra.

Az emberi mértékhez igazodó kijelentéseknek más oka is van. Mi ez? Az Atyát ismerték és megvallották, őt azonban nem ismerték. Ezért fordul szüntelenül az Atyához mint ahhoz, akit elismertek, mivel őt magát még nem tartották hitelt érdemlőnek. Nem saját jelentéktelensége, hanem hallgatóinak esztelensége és gyengesége miatt. Ezért imádkozik, és ezt mondja: *Atyám, hálát adok neked, hogy meghallgattál* (Jn 11,41). Ha ugyanis azokat kelti életre, akiket akar, mégpedig ugyanúgy, mint az Atya, miért könyörög hozzá?

De itt az ideje, hogy magára az igeszakaszra térjünk. *Elvették tehát a követ onnan, ahol a halott feküdt. Jézus pedig felemelte tekintetét, és ezt mondta: Atyám, hálát adok neked, hogy meghallgattál. Én tudtam, hogy mindig meghallgatsz, csak a körülálló sokaság miatt mondtam, hogy elhiggyék, hogy te küldtél el engem* (Jn 11,41–42). Kérdezzük meg tehát az eretneket: talán az imádság révén kapta meg az erőt a halott feltámasztásához? Akkor miként tette többi csodáját imádság nélkül, amikor ezt mondta: *Te néma és süket lélek, én parancsolom neked: menj ki belőle!* (Mk 9,25); *Akarom, tisztulj meg!* (Mk 1,41); *Kelj fel, vedd az ágyadat!* (Jn 5,8); *Megbocsáttatnak a te bűneid* (Mt 9,2); a tengernek pedig: *Hallgass el, némulj meg!* (Mk 4,39) Egyáltalán mivel volna több az apostoloknál, ha ő is imádság által cselekszik? Sőt, még az apostolok sem mindent imádsággal tettek, hanem gyakran imádság nélkül, Jézus nevét segítségül hívva cselekedtek. Ha már a neve ekkora erővel bírt, hogyan szorulhatott volna ő maga imádságra? Ha pedig imádságra szorult volna, nevének nem lett volna ilyen ereje. Amikor az embert megalkotta, milyen imádságra szorult? Nem mutatkozik-e meg ott teljes egyenlő méltóságuk? Hiszen ezt mondja: *Alkossunk embert* (1Móz 1,26). Mi mutatna nagyobb gyengeséget annál, ha imádságra szorult volna? Vizsgáljuk meg magát az imádságot is! *Atyám, hálát adok neked, hogy meghallgattál.* Ki imádkozott valaha így? Hiszen még mielőtt bármit mondott volna, ezt mondja: *Hálát adok neked, ezzel megmutatva, hogy nincs szüksége imádságra. Én tudtam, hogy mindig meghallgatsz.* Ezt nem úgy mondta, mint aki maga erőtlén, hanem azt fejezte ki, hogy egy az akaratuk. Miért vette fel mégis az imádság formáját? Ne engem,

hanem őt hallgasd, amint ezt mondja: *A körülálló sokaság miatt mondtam, hogy elhiggyék, hogy te küldtél el engem.* Nem ezt mondta: Hogy elhiggyék, hogy kisebb vagyok nálad; hogy odafentről jövő segítségre van szükségem; hogy imádság nélkül semmit sem tudok tenni, hanem ezt: *hogy te küldtél el engem.* Mindezt jelentené ugyanis az imádság, ha önmagában értelmeznénk. Nem azt mondta, hogy az Atya őt erőtlén szolgaként, szolga voltának tudatában küldte el, mint aki önmagától semmit sem tud cselekedni. Mindezt mellőzi, nehogy valami ilyesmit feltételezz róla, és az imádság valódi okát adja meg. Azért imádkozom, hogy ne tartsanak Isten ellenségének, és hogy ne mondják, *nem Istentől való* (vö. Jn 9,16), és hogy megmutassam: a te akaratod szerint megy végbe a tett. Mintha ezt mondaná: ha Isten ellensége volnék, nem mehetett volna végbe a csoda. Az, hogy *meghallgattál*, barátok és egyenlő méltóságúak között is elhangzik. *Én tudtam, hogy mindig meghallgatsz*, vagyis nincs szükségem imádságra ahhoz, hogy akaratom teljesüljön; azért imádkozom, hogy meggyőzzem őket: neked és nekem egy az akaratunk. Miért imádkozol tehát? Az erőtlének és a nehezebb felfogásúak miatt.

Miután ezt mondta, hangosan kiáltott (Jn 11,43). Miért nem ezt mondta: Atyám nevében, jöjj ki? Vagy miért nem ezt: Atyám, támaszd fel őt!? Miért nem mondott semmi ilyesmit, és miért az imádság formáját választotta, és tett bizonyosságot a tetteivel önálló hatalmáról? Mert bölcsességéhez tartozik az is, hogy szavaival a hallgatókhoz alkalmazkodjon, tetteivel viszont hatalmát mutassa meg. Hiszen más vádat nem tudtak felhozni ellene, csak azt, hogy nem Istentől való, és ezzel sokakat megtévesztettek. Ezért szavaival különös nyomatékkal bizonyítja ennek éppen az ellenkezőjét, mégpedig úgy, ahogyan gyengeségük megkövetelte. Másképpen is megmutathatta volna az Atyával való összhangját, saját méltóságát is kifejezésre juttatva; a sokaság azonban nem tudott ilyen magasra emelkedni. És ezt mondja: *Lázár, jöjj ki!* (Jn 11,43) Ez az, amiről korábban beszélt: *eljön az óra, amikor a halottak hallják az Isten Fiának a hangját, és akik meghallották, élni fognak* (Jn 5,25). Ne gondold, hogy mástól kapta az erőt ehhez! Korábban megtanított már erre, most tetteivel is megmutatta. Nem azt mondta: támadj fel, hanem: *Jöjj ki!* (Jn 11,43), és úgy szólt a halotthoz, mint élőhöz.

3. Mi érhet fel ezzel a hatalommal? Ha pedig nem saját erejével teszi ezt, mivel van több hatalma, mint az apostoloknak, akik ezt mondják: *Miért néztek úgy ránk, mintha saját erőnkkel vagy kegyességünkkel értük volna el, hogy ő járjon?* (ApCsel 3,12) Ha ugyanis nem saját erejével cselekedett, és mégsem fűzte hozzá azt, amit az apostolok mondtak önmagukról, akkor az apostolok bölcsebben jártak el nála, amikor elhárították maguktól a dicsőséget. Másutt is ezt mondják: *Emberek, miért teszitek ezt? Mi is hozzátok hasonlóan emberek vagyunk* (ApCsel 14,15). Az apostolok azért beszéltek így, mert semmit sem önmaguktól tettek, és erről akarták meggyőzni az embereket. Vajon Krisztus nem oszlatta volna el a gyanút, amikor ilyen véleménnyel voltak róla, ha valóban nem saját hatalmával cselekedett? Ki állíthatna ilyet? Krisztus éppen az ellenkezőjét teszi, amikor ezt mondja: *A körülálló sokaság miatt mondtam, hogy elhiggyék* (Jn 11,42). Ha tehát hittek volna, nem lett volna szükség az imádságra. Ha pedig az imádkozás nem lett volna méltatlan hozzá, miért őket nevezte meg az imádság okaként? Miért nem ezt mondta: *hogy elhiggyék, hogy nem vagyok veled egyenlő?* Hiszen a gyanú miatt erre kellett volna kitérnie. Amikor viszont azzal gyanúsították, hogy érvénytelenné teszi a törvényt, pontosan ezt a kifejezést használta, még mielőtt bármit mondtak volna: *Ne gondoljátok, hogy azért jöttem, hogy érvénytelenné tegyem a törvényt* (Mt 5,17). Itt viszont megerősíti gyanújukat. Egyáltalán mi szükség volt ekkora kerülőre és ennyi homályos beszédre? Elég lett volna azt mondania: *nem vagyok egyenlő, és lezárni az ügyet.* Hát nem mondta – kérdezheti valaki –, *hogy nem azért jöttem, hogy a magam akaratát tegyem?* (Jn 6,38) Ezt is burkoltan, gyengeségükhöz alkalmazkodva mondta, ugyanabból az okból, amelyből az imádság is fakadt.

Mit jelent tehát az, hogy „meghallgattál”? Azt, hogy semmiben sem állok szemben veled. A „meghallgattál” tehát nem azt jelenti, hogy ő maga képtelen volt cselekedni, mert akkor nemcsak erőtlenségről, hanem tudatlanságról is szó lenne. Ha ugyanis imádkozása előtt nem tudta volna, hogy Isten teljesíteni fogja kérését, miként mondhatta volna: *elmegyek, hogy felébresszem*, és miért nem azt mondta: *elmegyek, hogy imádkozzam az Atyához, hogy ő ébressze fel?* Ugyanígy az, hogy „mindig meghallgatsz”, nem erőtlenségét, hanem akaratuk egységét fejezi ki. Vagy ezt kell mondanunk, vagy pedig azt, hogy hallgatói gyanújára válaszolva mondta. Ha azonban nem volt sem tudatlan, sem erőtlen, nyilvánvaló, hogy azért mond ilyen, az emberi felfogáshoz igazodó kijelentéseket, hogy még túlzott voltuk is meggyőzőn, és annak megvallására kényszerítsen:

nem méltóságából, hanem a hallgatókhoz való alkalmazkodásból fakadnak. Mit mondanak erre az igazság ellenségei? Nem a hallgatók gyengeségéhez alkalmazkodva mondta, hogy „meghallgattál”, hanem azért, hogy megmutassa az Atya felsőbbbségét. Csakhogy ezzel nem az Atya felsőbbbségét bizonyítaná, hanem annyira kisebbitené önmagát, hogy azt állítaná: semmivel sem több egy embernél. Az imádkozás ugyanis nem illik Istenhez, sem ahhoz, aki vele együtt ül a trónon. Látod, hogy semmi más nem készítette őt erre, csak a hitetlenségük? Figyeld meg: amit tesz, az is önálló hatalmáról tanúskodik!

Szólította, és a halott pólyákba kötözve kijött (vö. Jn 11,44). Hogy pedig a történeteket ne tarthassák pusztá látszatnak (hiszen az, hogy megkötözve kijött, nem tűnt kisebb csodának a feltámadásánál), megparancsolta, hogy oldják fel. Így megérintheték, és közlőrlől láthatták, hogy valóban ő az. Ezt mondta: *Oldjátok fel, és hagyjátok elmenni!* (Jn 11,44) Látod, mennyire mentes minden hivalkodástól? Nem viszi magával, és nem parancsolja meg neki, hogy mindenhová kísérje el, nehogy úgy tűnjék valakinek, hogy mutogatni akarja. Ennyire tudott mértéket tartani. Miután megtörtént a jel, egyesek csodálkoztak, mások pedig elmentek, és hírt vittek róla a farizeusoknak (vö. Jn 11,45–46).

Mit tettek erre azok? Amikor ámulniuk és csodálniuk kellett volna, tanácskozni kezdtek arról, hogy megöljék azt, aki halottat támasztott fel. Micsoda esztelenség! Azt gondolták, halálra adhatják azt, aki mások testében legyőzte a halált. Ezt mondják: *Mit tegyünk? Ez az ember ugyanis sok jelt tesz* (Jn 11,47). Még mindig embernek nevezik, noha ilyen hatalmas bizonyítékot kaptak istenségről. *Mit tegyünk?* Hinniük, szolgálniuk és hódolniuk kellett volna előtte, és többé nem egyszerű embernek tartaniuk. *Ha így hagyjuk, eljönnek a rómaiak, és elveszik tőlünk a népet és a várost* (Jn 11,48). Mire készülnek tehát? Most már a népet akarják fellázítani ellene, mintha a zsarnoki hatalomra törés gyanúja miatt veszély fenyegetné őket. Ha ugyanis a rómaiak megtudják – mondják –, hogy maga köré gyűjti és vezeti a tömeget, gyanakodni kezdenek ránk, eljönnek, és lerombolják városunkat. Miért tennék? Mondd csak! Talán lázadásra tanított? Nem engedte-e meg, hogy adót fizessenek a császárnak? (vö. Mt 22,21) Nem ti akartátok-e királlyá tenni, mire ő elmenekült? (vö. Jn 6,15) Nem szerény és minden fényűzés-től mentes életet élt-e, ház és minden efféle nélkül?

Nem azért beszéltek így, mert valóban úgy gondolták, hogy ez bekövetkezik, hanem irigységből. Pedig éppen az ellenkezője történt annak, amit vártak: a rómaiak akkor vették el népüket és városukat, miután megölték Krisztust. Krisztus tettei ugyanis minden ilyen feltételezéstől távol álltak. Aki meggyógyította a betegeket, a legkiválóbb életre tanított, és megparancsolta, hogy engedelmeskedjenek előjáróiknak, nem zsarnokságot épített, hanem éppen hogy lerombolta azt. De a korábbi lázadók alapján következtetünk erre – mondják. Azok azonban lázadásra tanítottak, ő pedig éppen az ellenkezőjére. Látod, hogy szavaik csak ürügyül szolgáltak? Mert miféle hasonló dolgot tett? Hivalkodó testőröket vitt magával? Kocsik hada kísérte? Nem inkább a pusztaságot kereste? Hogy azonban ne tűnjék úgy, mintha saját indulatukból beszélnének, azt állítják, hogy az egész város veszélyben van, a közjót éri támadás, és a végső veszedelemtől kell tartaniuk. Nem ezek okozták fogságokat, hanem éppen az ellenkezőjük: sem ezt a fogságot, sem a babilónit, sem a későbbi, Antiokhosz idején bekövetkezett fogságot. Nem az szolgáltatott ki benneteket ellenségeiteknek, hogy voltak köztetek, akik Istent szolgálták, hanem az, hogy igazságtalan és Istent haragra ingerlő emberek éltek közöttetek. Ilyen az irigység. Ha egyszer megvakítja a lelket, semmit sem enged meglátni abból, amit kellene. Nem arra tanított-e, hogy szelídek legyünk? Nem arra, hogy ha jobb felől arcul ütnek, tartsuk oda a másik arcunkat is (vö. Mt 5,39)? Nem arra, hogy elviseljük az igazságtalanságot? Nem arra, hogy készségesebben viseljük el a rosszat, mint amilyen készségesen mások elkövetik? Mondd, az ilyen tanítás a zsarnokság kiépítésére vall, vagy inkább annak lerombolására?

4. De amint mondtam, rettenetes dolog az irigység, és tele van képmutatással. Ez töltötte be a világot számtalan rosszal. E betegség miatt teltek meg a bíróságok pereskedőkkel; ebből fakad a dicsőség és a pénz szeretete, ebből a hatalomvágy és a gőg. Emiatt vannak az utakon elvetemült rablók, a tengeren pedig kalózkodók; ebből fakadnak a világszerte elkövetett gyilkosságok, és emiatt szakadt részekre az emberi nem. Bármilyen rosszat látsz, azt fogod tapasztalni, hogy ebből ered. Ez tört be az egyházakba is; ez művelt kezdettől fogva számtalan szörnyűséget; ez szülte a pénzsóvárságot. Ez a betegség mindent felforgatott, és megrontotta az igazságosságot – hiszen, amint az Írás mondja, *az ajándékok megvakítják a bölcsék szemét, és mint a szájbán a zabla, elhárítják a feddést* (Sir 20,29). Ez teszi

a szabadokat rabszolgákká. Erről beszélünk mindennap, mégsem történik semmi. Rosszabbakká válunk a vadállatoknál: kifosztjuk az árvákat, megfosztjuk javaiktól az özvegyeket, igazságtalanul bánunk a szegényekkel, és jajt jajra halmozunk. *Jaj nekem, mert kivesztek az országból a hívek* (Mik 7,1–2). Most már nekünk kell siratót mondanunk; sőt ezt kellene tennünk mindennap. Semmit sem érünk el imádságainkkal, sem tanácsainkkal és intéseinkkel; nem marad más, mint hogy sírjunk. Ezt tette Krisztus is: miután sokszor intette a jeruzsálemieket, és azok semmi hasznot sem merítettek belőle, megkönnyezte megkeményedésüket (vö. Lk 19,41–44). Ezt teszik a próféták is; tegyük most mi is ugyanezt! Elérkezett a siratás, a könnyek és a jajgatás ideje. Időszerű, hogy mi is ezt mondjuk: *Gondoskodjatok siratóasszonyokról, hívjátok őket, hogy jöjjenek! Üzenjete a siratáshoz értőknek, jöjjenek ide!* (Jer 9,16) Talán így sikerül kiűznünk e betegséget azokból, akik fényűző házakat építenek, és rablással gyarapítják birtokaikat. Időszerű a siratás. Ti is segítetek nekem a siratásban, akiket kifosztottak és igazságtalanság ért; panaszotok fakassza könnyekre a szememet! Siratásunkban azonban ne magunkat, hanem őket sirassuk! Nem benneteket károsítottak meg, hanem önmagukat pusztították el. Ti ugyanis az elszenvedett igazságtalanságért a mennyek országát kapjátok, ők pedig nyereség helyett a gyehennát. Ezért jobb igazságtalanságot elszenvedni, mint elkövetni.

Sirassuk őket, de ne emberi siratóénekekkel, hanem az isteni Írásból valóval, amellyel a próféták is sirattak. Sirassuk őket keservesen Ézsaiással, és mondjuk: *Jaj azoknak, akik házat házhoz ragasztanak, és mezőt mező mellé szereznek, míg hely sem marad másnak, és csak ti laktok ebben az országban! Az a sok ház romba dől majd, a nagyok és szépek lakatlanná lesznek* (Ézs 5,8–9). Sirassunk Náhummal is, és mondjuk vele: *Jaj annak, aki magasra építi házát!* (vö. Hab 2,9; Jer 22,13) Vagy inkább úgy sirassuk őket, ahogyan Krisztus siratta az akkoriakat: *Jaj nektek, ti gazdagok, mert megkaptátok jutalmatokat és vigasztalásokat!* (Lk 6,24) Kérlek, mi se szűnjünk meg így siratni; és ha nem illetlen, még mellünket is verjük testvéreink lelki restsége miatt! Ne azt sirassuk, aki már meghalt, hanem a rablót, a kapzsit, a pénzsóvárt, a telhetetlent. Miért siratjuk a halottakat, akikért már semmit sem tehetünk? Inkább azokat sirassuk, akik még megváltozhatnak! De miközben mi siratjuk őket, ők talán nevetnek rajtunk. Már az is siratásra méltó, hogy nevetnek azon, amin gyászolniuk kellene. Mert ha siralmunk valamelyest megindítaná őket, abbahagyhatnánk siratásukat, hiszen lenne remény, hogy

megjavulnak. Mivel azonban érzéketlenek maradnak, folytassuk a sírást – nem általában a gazdagokért, hanem a pénzsóvárokért, kapzsikért és rablókért! A gazdagság nem rossz (hiszen helyesen is használhatjuk, ha a rászorulókra fordítjuk), a kapzsiság azonban rossz, mert soha véget nem érő büntetéseket szerez. Sirassuk hát őket! Talán lesz valami gyógyulás. Ha pedig azok, akik már e betegségbe estek, nem is szabadulnak meg, mások legalább nem esnek ugyan-ebbe a veszedelembé, hanem óvakodni fognak tőle. Adjá Isten, hogy ők is megszabaduljanak e betegségtől, és közülünk se essen bele soha senki, hogy együtt valamennyien elnyerjük a megígért javakat a mi Urunk Jézus Krisztus kegyelméből és emberszeretetéből, akinek dicsőség örökkön-örökké. Ámen.

65. homília

Egyikük pedig, Kajafás, aki főpap volt abban az esztendőben, ezt mondta nekik: Ti nem értetek semmit. Azt sem veszitek fontolóra: jobb nektek, hogy egyetlen ember haljon meg a népért, semhogy az egész nép elveszen. (Jn 11,49–50)

1. Maguk ásta gödörbe zuhantak a népek, rejtett hálójuk fogta meg lábukat (Zsolt 9,16). Ez történt a zsidókkal is. Azt mondták ugyanis, hogy meg kell ölniük Jézust, nehogy eljöjjenek a rómaiak, és elvegyék tőlük népüket és városukat. Miután azonban megölték, éppen ez történt velük. Azért tették meg, hogy elkerüljék azt, amit éppen azért nem kerülhettek el, mert megtették. Ám az, akit megöltek, a mennyekben van, akik pedig megölték, azoknak a gyehenna lett a részük. Pedig nem erre törekedtek. Hanem mire? Attól a naptól fogva egyetértettek abban, hogy megölik őt (Jn 11,53). Hiszen azt mondták: Jönnek a rómaiak, és elveszik tőlünk a népet (vö. Jn 11,48). Egyikük pedig, Kajafás, aki főpap volt abban az esztendőben, ezt mondta nekik (a többieknél is szégyentelenebbül): *Ti nem értetek semmit. Amit a többiek még csak bizonytalanul mérlegeltek és fontolgattak a tanácsban (hiszen ezt kérdezték: Mit tegyünk? Jn 11,47), azt ő szégyentelenül, minden takargatás nélkül, arcátlan vakmerőséggel az arcukba vágta. Mit mondott ugyanis? Ti nem értetek semmit. Azt sem veszitek fontolóra: jobb nektek, hogy egyetlen ember haljon meg a népért, semhogy az egész nép elveszen.*

Mindezt pedig nem magától mondta, hanem mivel főpap volt, megjövendölte (vö. Jn 11,51). Látod, milyen nagy ereje van a főpapi méltóságnak? Mivel ugyanis a főpapságra méltattatott, bár e tisztségre nem volt méltó, úgy prófétált, hogy maga sem tudta, mit mond. A kegyelem csak a száját használta fel, szennyes szívét azonban nem érintette. Sok más méltatlan ember is mondott jövendőt: Nebukadneccar, a fáraó és Bálám; mindegyik eset oka nyilvánvaló. Szavainak értelme ez: ti csak ültök, és a kelleténél is tétovábban foglalkoztok az üggyel, és nem tudjátok, hogy a közösség érdekében semminek kell venni egyetlen ember életét. Lásd, milyen nagy a Lélek ereje: egy gonosz elméből is csodálatos próféciával terhes szavakat tudott előhozni. Az evangélista annak alapján nevezi a pogányokat Isten gyermekeinek, amivé majd lesznek (vö. Jn 11,52). Így mondja maga Krisztus is: más juhaim is vannak nekem (Jn 10,16), szintén annak alapján nevezve már most juhoknak őket, amivé majd lesznek. Mit jelent az, hogy főpap volt abban az esztendőben? (Jn 11,49) Sok minden mással együtt ezt is elérte a romlás.

Már nem egész életükben viselték a főpapi tisztséget, hanem csak egy eszten-deig, amióta pénzen vásárolták a hivatalt. Mindazonáltal még ilyen körülmé-nyek között is jelen volt a Lélek.

Amikor azonban kezet emeltek Krisztusra, akkor elhagyta őket, és átszállt az apostolokra. Ezt jelezte a templom kárpitjának kettéhasadása (vö. Mt 27,51), valamint Krisztus kijelentése: *íme, elhagytattá lesz a ti házatok* (Mt 23,38). Josephus pedig, aki nem sokkal később élt, azt mondja, hogy bizonyos angyalok, akik mindaddig mellettük maradtak, hátha még meg akarnak változni, végül el-hagyták őket. Amíg ugyanis állt a szőlő, minden a maga rendjén ment; miután azonban megölték az örökös, többé nem így történt, hanem elvesztek (vö. Mt 21,33–41). Ahogyan a fényes ruhát elveszik egy haszontalan gyermektől, úgy vette el Isten a Lelket a zsidóktól, és adta a pogányok közül való egyeneslelkű szolgálknak, amazokat pedig pusztán és mezítelenül hagyta. Nem volt csekély jelentősége annak, hogy még az ellenség is megjövendölte mindezt. Ez még másokat is megnyerhetett. Kajafás szándékához képest ugyanis éppen az ellen-kezője következett be: mivel Krisztus meghalt, a hívők éppen ezáltal szabadul-tak meg az eljövendő büntetéstől. Mit jelent ez: *hogyan egybegyűjtse a közeliakat és a távoliakat?* (vö. Jn 11,52; Ef 2,13.17) *Egy testté tette őket* (vö. Ef 2,16). Aki Rómá-ban él, az Indiában élőket is saját teste tagjainak tekinti. Mi érhet fel ezzel az egybegyűjtéssel? Krisztus pedig mindnyájuk feje (vö. Ef 1,22–23).

Attól a naptól fogva egyetértettek abban, hogy megölik őt (Jn 11,53). Korábban is meg akarták ölni. Hiszen ezt mondja az Írás: *ezért meg akarták ölni a zsidók* (vö. Jn 5,18), továbbá, hogy *miért akartok engem megölni?* (Jn 7,19) Akkor azonban még csak keresték rá a módot, most pedig már döntésüket is megerősítették, és hozzáfogtak a végrehajtásához. *Jézus pedig többé nem járt nyilvánosan Júdeában* (vö. Jn 11,54). Ismét emberi módon óvja magát, és ezt teszi folytonosan.

2. Az okát már elmondtam annak, miért ment el és vonult vissza oly sokszor. Most is a pusztá közelében, Efraimban időzött, és ott maradt tanítványaival (vö. Jn 11,54). Mit gondolsz, mennyire zavarodtak meg a tanítványok, amikor látták, hogy emberi módon óvja magát? Rajtuk kívül már senki sem követte. Az ünnep ugyanis közel volt, és mindenki Jeruzsálembe sietett; ők viszont akkor rejtőztek el és akkor forogtak veszélyben, amikor mindenki más örült és ünnepelt. Mégis kitartottak mellette. Hiszen Galileában is rejtőzködtek a páska és a lombsátrak

ünnepének idején, majd később, egy újabb ünnepen is a többiek közül egyedül ők vállalták Mesterükkel együtt a menekülést és a rejtőzést, így mutatva meg ragaszkodásukat iránta. Ezért idézi fel Lukács, hogy ezt mondta nekik: *én kitar- tottam mellettetek a megpróbáltatásokban* (vö. Lk 22,28). Ezzel azt mutatta meg, hogy az ő támogatásából merítették erőt.

Vidékről sokan felmentek Jeruzsálembe az ünnep előtt, hogy megtisztuljanak. A fő- papok és a farizeusok pedig parancsot adtak, hogy elfogják őt (vö. Jn 11,55.57). Micsoda megtisztulás ez! Gyilkos elhatározással, emberölő szándékkal és vértől szennyes kézzel! Ezt kérdezték: *Mit gondoltok, lehet, hogy el sem jön az ün- nepre?* (Jn 11,56) A páska ünnepét használták fel arra, hogy csapdát állítsanak neki, és az ünnep idejét az ölés idejévé tették. Vagyis így gondolkodtak: itt a kezünkbe kell esnie, hiszen az ünnep ide szólítja. Micsoda istentelenség! Ami- kor még nagyobb kegyességre lett volna szükség, és a legsúlyosabb vétkek mi- att fogva tartottakat is szabadon kellett bocsátani, akkor próbálták elejteni azt, aki semmi rosszat sem tett (vö. Mt 27,15; Jn 18,39). Pedig amikor korábban is ezzel próbálkoztak, nemcsak semmit sem értek el, hanem nevetségessé is vál- tak. Ezért újra meg újra megjelenik közöttük, majd kisiklik a kezük közül; és mikor halálát tervezik, megfélemezteti és tanácsalanná teszi őket, mert hatalmának megmutatásával szíven akarta találni őket. Azért tette ezt, hogy amikor majd elfogják, felismerjék: ami történt, nem saját erejüknek, hanem az ő akaratának volt köszönhető. Akkor sem tudták ugyanis elfogni, noha Betánia közel volt; amikor pedig később elfogták, földre döntötte őket (vö. Jn 18,6).

Hat nappal a páska előtt Betániába ment, ahol Lázár volt. Lakomát rendeztek neki; Márta felszolgált, Lázár pedig vele együtt evett (vö. Jn 12,1–2). Lázár feltámadásának valóságát bizonyította, hogy sok nappal később is élt és evett. Ebből nyilván- való, hogy a lakomát Márta házában tartották: mivel barátai voltak, és Jézus is szerette őket, befogadták őt. Némelyek azonban azt mondják, hogy mindez másvalakinek a házában történt. Mária azonban nem szolgált fel, mert tanítvány volt. Itt ismét inkább ő a lelki ember. Nem a szokásos felszolgálatát végezte, mint akit erre hívtak, és szolgálatát sem terjesztette ki mindenkire, hanem minden tiszteletét egyedül Krisztusra irányította. Nem úgy közeledett hozzá, mint em- berhez, hanem mint Istenhez. Ezért öntötte ki a kenetet, és ezért törölte meg hajával Jézus lábát (vö. Jn 12,3). Ezt nem tehette volna, ha ugyanúgy vélekedik róla, mint a sokaság.

Júdás azonban a kegyesség ürügyén megróttá őt. Mit mondott erre Krisztus? *Jót tett velem, amikor a temetésemre készült* (vö. Mt 26,10–12; Jn 12,7). Miért nem leplezte le a tanítványt az asszony előtt? Miért nem mondta ki azt, amit az evangélista elmondott: hogy saját lopási szándéka miatt róttá meg az asszonyt? (vö. Jn 12,6) Jézus nagy hosszútűréssel akarta önmagához téríteni. Mivel tudta róla, hogy áruló, kezdettől fogva sokszor megfeddte, amikor ezt mondta: *Nem mindnyájan hisztek* (vö. Jn 6,64), továbbá hogy *egyikőtök mégis ördög* (Jn 6,70). Tudtára adta tehát, hogy ismeri áruló szándékát, nyíltan azonban nem leplezte le, hanem türelmesen elviselte, mert vissza akarta téríteni. Hogyan mondhatja akkor egy másik evangélista, hogy minden tanítvány ezt mondta? (vö. Mt 26,8–9) Mindnyájan mondták, Júdás is; a többiek azonban nem ugyanazzal a szándékkal. Ha pedig valaki azt kérdezné, miért bízta egy tolvajra a szegények pénzes erszényét, és miért tett egy pénzsóvár embert annak kezelőjévé, azt felelnénk: a kimondhatatlan okot Isten ismeri. Ha azonban nekünk is szabad valamit hozzávetőlegesen mondanunk, azért tette, hogy minden kifogás lehetőségét elvegye tőle. Júdás nem mondhatta ugyanis, hogy pénzvágya vitte rá tettére, hiszen az erszényből eléggé csillapíthatta ezt a vágyát. Mérhetetlen gonoszságából tette, amelyet Krisztus meg akart fékezni, ezért bánt vele messzemenő engedékenységgel. Bár tudta, hogy lop, mégsem vádolta meg. Gátat vetett gonosz vágyának, és megfosztotta minden védekezéstől.

Hagyjátok őt; temetésem napjára tette ezt (vö. Jn 12,7). A temetés említésével ismét figyelmeztette az árulót. A feddés azonban nem ért el hozzá, és ez a kijelentés sem lágyította meg, pedig alkalmas lett volna arra, hogy szánalmat ébresszen benne. Mintha ezt mondta volna: Terhedre vagyok és alkalmatlankodom, de várj még egy keveset, és elmegyek. Ezt juttatta kifejezésre azzal is, hogy ezt mondta: *De én nem leszek mindig veletek* (Jn 12,8). Mindez azonban semmiben sem indította meg ezt a vadállati és eszelős embert, pedig Krisztus ezeknél sokkal többet is mondott és tett: még azon az éjszakán megmosta a lábát (vö. Jn 13,4–5), és asztalának és sójának közösségébe fogadta (ami még a rablók lelkét is meg szokta fékezni), továbbá más olyan szavakat is mondott, amelyek még a követ is meglágyíthatták volna. Mindezt nem sokkal korábban, hanem ugyanazon a napon tette, hogy még az idő se boríthassa feledésbe. Júdás azonban mindennek ellenállt.

3. Rettenetes dolog ugyanis a pénzsóvárság, rettenetes! Vakká teszi a szemet, süketé a fület, és a vadállatnál is kegyetlenebbé az embert. Nem engedi, hogy lelkiismeretére, barátságra, közösségre vagy saját lelkének üdvösségére gondoljon, hanem mindettől végképp eltéríti, és mint valami kegyetlen zsarnok, rabszolgájává teszi azokat, akiket hatalmába kerített. Ebben a keserű szolgáltatásban az a rettenetes, hogy még hálára is készíti őket maga iránt; és minél inkább szolgálnak neki, annál nagyobbra nő bennük az élvezet. Leginkább ezért válik gyógyíthatatlanná a betegség és legyőzhetetlenné e fenevad. Ez tette leprássá Géházit ahelyett, hogy tanítvány és próféta lett volna (vö. 2Kir 5,20–27); ez pusztította el Anániást és a hozzá tartozókat (ApCsel 5,1–10); ez tette Júdást árulóvá (Jn 12,6); ez rontotta meg a zsidók vezetőit, akik ajándékokat fogadtak el, és tolvajok cinkosaivá lettek (Ézs 1,23). Ez robbantott ki számtalan háborút: vérrel töltötte meg az utakat, gyásszal és jajkiáltással a városokat. Ez tette tisztátalanná a lakomákat, szentségtelenné az asztalokat, és törvénytelenséggel töltötte meg az ételeket. Ezért nevezte Pál a pénzsóvárságot bálványimádásnak (vö. Kol 3,5). Ám még ezzel sem rémítette el őket.

Miért nevezi bálványimádásnak? Sokaknak van pénzük, de nem merik használni, hanem mintegy felszentelik, és érintetlenül adják tovább unokáiknak és azok utódainak, mint valami fogadalmi ajándékot, amelyhez nem mernek hozzáérni. Ha pedig valamikor mégis rákényszerülnek, úgy érzik magukat, mintha tiltott dolgot műveltek volna. Más szempontból pedig: ahogyan a pogány gondolja kultuszszobrát, úgy te ajtókra és reteszekre bízod aranyadat, templom helyett ládát készítesz neki, és ezüstedényekbe helyezed. De nem borulsz le előtte, mint az a kultuszszobor előtt? Csakhogy minden gondoskodással körülveszed. A pogány pedig szívesebben odaadná a szemét és a lelkét is, mint a bálványszobrot. Ugyanezt teszik az arany szerelmesei is. De én nem imádom az aranyat – mondja. Az sem a bálványt imádja, hanem a benne lakó démont. Így te is, ha nem is az aranyat imádod, azt a démont imádod, amely az arany látványán és kívánásán keresztül lelkedre támad. A pénz utáni sóvárgás ugyanis a démonnál is kegyetlenebb, és ennek sokan inkább engedelmességeskednek, mint mások a bálványoknak. Azok ugyanis sok mindenben nem engedelmességeskednek, ennek viszont mindenben engednek, és bármit parancsol nekik, szót fogadnak. Mit mond? Állj harcban, légy mindenkinek ellensége; tagadd meg a természet kötelékeit, vesd meg Istent, áldozd fel nekem önmagad! – és minden-

ben engedelmeskednek neki. A faragott képeknek ökröket és juhokat áldoznak; a pénzsóvárság azonban ezt mondja: Áldozd fel nekem saját lelkedet! – és rá is veszi őket. Látod, milyen oltárai vannak? Milyen áldozatokat fogad?

A nyereszkesedők nem fogják örökölni Isten országát (1Kor 6,10), de még ettől sem félnek. Pedig minden szenvedély közül ez a leggyengébb. Nem velünk született, és nem is természetes; máskülönben már kezdettől belénk lett volna ültetve. Kezdetben azonban nem volt arany, és senki sem vágyott aranyra. Ha akarjátok, elmondom nektek, honnan lopózott be a baj. Mindenki az előtte járó utánaözve súlyosbítja e betegséget, az pedig, aki már előbbre jutott benne, még azt is felingerli, aki nem akarná követni. Amikor ugyanis fényűző házakat, földek sokaságát, rabszolgák egész hadait, ezüstedényeket és ruhák tömkelegét látják, mindent elkövetnek, hogy felülmúlják egymást. Így az első okozóiá lesznek az utánuk következők bűnének, azok pedig az őket követőkének. Ha józanul akarnának gondolkodni, nem lennének mások tanítómesterei; de igazából az utóbbiaknak sincs mentségük, hiszen vannak még, akik megvetik a gazdagságot.

De ki veti meg? – kérdezi. Éppen az a rettenetes, hogy e gonoszság elterjedése miatt már egyenesen lehetetlennek tűnik ez, és azt sem hiszik el, hogy valaki képes erre. Felsoroljak hát sokakat a városokban és a hegyekben élők közül? És mi lenne a haszna? Hiszen tőlük sem lesztek jobbak. Egyébként most nem azért beszélünk erről, hogy mondjatok le minden vagyonotokról. Szeretném ugyan, de mivel ez a teher meghaladja erőteteket, nem kényszerítelek rá benneteket. Arra intelek, hogy ne kívánjátok meg másokét, és abból adjatok, amitek van. Sok olyan embert találhatunk, aki megelégszik a magáéval, gondját viseli tulajdonának, és becsületes munkájából él. Miért nem őket követjük és utánózzuk? Gondoljunk az előttünk élt emberekre! Nemde csak birtokaik maradtak meg, és már csak nevüket őrzik? Ennek és ennek a fürdőháza ez, ennek és ennek a városszéli birtoka és szállása. Amikor meglátjuk, nem sóhajtunk fel azonnal arra gondolva, mennyi fáradságot viselt el, mennyi zsákmányt rabolt össze, most pedig sehol sincs, hanem mások élvezik javait, olyanok, akikre nem is gondolt, talán éppen az ellenségei, miközben ő a legsúlyosabb büntetést szenvedti?

Ugyanez vár ránk is. Biztosan meghalunk, biztosan ugyanarra a végre jutunk. Mondd, mennyi haragot vontak magukra, mennyi pénzt kifizettek, mennyi ellenszékességgel kellett szembenézniük! És mi volt a hasznuk? Örökké tartó

büntetés, minden vigasztalás hiánya, és az, hogy nemcsak életükben, hanem távozásuk után is mindenki vádolja őket. És még valami: amikor sokuk kép-mását látjuk a házakban kifüggesztve, nem gyászolunk-e még inkább? Valóban jól mondta a próféta: *Bizony hiába nyugtalankodik minden élő ember* (Zsolt 39,7). Valóban nyugtalanság az effélékéért való igyekezet: fölösleges nyugtalanság és háborgás. Az örök hajlékokban és azokban a sátrakban azonban nincs így (vö. Lk 16,9; Jn 14,2). Itt az egyik fáradozik, és a másik élvezi a munka gyümölcsét; ott viszont mindenki maga rendelkezik majd saját fáradozásának gyümölcsével, és sokszoros jutalmat kap. Arra a birtokra igyekezzünk tehát szert tenni! Ott építsünk magunknak házakat, hogy megnyugodhassunk Krisztus Jézusban, a mi Urunkban, akivel együtt az Atyáé a dicsőség, a Szentlélekkel együtt mind-örökkön-örökké. Ámen.

66. homília

Nagyon sokan megtudták a zsidók közül, hogy ő ott van, és odamentek; nemcsak Jézus miatt, hanem azért is, hogy lássák Lázárt, akit feltámasztott a halottak közül. (Jn 12,9)

1. Ahogyan a gazdagság rendszerint féktelenné teszi azokat, akik nem vigyáznak magukra, ugyanúgy a hatalom is. Amaz kapzsiságra, ez pedig esztelen elbizakodottságra vezet. Figyeld meg: a zsidók sokasága, melyet vezettek, egészséges lelkiületű volt, a vezetőik viszont romlottak. Hogy a sokaság tagjai hittek benne, azt az evangélisták állandóan mondják: *A sokaságból többen hittek benne* (Jn 7,31). A vezetőik viszont nem hittek. Ők maguk mondják (nem a sokaság): *Vajon a vezetőik közül hitt-e benne valaki?* (Jn 7,48) De mit mond egyikük? *Az Istent nem ismerő sokaság átkozott* (vö. Jn 7,49). A hívőket átkozottnak, önmagukat viszont, miközben épp ölni készültek, értelmesnek mondták. Itt is sokan hittek, amikor látták a csodát, a vezetőik azonban nem elégedtek meg saját gonosztetteikkel, hanem Lázárt is megpróbálták megölni (vö. Jn 12,10–11). Tegyük fel, hogy Krisztust azért akarták megölni, mert megtörte a szombatot, mert egyenlővé tette magát az Atyával, meg a rómaiak miatt, akikre hivatkoztak (vö. Jn 5,18; 11,48). De Lázár ellen milyen vádat emelhetek, hogy megpróbálták megölni? Talán az a bűne, hogy jótéményben részesült? Látod, milyen gyilkos volt a szándékuk? Pedig Krisztus sok jelet tett, mégsem vadította el őket egyik sem ennyire: sem a béna, sem a vak meggyógyítása. Ez ugyanis természeténél fogva is csodálatosabb volt, sok más jel után történt, és rendkívüli látvány volt, hogy egy négy napja halott ember jár és beszél. Igazán szép ünnepi tettek, nemde: gyilkosságokkal vegyíteni az ünnepi gyülekezést! Másfelől a vakon született esetében úgy tűnt, hogy a szombat miatt emelnek vádat Krisztus ellen, és ezzel akarják eltéríteni tőle a sokaságot; itt viszont, mivel semmit sem róhattak fel neki, a meggyógyított ember ellen indítottak támadást. Itt ugyanis még azt sem mondhatták, hogy Krisztus szembeszáll az Atyával, mert imádsága elnémitotta őket. Mivel tehát szokásos vádjuk is semmivé lett, a jel pedig nyilvánvaló volt, arra vetemedtek, hogy megöljék. A vak emberrel is ugyanezt tették volna, ha nem emelhetek volna vádat a szombat miatt. Másfelől az a férfi ismeretlen volt, és kiűzték a templomból, Lázár viszont tekintélyes ember volt. Ez abból is nyilvánvaló, hogy sokan eljöttek vigasztalni a testvéreit, a csoda pedig mindenki szeme láttára, egészen rendkívüli módon történt (vö. Jn 11,19.31.45). Ezért mindenki odasietett, hogy lássa őt. Az bántotta

tehát őket, hogy miközben tartott az ünnep, mindenki otthagya az ünnepet, és Betániába ment. Megpróbálták hát megölni Lázárt, és még csak vakmerőségnek sem tartották, annyira gyilkos lelkületűek voltak. Ezért amikor a Törvény az embertársra vonatkozó parancsolatokat kezdi sorolni, ezzel kezdi: *Ne ölj!* (2Móz 20,13) A próféta pedig ezt veti a szemükre: *Kezük vérrel van tele* (vö. Ézs 1,15).

Hogyan vonul be tehát ismét nyíltan, holott Júdeában nem járt nyilvánosan, hanem visszavonult a pusztába? Visszavonulásával lecsillapította indulatukat, és akkor jelent meg közöttük, amikor már megnyugodtak. Másfelől az előtte haladó és az őt követő sokaság is elég volt ahhoz, hogy rettegéssel töltse el azokat. Egyetlen jel sem vonzott ugyanis annyi embert, mint Lázár feltámasztása. Egy másik evangélista azt mondja, hogy *felsőruháikat az útra terítették* (vö. Mt 21,8), és hogy *felbolydult az egész város* (Mt 21,10), ilyen nagy tisztesség közepette vonult be. Ezzel egyfelől egy jövőbeli eseményt ábrázolt előképként, másfelől beteljesített egy próféciaát. Ugyanaz a tett egyiknek kezdete, másiknak beteljesedése lett. Az, hogy *Örvendj, mert királyod érkezik hozzád szelíden* (vö. Zak 9,9), a prófécia beteljesítése volt; az pedig, hogy számárra ült, egy jövőbeli esemény előképe: annak, hogy a pogányok tisztátalan nemzetségét uralma alá fogja vonni. Hogyan mondhatják azonban a többi evangélisták, hogy tanítványokat küldött, és ezt mondta: *Oldjátok el a szamarat a csikójával együtt* (vö. Mt 21,2), János pedig semmi ilyesmit nem mond, hanem azt, hogy Jézus egy samárcsikóra talált, és felült rá? (vö. Jn 12,14) Valószínűleg mindkettő megtörtént. Miután eloldották a szamarat, és a tanítványok odavezették, Jézus ott találta, és felült rá. Pálma- és olajágakat fogtak, felsőruháikat pedig az útra terítették. Ezzel megmutatták, hogy már többnek tartották őt egy prófétánál, és ezt mondták: *Hozsánna! Áldott, aki jön az Úr nevében!* (Jn 12,13) Látod, hogy az fojtogatta őket leginkább, hogy mindenki meggyőződött róla, Jézus nem Isten ellenfele? És az osztotta meg leginkább a népet, hogy azt mondta: az Atyától jött?

Mit jelent ez: *Örvendj nagyon, Sion leánya!* (Zak 9,9)? Mivel királyaik többnyire igazságtalan és kapzsi emberek voltak, ellenségeik kezére adták őket, megrontották a sokaságot, és ellenségeik hatalma alá vetették, ezért ezt mondja: bízzál, ez a király nem ilyen, hanem szelíd és emberséges. Ezt mutatja a samár is. Nem hadsereggel a nyomában vonult be, hanem csupán egy samáron. A tanítványok azonban nem értették – mondja az evangélista –, hogy mindez róla van megírva (vö. Jn 12,16). Látod, hogy a legtöbb dolgot nem értették, mivel ő nem tártá fel előttük? Amikor ugyanis ezt mondta: *Romboljátok le ezt a templomot, és*

három nap alatt felépítem (Jn 2,19), a tanítványok akkor sem értették. Egy másik evangélista is azt mondja, *ez a beszéd rejtve maradt előlük* (Lk 18,34); és azt sem értették, hogy fel kell támadnia a halottak közül (vö. Jn 20,9). Ez érthető módon rejtve maradt előttük. Ezért mondja egy másik evangélista is, hogy mindannyiszor, amikor erről hallottak, szomorkodtak és búsultak; ez pedig abból fakadt, hogy nem értették a feltámadásról szóló kijelentést (vö. Mt 17,23). Ez tehát érthető módon maradt rejtve előttük, hiszen meghaladta felfogóképességüket. De a számmal kapcsolatos dolgot miért nem tárta fel előttük? Mert az is nagy jelentőségű volt.

2. Figyeld meg az evangélista bölcsességét: nem szégyelli felfedni korábbi tudatlanságukat. Azt ugyanis tudták, hogy meg van írva, azt azonban nem tudták, hogy róla van megírva. Megbotránkoztatta volna őket, hogy ha király, akkor ilyeneket kell elszenvednie, és így kell kiszolgáltatnia magát. Másfelől nem tudták volna azonnal befogadni annak az országnak az ismeretét sem, amelyről beszélt. Egy másik evangélista is azt mondja, hogy úgy vélték, erről a földi országról beszél (vö. Mt 20,21). A sokaság tanúsította, hogy feltámasztotta Lázárt (vö. Jn 12,17). Mert egyébként nem fordultak volna hozzá ilyen sokan hirtelen – mondja –, ha nem hittek volna a jelnek. A farizeusok pedig ezt mondták egymásnak: *Látjátok, hogy semmit sem tudtok elérni? Íme, a világ őt követi!* (Jn 12,19) Véleményem szerint ezt azok mondták, akik ugyan helyesen gondolkodtak, de nem mertek nyíltan szólni; ezért az eredményre hivatkozva igyekeztek visszatartani társaikat, mint akik lehetetlen dologra vállalkoznak. Itt ismét a sokaságot nevezik világnak. Az Írás ugyanis világnak nevezi mind a teremtetett mindenséget, mind pedig a gonoszságban élőket. Az előbbi értelemben mondja: *Aki szám szerint elővezeti világát* (vö. Ézs 40,26); az utóbbi értelemben pedig: *A világ titeket nem gyűlöl, engem viszont gyűlöl* (vö. Jn 7,7). Ezt pontosan kell tudnunk, nehogy a kifejezések jelentése miatt fogást adjunk az eretnekeknek.

Néhány görög is volt azok között, akik felmentek az ünnepre, hogy imádják Istent (Jn 12,20). Ekkorra már közel álltak ahhoz, hogy prozelitákká legyenek, ezért voltak jelen az ünnepen. Amikor tehát elterjedt Jézus híre, ezt mondták: *Jézust szeretnénk látni* (Jn 12,21). Fülöp azonban Andrásához fordult, mivel András nála előbbre járt, és megosztotta vele a dolgot. András sem határozott erről egy-maga, hiszen emlékezett rá: *pogányokhoz vezető útra ne térjete*k (Mt 10,5), hanem miután tanítványtársával megbeszélte, a Mester elé vitte az ügyet: ketten együtt szóltak neki (vö. Jn 12,22).

Ő pedig mit mondott? *Eljött az óra, hogy megdicsőíttessék az Emberfia (Jn 12,23). Ha a földbe vetett búzaszem nem hal meg, egymaga marad (Jn 12,24).* Mit jelent ez: *Eljött az óra?* Korábban azt mondta, *pogányokhoz vezető útra ne térjete*k, hogy minden ürügyet elvegyen a zsidóktól hálátlanságuk igazolására, ezért visszatartotta tanítványait. De mivel a zsidók kitartottak engedetlenségükben, a pogányok viszont közeledni akartak hozzá, ezt mondta: most már elérkezett az ideje, hogy a szenvedés útjára lépjek, hiszen minden beteljesedett. Ha ugyanis továbbra is azok mellett maradnánk, akik engedetlenek, ezeket pedig, akik közeledni akarnak, nem fogadnánk be, ez méltatlan volna gondoskodásunkhoz. Mivel tehát a kereszttel már meg akarta engedni tanítványainak, hogy a pogányokhoz menjenek, és látta, hogy ezek már előre sietnek hozzá, ezt mondta: elérkezett az ideje, hogy induljak a keresztre. Korábban ugyanis nem engedte meg nekik, hogy a pogányokhoz menjenek, hogy ez tanúskodjon a zsidók ellen. Amíg a zsidók tetteikkel el nem utasították, és keresztre nem feszítették, nem mondta azt: *Menjete*k el tehát, *tegyete*k tanítvánnyá minden népet (Mt 28,19), hanem ezt: *pogányokhoz vezető útra ne térjete*k (Mt 10,5); továbbá, hogy *én nem küldettem máshoz, csak Izráel házának elveszett juhaihoz (Mt 15,24); és hogy nem jó elvenni a gyermekek kenyerét, és odadobni a kutyáknak (Mt 15,26).* Miután azonban gyűlöltek, méghozzá annyira, hogy megölték, fölösleges volt tovább mellettük maradnia, amikor elutasították. Hiszen ők maguk mondtak le róla, amikor ezt mondták: *Nem királyunk van, hanem császáruk!* (Jn 19,15) Ekkor végleg elhagyta őket, miután ők elhagyták. Ezért mondja: *Hányszor akartam összegyűjteni gyermekeiteket, de ti nem akartátok!* (vö. Mt 23,37)

Mit jelent ez: Ha a búzaszem nem hull a földbe és nem hal meg? A keresztről beszél. Nehogy a tanítványok nyugtalankodjanak arra gondolva, hogy éppen akkor ölték meg, amikor már görögök is közeledtek hozzá, ezt mondja: Éppen ez fogja őket leginkább arra indítani, hogy hozzám jöjjenek, és ez fogja gyarapítani igehirdetésemet. Azután, mivel pusztán szavakkal nem tudta őket eléggé meggyőzni, a kézzelfogható dolgokból vezeti le ugyanezt: A búzával is ez történik: akkor hoz több termést, amikor meghal. Ha pedig így van a magvak esetében, sokkal inkább így lesz velem. A tanítványok azonban nem értették, amit mondott. Ezért említi ezt az evangélista újra meg újra, mintegy mentséget adva későbbi menekülésükre. Pál is ugyanezt az érvet használta, amikor a feltámadásról beszélt. (vö. 1Kor 15,36–37)

3. Miféle mentségük lesz tehát azoknak, akik nem hisznek a feltámadásban, holott a magvakban, a növényekben és a mi létrejöttünkben nap mint nap előtűnk játszódik le ez a folyamat? A magnak ugyanis előbb el kell pusztulnia, és csak azután támadhat belőle új élet. Egyáltalán: amikor Isten cselekszik, nincs szükség emberi okoskodásra. Hiszen hogyan teremtett meg minket a semmiből? Ezt azoknak a keresztényeknek mondom, akik azt állítják, hogy hisznek az Írásoknak. De az emberi gondolkodásból is felhozok egy másik érvet. Az emberek közül némelyek bűnben, mások pedig erényesen élnek. A bűnben élők közül sokan jólétben jutottak el a legvégső öregségig, az erényesek közül viszont sokan ennek ellenkezőjét szenvedték el. Mikor kapja meg tehát mindegyikük azt, amit érdemel? Milyen alkalommal? Igen – mondja valaki –, de a test nem támad fel. Nem hallják Pált, aki ezt mondja: *E romlandó testnek romolhatatlanságba kell öltöznie* (1Kor 15,53). Nem a lélekről beszél, hiszen a lélek nem romlik el. Feltámadni pedig arról mondjuk, ami elesett; márpedig a test esett el. Miért nem akarod hát, hogy a test feltámadjon? Talán nem képes rá Isten? Ilyet állítani a végső esztelenség. Vagy talán nem illő? Miért ne volna illő, hogy a romlandó test, amely részesedett a szenvedésben és a halálban, a koszorúknak is részesedjék? Ha nem volna illő, a test kezdettől fogva létre sem jött volna, és maga Krisztus sem vett volna magára testet. Hogy pedig magára vette és fel is támasztotta, halld, mit mond: *Nyújtsd ide ujjaidat, és lásd: a szellemnek nincsenek csontjai és inai* (vö. Lk 24,39; Jn 20,27). Miért támasztotta fel Lázárt, ha jobb lett volna test nélkül feltámadnia? Miért tette ezt jelként és jótéteményként? És miért adott egyáltalán táplálékot? Ne hagyjátok hát, szerettem, hogy az eretnekek megtéveessenek benneteket! Van ugyanis feltámadás, és van ítélet. Azok tagadják mindezt, akik nem akarnak számot adni tetteikről. A feltámadásnak pedig olyannak kell lennie, amilyen Krisztusé volt. Ő ugyanis *az elhunytak zsengeje és az elsőszülött a halottak közül* (vö. 1Kor 15,20; Kol 1,18). Ha pedig a feltámadás a lélek megtisztulása és a bűnöktől való megszabadulás, Krisztus viszont nem vétkezett, akkor hogyan támadt fel? Viszont hogyan szabadultunk meg mi az átoktól, ha ő is vétkezett? Hogyan mondhatja akkor ezt: *Eljön e világ fejedelme, bár felettem nincs hatalma?* (Jn 14,30) Ezek a szavak ugyanis azt jelentik ki, hogy bűntelen. Az ő tanításuk szerint tehát vagy nem támadt fel, vagy azért, hogy feltámadhasson, vétkezett a feltámadása előtt. Márpedig fel is támadt, és *nem követett el bűnt* (1Pt 2,22). Tehát testben támadt fel. Ezek a gonosz tanítások pedig

nem mások, mint a hiú dicsőségvágy szülöttei. Meneküljünk hát ettől a betegségtől! Mert ezt mondja az Írás: *A jó erkölcsöt megrontja a rossz társaság!* (1Kor 15,33)

Ezek nem az apostolok tanításai: Markión és Valentinosz eszelték ki őket. Meneküljünk hát ezekről, szeretteim! Semmit sem használ ugyanis a tiszta élet, ha a tanítás romlott; ahogyan az egészséges tanítás sem használ, ha az életünk romlott. A görögök szülték ezeket a tanokat, az eretnekek pedig felnevelték őket: a pogány filozófusoktól vették át azt az állítást, hogy az anyag teremtetlen, és még sok más effélé. Ahogyan tehát azt állították, hogy nem lehetne Teremtő, ha nem volna eleve adott, teremtetlen anyag, ugyanúgy a feltámadást is elvetették. Ne hallgassunk hát rájuk, hiszen tudjuk, hogy Isten hatalma mindenre elégséges; ne hallgassunk rájuk! Ezt nektek mondom. Mi ugyanis nem térünk ki az ellenük vívott harc elől. A fegyvertelen és védtelen ember azonban még akkor is könnyen fogságba esik, ha gyengébb ellenfelek közé kerül, és erősebb náluk. Ha figyelnétek az Írásokra, és nap mint nap élesítenétek magatokat velük, nem azt tanácsolnám, hogy térjete ki az ellenük vívott harc elől, hanem azt, hogy bocsátkozzatok küzdelembe velük. Az igazság ugyanis erős. Mivel azonban nem tudtok bánni az Írásokkal, féltetek benneteket az összezsapástól, nehogy fegyvertelenül találjanak rátok, és leterítsenek. Semmi, valóban semmi sem gyengébb azoknál, akik nélkülözik a Lélek segítségét. Ha pedig a pogány bölcsességet használják, nem csodálnunk kell őket, hanem kinevetnünk, mert ostoba tanítókat követnek. Azok ugyanis sem Istenről, sem a teremtésről nem voltak képesek semmit helyesen felismerni. Amit nálunk még egy özvegyaszony is tud, azt Püthagorasz még nem tudta, hanem azt állították, hogy a lélek bokorrá, hallá és kutyává válik. Mondd csak, rájuk kellene hallgatnunk? Hogyan volna ennek bármi értelme? A maguk falujában nagy emberek ők: szép hajfűrtöket növesztenek, és durva köpenyekbe burkolóznak. Eddig terjed a bölcsességük. Ha azonban belülré tekintesz, ott hamu és por van, és semmi sem egészséges, hanem *nyitott sír a torkuk* (Zsolt 5,10), amely tele van mindenféle tisztátalansággal és gennnyel, tanításaik pedig mind férgekkel. Az első közülük azt mondta, hogy a víz isten, az utána következő a tüzet nevezte annak, másvalaki a levegőt, és mindnyájan a testi dolgokhoz süllyedtek le. Mondd csak, őket kell csodálnunk, akiknek még csak fogalmuk sem volt a testetlen Istenről? Ha pedig később egyáltalán eljutottak erre a gondolatra, csak azután történt, hogy Egyiptomban kapcsolatba kerültek a mieinkkel.

De hogy ne okozzunk nektek túl nagy zavart, fejezzük be itt ezt a gondolatmenetet. Ha ugyanis elkezdenénk elétek tárni tanításait: mit mondtak Istentől, mit az anyagról, mit a lélekről és mit a testekről, nagy nevetés követné. Még a mi bírálatunkra sem lenne szükségük, hiszen egymást döntötték meg. Az pedig, aki ellenünk írt az anyagról, önmagát cáfolta meg. Ezért, hogy ne tartsunk fel benneteket hiába, és ne bontsuk ki előttek a szavak útvesztőjét, hagyjuk ezeket, és csak ennyit mondjunk: ragaszkodjatok az isteni Írások hallgatásához, és ne bocsátkozzatok felesleges szóharcokba. Erre intette Pál Timóteust is (vö. 2Tim 2,14), jóllehet nagy bölcsesség töltötte be, és a jelekben megnyilvánuló erő is birtokában volt. Engedelmeskedjünk hát neki, és az üres fecsegést elhagyva ragaszkodjunk a tettekhez: a testvérszeretethez és a vendégszeretethez. Tulajdonítsunk nagy jelentőséget az irgalmasság gyakorlásának, hogy elnyerjük a megígért javakat a mi Urunk Jézus Krisztus kegyelméből és emberszeretetéből, akinek dicsőség örökkön-örökké! Ámen.

67. homília

Aki szereti az életét, elveszti; aki pedig gyűlöli az életét e világon, örök életre őrzi meg azt. Ha valaki nekem szolgál, engem kövessen. (Jn 12,25–26)

1. Édes a jelenlegi élet, és sok gyönyörűséggel teljes – de nem mindenkinek, csak azoknak, akik mindenestül hozzá kötődnek. De amint valaki az égre emeli tekintetét, és meglátja az ottani szépségeket, ez a földi élet csakhamar elveszíti szemében az értékét, és figyelemre sem méltatja. Hiszen a test szépségét is addig csodálják, amíg nem tűnik fel egy nála ragyogóbb; amikor pedig megjelenik a különb, a korábbi már megvetik. Ha tehát mi is az odafennvaló szépségre akarunk tekinteni, és szemügyre vesszük annak az országnak a pompáját, hamar megszabadulunk az evilági dolgok kötelékeitől. Mert bizony kötelék e világ dolgaihoz való ragaszkodásunk. Krisztus erre vezet bennünket, amikor ezt mondja: *Aki szereti lelkét, elveszíti azt; aki pedig gyűlöli lelkét e világon, örök életre őrzi meg azt. Ha valaki nekem szolgál, engem kövessen; és ahol én vagyok, ott lesz az én szolgálóm is.* Az elmondottak talányosnak tűnhetnek. Pedig nem azok, hanem mélységes bölcsességgel vannak tele. De hogyan veszíti el lelkét az, aki szereti? Az, aki enged lelke helytelen vágyainak, és olyankor is a kedvében jár, amikor nem volna szabad. Ezért int valaki így: *Ne járj lelked vágyai után!* (Sir 18,30) Így ugyanis elveszíted, mert letérít az erényhez vezető útról. Ennek ellenkezője is igaz: *aki gyűlöli lelkét e világon, megmenti azt.* Mit jelent tehát az, hogy „aki gyűlöli”? Azt, aki nem enged neki, amikor ártalmas dolgokat parancsol. Nem azt mondta: aki nem enged neki, hanem „aki gyűlöli”. Ahogy ugyanis azoknak, akiket gyűlölünk, még a hangját sem bírjuk hallani, és arcukat sem látjuk szívesen, ugyanígy a lélektől is teljes határozottsággal el kell fordulnunk, amikor olyasmit parancsol, ami ellenkezik azzal, ami Istennek tetszik. Mivel ezután saját haláláról készült beszélni nekik, és előre látta, hogy elcsüggednek és összeroskadnak, szándékosan túlzó erővel fogalmazott: miért csak arról beszélek, hogy az én haláloamat viseljétek el bátran? Ha ti magatok nem haltok meg, semmi hasznotok sem lesz. Figyeld meg, hogyan enyhíti mindjárt szavai súlyát!

Az életéhez ragaszkodó ember számára nagyon nehéz és alig elviselhető volt azt hallani, hogy meg kell halnia. De miért beszélek a régiekről? Hiszen ma is találkozunk sokakkal, akik bármit örömet elsenvednének azért, hogy tovább élvezhessék a jelenlegi életet, noha hisznek az eljövendőben. Amikor

építményeket, műalkotásokat és gépezeteket látnak, könnyekre fakadva ezt mondják: Mennyi mindent alkot az ember, azután porrá lesz! Ennyire erős a vágy a jelenlegi élet iránt. Hogy tehát feloldja ezeket a kötelekeket, Krisztus ezt mondja: *Aki gyűlöli lelkét e világon, örök életre őrzi meg azt.*

Hallgasd meg a folytatást, és meglátod, hogy azért mondta ezt, hogy őket buzdítsa és félelmüket enyhítse: *Ha valaki nekem szolgál, engem kövessen!* (Jn 12,26) A halálról beszél, és azt kívánja, hogy tetteikkel kövessék. Mert aki szolgál valakinek, annak mindenképpen követnie kell azt, akinek szolgál. Figyeld meg azt is, mikor mondja ezt nekik: nem akkor, amikor üldözték őket, hanem amikor már felbátorodtak, és biztonságban érezték magukat a sokaság tisztelete és hódolata miatt; amikor már össze tudták szedni magukat, és meg tudták hallani: *vegye fel a keresztjét, és kövessen engem!* (Mt 16,24) Vagyis állj mindig készen a veszedelmekre, a halálra és az innen való elköltözésre! Miután tehát elmondta, amit nehéz volt hallani, eléjük tárja a jutalmat is. Mi volt ez? Az, hogy követhetik őt, és ott lehetnek, ahol ő van; ezzel mutatja meg, hogy a halált feltámadás követi. *Ahol én vagyok – mondja –, ott lesz az én szolgálóm is* (Jn 12,26). Hol van Krisztus? A mennyben. Költözzünk hát oda lélekben és értelemben már a feltámadás előtt!

Ha valaki nekem szolgál, azt szeretni fogja az Atya (vö. Jn 12,26). Miért nem azt mondta: én fogom szeretni? Mert még nem volt róla hozzá méltó véleményük, az Atyáról viszont emelkedettebb véleménnyel voltak. Hiszen akik még azt sem tudták, hogy fel kell támadnia, hogyan gondolhattak volna róla bármi magasztosat? Ezért mondta Zebedeus fiainak is: *azt nem az én dolgom megadni. Azoké lesz, akiknek az én Atyám elkészítette* (Mt 20,23), noha ő maga az, aki ítél. Itt pedig valódi fiúságát is megmutatja. Az Atya ugyanis úgy fogadja majd őket, mint tulajdon Fiának szolgálait. *Most megrendült az én lelkem. Mit is mondjak? Atyám, ments meg ettől az órától engem?* (vö. Jn 12,27) De ez már nem úgy hangzik, mint aki arra buzdítja őket, hogy vállalják a halált. Sőt, éppen így buzdítja őket a legerőteljesebben. Nehogy ugyanis azt mondják: Ő kívül áll az emberi gyötrelmeken, ezért könnyen bölcsekedik a halálról, és a veszélyen kívül állva buzdít minket, megmutatja, hogy bár gyötrődik a halál miatt, üdvös volta miatt mégsem tér ki előle. Ez azonban az üdvrendhez tartozik, nem istenségéhez. Ezért mondja: *Most megrendült az én lelkem* (Jn 12,27). Ha ugyanis nem erről volna szó, hogyan kapcsolódnék az elmondottakhoz, hogy ezt mondja: *Atyám, ments meg ettől az órától engem?* (vö. Jn 12,27) Annyira megrendült, hogy még szabadulást is keresett, ha egyáltalán lett volna mód a menekülésre.

2. Ezek az emberi természet gyengeségei. De nincs semmim – mondja –, amire hivatkozva szabadulást kérhetnék. *Hiszen éppen ezért az óráért jöttem!* (Jn 12,27) Mintha ezt mondaná: még ha megrettenünk és nyugtalankodunk is, ne meneküljünk a halál elől! Hiszen most én is megrendültem, mégsem azért beszélek, hogy elmeneküljek; el kell viselnünk, ami közeledik. Nem azt mondom: szabadíts meg ettől az órától! Hanem mit? *Atyám, dicsőítsd meg a te nevedet!* (Jn 12,28) Jóllehet megrendültsége az előbbi szavakra készítené, mégis az ellenkezőjét mondja: *Dicsőítsd meg a te nevedet!* Vagyis vezess most már a keresztre! Ez igen világosan megmutatja benne az emberit: a természetet, amely nem akar meghalni, hanem ragaszkodik a jelenlegi élethez. Ezzel azt is megmutatja, hogy nem állt kívül az emberi érzéseken. Ahogyan ugyanis éhezni nem vétek, és aludni sem, úgy a jelenlegi életre vágyani sem az. Krisztus teste bűnöktől tiszta volt, de nem mentes a természetes szükségletektől; különben nem is lett volna test. Mindezzel egy másik dologra is megtanított. Mire? Arra, hogy ha valaha küzdelem és félelem közé kerülünk, akkor se hátráljunk meg attól, ami előttünk áll. *Atyám, dicsőítsd meg a te nevedet!* Ezzel megmutatja, hogy az igazságért hal meg, halálát pedig Isten dicsőségének nevezi. Ez meg is történt a kereszt után. Az egész földkerekség meg fog térni, megismeri Isten nevét, és imádni fogja őt, mégpedig nemcsak az Atya, hanem a Fiú nevét is. Erről azonban most hallgat. Hang érkezett tehát az égből: *Már megdicsőítettem, és ismét megdicsőítem* (Jn 12,28). Miben dicsőítette meg? Mindabban, ami korábban történt. *És ismét megdicsőítem* – a kereszt után. Mit mond erre Krisztus? *Nem értem hallatszott ez a hang, hanem tiértetek* (Jn 12,30). Ők azonban azt gondolták, hogy mennydörgés volt, vagy angyal beszélt vele (vö. Jn 12,29). Hogyan gondolhatták ezt? Talán nem volt világos és jól kivehető a hang? De igen, csak hamar ellillant előlük, mert nehéz felfogásúak, testesek és restek voltak. Némelyek csupán a pusztá hangot fogták fel, mások tudták, hogy értelmesen tagolt beszéd volt, jelentését azonban már nem értették. Mit mond tehát Krisztus? *Nem értem hallatszott ez a hang, hanem tiértetek.* Miért mondta ezt? Azért, hogy megcáfolja, amit folyton állítottak róla: *Nem Istentől való ez az ember* (vö. Jn 9,16). Hiszen akit Isten dicsőít meg, hogyan ne volna Istentől, amikor éppen őáltala dicsőül meg Isten neve? Ezért hallatszott a hang. Ezért mondja ő maga is: *Nem értem hallatszott ez a hang, hanem tiértetek;* nem azért, hogy olyasmit tudjak meg belőle, amit nem tudok (hiszen mindent tudok, ami az Atyáé), hanem tiértetek.

Mivel azt mondták, hogy angyal beszélt vele, vagy mennydörgés volt, és nem figyeltek rá, ezért mondja ezt, tiértetek történt, hogy legalább így arra indítsa őket, hogy megkérdezzék, mit jelentettek az elhangzottak. Ők azonban zavarukban még így sem kérdeztek rá, jöllehet hallották, hogy az ügy rájuk tartozik. Aki ugyanis nem tudta, mi célból hangzott el, az joggal tarthatta érthetetlennek a hangot. *Tiértetek hallatszott ez a hang*. Látod, hogy mindez az ő emberi felfogásukhoz igazodva történik, és nem azért, mintha a Fiúnak segítségre volna szüksége?

Most megy végbe az ítélet e világ felett, most vettetik ki e világ fejedelme (Jn 12,31). Hogyan kapcsolódik ez ahhoz, hogy *Már megdicsőítettem, és ismét megdicsőítem*? Nagyon is szorosan és teljes összhangban. Miután ugyanis azt mondta: „megdicsőítem”, megmutatja a megdicsőítés módját is. Mi ez a mód? *Most vettetik ki* – mondja. Mit jelent az, hogy *most megy végbe az ítélet e világ felett*? Mintha ezt mondaná: ítélőszék áll fel, és megtorlás következik. Hogyan és milyen módon? Megölte az első embert, mert vétkesnek találta (*a bűn által jött a halál*, vö. Róm 5,12), bennem azonban nem talált bűnt. Miért támadt hát rám, és adott át a halálnak? Miért ültette Júdás lelkébe azt a szándékot, hogy megöljön engem (vö. Jn 13,2)? Ne mondd most erre, hogy Isten üdvrendi tervében így rendezte el! Az esemény üdvös célra fordítása ugyanis nem az ördög műve, hanem Isten bölcsességéé. De most egyelőre magának a gonosznak a szándékát vizsgáljuk! Hogyan ítéltetik meg tehát bennem a világ? Mintha ítélőszék ülne össze, ezt mondják majd neki: Legyen! Mindenkit megöltél, mert bűnben vétkesnek találtad. Krisztust azonban miért ölted meg? Nem nyilvánvaló, hogy igazságtalanul? Krisztus által tehát az egész világ elégtételt nyer. Hogy még világosabb legyen, egy példával is szemléltetem. Vegyünk egy erőszakos zsarnokot, aki mindenkit, aki a kezébe kerül, számtalan rosszal sújt. Ha ez szembeszáll egy királlyal vagy a király fiával, és igazságtalanul megöli, a király vagy fia halála elegendő lesz ahhoz, hogy a többiekért is elégtételt vegyenek rajta. Vegyünk azután valakit, aki behajtja adósain a tartozást, megveri és börtönbe veti őket; majd ugyanebből az esztelen elvakultságból azt is ugyanabba a börtönbe hurcolja, aki semmivel sem tartozik. Ez az ember a többiekkel szemben elkövetett tetteiért is megfizet majd, mert az ártatlan elpusztítja őt.

3. Így történt a Fiú esetében is. Az ördög mindazért, amit veletek tett, azért fog bűnhődni, amire Krisztussal szemben vetemedett. Hogy valóban erre utal, halld, mit mond: *Most vettetik ki e világ fejedelme, az én halálom által. Én pedig, ha felemeltetem, magamhoz vonzok mindeneke*t (Jn 12,32), vagyis a pogányokat is. Nehogy valaki ezt kérdezze: hogyan vettetik ki, ha még rajtad is felülkerekedik?, ezért ezt mondja: nem kerekedik felül. Hogyan győzhetne azon, aki még másokat is magához vonz? Nem egyszerűen a feltámadásról beszél, hanem arról is többről: *Magamhoz vonzok mindeneke*t. Ha ugyanis azt mondta volna: feltámadok, abból még nem lett volna nyilvánvaló, hogy hinni is fognak. Azzal azonban, hogy kijelentette: „hinni fognak”, egyszerre bizonyította mindkettőt: azt is, hogy hisznek majd, és azt is, hogy ő feltámad. Ha ugyanis halott maradt volna, és csupán ember lett volna, senki sem hitt volna benne. *Magamhoz vonzok mindeneke*t. Hogyan mondhatja akkor, hogy az Atya vonzza őket (vö. Jn 6,44)? Úgy, hogy amikor a Fiú vonz, az Atya is vonz. Azért mondja, hogy *magamhoz vonzom őket*, mert egy zsarnok tartja fogva őket: pusztán a maguk erejéből nem képesek hozzá járulni, és nem tudnak kiszabadulni annak kezéből, aki fogva tartja őket. Másutt ezt elrablásnak nevezi: *Senki sem rabolhatja el az erős ember javait, ha előbb meg nem kötözi az erős embert; akkor azután elrabolhatja javait* (vö. Mt 12,29). Ezt azért mondta, hogy megmutassa saját ellenállhatatlan erejét. Amit tehát ott elrablásnak nevezett, itt odavonzásnak.

Mindezt tudva serkenjünk fel, és dicsőítsük Istent, és nemcsak hitünkkel, hanem életünkkel is; különben az nem dicsőítés, hanem istenkáromlás lesz. Istent ugyanis nem gyalázza annyira egy tisztátalan pogány, mint egy romlott életű keresztény. Ezért arra kérlek benneteket, tegyetek meg mindent, hogy Isten megdicsőüljön! Mert ezt mondja az Írás: *Jaj annak a szolgának, aki miatt Isten nevét gyalázzák!* (vö. Mt 18,7; Róm 2,24) Ahol pedig elhangzik a „jaj”, ott nyomban mindenféle büntetés és megtorlás következik. Boldog viszont az, aki által Isten neve megdicsőül. Ne éljünk hát úgy, mintha sötétségben volnánk, hanem kerüljünk minden bűnt, leginkább azokat, amelyek az egész közösségnek ártanak, hiszen ezek miatt gyalázzák leginkább Istent. Miféle bocsánatot kaphatnánk, ha miközben azt a parancsot kaptuk, hogy adjunk másoknak, mi mégis mások javait ragadjuk el? Milyen reményünk marad az üdvösségre? Ha nem tápláltad az éhezőt, büntetést kapsz, ha pedig még a felöltözöttet is kifosztottad, miféle bocsánatban részesülhetsz (vö. Mt 25,42.46)? Nem szűnünk meg újra meg újra

elmondani mindezt. Akik ugyanis ma nem hallgatnak ránk, talán holnap meghallanak; akik pedig holnap sem figyelnek, talán az azt követő napon engednek majd. Ha némelyek továbbra is engedetlenek maradnak, az ítéletkor mi akkor sem leszünk felelősek értük, hiszen a magunk feladatát teljesítettük. Adja Isten, hogy se nekünk ne kelljen szégyenkeznünk az elmondottak miatt, se nektek ne kelljen eltakarnotok az arcotokat, hanem mindannyian bizalommal állhassunk Krisztus ítélőszéke elé (vö. 2Kor 5,10), hogy mi is dicsekedhessünk veletek (vö. 2Kor 1,14), és saját vétkeink miatt némi vigaszt meríthessünk abból, hogy ti helytálltatok Krisztus Jézusban, a mi Urunkban, akivel és a Szentlélekkel együtt dicsőség az Atyának mindörökké. Ámen.

68. homília

A sokaság megkérdezte tőle: Mi azt hallottuk a törvényből, hogy a Krisztus örökre megmarad: akkor hogyan mondhatod, hogy fel kell emeltetnie az Emberfiának? Ki ez az Emberfia? (Jn 12,34)

1. A megtevesztés könnyen leleplezhető és erőtlen, még ha kívülről tarka színekkel mázolja is be. Ahogyan ugyanis azok, akik a falak omladozó részeit bevakolják, a vakolattal nem képesek helyrehozni őket, úgy a hazugok is könnyen lelepleződnek; ez történt itt is a zsidókkal. Krisztus ugyanis ezt mondta nekik: *Én pedig, ha felemeltetem a földről, magamhoz vonzok mindeneket* (Jn 12,32). Erre azt mondják: *Mi azt hallottuk a törvényből, hogy a Krisztus örökre megmarad: akkor hogyan mondhatod, hogy fel kell emeltetnie az Emberfiának? Ki ez az Emberfia?* (Jn 12,34) Tehát tudták, hogy a Krisztus halhatatlan, és soha véget nem érő élete van. Így hát ők is értették, amit mondott. Az Írások ugyanis sok helyen együtt beszélnek a szenvedésről és a feltámadásról. Ézsaiás is együtt említi mindkettőt, amikor ezt mondja: *mint a bárány, ha vágóhídra viszik* (Ézs 53,7), és ugyanígy az egész folytatásban. Dávid is összekapcsolja a kettőt a második zsoltárban és sok más helyen. A pátriárka pedig, miután ezt mondta: *lehevert és elaludt, mint az oroszlán*, hozzátette: *és mint az oroszlánkölyök, ki kelti fel?* (1Móz 49,9) Egyszerre utal ezzel a szenvedésre és a feltámadásra. Ők azonban azt gondolják, hogy ezzel elnémíthatják, és bebizonyíthatják, hogy nem ő a Krisztus, közben pedig megvallják, hogy *a Krisztus örökre megmarad*.

Figyeld meg, milyen álnokul járnak el! Nem azt mondták: Mi azt hallottuk, hogy a Krisztus semmit sem szenved, és nem feszítik keresztre, hanem azt, hogy *örökre megmarad*; holott ez a kijelentés sem mondott ellent Krisztus szavainak. A szenvedés ugyanis nem állja útját halhatatlanságának. Ebből látható, hogy sok kétértelmű kijelentést megértettek, mégis tudatosan jártak el rosszhiszeműen. Mivel korábban már beszélt a halálról, amikor itt azt hallották, hogy *fel kell emeltetnie*, erre gondoltak. Ezután ezt kérdezik: *Ki ez az Emberfia?* Ezt is álnokul teszik. Nehogy azt gondold – mondják –, hogy rólad beszélünk, és azt mondd, hogy irántad érzett ellenszenvünk miatt szállunk szembe veled! Hiszen íme, nem tudjuk, kiről beszélsz, mégis kimondjuk, amit gondolunk. Mit tesz erre Krisztus? Elnémítja őket, és szavaival megmutatja, hogy a szenvedés egyáltalán nem akadályozza annak, hogy örökre megmaradjon: *Még egy kis ideig közöttetek van a világosság* (Jn

12,35). Ezzel világossá teszi, hogy halála nem más, mint eltávozás. Hiszen a nap fénye sem szűnik meg: rövid időre visszahúzódik, majd ismét megjelenik. *Addig járjatok a világosságban, amíg nálatok van!* (Jn 12,35) Melyik időre gondol itt? Vajon az egész jelenlegi életre, vagy a keresztet megelőző időre? Én úgy vélem, mindkettőre. Kimondhatatlan emberszeretete miatt ugyanis a kereszt után is sokan hittek. Ezekkel a szavakkal arra sűrgeti őket, hogy mielőbb higgyenek, ahogyan korábban is tette, amikor így szólt: *Még egy kis ideig veletek vagyok* (Jn 7,33).

Aki a sötétségben jár, nem tudja, hová megy (Jn 12,35). Mennyi mindent tesznek most a zsidók, és közben nem is tudják, mit tesznek! Úgy haladnak, mintha sötétségben volnának: azt gondolják, hogy a helyes úton járnak, holott az ellenkező irányba mennek. Megtartják a szombatokat és a törvényt, ügyelnek az ételekre vonatkozó előírásokra, mégsem tudják, merre járnak. Ezért mondta: *Járjatok a világosság felé, hogy a világosság fiait legyetek!* (vö. Jn 12,36), vagyis az én fiaim. Pedig az evangélista a könyv elején azt mondja: *akik nem vérből, sem a test, sem a férfi akaratából, hanem Istentől születtek* (Jn 1,13), vagyis az Atyától; itt viszont azt olvassuk, hogy ő maga nemzi őket. Ebből tudd meg, hogy az Atya és a Fiú cselekvése egy.

Ezeket mondta Jézus, majd elment és elrejtőzött előlük (Jn 12,36). Miért rejtőzik el most? Hiszen nem ragadtak köveket ellene, és nem is mondtak olyan káromló szavakat, mint korábban. Miért rejtőzött hát el? Mivel szívük mélyére látott, tudta, hogy haragjuk egyre vadabb, még ha semmit sem mondtak is; tudta, hogy forr bennük a düh, és ölni vágnak. Nem várta meg, hogy tetteire váltsák, hanem elrejtőzött, hogy csillapítsa irigységüket. Figyeld meg, hogyan utalt az evangélista erre a haragra! Rögtön hozzátette: *Noha ennyi jelt tett előttük, mégsem hittek benne* (Jn 12,37). Miféle „ennyi” jelről beszél? Azokról, amelyekről az evangélista nem számolt be. Ez abból is világos, ami ezután következik. Miután ugyanis visszavonult és engedett nekik, ismét visszatért, és visszafogottan beszélt hozzájuk: *Aki hisz énbenem, az nem énbenem hisz, hanem abban, aki elküldött engem* (Jn 12,44). Figyeld meg, mit tesz: az emberi befogadókészséghez igazodó, visszafogott kijelentésekkel kezdi, és az Atyához tér vissza, majd ismét magasabb szintre emeli beszédét. Amikor pedig látja, hogy megvadulnak, visszavonul, majd ismét eléjük lép, és megint emberi mértékhez igazodó kijelentésekkel kezd. Hogy hol tett így? Inkább hol nem tett így? Figyeld meg, mit mond mindjárt az elején: *ahogyan tőle hallom, úgy ítélek* (Jn 5,30); azután már magasabb szinten: *ahogy az Atya feltámasztja a halottakat, és életre kelti őket, úgy a Fiú is életre kelti azokat, akiket akar* (Jn 5,21). Majd ismét: *Én nem ítélek meg titeket; más az, aki*

ítéletet mond (vö. Jn 8,50). Ezután ismét visszavonul; majd megjelenik Galileában, és ezt mondja: *Ne veszendő eledelért fáradozzatok!* (Jn 6,27) Miután pedig magasztos dolgokat mondott önmagáról (hogya a mennyből szállt alá, és örök életet ad, vö. Jn 6,38.40.47), ismét visszavonult. A sátoros ünnepen újra megjelent, és ugyanezt tette (vö. Jn 7,10.14–18.28–29).

2. Mindvégig azt láthatjuk, hogy így teszi változatossá tanítását: hol jelenlétével, hol távollétével, hol az emberi mértékhez igazodó, hol magasztos kijelentésekkel. Ezt tette itt is. Az evangélista ezt mondja: *Noha ennyi jelt tett előttük, mégsem hittek benne, hogy beteljesedjék Ézsaiás próféta szava, amely így hangzik: Uram, ki hitt a mi beszédünknek, és az Úr karjának ereje ki előtt lett nyilvánvalóvá?* (Jn 12,37–38) Majd ismét ezt mondja: *Azért nem tudtak hinni, mert Ézsaiás ezt mondta: Hallván halljátok, de ne értsetek* (vö. Jn 12,39; Ézs 6,9).

Ezeket pedig akkor mondta, amikor látta az ő dicsőségét, és órála szólt (vö. Jn 12,41). Íme, a „mert” és a „mondta” itt ismét nem az okot, hanem a bekövetkezett eredményt jelöli. Nem azért nem hittek, mert Ézsaiás ezt mondta; Ézsaiás azért mondta ezt, mert nekik nem állt szándékukban hinni. Miért nem így fogalmaz tehát az evangélista, és miért állítja be úgy, mintha a hitetlenség a próféciából következne, és nem a prófécia a hitetlenségből? Sőt továbbmenve még erősebben fogalmaz: *Azért nem tudtak hinni, mert Ézsaiás ezt is mondta* (Jn 12,39). E sokféle megfogalmazással az Írás tévedhetetlenségét akarja bizonyítani, és azt, hogy a megjövendőlt események nem másképp, hanem pontosan úgy következtek be, amint megmondta. Azért mutatja be úgy a prófétákat, mint akik ezt előre tudták, hogy senki se kérdezhesse: Miért jött el Krisztus? Nem tudta, hogy nem fognak rá hallgatni? Azért jött el, hogy ne legyen mentségük bűnükre. A próféta ugyanis úgy jövendölte meg mindezt, mint ami bizonyosan bekövetkezik. Ha nem lett volna bizonyos, hogy bekövetkezik, nem mondta volna meg előre; azért volt azonban bizonyos, mert gyógyíthatatlanok voltak. Az tehát, hogy *nem tudtak hinni* (Jn 12,39), itt azt jelenti: nem akartak hinni. Ne csodálkozz ezen! Másutt is ezt mondja: *Aki el tudja fogadni, fogadja el!* (Mt 19,12) Így gyakran képességnek nevezi a szabad elhatározást. Megint máshol pedig: *titeket nem gyűlölhét a világ, engem azonban gyűlöl* (Jn 7,7). Ezt a köznyelv is megőrizte: valaki például ezt mondja, nem tudom szeretni ezt a bizonyos embert, és az akarat határozottságát képességgént fejezi ki. Hasonlóképpen mondjuk azt is, hogy ez az ember nem tud megjavulni. És mit mond a próféta? *Ha megváltoztatja bőrét*

az etióp és foltjait a párdúc, akkor ez a rosszhoz szokott nép is képes lesz jól tenni (vö. Jer 13,23). Nem azt mondja, hogy lehetetlen számukra erényes életet élni, hanem azt: azért nem képesek rá, mert nem akarják. Az evangélista kijelentésének értelme tehát az, hogy lehetetlen volt a prófétának valótlant mondania; ettől azonban nekik még nem volt lehetetlen hinniük. Hiszen akkor is igaz maradhatott volna, ha hittek volna: ha ugyanis hinni akartak volna, a próféta nem jövedölte volna meg ezeket. Miért nem így fogalmazott hát? Azért, mert az Írásnak megvannak a maga sajátos kifejezésmódjai, és alkalmazkodnunk kell a szokásaihoz. *Ezeket mondta Ézsaiás, mert látta az ő dicsőségét, és ő róla szólt* (Jn 12,41). Kinek a dicsőségét látta? Az Atyáét. Hogyan beszélhet akkor János itt a Fiúról, Pál pedig a Lélekről (vö. ApCsel 28,25–27)? Nem azért, mintha összemossák az isteni személyeket, hanem azért, mert azt akarják megmutatni, hogy méltóságuk egy. Hiszen ami az Atyáé, az a Fiúé is, és ami a Fiúé, az az Atyáé (vö. Jn 16,15; 17,10). Jóllehet Isten sok mindent angyalok által mondott, senki sem fogalmaz így: ahogyan az angyal mondta. Hanem hogyan? Hogy Isten mondta. Amit ugyanis Isten angyalok által mondott, az Isten szava. Ebből azonban nem következik, hogy ami Istené, az az angyaloké is. Itt viszont Pál azt mondja, hogy ezek a Lélek szavai.

És ő róla szólt. Mit mondott róla? Láttam az Urat magas trónon ülni (vö. Ézs 6,1–4), és a többi. Dicsőségnek tehát itt azt a látomást nevezi: a füstöt, a kimondhatatlan titkok hallását, a szeráfok látását és a trónból előtörő villámlást, amelyre még azok az angyali hatalmak sem tudtak rátekinteni. *És ő róla szólt. Mit mondott? Azt, hogy hallotta a hangot: Kit küldjek el, és ki megy el? Mire ő ezt mondta: Íme, itt vagyok, küldj el engem!* (Ézs 6,8) Majd az Úr így szólt: *Hallván halljatok, de ne értsetek, látván lássatok, de ne lássatok!* (Ézs 6,9)

Megvakította szemüket és megkeményítette szívüket, hogy szemükkel ne lássanak, és szívükkel ne értsenek (Jn 12,40). Íme, máris újabb kérdésbe ütközünk. Pedig nincs itt kérdés, ha helyesen figyelünk. Ahogyan a nap nem saját természeténél fogva sérti a gyenge szemeket, úgy Isten szava sem saját természeténél fogva árt azoknak, akik nem figyelnek rá. Ebben az értelemben mondja az Írás, hogy Isten megkeményítette a fáraó szívét (vö. 2Móz 4,21); ugyanez történik azokkal is, akik vitába szállnak Isten szavaival. Az Írásnak ugyanez a sajátos nyelvhasználata jelenik meg ezekben is: *Isten kiszolgáltatta őket megbízhatatlan gondolkodásuknak* (Róm 1,28), és *az ég alatt levő összes többi népnek hagyta meg* (5Móz 4,19), vagyis megengedte, rájuk hagyta. Nem úgy mutatja be Istent, mint aki maga

idézi elő ezeket, hanem azt tárja fel, hogy mások gonoszsága következtében történnek. Ha ugyanis Isten magunkra hagy bennünket, az ördög kezére kerülünk; ha pedig az ördög kezére kerültünk, számtalan szörnyűséget szenvedünk el. Azért mondja tehát, hogy „megkeményítette” és „kiszolgáltatotta”, hogy félelmet keltsen hallgatójában. Hallgasd csak, mit mond annak bizonyítására, hogy Isten nemcsak hogy nem szolgáltat ki, hanem el sem hagy bennünket, hacsak mi magunk nem akarjuk ezt: *Nem a ti bűneitek választanak-e el engem tőletek?* (vö. Ézs 59,2) És ismét: *Bizony, elpusztulnak azok, akik eltávolodnak tőled* (Zsolt 73,27). Hóseás pedig ezt mondja: *Elfeledkeztél Istened törvényéről, én is megfeledkezem rólad* (vö. Hós 4,6). Ő maga ezt mondja az evangéliumokban: *Hányszor akartam összegyűjteni gyermekeidet, de ti nem akartátok!* (vö. Mt 23,37) És megintcsak Ézsaiás: *Miért nem volt ott senki, amikor hozzátok mentem? Miért nem válaszolt senki, amikor szólítottalak?* (Ézs 50,2) Ezekkel azt mutatja meg, hogy Isten elhagyásának kezdete bennünk van, és mi magunk vagyunk veszünk okai. Isten ugyanis nem akar elhagyni vagy megbüntetni bennünket; még ha büntet is, nem szívesen teszi. Hiszen ezt mondja: *Nem kívánom a bűnös ember halálát, hanem azt, hogy a bűnös megtérjen útjáról, és éljen* (Ez 33,11). Krisztus is sír Jeruzsálem pusztulása miatt (vö. Lk 19,41–44), ahogyan mi is megsiratjuk barátainkat.

3. Mindezt tudva tegyünk meg mindent azért, hogy ne távolodjunk el Istentől, hanem tartsunk ki lelkünk gondozásában és az egymás iránti szeretetben! Ne marcangoljuk saját tagjainkat (mert ezt az örültek és a megtévelyodott emberek teszik), hanem minél rosszabb állapotban látjuk, annál inkább gyógyítsuk őket! Hiszen a test betegségei esetében is gyakran látunk olyan embereket, akik makacs és gyógyíthatatlan betegségekben szenvednek, mégsem hagyunk fel gyógyszeres kezelésükkel. Mi lehet rosszabb annál, ha köszvény gyötri a lábat? Vagy annál, ha a kezet? Talán levágjuk ezért a végtagokat? Semmiképpen! Ellenkezőleg: mindent megteszünk azért, hogy legalább némi enyhülést nyerjenek, mivel magát a bajt nem tudjuk megszüntetni. Tegyünk így testvéreink esetében is! Még ha gyógyíthatatlan betegségben szenvednek is, tartsunk ki gyógyításukban, és *hordozzuk egymás terhét!* *Így ugyanis Krisztus törvényét is betöltjük* (vö. Gal 6,2), és elnyerjük a megígért javakat a mi Urunk Jézus Krisztus kegyelme és emberszeretete által, akivel együtt dicsőség az Atyának és a Szentléleknek mindörökkön-örökké. Ámen.

69. homília

Jóllehet a vezetők közül is sokan hittek benne, mégsem vallották meg ezt a farizeusok miatt, nehogy kizárják őket a zsinagógából; mert többre becsülték az emberektől nyert dicsőséget, mint az Isten dicsőségét. (Jn 12,42–43)

1. Valamennyi, lelket megrontó szenvedélyt egyformán kerülnünk kell, de leginkább azokat, amelyekből sok további bűn születik; ilyen például a pénzszóvárság. Ez a betegség már önmagában is rettenetes, de még súlyosabbá teszi, hogy minden rossz gyökere és anyja (vö. 1Tim 6,10). Ilyen a hiú dicsőségvágy is. Lám, ezeket is az emberi elismerés iránti szenvedélyes vágy szakította el a hittől. Az evangélista ugyanis ezt mondja: *A vezetők közül is sokan hittek benne, de a zsidók miatt nem vallották meg, nehogy kizárják őket a zsinagógából. Éppen ezt mondta nekik korábban is: Hogyan tudátok hinni ti, akik egymástól fogadtok el dicsőséget, de azt a dicsőséget, amely az egy Istentől van, nem keresitek? (Jn 5,44)* Nem vezetők voltak tehát, hanem a legsúlyosabb szolgáság foglyai. Később azonban ez a félelem is megszűnt. Az apostolok idejében sehol nem látunk olyanokat, akiket ez a szenvedély hatalmában tartotta volna. Abban az időben vezetők és papok is hittek. A Lélek kegyelme ugyanis, amikor eljött, mindnyájukat a gyémántnál is szilárdabbá tette. Minthogy akkor ez akadályozta őket abban, hogy higgyenek, hallgasd, mit mond: *Aki hisz énbenem, az nem énbenem hisz, hanem abban, aki elküldött engem. (Jn 12,44)* Mintha ezt mondaná: Miért féltek hinni bennem? A belém vetett hit rajtam keresztül Istenre irányul, és ugyanígy a hitetlenség is.

Figyeld meg, hogyan mutatja meg minden kijelentésével az isteni lényeg teljes azonosságát! Nem azt mondta: aki hisz nekem, nehogy valaki azt mondja, hogy a szavaira gondolt – hiszen emberekkel kapcsolatban is lehet így fogalmazni. Aki ugyanis az apostoloknak hisz, nem nekik hisz, hanem Istennek. Hogy azonban megtudd, az ő lényébe vetett hitről beszél, ezért nem azt mondta: aki hisz szavaimnak, hanem hogy *aki hisz énbenem. (Jn 12,44)* Miért nem mondta sehol megfordítva: aki az Atyában hisz, nem az Atyában hisz, hanem énbenem? Mert azt felelhatték volna: Íme, mi hiszünk az Atyában, benned azonban nem. Mert még túl erőtlének voltak. Tanítványaihoz ezért így szólt: *Higgyetek Istenben, és higgyetek énbenem! (Jn 14,1)* Azokat nem látta még elég erősnek ahhoz, hogy ilyen szavakat halljanak, ezért más úton vezeti el őket ugyanerre. Azt mutatja meg, hogy nem lehet úgy hinni az Atyának, hogy őbenne nem hisznek.

Hogy pedig azt ne gondold, hogy ezt úgy kellene érteni, mint valamely ember esetében, ezért hozzáteszi: *Aki engem lát, az azt látja, aki elküldött engem* (Jn 12,45).

Mit jelent ez? Talán teste van Istennek? Semmiképpen! Itt ugyanis az értelmi szemlélésről beszél, és ezzel az Atyával való egylényegűségét jelenti ki. Mit jelent tehát ez: *aki hisz én bennem*? Mintha valaki ezt mondaná: aki vizet merít a folyóból, nem a folyó, hanem a forrás vizéből kap. De ez a kép is túlságosan erőtlenné ahhoz, amiről szó van.

Én világossággul jöttem a világba (Jn 12,46). Mivel ugyanis az Atyát az Ó- és az Újszövetség mindenütt világosságnak nevezi, ő is ugyanezt a nevet használja önmagára. Ezért nevezi őt Pál is Isten dicsősége kisugárzásának (vö. Zsid 1,3), amit innen tanult. Ezzel az Atyához fűződő igen szoros kapcsolatát mutatja meg, és azt, hogy semmi sincs közöttük, hiszen azt mondja, hogy a belé vetett hit nem órá, hanem az Atyára irányul. Világosságnak pedig azért nevezte magát, mert megszabadít a tévelygéstől, és eloszlatja az értelem sötétségét. *Ha valaki nem hallgat rám ..., én nem ítélem el; mert nem azért jöttem, hogy elítéljem a világot, hanem azért, hogy megmentsem* (Jn 12,47). Azért mondta: *Nem azért jöttem, hogy elítéljem a világot*, nehogy azt gondolják, hogy erőtlenségből hagyja büntetlenül azokat, akik megvetik.

2. Ezután, nehogy ellustítsa őket az, hogy ezt hallják: aki hisz, üdvözülni, aki pedig nem hisz, az büntetésben részesülni, figyeld meg, milyen félelmetes ítélőszéket állít eléjük, amikor hozzáteszi: *Aki elvet engem, és nem fogadja el az én beszédemet, annak van ítélő bírója* (Jn 12,48). *Ha az Atya nem ítél meg senkit* (Jn 5,22), és te sem azért jöttél, hogy elítéld a világot, akkor ki ítéli meg azt? *Az az ige, amelyet szóltam, az ítéli el őt* (Jn 12,48). Mivel ugyanis azt mondták, hogy nem Istentől való, ezért fogalmazott így. Ezzel azt mutatja meg, hogy azon a napon már nem mondhatnak ilyesmit: a most kimondott szavai vádlóként fognak ellenük tanúskodni, leleplezik őket, és minden mentségüket megsemmisítik. *És az az ige, amelyet szóltam*. Miféle ige? Ez: *nem magamtól jöttem; az Atya, aki elküldött, ő adott nekem parancsot, hogy mit mondjak és mit beszéljek* (vö. Jn 12,49), és minden más ehhez hasonló kijelentés. Ezeket tehát miattuk mondta így, hogy semmiféle ürügyük ne maradjon a védekezésre. Hiszen ha nem erről volna szó, miben volna több Ézsaiásnál? Ő is ugyanezt mondta: *Az Úr tanítványi nyelvet adott nekem, hogy tudjam, mikor kell kimondanom az igét* (Ézs 50,4). És Jeremiás? Hiszen ő is

akkor nyert ihletést, amikor elküldetett (vö. Jer 1,9). És Ezékiel? Ő is csak a tekercs megevése után szólalt meg (vö. Ez 3,1–3). Másfelől azok, akik majd hallják szavait, lennének tudásának okai. Ha ugyanis akkor kapott parancsot arra, hogy mit mondjon, amikor elküldetett, ebből már állíthatnád azt, hogy elküldetése előtt nem tudta. Mi lehetne ezeknél istentelenebb kijelentés, ha valaki így értené Krisztus szavait, és nem ismerné fel, mi az oka annak, hogy ennyire az emberi befogadókészséghez igazodnak? Pál azonban azt mondja, hogy ő maga és tanítványai is tudják, *mi az Isten akarata, mi az, ami jó, ami neki tetsző és tökéletes* (Róm 12,2); a Fiú viszont nem tudta volna mindaddig, amíg parancsot nem kapott? Hogyan lehetne ennek értelme? Látod, hogy azért igazítja kijelentéseit a végsőig az emberi mértékhez, hogy az akkori hallgatókat magához vonzza, a későbbiek pedig elnémissa? Ezért mond emberi módon hangzó szavakat: hogy még ezzel is arra kényszerítsen bennünket, hogy elveszünk e kijelentések méltatlanul alacsony értelmezését, hiszen tudjuk, hogy nem az ő természetéről árulkodnak, hanem hallgatóinak gyengeségéről.

Én pedig tudom, hogy az ő parancsolata örök élet. Amit tehát én mondok, úgy hirdetem, ahogyan az Atya mondta nekem (Jn 12,50). Látod, mennyire az emberi szinthez igazodnak e szavak? Aki ugyanis parancsot kapott, nem ura önmagának. Holott ő maga mondja: *Mert ahogy az Atya feltámasztja a halottakat, és életre kelti őket, úgy a Fiú is életre kelti azokat, akiket akar* (Jn 5,21). Hatalma van tehát életre kelteni, akiket akar, ahhoz azonban nincs hatalma, hogy azt mondja, amit akar? A kijelentés értelme tehát ez: a dolog természeténél fogva lehetetlen, hogy ha ő valamit mond, én mást szóljak.

Én pedig tudom, hogy az ő parancsolata örök élet. Ezt azok ellen mondta, akik csalónak nevezték, és azt állították, hogy azért jött, hogy romlást hozzon. Amikor pedig azt mondja: *Én nem ítélem el* (Jn 12,47), megmutatja, hogy nem ő az oka az ilyen emberek pusztulásának. E szavakkal, amikor már távozni készült, hogy többé ne legyen velük, mintegy ünnepélyesen kijelenti: semmit sem úgy mondtam nektek, mint ami tőlem magamtól származik, hanem mindent úgy, mint ami az Atyától való. Ezért az emberi mértékhez igazodó kijelentésekkel zárta le hozzájuk intézett beszédét, mintha ezt mondaná: Ezt hagytam nektek utolsó üzenetként. Mi volt ez? *Úgy hirdetem, ahogyan az Atya mondta nekem.* Ha Istennel szemben állnék, éppen az ellenkezőjét mondanám: hogy semmit nem beszélek arról, ami Istennek tetszik; hogy így vonjam magamra a dicsőséget.

Most viszont mindent annyira neki tulajdonítottam, hogy semmit sem mondtam a magaménak. Miért nem hisztek hát nekem, amikor azt mondom, hogy parancsot kaptam? Hiszen ezzel a lehető leghatározottabban eloszlatom rosszindulatú gyanútokat, hogy az Atyával szemben állok. Ahogyan ugyanis azok, akik parancsot kapnak, nem tehetnek és nem mondhatnak mást, mint amit küldők akarnak, mármint amíg teljesítik a parancsot, és nem hamisítják meg, úgy én sem tehetek vagy mondhatok mást, mint amit az Atya akar. *Amit ugyanis én teszek, azt ő teszi, mert velem van, és az Atya nem hagyott engem egyedül* (vö. Jn 5,19; 8,29). Látod, hogyan mutatja meg mindenütt, hogy szorosán kapcsolódik ahhoz, aki nemzette, és semmi különbség sincs közöttük? Amikor ugyanis ezt mondja: *Nem magamtól jöttem* (Jn 8,42), nem azért mondja, hogy megfossza magát a hatalomtól, hanem azt zárja ki, hogy idegen legyen az Atyától vagy szemben álljon vele. Ha ugyanis az emberek önmaguk urai, mennyivel inkább az egyszülött Fiú! Hogy pedig ez igaz, hallgasd meg, mit mond Pál: *Megüresítette önmagát, és önmagát adta értünk* (Fil 2,7; Ef 5,2). De ahogy mondtam, rettenetes a hiú dicsőségvágy, rettenetes! Ez készítette ugyanis azokat arra, hogy ne higgyenek, másokat pedig arra, hogy rosszat higgyenek, és istentelen értelemben magyarázzák azt, amit az ő érdekükben, emberszeretetből mondott.

3. Meneküljünk tehát minden áron ettől a vadállattól! Sokféle alakot ölt, és mindenütt széthinti saját mérgét: a vagyonban, a fényűzésben és a test szépségében is. Miatta lépjük túl mindenütt a szükséges mértéket; ezért vagyunk telhetetlenek a ruhák tekintetében, és a szolgák egyre nagyobb seregére vágyunk. Ezért vetjük meg minden téren a szükséges mértéket, a házakban, a ruházkodásban és az asztalnál is a telhetetlenség uralkodik. Dicsőségre vágysz? Gyakorolj irgalmasságot! Akkor az angyalok dicsérnek majd, akkor Isten is kedvét leli benned. Most a csodálat legfeljebb az ötvösöknek és a szövőknek szól, te pedig koszorú nélkül távozol, azt látva sokszor, hogy csak átkot vonsz ezzel saját fedre. Ha azonban nem a testedre aggatod ezeket, hanem a szűkölködők gyomrába juttatod, mindenfelől nagy elismerésben és dicséretben lesz részed. Akkor lesznek igazán a tied, amikor másoknak adod őket; amíg egyedül birtokolod, valójában nem a tied. Mert a ház bizonytalan kincsestár, a szegények keze a biztos kincstár. Miért ékesíted a testedet, miközben lelked elhanyagolt és a tisztátalanság rabja? Miért nem gondoskods a lelkedről legalább annyira, mint a

testedről? Pedig még többet kellene azzal törődnöd; de, szeretteim, legalább ugyanannyira kellene gondoskodnotok róla. Mondd csak: ha valaki megkérdezné tőled, mit választanál: azt, hogy tested ragyogó és egészséges legyen, és szépségében is kitűnjön, és közben olcsó ruhát viselj, vagy azt, hogy nyomorék és betegségekkel teli legyen, de közben aranyat hordj és külsődet ékesíthesd? Nem inkább tested természetes szépségét választanád ruházatod ékessége helyett? A test esetében ezt választanád, lelkeddel azonban épp ellenkezőleg teszel: hagyod, hogy csúf, rút külsejű és fekete legyen, és mégis azt hiszed, hogy hasznod van az aranyból? Mekkora esztelenség ez! Fordítsd hát befelé ezt az ékességet, és ezekkel a nyakékekkel a lelkedet ékesítsd! Ami ugyanis a testet borítja, az sem egészségében, sem szépségében nem javít rajta: a feketét nem teszi fehérré, a rútat sem széppé vagy tetszetőssé. Ha azonban a lelkedet ékesíted vele, hamarosan a feketéből fehérré, a csúfból és rútból széppé és tetszetőssé formálhatod. Ezt pedig nem én mondom, hanem maga az Úr: *Ha vétkeitek skarlátpirosak is, hófehéreké válhattok* (Ézs 1,18). És hogy *azt adjátok oda alamizsnánál, ami belül van, és minden tiszta lesz nektek* (Lk 11,41).

Ezzel a lelkülettel nemcsak magadat, hanem férjedet is jobbá teszed. Ha ugyanis látják, hogy abbahagyátok önmagatok cicomázását, nem lesz szükségük nagy kiadásokra; mivel pedig erre nem lesz szükségük, felhagynak minden telhetetlenséggel, és könnyebben adnak majd alamizsnát, ti pedig bátrabban tanácsolhatjátok nekik, ami helyes. Most azonban megfosztottátok magatokat minden ilyen lehetőségtől. Hogyan buzdíthatnátok őket minderre? Milyen szemmel nézhetek férjetekekre, és kérhetek tőlük alamizsnát, amikor javaitek nagyobb részét testetek ékesítésére költitek? Akkor szólhatsz bátran az alamizsnálkodásról férjednek, ha leteszed arany ékességeidet. Még ha nem is érsz el semmit, a magad részéről mindent megtettél; de lehetetlen, hogy őt is meg ne nyerd, ha a tettek nyelvén beszélsz vele. Mert honnan tudod, asszony, nem te mented-e meg férjedet? Ahogyan most nemcsak magadért, hanem érte is felled kell majd, úgy, ha teljesen elveted magadtól ezt a hivatkozást, kettős koszorút nyersz: férjeddal együtt viselheted a koszorút és vonulhatsz majd ama hervadhatatlan korokon át, az örök javakban részesülve. Bárcsak mindnyájan elnyernénk ezeket a mi Urunk Jézus Krisztus kegyelméből és emberszeretetéből, akinek dicsőség örökkön-örökké. Ámen.

70. homília

Közeledett a páska ünnepe, és Jézus tudta, hogy eljött az ő órája, amelyben át kell mennie e világból az Atyához. Szerette övéit e világban, szerette őket mindvégig. (Jn 13,1)

1. *Legyetek az én követőim, amint én is Krisztusé (1Kor 11,1)* – mondja Pál. Krisztus éppen ezért vette magára a mi közös emberi természetünkből való testet: hogy általa tanítson bennünket az erényre. *A bűnös testhez hasonló formában és a bűnért küldte el Isten a Fiát, és elítélte a bűnt a testben (Róm 8,3).* Krisztus maga is ezt mondja: *Tanuljátok meg tőlem, hogy szelíd vagyok és alázatos szívű (Mt 11,29).* Mindezt pedig nemcsak szavaival, hanem tetteivel is tanította. Szamaritánusnak, démonoktól megszállottnak és csalónak nevezték, köveket hajigáltak rá; a farizeusok hol szolgálakat küldtek, hogy elfogják, hol másokat küldtek rá, akik ellene törtek. Maguk is folyton gyalázták, noha semmivel sem vádolhatták, sőt szüntelenül jót kaptak tőle; ő mégsem szűnt meg jót tenni velük, sem szavaival, sem tetteivel. Amikor pedig egy szolga arcul ütötte, ezt mondta: *Ha rosszat szóltam, bizonyítsd be a rosszat; ha pedig jól szóltam, miért ütsz engem? (Jn 18,23)* De ezek a dolgok az ellenségeivel és támadóival szemben történtek. Nézzük meg azt is, mit tesz most tanítványaival; sőt azt is, miként viselkedik most az árulóval. Azt kellett volna leginkább gyűlölnie, aki tanítványa volt, vele étkezett és közösségben élt, látta csodáit, oly sok jótéteményben részesült, mégis mindenkinél súlyosabb vétket követett el: nem kövekkel dobálta és nem gyalázta, hanem elárulta és kiszolgáltatta őt. Lásd, milyen szeretettel fogadja: megmossa a lábát. Így akarta visszatartani ettől a gonosszágtól. Pedig ha akarta volna, ki is száríthatta volna, mint a fügefát; ketté is hasíthatta volna, amint a sziklákat kettérepesztette, és szétszakíthatta volna, mint a kárpitot. De nem kényszerrel, hanem Júdás szabad elhatározására hatva akarta eltéríteni őt az árulástól. Ezért mossa meg a lábát. Ám az a szerencsétlen, nyomorult ember ettől sem szégyellte el magát.

Közeledett a páska ünnepe, és Jézus tudta, hogy eljött az ő órája, amelyben át kell mennie e világból az Atyához – mondja az evangélista. Nem akkor tudta meg ezt, hanem már régóta tudta, amikor megtette, amit tett. *Hogy átmenjen:* nagyszerűen nevezi az evangélista az ő halálát átmenetnek. *Szerette övéit e világban, szerette őket mindvégig.* Látod, hogy távozása előtt még erősebben mutatja meg szeretetét? Mert az, hogy *szerette őket, és szerette őket mindvégig,* ezt jelenti: semmit sem hagyott el abból, amit annak kell megtennie, aki nagyon szeret. Miért nem

tette meg ezt kezdettől fogva? A nagyobb dolgokat később viszi véghez, hogy így erősítse bensőséges kapcsolatukat, és bőséges vigasztalást készítsen elő nekik az eljövendő szenvedésekre. „Övéinek” pedig a hozzájuk fűződő közelség alapján nevezi őket; hiszen másokat is övéinek mond a teremtés jogán, mint amikor ezt mondja: *A saját világába jött, és az övéi nem fogadták be őt* (Jn 1,11). Mit jelent hát: *akik e világban éltek*? Az Ábrahám, Izsák és Jákób idejében élő, már meghalt emberek és az utánuk következők is az övéi voltak, de ők már nem voltak a világban. Látod, hogy ő az Ószövetségnek és az Újszövetségnek is Istene? Mit jelent ez: *mindvégig szerette őket*? Azt, hogy mindvégig, szakadatlanul szerette őket; ez szeretetének nagyságát bizonyítja. Másutt azonban még többet mondott: hogy életét adja barátaikért (vö. Jn 15,13). Ez azonban akkor még nem történt meg. Miért tette most, amit tett? Mert ez még csodálatra méltóbb volt, amikor mindenki előtt nagyobb dicsőségben mutatkozott meg; és távozása előtt nem csekély vigasztalást hagyott ezzel nekik. Mivel nagy fájdalom vár rájuk, ezzel készít számukra vigasztalást, hogy ellensúlyozza azt. *Vacsora közben az ördög belesugallta Júdás, a Simon fia Iskáriótes szívébe, hogy árulja el őt* (vö. Jn 13,2). Az evangélista megdöbbenve mondja ezt, megmutatva, hogy Krisztus annak mosta meg a lábát, aki már elhatározta, hogy elárulja. Júdás gonoszságának nagyságát is feltárja: még az asztalközösség sem tartotta vissza, ami pedig különösen alkalmas arra, hogy visszatartsa a gonoszságot; de még az sem, hogy tanítója az utolsó napig elviselte őt.

Jézus tudva, hogy az Atya mindent a kezébe adott, és hogy Istentől jött, és az Istenhez megy vissza (Jn 13,3). Az evangélista itt is csodálattal beszél róla: Ő, aki ilyen nagy és fenséges, aki Istentől jött, hozzá tér vissza, aki mindennek felett úr, mégis megtette ezt, és nem tartotta méltóságán alulinak, hogy ilyen szolgálatot vállaljon. *A mindent a kezébe adott* alatt, úgy vélem, itt a hívők üdvösségét érti. Amikor ugyanis azt mondja: *Nekem adatott minden az én Atyámtól* (vö. Mt 11,27), erre a rá bízásra gondol; miként másutt: *a tieid voltak, és nekem adtad őket* (Jn 17,6), továbbá *Senki sem jöhet énhozzám, ha nem vonja őt az Atya* (Jn 6,44), és *ha nem adatott meg neki a mennyből* (Jn 3,27). Vagy ezt jelenti tehát, vagy azt, hogy ettől semmi- ben sem lesz kisebb: Istentől jött, Istenhez megy vissza, és minden az övé. Amikor pedig „átadásról” hallasz, semmi emberi dolgot ne gondolj mögé: ezzel az Atya iránti tiszteletét és egyetértését fejezi ki. Ahogyan ugyanis az Atya átadja neki, úgy ő is átadja az Atyának. Pál is ezt mondja: *Amikor átadja az uralmat*

*Istennek, az Atyának (1Kor 15,24). Itt emberibb módon fogalmazott, hogy megmutassa irántuk való nagy gondoskodását és kimondhatatlan szeretetét: ezen túl hozzá közel állókként gondoskodott róluk, és a javak anyjára, az alázatra tanította őket, amelyről azt mondta, hogy az erény kezdete és betetőzése. Nem véletlenül teszi hozzá: *Istentől jött, és Istenhez megy vissza*, hanem hogy megtanuljuk, az onnan jövőhöz és oda visszatérőhöz méltó dolgokat tett, amikor minden gőgöt lábbal tiport. *Felállt a vacsorától, letette felsőruháját...* (Jn 13,4)*

2. Figyeld meg, hogyan mutatja meg alázatát nemcsak azzal, hogy megmossa a lábukat, hanem más módon is! Nem azelőtt állt fel, hogy asztalhoz telepedtek volna, hanem csak azután, hogy már mindnyájan elhelyezkedtek. Azután nem is egyszerűen mosni kezd, hanem leveszi felsőruháját. Ennél sem áll meg, hanem kendőt köt maga elé. Sőt ezzel sem éri be, maga tölti meg a mosdótálat, nem másnak parancsolja meg, hogy töltsen meg. Mindent maga végez el, és ezzel minden módon megmutatja, hogy amikor jót teszünk, az ilyesmit nem szabad pusztán kötelességből, hanem készséges szívvel kell elvégeznünk. Úgy vélem, először az áruló lábát mosta meg. Erre abból következtetek, hogy az evangélista előbb ezt mondja: *elkezdte a tanítványok lábát mosni* (Jn 13,5), majd hozzáteszi: *Simon Péterhez lépett, aki így szólt hozzá: Uram, te mosod meg az én lábamat?* (Jn 13,6) Azokkal a kezekkel – mondja –, amelyekkel vakok szemét nyitottad meg, leprásokat tisztítottál meg és halottakat támasztottál fel? Nagy hangsúly rejlik ebben is; ezért nem kellett többet mondania annál, hogy „te”: már ez az egy szó is elegendő volt mindennek a kifejezésére.

Joggal kérdezhetné valaki, hogyan lehetséges, hogy a többiek közül senki sem próbálta megakadályozni, csak Péter. Ez pedig nem csekély szeretet és tisztelet jele volt. Mi ennek az oka? Úgy vélem, előbb az áruló lábát mosta meg, azután ment Péterhez; a többiek pedig már Péter példájából tanultak. Az evangélista szavaiból világos, hogy Péter előtt már valaki másnak is megmosta a lábát. Azt mondja ugyanis: *Simon Péterhez lépett*. Az evangélista azonban nem beszél vádló szigorral, csak az „elkezdte” szóval utal erre. De még ha Péter lett volna is az első, valószínű, hogy a vakmerő áruló már a tanítványok feje előtt asztalhoz telepedett. Vakmerőségét más is mutatja: együtt márt a Mesterrel, és a feddés sem indítja bűnbánatra. Pétert viszont korábban egyszer feddte meg (jóllehet szeretetből mondta, amit mondott), s ő annyira visszahúzódott, hogy szorongva

és remegve már mást kért meg a kérdésre; Júdás ellenben a folytonos feddésekből sem fogott fel semmit. Amikor tehát Péterhez ért, Péter így szólt hozzá: *Uram, te mosod meg az én lábamat?* Jézus ezt felelte neki: *Amit én teszek, most még nem érted, de később majd megérted* (Jn 13,6–7). Vagyis majd megérted, milyen nagy haszon származik ebből, mire tanít, és miként képes bennünket teljes alázzatra vezetni. Mit tesz erre Péter? Továbbra is tiltakozik: *Az én lábamat nem mosod meg soha* (Jn 13,8). Mit teszel, Péter? Nem emlékszel korábbi szavaidra? Nem azt mondtad: *Isten mentsen, Uram*, majd ezt hallottad: *Távozz tőlem, Sátán?* (Mt 16,22–23) Még ez sem józanított ki, hanem továbbra is ilyen heves vagy? Igen – mondja –, mert rendkívüli és megdöbbentő az, ami történik. Mivel Péter nagy szeretetéből fakadóan tett így, Krisztus ismét az elszakadás lehetőségével győzi meg. Ahogyan akkor szigorúan megfeddte: *Kísértesz engem* (Mt 16,23), úgy itt ezt mondja: *Ha nem moslak meg, semmi közöd sincs hozzám* (Jn 13,8).

Mit tesz erre a buzgó és heves Péter? *Uram, ne csak a lábamat, hanem a kezemet, sőt a fejemet is!* (Jn 13,9) Tiltakozásában heves volt, amikor pedig engedett, még hevesebbé vált; de mindkettő szeretetből fakadt. Miért nem magyarázta meg Krisztus, és miért tette ezt, miért fenyegette meg inkább? Azért, mert Péter másként nem engedett volna. Ha ezt mondta volna: engedd meg, ezzel tanítalak benneteket az alázzatra, Péter ezerszer is megígérte volna, hogy alázzatos lesz, csak hogy Ura ne tegye meg ezt. Mit mond tehát Krisztus? Azt említi, amitől Péter a leginkább félt és rettegett: hogy elszakad tőle. Hiszen ő kérdezgette folyton: *Uram, hova mégy?* (Jn 13,36), és ő mondta, *az életemet adom érted!* (Jn 13,37) Ha még annak hallatán sem engedett, hogy amit én teszek, most még nem érted, de később majd megérted, mennyivel kevésbé engedett volna, ha megtudja az okát! Éppen azért mondta: *később majd megérted* (Jn 13,7), mert tudta, hogy ha most megtudná, még inkább ellenkezne. Péter nem azt mondta, akkor taníts meg rá, hogy megengedjem, hanem – ami ennél sokkal hevesebb – még csak megérteni sem volt hajlandó, hanem ismét tiltakozott: *Az én lábamat nem mosod meg soha*. Amikor azonban Krisztus megfenyegette, nyomban felhagyott az ellenkezéssel. Mit jelent: *később majd megérted?* Mikor lesz ez a „később”? Amikor nevemben démonokat űzöl – mondja –, amikor látod, hogy felvitetem a mennybe, és amikor a Lélektől megtudod, hogy az Atya jobbján ülök, akkor fogod megérteni azt, ami most történik.

Mit tesz erre Krisztus? Miután Péter ezt mondta: *Uram, ne csak a lábamat, hanem a kezemet, sőt a fejemet is*, így felelt: *Aki megfürdött, annak csak arra van szüksége, hogy a lábát mossák meg, különben teljesen tiszta. Ti is tiszták vagytok, de nem mind. Mert tudta, ki árulja el* (Jn 13,9–11). Ha tiszták, miért mosod meg a lábukat? Azért, hogy megtanuljuk a mértéktartó alázatot. Ezért nem valamely más testrészükhöz nyúlt, hanem ahhoz, amely a többenél kevésbé tiszteletre méltónak látszik. Mit jelent az, hogy *aki megfürdött* (Jn 13,10)? Azt, hogy aki tiszta. Vajon valóban tiszták voltak? Hiszen még nem szabadultak meg bűneiktől, és még nem részesültek a Lélekben: a bűn továbbra is uralkodott, az adóslevél átka még fennállt, az áldozatot pedig még nem mutatták be. Hogyan mondhatja hát, hogy tiszták? Hogy ne gondold, hogy azért nevezi őket tisztának, mintha már megszabadultak volna bűneiktől, hozzáteszi: *Ti már tiszták vagytok az ige által, amelyet szóltam nektek* (Jn 15,3). Vagyis eddig a mértékig vagytok tiszták. Már befogadtátok a világosságot, és megszabadultatok a zsidó tévelygéstől. A próféta is ezt mondja: *Mosakodjatok meg, tisztuljatok meg, távolítsátok el lelketekből gonosz tetteiteket!* (vö. Ézs 1,16) Az ilyen ember tehát megfürdött és tiszta. Mivel a tanítványok minden gonosságot kivetettek a lelkükből, és őszinte lélekkel voltak együtt Krisztussal, a prófétai szó értelmében mondja: *Aki megfürdött, már tiszta* (vö. Jn 13,10). A próféta ugyanis ott sem a zsidók vízzel végzett mosakodásáról beszél, hanem a lelkiismeret megtisztításáról.

3. Legyünk hát mi is tiszták; tanuljunk meg jót cselekedni! Mi a jó? *Védjétek meg az árvák igazát, képviseljétek az özvegy peres ügyét!* (Ézs 1,17) *Jöjjetek, és beszéljünk meg egymással!* (vö. Ézs 1,18) – mondja az Úr. Az Írás sokat beszél az özvegyekről és az árvákról, mi viszont mit sem törődünk ezzel. Pedig gondold meg, mekkora a jutalom! *Ha véteitek skarlátpirosak is, hófehérekké válhattok, ha vörösek is, mint a bíbor, fehérekké lehettek, mint a gyapjú* (Ézs 1,18). Az özvegy ugyanis olalmazó nélkül maradt; ezért Isten különösen is gondoskodik róla. Bár lehetőségük volna újabb házasságra lépni, az istenfélelem miatt vállalják az özvegyiséggel járó megpróbáltatásokat. Nyújtsunk hát kezet nekik mindnyájan, férfiak és nők egyaránt, hogy nekünk soha ne kelljen elszenvednünk az özvegyiség megpróbáltatásait. Ha pedig mégis megtapasztalnánk őket, halmozzunk fel magunknak bőséges alapot arra, hogy irgalmat nyerjünk!

Nem csekély erejük van az özvegy könnyeinek: még magát az eget is képesek megnyitni. Ne tapodjunk hát rajtuk, ne tegyük még súlyosabbá nyomorúságukat, hanem minden módon segítsük őket! Ha így teszünk, hatalmas oltalommal vesszük körül magunkat mind a jelen, mind az eljövendő világban. Mert nemcsak itt, hanem ott is mellénk állnak: az irántuk tanúsított jótétemény révén megrövidítik bűneink büntetésének idejét, és eléri, hogy bizalommal állhassunk Krisztus ítélőszéke elé. Bárcsak mindnyájan elnyernénk ezt a mi Urunk, Jézus Krisztus kegyelméből és emberszeretetéből, akinek dicsőség örökkön-örökké. Ámen.

71. homília

Miután megmosta a lábukat, és felvette a felsőruháját, ismét asztalhoz telepedett, és ezt mondta nekik: Értitek, hogy mit tettem veletek? Ti Mesternek és Úrnak hívtok engem, és jól mondjátok, mert az vagyok. (Jn 13,12–13)

1. Nehéz dolog, szeretteim, igen nehéz, amikor a gonoszság mélyére jutunk, mert az ilyen lélek többé már nehezen téríthető jó útra. Ezért mindent meg kell tennünk annak érdekében, hogy már a kezdetén el ne bukjunk. Könnyebb ugyanis nem elesni, mint elesésünk után ismét talpra állni. Lásd csak: miután Júdás levetette magát a mélybe, mennyi segítségben részesült, mégsem emelkedett fel! Krisztus ezt mondta neki: *Egyikőtök mégis ördög* (Jn 6,70); mondta, hogy *Vannak közöttetek néhányan, akik nem hisznek* (Jn 6,64); mondta, hogy *Nem mindnyájatokról szólok* (Jn 13,18); és hogy *Én tudom, kiket választottam ki* (Jn 13,18) – ő azonban mindebből semmit sem fogott fel. Miután megmosta a lábukat, felvette felsőruháját, ismét asztalhoz telepedett, és ezt mondta: *Értitek, hogy mit tettem veletek?* (Jn 13,12) Már nem csupán Péterhez, hanem mindnyájukhoz beszél. *Ti Mesternek és Úrnak hívtok engem, és jól mondjátok, mert az vagyok.* (Jn 13,13) Elfogadja tehát az ő ítéletüket. Majd, nehogy úgy tűnjék, hogy szavai csupán az ő jóindulatukból fakadnak, hozzáteszi: *mert az vagyok.* Azzal tehát, hogy előbb velük mondatja ki ezt a kijelentést, mindjárt elfogadhatóvá teszi; azzal pedig, hogy az általuk kimondottakat maga is megerősíti, minden gyanú fölé emeli. *Mert az vagyok* – mondja. Látod, amikor tanítványaihoz beszél, mennyivel nyíltabban szól önmagáról? Ahogyan ezt mondja: *De ti ne hívassátok magatokat mesternek, mert egy a ti mesteretek* (Mt 23,8), ugyanígy azt is, hogy *Atyátoknak se szólítsatok senkit a földön* (Mt 23,9). Az „egy” szó pedig mindkét esetben nemcsak az Atyára, hanem rá is vonatkozik. Ha ugyanis önmagát kizárva mondta volna ezt, miként mondhatná: *hogy mindnyájan testvérek vagytok* (Mt 23,8)? És ha csak az Atyát nevezné mesternek, miként mondhatná: *mert az vagyok*, továbbá azt, hogy *egy a ti tanítótok: a Krisztus* (Mt 23,10)? *Ha tehát megmostam a ti lábatokat, én, az Úr és a Mester, nektek is meg kell mosnotok egymás lábát. Mert példát adtam nektek, hogy amint én tettem veletek, ti is úgy tegyetek* (Jn 13,14–15). Mégsem ugyanarról van szó: ő ugyanis Mester és Úr, ők pedig egymás szolgatársai. Mit jelent hát az, hogy „úgy”? Azt, hogy ugyanolyan készséggel tegyék. Ezért a nagyobb dolgokból veszi példáit, hogy mi legalább a kisebbeket megtegyük. A tanítók

is igen szépen rajzolják meg a betűket a gyermekeknek, hogy azok utánzás közben legalább egy kevésbé szép formát meg tudjanak rajzolni.

Hol vannak most azok, akik leköpi szolgatársaikat? Hol vannak azok, akik megkövetelik maguknak a tiszteletadást? Krisztus az áruló lábát mosta meg, a szentségtörőét és tolvajét, közvetlenül az árulás előtt; a gyógyíthatatlan embert asztalközösségébe fogadta, te pedig nagyra tartod magad, és felhúzod a szemöldököd? Mossuk meg tehát egymás lábát – mondja –, következésképpen szolgálainkét is. És miért volna nagy dolog, hogy a szolgálainkét is megmossuk? Nálunk ugyanis csak a megnevezés különbözteti meg a szolgát és a szabad embert, ott azonban valóságos a különbség. Ő ugyanis természeténél fogva Úr, mi pedig szolgák vagyunk, mégsem vonakodott ezt megtenni. Manapság már annak is örülnünk kellene, ha a szabad emberekkel nem rabszolgaként és pénzen vásárolt szolgálkként bánnánk. Mit mondhatunk hát, amikor a béketűrésnek ilyen példáit kaptuk, mi magunk azonban a legcsekélyebb mértékben sem követjük, hanem éppen ellenkezőleg cselekszünk, mértéktelenül felfuvalkodunk, és nem adjuk meg, amivel tartozunk? Isten ugyanis egymás adósaivá tett bennünket: ő maga kezdte meg ezt, ránk pedig csak a kisebb tartozás hárul. Ő ugyanis Úr volt, mi viszont szolgatársainkkal tesszük ezt, ha ugyan megteesszük. Erre ő maga is utalt, amikor ezt mondta: *Ha tehát megmostam a ti lábatokat, én, az Úr és a Mester; majd ismét: nektek is meg kell mosnotok egymás lábát* (Jn 13,14). Természetes lett volna hozzátennie: Mennyivel inkább nektek, szolgálknak! Ezt azonban hallgatói lelkiismeretére bízta. Miért most tette ezt? Mert ettől fogva egyesek nagyobb, mások kisebb tiszteletben fognak részesülni.

2. Hogy tehát ne akarjanak egymás fölé kerekedni, ne mondják ismét azt, amit korábban, hogy ki a nagyobb, és ne is nehezteljenek egymásra, mindnyájuk gőgjét megtöri, amikor ezt mondja: bármilyen nagy légy is, testvéreddel szemben semmire sem tarthatod magad. Nem mondta ki azt, ami még ennél is nagyobb: ha én megmostam az áruló lábát, mi nagy dolgot tesztek ti azzal, ha egymásét mossátok meg? Tetteivel azonban megmutatta ezt, és a többit a szemlélők ítéletére bízta. Ezért mondta: *Ha pedig valaki ezeket megtartja és tanítja, nagy lesz az a mennyek országában* (Mt 5,19). Mert az tanít igazán, aki tetteivel is megvalósítja, amit tanít. Miféle gőgöt ne törne ez le? Miféle elbizakodottságot és kérkedést ne üresítene ki? Aki a kerúbokon trónol, megmosta az áruló lábát; te

pedig, ember, aki föld és hamu, por és pernye vagy, fölfuvalkodszt és nagyra tartod magad? Mekkora gyehennára lennél hát méltó! Ha tehát valóban emelkedett lelkületre vágysz, jöjj, én megmutatom neked az utat, hiszen még azt sem tudod, mi az. Az, hogy valaki nagyra tartja ezeket, és csüng a jelenvalókon, hitvány lélekre vall. Nem is lehet alázatos lelkület nagylelkűség nélkül, sem felfuvalkodottság belső kisszerűség nélkül. Ahogyan a kisgyermekeket lenyűgözik a hitvány dolgok: tátott szájjal bámulják a labdákat, karikákat és játékcsonthozakat, a nagy dolgokról pedig fogalmuk sem lehet, ugyanígy van itt is. A bölcs lelkületű ember semmire sem becsüli a jelenvalókat (így maga sem akarja megszerezni ezeket, és másról sem fogadja el őket), aki viszont nem ilyen, az éppen ellenkezőleg jár: pókhálótól, árnyaktól, álmoktól és még ezeknél is erőtlenebb dolgoktól hagyja magát megragadni.

Bizony, bizony, mondom nektek: a szolga nem nagyobb az uránál, és a küldött sem nagyobb annál, aki elküldte őt. Ha tudjátok ezeket, boldogok lesztek, ha meg is tesztitek. Nem mindnyájatokról szólok, de be kell teljesednie az Írásnak: Aki velem együtt eszik, az támadt ellenem (vö. Jn 13,16–18). Amit fentebb mondtam, azt itt is megismétlem, hogy szégyenkezésre bírja. Ha ugyanis a szolga nem nagyobb uránál, a küldött pedig annál, aki elküldte, és én megtettem mindezt, mennyivel inkább nektek is meg kell tennetek! Majd, nehogy valaki ezt mondja: miért mondd ezt? Hiszen most még nem értjük, éppen ezt tette hozzá: nem azért mondom, mintha nem tudnátok, hanem azért, hogy tetteitekben is megmutassátok, amit mondom. Tudni ugyanis mindenki tudhatja, megtenni azonban nem mindenki teszi meg. Ezért mondta: *Boldogok lesztek, ha meg is tesztitek*. Éppen ezért mondom én is folyton ugyanezt, noha tudjátok, hogy rávezesselek benneteket a cselekvésre. A zsidók is tudják, mégsem boldogok, mert nem teszik meg. *Nem mindnyájatokról szólok* – mondja. Micsoda béketűrés! Még most sem leplezi le az árulót, hanem homályban hagyja a dolgot, és ezzel alkalmat ad neki a megtérésre. Le is leplezi, meg nem is, amikor így szól: *Aki velem együtt eszik, az támadt ellenem*. Úgy vélem, ezt a mondást is (*a szolga nem nagyobb az uránál*) erre az esetre mondta: ha valaki szolgálattól vagy más, alacsonyabb helyzetű emberektől szenved el valami rosszat, ne botránkozzék meg, hanem tekintsen Júdás példájára, aki számtalan jóban részesült, mégis az ellenkezőjével fizetett jótevőjének. Ezért tette hozzá: *Aki velem együtt eszik*. Minden mást mellőzött, és azt emelte ki, ami leginkább visszatarthatta és szégyenkezésre készíthette volna: Akit én táplálok,

aki az én asztalomnál eszik – mondja. Ezt azért mondta, hogy arra tanítsa őket: tegyenek jót azokkal is, akik rosszat tesznek velük, még ha azok gyógyíthatatlanok maradnak is. Miután pedig azt mondta: *Nem mindnyájatokról szólok*, nehogy sokukban keltsen félelmet, most már elkülöníti őt, amikor így szól: *Aki velem együtt eszik*. A „nem mindnyájatokról” ugyanis még nem feltétlenül szűkítette egyetlen emberre kijelentését. Ezért tette hozzá: *Aki velem együtt eszik*, és ezzel megmutatta annak a nyomorultnak, hogy nem tudatlanságában esik csapdába, hanem mindent pontosan tud – ez pedig mindennél inkább visszatarthatta volna őt. Nem azt mondta, hogy elárul engem, hanem ezt: *sarkát emelte ellenem*, mert az ellene szőtt terv csalárd, alattomos és titkos voltát akarta megmutatni.

3. Mindez azért van megírva, hogy ne tartsuk számon az ellenünk vétők gonoszságát, hanem intsük meg és sirassuk őket. Nem azok méltók ugyanis sirtásra, akik rosszat szenvednek, hanem akik rosszat tesznek. Mert önmagának árt a legtöbbet a kapzsi, a rágalmazó és minden más gonosztevő, nekünk viszont a legnagyobb hasznot hajtja, ha nem állunk bosszút magunkért. Mondok egy példát. Valaki elragadta a vagyonodat? Ha hálát adtál az elszenvedett igazságtalanságért, és dicsőítetted Istent, e hálaadással számtalan jutalmat arattál, ő viszont kimondhatatlan tüzet gyújtott önmagának. Ha pedig valaki ezt mondaná: mi van akkor, ha gyengébb lévén nem tudtam bosszút állni azon, aki sérelmet okozott? Azt felelném: neheztelhettél és keserűen háboroghattál volna; hatalmadban állt, hogy rosszat kívánj annak, aki megszomorított, ezernyi átkot mondj rá, és mindenki előtt befeketítsd. Aki tehát mindezt nem teszi meg, az azért is jutalmat kap, hogy nem állt bosszút. Nyilvánvaló ugyanis, hogy ha módjában állt volna bosszút állni rajta, akkor sem tette volna. A sérelmet szenvedő, ha kisszerű a lelke, bármilyen keze ügyébe kerülő fegyvert felhasznál: átkokkal, szidalmazással és cselszövésssel áll bosszút azon, aki sérelmet okozott neki. Te azonban ne csak ezeket ne tedd, hanem imádkozz is érte! Ha ugyanis nemcsak tartózkodsz mindettől, hanem imádkozol is érte, Istenhez válsz hasonlónak. *Imádkozzatok azokért, akik üldöznek titeket, hogy így mennyei Atyátoknak fiaii legyetek* (vö. Mt 5,44–45) – mondja. Látod, milyen sokat nyerhetünk mások bántalmazásából? Semmi sem örvendezteti meg úgy Istent, mint ha nem fizetünk rosszal a rosszért. De miért csak azt mondom, hogy ne fizessünk rosszal a rosszért? Éppen az ellenkezőjét parancsolta: jótéteményeket és imádságot adjunk

viszonzásul. Krisztus is minden ellenkező jóval fizetett annak, aki el akarta árulni: megmosta lábát, titokban intette meg, kíméletesen feddte, meggyógyította, részesítette asztalából és csókjából. Júdás mindettől sem lett jobb, Krisztus mégis mindvégig megtette, ami rajta állt.

De hadd tanítsunk téged a szolgák példájával is, sőt még az Ószövetség embereivel is, hogy megtudd, semmiféle mentségünk nem lehet, ha számon tartjuk a sérelmeket. Mózesről beszéljek, vagy vigyük még korábbra gondolatmenetünket? Minél régebbiek ugyanis a példák, annál inkább elmarasztalnak bennünket. Miért? Mert akkor nehezebb volt az erény útja. Nem voltak még írásba foglalt intelmek és példamutató életutak; az emberi természet önmagában, segítség nélkül küzdött, és biztos vezérfonal nélkül kellett eligazodnia. Ezért Isten Nóét dicsérve nem egyszerűen feddhetetlennek nevezte, hanem hozzátette: *a maga nemzedékében* (1Móz 6,9), jelezve, hogy abban a korban volt ilyen, amikor sok akadály állt előtte. Utána mások is felragyogtak, ő mégsem marad el mögöttük, mert a maga korában volt feddhetetlen.

Ki volt tehát Mózes előtt béketűrő? Az áldott és nemes József, aki nemcsak tisztaságával, hanem béketűrésével is ragyogott. Eladták, noha semmi rosszat sem tett, sőt szolgálta őket, gondjukat viselte, és mindenben úgy viselkedett, mint egy szolga. Gonosz vádat emeltek ellene, ő mégsem állt bosszút, pedig atyja mellette állt. Elment hozzájuk a pusztába, hogy élelmet vigyen nekik; amikor nem találta őket, nem bosszankodott, és nem fordult vissza (pedig ha akarta volna, lett volna rá ürügye), hanem a vadállatok és azon kegyetlen emberek közé is továbbment, megőrizve az igaz testvér lelkületét. Amikor pedig börtönbe került, és megkérdezték fogsága okát, semmi rosszat sem mondott róluk, csak ennyit: *semmi rosszat sem tettem*, és azt, hogy *galádul raboltak el engem a héberek földjéről* (1Móz 40,15). Később pedig, amikor úr lett, táplálta őket, és számtalan veszedelemtől szabadította meg őket. Ha éberek vagyunk, embertársunk gonoszsága nem képes kivetni bennünket saját erényünkéből. Testvérei azonban nem ilyenek voltak: levetkőztették, megpróbálták megölni, és még álmát is szemére vetették. Élelmet kaptak tőle, mégis életétől és szabadságától akarták megfosztani. Ők ettek, testvérüket pedig mezítelenül a verembe vetve hagyták. Mi lehetne rosszabb ennél a kegyetlenségnél? Nem voltak-e rosszabbak sok gyilkosnál? Ezután kihúzták, és számtalan halálnak szolgáltatták ki: vad és barbár embereknek adták el, akik barbárok közé készültek vinni. Amikor

azonban király lett, nemcsak büntetésüket engedte el, hanem (amennyire rajta állt) bűnük terhétől is megszabadította őket: a történeteket Isten gondviselésének nevezte, nem az ő gonoszságuknak. Amit velük tett, azt sem bosszúvágyból tette, hanem testvére érdekében játszotta el az egészet. Mihelyt látta, hogy ragaszkodnak hozzá, azonnal levette álarcát, hangosan felzokogott, és úgy ölelte át őket, mint aki a legnagyobb jótéteményekben részesült, ő, akit korábban majdnem megöltek. Mindnyájukat Egyiptomba vitte, és számtalan jótéteménnyel fizetett nekik.

Miféle mentségünk lehet hát nekünk, ha a törvény és a kegyelem eljövetele, valamint az erényes élet ilyen nagy kibontakozása után még József példáját sem követjük, aki mind a törvény, mind a kegyelem előtt élt? Ki ment meg bennünket a büntetéstől? Nincs, valóban nincs nehezebb a sérelmek számon tartásánál. Ezt mutatja a tízezer talentummal adós szolga is (vö. Mt 18,24–35): előbb nem követelték tőle tartozását, később mégis behajtották rajta. Először Isten ember-szeretete miatt nem követelték, később viszont saját gonoszsága miatt behajtották, mert számon tartotta szolgatársa vétkeit. Mindezt megértve bocsássuk meg embertársaink vétkeit, és az ellenkezővel fizessünk ellenségeinknek, hogy mi is elnyerjük Isten irgalmát a mi Urunk Jézus Krisztus kegyelméből és ember-szeretetéből, akinek dicsőség és hatalom örökkön-örökké. Ámen.

72. homília

Bizony, bizony, mondom nektek: aki befogadja azt, akit elküldök, engem fogad be; aki pedig engem befogad, azt fogadja be, aki engem elküldött. (Jn 13,20)

1. Nagy jutalma van annak, aki gondot visel Isten szolgálaira, és Ő már itt megadja nekünk ennek gyümölcseit. *Aki titeket befogad, az engem fogad be, és aki engem fogad be, az azt fogadja be, aki elküldött engem* (Mt 10,40) – mondja. Mi érhetne fel azzal, hogy valaki Krisztust és az ő Atyját fogadja be? De hogyan kapcsolódik ez az előbb elmondottakhoz? Mi köze annak, hogy *ha meg is teszitek ezeket, boldogok lesztek* (Jn 13,17), ahhoz, amit utána mond: *Aki titeket befogad, az engem fogad be* (Mt 10,40)? Nagyon is szorosan összefügg vele. Figyeld csak! Mivel el kellett indulniuk, és sok szörnyűséget kellett elszenvedniük, kétféleképpen vigasztalja őket: egyrészt önmagával, másrészt más emberek által. Ha bölcs lelkülettel éltek – mondja –, mindenkor rám emlékeztek, és folyton szem előtt tartjátok mindazt, amit elszenvedtem és tettem, akkor könnyen elviselitek a megpróbáltatásokat. De nemcsak ezen a módon vigasztalja őket, hanem azzal is, hogy mindenfelől nagy gondoskodásban lesz részük. Az elsőt ezekkel jelezte: *Ha meg is teszitek ezeket, boldogok lesztek* (Jn 13,17); a másodikat pedig ezzel: *Aki titeket befogad, az engem fogad be* (Mt 10,40). Minden ember házát megnyitotta előttük, hogy kettős vigasztalásuk legyen: saját bölcs életvitelükből és azok készségességéből, akik gondjukat viselik. Miután ezt elrendelte nekik, mint akiknek az egész lakott világot be kell járniuk, arra gondolt, hogy az áruló mindkettőtől megfosztotta magát, és egyikben sem lesz része: sem a fáradalmak között tanúsított állhatatosságban, sem a befogadók gondoskodásában. Ezért ismét megrendült.

Az evangélista is kiemeli ezt, és megmutatja, hogy miatta rendült meg: *Miután ezeket elmondta Jézus, megrendült lelkében, és bizonyosságot tett e szavakkal: Bizony, bizony, mondom nektek, közületek egy elárul engem* (Jn 13,21). Mivel nem nevezte meg, ismét mindnyájukban félelmet keltett. Tanácstalanok voltak, noha semmi gonoszságot sem tudtak magukról, mert Krisztus kijelentését biztosabbnak tartották saját lelkiismeretük ítéleténél. Ezért néztek egymásra. Azzal, hogy egyetlen emberre szűkítette a dolgot, csökkentette félelmüket; azzal viszont, hogy hozzátette: „közületek egy”, mindnyájukat megrendítette. Mi történt tehát? A többiek egymásra néztek, a mindig buzgó Péter pedig intett Jánosnak.

Mivel korábban megfeddte őt, amikor meg akarta akadályozni, hogy megmossa a lábát, és szeretetétől indítva mindenben előreszaladt, és emiatt rendre feddésben részesült, most félt: hallgatni sem tudott, megszólalni sem mert, ezért János közvetítésével akarta megtudni. Érdekes azonban megkérdezni, miközben mindnyájan szorongtak és remegtek, sőt még az apostolok feje is félt, János miért feküdt mintegy gyönyörködve Jézus ölén? Sőt nemcsak az ölén feküdt, hanem mellére is hajolt.

De nemcsak ezt érdemes megvizsgálnunk, hanem azt is, amit ezután önmagáról mond: *akit Jézus szeretett*. Miért egyedül őt illeti ez a megkülönböztető megnevezés, holott Jézus a többi tanítványt is szerette? Őt azonban a többieknél jobban szerette. Ha pedig ezt senki más nem mondta róla, hanem csak ő mondta önmagáról, abban nincs semmi különös. Pál is ezt teszi, amikor a helyzet megkívánja: *Ismerek egy embert Krisztusban, aki tizennégy évvel ezelőtt...* (2Kor 12,2), noha másutt nem csekély dicsérettel illeti önmagát. Talán csekélységnek tartod, hogy amikor meghallotta: *kövess engem*, azonnal otthagyta hálóját és atyját, és követte? Vagy hogy Krisztus egyedül őt vitte magával Péter mellett aへgyre, máskor pedig a házba? János maga milyen nagy dicsérettel beszélt Péterről, és nem hallgatta el, hogy Krisztus ezt mondta neki: *Simon, Jóna fia, jobban szeretsz-e engem, mint ezek?* (Jn 21,15) Mindenütt buzgónak és Krisztushoz őszintén ragaszkodónak mutatja. Amikor Péter ezt kérdezte: *Uram, hát vele mi lesz?* (Jn 21,21), nagy szeretetből mondta. Ezért más nem beszélt így Jánosról, ő maga pedig szintén nem mondta volna, ha az elbeszélés ezen pontja nem kívánja meg. Ha ugyanis csak azt mondta volna, hogy Péter intett Jánosnak, kérdezze meg, de semmi mást nem tett volna hozzá, nagy bizonytalanságot hagyott volna, és arra kényszerített volna bennünket, hogy keressük ennek okát. Ezt a bizonytalanságot oldja fel, amikor ezt mondja: *Jézus mellett telepedett asztalhoz* (Jn 13,23). Talán kevésnek tartod, amit ebből megtudtál: hogy így feküdt mellette, és a Mester ekkora bizalmas közelséget engedett meg nekik? Ha ennek okát is tudni akarod: Jézus iránta érzett szeretetéből fakadt. Ezért mondja: *akit Jézus szeretett*. Én azonban úgy vélem, más okból is tette: meg akarta mutatni, hogy semmi köze a vádhoz. Ezért ilyen bizakodó és bátor. Különben miért nem mondta ezt másutt, csak akkor, amikor az apostolok feje intett neki? Nehogy azt gondold, azért intett neki, mert nagyobb volt nála, elmondja, hogy ez Krisztus iránta való nagy szeretete miatt történt. Miért hajolt Jézus mellére? Még semmi nagy dolgot

nem feltételeztek róla; másfelől Krisztus ezzel is csillapította szomorúságukat. Valószínű ugyanis, hogy arcuk is komor volt akkor. Ha lelkük megrendült, mennyivel inkább látszódnak ez az arcukon! Ezért szavaival és a kérdés megengedésével is megnyugtatta őket, utat nyitott Jánosnak, és megengedte, hogy mellére hajoljon. Figyeld János szerénységét is: nem mondta ki nevét, csak ennyit: *akit szeretett*, ahogyan Pál is ezt mondta: *Ismerek egy embert Krisztusban, aki tizennégy évvel ezelőtt...*

Jézus ekkor leplezte le először az árulót, de még ekkor sem név szerint. Hogyan? *Az, akinek én mártom be a falatot és odaadom* (Jn 13,26). Már ennek módja is szégyenkezésre indíthatta volna: még a közös asztalt sem tisztelte, noha ugyanabból a kenyérből részesült. Tegyük fel, hogy a közösen fogyasztott só nem indította szégyenkezésre; de kit ne nyert volna meg, hogy magától Krisztustól kapta a falatot? Őt azonban nem. Ezért *akkor a falat után belement a Sátán* (Jn 13,27), kinevetve őt szégyentelenségéért. Amíg a tanítványok körében maradt, nem merte egészen hatalmába keríteni, hanem kívülről támadta. Miután azonban Krisztus nyilvánvalóvá tette és elkülönítette, már akadálytalanul rávetette magát. Nem is lett volna helyes, hogy egy ilyen javíthatatlan ember továbbra is odabent maradjon. Ezért Krisztus végül kiűzte; miután leszakadt a közösségről, akkor ragadta el a Sátán. Otthagyták őket, és kiment az éjszakába. Jézus ezt mondta neki: *Amit tenni akarsz, tedd meg hamar! Az ott ülők közül senki sem értette* (Jn 13,27–28).

2. Ó, micsoda érzéketlenség! Hogyan lehet, hogy nem lágyult meg a szíve, és nem szégyellte el magát, hanem még arcátlanabbá lett, és kiment? *Az, hogy Amit tenni akarsz, tedd meg hamar!*, nem parancs vagy tanács, hanem szemrehányás, amely megmutatja: Krisztus szeretete volna jobb belátásra téríteni, mivel azonban javíthatatlan maradt, elengedte. *Az ott ülők közül senki sem értette* – mondja. Itt komoly nehézség támad: amikor a tanítványok megkérdezték, ki az, ezt felelte: *Az, akinek én mártom be a falatot és odaadom*, ők mégsem értették meg. Ez csak úgy lehetséges, ha titokban mondta, hogy senki se hallja. János is azért hajolt Jézus mellére, hogy szinte a fülébe sűgva kérdezze meg, és ne váljék ismertté az áruló. Krisztus is így válaszolt, és még akkor sem fedte fel őt. Noha ezt már hangosan mondta: *Amit tenni akarsz, tedd meg hamar!*, ők még ebből sem értették meg. Ezt azért mondta, hogy megmutassa: igaz volt mindaz, amit haláláról a zsidóknak mondott: *Én odaadom az életemet, hogy aztán újra visszavegyem. Senki*

sem veheti el tőlem (Jn 10,17–18). Amíg visszatartotta az elfogására készülőket, senki sem volt rá képes; amikor azonban elengedte őket, egyszeriben könnyűvé vált a dolog. Mindezt burkoltan mondta: *Amit tenni akarsz, tedd meg hamar!* Még ekkor sem tette nyilvánvalóvá, ki az áruló, mert talán széttépték volna Júdást, Péter pedig talán meg is ölte volna. Ezért mondja: *Az ott ülők közül senki sem értette.* Talán János sem? Ő sem, mert el sem tudta képzelni, hogy egy tanítvány ilyen nagy törvénytelenésre vetemedjék. Mivel ők maguk távol álltak az ilyen gonoszságtól, másokról sem tudtak ilyesmit feltételezni. Ahogyan korábban ezt mondta nekik: *Nem mindnyájatokról szólok* (Jn 13,18), de sehol sem fedte fel őt, ugyanígy itt is azt gondolták, hogy másról beszél.

Már éjszaka volt, amikor kiment (vö. Jn 13,30) – mondja. Miért közlöd az időpontot? Hogy megértsd vakmerőségét: még az éjszaka sem tartóztatta fel rohanásában. De még ez sem fedte fel őt. A többiek akkor félelem és nagy szorongás tartotta hatalmában; nem tudták szavai valódi okát, hanem azt feltételezték, azért mondta ezt, hogy adjon valamit a szegényeknek (vö. Jn 13,29). Nagyon gondosan törődött ugyanis a szegényekkel, és ezzel bennünket is arra tanított, hogy nagy gondot fordítsunk rájuk. Nem minden alap nélkül gondolták ezt, hanem azért, mert Júdásnál volt az erszény. Pedig sehol sem olvassuk, hogy bárki pénzt adott volna Krisztusnak; azt azonban elmondja az Írás, hogy női tanítványai vagyonukból gondoskodtak róla (vö. Lk 8,3), az erszényről viszont sehol sem tett említést.

Hogyan hordhatott magával erszényt a szegények szolgálatára, amikor meghagyta, hogy ne vigyenek magukkal se tarisznyát, se pénzt, se botot? Azért, hogy megtanuld: még annak is nagy gondot kell fordítania erre a szolgálatra, aki teljesen vagyontalan, és keresztre feszítette magát a világnak. Sok mindent tett ugyanis azért, hogy bennünket tanítson. A tanítványok tehát azt gondolták, azt mondta Júdásnak, hogy adjon valamit a szegényeknek. Júdást még az sem indította szégyenkezésre, hogy Krisztus az utolsó napig nem akarta nyilvánosan megszégyeníteni. Nekünk is így kell cselekednünk: ne tegyük közszemlére a velünk élők vétkeit, még akkor sem, ha gyógyíthatatlanok. Krisztus később még csókot is adott az őt elárulni érkező Júdásnak. Ilyen tette is vállalkozott, majd ennél sokkal merészebbre is: magára a keresztre, a gyalázatos halálra, és ott ismét megmutatta emberszeretetét. Ezt nevezi itt dicsőségnak, és ezzel arra tanít bennünket: nincs olyan szégyenletes és gyalázatos dolog, amely ne tenné ragyogóbbá azt, aki Isten szerint vállalja.

Miután Júdás kiment, hogy elárulja, ezt mondta: *Most dicsőült meg az Emberfia* (Jn 13,31). Ezzel fölemelte tanítványai lesújtott gondolatait, és meggyőzte őket, hogy ne csüggedjenek, hanem örüljenek. Ezért fedtte meg kezdettől fogva Pétert is. Nagy dicsőség ugyanis, hogy a halálba jutva legyőzte a halált. Ezért mondta önmagáról, hogy *Amikor felemelitek az Emberfiát, akkor tudjátok meg, hogy én vagyok* (Jn 8,28); és másutt, hogy *romboljátok le ezt a templomot* (Jn 2,19); és azt, hogy *nem adatik más jel, csak Jónás próféta jele* (vö. Mt 12,39). Hogyan ne volna nagy dicsőség, hogy halála után még nagyobb tettekre volt képes, mint előtte? A tanítványok ugyanis azért vittek véghez nagyobb tetteket, hogy az emberek higgyenek a feltámadásban. Ha Krisztus nem élne és nem volna Isten, miként vihettek volna véghez ennyi mindent az ő nevében? *És Isten is megdicsőíti őt önmagában* (Jn 13,32). Mit jelent ez? Azt, hogy önmaga által teszi, nem valaki más által.

Sőt azonnal megdicsőíti őt (Jn 13,32), vagyis a kereszttel egy időben. Nem hosszú idő múlva – mondja –, nem várja ki a feltámadás távoli időpontját, és csak akkor mutatja meg ragyogónak, hanem mindjárt magán a kereszten megjelennek dicsőségének jelei. A nap elsötétedett, a sziklák meghasadtak, a templom kárpitja kettéhasadt, sok elhunyt szent teste feltámadt; a sírt lepecsételték, és örök ültek mellette, és bár a kő elzárta a testet, a test feltámadt. Eltelt negyven nap, eljött a Lélek ajándéka, és mindenki azonnal hirdette őt. Ezt jelenti: *Isten is megdicsőíti őt önmagában, sőt azonnal megdicsőíti őt*: nem angyalok vagy arkangyalok, nem is valamilyen más hatalom által, hanem önmaga által.

3. Hogyan dicsőítette meg őt önmaga által? Úgy, hogy mindent megtett, ami a Fiú dicsőségére szolgált, jöllehet mindent a Fiú vitt véghez. Látod, hogy saját tetteit az Atyának tulajdonítja? *Gyermekeim, még egy kis ideig veletek vagyok. Keresetek majd engem, és ahogyan megmondtam a zsidóknak, hogy ahova én megyek, oda ti nem jöhettek, most nektek is ezt mondom* (vö. Jn 13,33). A vacsora után immár a fájdalmas dolgokról kezd beszélni. Amikor Júdás kiment, már nem este, hanem éjszaka volt. Mivel nem sokkal később be kellett következnie, hogy rájuk törjenek, mindent rájuk kellett bízni, hogy emlékezetükben őrizzék, bár helyesebben a Lélek emlékeztette őket mindenre. Valószínű ugyanis, hogy sok mindent elfelejtettek abból, amit először hallottak, miközben ilyen kísértéseket kellett elszenvedniük. Álom nehezedett rájuk, ahogyan egy másik evangélista mondja, és szomorúság tartotta őket fogva, ahogyan maga Krisztus mondja: *Mivel ezeket*

mondom nektek, szomorúság tölti el a szíveteket (Jn 16,6). Hogyan őrizhették volna meg pontosan mindezt? Miért mondta el mégis? Nem csekély mértékben szorgálta Krisztus dicsőségét, hogy később, amikor emlékeztették őket, világosan felismerték: mindezt már korábban hallották tőle.

De miért töri le előre lelküket azzal, hogy ezt mondja: Még egy kis ideig veletek vagytok? A zsidóknak joggal mondta; de miért állítasz minket ugyanabba a rendbe azokkal a hálátlanokkal? Egyáltalán nem sorolja őket oda. Miért mondta hát: Ahogyan megmondtam a zsidóknak? Arra emlékeztette őket, hogy nem most, a veszedelmek közeledtével jövendőli meg ezt, hanem kezdettől fogva előre tudta. Maguk a tanítványok voltak ennek tanúi, hiszen hallották, hogy a zsidóknak is ezt mondta. Ezért tette hozzá: „Gyermekeim”, nehogy az ahogyan megmondtam a zsidóknak hallatán azt gondolják, nekik is ugyanabban az értelemben mondja. Nem azért mondta tehát, hogy letörje, hanem hogy megvigasztalja őket: nehogy a váratlanul rájuk törő veszedelmektől megzavarodjanak.

Ahova én megyek, oda ti nem jöhettek. Megmutatja, hogy halála átköltözés és jobb helyre való átlépés: olyan helyre, amely romlandó testeket nem fogad be. Ezt azért is mondja, hogy felébressze és még hevesebbé tegye iránta való vágyakozásukat. Tudjátok, hogy amikor látjuk szeretteink valamelyikét eltávozni, szeretetünk különösen fellángol, még inkább pedig akkor, ha olyan helyre távozik, ahová mi nem mehetünk utána. A zsidóknak azért mondta ezt, hogy félelmet keltsen bennük, a tanítványoknak viszont azért, hogy fellobbantsa vágyukat. Olyan ez a hely, hogy nemcsak ők, hanem még ti, legkedvesebbjeim sem juthattok el oda. Ezzel saját méltóságát is megmutatja.

Most nektek is ezt mondom. Miért „most”? Mert másként mondta azoknak, és másként nektek, vagyis nem sorol benneteket közéjük. Hol keresték őt a zsidók, és hol a tanítványok? A tanítványok akkor, amikor elmenekültek; a zsidók pedig akkor, amikor a gyógyíthatatlan és minden elbeszélhetőt felülmúló csapások érték őket: amikor városukat elfoglalták, és az Istentől rájuk bocsátott harag mindenfelől ellenük zúdult. Nekik akkor hitetlenségük miatt mondta, nektek viszont most azért, hogy a veszedelmek ne váratlanul érjenek benneteket.

Új parancsolatot adok nektek (Jn 13,34). Mivel e szavak hallatán valószínűleg nyugtalanság fogta el őket, hiszen arra gondoltak, hogy magukra maradnak, megvigasztalja őket: körülveszi őket minden jó gyökerével és biztosítékával, a szeretettel. Mintha ezt mondaná: Fáj nektek, hogy elmegyek? Ha szeretitek

egymást, erősebbek lesztek. Miért nem ezt mondta ki? Mert olyat mondott, ami ennél is többet használt nekik: *Arról fogja megtudni mindenki, hogy az én tanítványaim vagytok* (Jn 13,35). Ezzel azt is megmutatta, hogy közösségük nem oszlik fel, hiszen ismertetőjegyet adott nekik. Ezt akkor mondta, amikor az áruló már elszakadt tőlük. Hogyan nevezi új parancsolatnak azt, amely az Ószövetségben is megtalálható? A módjával tette újjá, mert hozzátette: *Ahogy én szerettelek titeket* (Jn 13,34). Nem korábbi erényes tetteitek viszonzásaként róttam le tartozásomat, hanem én tettem meg az első lépést. Így nektek is jót kell tennetek szereteteitekkel, akkor is, ha nem tartoztok nekik semmivel. Nem azokról a csodákról beszélt, amelyeket majd véghezvisznek, hanem szeretetükről tette őket felismerhetővé. Miért? Mert elsősorban ez mutatja meg, kik a szent emberek. Ez minden erény alapja, és leginkább ezáltal üdvözülünk mindnyájan. Ezt jelenti tanítványomnak lenni. Mindenki akkor fog dicsérni benneteket, amikor látja, hogy szeretetemet követitek.

4. Mi következik ebből? Talán nem a csodák mutatják meg még inkább, hogy ők a tanítványai? Egyáltalán nem. Sokan mondják majd: *Uram, Uram, nem a te nevedben űztünk-e ki ördögöket?* (Mt 7,22) Amikor pedig örvendeztek, hogy a démonok engedelmeskednek nekik, ezt mondta: *Ne annak örüljete, hogy a lelkek engedelmeskednek nektek, inkább annak örüljete, hogy a nevetek fel van írva a mennyben* (Lk 10,20).

Bizony azért vezették hozzá a csodák az egész lakott világot, mert a szeretet már megelőzte ezeket. Ha nem lett volna szeretet, a csodák hatása sem maradt volna meg. A szeretet tette őket azonnal derék emberekké, és ennek köszönhető, hogy mindnyájuknak egy volt a szíve és a lelke (vö. ApCsel 4,32). Ha elszakadtak volna egymástól, minden elveszett volna. Nemcsak nekik mondta ezt, hanem mindazoknak is, akik hinni fognak benne. Hiszen most sem botránkoztatja meg semmi más úgy a görögöket, mint az, hogy nincs közöttünk szeretet. De azt is kifogásolják – mondhatod –, hogy nem történnek csodák. De nem annyira.

Hol mutatták meg szeretetüket az apostolok? Látod, hogy Péter és János elválaszthatatlanul összetart, és együtt mennek fel a templomba? Látod, hogyan viszonyul hozzájuk Pál? Mit kételkedsz hát? Ha minden más erény megvolt bennük, még inkább megvolt bennük minden jó anyja. Ez ugyanis erényes lélekből sarjad; ahol viszont gonoszság van, ott elszárad ez a hajtás. *Mivel pedig megsokasodik a gonoszság, sokakban meghidegül a szeretet* (Mt 24,12). A görögöket

nem annyira a csodák, mint inkább az életvitel nyeri meg; az életvitelt pedig semmi sem teszi olyanná, mint a szeretet. A csodatevőket gyakran csalóknak nevezték, a tiszta életbe azonban nem tudnak belekötni. Amikor az igehirdetés még nem terjedt el, joggal csodálták a jeleket; most viszont életünkkel kell csodálatot keltenünk. Semmi sem készíti úgy szégyenkezésre a görögöket, mint az erény, és semmi sem botránkoztatja meg úgy őket, mint a gonoszság – és joggal. Amikor ugyanis azt látják, hogy az, akinek még ellenségeit is szeretnie kellene, kapzsi, rabol, az ellenkezőjét parancsolja annak, amit tesz, és vadállatokként bánik saját fajtájával, akkor üres beszédnek tartják tanításunkat. Ha azt látják, hogy retteg a haláltól, hogyan fogadják el a halhatatlanságról szóló tanítást? Ha azt látják, hogy uralomra vágyunk, és más szenvedélyeknek szolgálunk, még szilárdabban megmaradnak saját tanításaik mellett, mert nem tudnak felnézni ránk. Mi vagyunk az okai, hogy tévelygésükben maradnak, mi magunk. Saját tanításaikat már régen elvetették, a mieinket viszont csodálják; életünk azonban visszatartja őket. Szavakkal könnyű bölcsnek mutatkozni (ezt közülük is sokan megtették), ők azonban a tettekben megmutakozó bizonyítékot keresik. Gondoljanak a régi szentjeinkre! De nem hisznek nekik, hanem a most élőket keresik. *Mutasd meg nekem a hitedet cselekedeteidből!* (vö. Jak 2,18) Ilyet azonban nem találnak. Sőt azt látják, hogy vadállatoknál is kegyetlenebbül marcangoljuk embertársainkat, ezért az egész lakott világ mótelyének neveznek bennünket. Ez tartja vissza a görögöket, és nem engedi, hogy hozzánk térjenek. Ezért értük is számot kell majd adnunk: nemcsak saját gonosz tetteinkért, hanem azért is, hogy miattunk káromolják Isten nevét.

Meddig adjuk még át magunkat a pénznek, a fényűzésnek és a többi szenvedélynek? Szakadjunk el végre ezektől! Hallgasd meg, mit mond a próféta bizonyos esztelenekről: *Együnk és igyunk, mert holnap úgyis meghalunk!* (Ézs 22,13) A mostaniakról azonban még ezt sem lehet elmondani: sokan annyit ragadnak magukhoz, mintha mindenki java az övék volna. Ezért fedtte őket így a próféta: *Talán ti akartok egyedül lakni az országban?* (Ézs 5,8) Attól félek tehát, hogy valami súlyos dolog történik, és magunkra vonjuk Isten kemény büntetését. Hogy ez ne történjék meg, gondoskodjunk minden erényről, hogy elnyerjük az eljövendő javakat is a mi Urunk Jézus Krisztus kegyelméből és emberszeretetéből, aki által és akivel együtt dicsőség az Atyának és a Szentléleknek most és mindenkor és örökkön-örökké. Ámen.

73. homília

Simon Péter megkérdezte tőle: Uram, hova mégy? Jézus így felelt: Ahova én megyek, oda most nem követhetsz, de később majd követsz. (Jn 13,36)

1. Nagy jó a szeretet: hevesebb a tűznél, egészen az égig emelkedik, és nincs olyan akadály, amely feltartóztathatná sodró lendületét. Amikor a lángoló lelkű Péter meghallotta: *Ahova én megyek, oda ti nem jöhettek* (Jn 13,33), ezt kérdezte: *Uram, hova mégy?* (Jn 13,36) Nem annyira megtudni akarta, hová megy, mint inkább követni vágyott. Egyelőre nem merte nyíltan kimondani, veled megyek, hanem ezt kérdezte: *Hova mégy?* Krisztus pedig nem szavaira, hanem gondolatára válaszolt: *Ahova én megyek, oda most nem követhetsz* (Jn 13,36). Ebből világos, hogy Péter követni vágyott, és ezért kérdezett. Amikor meghallotta: *de később követni fogsz* (Jn 13,36), még ez sem fékezte vágyát. Noha jó reménységet kapott, annyira sürgette a dolog, hogy ezt mondta: *Miért ne követhetnék most? Az életemet adom érted!* (Jn 13,37) Miután megszabadult attól a félelemtől, hogy esetleg ő az áruló, és nyilvánvalóvá vált, hogy a hűségesekek közé tartozik, a többiek hallgatása közepette már bátran ő maga kérdez. Mit mondasz, Péter? Krisztus azt mondta: nem tudsz követni, te pedig azt mondogod: tudlak? Saját tapasztalatodból fogod megtudni, hogy szereteted mit sem ér, ha nincs jelen az odafentről jövő segítség. Ebből világos, hogy Krisztus Péter iránti gondoskodásából engedte meg azt a bukást. Előbbi szavaival is tanítani akarta; mivel azonban Péter kitartott heves ellenkezése mellett, Krisztus nem taszította bele a bukásba, nem is lökte a tagadás felé, hanem magára hagyta, hogy megtanulja saját gyengeségét. Amikor azt mondta, hogy el kell árultatnia, Péter így szólt: *Isten mentsen, Uram, ez nem történhet meg veled!* (Mt 16,22) Megfeddte, de nem tanult belőle. Amikor Krisztus meg akarta mosni lábát, ezt mondta: *Az én lábamat nem mosod meg soha!* (Jn 13,8) Amikor ismét meghallotta: *Most nem követhetsz engem*, ezt mondta: ha mindenki meg is tagad téged, én soha meg nem tagadlak (vö. Mt 26,33). Mivel valószínű volt, hogy az állandó ellenkezés gyakorlása végül elbizakodottságra ragadja, Krisztus megtanítja, hogy ne szálljon szembe vele. Lukács is erre utal, amikor elmondja, hogy Krisztus ezt mondta: *Én könyörögtem érted, hogy el ne fogyatkozzék a hited* (Lk 22,32), vagyis hogy végleg el ne vessz. Minden módon alázatra tanította, és megmutatta, hogy az emberi természet önmagában semmire sem képes. Mivel nagy szeretete ellentmondásra készítette,

józanságra inti, nehogy később ugyanebbe a hibába essen, amikor magára vállalja az egész lakott világ gondját, hanem a történetekre emlékezve ismerje meg önmagát. Figyeld bukása mértékét! Nem egyszer vagy kétszer tagadta meg, hanem annyira magánkívül volt, hogy rövid idő alatt harmadszor is kimondta a tagadás szavait. Így kellett megtanulnia, hogy nem úgy szeretett, ahogyan őt szerették. Krisztus mégis ezt mondta az ennyire elbukottnak: *Jobban szeretsz-e engem, mint ezek?* (Jn 21,15) Tagadása tehát nem szeretetének kihűléséből, hanem az odafentről jövő segítség elvesztéséből fakadt.

Krisztus elfogadja Péter szeretetét, de lenyesegeti a belőle fakadó ellenkezést. Ha szeretsz, engedelmeskedned kell annak, akit szeretsz. Neked és a társaidnak is azt mondta: nem tudtok követni. Miért vitatkozol? Nem tudod, mit jelent Isten kijelentése? Mivel ebből nem akarod megtanulni, hogy lehetetlen meg nem történnie annak, amit mondok, megtanulod majd a tagadásodból, pedig ezt még annál is hihetlenebbnek tartottad. Azt még nem tudhattad, hogy képes vagy-e most követni; abban viszont, hogy nem tagadsz meg, saját lelked ismeretében biztos voltál. Mégis a számodra elképzelhetetlen dolog történt meg. *Az életemet adom érted!* (Jn 13,37) Mivel hallotta, hogy *nincs senkiben nagyobb szeretet annál, mintha valaki életét adja barátaiért* (Jn 15,13), azonnal nekilendült, mert telhetetlenül vágyott arra, hogy feljusson e csúcsra. Krisztus azonban megmutatta, hogy egyedül ő ígérhet ilyet saját hatalmára támaszkodva: *Mire a kakas megszólal...* (Jn 13,38), vagyis még ezen az éjszakán. Nem volt ugyanis hosszú idő hátra, késő éjszaka beszélgettek, és már elmúlt az első és a második őrváltás.

Ne nyugtalankodjék a ti szívetek! (Jn 14,1) Azért mondta ezt, mert a hallottak miatt valószínűleg megzavarodtak. Ha az apostolok feje, akiben ennyire lángolt a szeretet, azt hallotta, hogy a kakasszó előtt háromszor megtagadja, akkor valamilyen hatalmas, még a gyémántkemény lelket is felforgatni képes szorongatásra számíthattak. Mivel pedig ezeket mérlegelték, természetes volt, hogy egészen megrendültek, figyeld hát, hogyan vigasztalja őket: *Ne nyugtalankodjék a ti szívetek!* Ezzel először mutatja meg istenségének hatalmát: tudja és nyilvánosságra hozza azt is, ami lelkükben történik.

Higgyetek Istenben, és higgyetek énbenem! (Jn 14,1), vagyis minden veszedelem elmúlik. A belém és az engem nemző Atyába vetett hit erősebb a rátok törő bajoknál, és nem engedi, hogy bármi nehézség fölérjen kerekedjék. Majd hozzáteszi: *Az én Atyám házában sok hajlék van* (Jn 14,2). Ahogyan a gyötrődő Pétert

ezzel vigasztalja: *később azonban követesz*, ugyanígy a többieknek is felvillantja ezt a reménységet. Nehogy azt gondolják, csak Péter kapta ezt az ígéretet, ezt mondja: *Az én Atyám házában sok hajlék van. Ha nem így volna, vajon mondtam volna-e nektek, hogy elmegyek helyet készíteni a számotokra?* (Jn 14,2) Vagyis benneteket is befogad majd az a hely, amely Pétert. Ott bőségesen van szálláshely, ezért nem mondható, hogy még előkészítésre szorul. Mivel azt mondta: Most nem követhettek engem, nehogy azt gondolják, örökre kizárta őket, hozzátette: *hogy ahol én vagyok, ti is ott legyetek* (Jn 14,3). Ennyire fontos nekem ez: ha nem lett volna már régen elkészítve számotokra, most magam készítettem volna el. Ezzel megmutatta, hogy nagyon bátraknak és bizakodóknak kell lenniük.

2. Majd, nehogy úgy tűnjék, mintha csak megnyugtatókra mondaná, hanem hogy elhiggyék, valóban így van, hozzáteszi: *Ahova pedig én megyek, oda tudjátok az utat* (Jn 14,4). Látod, hogyan bizonyítja, hogy nem pusztá vigasztalásként mondta mindezt? Azért mondja, mert tudta, hogy lelkük már szeretné megtudni ezt. Péter nem azért kérdezte, hogy ismeretet szerezzen, hanem hogy követhesse. Miután azonban megfeddte őt, és amit addig lehetetlennek gondolt, arról Krisztus kijelentette, hogy lehetséges, vágy ébredt benne, hogy pontosan megtudja a dolgot. Ezért mondja nekik, az utat is tudjátok. Ahogyan anélkül mondta Péternek: *megtagadsz engem*, hogy előtte senki sem szólalt meg, és szívük gondolatait ismerve ezt mondta: *Ne nyugtalanodjatok*, ugyanígy azzal, hogy „tudjátok”, a lelkükben élő vágyat tárta fel, és alkalmat adott nekik a kérdésésre. Péter nagy szeretetéből fakadóan kérdezte: *Hova mégy?* (Jn 13,36), Tamás viszont félelemből mondja: *Uram, nem tudjuk, hova mégy: honnan tudnánk akkor az utat?* (Jn 14,5) A helyet sem ismerjük – mondja –, hogyan ismerhetnénk az oda vezető utat? Figyeld, milyen óvatosan szól! Nem azt mondta, mondd meg nekünk a helyet, hanem: *nem tudjuk, hova mégy*. Régóta kínzó vággyal akarták ezt megtudni mindannyian. Ha még a zsidók is tanácstalanok voltak e szavak hallatán, noha meg akartak szabadulni tőle, mennyivel inkább szerették volna megtudni azok, akik sohasem akartak elszakadni tőle! Félték megkérdezni, mégis megkérdezték nagy szeretetük és szorongásuk miatt.

Mit felel Krisztus? *Én vagyok az út, az igazság és az élet; senki sem mehet az Atyához, csakis én általam* (Jn 14,6). Miért nem mondta mindjárt, amikor Péter megkérdezte: *Hova mégy?*, hogy az Atyához megyek, ti azonban most nem jöhettek? Miért iktatott

közbe ilyen hosszú gondolatmenetet kérdésekkel és válaszokkal? A zsidóknak érthető módon nem mondta ki nyíltan, de tanítványainak miért nem? Nekik és a zsidóknak is mondta, hogy Istentől jött és Istenhez megy; most azonban világosabban mondja, mint korábban. Ha a zsidóknak azt mondta volna: nem mehetek az Atyához, csakis általam, azonnal felfuvalkodottságnak tartották volna. Azzal viszont, hogy titkolta, nyugtalanságot keltett bennük. Péter nagy buzgóságát ismerve tudta, hogy még erősebben sürgetné kérdéseivel, ezért egyelőre elrejtette előle. Miután a homályos beszéddel elérte célját, ismét feltárja azt.

Miután azt mondta: Ahova én megyek, oda senki sem jöhet (vö. 13,36), hozzátette, hogy *Az én Atyám házában sok hajlék van* (Jn 14,2), majd ismét, hogy *Senki sem mehet az Atyához, csakis én általam* (Jn 14,6). Kezdetben nem akarta ezt elmondani nekik, nehogy még nagyobb szomorúságba taszítsa őket; miután azonban lecsillapította őket, akkor elmondta. Péter megfeddésével szomorúságuk nagy részét eloszlatta, mert attól félve, hogy ők is ugyanazt hallják majd, jobban visszafogták magukat.

Én vagyok az út. Ez bizonyítja, hogy *senki sem mehet az Atyához, csakis általam.* Az, hogy *az igazság és az élet*, azt bizonyítja, hogy mindez bizonyosan meg fog történni. Ha ő az igazság, semmi hamisság nincs szavaiban; ha pedig az élet, maga a halál sem akadályozhat meg benneteket abban, hogy eljussatok oda. Másképpen: ha ő az út, nincs szükségetek más vezetőre; ha az igazság, nem hamis, amit mond; ha pedig az élet, még ha meghaltok is, elnyeritek az ígért javakat. Az „utat” megértették és elfogadták, a többit azonban nem értették, de nem merték kimondani tudatlanságukat. Az útról szóló kijelentéséből mégis nagy vigasztalást merítettek. Ha tehát nekem van hatalmam arra, hogy az Atyához vezesselek benneteket – mondja –, bizonyosan eljuttok oda, mert más úton lehetetlen elmenni. Korábban ezt mondta: *Senki sem jöhet énhozzám, ha nem vonja őt az Atya* (Jn 6,44); továbbá, hogy *Ha én felemeltetem a földről, magamhoz vonzok mindenedet* (Jn 12,32); most pedig ezt: *Senki sem mehet az Atyához, csakis én általam.* Ezzel önmagát az őt nemző Atyával egyenlőnek mutatja.

Mikor ezt mondja: *tudjátok, hova megyek, és az utat is tudjátok*, miért teszi hozzá, hogy *ha ismernétek engem, ismernétek az én Atyámat is; mostantól fogva ismeritek őt, és láttátok őt?* (Jn 14,7) Nem mond ellent önmagának. Ismerték ugyan őt, de még nem úgy, ahogyan kellett. Istennek már ismerték, de Atyának még nem; később a rájuk kitöltött Lélek alakította ki bennük a teljes ismeretet. Szavainak értelme ez: ha ismernétek lényegemet és méltóságomat, az Atyáét is ismernétek. *Mostantól fogva*

ismeritek, és láttátok őt: az első a jövőre, a második a jelenre vonatkozik, vagyis általam láttátok. A „látás” itt az értelemmel való megismerést jelenti. Akiket látunk, láthatjuk úgy is, hogy nem ismerjük; akiket azonban valóban megismerünk, azokat nem lehet egyszerre ismernünk és nem ismernünk. Ezért mondja: láttátok őt, ahogyan az Írás azt is mondja: megjelent az angyaloknak (1Tim 3,16), noha az isteni lényeket nem látták, hanem annyira látták, amennyire képesek voltak. Aki Krisztust látta, megismerte az őt nemző Atyát. Krisztust sem meztelen isteni lényegében látták, hanem testbe öltözve. Másutt is nevezi a megismerést látásnak: Boldogok a tiszta szívűek, mert ők meglátják Istent (Mt 5,8). Tiszta szívűnek nemcsak a paráznaságtól, hanem minden bűntől menteseket nevezi, mert minden bűn szennyét visz a lélekbe.

3. Tegyük meg tehát mindent, hogy letisztítsuk a szennyet! Először a keresztség fürdője tisztít meg, utána pedig sok különféle más út is rendelkezésünkre áll. Isten emberszerető, ezért ezután is sokféle utat adott nekünk a megtisztulásra; valamennyi közül az első az alamizsna útja. *Alamizsna és hűség tisztítja meg a bűnöket* (vö. Péld 15,27a LXX) – mondja. Alamizsnán azonban nem az igazságtalanságból származó adományt értem, mert az nem alamizsna, hanem kegyetlenség és embertelenség. Mi haszna annak, ha az egyik embert levetkőzteted, a másikat pedig felöltözteted? Az alamizsnának irgalomból kell kiindulnia, ez viszont embertelenség. Ha mindent odaadunk is abból, ami másoké, semmi hasznunk belőle. Ezt mutatja Zákeus is, aki akkor mondta, hogy kiengeszteli Istent, amikor megígérte, hogy az elvett javak négyszeresét adja vissza (vö. Lk 19,8). Mi azonban ezernyi rablunk, és alig adunk, mégis azt gondoljuk, kiengeszteljük Istent, és nem tudjuk, hogy ezzel csak még inkább haragra ingereljük. Mondd meg: ha egy döglött és rothadó szamarat húznál el az útkereszteződésről és az utcákról, és azt vinnéd az oltárhoz, nem kövezne-e meg mindenki mint átkozott és tisztátalan embert? Miféle mentségünk lehet tehát, ha megmutatom, hogy a rablott javakból bemutatott áldozat még ennél is undorítóbb? Tegyük fel, hogy egy fogadalmi ajándék rablott vagyonból készült: nem áraszt-e még nagyobb bűzt, mint egy döglött szamár? Meg akarod tudni, milyen nagy a bűn rothadása? Hallgasd a prófétát: *Bűzlenek, genyyesek sebeim* (Zsolt 38,6). Szavaiddal arra kéred Istent, feledje el gonosz tetteidet; rablásoddal és kapzsiságoddal viszont arra készted, hogy szüntelenül emlékezzék rájuk, mert bűnödöt magára az oltárra helyezed.

De nem ez az egyetlen bűn, hanem van ennél súlyosabb is: beszennyezted a szentek lelkét. Az oltár csak kő, amely megszentelődik; a szegények viszont magát Krisztust hordozzák mindenkor, és te ilyen tisztátalanságból mersz nekik adni? Nem ugyanazt a pénzt adom, hanem másikat – mondod. Nevetséges és értelmetlen beszéd! Nem tudod, hogy ha akár csak egy cseppnyi jogtalanul szerzett vagyon is belevegyül nagy mennyiségű pénzbe, az egészet beszenyenezi? Ahogyan az egész vizet tisztátalanná teszi, aki tiszta forrásba trágyát dob, ugyanígy ha kapzsiság kerül a vagyonba, az egészet átjárja bűze. Amikor belépünk a templomba, megmossuk kezünket, a szívünket viszont nem? Talán a kéz ad hangot? A lélek mondja ki a szavakat, Isten pedig arra tekint. Semmit sem ér a test tisztasága, ha a lélek beszennyeződött. Mi haszna annak, ha kívül a kezedet megtisztítod, belső kezed azonban tisztátalan? Éppen az a veszedelmes és mindent romba döntő, hogy a kis dolgoktól félünk, a nagyokat pedig megvetjük. Mosatlan kézzel imádkozni közömbös dolog; mosdatlan értelemmel imádkozni viszont minden rossz között a legsúlyosabb. Hallgasd meg, mit mondott azoknak a zsidóknak, akik az ilyen külső tisztátalanságokkal foglalatoskodtak: *Mosd ki szívedből a gonoszságot! Meddig maradnak még benned álnok gondolataid?* (Jer 4,14)

Mossuk meg tehát mi is szívünket, ne sárral, hanem tiszta vízzel: alamizsnával, ne pedig kapzsisággal. Először hagyj fel a rablással, és csak azután gyakorolj alamizsnát! *Kerüljük a rosszat, és tegyünk jót!* (vö. Zsolt 34,15) Tartsd vissza kezedet a kapzsiságtól, és csak azután nyújtsd alamizsnára. Ha ugyanazzal a kézzel levetkőztetünk másokat, még akkor sem menekülünk meg a büntetéstől, ha nem éppen a tőlük elvett javakból ruházunk fel másokat. Így ugyanis maga az engesztelés alapja válik minden bűn alapjává. Az ilyen könnyörületnél még az is jobb, ha egyáltalán nem adunk. Kainnak is jobb lett volna, ha semmilyen áldozatot nem mutat be. Ha az haragra ingerelte Istent, aki a silányabbat vitte, hogyan ne ingerelné az, aki másét adja oda? Azt mondtam neked, ne rabolj – mondja Isten –, te pedig a rablott javakból akarsz megtisztelni? Azt gondolod, gyönyörködöm ebben? Ezért ezt mondja majd: *Azt gondolod, olyan vagyok, mint te? Megfeddelek, és szemed elé tárom bűneidet* (Zsolt 50,21). Adja Isten, hogy senki se hallja meg ezt a szót, hanem tiszta alamizsnát gyakorolva, ragyogó lámpásokkal lépünk be a menyegzőre a mi Urunk Jézus Krisztus kegyelméből és emberszeretetéből, akinek dicsőség örökkön-örökké. Ámen.

74. homília

Fülöp így szólt hozzá: Uram, mutasd meg nekünk az Atyát, és az elég nekünk. Jézus erre ezt mondta: Annyi ideje veletek vagyok, és nem ismertél meg engem, Fülöp? Aki engem lát, látja az Atyát. Hogyan mondhatod: Mutasd meg nekünk az Atyát? (Jn 14,8–9)

1. A próféta ezt mondta a zsidóknak: *olyan a homlokod, mint egy paráznáé, félredobtál minden szemérmet.* (Jer 3,3) Úgy látszik azonban, ezt nemcsak annak a városnak kell mondanunk, hanem azoknak is, akik szégyentelenül szembeszállnak az igazsággal. Amikor Fülöp ezt mondta Krisztusnak: *Uram, mutasd meg nekünk az Atyát, és az elég nekünk,* ő így felelt: *Annyi ideje veletek vagyok, és nem ismertél meg engem, Fülöp?* (Jn 14,8–9) Mégis vannak, akik e szavak után is elszakítják a Fiút az őt nemző Atyától. Pedig milyen ennél nagyobb közelséget kívánsz? Mások viszont éppen e kijelentés miatt estek Sabellius tévelygésébe. Hagyjuk mindkét csoportot, hiszen homlokegyenest ellenkező módon tévelyegnek, és vizsgáljuk meg pontosan az elhangzottakat! *Annyi ideje veletek vagyok, és nem ismertél meg engem, Fülöp?* Hogyan? Talán te vagy az Atya, akit keresek? Nem – feleli. Ezért nem azt mondta: Nem ismerted meg őt, hanem: Nem ismertél meg engem. Ezzel csakis azt mutatja meg, hogy a Fiú lényegét tekintve nem más, mint ami az Atya, miközben Fiú marad. Hogyan jutott el Fülöp ehhez a kérdéshez? Krisztus ezt mondta: *Ha ismernétek engem, ismernétek az én Atyámat is* (Jn 14,7), és a zsidóknak is sokszor beszélt így. Péter és a zsidók többször kérdezték, kicsoda az Atya; Tamás is kérdezett, de senki sem kapott világos választ, és a mondottak továbbra is homályosak maradtak. Fülöp tehát, nehogy tolaodónak tűnjék, és a zsidók után maga is zaklassa kérdésével, hozzátette: *és az elég nekünk,* vagyis semmi többet nem kívánunk. Krisztus azt mondta: *Ha ismernétek engem, az Atyát is ismernétek,* és önmaga által mutatta meg az Atyát; Fülöp azonban megfordította a sorrendet, és ezt mondta: *mutasd meg az Atyát,* mintha Krisztust már pontosan ismerné. Krisztus azonban nem engedte tovább, hanem visszaállítja a helyes útra, és meggyőzi, hogy általa ismerje meg az Atyát. Fülöp testi szemével akarta látni, talán mert azt hallotta a prófétákról, hogy látták Istent. Az azonban a hozzánk való isteni alkalmazkodás volt, Fülöp! Ezért mondta Krisztus: *Istent soha senki sem látta* (Jn 1,18); továbbá, hogy *Aki az Atyára hallgatott és tőle tanult, az mind énhozzám jön* (Jn 6,45); *Az ő hangját nem hallottátok soha, arcát sem láttátok*

(Jn 5,37). Az Ószövetségben pedig: *Arcomat azonban nem láthatod, mert nem láthat engem ember úgy, hogy életben maradjon.* (2Móz 33,20)

Mit felel tehát Krisztus? Erőtéljes feddással ezt mondja: *Annyi ideje veletek vagyok, és nem ismertél meg engem, Fülöp?* Nem azt mondta: nem láttál engem, hanem *nem ismertél meg.* Fülöp erre ezt mondhatná: talán téged akarlak megismerni? Atyádat szeretném látni, te pedig azt mondod: *nem ismertél meg engem.* Hogyan kapcsolódik ez a kérdésemhez? Nagyon is szorosan. Mivel a Fiú lényegét tekintve az, ami az Atya, miközben Fiú marad, joggal mutatja meg önmagában az őt nemző Atyát. Majd megkülönböztetve a személyeket ezt mondja: *Aki engem látott, látta az Atyát,* nehogy valaki azt mondja, hogy ugyanaz az Atya és ugyanaz a Fiú. Ha ő maga volna az Atya, nem azt mondta volna: aki engem látott, őt látta. Miért nem ezt felelte: lehetetlent és ember számára elérhetetlent kérsz; egyedül én láthatom az Atyát? Mivel Fülöp ezt mondta: *az elég nekünk,* mintha Krisztust már ismerné, ezért Krisztus megmutatja, hogy még őt sem látta. Ha valóban látta volna a Fiút, az Atyát is látta volna. Ezért mondta: *Aki engem lát, látja az Atyát.* Vagyis aki engem valóban lát, az Atyát is látja. Szavainak ez az értelme: sem engem, sem őt nem lehet úgy látni, ahogyan Fülöp kívánja. Fülöp ugyanis szemmel való megismerést keresett; mivel azt gondolta, hogy Krisztust már így látta, az Atyát is ugyanígy akarta látni. Krisztus megmutatja, hogy még őt sem látta igazán. Ha pedig valaki azt mondja, hogy a „látás” itt megismerést jelent, nem ellenkezem vele. Aki engem megismert – mondja –, az Atyát is megismerte. De nem egyszerűen ezt mondta, hanem az egylényegűséget akarta megmutatni: Aki az én lényegemet ismeri, az Atyáét is ismeri. Mi következik ebből? – kérdezhetné valaki. Aki a teremtetést ismeri, Istent is ismeri. Pedig a teremtetést mindenki ismeri és látja, Istent azonban nem mindenki ismeri.

Vizsgáljuk meg inkább, mit szeretett volna Fülöp látni! Talán az Atya bölcsességét vagy jóságát? Nem, hanem azt, hogy micsoda maga Isten: magát a lényegét. Erre felel Krisztus: *Aki engem látott ...* A teremtetést látó ember nem látja Isten lényegét; aki azonban engem látott, látta Atyámat. Ha más volna a lényegük, ezt nem mondhatta volna. Hogy egészen érzékletes példával éljek: aki nem ismeri az aranyat, az ezüstben sem láthatja meg az arany lényegét, mert az egyik természet nem mutatkozik meg a másikban. Ezért helyesen feddte meg Fülöpöt: *Annyi ideje veletek vagyok...* Ilyen sok tanítást kaptál, hatalommal véghez vitt jeleket láttál, mindazt, ami az istenség sajátja, és amit egyedül az

Atya tesz: bűnök bocsánatát, kimondhatatlan titkok feltárását, a halál meghát-rálását, földből való teremtetést – és *nem ismertél meg engem?*

2. Mivel ugyanis testet öltött, ezért mondta: *Annyi ideje veletek vagyok, és nem ismertél meg engem, Fülöp? Láttad az Atyát? Ne kívánd többé látni: őbenne ugyanis engem láttál. Ha engem láttál, ne kutass tovább, hiszen bennem őt is megismerted. Talán nem hiszed, hogy én az Atyában vagyok, és az Atya énbennem van?* (Jn 14,10) Vagyis: ugyanabban a lényegben mutatkozom meg.

Azokat a beszédeket, amelyeket én mondok nektek, nem önmagamtól mondom (Jn 14,10). Látnod a közelség felülmúlhatatlan voltát és az egyazon lényeg bizonyítékát? *Az Atya, aki énbennem van, ő viszi végbe a maga cselekedeteit* (Jn 14,10). Hogyan jutott el a beszédektől a cselekedetekhez? A gondolatmenet szerint ugyanis ezt kellett volna mondania: *Ő mondja a beszédeket. Itt azonban két dolgot említ: a tanítást és a jeleket; vagy azért fogalmaz így, mert a beszédek maguk is cselekedetek voltak. Hogyan viszi tehát végbe ő maga a cselekedeteket? Másutt mégis ezt mondja: Ha nem az én Atyám cselekedeteit teszem, ne higgyetek nekem* (Jn 10,37). Miért mondja akkor itt, hogy az Atya viszi végbe őket? Éppen azt mutatja meg ezzel, hogy nincs semmi, ami elválasztaná az Atyát és a Fiút. Szavainak értelme ez: nem cselekedne másképpen az Atya, mint én. Másutt önmagáról és az Atyáról egyaránt azt mondja, hogy munkálkodik: *Az én Atyám mind ez ideig munkálkodik, én is munkálkodom* (Jn 5,17). Ott cselekedeteik teljes megegyezését, itt pedig azonosságukat mutatja meg. Ha pedig a szavak elsőre kínálókozó értelme emberibb megfogalmazást látszik sugallni, ne csodálkozz! Előtte ugyanis ezt mondta: *Talán nem hiszed?* (Jn 14,10), és csak azután fogalmazott így. Ezzel megmutatta, hogy azért öntötte ilyen formába szavait, hogy Fülöpöt elvezesse a hitre. Ismerte ugyanis szívük minden rezdülését.

Higgyetek nekem, hogy én az Atyában vagyok, és az Atya énbennem van; ha pedig másért nem, magukért a cselekedetekért higgyetek! (Jn 14,11) Már annak hallatára, hogy Atya és Fiú, semmi más bizonyítékot nem kellett volna keresnetek lényeg szerinti rokonságukra. Ha azonban ez nem elegendő nektek egyenlő méltóságuk és egylényegűségük megmutatására, legalább a cselekedetekből ismerjétek fel! Ha az *Aki engem lát, látja az Atyát* kijelentés a cselekedetekre vonatkozott volna, később nem mondta volna: *ha pedig másért nem, magukért a cselekedetekért higgyetek!* Ezután megmutatja, hogy nemcsak ezekre képes, hanem más, ezeknél

sokkal nagyobb dolgokra is, és mindezt a lehető legerőteljesebben fogalmazza meg. Nem azt mondja ugyanis: Ezeknél nagyobb dolgokat is képes vagyok tenni, hanem – ami ennél sokkal csodálatosabb – másoknak is megadhatom, hogy ezeknél nagyobbakat tegyenek.

Bizony, bizony, mondom nektek: aki hisz én bennem, azokat a cselekedeteket, amelyeket én teszek, szintén megteszi, sőt ezeknél nagyobbakat is tesz. Mert én az Atyához megyek (Jn 14,12). Vagyis: mostantól rajtatok a sor, hogy csodákat tegyetek, én ugyanis elmegyek. Miután pedig elérte azt, amire beszédével törekedett, ezt mondta: *és amit csak kértek majd az én nevemben, megkapjátok, megteszem, hogy bennem dicsőíttessék meg az Atya (vö. Jn 14,13).* Látod, hogy ismét ő maga teszi ezt? Azt mondja ugyanis, *én megteszem*. Nem azt mondta, kérem az Atyát, hanem *hogy bennem dicsőíttessék meg az Atya*. Másutt mégis ezt mondta: *az Isten is megdicsőíti majd őt önmagában (Jn 13,32);* itt pedig ő maga dicsőíti meg az Atyát. Amikor ugyanis nyilvánvalóvá válik, milyen nagy dolgokra képes a Fiú, megdicsőül az, aki nemzette. Mit jelent az, hogy *az én nevemben*? Azt, amit az apostolok mondtak: *a názáreti Jézus Krisztus nevében kelj fel, és járj!* (ApCsel 3,6) Mindazokat a jeleket ugyanis, amelyeket véghez vittek, ő munkálta: *És az Úr keze velük volt (ApCsel 11,21).* *Én megteszem* – mondja. Látod a hatalmát? Amit mások által visz végbe, azt ő maga teszi; amit viszont önmaga által cselekszik, éppen arra ne volna ereje, hanem az Atya működne általa? Ki állíthatna ilyet? Miért mondja el másodszor is ugyanezt? Hogy megerősítse kijelentését, és megmutassa: korábbi szavai az isteni alkalmazkodást szolgálták. Az pedig, hogy *az Atyához megyek*, ezt jelenti: nem pusztulok el, hanem megmaradok saját méltóságomban, és a mennyben vagyok. Mindezt vigasztalásul mondta nekik. Mivel valószínű volt, hogy a feltámadásról szóló tanítást még nem értik, és valami szomorú dologra gondolnak, azt ígéri nekik, hogy majd ők részesítenek másokat ilyen adományokban. Minden módon gyógyítja lelküket, és megmutatja, hogy ő mindörökké megmarad; sőt nemcsak megmarad, hanem még nagyobb hatalmat mutat majd meg.

3. *Kövessük hát őt, és vegyük fel keresztünket!* (vö. Mt 16,24) Ha ugyanis nincs is üldözés, itt az ideje egy másfajta halálnak. Hiszen ezt mondja: *Öljétek meg tehát tagjaitokban azt, ami földi.* (Kol 3,5) Oltsuk ki tehát a kívánságot, öljük meg a haragot, semmisítsük meg az irigységet! Ez az *élő áldozat* (vö. Róm 12,1). Ez az áldozat nem hamuban végződik, nem oszlik szét füstként, és nincs szüksége fára, tűzre vagy kése. Van ugyanis tüze és kése: a Szentlélek. Ezt a kést használd: metéld körül mindazt, ami fölösleges és idegen a szívben, és nyisd fel bezárult hallásodat! A betegségek és a gonosz kívánságok ugyanis rendszerint eltorlaszolják az ige bejutását. Ha a pénz utáni vágy kerül előtérbe, nem engedi meghallani az irgalmasságról szóló tanítást; ha megjelenik az irigység, fallal rekeszti el a szeretetről szóló tanítást; ha pedig más betegség támad rá a lélekre, minden iránt még restebbé teszi a lelket.

Semmisítsük meg tehát a gonosz kívánságokat! Elég ugyanis akarnunk, és valamennyi kialszik. Ne azt nézzük, hogy a pénz szeretete zsarnoki hatalmú, hanem azt, hogy zsarnoksága a mi restségünkből ered! Sokan még azt is állítják, hogy azt sem tudják, létezik-e egyáltalán ezüst. Ez a kívánság ugyanis nem természetes. A természetes vágyak felülről, már kezdettől fogva belénk plántáltattak; az aranyról és az ezüstről azonban hosszú időn át még azt sem tudták, hogy micsodák. Honnan növekedett meg tehát ez a kívánság? A hiú dicsőség-vágyból és a végletes restségből. A vágyak közül ugyanis némelyek szükségese-
sek, mások természetesek, ismét mások pedig egyik csoportba sem tartoznak. Arra gondolok, hogy azok a vágyak, amelyek ki nem elégítve az élőlény pusztulását okozzák, természetesek és szükségesek: ilyen az étel, az ital és az alvás iránti vágy. A testi egyesülés vágya természetes ugyan, de nem szükséges: sokan fölébe kerekedtek, mégsem pusztultak el. A pénz utáni vágy azonban sem nem természetes, sem nem szükséges, hanem fölösleges; ha akarjuk, még kialakulását sem engedjük meg. Krisztus is, amikor a szüzességről beszél, ezt mondja: *Aki el tudja fogadni, fogadja el!* (Mt 19,12) A vagyonról azonban nem így beszél. Hanem hogyan? Ha valaki nem mond le minden vagyonáról, nem méltó hozzám (vö. Lk 14,33). Ami ugyanis könnyű, arra felszólít; ami viszont meghaladja a legtöbb ember erejét, azt a szabad elhatározásra bízza. Miért fosztjuk meg önmagunkat a védekezés minden lehetőségétől? Akit ugyanis erősebb zsarnoki szenvedély ejtett foglyul, arra nem vár olyan súlyos büntetés; aki viszont egy gyenge szenvedély rabja lett, annak semmiféle mentsége sem marad. Mit

mondunk majd, amikor így szól: *Éhezni láttatok, és nem adtatok ennem* (vö. Mt 25,42)? Mivel védekezhetünk? Bizonyára szegénységünkre hivatkozunk? De nem vagyunk szegényebbek annál az özvegyasszonynál, aki két fillért dobott a perselybe, és mindenkit felülmúlt (vö. Mk 12,42–44). Isten ugyanis nem az adomány mennyiségét kívánja meg, hanem a készség mértékét; és ez is az ő gondoskodását mutatja. Csodáljuk tehát emberszeretetét, és adjuk oda mindazt, ami erőnkől telik, hogy mind a jelenlegi, mind az eljövendő életben bőségesen részesüljünk Isten emberszeretetében, és elnyerhessük a nekünk megígért javakat a mi Urunk Jézus Krisztus kegyelme és emberszeretete által, akinek dicsőség örökkön-örökké! Ámen.

75. homília

Ha szerettek engem, megtartjátok az én parancsolataimat, én pedig kérni fogom az Atyát, és másik Pártfogót ad nektek, hogy veletek legyen mindörökké: az igazság Lelkét, akit a világ nem fogadhat be, mert nem látja őt, nem is ismeri; ti azonban ismeritek őt, mert nálatok lakik, sőt bennetek lesz. (Jn 14,15–17)

1. Mindenkor tettekre és cselekedetekre van szükségünk, nem pedig szavakkal való hivalkodásra. Beszélni és ígéretetni senkinek nem esik nehezére, cselekedni azonban már korántsem ilyen könnyű. Miért mondtam ezt? Mert ma sokan állítják, hogy félik és szeretik Istent, cselekedeteikkel azonban ennek ellenkezőjét mutatják. Isten pedig a cselekedetekben megmutatkozó szeretetet várja tőlünk. Ezért mondta tanítványainak is: *Ha szerettek engem, megtartjátok az én parancsolataimat.* Azt mondta ugyanis előtte, hogy amit csak kértek majd az én nevemben, megteszem (Jn 14,13), de hogy ne önmagában a kérésnek tulajdonítsanak erőt, hozzátette: *ha szerettek engem, akkor teszem meg.* Mivel pedig várható volt, hogy nyugtalansággal tölti el őket, amikor ezt hallják: *az Atyához megyek, így szól:* nem az a szeretet, hogy most nyugtalankodtok, hanem hogy engedelmeskedtek annak, amit mondok. *Új parancsolatot adok nektek, hogy szeressétek egymást: ahogyan én szerettelek titeket, ti is úgy szeressétek egymást!* (Jn 13,34) Ez a szeretet: engedelmeskedni e parancsolatoknak, és engedni annak, akit szeretünk.

Én pedig kérni fogom az Atyát, és másik Pártfogót ad nektek, hogy veletek legyen mindörökké. Ismét az isteni alkalmazkodás nyelvén beszél. Mivel még nem ismerték őt, valószínűleg nagyon ragaszkodtak a vele való együttléthez, szavaihoz és test szerinti jelenlétéhez, távollétében pedig semmiféle vigasztalást sem fogadtak volna el. Mit mond tehát? *Én pedig kérni fogom az Atyát, és másik Pártfogót ad nektek,* vagyis másik olyat, mint én. Szégyenkezzenek tehát azok is, akik Sabellius betegségében szenvednek, és azok is, akik nem adják meg a Léleknek az őt megillető dicsőséget! Éppen az a csodálatos ebben a kijelentésben, hogy az egymással homlokegyenest ellenkező eretnekségeket egyetlen csapással sújtotta le. Azzal ugyanis, hogy „másikat” mondott, megmutatta személyének különbözőségét; azzal pedig, hogy „Pártfogót”, lényegbeli rokonságát. Miért mondja mégis: *kérni fogom az Atyát?* Mert ha azt mondta volna: én küldöm el, éppúgy nem hittek volna neki; most pedig az volt a legfontosabb, hogy higgyenek neki. Később már ő maga mondja, hogy elküldi, amikor így szól:

Vegyetek Szentlelket! (Jn 20,22) Itt azonban azt mondja, hogy kéri az Atyát, hogy kijelentését ezzel tegye hitelt érdemlővé előttük. János viszont ezt mondja róla: *Mi pedig valamennyien az ő teljességéből kaptunk kegyelmet kegyelemre* (Jn 1,16). Hogyan kaphatná mástól azt, amivel már rendelkezett? Másutt pedig ezt olvassuk: *Ő majd Szentlélekkel és tűzzel keresztele titeket* (Mt 3,11). Miben lett volna több az apostoloknál, ha kérnie kellett volna az Atyát, hogy másoknak adja a Léleket, amikor az apostolokról sokszor azt látjuk, hogy imádság nélkül is ezt teszik? Ha a Lélek az Atyához intézett kérésre küldeték el, miként szállhat le önmagától? Hogyan küldhetné valaki azt, aki mindenütt jelen van, és *aki úgy osztja szét kinek-kinek ajándékát, amint akarja* (1Kor 12,11), továbbá hatalommal ezt mondja: *Válasszátok ki nekem Barnabást és Saula arra a munkára, amelyre elhívtam őket* (Ap-Csel 13,2)? Bár azok Istennek szolgáltak, a Lélek mégis saját munkájára hívta el őket hatalommal. Nem azért, mintha más munkára hívta volna őket, hanem hogy megmutassa hatalmát.

Mit jelent tehát ez: *kérni fogom az Atyát?* Jézus ezzel a Lélek eljövételének az idejét jelzi. Amikor ugyanis áldozata által megtisztította őket, akkor szállt le a Szentlélek. Miért nem jött el addig, amíg Krisztus velük volt? Mert az áldozat még nem mutatott be. Amikor azonban már eltöröltetett a bűn, őket pedig veszedelmek közé küldte, és megkezdtek küzdelmeiket, el kellett jönnie annak, aki felkészíti a küzdőket. Miért nem közvetlenül a feltámadás után jött el a Lélek? Azért, hogy erős vágy ébredjen bennük iránta, és így nagyobb örömmel fogadják. Amíg ugyanis Krisztus velük volt, nem érték őket megpróbáltatások; miután azonban eltávozott, magukra maradtak és nagy félelem fogta el őket, ezért annál nagyobb készséggel fogadták a Léleket.

Nálatok lakik. Ez azt jelenti, hogy haláluk után sem távozik el. Nehogy azonban a „Pártfogó” hallatán ismét valamiféle második megtestesülésre gondoljanak, és azt várják, hogy testi szemükkel láthatják majd, helyesbítésül ezt mondja: *az igazság Lélkét, akit a világ nem fogadhat be, mert nem látja őt.* Nem úgy lesz ugyanis veletek, ahogyan én, hanem magában a lelketekben fog lakni. Ezt jelenti az, hogy *bennetek lesz.* Az igazság Lélkének nevezi, és ezzel az Ószövetség előképeire utal.

Hogy veletek legyen. Mit jelent az, hogy *veletek legyen?* Azt, amit önmagáról is mond: *én veletek vagyok minden napon a világ végezetéig* (Mt 28,20). Másfelől ezzel valami másra is utal: a Lélek nem szenved majd el mindazt, amit ő elszenvedett, és nem is távozik el.

Akit a világ nem fogadhat be, mert nem látja őt. Mondd csak, a Lélek mellett látható talán bármi is azok közül, amelyekről itt szó van? Semmi. A „látás” itt a megismerést jelenti. Ezért tette hozzá: *nem is ismeri*. A pontos megismerést ugyanis másutt is látásnak nevezi. Mivel érzékszerveink közül a látás adja a legvilágosabb tapasztalatot, ezzel fejezi ki mindig a pontos ismeretet. A „világon” itt a gonoszokat érti; Krisztus ezzel vigasztalja tanítványait, mert egy rendkívüli ajándékot készül nekik adni. Figyeld meg, hányféleképpen emelte ki a Lélek nagyságát! Azt mondta, hogy ő a *másik Pártfogó*, aki olyan, mint én (vö. 1Jn 2,1); akiről azt mondta, hogy *nem hagyja el őket*; azt mondta, hogy csak hozzájuk jön el, ahogyan ő is; végül azt is mondta, hogy bennük marad. De még ezekkel sem űzte el csüggedésüket. Őt magát keresték ugyanis továbbra is, és a vele való megszokott együttlétet. Ezt gyógyítva mondta: *Nem hagylak titeket árván, eljövök hozzátok* (Jn 14,18). Ne féljete! Nem azért mondtam, hogy másik Pártfogót küldök, mintha én végleg eltávoznék tőletek; és nem azért mondtam, hogy nálatok marad, mintha többé nem látnálak titeket. Hiszen én magam is eljövök hozzátok. *Nem hagylak titeket árván*. Mivel beszéde elején ezt mondta: *Gyermekeim* (Jn 13,33), ezért mondja itt: *Nem hagylak titeket árván*.

2. Beszéde elején tehát azt mondta, hogy oda fogtok jönni, ahová én megyek (vö. Jn 13,36), és hogy *az én Atyám házában sok hajlék van* (Jn 14,2). Mivel azonban addig még hosszú időnek kellett eltelnie, most a Lelket adja nekik. De mert nem tudták, mit jelentenek a szavai, így ebből nem merítettek elegendő vigasztalást; ezért mondja ezt: *Nem hagylak titeket árván, eljövök hozzátok*. Leginkább ugyanis ezt kívánták. De mivel az *eljövök hozzátok* jelenlétet fejez ki, és nem akarta, hogy ismét ugyanolyan jelenlétre vágyjanak, amilyenben korábban volt részük, figyeld meg, hogyan utalt rá anélkül, hogy világosan kimondta volna!

Miután ezt mondta: *Még egy kis idő, és a világ többé nem lát engem*, hozzátette: *de ti megláttok* (Jn 14,19). Mintha ezt mondaná: Eljövök ugyan hozzátok, de nem ugyanúgy, mint korábban, amikor mindennap állandóan együtt voltam veletek. Nehogy pedig azt kérdezzék: Akkor miért mondtad a zsidóknak, hogy mostantól nem látnak többé?, feloldja az ellentmondást azzal, hogy egyedül hozzájuk jön el. A Lélek jelenléte is ilyen. *Mert én élek, és ti is élni fogtok* (Jn 14,19). A keresztt ugyanis nem választ el bennünket egymástól véglegesen, hanem csak rövid időre

rejt el engem előletek. Úgy vélem, életem nemcsak a jelenlegi, hanem az eljövendő életet is érti.

Azon a napon megtudjátok, hogy én az Atyámban vagyok, ti én bennem, én pedig ti bennetek (Jn 14,20). Az Atyával kapcsolatban ez a lényeg egységét jelenti, a tanítványokkal kapcsolatban pedig az egyetértést és az Istentől jövő segítséget. Mondd csak – kérdezhetné valaki –, hogyan állhat meg ez az értelmezés? A kérdés sokkal inkább az, hogyan állhatna meg az ellenkezője? Krisztus és a tanítványok között ugyanis igen nagy, sőt végtelen a távolság. Ha mégis ugyanazok a szavak vonatkoznak mindkettőre, ne csodálkozz! A Szentírás ugyanis gyakran ugyanazokat a szavakat használja Istenre és az emberekre, de nem azonos értelemben. Minket is isteneknek és Isten fiainak nevez: *Azt mondtam ugyan, istenek vagytok, a Felséges fiai mindnyájan* (Zsolt 82,6), de a kifejezésnek nem ugyanaz az ereje, amikor ránk, mint amikor Istenre vonatkozik. A Fiút is képmásnak és dicsőségnek nevezik, és bennünket is, de igen nagy a különbség. Azt is mondja: *Ti viszont Krisztuséi vagytok, Krisztus pedig Istené* (1Kor 3,23). Krisztus azonban nem ugyanabban az értelemben Istené, mint mi Krisztuséi. Mit jelentenek tehát a szavai? Amikor feltámadok – mondja –, megtudjátok, hogy nem szakadtam el az Atyától, hanem ugyanazzal a hatalommal rendelkezem; és azt is, hogy mindenkor veletek vagyok. Maguk az események hirdetik majd, hogy tőle kapják a segítséget: ellenségeik meghunyászkodnak, ők bátran szólnak, a veszedelmek eltűnnek az útból, az igehirdetés napról napra virágzik, és mindenki enged, utat nyitva az istenfélelem igéjének.

Jézus erre ismét ezt mondta nekik: *Békesség nektek! Ahogyan engem elküldött az Atya, én is elküldelek titeket* (Jn 20,21). Látod, hogy a kifejezés itt sem azonos erejű? Ha ugyanis ugyanabban az értelemben vennénk, az apostolok semmiben sem különböznének Krisztustól. Miért mondja, hogy *akkor megtudjátok*? Mert akkor látták feltámadva és velük együtt; akkor jutottak el a megfelelő hitre. Nagy volt ugyanis a Lélek ereje, amely mindenre megtanította őket.

Aki elfogadja parancsolataimat, és megtartja azokat, az szeret engem, aki pedig szeret engem, azt szeretni fogja az én Atyám; én is szeretni fogom őt, és kijelentem neki magamat (Jn 14,21). Nem elég ugyanis csupán elfogadni a parancsolatokat, a pontos megtartásukra is szükségünk van. Miért mondja nekik olyan sokszor ugyanazt? Például: *Ha szerettek engem, megtartjátok az én parancsolataimat* (Jn 14,15); és hogy *aki elfogadja parancsolataimat, és megtartja azokat* (Jn 14,21); majd pedig ezt: *ha valaki*

szeret engem, az megtartja az én igémet (Jn 14,23), illetve hogy aki nem szeret engem, nem tartja meg az én igéimet (Jn 14,24). Úgy vélem, ezzel csüggedésükre utal. Mivel már sokat tanította őket a halálról, mikor ilyeneket mondott, hogy aki pedig gyűlöli az életét e világon, örök életre őrzi meg azt (Jn 12,25), valamint hogy aki nem veszi fel keresztjét, és nem követ engem, az nem méltó hozzám (Mt 10,38), és még további hasonló dolgokat is készült mondani, ezért szólt hozzájuk szemrehányással: Azt gondoljátok, azért szomorkodtok, mert szerettek engem? Éppen az volna a szeretet jele, ha nem szomorkodnátok.

Minthogy mindvégig ezt akarja bizonyítani, előrehaladva ismét összefoglalta beszédét: *Hallottátok, hogy én megmondtam nektek: elmegyek, és visszajövök hozzátok. Ha szeretnétek engem, örülnétek, hogy elmegyek az Atyához, mert az Atya nagyobb nálam (Jn 14,28). Most ugyanis gyávaságból éreztek így. Aki emlékszik parancsolataimra, nem viszonyulhat így a halálhoz; hiszen nektek magatoknak is készen kellene állnotok a keresztre, ha valóban szeretnétek engem. Az én tanításom ugyanis arra int, hogy Ne féljete azoktól, akik a testet megölik, de a lelket meg nem ölhetik (Mt 10,28). Az ilyeneket az Atya is szereti, és én is. Én is szeretni fogom őt, és kijelentem neki magamat. Ekkor Júdás ezt kérdezte: miért van az, hogy nekünk akarod kijelenteni magadat? (vö. Jn 14,21–22)*

3. Látnod, hogy lelküket összezúzta a gyávaság? Összezavarodtak és felkavarodtak, és azt gondolták, ahogyan a halottakat látjuk álmunkban, úgy jelenik majd meg ő is előttük. Nehogy ezt feltételezzék, hallgasd meg, mit mond: *elme-gyünk hozzá, és nála maradunk (Jn 14,23). Mintha csak ezt mondaná: ahogyan az Atya kijelenti önmagát, úgy én is. Nemcsak ezzel oszlatta el téves sejtelmeiket, hanem azzal is, hogy ezt mondta: nála maradunk – ilyesmi ugyanis álmokban nem történik. Figyeld meg a tanítványt: nyugtalan, mégsem meri világosan kimondani, amit szeretne. Nem azt mondta: jaj nekünk, mert meghalsz, és úgy jelensz majd meg előttünk, mint a halottak, hanem így kérdezett: Azt mondta neki Júdás, nem az Iskáriotes: Uram, miért van az, hogy nekünk akarod kijelenteni magadat, és nem a világnak? Krisztus ezt mondja: azért fogadlak el benneteket, mert megtartjátok parancsolatomat. Azért mondja el mindezt előre, hogy amikor később meglátják, ne gondolják kísértetnek. Azért, hogy kísértetnek ne gondolják – mint mondtam –, megmondja megjelenésének okát is: azért, mert megtartják parancsolatait. Azt is kijelenti, hogy a Lélek hasonlóképpen csak nekik jelenik majd meg. Ha pedig*

még ennyi, vele töltött idő után sem képesek elfogadni, sőt még csak felfogni sem ezt a létmódot, mi lett volna velük, ha már kezdettől fogva így jelent volna meg előttük? Ezért együtt is étkezett velük, nehogy kísértetnek gondolják. Amikor ugyanis vízen járni látták, ezt gondolták róla, noha ugyanabban az alakban jelent meg, és nem is olyan régen vált el tőlük: *Amikor meglátták őt, amint a tengeren jár, azt hitték, hogy kísértet, és felkiáltottak.* (Mk 6,49). Mit feltételeztek volna akkor, ha közvetlenül feltámadása után látják azt, akit előzőleg a halál fogságában és gyolcsba takarva láttak? Ezért mondja el nekik újra meg újra, hogy megjelenik majd, továbbá azt is, miért és hogyan jelenik meg, hogy ne gondolják kísértetnek.

*Aki nem szeret engem, nem tartja meg az én igéimet. Az az ige pedig, amelyet hal-
lotok, nem az enyém, hanem az Atyáé, aki elküldött engem* (Jn 14,24). Aki tehát nem hallgat ezekre a szavakra, nemcsak őt, hanem az Atyát sem szereti. Ha ugyanis a parancsolatoknak való engedelmesség a szeretet bizonyítéka, a parancsolatok pedig az Atyáéi, akkor aki engedelmeskedik, nemcsak a Fiút, hanem az Atyát is szereti. Hogyan lehet az ige egyszerre a tiéd és nem a tiéd? Ennek az az értelme, hogy semmit sem mondok az Atyától függetlenül, és semmi olyat, ami az ő akaratától eltérő, saját tanításom volna.

Elmondom ezeket nektek, amíg veletek vagyok (Jn 14,25). Mivel ezek a dolgok homályosak voltak, némelyiket egyáltalán nem értették, a legtöbbel kapcsolatban pedig bizonytalanok maradtak. Ezért, hogy ne nyugtalankodjanak ismét, és ne kérdezzék: Milyen parancsolatokról beszélsz? – e szavakkal szabadította meg őket minden aggodalmuktól: *A Pártfogó pedig, a Szentlélek, akit az én nevemben küld az Atya, ő megtanít majd titeket mindenre, és eszetekbe juttat mindent, amit én mondtam nektek* (Jn 14,26). Talán homályos előtetek, amit most mondtam; ő azonban világosan megtanít majd benneteket mindezekre.

Az pedig, hogy *nálatok lakik*, arra utal, hogy ő maga eltávozik. Majd, hogy ne szomorkodjanak, azt mondja: amíg ő náluk marad, a Lélek pedig nem jön el, semmi nagy és magasztos dolgot sem lesznek képesek megérteni. Ezt azért mondja, hogy felkészítse őket: viseljék bátran eltávozását, hiszen az nagy javak forrása lesz számukra. Újra meg újra Pártfogónak nevezi a Lelket az akkor rájuk nehezedő megpróbáltatások miatt. Mivel ezek hallatán is nyugtalankodtak, amikor a rájuk váró nehézségekre, a harcokra és Krisztus eltávozására gondoltak, figyeld meg, hogyan csendesíti le őket ismét: *Békességet hagyok nektek* (Jn 14,27). Mintha ezt mondaná: mit árthat nektek a világ háborgása, amíg békességben

vagytok velem? Ez a békeség ugyanis nem olyan, mint a világé. A külső béke sokszor rosszra vezet, haszontalan, és egyáltalán nincs javára azoknak, akik élvezik; én viszont olyan békeséget adok, amelyben egymással is békeségben éltek, és ez erősebbé tesz benneteket. Mivel azonban ismét azt mondta: „hagytok”, ami távozásra utalt, és alkalmas volt arra, hogy összezavarja őket, ezért újra így szólt: *Ne nyugtalankodjék a ti szívetek, ne is csüggedjen!* (Jn 14,27) Látod, hogy némely érzéseket szeretetteljes ragaszkodásuk, másokat viszont gyávaságuk okozott? *Hallottátok, hogy én megmondtam nektek: elmegyek, és visszajövök hozzátok. Ha szeretnétek engem, örülnétek, hogy elmegyek az Atyához, mert az Atya nagyobb nálam* (Jn 14,28). De milyen örömet szerezhettek nekik ez a kijelentés? Miféle vigasztalást nyújthatott?

4. Mit jelentenek tehát e szavak? A tanítványok még nem tudtak a feltámadásról, és nem úgy gondoltak Krisztusra, ahogy kellett volna (hogyan is lehetett volna, amikor még azt sem tudták, hogy feltámad?), az Atyát viszont nagynak gondolták. Krisztus tehát ezt mondja: ha féltetek is miattam, mert úgy gondoljátok, hogy önmagamban nem vagyok elegendő ahhoz, hogy megvédjelek benneteket, és nem bíztok abban sem, hogy a kereszttel után ismét látlak majd titeket, annak hallatán, hogy az Atyához megyek, már örülnötök kellene, hiszen ahhoz megyek, aki nagyobb, és minden bajt képes elhárítani. *Hallottátok, hogy én megmondtam nektek* (Jn 14,28). Miért tette hozzá ezt? Annyira biztos vagyok abban, ami történni fog – mondja –, hogy előre meg is mondtam; ennyire nem félek. Ezért mondta később is: *Most mondom ezt nektek, mielőtt megtörténik, hogy ha majd megtörténik, higgyetek* (Jn 14,29). Mintha ezt mondaná: tudtátok volna, ha nem mondom el előre? Nem mondtam volna el, ha nem volnék bizonyos benne. Látod, hogy ismét az isteni alkalmazkodás nyelvén beszél? Amikor ezt mondja: *Vagy azt gondold, hogy nem kérhetném meg Atyámat, hogy adjon mellém most tizenkét sereg angyalnál is többet?* (Mt 26,53), a hallgatói feltételezéséhez igazítja szavait. Hiszen még a legesztelenebb ember sem állíthatná, hogy nem volt képes megvédeni önmagát, hanem angyalokra szorult. Mivel azonban úgy vélekedtek róla, mint egyszerű emberről, ezért beszélt tizenkét sereg angyalról. Pedig pusztán megkérdezte őket, kit keresnek, és ettől *visszatántorodtak, és a földre estek* (Jn 18,6). Ha pedig valaki azt mondaná, hogy az Atya annyiban nagyobb, amennyiben ő a Fiú oka, ez ellen sem tiltakozunk. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a Fiú más

lényegű volna. Szavainak ez az értelme: amíg itt vagyok, vélhetőleg azt gondoljátok, hogy veszélyben vagyunk; ha azonban odamegyek, bízzatok abban, hogy biztonságban vagyunk, hiszen őt senki sem győzheti le. Mindezt a tanítványok gyengeségéhez igazodva mondta. Én magam azonban bizakodom, és nem félek a haláltól. Ezért mondta: *Most mondom ezt nektek, mielőtt megtörténik, hogy ha majd megtörténik, higgyetek* (Jn 14,29). Mivel azonban ti még nem vagytok képesek befogadni az erről szóló tanítást – mondja –, az Atyából, akit nagynak neveztek, belőle meríték vigasztalást számotokra.

Miután tehát megvigasztalta őket, ismét a fájdalmas dolgokról beszél: *Már nem sokat beszélek veletek, mert eljön e világ fejedelme, bár felettem nincs hatalma* (Jn 14,30). A „világ fejedelmén” az ördögöt érti, „világnak” pedig a gonosz embereket nevezi. Az ördög ugyanis nem az ég és a föld fölött uralkodik (különben mindent felforgatna és ledöntene), hanem azok fölött, akik átadják magukat neki. Ezért nevezik *a sötétség világának urainak* is (vö. Ef 6,12), ahol a „sötétség” ismét a gonosz cselekedeteket jelenti. Hogyan? Az ördög öl meg téged? Semmiképpen, hiszen nincs fölöttem hatalma. Akkor hogyan ölhetnek meg? Azért, mert én akarom, és azért, hogy megtudja a világ, hogy szeretem az Atyát (vö. Jn 14,31). Nem azért vállalom a halált, mert alá vagyok vetve neki vagy tartozom vele, hanem az Atya iránti szeretetből. Ezt azért mondja, hogy ismét felemelje lelküket, és megtudják: nem akarata ellenére, hanem önként megy a halálba, és megveti az ördögöt. Nem volt ugyanis elég egyszer azt mondania: *még egy kis ideig veletek vagyok* (Jn 13,33), hanem érthető módon újra meg újra visszatért erre a fájdalmas témára, míg elfogadhatóvá nem tette számukra azáltal, hogy vigasztaló ígéretekbe szőtte bele. Ezért mondta hol azt, hogy *elmegyek, és visszajövök*, hol pedig azt, hogy *ahol én vagyok, ti is ott legyetek* (Jn 14,3); továbbá hogy *ahova én megyek, oda most nem követhetsz, de később követni fogsz* (Jn 13,36); majd ezeket: *az Atyához megyek; az Atya nagyobb nálam; előre megmondtam nektek, mielőtt megtörténik; végül pedig, hogy nem kényszerből szenvedem el mindezt, hanem az Atya iránti szeretetből. Azért, hogy felismerjék: ez a dolog nem valami végzetes, és semmiféle kárt nem okoz, hiszen akit annyira szeret, és aki őt szereti, ugyanezt akarja. Ezért vegyítette beszédébe ezeket a vigasztaló kijelentéseket, miközben újra meg újra elmondta a fájdalmasakat is, és így edzette gondolkodásukat. Az is vigasztalásul szolgált, hogy a Lélek nálatok lakik, és hogy jobb nektek, ha én elmegyek* (Jn 16,7). Ezért beszélt már előre oly sokat a Lélekről: *bennetek lesz*

(Jn 14,17); *akit a világ nem fogadhat be* (Jn 14,17); *eszetekbe juttat mindent* (Jn 14,26); továbbá *az igazság Lelke; Szentlélek; Pártfogó*; végül pedig *hogy jobb nektek*. Mindezt azért mondta, hogy ne csüggedjenek el, mintha senki sem maradna, aki védelmezi és segíti őket. Azt mondja, hogy jobb nekik, és ezzel megmutatja: a Lélek majd lelki emberekké formálja őket.

5. Látjuk is, hogy ez valóban megtörtént. Akik korábban remegtek és féltek, a Lélek vétele után a veszedelmek közé vetették magukat, és szembeszálltak karddal, tűzzel, vadállatokkal, tengerekkel és mindenféle kínnal. Az írástudatlan és tanulatlan emberek olyan bátorsággal beszéltek, hogy ámulatba ejtették hallgatóikat. A Lélek agyagból vasemberekké formálta őket, szárnyakat adott nekik, és nem engedte, hogy meghajoljanak bármi előtt, ami emberi. Ilyen ugyanis ez a kegyelem: ha csüggedést talál, eloszlatja; ha gonosz kívánságot, felemészt; ha gyávaságot, kiűzi. Aki részesül benne, azt nem hagyja többé pusztán emberinek maradni, hanem mintha már magába a mennybe költözött volna, képzeletét mindenestül az ottani dolgokra irányítja. Ezért *senki sem mondott vagyónából semmit a magáénak* (ApCsel 4,32), hanem kitartottak az imádságban, *örömmel és tiszta szívvel* (ApCsel 2,46). Leginkább erre van szüksége a Szentléleknek. *A Lélek gyümölcse ugyanis az öröm, a békesség, a hűség és a szelidség* (vö. Gal 5,22–23). De a lelki emberek is gyakran szenvednek – mondhatná valaki. Csakhogy az ilyen szomorúság édesebb az örömnél. Kain is szomorzkodott, de az ő szomorúsága a világ szerinti volt; Pál is szomorzkodott, de az övé Isten szerinti (vö. 2Kor 7,10). Minden, ami lelki, a legnagyobb nyereséget hordozza magában, ahogyan mindaz, ami világi, a legsúlyosabb veszteséget.

Vonjuk tehát magunkra a Lélek legyőzhetetlen segítségét a parancsolatok megtartásával, és semmivel sem leszünk alábbvalók az angyaloknál! Ők sem azért olyanok, amilyenek, mert testetlenek (hiszen akkor egyetlen testetlen lény sem válhatott volna gonosszá), hanem mert mindenütt a szabad elhatározás az oka mindennek. Ezért a testetlen lények között is akadtak, akik rosszabbak lettek az embereknél, sőt az értelem nélküli állatoknál; a testben élők között viszont olyanok is, akik felülmúlták a testetleneket. Az igazak minden nagy tettüket a földön élve és testben vitték véghez. Úgy éltek a földön, mint *idegenek és jövevények* (Zsid 11,13), a mennyben viszont úgy, mint annak polgárai. Te se mondd tehát: testben élek, nem győzhetek, és nem vállalkozhatom az erényért végzett

fáradtságra. Ne vádold a Teremtőt! Ha a test viselése lehetetlenné tenné az erényt, nem bennünket terhelne a véték. A szentek serege azonban megmutatta, hogy nem teszi lehetetlenné. Pált a test természete nem akadályozta meg abban, hogy azzá legyen, akivé lett; Pétert sem abban, hogy megkapja *a mennyek országának kulcsait* (Mt 16,19).

Énók is testben élt, mégis *elragadtatott, és nem találták meg* (Zsid 11,5). Illés ugyanígy testestül ragadtatott el, és *forgószelemben ment föl az égbe* (2Kir 2,11). Ábrahám, Izsák és unokája testben élve ragyogtak; József pedig testben küzdött meg azzal a féktelen asszonnyal. De mit beszélek a testről? Ha még láncot is teszel a testre, az sem okoz kárt. Ha én bilincsekben vagyok is – mondja Pál –, *Isten ígéje viszont nincs bilincsbe verve* (2Tim 2,9). De mit beszélek bilincsről és láncról? Tedd hozzá a börtönt és a bezárt ajtókat is: még ezek sem jelentenek akadályt az erénynek. Pál így avatta be hallgatóit a titkokba. A lelket ugyanis nem a vas veri bilincsbe, hanem a gyávaság, a pénz utáni vágy és a számtalan szenvedély. Ezek akkor is megkötözik, ha a test szabad. De ezek a testből születnek – mondhatná valaki. Ez csak kifogás és hamis ürügy. Ha ugyanis a testből születnének, mindenkinek el kellene szenvednie őket. Ahogyan a fáradtságot, az alvást, az éhséget és a szomjúságot senki sem kerülheti el, mert természetünkhöz tartoznak, ugyanúgy ezek sem engednének senkit zsarnokságukon kívül maradni, ha valóban természetesek volnának. Mivel azonban sokan megszabadulnak tőlük, nyilvánvaló, hogy ezek a fogyatkozások a rest lélekből erednek. Fékezzük meg tehát a lélek restségét, és ne a testet vádoljuk, hanem vessük alá a léleknek! Így jól irányíthatóvá tesszük, és elnyerhetjük az örökkévaló javakat a mi Urunk Jézus Krisztus kegyelme és emberszeretete által, akinek dicsőség örökkön-örökké! Ámen.

76. homília

Keljetek fel, menjünk el innen! Én vagyok az igazi szőlőtő, és az én Atyám a szőlősgazda. Én vagyok a szőlőtő, ti a szőlővesszők. (Jn 14,31; 15,1.5)

1. A tudatlanság félénkké és gyávává teszi a lelket, a mennyei tanításokban való nevelés viszont naggyá és emelkedetté. A gondozás nélkül maradt lélek ugyanis félénk, de nem természeténél, hanem szabad elhatározásánál fogva. Amikor azt látom, hogy aki egykor bátor és merész volt, most gyáva, többé nem mondhatom, hogy ez az állapot a természetből fakad, mert ami természeti, az változhatatlan. Amikor viszont azt látom, hogy akik most még gyávák, hirtelen merésszé válnak, ismét ugyanerre a következtetésre jutok, és mindent a szabad elhatározásnak kell tulajdonítanom. A tanítványok is nagyon gyávák voltak, mielőtt megtanulták, amit meg kellett tanulniuk, és méltóvá lettek a Lélek ajándékára; később azonban az oroszlánoknál is bátrabbakká váltak. Péter, aki egy szolgálólány fenyegetését sem bírta elviselni, később fejfelé függött, megkorbácsolták, és számtalan veszedelem közepette sem hallgatott. Mintha csak álomban szenvedte volna el mindazt, ami történt vele, olyan bátran beszélt – a kereszttől azonban még nem volt ilyen.

Ezért mondta Krisztus: *Keljetek fel, menjünk el innen!* Mondd csak, miért? Talán nem tudta, melyik órában érkezik meg Júdás? Vagy attól félt, hogy Júdás ott találja és elfogja őket, az ellene törők pedig megérkeznek, mielőtt befejezhetné a legfontosabb tanítást? Szó sincs róla! Ez méltóságához teljességgel méltatlan feltételezés. Ha tehát nem félt, miért indította útnak őket, és a tanítás befejezése után miért vezette őket abba a kertbe, amelyet Júdás is ismert? Ha Júdás oda ment volna, vajon Krisztus nem foszthatta volna meg őket látásuktól, ahogyan ezt távollétében is megtette? Miért távozott el tehát? Azért, hogy tanítványai kissé fellélegezhessenek. Mivel ismert helyen voltak, érthető módon remegtek és féltek mind az időpont, mind a hely miatt. Sötét éjszaka volt, ezért nem figyeltek az elhangzottakra, hanem egyfolytában körös-körbe figyeltek, és maguk elé képzeltek, hogy támadóik máris megérkeznek. Különösen azért, mert Mesterük szavai is a rájuk váró veszedelmekre irányították figyelmüket: *még egy kis ideig veletek vagyok* (Jn 13,33), továbbá: *eljön e világ fejedelme* (Jn 14,30). Mivel ezek és a hasonló kijelentések olyan nyugalansággal töltötték el őket, mintha rögtön fogságba esnének, más helyre vezette őket. Így azt gondolhatták, hogy

biztonságban vannak, és már félelem nélkül hallgathatták. Nagy tanítások vártak ugyanis rájuk. Ezért mondta: *Keljetek fel, menjünk el innen!*

Majd így folytatta: *Én vagyok a szőlőtő, ti a szőlővesszők.* Mire akar utalni ezzel a példázattal? Arra, hogy aki nem figyel szavaira, nem maradhat életben, és hogy az eljövendő jelek Krisztus ereje által történnek majd. *Én vagyok az igazi szőlőtő, és az én Atyám a szőlősgazda.* Hogyan? A Fiúnak talán szüksége van arra, hogy valaki munkálkodjék rajta? Semmiképpen! A kép nem ezt jelenti. Figyeld meg, milyen pontossággal fejt ki a példázatot! Nem azt mondja, hogy a gyöker részesül a szőlősgazda gondozásában, hanem hogy a szőlővesszők. A gyökeret csakis azért vonta be a példázatba, hogy megtudják: az ő ereje nélkül semmit sem tehetnek, és hit által úgy kell egyesülniük vele, ahogyan a szőlővessző a szőlőtővel.

Azt a szőlővesszőt, amely nem terem gyümölcsöt énbennem, lemetszi (Jn 15,2). Itt az életvitelre utal, és megmutatja, hogy cselekedetek nélkül nem lehet benne maradni. *Amely gyümölcsöt terem, azt megtisztítja* (Jn 15,2), vagyis bőséges gondoskodásban részesíti. Pedig a gyökérnek még a vesszőknél is több gondozásra van szüksége: körülássák és fellazítják körülötte a földet. Itt azonban semmit sem mond erről, hanem mindent a vesszőkre vonatkoztat. Ezzel megmutatja, hogy ő önmagában elegendő, a tanítványoknak viszont akkor is sok segítségre van szükségük a szőlősgazdától, ha igen erényesek. Ezért mondja, hogy a gyümölcstermő vesszőt megtisztítja. A terméketlen vessző nem maradhat a szőlőtőn; a gyümölcstermőt viszont még termékenyebbé teszi. Azt is mondhatná valaki, hogy e szavak az akkor rájuk váró megpróbáltatásokra vonatkoznak. A „megtisztítja” ugyanis azt jelenti: megmetszi, és éppen ez teszi termékenyebbé a vesszőt. Ebből kitérünk, hogy a kísértések még erősebbé teszik őket.

Majd, nehogy azt kérdezzék: kikről beszél, és ismét aggodalomba ejtse őket, ezt mondja: *Ti már tiszták vagytok az ige által, amelyet szóltam nektek* (Jn 15,3). Látnod, hogy önmagát is úgy mutatja be, mint aki gondozza a vesszőket? Én tisztítottalak meg titeket – mondja. Korábban ugyan azt mutatta meg, hogy az Atya végzi ezt, de semmi sem választja el az Atyát és a Fiút. Most már annak kell következnie, ami rajtatok áll. Majd, hogy megmutassa: nem azért tette ezt, mert szüksége van a szolgálatukra, hanem azért, hogy fejlődjenek, hozzáteszi: *Ahogy a szőlővessző nem teremhet gyümölcsöt magától, ha nem marad a szőlőtőn, úgy ti sem, ha nem maradtok énbennem* (Jn 15,4). Nehogy félelmükben elszakadjanak tőle, a félelemtől elernyedtt lelküket megszilárdítja, szorosan önmagához kapcsolja, és jó

reménységet ébreszt bennük. A gyökér ugyanis megmarad; csak a vesszőket lehet lemetszeni és elvetni. Miután mindkét irányból ösztönözte őket, a vigasztaló és a fájdalmas dolgokkal egyaránt, először azt kívánja meg, ami rajtuk múlik.

Aki énbennem marad, és én őbenne... (Jn 15,5) Látod, hogy a Fiú éppúgy gondot visel a tanítványokra, mint az Atya? Az Atya megtisztítja őket, a Fiú pedig megtartja őket önmagában. A gyökéren megmaradás teszi gyümölcstermővé a vesszőket. Amelyik nincs megtisztítva, de a gyökéren marad, terem ugyan gyümölcsöt, bár nem annyit, amennyit kellene; amelyik viszont nem marad rajta, egyáltalán nem terem. Mégis azt is megmutatta, hogy a megtisztítás a Fiú műve, a gyökéren való megtartás pedig az Atyáé, aki a gyökeret nemzette.

2. Látod, hogy minden közös: a megtisztítás és a gyökérből áradó erőben való részesedés is? Már az is nagy veszteség, hogy valaki semmit sem tehet, a büntetés azonban nem áll meg itt, hanem Krisztus tovább folytatja: *Ha valaki nem marad énbennem, kivetik, mint a lemetszett vesszőt, és megszárad; ezeket összegyűjtik, tűzre vetik és elégetik* (Jn 15,6). Vagyis a vessző kikerül a szőlősgazda gondozó keze alól, elveszíti mindazt, amit a gyökértől kapott; ha volt benne kegyelem, attól megfosztatik, és nélkülöznie kell az onnan származó segítséget és életet. Mi lesz a vége? Tűzre vetik. Nem ilyen azonban az, aki megmarad mellette. Ezután megmutatja, mit jelent megmaradni, és ezt mondja: *Ha megmaradtok énbennem, és beszédeim megmaradnak tibennetek...* (Jn 15,7) Látod, hogy korábban is joggal mondtam: a cselekedetekben megmutatkozó bizonyosságot kívánja? Miután ugyanis ezt mondta: *amit csak kértek majd az én nevemben, megteszem* (Jn 14,13), hozzátette: *ha szerettek engem, megtartjátok az én parancsolataimat* (Jn 14,15); itt pedig: *ha megmaradtok énbennem, és beszédeim megmaradnak tibennetek, akkor bármit akartok, kérjétek, és megadatik nektek.* (Jn 15,7). Ezekkel a szavakkal megmutatta, hogy akik az életére törnek, elégnek, a tanítványok viszont gyümölcsöt teremnek.

Miután így a tanítványokról ellenségeikre hárította a félelmet, és megmutatta, hogy legyőzhetetlenek lesznek, ezt mondta: *Az lesz az én Atyám dicsősége, hogy sok gyümölcsöt teremtek, és akkor a tanítványaim lesztek* (Jn 15,8). Ezzel teszi hitelt érdemlővé kijelentését. Ha ugyanis az Atya dicsőségére szolgál, hogy gyümölcsöt teremjenek, nem fogja elhanyagolni saját dicsőségét. *És akkor a tanítványaim lesztek.* (Jn 15,8) Látod, hogy az a tanítvány, aki gyümölcsöt terem?

Mit jelent az, hogy *az lesz az én Atyám dicsősége*? Azt, hogy örömét leli abban, ha megmaradtok én bennem és gyümölcsöt teremtek.

Ahogy engem szeretett az Atya, úgy szeretlek én is titeket (Jn 15,9). Itt már az emberi felfogáshoz igazítja szavait: amit emberekhez szólva mond, azt a maga emberi szintjén kell érteni. Az, aki önként vállalta a halált, és ilyen nagy tisztességre méltatott szolgákat, ellenségeket és vele szemben állókat, sőt felvitte őket a mennybe, milyen mérhetetlen szeretetet mutatott irántuk! Ha tehát szeretlek benneteket, biztatok! Ha az Atya dicsőségére szolgál, hogy gyümölcsöt teremjete, semmi rosszat ne feltételezzetek.

Majd, nehogy elbizakodottá és hanyaggá tegye őket, figyelj meg, hogyan szorítja ismét szorosabbra a köteléket: *maradjatok meg az én szeretetemben!* (Jn 15,9) Ennek ugyanis ti vagytok az urai. Hogyan történhet ez? *Ha parancsolataimat megtartjátok, megmaradtok a szeretetemben, ahogyan én mindig megtartottam az én Atyám parancsolatait, és megmaradok az ő szeretetében* (Jn 15,10). Ismét emberi módon halad tovább a beszéd. A törvényadó ugyanis nyilvánvalóan nem állhatott parancsolatok alatt. Látnod, hogy itt is az mutatkozik meg, amit mindig mondok, hogy hallgatói gyengesége miatt beszél így? Nagyrészt az ő feltételezésükhöz igazítja szavait, és minden módon megmutatja, hogy biztonságban vannak, ellenségeik pedig elpusztulnak; továbbá hogy mindenük, amijük van, a Fiútól származik, és ha tiszta életet élnek, soha senki sem győzheti le őket. Figyelj meg azt is, hogy itt már nagyobb tekintélyt felmutatva beszél hozzájuk! Nem azt mondta: *maradjatok meg az Atya szeretetében*, hanem: *az én szeretetemben*. Majd, nehogy ezt mondják: most hagysz el és távozol, amikor mindenkit ellenségünké tettél, megmutatja, hogy nem hagyja el őket, hanem – ha akarják – olyan szorosan kapcsolódik hozzájuk, ahogyan a szőlővessző a szőlőtőhöz. Másfelől, nehogy biztonságérzetükben hanyaggá váljanak, azt sem mondja Jézus, hogy a jó állapot változhatatlan marad, ha restek lesznek. Majd, hogy az egészet ne vonatkoztassa önmagára, és így nehogy a bukás felé mozdítsa őket, ezt mondja: *Az lesz az én Atyám dicsősége* (Jn 15,8). Mindenütt megmutatja saját szeretetét irántuk és az Atyáét. Nem az szolgálja a dicsőséget, ami most a zsidóké, hanem az, amit a tanítványok készülnek elnyerni. Majd, nehogy ezt mondják: kiestünk atyáink örökségéből, elhagytak bennünket, és mindenünk-től megfosztva, teljesen magunkra maradtunk, így szól: nézzetek rám! Engem szeret az Atya, mégis elszenvedem mindazt, ami előttem áll. Nem azért hagylak

el most benneteket, mert nem szeretlek. Ha engem megölnek, és ebből mégsem következtek arra, hogy az Atya nem szeret, nektek sem kell nyugtalankodnotok. Ha ugyanis megmaradtok az én szeretetemben, e veszedelmek egyike sem árthat nektek abban, ami a szeretetet illeti.

3. Mivel tehát a szeretet nagy és legyőzhetetlen erő, nem pedig pusztá szó, mutassuk meg cselekedeteinkkel! Krisztus akkor, amikor ellenségei voltunk, megbékített bennünket (vö. Róm 5,10); mi legalább maradjunk meg barátainak! Ő elkezdte, mi legalább kövessük! Ő nem saját hasznáért szeret (hiszen semmire sem szorul rá), mi legalább a magunk javáért szeressünk! Ő az ellenségeit szeretette, mi legalább barátainkat szeressük! Most azonban éppen az ellenkezőjét tesszük. Isten nevét ugyanis mindennap miattunk gyalázzák (vö. Róm 2,24), rablásaink és kapzsiságunk miatt.

Közületek is talán azt mondja valaki: mindennap a kapzsiságról beszélsz. Bárcsak minden éjszaka is beszélhetnék róla! Bárcsak a piacon járva és az asztalnál ülve is folyton ezt mondhatnám! Bárcsak feleségek, barátok, gyermekek, szolgák, földművesek és szomszédok, sőt maga a föld és a falak is szüntelenül ezt visszhangoznák, hogy legalább egy kissé engedjünk! Ez a betegség ugyanis az egész földkerekséget hatalmába kerítette, minden ember lelkét fogva tartja, és igen súlyos a mammon zsarnoksága. Krisztus megváltott bennünket, mi mégis az aranynak szolgálunk. Az egyik Úr uralmát hirdetjük, de egy másiknak engedelmeskedünk. Bármit parancsol, készségesen teljesítjük, és miatta semmibe vesszük a rokonságot, a barátságot, a természet rendjét, a törvényeket – mindent. Senki sem tekint föl az égre, senki sem gondol az eljövendőkre. Eljön azonban az idő, amikor már ezekből a szavakból sem származik haszon. Hiszen *a halál után nem emlegetnek téged, ki ad hálát neked a sírban?* (Zsolt 6,6) Kíváncsú az arany, sok élvezetet szerez nekünk, és megbecsültté tesz, de nem úgy, mint a menny. A gazdagtól sokan elfordulnak és gyűlölnek; azt viszont, aki erényesen él, tisztelik és megbecsülik. De a szegényt akkor is kinevetik, ha erényes – mondhatná valaki. De nem az emberek, hanem az értelem nélküli lények között; ezért ügyet sem kell vetnünk rájuk. Ha a szamarak gúnyosan ordítanak, a csókák pedig káromnának, miközben minden bölcs ember dicsér bennünket, vajon otthagynánk-e ezt a közönséget, hogy az értelem nélküli állatok kiáltására figyeljünk? A jelenlegi dolgokat csodálók ugyanis csókákhoz hasonlóak, sőt a szamaraknál

is rosszabbak. Ha egy földi király csodál téged, a sokasággal mit sem törődsz, még ha mindenki kinevet is; ha azonban a mindenség Ura dicsér, ganajtúró bogarak és szúnyogok helyeslésére vágyakozol? Ilyenek ők Istenhez képest – sőt még ilyenek sem, hanem ezeknél is hitványabbak.

Meddig forgolódnak még a sárban? Meddig választjuk közönségünknek az ostobákat és falánkokat? Ők talán jól meg tudják ítélni a szerencsejátékosokat, a részegeseket és azokat, akik a hasuknak élnek, de erényre és bűnre még álmukban sem gondoltak. Ha valaki azért gúnyol, mert nem értesz az öntözőárkok vezetéséhez, azt nem tartod szörnyűségnek, hanem inkább kineveted azt, aki ezt a járatlanságot veti szemedre. Amikor azonban az erényt akarod gyakorolni, olyanok ítéletére bízod magad, akik semmit sem tudnak róla? Ezért nem jutunk el soha ennek a mesterségnek a tökéletes elsajátítására. Ügyeink megítélését ugyanis nem a hozzáértőkre, hanem a tudatlanokra bizzuk; ők pedig nem a mesterség szabályai szerint, hanem saját tudatlanságuk alapján ítélnék. Kérlek tehát, vessük meg a sokaság véleményét! Sőt ne vágyjunk sem dicséretre, sem pénzre, sem gazdagságra, és a szegénységet se tekintsük rossznak! A szegénység ugyanis a belátás, az állhatatosság és minden erényes bölcsesség tanítómestere. Lázár is szegénységben élt, mégis koronát nyert; Jákób is csupán egy falat kenyérre vágyott (vö. 1Móz 28,20); József pedig a legnagyobb nyomorúságba jutott: nemcsak szolgál, hanem fogoly is volt, és éppen ezért annál inkább csodáljuk. Nem akkor magasztaljuk leginkább, amikor gabonát osztott, hanem amikor börtönben ült; nem akkor, amikor diadémot viselt, hanem amikor bilincset; nem akkor, amikor a trónon ült, hanem amikor ármánykodtak ellene és eladták.

Gondoljunk tehát mindezekre és azokra a koszorúkra, amelyeket ezekért a küzdelmekért fonnak! Ne a gazdagságot, a megbecsülést, az élvezeteket és a hatalmat csodáljuk, hanem a szegénységet, a láncot, a bilincseket és az erényért vállalt állhatatosságot! Az előbbiek vége ugyanis háborgással és nyugtalansággal teljes, és a jelenlegi élet határai közé van zárva; az utóbbiak gyümölcse viszont a menny és a mennyei javak: *Amit szem nem látott, fül nem hallott* (1Kor 2,9). Bár csak mindannyian elnyernénk ezeket a mi Urunk Jézus Krisztus kegyelme és emberszeretete által, akinek dicsőség örökkön-örökké! Ámen.

77. homília

Ezeket azért mondom nektek, hogy az én örömöm legyen bennetek, és örömtők teljes legyen. Az az én parancsolatom, hogy úgy szeressétek egymást, ahogyan én szerettelek titeket. (Jn 15,11–12)

1. Minden jó csak akkor nyeri el jutalmát, ha a szükséges erőfeszítés célba ér; ha azonban menet közben megszakad, hajótörés lesz belőle. A nagy rakományt szállító hajónak sem használ semmit a hosszú út, ha nem jut el a kikötőbe, hanem a tenger közepén elsüllyed; sőt annál súlyosabb a szerencsétlensége, minél több fáradságot viselt el. Ugyanez történik azokkal a lelkekkel is, amelyek fáradozásuk végéhez közeledve összeomlanak, és a küzdelem során ellankadnak. Ezért mondta Pál, hogy dicsőség, tisztelet és békesség vár azokra, akik állhatatosan futják végig a jó cselekedetek útját (vö. Róm 2,7.10). Krisztus most ugyanezt munkálja tanítványaiban. Mivel megdicsérte őket, ők pedig örvendeztek benne, de közben közeledett szenvedése, és a fájdalmas kijelentések megtörhették volna örömüket, ezért hosszan beszélt hozzájuk és megvigasztalta őket, majd ezt mondta: *Ezeket azért mondom nektek, hogy az én örömöm legyen bennetek, és örömtők teljes legyen.* Vagyis: ne szakadjatok el tőlem, ne szakítsátok félbe futásotokat! Örültetek bennem, nagyon is örültetek, de csüggedés tört rátok. Ezt veszem el, hogy örömtők célba érjen. Ezzel megmutatja, hogy a jelenlegi események nem szomorúságra adnak okot, hanem örömré. Láttam, hogy megbotránkoztatok; nem vetettelek meg benneteket, és nem mondtam: Miért nem maradtatok bátrak? Inkább vigasztaló szavakat mondtam nektek. Azt akarom, hogy mindenkor ugyanebben a szeretetben maradjatok. Hallottatok az országról, és örültetek; azért mondtam mindezt, hogy örömtők teljes legyen.

Az az én parancsolatom, hogy úgy szeressétek egymást, ahogyan én szerettelek titeket. Látod, hogyan fonódik össze Isten szeretete a mi szeretetünkkel, mintha egyetlen lánc szemei volnának? Ezért beszél egyszer két parancsolatról, máskor pedig egyről: aki ugyanis az elsőt megragadja, annak szükségképpen a másik is birtokában van. Egyszer ezt mondja: *E két parancsolattól függ az egész törvény és a próféták* (Mt 22,40), máskor pedig, hogy *amit csak szeretnétek, hogy az emberek tegyenek veletek, mindenben ugyanúgy tegyetek ti is velük, mert ezt tanítja a törvény és a próféták* (Mt 7,12). Továbbá hogy *a szeretet tehát a törvény betöltése* (Róm 13,10). Ugyanezt mondja itt is. Ha ugyanis a maradás a szeretetből fakad, a szeretet pedig

a parancsolatok megtartásából, a parancsolat pedig az, hogy szeressük egymást, akkor az egymás iránti szeretet által maradunk meg Istenben. Nem pusztán szeretetet parancsol, hanem módját is megmutatja: *ahogyan én szerettem titeket*. Ismét megmutatja, hogy távozása nem gyűlöletből, hanem szeretetből történik, ezért inkább csodálniuk kellene érte.

Nincs senkiben nagyobb szeretet annál, mint ha valaki életét adja barátaiért (Jn 15,13). Ezt azonban itt nem pontosan így mondja. Korábban a jó pásztor alakjában mutatta meg, hogy életét adja juhaiért; itt pedig, miközben inti őket, szeretetének nagyságát és saját személyének méltóságát tárja fel. Miért magasztalja mindenütt a szeretetet? Mert ez a tanítványok ismertetőjele, és ez fogja össze az erény egészét. Ezért beszél Pál is olyan sokat róla: Krisztus valódi tanítványa volt, és maga is megtapasztalta erejét.

Ti barátaim vagytok, ha azt teszitek, amit én parancsolok nektek. Többé nem mondalak titeket szolgálóknak, mert a szolga nem tudja, mit tesz az ura. Titeket azonban barátainak mondalak, mert mindazt, amit hallottam az én Atyámtól, tudtul adtam nektek (Jn 15,14–15). Hogyan mondhatja akkor: *Még sok mindent kellene mondanom nektek, de most nem tudjátok elviselni* (Jn 16,12)? A „mindazt” és a „hallottam” szavakkal csak azt mutatja meg, hogy semmi idegent nem mond, hanem kizárólag azt, ami az Atyáé. Mivel pedig a barátság legfőbb jele az, hogy valaki elmondja bizalmas titkait, ebben a közösségben is részt adtam nektek – mondja. A „mindaz” itt mindazt jelenti, amit szükséges volt hallaniuk.

Ezután a barátság egy másik, korántsem jelentéktelen bizonyítékát adja. Mi ez? *Nem ti választottatok ki engem, hanem én választottalak ki titeket* (Jn 15,16). Vagyis én kerestem először a barátságokat. De nem állt meg itt sem, hanem így folytatta: *arra rendelvelek benneteket, vagyis elültettelek, hogy elmenjete* – vagy, továbbra is a szőlőtő metaforáját használva, *hogy terebélyesedjete* –, *és gyümölcsöt teremjete, és gyümölcsötök megmaradjon*. Ha pedig gyümölcsük megmarad, sokkal inkább megmaradnak ők maguk. Nemcsak megszerettelek benneteket – mondja –, hanem a legnagyobb jótéteményekben is részesítettelek: vesszőiteket az egész földkerekségen kiterjesztettem.

2. Látod, mennyi mindennel mutatja meg szeretetét? Azzal, hogy elmondta nekik a bizalmas titkokat; hogy elsőként kereste barátságukat; hogy nagy javakat ajándékozott nekik; és hogy elszenvedte értük mindazt, amit akkor elszenvedett. Abból pedig, hogy gyümölcsöt fognak teremni, megmutatja: mindenkor velük is marad. Hiszen csak úgy teremhetnek gyümölcsöt, ha részesülnek segítségében. *Hogy bármit kértek az Atyától az én nevemben, megadja nektek* (Jn 15,16). Pedig a kérés címzettje szokta megtenni, amit kérnek tőle. Ha tehát az Atyától kérnek, hogyan teszi meg a Fiú? Hogy megtudd: a Fiú nem kisebb az Atyánál.

Ezeket azért parancsolom nektek, hogy szeressétek egymást (Jn 15,17). Vagyis nem szemrehányásként mondom, hogy életemet adom, és elsőként kerestem barátságokat, hanem azért, hogy bevezesselek benneteket a barátságba. Mivel pedig a sokaság üldözése és gyalázkodása fájdalmas és nehezen gyógyuló sebet ejt, sőt még az emelkedett lelket is képes lesújtani, ezért Krisztus csak azután tért rá erre, hogy előbb már számtalan dolgot elmondott. Előbb felkészítette lelküket, és csak azután beszélt minderről; közben azt is megmutatta, hogy ezek a megpróbáltatások, akárcsak a korábbiak, még javukra is válnak. Ahogyan ugyanis azt mondta: nemhogy szomorkodniuk nem kell, hanem örülniük kell annak, hogy az Atyához megy (hiszen nem azért teszi ezt, hogy magukra hagyja, hanem mert nagyon szereti őket), úgy itt is megmutatja, hogy örülniük kell, nem szomorkodniuk. Figyeld meg, hogyan bizonyítja ezt! Nem azt mondta: tudom, hogy fájdalmas ez, de viseljétek el értem, hiszen miattam szenvedtek. Ez az indok még nem lett volna elegendő a megvigasztalásukhoz. Ezért félre teszi, és egy másikat hoz fel. Melyiket? Azt, hogy üldöztetésük korábbi erényük bizonyítéka. Éppen az ellenkezője miatt kellene szomorkodniuk: nem azon, hogy most gyűlölik őket, hanem azon, ha szeretnék őket. Erre utal: *Ha a világból valók volnátok, a világ szeretné a magáét, de mivel nem a világból valók vagytok, hanem én választottalak ki titeket a világból, azért gyűlöl titeket a világ* (Jn 15,19). Ha tehát szeretnék őket, ez nyilvánvaló bizonyítéka volna gonoszságuknak.

Mivel ezt előre megmondta, de még nem fejtette ki, ismét visszatér rá: *Emlékezzetek arra az ígére, amelyet én mondtam nektek: Nem nagyobb a szolga az uránál. Ha engem üldöztek, titeket is üldözni fognak, ha az én ígémet megtartották, a titeket is meg fogják tartani* (Jn 15,20). Megmutatta, hogy éppen ebben válnak leginkább követőivé. Amíg ugyanis Krisztus testben közöttük volt, ellene folyt a harc; miután azonban eltávozott, a küzdelem a tanítványok ellen fordult. Mivel kevesen

voltak, és nyugtalankodtak amiatt, hogy ilyen nagy sokaság ellen kell harcot vállalniuk, felemeli lelküket: éppen annak kell leginkább örülnötök, hogy gyűlölnek benneteket, mert így részesültök szenvedéseimben. Nem kell tehát nyugtalankodnotok: nem vagytok nagyobbak nálam. Ahogyan már korábban mondta: *Nem nagyobb a szolga az uránál* (Jn 15,20).

Ezután harmadik vigasztalásként azt is hozzáteszi, hogy velük együtt az Atyát is gyalázzák: *De mindezt az én nevemért teszik veletek, mert nem ismerik azt, aki elküldött engem* (Jn 15,21), vagyis őt is gyalázzák. Majd megfosztja üldözőiket minden mentségüktől, és ezzel egy további vigasztalást is nyújt: *Ha nem jöttem volna, és nem szóltam volna hozzájuk, nem volna bűnük, most azonban nincs mentségük bűneikre* (Jn 15,22). Így mutatja meg, hogy igazságtalanul cselekszenek mind vele, mind a tanítványokkal szemben.

Miért vezettél akkor bennünket ennyi baj közé? Nem tudtál előre a harcokról és a gyűlöletről? Ezért mondja ismét: *aki engem gyűlöl, gyűlöli az én Atyámat is* (Jn 15,23), és ezzel már előre nem csekély büntetést hirdet nekik. Mivel ugyanis újra meg újra azzal mentegették magukat, hogy az Atya miatt üldözik őt, e szavakkal elveszi mentségüket. Nincs ugyanis mentségük. Megadtam nekik a szavakból fakadó tanítást, és a mózesi törvény rendje szerint hozzáfűztem a tettek bizonyosságát is. A törvény ugyanis megparancsolta, hogy mindenki higgyen annak, aki ilyeneket tesz és mond, ha az istenfélelemre vezet, és igen nagy csodákat mutat fel. Krisztus nem egyszerűen jelekről beszélt, hanem olyan cselekedetekről, *amilyeneket senki más nem tett* (Jn 15,24). Maguk is tanúskodtak róluk: *Sohasem láttak még ilyet Izráelben!* (Mt 9,33); és hogy *Örök idők óta nem hallott olyat senki, hogy valaki megnyitotta volna egy vakon született ember szemét* (Jn 9,32). Ilyen volt Lázár feltámasztása és minden más csodája is; még csodatetteinek módja is mindenestül új és rendkívüli volt.

Miért üldöznék tehát téged és bennünket? *Mert nem vagytok a világból. Ha a világból valók volnátok, a világ szeretné a magáét* (Jn 15,19). Előre emlékezteti őket azokra a szavakra, amelyeket testvéreinek is mondott. Ott azonban inkább erkölcsi tanításként fogalmazott, nehogy túlságosan megsebezze őket; itt viszont ellenkezőleg, mindent nyíltan feltárt. Honnan nyilvánvaló, hogy ezért gyűlölnek bennünket? Abból, amit velem tesznek. Mondd csak, az elhangzottak vagy a véghez vitt tettek közül mibe tudtak belekötni, mi miatt nem fogadtak el? Mivel pedig ez megdöbentő volt számukra, Krisztus az okát is megnevezte, üldözőik gonoszságát.

De itt sem áll meg, hanem a prófétát is tanúul hívja, és megmutatja, hogy már régen előre kijelentette: *Ok nélkül gyűlölnek engem* (Jn 15,25). Ugyanezt teszi Pál is: amikor sokan csodálkoztak azon, hogy a zsidók miért nem hittek, olyan prófétákat idézett, akik ezt előre megmondták, és az okát is feltárták, hogy hitetlenségük oka gonoszságuk és esztelen elvakultságuk volt. Hogyan? Ha a te igédet nem tartották meg, akkor a miénket sem fogják megtartani? Ha téged üldöztek, bennünket is üldözni fognak? Ha olyan jeleket láttak, amelyeneket senki más nem tett, és olyan szavakat hallottak, amelyeneket senki más nem mondott, mégsem használt nekik semmit; ha Atyádat gyűlölük, és vele együtt téged is, akkor miért vetettél bennünket közéjük? Hogyan leszünk ezután hitelt érdemlők? Honfitársaink közül ki fog figyelni ránk?

3. Hogy tehát ezekre gondolva ne nyugtalankodjanak, figyeld meg, milyen vigasztalást fűz hozzá: *Amikor eljön a Pártfogó, akit én küldök nektek az Atyától, az igazság Lelke, aki az Atyától származik, az tesz majd bizonyosságot én rólam; de ti is bizonyosságot tesztek, mert kezdettől fogva velem vagytok* (Jn 15,26–27). A Lélek hitelt érdemlő tanú lesz, hiszen az igazság Lelke. Ezért nem Szentléleknek, hanem az igazság Lelkének nevezte. Az pedig, hogy *az Atyától származik*, azt jelenti, hogy mindent pontosan ismer, ahogyan Krisztus is ezt mondja önmagáról: *tudom, honnan jöttem és hová megyek* (Jn 8,14), amikor ott is az igazságról beszél.

Akit én küldök. Íme, már nemcsak az Atya, hanem a Fiú is elküldi a Lelket. Ti is hitelt érdemlő tanúk vagytok, hiszen velem voltatok, és nem másoktól hallottátok mindezt. Az apostolok is erre hivatkozva mondják: *akik együtt ettünk és ittunk vele* (ApCsel 10,41). Hogy pedig ezek a szavak nem csupán a kedvükért hangzottak el, azt a Lélek is megerősíti.

Ezeket azért mondom nektek, hogy meg ne botránkozzatok (Jn 16,1), vagyis amikor azt látjátok, hogy sokan nem engedelmeskednek, titeket pedig súlyos szenvedések érnek. *A zsinagógákból kizárnak titeket* (Jn 16,2). A zsidók ugyanis már meggyeztek abban, hogy ha valaki Krisztusnak vallja őt, azt kizárják a zsinagógából (vö. Jn 9,22). *A zsinagógákból kizárnak titeket, sőt eljön az óra, amikor mindaz, aki megöli titeket, azt hiszi, hogy Istennek tetsző szolgálatot végez* (Jn 16,2). Olyan buzgón törekednek majd megölésekre, mintha kegyes és Istennek tetsző dolgot vinnének véghez. Ezután ismét hozzáfűzi a vigasztalást: *és mindezt azért teszik, mert nem ismerték meg sem az Atyát, sem engem* (Jn 16,3). Legyen elegendő vigasztalás számotokra,

hogy miattam és az Atya miatt szenveditek el mindezt. Itt ismét arra a boldogmondásra emlékezteti őket, amelyet tanítása kezdetén mondott: *Boldogok vagytok, ha énmiattam gyaláznak és üldöznek titeket, és mindenféle rosszat hazudnak rólatok. Örüljetek és ujjongjatok, mert jutalmatok bőséges a mennyekben* (Mt 5,11–12).

Ezeket pedig azért mondom nektek, hogy amikor eljön ez az óra, emlékezzetek rá: én megmondtam nektek (Jn 16,4), és ezek alapján a többi ígéretet is hitelt érdemlőnek tartásatok. Nem mondhatjátok majd, hogy hízelegve csak azt mondtad, ami kedvünkre volt, kijelentéseid pedig megtévesztésnek bizonyultak. Aki meg akar tévesztetni, nem mond előre olyan dolgokat is, amelyek eltántoríthatnák hallgatóit. Ezért mondtam el mindezt előre: nehogy váratlanul törjenek rátok, és megzavarjanak benneteket. De egy másik okból is: nehogy azt mondjátok, hogy nem tudtam előre, mi fog történni. Emlékezzetek tehát arra, hogy én megmondtam nektek. Üldözésüket ugyanis mindig olyan színben tüntették fel, mintha csak kártevőket űznének el. Ez azonban nem zavarta meg a tanítványokat, mert előre hallottak róla, és tudták, miért szenvednek; a történetek oka önmagában is elegendő volt ahhoz, hogy felemelje lelküket. Ezért tér vissza erre mindenütt: nem ismertek meg engem; miattam teszik; a nevemért; az Atya miatt; én szenvedtem először; végül pedig, hogy nem jogos okból merészelik megtenni mindezt.

4. Mi is ezeket forgassuk elménkben a megpróbáltatások idején, amikor gonosz emberektől elszenvetünk valamit: tekintsünk *hitünk szerzőjére és beteljesítőjére* (Zsid 12,2), és gondoljuk meg, hogy hitvány emberektől szenvedünk, az érényért és őerte. Ha ezt tartjuk szem előtt, minden igen könnyű és elviselhető lesz. Ha valaki még büszkélkedik is azzal, hogy szeretteiért szenved, mit érez majd a gyötrelmekből az, aki Istenért szenved? Hiszen ha ő a miattunk vállalt gyalázatos dolgot, a keresztet dicsőségnek nevezte, mennyivel inkább nekünk kell így viszonyulnunk hozzá! Ha ugyanis így még a szenvedéseket is meg tudjuk vetni, mennyivel inkább a pénzt és a kapzsiságot! Amikor tehát valami kellemtelenséget kell elszenvetnünk, ne csak a fáradalmakra, hanem a koszorúkra is gondoljunk! Ahogyan a kereskedők sem csupán a tengerekkel, hanem a nyereséggel is számolnak, úgy nekünk is a mennyet és az Isten előtti bizodalmat kell szem előtt tartanunk. Ha kellemesnek látszik a kapzsiság, gondolj arra, hogy Krisztus nem akarja, és tüstént visszataszítónak fogod látni! Ha viszont terhesnek érzed, hogy adj a szegényeknek, gondolatban ne állj meg a kiadásnál, hanem

a vetésről tüstént irányítsd figyelmedet az aratásra! Amikor pedig nehéznek érzed, hogy megvesd a más asszonya iránti vágyat, gondolj a küzdelemért járó koszorúra, és könnyen elviseled majd a fáradságot! Ha ugyanis már az embe-
rektől való félelem is visszatart a helytelen dolgoktól, mennyivel inkább a Krisztus iránti szeretet!

Nehéz az erény útja; övezzük hát körül az eljövendő javak nagyszerű ígéretével! Az erényesek ugyan ezek nélkül is önmagában szépnek látják, és ezért gyakorolják, azért munkálkodnak, mert Istennek tetszik, és nem a jutalomért. A tisztaságot sem azért tartják nagy dolognak, mert így elkerülik a büntetést, hanem azért, mert Isten megparancsolta. Aki azonban gyengébb, gondoljon a jutalmakra is! Így járjunk el az alamizsnálkodásban is: könyörüljünk embertársainkon, és ne nézzük tétlenül, amint éhen pusztulnak! Hogyan ne volna képtelenség, hogy mi nevetve és dőzsölve ülünk asztalunknál, miközben halljuk az utcán elhaladók jajveszékését, mégse fordulunk oda kiáltásukra, hanem bosszankodjunk, sőt csalónak nevezzük őket? Mit beszélsz, ember? Egyetlen kenyérért sző valaki csalárd tervet? Igen, mondd. Akkor annál inkább könyörülj rajta, annál inkább szabadítsd meg szorultságából!

Ha pedig nem akarsz adni, legalább ne gyalázd! Ha nem akarod kimenteni a hajótörésből, ne taszítsd a mélységbe! Gondold meg: amikor elutasítod a hozzád lépő szegényt, milyen helyzetben leszel, amikor te könyörögsz Istenhez! *Mert amilyen ítélettel ítélték, olyannal fogtok megítéltetni; és amilyen mértékkel mérték, nektek is olyannal mérnek majd (Mt 7,2).* Gondold meg, milyen megtörtén távozik: lehajtott fejjel, keseregve, és szegénysége mellett még a gyalázkodás okozta sebet is magával viszi! Ha ti átoknak tartjátok a koldulást, gondold meg, milyen vihart támaszt benne, ha kér, de nem kap, és még gyalázzal is kell távoznia! Meddig hasonlítunk még a vadállatokhoz, és meddig feledkezünk meg kapzsiságunk miatt magáról a közös emberi természetről? Sokan felsóhajtanak e szavak hallatán. Én azonban azt akarom, hogy ne csak most, hanem mindenkor ilyen könyörület legyen bennetek.

Gondolj arra a napra, amikor Krisztus ítélőszéke elé állunk, és irgalomért könyörgünk! Krisztus pedig elővezeti őket, és ezt mondja nekünk: egyetlen kenyér és egyetlen obolosz miatt ekkora vihart támasztottatok ezekben a lelkekben. Mit mondunk majd? Mivel védekezünk? Hogy valóban elővezeti őket, halld, mit mond: *Akkor így felel nekik: Bizony mondom nektek, valahányszor nem tettétek meg*

*ezeket eggyel a legkisebbek közül, velem nem tettétek meg (Mt 25,45). Ők maguk már semmit sem mondanak majd ellenünk, hanem Isten fog megfeddeni bennünket értük. A gazdag is meglátta Lázárt, Lázár azonban egyetlen szót sem szólt hozzá, hanem Ábrahám beszélt az érdekében. Így lesz azokkal a szegényekkel is, akiket most megvetünk. Nem úgy látjuk majd őket, mint akik szájalomra méltó alakban nyújtják felénk kezüket, hanem nyugalomban lesznek; mi pedig az ő mostani helyzetükbe kerülünk. Bárcsak külső helyzetükbe kerülnénk csupán, és nem a sokkal súlyosabb büntetésre jutnánk! A gazdag ugyanis ott már nem arra vágyott, hogy morzsákkal lakják jól, hanem a tűz gyötörte és súlyos büntetést szenvedett. Ezt hallotta: *te megkaptad javaidat életedben, éppen úgy, mint Lázár a rosszat* (Lk 16,25). Ne tartsuk tehát nagy dolognak a gazdagságot! Ha nem ügyelünk rá, útravalónk lesz a büntetésre; ha viszont helyesen élünk vele, akkor a szegénység is növeli majd gyönyörűségünket és nyugalomunkat. Bűneinket is levetjük, ha hálás lélekkel viseljük, és nagy bizodalmat szerzünk Istennél.*

5. Ne a kényelmes életet keressük tehát mindig, azért, hogy odaát nyugalmat élvezhessünk, hanem vállaljuk az erénnyel járó fáradságokat, nyessük le a főlőseget, és ne vágyjunk semmi többre, hanem fordítsuk mindenünket a rászorulókra! Mivel védekezünk majd, amikor ő a mennyet ígéri nekünk, mi pedig még kenyeret sem adunk neki? Amikor ő felhozza neked a napot, és az egész teremtetést szolgálatodra rendeli, te pedig még ruhát sem adsz neki, és hajlékot sem osztod meg vele? És miért beszélek a napról meg a teremtetésről? Testét tette eléd, drága vérért adta neked, te pedig még egy pohár vizet sem adsz neki? De egyszer már adtam! Ez azonban még nem irgalmasság. Amíg van miből adnod, de nem segítesz, még nem teljesítettél mindent. A szüzeknek is volt lámpásuk, és olajuk is volt, csakhogy nem elegendő. Még akkor sem volna szabad ilyen fukarnak lenned, ha a magadéból adnál; most azonban az Úr tulajdonából adsz; miért vagy hát szűkmarkú?

Akarjátok, hogy elmondjam ennek az embertelenségnek az okát? Akik kapzsisággal gyűjtik vagyონukat, restek az alamizsnálkodásban. Aki így tanult meg szerezni, nem tud költeni. Hogyan hangolhatná magát az ellenkezőjére az, aki rablásra rendezkedett be? Aki elveszi azt, ami másé, hogyan adhatná oda másnak azt, ami az övé? A hús ízére kapott kutya sem képes többé őrizni a nyáját; ezért a pásztorok el is pusztítják az ilyeneket. Hogy mi ne járjunk így,

tartózkodjunk az efféle lakomától! Hiszen azok is emberi húst ízlelnek, akik éhhalálba taszítják embertársaikat. Nem látod, hogyan tette Isten minden javát közössé velünk? Ha megengedte, hogy egyesek pénz dolgában szegények legyenek, ezt is a gazdagok javára rendelte, hogy a szegények iránti irgalmasság által levethessék bűneiket. Te azonban még ebben is kegyetlenné és embertelenné lettél. Ebből nyilvánvaló, hogy ha a nagyobb javak fölött is ekkora hatalmat kaptál volna, számtalan gyilkosságot követnél volna el, és mindenki elől elzártnád volna a fényt és az életet. Hogy ez ne történhessen meg, Isten szükségképpen határt szabott kapzsiságodnak ezekben a dolgokban.

Ha fájdalmat okoz nektek mindezt hallani, mennyivel inkább fáj nekem látnom, hogy ez megtörténik! Meddig maradsz te gazdag, ő pedig szegény? Estig, tovább már nem. Olyan rövid ugyanis az élet, és immár minden itt áll az ajtóban, hogy az egész nem tűnik többnek egyetlen rövid óránál. Mire kellenek neked a kincsektől duzzadó raktárak, a szolgák és intézők sokasága? Miért nincs inkább számtalan hírnököd, aki irgalmasságodat hirdeti? A raktár egyetlen hangot sem bocsát ki, ellenben sok rablót vonz magához. A szegények kezében elhelyezett kincsek viszont egészen Istenhez emelkednek: kellemessé teszik jelenlegi életedet, eltörlik minden bűnödöt, dicsőséget szereznek Istennél és megbecsülést az emberek előtt. Miért fosztod meg hát önmagadat ennyi jótól? Amikor jót teszel velük, nem is őket, hanem sokkal inkább önmagadat segíted. Az ő jelenlegi nyomorúságukon enyhítesz, önmagad számára pedig előre elraktározod az eljövendő dicsőséget és az Isten előtti bizodalmat. Bárcsak mindnyájan elnyernék ezt a mi Urunk, Jézus Krisztus kegyelméből és emberszeretetéből, akinek dicsőség és hatalom örökkön-örökké! Ámen.

78. homília

Ezeket pedig azért mondom nektek, hogy amikor eljön ez az óra, emlékezzetek rá: én megmondtam nektek. Ezeket azért nem mondtam nektek kezdetben, mert veletek voltam. De most elmegyek ahhoz, aki elküldött engem, és közületek senki sem kérdezi tőlem: Hova mégy? Mivel azonban ezeket mondom nektek, szomorúság tölti el a szíveteket. (Jn 16,4–6)

1. Erős zsarnok a csüggedés, és nagy bátorságra van szükségünk, hogy férfiasan szembeszálljunk ezzel a szenvedéllyel: hogy hasznos gyümölcsöt leszedjük, túlzását azonban elvessük, merthogy van benne valami hasznos is. Csak akkor jó szomorkodnunk, amikor mi vagy mások vétkezünk; amikor viszont az emberi élet viszontagságai érnek bennünket, a csüggedés már semmi hasznót sem hajt. Mivel ez a csüggedés a még éretlen tanítványokat is leteperte, figyeld meg, hogyan igazítja helyre őket feddésével! Korábban számtalan kérdést intéztek hozzá. Péter ezt kérdezte: *hova mégy?* (Jn 13,36) Tamás pedig, hogy *nem tudjuk, hova mégy: honnan tudnánk akkor az utat?* (Jn 14,5) Fülöp pedig, hogy *mutasd meg nekünk az Atyát, és az elég nekünk* (Jn 14,8). Most azonban azt hallották, hogy *a zsinagógákból kizárnak titeket* (Jn 16,2), hogy *gyűlölni fognak titeket* (vö. Jn 15,18), és hogy *aki megöl titeket, azt hiszi, hogy Istennek tetsző szolgálatot végez* (Jn 16,2). Ettől annyira összeropantak, hogy végül elnémultak, és semmit sem szóltak hozzá. Ezt róta fel nekik, amikor így szólt: *Ezeket azért nem mondtam nektek kezdetben, mert veletek voltam. De most elmegyek ahhoz, aki elküldött engem, és közületek senki sem kérdezi tőlem: Hova mégy? Mivel azonban ezeket mondom nektek, szomorúság tölti el a szíveteket* (Jn 16,4–6). A mértéktelen szomorúság rettenetes, és halálhoz vezethet. Ezért mondta Pál: *Most viszont inkább bocsássatok meg neki, és vigasztaljátok meg, hogy a túlságosan nagy szomorúság valamiképpen meg ne eméssze az ilyet* (2Kor 2,7).

Ezeket nem mondtam nektek kezdetben – mondja. Miért nem mondta el kezdetől fogva? Hogy senki se állíthassa: a sokszor megtörtént eseményekből következtetve jövendőlte meg őket. Miért fogott hát bele egy ennyire nehéz vállalkozásba? Kezdetől fogva tudtam mindezt – mondja –, és nem azért nem beszéltem róla, mert nem tudtam, hanem azért, mert veletek voltam. Ezt ismét emberi módon mondja, mintha így szólna: biztonságban voltatok, bármikor kérdezhetetek, amikor akartatok, az egész harc ellenem irányult, ezért fölösleges lett volna kezdetől fogva beszélnem erről. De hát nem beszélt róla? Amikor elhívta

a tizenkettőt, nem ezt mondta: *Óvakodjatok az emberektől, mert átadnak a törvénszékeknek, és megkorbácsolnak zsinagógáikban, sőt helytartók és királyok elé hurcolnak énmiattam, tanúbizonyságul nekik és a népeknek* (Mt 10,17–18)? Hogyan mondhatja akkor, hogy kezdettől fogva nem mondta el? Korbácsolásokat és bíróság elé hurcolást előre megjövendölt ugyan, azt azonban nem, hogy halálukat olyan kíváncsian dolognak tekintik majd, hogy megölésüket istentiszteletnek tartják. Leginkább ez sújthatta le őket: istentelenként és kártevőként fognak ítékezni fölöttük. Ehhez azt is hozzátehetjük, hogy ott arról beszélt, amit a pogányoktól kell majd elszenvedniük; itt azonban a zsidókra vonatkozó megjegyzést is hozzáfűzi, még nagyobb nyomatékkal, és azt is tudtukra adja, hogy ez már az ajtó előtt áll.

De most elmegyek ahhoz, aki elküldött engem, és közületek senki sem kérdezi tőlem: Hova mégy? Mivel azonban ezeket mondom nektek, szomorúság tölti el a szíveteket (Jn 16,5–6). Nem csekély vigasztalást jelentett számukra az is, hogy megtudták: ismeri csüggedésük rendkívüli mértékét. Magukon kívül voltak a távozása miatt érzett elhagyatottság szorongásától és a rájuk váró rettenetes eseményektől, hiszen azt sem tudták, képesek lesznek-e bátran elviselni ezeket. Miért nem csak később mondta el nekik, amikor már méltónak bizonyultak a Lélekre? Azért, hogy felismerd nagy erényüket. Ha még a Lélek elnyerése előtt sem hátráltak meg, noha maga alá temette őket a szomorúság, gondold meg, milyenné lettek, amikor részesültek a kegyelemben! Ha csak akkor hallották és viselték volna el mindezt, az egészet a Léleknek tulajdonítanánk. Így azonban a gyümölcs teljes egészében az ő lelkületükből fakad, és világosan bizonyítja Krisztus iránti vágyódásukat, amely próbára tette még fel nem vértezett értelmüket.

Én azonban az igazságot mondom nektek: jobb nektek, ha én elmegyek, mert ha nem megyek el, a Pártfogó nem jön el hozzátok, ha pedig elmegyek, elküldöm őt hozzátok (Jn 16,7). Figyeld meg, hogyan vigasztalja meg őket ismét! Nem azért beszélek, hogy kedvetekben járjak – mondja –, hanem ha tízezerszer elszomorodtok is, azt kell hallanotok, ami javatokra szolgál. Ti azt szeretnétek, hogy itt maradjak, az érdeketek azonban mást kíván. Aki gondoskodik övéiről, az nem kíméli őket, amikor javukról van szó, és nem engedi, hogy eltérjenek attól, ami valóban használ nekik. *Ha ugyanis nem megyek el – mondja –, a Pártfogó nem jön el hozzátok.* Mit mondanak erre azok, akik nem a Lélekhez méltó módon vélekednek róla? Hasznos volna, hogy az Úr eltávozzon, és helyette egy szolga érkezzen? Látod, milyen nagy a Lélek méltósága? *Ha azonban elmegyek, elküldöm őt hozzátok.* Mi ennek a haszna?

És amikor eljön, leleplezi a világ előtt, hogy mi a bűn, mi az igazság, és mi az ítélet (Jn 16,8). Vagyis ha ő eljön, nem marad büntetlenül, amit tesznek. Már az eddig történtek is elegendők ahhoz, hogy elnémítsák azokat. Amikor azonban általa megvalósul a tökéletesebb tanítás, és nagyobb jelek mennek végbe, sokkal inkább elítéltetnek majd, mert látják, hogy mindez az én nevemben megy végbe. Ez még világosabban bizonyítja a feltámadást. Most még mondhatják: az ács fia, akinek ismerjük apját és anyját (vö. Mt 13,55; Jn 6,42). Amikor azonban látják, hogy a halál kötelékei feloldatnak, a gonoszság eltűnik, a születéstől fogva santa test éppé lesz, a démonok megfutamodnak, a Lélek kimondhatatlan bőséggel kiárad, és mindez úgy történik, hogy közben az én nevemet hívják segítségül – mit mondanak majd? Az Atya már tanúskodott rólam, és a Lélek is tanúskodni fog. Igaz, kezdettől fogva tanúskodott, de most is ezt teszi majd.

2. Az, hogy *leleplezi a világ előtt, hogy mi a bűn* (Jn 16,8), azt jelenti: minden védekezésüknek elejét veszi, és megmutatja, hogy megbocsáthatatlanul vétkeztek. Az igazság az, hogy én az Atyához megyek, és többé nem láttok engem (Jn 16,10), vagyis mivel feddhetetlen életet éltem. Ennek bizonyítéka az is, hogy az Atyához megyek. Mivel állandóan azt vetették szemére, hogy nem Istentől való, ezért bűnösnek és törvényszegőnek nevezték. A Lélek ezt az ürügyüket is semmissé teszi. Ha ugyanis azért tartanak törvényszegőnek, mert szerintük nem Istentől vagyok, mit mondanak majd, amikor a Lélek megmutatja, hogy odamentem, és nemcsak egy időre, hanem ott is maradok? Ezt jelenti ugyanis az, hogy *többé nem láttok engem*. Figyeld meg, hogyan semmisíti meg ez a két tény gonosz feltételezésüket! Sem a jelek véghezvitele nem lehet bűnös ember műve (*tudjuk, hogy Isten nem hallgat meg bűnösöket*, Jn 9,31), sem az, hogy valaki mindenkor Istennél legyen. Többé tehát nem mondhatják: ez az ember bűnös, mert nem Istentől való (vö. Jn 9,16.24).

Az ítélet pedig az, hogy *e világ fejedelme megítéltetett* (Jn 16,11). Ezzel ismét az igazságosságról szóló érvet eleveníti fel: legyőzte ellenfelét. Ha bűnös lett volna, nem győzhette volna le; erre még egyetlen igaz ember sem volt képes. Hogy a világ fejedelme általam ítéltetett el, azt később megtudják majd azok, akik lábbal tiporják. Világosan megismerik feltámadásomat is, amely bizonyítja, hogy én ítéltem el őt: hiszen nem tudott engem fogva tartani. Mivel azt mondták, hogy démon van bennem, és csaló vagyok, ezek a vádak is alaptalannak bizonyulnak. Ha bűn terhelt volna, nem győzhettem volna le; most azonban megítéltetett és kivettetett.

Még sok mindent kellene mondanom nektek, de most nem tudjátok elviselni (Jn 16,12). Tehát valóban jobb nektek, ha elmegyek, hiszen csak távozásom után lesztek képesek elhordozni ezeket. Mi történt hát? Nagyobb nálad a Lélek, mert amit most nem tudunk elhordozni, annak elhordozására ő tesz majd képessé bennünket? Az ő munkája nagyobb és tökéletesebb? Nem erről van szó, hiszen ő is azt mondja majd, ami az enyém. Ezért mondja: *nem önmagától szól, hanem azokat mondja, amiket hall, és az eljövendő dolgokat is kijelenti nektek. Ő engem fog dicsőíteni, mert az enyémből merít, és azt jelenti ki nektek. Mindaz, ami az Atyáé, az enyém* (Jn 16,13–15). Korábban ugyanis azt mondta, hogy a Lélek tanítja majd és emlékezteti őket, és megvigasztalja őket a szorongatásokban (amit ő maga nem tett meg), továbbá hogy jobb, ha ő elmegy, és a Lélek eljön; most még nem képesek elhordozni tanítását, akkor azonban képesek lesznek rá, a Lélek pedig elvezeti őket a teljes igazságra.

Nehogy mindezt hallva nagyobbnak tartsák a Lelket, és az istentelenség végső mélységébe essenek, ezért mondja: *az enyémből merít*, vagyis: amit én mondanék, azt mondja majd ő is. Amikor pedig azt mondja: *nem önmagától szól*, ezen azt érti, hogy semmi velem ellenkezőt és semmi olyat nem mond, ami az enyémtől függetlenül a sajátja volna. Ahogyan önmagáról mondta: *nem önmagamtól szólok*, vagyis semmi olyat nem mond, ami kívül áll az Atyáén, ami az Atyától függetlenül saját és így idegen volna, ugyanígy kell ezt érteni a Lélekről is. Az „enyémből” azt jelenti: abból, amit én tudok, az én ismeretemből, hiszen az én és a Lélek ismerete egy.

Az eljövendő dolgokat is kijelenti nektek. Ezzel felemelte lelküket, mert az emberi nem semmire sem annyira kíváncsi, mint arra, hogy megtudja a jövőt. Ezért kérdezték tőle folyton: hová még? Mi az az út? Ettől az aggodalomtól is megszabadítva őket azt mondja, hogy mindent előre kijelent nekik, nehogy felkészületlenül érje őket valami.

Ő engem fog dicsőíteni. Hogyan? Úgy, hogy az én nevemben visz véghez hatalmas cselekedeteket. Mivel a Lélek eljövetele után nagyobb jeleket fognak tenni, ismét az egyenlő méltóságot mutatja meg, amikor így szól: *Ő engem fog dicsőíteni.* Mit jelent az, hogy „a teljes igazság”? Hiszen ezt is a Lélekről tanúsítja: *ő vezet majd el bennünket a teljes igazságra.* Krisztus a testbe öltözöttség miatt, továbbá azért, hogy ne tűnjék úgy, mintha önmagáról beszélne, valamint mert még nem ismerték világosan a feltámadást, tökéletlenebbek voltak, és a

zsidók miatt (nehogy úgy gondolják, törvénszegőként jogosan büntetik) nem beszélt folyton magasztos dolgokról, és a törvénytől sem fordította el őket nyíltan. Amikor azonban a tanítványok elszakadtak a zsidóktól, és azok kívül maradtak, sokan voltak már a hit és a bűnbocsánat kapujában, és már mások beszéltek róla, nem pedig ő önmagáról, joggal hangzottak el magasztosabb kijelentések. Nem azért nem mondtam el tehát azt, amit el kellett mondanom, mert nem tudtam, hanem hallgatóim gyengesége miatt.

Ezért miután azt mondta: *elvezet titeket a teljes igazságra*, hozzátette: *nem önmagától szól*. Hogy a Léleknek nincs szüksége tanításra, halld Pált: *Ugyanígy azt sem ismerheti senki, ami Istenben van, csak Isten Lelke* (1Kor 2,11). Ahogyan az ember lelke sem mástól tanulva ismeri az ember dolgait, ugyanúgy a Szentlélek is.

Az enyémből merít, vagyis olyat mond, ami összhangban áll az enyémmel. *Mindaz, ami az Atyáé, az enyém*. Mivel tehát az Atya javai az enyéme, a Lélek pedig azt mondja, ami az Atyáé, így azt fogja szólani, ami az enyém. Miért nem jött el a Lélek Krisztus távozása előtt? Mert amíg az átok nem vétetett el, a bűn nem oldatott fel, és még mindenkit büntetés terhelt, nem jöhetett el. Előbb tehát meg kell szűnnie az ellenségeskedésnek, meg kell békélnetek Istennel, és azután fogadhatjátok ezt az ajándékot.

Miért mondja akkor: *Elküldöm őt*? Ez annyit jelent, hogy előkészítelek beneteket a fogadására. Hogyan lehetne elküldeni azt, aki mindenütt jelen van? Másfelől ezzel a személyek különbségét is megmutatja. Két okból beszél így: mivel tanítványai nehezen szakadtak el tőle, arra akarja rávenni őket, hogy ragaszkodjanak a Lélekhez, és hogy őt is tiszteljék. Mindezt ő maga is véghez vihetne volna, mégis átengedi a Léleknek a csodatételeket, hogy megismerjék méltóságát. Ahogyan az Atya is létrehozhatta volna a mindenséget, mégis a Fiú teszi meg, hogy megismerjük hatalmát, ugyanúgy van ez a Lélekkel is. Ezért testesült meg maga a Fiú, a Léleknek tartva fenn a maga munkáját, és elnémítva azokat, akik a kimondhatatlan emberszeretet tervét az istentelenség ürügyével használják fel. Amikor ugyanis azt mondják, hogy a Fiú azért testesült meg, mert alacsonyabb rendű volt az Atyánál, ezt feleljük: mit mondotok akkor a Lélekről? Ő nem vett fel testet, mégsem mondjátok emiatt a Fiúnál nagyobbak, sem pedig a Fiút nála alacsonyabb rendűnek.

Ezért jelenik meg a keresztségben a Szentháromság. Az Atya, a Fiú és a Szentlélek egyaránt képes mindent véghez vinni. Mivel azonban az Atyában senki

sem kételkedik, a Fiú és a Szentlélek méltósága viszont vitatott volt, ezért a misztériumba való beavatásban ők is helyet kaptak, hogy a kimondhatatlan javak közös adományozásából méltóságuk közösségét is felismerjük. Hogy a Fiú önmagában is képes arra, amit a keresztségben az Atyával együtt tesz, és ugyanígy a Szentlélek is, azt világosan hallhatod. A zsidóknak ezt mondta: *De azért, hogy megtudjátok, az Emberfiának van hatalma bűnöket megbocsátani a földön* (Mt 9,6); továbbá, *hogy a világosság fiai legyetek* (Jn 12,36); és *hogy én örök életet adok nekik* (Jn 10,28). Majd pedig, *hogy életük legyen, sőt bőségben éljenek* (Jn 10,10). Lássuk, hogy a Lélek is ugyanezt teszi! Hol láthatjuk ezt? *A Lélek megnyilvánulása pedig mindenkinek azért adatik, hogy használjon vele* (1Kor 12,7). Aki pedig ezeket adja, sokkal inkább meg is bocsátja a bűnöket. Továbbá *a Lélek az, aki életre kelt* (Jn 6,63); *életre kelti halandó testeteket is a bennetek lakó Lelke által* (Róm 8,11); *a Lélek élet az igazság miatt* (Róm 8,10); továbbá *ha a Lélek vezet titeket, nem vagytok a törvény uralma alatt* (Gal 5,18); és *nem a szolgaság lelkét kaptátok, hogy ismét féljete, hanem a fiúság Lelkét kaptátok* (Róm 8,14–15). Mindazokat a csodákat is a Lélek eljövetele után vitték véghez. Pál ezt írta a korinthusiaknak: *Pedig néhányan ilyenek voltak: de megmosattatok, megszentelődtek, és meg is igazultatok az Úr Jézus Krisztus nevében és a mi Istenünk Lelke által* (1Kor 6,11). Mivel az Atyáról már sokat hallottak, a Fiút pedig látták sok mindent véghez vinni, a Lélekről azonban még semmit sem tudtak világosan, a Lélek csodákat tesz, és elvezeti őket a teljes ismeretre.

Nehogy azonban emiatt nagyobbnak gondolják (amint már mondtam), ezért szól így: *amit hall, azt fogja szólani, és az eljövendő dolgokat is kijelenti*. Ha nem ez volna az értelme, milyen képtelenség lenne azt állítani, hogy csak akkor fogja meghallani, mégpedig a tanítványok kedvéért! Eszerint addig nem is tudná, amíg szerintetek meg nem hallja azok kedvéért, akiknek majd továbbadja. Lehetne-e ennél istentelenebb kijelentés? Másfelől mit kellett volna még meghallania? Nem mondta-e el mindezt már a próféták által? Ha a törvény megszűnéséről kellett tanítania, azt már megmondta; ha Krisztusról, istenségéről és az üdvösség tervéről, azt is megmondta. Mi világosabbat mondhatott volna még ezek után? *Az eljövendő dolgokat is kijelenti*. Leginkább ezzel mutatja meg méltóságát, mert elsősorban Isten sajátja a jövő kijelentése. Ha ezt is másoktól tanulná, semmivel sem volna több a prófétáknál. Itt azonban Istenre vonatkozó tökéletes ismeretét mutatja meg, amely miatt lehetetlen, hogy bármi mást mondjon.

Az, hogy az *enyémből* merít, vagy a testemre szállt kegyelemre vonatkozik, vagy arra, hogy abból az ismeretből merít, amely nekem is birtokomban van – nem azért, mert szüksége van rá, vagy mert mástól tanulta, hanem azért, mert ez az ismeret egy és ugyanaz. Miért így mondta, és miért nem másképpen? Mert a Lélekről szóló tanítást még nem ismerték. Ezért most csak azt akarja elérni, hogy higgyenek a Léleknek, fogadják be, és ne botránkozzanak meg rajta. Mivel korábban ezt mondta: *egy a ti tanítótok: a Krisztus* (Mt 23,10), nehogy azt gondolják, hogy Krisztussal szemben engedetlenné lennének, ha a Léleknek engedelmeskednek, értésükre adja: az én tanításom és az övé egy; ő is ugyanazt mondja majd, amit én tanítottam volna nektek. Ne gondoljátok, hogy az övé más: az is az enyém, és az én dicsőségemet erősíti meg. Egy ugyanis az Atya, a Fiú és a Szentlélek akarata. Azt akarja, hogy mi is így legyünk egyek: *hogymindnyájan egyek legyenek, ahogyan én és te* (vö. Jn 17,21).

3. Semmi sem fogható az egyetértéshez és az összhanghoz: az egyes ember így megsokszorozódik. Ha ugyanis ketten vagy tízen egy lélekkel vannak, akkor egyikük sem pusztán egyetlen ember többé, hanem mindegyikük tízszeresére növekszik: a tízben megtalálod az egyet, az egyben pedig a tízet. Ha ellenségük támad, az nem csupán egyetlen emberre támad rá, hanem mintha mind a tízet támadná meg, ezért vereséget szenved. Nem egyetlen ember sújt le rá, hanem tíz ember ereje. Egyikük szükséget szenved? Valójában mégisincs szükségben, mert nagyobb része, vagyis a másik kilenc, bőségben él, és a szükséget szenvedő kisebb részt eltakarja a bőségben élő nagyobb rész. Mindegyiküknek húsz keze, húsz szeme és ugyanannyi lába van. Nemcsak a saját szemével lát, hanem a többiekével is; nemcsak a saját lábán jár, hanem a többiekén is; nemcsak saját kezével dolgozik, hanem az övékével is. Tíz lelke van: nemcsak ő maga gondoskodik önmagáról, hanem azok is gondoskodnak róla. Ha pedig százan lennének, ugyanez történné, és erejük még tovább növekedne. Láttad a szeretet rendkívüli erejét: hogyan teszi legyőzhetetlenné és sokszorosán erősebbé az egyes embert? Hogyan lehet ugyanaz az ember egyszerre sok helyen, Perzsiában és Rómában is? Amire a természet nem képes, arra képes a szeretet. Egy része itt lesz, másik része ott – sőt teljes egészében itt és teljes egészében ott. Ha tehát valakinek ezer vagy kétezer barátja van, gondold végig újra, milyen megszire terjed ki az ereje!

Látod, hogyan sokszorozza meg az embert a szeretet? Éppen ez a csodálatos benne: az egyet ezerszeressé teszi. Miért nem szerezzük meg hát ezt az erőt, és miért nem helyezzük magunkat biztonságba általa? Többet ér minden hatalomnál és gazdagságnál, többet az egészségnél, sőt magánál a világosságnál is; ez az öröm forrása. Meddig korlátozzuk szeretetünket csupán egy vagy két emberre? Szemléld a dolgot az ellenkező oldaláról is! Tegyük fel, hogy valakinek egyetlen barátja sincs – ez a végső esztelenség, hiszen *az esztelen ezt mondja: Nincs barátom* (Sir 20,16). Milyen életet él az ilyen ember? Lehet tízezerszer gazdag, élhet bőségben és fényűzésben, birtokolhat számtalan javakat, mégis mindentől megfosztva és egészen kifosztva él. A barátokkal nem ez történik. Még ha szegények is, nagyobb bőségben élnek a gazdagoknál. Amit valaki nem mer önmagáért elmondani, azt barátja elmondja helyette; amit önmagának nem tud megszerezni, azt a másik révén megszerezheti, sőt annál sokkal többet is. A barátság minden öröm és biztonság forrása lesz számunkra.

Nem érheti baj azt, akit ennyi testőr oltalmaz. Még a király testőrei sem őrzik olyan gondosan urukat, mint a barátok egymást. Azok kényszerből és félelemből őrködnek, ezek viszont jóindulatból és szeretetből; a szeretet pedig sokkal hatalmasabb úr a félelemnél. A király fél saját őreitől, a barát azonban jobban bízik társaiban, mint önmagában, és miattuk egyetlen támadójától sem retteg.

Vágjunk hát bele ebbe a nyereséges vállalkozásba! A szegény azért, hogy vigasztalást találjon szegénységében; a gazdag azért, hogy biztonságban tudhassa vagyonát; az előljáró azért, hogy biztonságosan gyakorolhassa hatalmát; az alárendelt pedig azért, hogy jóindulatú előljárói legyenek. Ez a jóindulat forrása, ez a szelídség alapja. A vadállatok között is azok a legvadabbak és legfékezhetetlenebbek, amelyek nem élnek falkában. Ezért lakunk városokban és ezért vannak köztereink: hogy kapcsolatban legyünk egymással. Ezt parancsolta Pál is: *Saját gyülekezetünket ne hagyjuk el* (Zsid 10,25). Mert semmi sem olyan veszedelmes, mint az elszigetelődés: amikor valaki kibékíthetatlenné és megközelíthetatlenné válik.

Mi a helyzet akkor a remetékkal – kérded –, akik a hegycsúcsokra vonultak? Ők sincsenek barátok nélkül. A piacterek zajától elmenekültek ugyan, de sok azonos lelkületű társuk van, és egymással szoros kapcsolatot tartanak. Éppen azért vonultak vissza, hogy ezt megvalósítsák. Mivel az anyagi ügyek körüli versengés sok vizályt szül, kivonultak közülük, és nagy gondossággal művelik

a szeretetet. De mi van akkor, ha valaki egymagában él? Neki is lehet tízezer barátja? Én ugyan azt szeretném, hogy – ha lehetséges – együtt is éljenek; de ha ez nem lehetséges, barátságuk akkor is maradjon rendíthetetlen. Nem a hely teszi ugyanis a barátokat. A remetéknek sok csodálójuk van; márpedig nem csodálnák őket, ha nem szeretnék őket. Ők pedig az egész földkerekségért imádkoznak, ami a barátság legnagyobb bizonyítéka. Ezért csókoljuk meg egymást a szent titkok ünneplésekor, hogy sokan eggyé legyünk. A még be nem avatottakért is közös imádságokat mondunk: könyörgünk a betegekért, a földkerekség terméséért, a szárazföldért és a tengerért. Látod a szeretet teljes erejét az imádságokban, a szent titkokban és az intelmekben? A szeretet minden jó forrása. Ha ehhez maradéktalanul ragaszkodunk, és jelen életünket is helyesen folytatjuk, és elnyerjük az országot. Bárcsak mindnyájan elnyernénk azt a mi Urunk, Jézus Krisztus kegyelméből és emberszeretetéből, aki által és akivel együtt dicsőség az Atyának és a Szentléleknek örökkön-örökké! Ámen.

79. homília

Egy kis idő még, és nem láttok engem, de ismét egy kis idő, és megláttok engem. A tanítványai közül némelyek ezt kérdezték egymástól: Mi az, amit mond nekünk: Egy kis idő, és nem láttok engem, de ismét egy kis idő, és megláttok engem, és ez: Mert én elmegyek az Atyához? Ezt kérdezték: Mi az a kis idő, amiről szól? Nem tudjuk, mit beszél. (Jn 16,16–18)

1. A fájdalomtól gyötört és mély csüggedéstől megszállyt lelket semmi sem szokta annyira összetörni, mint ha folyton ismétlődnek a szomorúságot kiváltó szavak. Miért tér hát vissza Krisztus újra meg újra ugyanarra, miután ezt mondta: *Elmegyek, és már nem sokat beszélek veletek (Jn 14,30)?* Ezt mondja: *egy kis idő még, és nem láttok engem (Jn 16,16)*, és hogy *elmegyek ahhoz, aki elküldött engem (Jn 16,5)*. Amikor ugyanis a Lélekről mondott szavaival már magukhoz térítette őket, ismét alázatra készíti lelküket. Azért teszi ezt, hogy próbára tegye gondolkodásukat, megeddze lelküket, és fokozatosan felkészítse őket arra, hogy a fájdalmas dolgokról hallva majd bátran el tudják viselni a tőle való elszakadást. Akik ezt szavakban előre begyakorolták, később a valóságban is könnyen elviselhetők. Ha valaki alaposabban megvizsgálja, már az is vigasztalás, hogy ezt mondta: *az Atyához megyek (Jn 16,10)*. Ezzel ugyanis azt mutatta meg, hogy nem pusztul el, hanem halála valamiféle átköltözés.

Másik vigasztalást is adott nekik. Nem csupán ezt mondta: *egy kis idő még, és nem láttok engem*, hanem hozzátette: *de ismét egy kis idő, és megláttok engem*. Ezzel megmutatta, hogy visszatér, elszakadásuk rövid ideig tart, együttlétük viszont örökké. Ezt azonban nem értették meg. Joggal csodálkozhatnánk azon, hogyan kételkedhettek úgy, mintha semmit sem hallottak volna, noha Jézus már többször is beszélt nekik erről. Miért nem értették meg? Véleményem szerint vagy azért, mert a szomorúság elhomályosította értelmüket, és kitörölte emlékezetükből mindazt, amit hallottak, vagy azért, mert szavai még mindig homályosak voltak számukra. Úgy érezték, mintha két egymásnak ellentmondó állítást hallanának, holott valójában semmiféle ellentmondás nem volt közöttük. Ha meg fogunk látni – mondják –, hová még? Ha pedig elmész, hogyan fogunk meglátni? Ezért mondják: *Mi az a kis idő, amiről szól? Nem tudjuk, mit beszél*. Azt tudták, hogy el fog menni; azt viszont nem tudták, hogy rövid idő múlva visszatér hozzájuk. Ezért feddi meg őket, amiért nem értették meg kijelentését.

Mivel a haláláról szóló tanítást akarta megszilárdítani bennük, ezt mondta: *Bizony, bizony, mondom nektek, hogy ti sírni és jajgatni fogtok* (Jn 16,20). A sírás és jajgatás halálára és a keresztre vonatkozott. Mivel nem akarták elfogadni, túlságosan gyorsan elhitték, hogy nem fog meghalni; amikor pedig azt hallották, hogy mégis meghal, kételkedtek, mert nem tudták, mit jelent a „kis idő”. Ezért mondja: *sírni és jajgatni fogtok, de szomorúságotok örömmre fordul*. Ezután, hogy megmutassa, a szomorúságot öröm követi, sőt a szomorúság szüli az örömet; amaz rövid ideig tart, a gyönyörűség viszont határtalan, ezért a mindennapi életből vett példára tér át: *Amikor az asszony szül, fájdalma van*. (Jn 16,21) Ugyanazt a hasonlatot használja, mint a próféták, akik gyakran a szülési fájdalmak rendkívüli erejéhez hasonlítják a csüggedést. Ezt mondja: szülési fájdalmak fognak el benneteket, ez a vajúdás azonban örömet szül. Ezzel egyszersmind a feltámadásról szóló kijelentést is hitelessé teszi, és megmutatja, hogy elköltözése innen ahhoz hasonló, mint amikor valaki az anyaméhből a ragyogó világgosságra jut. Mintha így szólna: ne csodálkozzatok, hogy ilyen szomorúságon keresztül vezetlek benneteket ahhoz, ami javatokra szolgál! Az anya is fájdalomkon keresztül jut el oda, hogy anya legyen.

Egy titokzatos értelemre is utal: ő oldotta fel a halál szülési fájdalmait, és ő tette lehetővé, hogy új ember szülessék. Nemcsak azt mondta, hogy elmúlik a szorongatás, hanem azt is, hogy az asszony már nem emlékezik rá, akkora az utána következő öröm. Így lesz majd a szentekkel is. Csakhogy az asszony valójában nem egyszerűen annak örül, hogy ember született a világra, hanem annak, hogy neki született gyermeke. Ha ugyanis pusztán az ember születésének örülne, akkor a gyermektelen asszonyok is örülhetnének minden más asszony születésének. Miért fogalmazott hát így? Csak azért használta ezt a példát, hogy megmutassa: a szomorúság ideiglenes, az öröm pedig maradandó; a halál átmenet az életbe, és a vajúdás nagy nyereséget hoz. Nem azt mondta: gyermek született, hanem azt: *ember született a világra* (Jn 16,21). Ezzel – úgy vélem – saját feltámadására utal: nem a vajúdó halál számára kellett megszületnie, hanem az ország számára. Ezért nem mondta azt, hogy gyermek született, hanem hogy *ember született a világra*. *Így most ti is szomorúak vagytok, de ismét meglátlak majd titeket*, és szomorúságotok örömmre változik (vö. Jn 16,22).

Majd annak jeléül, hogy többé nem hal meg, így szól: *örömtöket senki sem veheti el tőletek és azon a napon nem kérdeztek értőlem semmit* (Jn 16,22–23). Ezekkel

ismét csak azt bizonyítja, hogy Istentől való, mert akkor már mindent tudni fognak. Mit jelent az, hogy *nem kérdeztek éntőlem semmit*? Nem lesz szükségetek közbenjáróra; elég lesz kimondanotok nevemet, és mindent megkaptok. *És azon a napon nem kérdeztek éntőlem semmit. Bizony, bizony, mondom nektek, hogy amit csak kértek az Atyától az én nevemben* (Jn 16,23). Megmutatja nevének hatalmát: bár nem látják és nem kérlelik, hanem csupán nevét mondják ki, az Atyánál mégis csodálatos dolgokat visz véghez. Hol történt ez meg? Amikor ezt mondták: *tekints az ő fenyegetéseikre, és add meg szolgálóidnak, hogy teljes bátorsággal hirdessék igédet és cselekedjenek jeleket. És megrendült az a hely, ahol együtt voltak* (vö. ApCsel 4,29–31). *Eddig nem kértetek semmit* (Jn 16,24). Ebből ismét megmutatja, hogy jobb, ha elmegy. Addig ugyanis semmit sem kértek, utána viszont mindent megkapnak, amit csak kérnek. Ne gondoljátok, hogy magatokra hagytalak benneteket, mert többé nem leszek veletek: nevem még nagyobb bátorságot ad majd nektek.

2. Mivel az elmondottakat homály fedte, így szól: *Ezeket példázatokban mondom nektek, de eljön az óra, amikor többé nem példázatokban szólok hozzátok* (Jn 16,25). Eljön az idő, amikor mindent világosan fogtok tudni. A feltámadás utáni időről beszél. *Akkor nyíltan beszélek nektek az Atyáról* (Jn 16,25). Negyven napon át ugyanis együtt volt velük, megjelent nekik, és Isten országáról beszélt (vö. ApCsel 1,3). Most a félelem miatt nem figyeltek az elhangzottakra; akkor azonban, amikor feltámadva láttok és együtt lesztek velem, mindent világosan megismerhettek, mert maga az Atya szeret benneteket, miután megszilárdult a hitetek bennem.

Nem kérem majd az Atyát (Jn 16,26). Az irántam való szeretetetek önmagában elég ahhoz, hogy védelmetekre keljen, *mivel ti szerettek engem, és hiszitek, hogy én az Istentől jöttem. Én az Atyától jöttem, és eljöttem a világba, de most elhagyom a világot, és az Atyához megyek* (Jn 16,27–28). Mivel feltámadásának ígérete rendkívüli vigasztalást nyújtott nekik, továbbá az is, hogy *Istentől jöttem és oda megyek vissza*, folyton visszatér ezekre. Az első arról biztosította őket, hogy helyesen hisznek benne; a második pedig arról, hogy biztonságban lesznek. Amikor ezt mondta: *Egy kis idő még, és nem láttok engem, de ismét egy kis idő, és megláttok engem* (Jn 16,16), joggal nem értették; most azonban már nem így van.

Mit jelent az, hogy *nem kérdeztek tőlem*? Nem mondjátok majd, hogy *mutasd meg nekünk az Atyát* (Jn 14,8), sem azt, hogy *Hová mégy?* (Jn 13,36), mert teljes ismeretet nyertek, és az Atya ugyanúgy viszonyul majd hozzátok, ahogyan én.

Leginkább az nyugtatta meg őket, hogy megtudták: az Atya barátai lesznek. Ezért mondják: *Most már tudjuk, hogy mindent tudsz* (Jn 16,30). Látod, hogy arra felelt, ami gondolataik mélyén rejtőzött? Arra sincs szükséged, hogy valaki kérdezzen téged, vagyis már azelőtt ismered azt, ami megbotránkoztat bennünket, hogy hallanád kérdésünket; megnyugtattál minket, amikor azt mondtad: Az Atya szeret benneteket, mert ti szerettetek engem. Ennyi és ilyen hatalmas kijelentés után mondják csak: *most már tudjuk*. Látod, milyen tökéletlenek voltak? Mivel úgy beszéltek, mintha valamilyen kegyet gyakorolnának vele, amikor kijelentették: *most már tudjuk*, ezt mondja nekik: még sok mindenre van szükségetek ahhoz, hogy eljussatok a tökéletességre; eddig még semmit sem vittetek véghez. Most ellenségeim kezére adtok, és akkora félelem kerít hatalmába benneteket, hogy még elmenekülni sem tudtok együtt. Engem azonban semmi rettenetes nem ér emiatt.

Látod, hogyan alkalmazkodik ismét hozzájuk beszédében? Éppen azt rója fel nekik, hogy folyton ilyen alkalmazkodásra van szükségük. Mivel ezt mondták: *íme, most nyíltan beszélsz, és nem mondasz semmilyen példázatot*; ezért hiszünk neked, megmutatja, hogy most, amikor állítólag hisznek, még nem hisznek igazán, és szavaikat sem fogadja el. Ezt azért mondja, mert tekintetüket egy későbbi időre irányítja. Azt pedig, hogy *az Atya velem van* (Jn 16,32), ismét miattuk tette hozzá, mert mindenekelőtt ezt akarta tudtukra adni. Ezután megmutatja, hogy e kijelentésekkel nem a teljes ismeretet adta át nekik, hanem azt akarta elérni, hogy gondolataik ne lázadozzanak. (Valószínű volt ugyanis, hogy emberi módon gondolkodva úgy vélik, semmiféle segítséget sem kapnak majd tőle.) Ezért mondja: *Ezeket azért mondom nektek, hogy békességetek legyen én bennem* (Jn 16,33), vagyis ne vessetek ki elmétekből engem, hanem fogadjatok be! Senki se formáljon tehát hittételt ezekből a kijelentésekből, mert vigasztalásunk és az irántunk való szeretet miatt hangzottak el. Azt mondja, hogy nemcsak eddig kell ilyeneket elszenvedniük. Itt talán véget érnek számotokra a megpróbáltatások? Nem. Amíg a világban vagytok, nyomorúságotok lesz, nemcsak most, amikor engem elárulnak, hanem ezután is. De emelkedjete fel gondolkodásotokban: semmi rettenetes nem történhet veletek. Mivel a Mester legyőzte ellenségeit, tanítványainak sem szabad csüggedniük. És mondd csak, hogyan győzted le a világot? Már megmondtam, hogy letaszítottam fejedelmét. Később ezt is megtudjátok majd, amikor mindenki enged nektek és meghátrál előttetek.

3. Mi is győzhetünk, ha akarunk: *nézzünk fel hitünk szerzőjére* (Zsid 12,2), és járjunk azon az úton, amelyet ő nyitott meg előttünk! Így még a halál sem győzhet le bennünket. Hogyan? Nem fogunk meghalni? – kérded. Éppen ebből válik nyilvánvalóvá, hogy nem győz le bennünket. A küzdő ugyanis nem akkor szerez dicsőséget, amikor elkerüli az összecsapást ellenfelével, hanem éppen amikor megküzd vele, és az mégsem tudja fogva tartani. Nem a küzdelem miatt vagyunk halandók, hanem a győzelem miatt halhatatlanok. Akkor volnánk halandók, ha örökre nála maradnánk. Ahogyan a leghosszabb életű állatokat sem nevezném halhatatlannak, jóllehet hosszú ideig elkerülik a halált, ugyanúgy azt sem nevezném halandónak, aki a halál révén eloldatik a földi élettől, de a halál után feltámad. Mondd csak: ha valaki rövid időre elpirul, vajon örökre vörösnek fogjuk nevezni? Semmiképpen, mert ez nem állandó tulajdonság. Ha valaki elsápad, sárgaságban szenvedőnek mondjuk? Semmiképpen, mert állapota csak átmeneti. Ugyanígy azt sem nevezheted halandónak, aki csak rövid időre kerül a halál állapotába. Hiszen akkor az alvókat is halottnak kellene neveznünk: bizonyos értelemben meghaltak és nem fejtene ki semmilyen tevékenységet. De a halál elpusztítja a testet! És mit számít ez? Nem azért történik ez, hogy romlandóságban maradjon, hanem hogy jobba legyen.

Győzzük le tehát a világot, fussunk a halhatatlanság felé, kövessük a Királyt, állítsunk neki győzelmi emléket, és vessük meg a világ gyönyöreit! Ehhez nincs szükség fáradságra: helyezzük át lelkünket a mennybe, és máris legyőztük az egész világot. Ha nem vágyódsz utána, legyőzted; ha kineveted, vereséget szenvedett. *Idegenek és jövevények a földön* (Zsid 11,13), ezért semmilyen fájdalmas dolog miatt ne bánkódjunk! Ha előkelő hazából és nevezetes ősoktól származva távoli földre költöznél, ahol senki sem ismer, gyermeked és vagyonod sincs, majd valaki megsértene, nem fájna úgy, mintha hazádban történt volna. Annak biztos tudata, hogy idegen és másokhoz tartozó földön jársz, minden elviselésére könnyen rábírna: arra is, hogy lenézzenek, hogy éhezzen vagy szomjazz, és hogy bármi mást elszenvedj.

Most is arra gondolj, hogy idegen és jövevény vagy, és semmi se zavarjon meg abból, ami ezen az idegen földön történik! Hiszen van városod, *amelynek tervezője és alkotója Isten* (Zsid 11,10), itteni tartózkodásod viszont csak rövid ideig tart. Aki akar, üssön, gyalázzon vagy szidalmazzon! Idegen földön vagyunk, és egyszerű körülmények között élünk. Az volna rettenetes, ha a hazánkban,

saját polgártársaink között érne bennünket ilyesmi; akkor volna igazán nagy a szégyen és a kár. Aki azonban ott tartózkodik, ahol senkit sem ismer, az mindent könnyen elvisel. A gyalázatot a gyalázkodó szándéka teszi súlyosabbá. Ha például valaki úgy sérti meg a helytartót, hogy tudja róla: helytartó, akkor keserű a sértés. Ha azonban egyszerű emberként gyalázza, sértése még csak el sem érheti azt, aki elszenvedi. Gondolkodjunk mi is így! Gyalázóink ugyanis nem tudják, kik vagyunk: hogy a menny polgárai vagyunk, nevünket beírták a mennyei hazába, és a kerubokkal együtt járjuk a mennyei kartáncot. Ne bánkódjunk tehát, és ne tekintsük valódi gyaláztatnak a gyalázkodást! Ha ismernének bennünket, nem gyaláznának. Szegénynek és jelentéktelennek gondolnak? Mi se tekintsük ezt sértésnek! Mondd csak: ha egy utazó megelőzné szolgálit, és egy fogadóban rövid időre leülne, hogy megvárja őket, majd a fogadás vagy valamelyik másik utas (nem tudva, kicsoda) bosszankodna rá és szidalmazná, vajon nem nevetne-e annak tudatlanságán? Nem inkább szórakoztatná tévedése? Nem úgy gyönyörködne rajta, mintha valaki mást gyaláznának? Tegyük mi is így! Hiszen mi is fogadóban időzünk, és várjuk hozzátartozóinkat, akik ugyanezen az úton haladnak. Amikor majd mindnyájan együtt leszünk, akkor megtudják, kiket gyaláztak. Akkor lesütik szemüket, és így szólnak: *Ez az, akit mi, esztelenek egykor kineveltünk* (Bölcs 5,4).

4. Két gondolattal vigasztaljuk tehát magunkat: egyrészt valójában nem bennünket gyaláznak (hiszen nem tudják, kik vagyunk), másrészt pedig, ha bosszút akarnánk állni, később igen súlyos büntetést kapnánk. De távol legyen, hogy bárkinek ennyire kegyetlen és embertelen lelke legyen! Mi van akkor, ha saját embertársaink gyaláznak bennünket? Ez a legelviselhetetlenebb! Valójában éppen ez a könnyebb. Miért? Mert nem ugyanúgy viseljük, ha olyanok gyaláznak, akiket szeretünk, mint ha ismeretlenek. Ezért amikor a megbántottakat vigasztaljuk, gyakran ezt mondjuk: A testvéred sértett meg, viseld férfiasan! Az apád volt, vagy a nagybátyád. Ha már a testvér és az apa neve is megszégyeníti és engedelkenységre készítet, mennyivel inkább, ha még ennél is szorosabb kapcsolatra hivatkozom! Nemcsak testvérei vagyunk ugyanis egymásnak, hanem tagjai és egyetlen test is. Ha a „testvér” név engedelkenységre készítet, mennyivel inkább a „tag” elnevezés! Nem hallottad a pogány közmondást, hogy barátainkat a hibáikkal együtt kell elfogadnunk? Nem hallottad Pált: *Egymás terhét hordozzátok* (Gal 6,2)? Nem látod a szerelmeseket? Mivel köztetek nem találok megfelelő példát, kénytelen vagyok

hozzájuk fordulni szemléltetésért. Pál is így tesz, amikor ezt mondja: *Azután: testi apáink fenyítették minket, és tiszteletben tartottuk őket* (Zsid 12,9). Sőt, még alkalmasabb az, amit a rómaiaknak mond: *Ahogy tehát tagjaitokat a tisztátalanság és a törvénytelenység szolgálatába állítottátok, hogy törvénytelenekké legyenek, úgy most állítsátok tagjaitokat az igazság szolgálatába* (Róm 6,19). Ezért mi is bátran követjük ezt a példát.

Nem látod a szerelmeseket: mennyi rosszat szenvednek el, amikor parázna nők iránti vágytól égnek? Pofon vágják és megverik, kinevetik őket; eltűrik a parázna szeszélyeskedését, hűtlenségét és számtalan gyalázkodását. Ha azonban csak egyszer is valami kedveset és szelídet látnak tőle, máris úgy érzik, hogy minden jól megy: minden korábbi sérelem eltűnik, és minden kedvező széllel halad, legyen részük akár szegénységben, betegségben vagy bármi másban. Saját életüket aszerint tartják nyomorúságosnak vagy boldognak, hogy miként viszonyul hozzájuk a szeretett nő. Nem törődnek sem az emberek megbecsülésével, sem a szégyennel. Ha valaki gyalázza őket, a tőle kapott nagy gyönyörűség és boldogság miatt mindent könnyen elviselnek. Ha pedig maga a nő szidalmazza, sőt arcukba köp, úgy érzik, mintha rózsákkal dobálnák őket. És miért csodálkozunk azon, hogy így viszonyulnak hozzá? Még a házát is minden más háznál ragyogóbbnak tartják, akkor is, ha vályogból épült és már omladozik. Sőt, ha meglátják azokat a helyeket, ahol esténként időzni szokott, már a látványuktól is izgalomba jönnek.

Most pedig engedjétek meg, hogy alkalmazzam az apostoli mondást. Ahogy Pál mondja: *Ahogy tehát tagjaitokat a tisztátalanság és a törvénytelenység szolgálatába állítottátok, hogy törvénytelenekké legyenek, úgy most állítsátok tagjaitokat az igazság szolgálatába* (Róm 6,19), ugyanígy mondom én is: ahogyan ezeket a nőket szeretjük, úgy szeressük egymást, és semmilyen szenvedést sem fogunk rettetésnek tartani. De miért csak egymást említem? Így szeressük Istent! Megborzadtatok, amikor azt hallottátok, hogy Istent olyan mértékben kell szeretnünk, amilyen szeretetet egykor a parázna iránt tanúsítottunk? Én viszont azon borzadok meg, hogy még ennyire sem szeretjük Istent. Ha akarjátok, vigyük tovább ezt az összehasonlítást, még ha igen fájó is, amit mondani fogok. A szeretett nő semmi jót nem ígér szeretőinek, hanem csak gyaláztatot, szégyent és megaláztatást. Ezt eredményezi ugyanis, ha valaki egy parázna körül forgolódik: nevetségessé, szégyenletessé és becstelenné válik. Isten viszont a mennyet és a mennyei javakat ígéri. Fiaivá tett bennünket, az Egyszülött testvéreivé; életünkben

számtalan jót adott, halálunk után pedig feltámadást ad. Annyi jót ígér, amennyit még elképzelni sem tudunk, és tiszteletre méltóvá, megbecsültté tesz bennünket. Az a nő arra kényszeríti szeretőit, hogy mindenüket feneketlen mélységbe vessék, és saját pusztulásukra költsék. Isten viszont azt parancsolja, hogy a mennybe vessünk, és százannyit ad, és még örök életet (vö. Mt 19,29). Az a nő rabszolgaként bánt szeretőjével, és minden zsarnoknál kegyetlenebbül parancsol neki. Isten viszont ezt mondja: *Többé nem mondalak titeket szolgálóknak, hanem barátoknak* (vö. Jn 15,15).

5. Láttátok, milyen rendkívül nagyok az evilági rosszak és az Istentől származó javak? Mi következik ebből? A parázna miatt sokan virrasztanak, és bármit parancsol, készségesen engedelmeskednek. Elhagyják házukat, apjukat, anyjukat, barátaikat, vagyonukat és tekintélyes állásukat, mindenüket nyomorúságba és pusztaságba döntve. Istenért viszont, vagy inkább saját magunkért, gyakran még vagyonunk harmadrészét sem vagyunk hajlandók feláldozni. Látjuk az éhezőt, és elnézünk mellette; elmegyünk a mezítelen mellett, és még egy szóra sem méltatjuk. Ha viszont a szeretett nőnek akár csak egy szolgálóját látják meg a szeretői, legyen az akár egy barbár nő, a piactér közepén megállva, mintha büszkélkednének és ujjonganának, beszélgetnek vele, hosszan szőve a beszélgetést. A nő kedvéért úgy gondolják, hogy semmit sem ér az egész élet, sem a hatalom, sem a királyság (ezt jól tudják azok, akik megtapasztalták ezt a betegséget), és hálásabbak azért, hogy parancsol nekik, mint mások annak, hogy szolgálnak nekik.

Nem jogos hát a gyehenna? Nem jogos a számtalan büntetés? Térjünk észhez, és adjunk Isten szolgálatának legalább annyit, amennyit mások egy paráznának adnak, vagy legalább a felét, legalább a harmadát! Talán ismét megborzadtatok? Én magam is. De azt szeretném, hogy ne csak szavaim hallatán borzadjatok meg, hanem a valóság miatt is. Most itt összeszorul a szívünk, de amikor kimegyünk, mindent elvetünk magunktól. Mi ennek a haszna? Ha ott pénzt kell költeni, senki sem siránkozik szegénysége miatt, hanem gyakran még kölcsönt is vesz fel, és szenvedélyének foglyaként így adja oda a pénzt. Ha viszont itt alamizsnáról teszünk említést, azonnal gyermekeinkre, feleségünkre, házunkra, társadalmi helyzetünkre és számtalan más ürügyre hivatkozunk. De ott nagy gyönyörűség vár rá – mondod. Éppen ezt siratom és fájlalom.

Mi lenne, ha megmutatnám, hogy itt nagyobb a gyönyörűség? Ott ugyanis a szegény, a gyalázat és a költekezés nem kis részt levág a gyönyörűségből; továbbá ott van a versengés és a gyűlölködés is. Itt viszont semmi efféle nincs. Mondd, mi fogható ahhoz a gyönyörűséghez, hogy az ember nyugodtan ül, miközben a mennyet, az ottani országot, a szentek ragyogását és a véget nem érő életet várja? De ezek csak reménységben vannak – mondod –, amazokat viszont megtapasztaljuk. Miféle tapasztalatról beszélsz? Akarod, hogy elmondjam, mit tapasztalhatsz meg itt? Gondold meg, mekkora szabadságot élvezel, és hogy az erénnyel együtt élve senkitől sem félsz és reszketsz: sem ellenségtől, sem cselszövőtől, sem rágalalmazótól, sem attól, aki hibán akar kapni, sem vetélytárstól, sem féltékeny embertől; nem félsz sem a szegénységtől, sem a betegségtől, sem semmi más emberi bajtól. Ott viszont, még ha tízezer dolog kívánságod szerint alakul is, és a gazdagság mintegy forrásokból árad hozzád, a vetélytársak harca, a cselszövések és a lesvetések mindennél nyomorúságosabbá teszik annak életét, aki e nőkkel együtt fetreng a szennyben. Mivel az a megvetésre méltó nő szeszélyeskedik és fényűzésben él, szeretőjének újra meg újra fel kell szítania a harcot, hogy kedvében járjon. Ez tízezer halálnál súlyosabb és minden büntetésnél elviselhetetlenebb.

Itt azonban semmi efféle nincs. *A Lélek gyümölcse pedig: szeretet, öröm, békesség* (Gal 5,22). Sehol sem harc, sem céltalan pénzköltés, sem olyan gyalázat, amelyet még meg is kell fizetni. Ha csak egy oboloszt, egy kenyeret vagy egy pohár hideg vizet adsz (vö. Mt 10,42), nagy hálával fogadja tőled. Semmit sem tesz azért, hogy megbántson vagy megszomorítson, hanem mindent azért, hogy dicsőségessé tegyen, és minden szégyentől megszabadítson. Mivel védekezünk majd, és milyen bocsánatra számíthatunk, ha ezeket elhagyjuk, az ellenkező dolgoknak szolgálatjuk ki magunkat, és önként vetjük magunkat az égő tüzes kemencébe? Ezért arra kérem azokat, akik ebben a betegségben szenvednek, hogy térjenek magukhoz, térjenek vissza az egészséghez, és ne engedjék, hogy kétségbeesésbe zuhanjanak. Hiszen az a fiú is ezeknél sokkal súlyosabb dolgokon ment keresztül. Amikor azonban visszatért atyai házába, visszakapta korábbi méltóságát, sőt ragyogóbbnak bizonyult annál is, aki mindvégig jó hírben állt. Őt kövessük mi is! Térjünk vissza az Atyához, és ha későn is, de végre szakadjunk el attól a fogságtól, és jussunk vissza a szabadságba, hogy elnyerhessük a mennyek országát a mi Urunk, Jézus Krisztus kegyelméből és emberszeretetéből, akivel együtt dicsőség az Atyának és a Szentléleknek örökkön-örökké! Ámen.

80. homília

Miután ezeket mondta Jézus, tekintetét az égre emelve így szólt: Atyám, eljött az óra: dicsőítsd meg a te Fiadat, hogy a Fiú is megdicsőítsen téged. (Jn 17,1)

1. Aki cselekszi és tanítja, azt nagynak nevezik a mennyek országában (vö. Mt 5,19) – mondja, mégpedig teljes joggal. Szavakban bölcselkedni ugyanis könnyű, tettekkel megmutatni ugyanezt viszont bátor és nagyszerű lélekre vall. Ezért amikor Krisztus a béketűrésről beszél, önmagát állítja középre, és azt parancsolja, hogy tőle vegyünk példát. Ezért az intés után az imádságra tér rá, és arra tanít bennünket, hogy a megpróbáltatásokban mindent félretéve Istenhez meneküljünk. Miután ezt mondta: *a világon nyomorúságok van* (Jn 16,33), és megrendítette lelküket, az imádsággal ismét felemeli őket. Addig ugyanis emberként figyeltek rá. Mindezt miattuk teszi, ahogyan Lázár feltámasztásakor is; ott az okot is megmondja: *csak a körülálló sokaság miatt mondtam, hogy elhiggyék, hogy te küldtél engem* (Jn 11,42). Igen, a zsidók esetében érthető volt, hogy ezt tegye. De miért tette ezt a tanítványok előtt? Előttük is méltán tette. Akik ennyi minden után ezt mondták: *Most már tudjuk, hogy mindent tudsz* (Jn 16,30), azoknak mindenkinél inkább szükségük volt megerősítésre. Másfelől az evangélista nem is nevezi imádságnak a történeteket. Mit mond helyette? *Tekintetét az égre emelte*: inkább az Atyával folytatott beszélgetésnek nevezi. Ha másutt mégis imádságról beszél, és Krisztust olykor térdre borulva, máskor az égre emelt szemmel mutatja, ne zavarjon meg! Ezekkel arra tanít bennünket, hogy könyörgéseinkben legyünk buzgók: állva is tekintsünk felfelé, ne csupán testi szemünkkel, hanem értelmünkkel is; hajtsuk meg térdünket, közben pedig törjük össze saját szívünket. Krisztus ugyanis nemcsak azért jött, hogy megmutassa önmagát, hanem hogy kimondhatatlan erényre tanítson bennünket. A tanítónak pedig nemcsak szavakkal, hanem tettekkel is tanítania kell.

Halljuk tehát, mit mond itt: *Atyám, eljött az óra: dicsőítsd meg a te Fiadat, hogy a Fiú is megdicsőítsen téged*. Ismét megmutatja, hogy nem akarata ellenére megy a keresztre. Hogyan mehetne akaratlanul az, aki maga is imádkozik azért, hogy megtörténjen, és dicsőségnak nevezi, nemcsak a megfeszített Fiú, hanem az Atya dicsőségének is? Így is történt: nemcsak a Fiú, hanem az Atya is megdicsőült. A kereszttel előtt még a zsidók sem ismerték őt: *Izráel nem ismer engem* (vö. Ézs 1,3); a kereszttel után viszont az egész földkerekség hozzá sietett.

Ezután megmondja a megdicsőülés módját is, és azt, miként fogja az Atyát megdicsőíteni: *mivel hatalmat adtál neki minden halandó felett, hogy mindazok, akiket neki adtál, el ne vesszenek* (vö. Jn 17,2). Isten dicsősége ugyanis az, hogy mindig jót tesz. Mit jelent ez: *hatalmat adtál neki minden halandó felett*? Egyelőre azt mutatja meg, hogy az íghirdetés nem korlátozódik a zsidókra, hanem az egész földkerekségre kiterjed; ezzel már előkészíti a pogányok elhívását. Miután ugyanis ezt mondta: *pogányokhoz vezető útra ne térjete*k (Mt 10,5), később pedig ezt késztült mondani: *menjete*k el tehát, *tegyete*k tanítvánnyá minden népet (Mt 28,19), megmutatja, hogy ezt az Atya is akarja. Ez ugyanis nagyon megbotránkoztatta a zsidókat, sőt a tanítványokat is. Még később sem tudták könnyen elfogadni, hogy kapcsolatba lépjenek a pogányokkal, amíg a Lélek tanítása meg nem győzte őket; ez ugyanis nem csekély botránkozást okozott a zsidóknak. A Lélek ilyen hatalmas megnyilvánulása után Péter Jeruzsálemben érkezve is csak nehezen tudta elhárítani a vádakat, amikor elbeszélte a lepedőről szóló látomást (vö. ApCsel 11,1–18).

Mit jelent tehát, hogy *hatalmat adtál neki minden halandó felett*? Mikor kapta ezt a hatalmat, kérdezem az eretnekektől. Az emberek megteremtése előtt vagy után? Ő maga a keresztre feszítés és a feltámadás után mondja: *Nekem adatott minden hatalom mennyen és földön. Menjete*k el tehát, *tegyete*k tanítvánnyá minden népet (Mt 28,18–19). Hogyan? Nem volt hatalma saját alkotásai fölött? Megteremtette őket, de megteremtésük után már nem volt hatalma rajtuk? Pedig úgy látjuk, hogy a korábbi időkben is mindent ő tett: a vétkezőket megbüntette, a megtérőket helyreigazította (*Eltitkoljam-e Ábrahám elől, amit tenni akarok?*, 1Móz 18,17), a helyesen cselekvőket pedig megjutalmazta. Akkor tehát volt hatalma, később elveszítette, majd ismét visszakapta? Miféle démon mondhatna ilyesmit? Ha pedig hatalma akkor és most ugyanaz (*Mert ahogy az Atya feltámasztja a halottakat, és életre kelti őket, úgy a Fiú is életre kelti azokat, akiket akar*, Jn 5,21), mit jelent ez a kijelentés? Arra készült, hogy a tanítványokat a pogányokhoz küldje. Nehogy ezt újításnak gondolják amiatt, hogy korábban ezt mondta: *Én nem küldettem máshoz, csak Izráel házának elveszett juhaihoz* (Mt 15,24), ezért megmutatja, hogy az Atya is helyesli küldetésüket. Ha mindezt igen alázatos megfogalmazásban mondja, nincs benne semmi meglepő. Így építette ugyanis akkor a tanítványokat és a későbbi hallgatókat is. Amint már mondtam, az alázatos megfogalmazás rendkívüli mértékével tette mindenki számára nyilvánvalóvá, hogy kijelentései az emberi felfogáshoz alkalmazkodnak.

2. Mit jelent itt az, hogy *minden ember*? Hiszen nem mindenki hitt. Ami rajta múlt, mindent megtett azért, hogy mindenki eljusson a hithez; ha pedig nem figyeltek az elhangzottakra, azért nem a tanítót terheli vád, hanem azokat, akik nem fogadták be tanítását. *Hogy mindazoknak, akiket neki adtál, örök életet adjon.* Ha itt is emberibb módon beszél, ne csodálkozz! Egyrészt a már említett okokból teszi ezt, másrészt mindig óvakodik attól, hogy önmagáról valami nagyot mondjon, mert ez ellenérzést keltett hallgatóiban, akik egyelőre semmi nagyot nem gondoltak róla. Amikor János a maga nevében beszél, nem így tesz, hanem magasztosabb szintre emeli szavait: *Minden általa lett, és nélküle semmi sem lett, ami létrejött* (Jn 1,3). Azt is mondja, hogy *benne élet volt* (Jn 1,4), hogy *ő volt a világosság*, és hogy *saját világába jött* (Jn 1,11). Nem azt mondja, hogy nem volt hatalma, amíg meg nem kapta, hanem hogy *ő adott másoknak hatalmat arra, hogy Isten gyermekeivé legyenek* (vö. Jn 1,12). Pál ugyanígy Istennel egyenlőnek mondja őt (vö. Fil 2,6). Ő maga azonban emberibb módon kér, amikor így szól: *Hogy mindazoknak, akiket neki adtál, örök életet adjon.*

Az pedig az örök élet, hogy ismernek téged, az egyedül igaz Istent, és akit elküldtél, Jézus Krisztust (Jn 17,3). Azért mondja: *az egyedül igaz Istent*, hogy megkülönböztesse a nem létező istenektől. Hiszen tanítványait a pogányokhoz készült küldeni. Ha ezt nem fogadják el, hanem az „egyedül” szó miatt kizárják a Fiút az igaz Isten voltából, akkor ezen az úton továbbhaladva még azt is kizárják, hogy Isten. Ezt mondja ugyanis: *az egy Istentől való dicsőséget nem keresitek* (vö. Jn 5,44). Mi következik ebből? Talán nem Isten a Fiú? Ha pedig a Fiú Isten, noha az Atyát nevezi egyedülinek, nyilvánvaló, hogy akkor is igaz Isten, amikor egyedül az Atyát nevezi igaznak. Mi a helyzet akkor, amikor Pál ezt mondja: *Vagy csak nekem és Barnabásnak* (1Kor 9,6)? Talán kizárja Barnabást? Semmiképpen. A „csak” itt másokkal való szembeállításul szolgál. Ha pedig a Fiú nem igaz Isten, hogyan lehet ő az igazság? Az igazság ugyanis jóval több annál, mint ami igaz. Mit mondunk arról, aki nem igazi ember? Mondd csak: nem azt, hogy egyáltalán nem is ember? Ugyanígy, ha a Fiú nem igaz Isten, hogyan lehet Isten? Hogyan tesz bennünket istenekké és fiakká, ha ő maga nem igaz? Erről azonban másutt részletesebben szoltunk; térjünk ezért rá a következőkre.

Én megdicsőítettelek téged a földön (Jn 17,4). Helyesen mondta, hogy „a földön”, mert a mennyben már dicsőség övezte: természete szerint birtokolta a dicsőséget, és az angyalok hódoltak előtte. Nem arról a dicsőségről beszél tehát, amely

lényegéhez tartozik (hiszen azt a dicsőséget akkor is teljes mértékben birtokolja, ha senki sem dicsőíti), hanem arról, amely az emberek hódolatából származik. Ezt jelenti tehát az is: *dicsőíts meg engem*. És hogy megtudd, a dicsőségnek erről a módjáról beszél, hallgasd meg a folytatást: *elvégeztem azt a munkát, amelyet rám bízál, hogy elvégezzem* (Jn 17,4). Pedig a dolog még csak a kezdeténél tartott, sőt még el sem kezdődött. Hogyan mondhatja akkor: „elvégeztem”? Vagy azért, mert mindent megtett, ami rajta állt; vagy azért, mert a jövőt már megtörténtként mondja el; vagy – és leginkább ezt kell mondanunk – azért, mert már az egész megvalósult azáltal, hogy elültette a javak gyökerét, amelyet szükségképpen követniük kellett a gyümölcsöknek, és mert ő maga is jelen lesz mindannál, ami ezután történni fog, és részt vesz benne. Ezért mondja ismét az emberekhez alkalmazkodó módon: *amelyet rám bízál*. Ha ugyanis arra várt volna, hogy előbb hallja és megtanulja, mit kell tennie, ez nagyon is méltatlan lett volna dicsőségehez. Sok mindenből nyilvánvaló, hogy saját elhatározásából jött ezt megtenni. Pál például azt mondja, hogy *szeretett minket, és önmagát adta értünk* (vö. Ef 5,2); továbbá hogy *megüresítette önmagát, szolgai formát vett fel* (Fil 2,7); és ismét: *ahogyan engem szeretett az Atya, úgy szeretlek én is titeket* (Jn 15,9).

És most te dicsőíts meg, Atyám, önmagadnál azzal a dicsőséggel, amely már akkor az enyém volt tenálad, mielőtt még a világ lett (Jn 17,5). Hol volt hát az a dicsőség? Tegyük fel, hogy az emberek között joggal nem övezte dicsőség a magára vett öltözet miatt; de miért kéri, hogy Istennél is dicsőítse meg? Mit mond tehát itt? A megtestesülés üdvrendjéről beszél. A test természete ugyanis még nem részesült dicsőségben: még nem nyerte el a romolhatatlanságot, és nem osztozott a királyi trónon sem. Ezért nem azt mondta: „a földön”, hanem ezt: „tenálad”.

3. Ebben a dicsőségben mi is részesülni fogunk a magunk mértéke szerint, ha éberek vagyunk. Ezért mondja Pál is: *ha vele együtt szenvedünk, hogy vele együtt meg is dicsőüljünk* (Róm 8,17). Ezernyi könnyet érdemelnek tehát azok, akik noha ilyen dicsőség vár rájuk, tunyáságukkal és azzal, hogy inkább az alvást választják, önmaguknak ártanak. Még ha nem volna is gyehenna, mindenkinek nyomorultabbak volnának: uralkodhatnának és együtt dicsőülhetnének meg Isten Fiával, mégis megfosztják magukat ennyi jótól. Ha le kellene vágatnunk, ha tízezer halált kellene elszenvednünk, ha naponta tízezer lelket és ugyanennyi testet kellene odaadnunk, vajon nem volna-e érdemes mindezt vállalnunk ekkora dicsőségért?

Most azonban még a pénzt sem vetjük meg, noha később akaratunk ellenére is meg kell válnunk tőle. Nem vetjük meg a pénzt, amely számtalan bajjal vesz körül bennünket, amely itt marad, és amely nem is a miénk. Hiszen olyasmit igazgatunk, ami nem a miénk, még akkor is, ha atyáinktól örököltük. Ha pedig még a gyehenna, az el nem pusztuló féreg, a kiolthatatlan tűz és a fogcsikorgatás is vár ránk, hogyan fogjuk mindezt elviselni?

Mondd csak! Meddig nem nyílik még fel a szemünk? Meddig fecséreljük minden időnket mindennapos harcokra, viszálykodásra és haszontalan beszédre? A földet tápláljuk, testünket hizlaljuk, lelkünkkel pedig nem törődünk; arra, ami szükséges, ügyet sem vetünk, a fölösleges és haszontalan dolgokra viszont igen nagy gondot fordítunk. Fényes síremlékeket építünk, költséges házakat vásárolunk, mindenféle szolgák egész csapatát hurcoljuk magunkkal, és különböző intézőket nevezünk ki: vezetőket rendelünk a földek, a házak és a pénz fölé, majd újabb vezetőket még a vezetők fölé is. Elhagyatott lelkünkkel azonban egyikünk sem törődik. Mi lesz mindennek a vége? Nem egyetlen gyomrot töltünk meg? Nem egyetlen testet ruházunk fel? Mire való ez a nagy sürgés-forgás? Miért szabdaljuk és tépjük darabokra azt az egy lelket, amelyet kapunk, hogy efféle dolgokat szolgáljon, és miért találunk ki magunknak ilyen keserves szolgaságot?

Aki ugyanis sok mindenre rászorul, az sok mindennek a szolgája, még ha úgy látszik is, hogy uralkodik fölöttük. A gazda a szolgálinak is szolgája, és a gondoskodás egy másik, még terhesebb módját vállalja magára. Más értelemben is szolga: nélkülük nem mer kimenni sem a piacra, sem a fürdőbe, sem a birtokára, ők viszont gyakran nélküle is eljárnak mindenhová. Akit úrnak tartanak, ha nincsenek mellette szolgálói, nem mer kilépni a házból; s ha egymagában mégis kinéz az ajtón, úgy érzi, nevetségessé teszi magát. Talán némelyek nevetnek rajtunk, amiért ezt mondjuk; de éppen emiatt érdemelnének számtalan könyvet. Hogy ez valóban szolgaság, arról szívesen megkérdeznének: szeretnél-e rászorulni valakire, aki a falatot a szádba teszi, vagy a poharat az ajkadhoz emeli? Nem tartanád-e siralmasnak az ilyen kiszolgáltatottságot? És ha járás közben állandóan másoknak kellene hordozniuk, nem tartanád-e magad szájalomra méltónak és mindenkinél nyomorultabbnak? Most is így kellene gondolkodnod. Nincs ugyanis különbség aközött, hogy valaki értelmetlen állatoknak vagy embereknek van ilyen módon kiszolgáltatva. Mondd, nem éppen az különbözteti-e meg

tőlünk az angyalokat, hogy nincs szükségük mindarra, amire nekünk? Minél kevesebbre van tehát szükségünk, annál közelebb kerülünk hozzájuk; minél többre, annál mélyebbre zuhanunk ebbe a mulandó életbe. Hogy valóban így van, kérdezd meg az öregeket, melyik életszakaszukat tartják boldogabbnak: azt, amikor hiábavaló dolgok tartották uralmuk alatt őket, vagy azt, amikor most már ők uralkodnak azokon? Azért őket említjük, mert akik ifjúságuk mámorában élnek, még azt sem tudják, milyen súlyos ez a szolgaság. És a lázas betegek mikor tartják magukat boldogabbnak: amikor gyötrő szomjúságukban sokat isznak, és sok mindenre van szükségük, vagy amikor felgyógyulva megszabadulnak ettől a kívánságtól? Látod, hogy a sokféle szükséglet mindenütt nyomorúságos állapot, távol áll a bölcs élettől, és csak növeli a szolgaságot meg a vágyakozást?

Miért növeljük hát önként saját nyomorúságunkat? Mondd csak: ha fedél és falak nélkül is lakhatnál úgy, hogy semmi bajod nem esik, nem azt választanád inkább? Miért szaporítod akkor gyengeséged jeleit? Nem azért tartjuk boldognak Ádámot, mert semmire sem volt szüksége: sem hajlékra, sem ruhára? Igen – mondod –, de most már szükségben élünk. Miért növeljük hát tovább ezt a szükséget? Ha sokan még a valóban szükséges dolgok jó részét is elhagyják (a szolgákra, a hajlékokra és a pénzre gondolok), mivel védekezhetnénk mi, akik még a szükséges mértéket is túllépjük? Minél több mindennel veszed körül magad, annál inkább szolgává leszel. Minél több mindenre szorulsz rá, annál jobban megnyirbálsz szabadságodat. A tökéletes szabadság az, ha egyáltalán semmire sincs szükségünk; az ezt követő fok pedig az, ha kevésre van szükségünk. Ezt birtokolják leginkább az angyalok és követőik. Gondold meg, mekkora dicséretet érdemel, ha valaki ezt halandó testben élve is megvalósítja! Erről beszélt Pál is a korinthusiaknak: én pedig kíméllek titeket (vö. 2Kor 1,23); továbbá hogy *az ilyeneknek gyötrelmük lesz a testben* (vö. 1Kor 7,28). Azért nevezzük a pénzt használati javaknak, hogy arra használjuk, amire kell, nem pedig azért, hogy őrizzük és elássuk. Ez ugyanis nem birtoklás, hanem birtokoltatás. Ha csak azt nézzük, hogyan szerezhethetnénk belőle minél többet, nem pedig azt, hogyan használhatnánk megfelelően, felborult a rend: a javak birtokolnak bennünket, nem mi azokat.

Szabaduljunk meg hát ettől a keserves szolgaságtól, és legyünk végre szabadok! Miért találunk ki magunknak számtalan, különféle köteléket? Nem elég neked a természet köteléke, az élet kényszere és a számtalan teendő terhe? Még

újabb hálókat is szősz magad köré, és saját lábadat hurkolod beléjük? Mikor ragadod meg így a mennyet, és mikor leszel képes megállni abban a magasságban? Már az is nagy dolog, igen, nagy dolog, ha valaki mindezeket a köteleket elszakítva meg tud kapaszkodni a mennyei városban, pedig még oly sok más akadály is van. Hogy valamennyit legyőzhessük, ragaszkodjunk az egyszerű élethez! Így ragadjuk meg az örök életet is, a mi Urunk Jézus Krisztus kegyelméből és emberszeretetéből, akinek dicsőség mindörökkön-örökké. Ámen.

81. homília

Kijelentettem a te nevedet az embereknek, akiket nekem adtál a világból. A tieid voltak, és nekem adtad őket, és ők megtartották a te igédet. (Jn 17,6)

1. Isten Fiát a nagy terv hírnökének nevezzük (vö. Ézs 9,5 LXX) mindazért, amit tanított, de mindenekelőtt azért, mert ő hirdette meg az Atyát az embereknek. Most is ezt mondja: *Kijelentettem a te nevedet az embereknek* (Jn 17,6). Miután ugyanis ezt mondta: „elvégeztem munkádat”, ismét megmagyarázza, milyen munkáról beszél. Pedig Isten neve már ismert volt. Ézsaiás is ezt mondja: *az igaz Istenre esküsznek* (vö. Ézs 65,16). De amit gyakran mondtam, most is megismétlem: ha ismert volt is, csak a zsidók előtt, és még közülük sem mindenki előtt; most azonban a pogányokról beszél. Nemcsak azt jelzi, hogy megismerték Istent, hanem azt is, hogy Atyaként ismerték meg. Nem ugyanaz ugyanis megtudni róla, hogy Teremtő, és azt, hogy Fia van. Nevét szavaival és tetteivel egyaránt kijelentette.

Akiket nekem adtál a világból. Ahogyan korábban mondta: *senki sem jöhet én-hozzám, ha nem adta meg ezt neki az Atya* (vö. Jn 6,65), és *ha nem vonzza őt az Atya* (vö. Jn 6,44), úgy mondja itt is: *akiket nekem adtál.* Pedig önmagát mondja az útnak (vö. Jn 14,6). Ebből világos, hogy szavaival két dolgot alapoz meg: nem áll szemben az Atyával, és az Atya akarata az, hogy higgyenek a Fiúban.

A tieid voltak, és nekem adtad őket. Itt azt akarja megmutatni, hogy az Atya nagyon szereti őket. Az ugyanis világos, hogy nem volt szüksége arra, hogy megkapja őket: ő alkotta őket, és ő viseli gondjukat szüntelenül. Hogyan kapta hát őket? Mint mondtam, ezzel az Atyával való egyetértését jelzi. Ha valaki emberi értelemben akarná vizsgálni a kijelentést, mégpedig szó szerinti értelmében, akkor többé már nem volnának az Atyáé. Ha ugyanis mindaddig, amíg az Atyánál voltak, a Fiú nem birtokolta őket, akkor nyilvánvaló, hogy amikor az Atya átadta őket a Fiúnak, maga lemondott a fölöttük való uralomról. Sőt, ebből még képtelenebb következtetés adódik: amíg az Atyánál voltak, tökéletlenek voltak, és csak akkor váltak tökéletessé, amikor a Fiúhoz kerültek. Nevetséges ilyet még kimondani is. Mit jelez tehát ezzel? Azt, hogy az Atyának is tetszett, hogy higgyenek a Fiúban.

És ők megtartották a te igédet, és most tudják, hogy mindaz, amit nekem adtál, te-tőled van (vö. Jn 17,6–7). Hogyan tartották meg igéjét? Úgy, hogy hittek Krisztusnak, és nem hallgattak a zsidókra. Aki hisz benne, *az pecsétet tett arra, hogy*

Isten igaz (Jn 3,33) – mondja. Némelyek így értelmezik a mondatot: most már tudom, hogy mindaz, amit nekem adtál, tetőled van. Ennek azonban nincs értelme. Hogyan ne ismerné a Fiú azt, ami az Atyáé? A kijelentés tehát a tanítványokra vonatkozik. Attól fogva, hogy ezt elmondtam nekik – mondja –, megtudták, hogy mindaz, amit nekem adtál, tetőled van; semmi sem idegen tőled, és semmi sincs, ami úgy volna az enyém, hogy ne volna a tiéd. A „saját” kifejezés ugyanis többnyire azzal áll szemben, ami másé. Megismerték tehát, hogy mindaz, amit tanítok, a te tanításod és a te rendelkezésed. Honnan tanulták meg? Az én szavaimból, hiszen így tanítottam őket. De nemcsak ezt, hanem azt is, hogy tőled jöttem ki. Az egész evangélium során ezt igyekezett bizonyítani.

Én őértük könyörgök (Jn 17,9). Mit mondasz? Talán tanítod az Atyát, mintha nem tudna valamiről? Úgy beszélsz hozzá, mint aki nem ismeri a helyzetet? Mi a célja hát ennek a megkülönböztetésnek? Látod, hogy az imádság egyetlen célja az, hogy a tanítványok megismerjék irántuk való szeretetét? Aki ugyanis nemcsak maga ad meg valamit, hanem még mást is kér erre, az még nagyobb szeretetet mutat. Mit jelent tehát: *Én őértük könyörgök? Nem a világért könyörgök, hanem azokért, akiket nekem adtál* (Jn 17,9). Polyton azt mondja: „nekem adtad”, hogy megtudják: az Atyának is ez a tetsző akarata. Miután ismételten ezt mondta: „a tieid”, és hogy „nekem adtad őket”, eloszlatja a gonosz gyanút, nehogy valaki azt gondolja, hogy uralma csak nemrég kezdődött, és csak most kapta meg őket.

Mit mond tehát? *Mindaz, ami az enyém, a tiéd, és ami a tiéd, az enyém, és megdicsőíttetem őbennük* (Jn 17,10). Láttad az egyenlő méltóságot? Nehogy a „nekem adtad őket” hallatán azt gondold, hogy ezzel kikerültek az Atya hatalma alól, vagy hogy korábban nem tartoztak a Fiú hatalma alá, mindkét tévedést kizárta. Mintha ezt mondaná: Amikor azt hallod: nekem adtad őket, ne gondold, hogy idegenek az Atyától, mert ami az enyém, az övé is. Amikor pedig azt hallod: a tieid voltak, ne gondold, hogy idegenek tőlem, mert ami az övé, az enyém is. A „nekem adtad” tehát csupán az alkalmazkodás kedvéért hangzott el. Amit ugyanis az Atya birtokol, az a Fiúé, és amit a Fiú birtokol, az az Atyáé. Ez még egy emberi fiúról sem mondható el, hanem csak arról, aki nagyobb az embernél. Az mindenki előtt nyilvánvaló, hogy ami az alacsonyabb rangúé, az a magasabb rangúé is; fordítva azonban már nem igaz. Itt viszont megfordítható az állítás, ez a megfordíthatóság pedig az egyenlőséget jelzi. Ezt másutt is kifejezte, amikor az ismeretről beszélve így szólt: *mindaz, ami az Atyáé, az enyém* (Jn 16,15). A „nekem

adta” és a hozzá hasonló kijelentések azt mutatják, hogy nem idegenként jött és ragadta magához őket, hanem azokat fogadta magához, akik eleve az övéi voltak. Majd ennek okát és bizonyítékát is megadja: *megdicsőítetem őbennük*. Ez vagy azt jelenti, hogy hatalma van fölöttük, vagy azt, hogy meg fogják dicsőíteni őt, amikor az Atyában és benne hisznek, és mindkettőjüket egyformán dicsőítik. Ha ugyanis nem ugyanúgy dicsőül meg bennük, akkor az Atyáéi sem az övéi. Senki sem dicsőül meg azokban, akik fölött nincs hatalma.

2. Hogyan dicsőült meg egyformán mindkettő? Mindnyájan éppúgy meghalnak érte, mint az Atyáért; úgy hirdetik őt, mint az Atyát; és ahogyan azt mondják, hogy minden az Atya nevében történik, ugyanúgy mondják ezt a Fiú nevééről is. *Többé nem vagyok a világban, de ők a világban vannak* (Jn 17,11). Vagyis: ha test szerint nem is leszek látható, általuk dicsőülök meg. Miért mondja folyton, *nem vagyok a világban*; és ezt: mivel itt hagyom őket, rád bízom őket; és *amikor velük voltam, én megtartottam őket* (vö. Jn 17,11–12)? Ha valaki ezeket egyszerűen, szó szerinti értelemben venné, sok képtelenség következne belőlük. Mi értelme volna ugyanis annak, hogy nincs a világban, és távozásakor valaki más gondjaira bízza őket? Ezek egy közönséges ember szavai volnának, aki végleg elválík tőlük. Látod, hogy többnyire emberi módon és az ő gondolkodásukhoz alkalmazkodva beszél? Ők ugyanis azt gondolták, hogy jelenléte nagyobb biztonságot nyújt nekik. Ezért mondja: *Amikor velük voltam, én megtartottam őket*. Pedig ezt is mondja: *eljövök hozzátok* (Jn 14,18), és *én veletek vagyok minden napon a világ végezetéig* (Mt 28,20). Miért beszél most mégis úgy, mint aki el fog válni tőlük? Mint mondtam, az ő elképzelésükhöz alkalmazkodik, hogy kissé fellélegezzenek, amikor hallják, hogy ezt mondja, és az Atyára bízza őket. Mivel sok vigasztalást hallottak már tőle, mégsem nyugodtak meg, most az Atyához beszél, és ezzel mutatja meg irántuk való szeretetét. Mintha ezt mondaná: mivel magadhoz hívsz engem, helyezd őket biztonságba. Én ugyanis hozzád megyek. Mít mondasz? Talán nem tudod megtartani őket? De igen, meg tudom. Miért beszélsz hát így?

Hogy az én örömöm teljes legyen bennük (Jn 17,13), vagyis hogy tökéletlenségük miatt ne nyugtalankodjanak. Ezzel világossá tette, hogy mindezt az ő megnyugtató és öröme érdekében mondta így, máskülönben szavai ellentmondásosnak tünnének. *Többé nem vagyok a világban, de ők a világban vannak*. Ezt gondolták ugyanis a tanítványok; egyelőre tehát alkalmazkodik hozzájuk.

Ha azt mondta volna: én tartom meg őket, nem hittek volna ugyanilyen szilárdan. Ezért mondja: *Szent Atyám, tartsd meg őket a te neved által* (Jn 17,11), vagyis a te segítségével. *Amikor velük voltam, én megtartottam őket a te nevedben* (Jn 17,12). Ismét emberként és prófétaként beszél, hiszen sehol sem látjuk, hogy bármit is Isten nevében tett volna.

Akiket nekem adtál, megőriztem őket, és senki sem kárhozott el közülük, csak a kárhozat fia, hogy beteljesedjék az Írás (Jn 17,12). Másutt ezt mondja: *abból, amit nekem adott, semmit se veszítsek el* (Jn 6,39). Pedig nemcsak Júdás veszett el, hanem később sokan mások is. Hogyan mondhatja akkor: *semmit se veszítsek el*? Ami rajtam múlik, semmit sem veszítek el. Ezt másutt világosabban így mondja: *én nem küldöm el* (Jn 6,37). Vagyis nem miattam vész el, nem én taszítom el, és nem én hagyom magára. Ha azonban maguktól szakadnak el, nem vonom őket magamhoz erőszakkal. *Most pedig hozzád megyek* (Jn 17,13). Látod, mennyire emberi módon épül fel ez a beszélgetés? Ha valaki ezek alapján akarja kisebbíteni a Fiút, az Atyát is kisebbíteni fogja.

Figyeld meg mindjárt az elejétől: némely kijelentés úgy hangzik, mintha tanítaná és felvilágosítaná az Atyát, más pedig úgy, mintha utasítást adna neki. Tanítóként mondja például, hogy *nem a világért könyörgök* (Jn 17,9). Utasításként pedig, hogy *én mindeddig megtartottam őket, és senki sem kárhozott el közülük*; most tehát te tartsd meg őket. Majd ismét: *A tieid voltak, és nekem adtad őket* (Jn 17,6); és hogy *amikor velük voltam, én megtartottam őket*. Mindernek az a megoldása, hogy az elhangzottakat a tanítványok gyengeségéhez alkalmazkodva mondta. Miután ezt mondta: *senki sem kárhozott el közülük, csak a kárhozat fia*, hozzátette: *hogy beteljesedjék az Írás*. Melyik Írásról beszél? Arról, amely sok mindent előre megmondott Júdásról. Nem azért veszett azonban el, hogy az Írás beteljesedjék. Erről már korábban is sokszor beszéltünk: az Írás sajátos beszédmódja, hogy az események kimeneteléből következő dolgokat okként fogalmazza meg. Ezért mindent gondosan meg kell vizsgálnunk: a beszélő kifejezésmódját, a tárgyat és az Írás nyelvének szabályait is, ha nem akarjuk félrevezetni magunkat. *Testvéreim, ne a gondolkodásban legyetek gyermekek* (1Kor 14,20).

3. Ezt nemcsak az Írás megértésére vonatkozóan kell olvasnunk, hanem arra is, ahogyan az életvitelünkről gondoskodunk. A kisgyermek ugyanis nem vágyakoznak nagy dolgokra, hanem azt szokták csodálni, ami semmit sem ér. Örömmel nézik a kocsikat, lovakat, kocsisokat és kerekeket, ha valamennyi cserépből készült is; ha viszont meglátnak egy királyt, amint aranyhintóban ül, előtte fehér öszvérek fogata és körülötte fényes kíséret, ügyet sem vetnek rá. Ugyanebből az anyagból készített leányfigurákat vesznek, és azokat ékesítgetik, az igazi, ragyogó menyasszonyokat viszont észre sem veszik. Sok más dologban is ugyanez történik velük. Most sok felnőtt ember is ugyanígy viselkedik. Amikor a mennyei dolgokról hallanak, még csak oda sem figyelnek; a sárból való dolgokért viszont éppúgy rajonganak, mint a gyermekek. Csodálják a földi gazdagságot, a jelen élet dicsőségét és gyönyörűségét pedig nagyra becsülik. Pedig ezek éppolyan gyermekjátékok, mint amazok; a mennyei dolgok viszont életet, dicsőséget és nyugalmat szereznek. Ahogyan a gyermekek sírnak, amikor megfosztják őket játékaiktól, az igazi értékekre viszont még vágyakozni sem tudnak, ugyanígy tesz sok olyan ember is, akit felnőttnek tartanak. Ezért mondja: *ne a gondolkodásban legyetek gyermekek* (1Kor 14,20). A pénzt szereted, de mondd csak, a maradandó gazdagságot nem szereted, csupán gyermekjátékokat? Ha meglátsz valakit, aki megcsodál egy ólompénzt, és lehajol, hogy felvegye, mélységes szegénységére következtetsz; te azonban ezeknél is értéktelenebb dolgokat gyűjtesz, mégis a gazdagok közé sorolod magad? Hogyan lehetne ennek bármi értelme is?

Nevezzük gazdagnak azt, aki minden jelenvaló dolgot semmibe vesz. Senki, senki sem képes kinevetni ezeket a csekélységeket, az ezüstöt, az aranyat és a többi délibábot, ha nem vágyódik nagyobb dolgokra. Ahogyan az ólompénzt sem veti meg az, akinek nincsen aranypénze. Amikor tehát olyan embert látsz, aki elfordul az egész világtól, ne gondold, hogy bármi másért teszi, mint azért, mert egy nagyobb világra tekint. A földműves is akkor becsüli kevésre a maroknyi búzát, amikor nagyobb aratást remél. Ha bizonytalan reménység mellett is megvetjük azt, ami már a birtokunkban van, mennyivel inkább ezt kell tenünk, amikor biztos az, amire várunk!

Ezért kérlek és intelek benneteket: ne károsítsátok meg magatokat, és ne foszszátok meg magatokat a mennyei kincsektől azért, hogy sarat markoljatok; ne szalmával és polyvával megrakva vezessétek hajótokat a kikötőbe! Mondjon

rólunk bárki bármit; bosszankodjék amiatt, hogy folyton intjük; nevezzen fecsegőnek, unalmasnak és megterhelőnek! Nem szűnünk meg újra és újra inteni benneteket, és mindnyájatok fülébe idézni a próféta szavát: *Váltsd meg bűneidet alamizsnával és vétkeidet a szegények iránti irgalommal* (vö. Dán 4,24 LXX), és kösd ezeket az intelmeket a nyakadba! Ne úgy tégy, hogy ma megcselekszed, holnap pedig már felhagysz vele! Hiszen a testnek is mindennap szüksége van táplálékra. Ugyanígy a léleknek is, sőt neki még sokkal inkább; ha pedig nem táplálod, egyre gyengébbé és rútabbá válik.

Ne nézzük hát tétlenül, amint elpusztul és fuldoklik! Mindennap sok sebet kap: vágyakozik, haragra gerjed, ellustul, gyalázkodik, bosszút áll és irigykedik. Ezért orvosságokat is kell készítenünk számára. Az alamizsna nem elhanyagolható erejű orvosság: minden sebre jó. *Adjatok alamizsnát, és minden tiszta lesz nektek* (vö. Lk 11,41) – mondja. Alamizsnát adjatok, ne pedig igazságtalanul szerzett vagyont! Ami ugyanis kapzsiságból származik, nem marad meg, még akkor sem, ha a rászorulóknak adod. Alamizsna csak az, ami mentes minden jogtalanságtól; ez tesz mindent tisztává. Többet ér a böjtnél és a pusztta földön alvásnál. Azok ugyan fáradságosabbak és több szenvedéssel járnak, ez azonban több hasznot hoz: megvilágítja és felüdíti a lelket, széppé és vonzóvá teszi. Az olajfa termése nem frissíti fel annyira az atlétákat, mint amennyire ez az olaj új erőt ad az istenfélelem bajnokainak. Kenjük hát meg kezünket, hogy jól vehessük fel a harcot ellenfelünkkel!

Aki gyakorolja a rászoruló iránti könyörületet, hamar felhagy azzal is, hogy mások kárára szerezzen vagyont. Aki szüntelenül ad a szegényeknek, hamar felhagy a haraggal is, és soha nem fog kevélyen gondolkodni. Ahogyan az orvos, aki folyton sebesülteket kezel, észrevétlenül alázatossá válik, mert mások nyomorúságában meglátja az emberi természetet, úgy mi is, ha részt veszünk a szegények megsegítésében, könnyen bölcs lelkületre juthatunk. Nem csodáljuk majd a gazdagságot, és nem tartjuk nagy dolognak a jelenvalókat, hanem mindent megvetve és a földtől felemelkedve könnyen elnyerjük a mennyei javakat a mi Urunk Jézus Krisztus kegyelméből és emberszeretetéből, akivel együtt dicsőség az Atyának és a Szentléleknek mindörökkön-örökké. Ámen.

82. homília

Én nekik adtam igédet, és a világ gyűlölte őket, mert nem a világból valók, mint ahogy én sem vagyok a világból való. (Jn 17,14)

1. Amikor erényesen élünk, és ezért gonosz emberek üldöznek bennünket, vagy amikor az erényre törekedve gúnyt kell elszenvednünk tőlük, ne csüggedjünk el és ne bosszankodjunk! Ez ugyanis a dolog természetéből fakad: az erény mindenütt gyűlöletet szokott kelteni a gonoszokban. Irigykednek azokra, akik tisztességesen akarnak élni, és azt gondolják, hogy mentséget szereznek maguknak, ha lerombolják mások jó hírét. Ezért gyűlölik őket, mint akik velük ellentétes úton járnak, és mindent megtesznek, hogy életüket szegyenbe hozzák. Mi azonban ne bánkódjunk: ez az erény jele. Ezért mondja Krisztus is: *Ha a világból valók volnátok, a világ szeretné a magáét* (Jn 15,19); másutt megint: *Jaj, amikor jót mond rólatok minden ember* (Lk 6,26). Ezért mondja itt is: *Én nekik adtam igédet, és a világ gyűlölte őket*. Ismét megmondja, miért méltók arra, hogy az Atya nagy gondviselésében részesüljenek: *Miattad és a te igéd miatt gyűlölték meg őket – mondja –, ezért méltók arra, hogy minden gondoskodást megkapjanak.*

Nem azt kérem, hogy vedd ki őket a világból, hanem hogy őrizd meg őket a gonosztól (Jn 17,15). Ismét megmagyarázza és még világosabbá teszi szavait. Ezzel csak azt mutatja, hogy igen gondosan törődik velük, hiszen ilyen részletesen könyörög értük. Pedig ő maga mondta, hogy az Atya mindent megtesz, amit kérnek tőle. Miért könyörög hát most ő maga értük? Mint mondtam, ezzel semmi más nem tesz, mint szeretetét mutatja meg. *Nem a világból valók, mint ahogy én sem vagyok a világból való* (Jn 17,16). Hogyan mondhatta másutt: *akiket nekem adtál a világból, a tieid voltak* (Jn 17,6)? Ott természetükről beszélt, itt viszont gonosz cselekedeteikről. Hosszan dicséri őket: először azért, mert nem a világból valók; azután azért, mert ő adta nekik az igét, ők pedig megtartották; végül pedig azért, mert emiatt gyűlölik őket. Ha ezt mondja: *mint ahogy én sem vagyok a világból való* (Jn 17,16), ez ne zavarjon meg! A „mint ahogy” itt nem jelent minden tekintetben pontos azonosságot. Amikor róla és az Atyáról hangzik el, nagyfokú egyenlőséget fejez ki természetük rokonsága miatt; amikor azonban rólunk és róla, hatalmas, sőt végtelen a különbség a két természet között. Ha ugyanis ő *nem tett bűnt, álnokság sem hagyta el a száját* (1Pt 2,22), hogyan lehetne az apostolokat vele egyenlővé tenni? Mit jelent tehát: „nem a világból való”?

Másfelé tekintenek, semmi közösségük sincs a földdel, hanem a menny polgáiraivá lettek. Ezekkel a szavakkal is szeretetét mutatja meg, amikor az Atya előtt dicséri őket, és arra bízta őket, aki őt nemzette. Amikor ezt mondja: *őrizd meg őket*, nemcsak arra gondol, hogy szabaduljanak meg a veszélyektől, hanem arra is, hogy maradjanak meg a hitben.

Ezért tette hozzá: *Szenteld meg őket az igazsággal* (Jn 17,17), tedd őket szentté a Lélek ajándéka és az igaz tanítás által. Ahogyan ezt mondja: *Ti már tiszták vagytok az ige által, amelyet szóltam nektek* (Jn 15,3), itt is ugyanezt fejezi ki: neveld őket, tanítsd meg nekik az igazságot. Azt mondja, hogy ezt a Lélek végzi. Miért kéri ezt most mégis az Atyától? Azért, hogy ismét megismerd egyenlő méltóságukat. Az Istenről szóló helyes tanítás ugyanis megszenteli a lelket. Ha azt mondja, hogy az ige szenteli meg őket, ne csodálkozz!

Hogy a tanításról beszél, azt a folytatás mutatja: *a te igéd igazság* (Jn 17,17). Vagyis nincs benne semmi hamisság, és mindannak, amit kimondott, feltétlenül be kell teljesednie. Ismét azt is jelzi, hogy nem valami jelképes vagy testi dologról beszél. Pál is így szól az Egyházzal: *az ige által megtisztítva megszentelje* (Ef 5,26). Isten igéje ugyanis meg is tud tisztítani. Úgy vélem, a *szenteld meg őket* mást is jelenthet: különítsd el őket az ige és az igehirdetés szolgálatára. Ez a folytatásból is világos.

Ahogyan engem elküldtél a világba, én is elküldtem őket a világba (Jn 17,18). Pál is ezt mondja: *ránk bízta a békéltetés igéjét* (2Kor 5,19). Amiért Krisztus eljött, azért járták be ők is az egész földkerekséget. A „mint ahogy” itt sem Krisztus és az apostolok azonosságát jelenti, hogyan is volna lehetséges, hogy emberek ugyanúgy küldessenek el? Szokása továbbá, hogy a jövőről úgy beszél, mint ami már megtörtént.

Én őértük odaszentelem magamat, hogy ők is megszentelődjenek az igazsággal (Jn 17,19). Mit jelent ez: *odaszentelem magamat*? Áldozatul ajánlom fel magamat neked. Minden áldozatot szentnek neveznek; szoros értelemben pedig az szent, amit Istennek szenteltek. Régen a megszentelés előképszerűen a bárányban valósult meg, most azonban már nem előképben, hanem magában a valóságban. Ezért mondja: *hogy ők is megszentelődjenek az igazsággal*. Őket is neked szentelem és áldozati ajándékká teszem. Vagy azért mondja ezt, mert ugyanez történik a Fővel, vagy azért, mert őket is feláldozzák. Pál ugyanis ezt mondja: *szánjátok oda testeteket élő és szent áldozatul* (Róm 12,1); továbbá: *vágójuhoknak tekintenek minket*

(Róm 8,36). Halál nélkül is áldozattá és felajánlássá teszi őket. Hogy a „megszentelem” szóval saját áldozatára utalt, a folytatásból világos: *De nem értük könnyörgök csupán, hanem azokért is, akik az ő szavukra hisznek énbenem* (Jn 17,20). Mivel értük halt meg, és azt mondta: *Őértük odaszentelem magamat*, nehogy valaki azt gondolja, hogy ezt csak az apostolokért tette, hozzátette: *De nem értük könnyörgök csupán, hanem azokért is, akik az ő szavukra hisznek énbenem*.

2. Ezzel ismét felemelte lelküket, mert megmutatta, hogy sok tanítványuk lesz. Miután ugyanis azt, ami sajátos kiváltságuk volt, másokkal is megosztotta, ismét megvigasztalja őket annak kijelentésével, hogy mások üdvösségének is ők lesznek az elősegítői. Miután beszélt üdvösségükről és arról, hogy a hit és az áldozat megszenteli őket, most már az egyetértésről szól. Ezzel zárja le beszédét: ezzel kezdte, és ezzel is fejezi be. Már beszéde elején ezt mondta: *Új parancsolatot adok nektek* (Jn 13,34); itt pedig, *hogy mindnyájan egyek legyenek, ahogyan te, Atyám, énbenem, és én tebened* (Jn 17,21). A „mint ahogyan” rájuk vonatkoztatva ismét nem pontos egyenlőséget jelent, hiszen ekkora egység nem volna lehetséges számukra, hanem azt, ami emberek számára lehetséges. Ugyanígy mondja: *Legyetek irgalmasok, amint a ti Atyátok is irgalmas!* (Lk 6,36)

Mit jelent az, hogy *ők is bennünk legyenek* (Jn 17,21)? A belénk vetett hitben legyenek. Mivel semmi sem botránkoztat meg mindenkit annyira, mint a megosztottság, azon munkálkodik, hogy egyek legyenek. Mi következik ebből? Megvalósította ezt? – kérdezi valaki. Nagyon is megvalósította. Mindazok ugyanis, akik az apostolok által hittek, egyek, még ha közülük némelyek el is szakadtak. Ez sem kerülte el figyelmét: előre megmondta, és világossá tette, hogy ez az emberek hanyagságából fakad.

Hogy elhiggye a világ, hogy te küldtél el engem (Jn 17,21). Ugyanezt mondta beszéde kezdetén is: *Arról fogja megtudni mindenki, hogy az én tanítványaim vagytok, ha szeretitek egymást* (Jn 13,35). Hogyan jutnak el majd innen a hitre? Úgy, hogy felismerik: te a békesség Istene vagy – mondja. Ha tehát megőrzik azt, amit tőlem tanultak, hallgatóik a tanítványokról felismerik a Mestert. Ha viszont viszálykodnak, senki sem mondja majd őket a békesség Istene tanítványainak. Ha pedig engem sem tartanak békességesnek, azt sem vallják majd, hogy te küldtél el engem. Látod, hogyan bizonyítja mindvégig, hogy egyetért az Atyával?

Én azt a dicsőséget, amelyet nekem adtál, nekik adtam (Jn 17,22): a jelekből és a tanításból származó dicsőséget, továbbá azt, hogy egy lélekkel legyenek. Ez ugyanis a dicsőség: hogy egyek legyenek, sőt, nagyobb dicsőség ez, mint a jelek. Istent is azért csodáljuk, mert abban a természetben nincs meghasonlás és viszály, és ez a legnagyobb dicsőség. Ők is ezáltal váljanak ragyogóvá – mondja. Hogyan kérheti az Atyát, hogy adja meg ezt nekik, miközben azt mondja, hogy ő maga adja? Akár a jelekről, akár az egyetértésről, akár a békességről beszél, láthatóan ő maga adta meg nekik mindezt. Ebből világos, hogy kérését az ő vigasztalásuk kedvéért mondta el.

Én őbennük és te énbennem (Jn 17,23). Hogyan adta nekik a dicsőséget? Úgy, hogy bennük lakozott, és önmagával együtt az Atyát is magában hordozta, hogy egybekapcsolja őket. Másutt azonban nem így beszél. Nem azt mondja, hogy általa érkezik meg az Atya, hanem hogy ő és az Atya is eljön, és lakást készít annál az embernél (vö. Jn 14,23). Ott Sabellius, itt pedig Arius téves feltevését oszlatja el.

Hogy teljesen egygé legyenek, hogy felismerje a világ, hogy te küldtél el engem (Jn 17,23). Folyvást ezt ismétli, hogy megmutassa, a békesség a csodajeleknél is hatékonyabban vonzza az embereket. Ahogyan a viszály felbomlaszt, úgy az egyetértés egybekapcsol.

És úgy szeretted őket, ahogyan engem szerettél (Jn 17,23). A „mint ahogy” itt ismét úgy értendő, ahogyan egy embert lehet szeretni. A szeretet bizonyítéka pedig az, hogy önmagát adta értük. Miután tehát elmondta, hogy biztonságban lesznek, nem fognak elbukni, szentek lesznek, sokan hisznek majd általuk, nagy dicsőségben részesülnek, és nemcsak ő szereti őket, hanem az Atya is, most arról beszél, ami e világból való távozásuk után következik: az előttük álló jutalmakról és koszorúkról.

Atyám, azt akarom, hogy akiket nekem adtál, azok is ott legyenek velem, ahol én vagyok (Jn 17,24). Éppen ezt kérdezték tőle minduntalan: *Uram, hova mégy?* (Jn 13,36) Mit mondasz? Kérés útján kapod meg ezt, és még nem rendelkezel vele? Hogyan mondhattad akkor nekik, hogy *ti is tizenkét trónszékbe ültök* (Mt 19,28)? Hogyan ígérhettél más, még számosabb és nagyobb dolgot? Látod, hogy mindent alkalmazkodásból mond? Másként hogyan mondhatta volna: *de később követni fogsz* (Jn 13,36)? Ezt tehát azért mondja, hogy még teljesebb bizonyosságot adjon nekik, és megmutassa szeretetét.

Hogy lássák az én dicsőségemet, amelyet nekem adtál (Jn 17,24). Ez ismét az Atyával való egyetértésének jele. Magasztosabb ugyan az előző kijelentéseknél (hiszen ezt is mondja: *szeretlél engem már a világ kezdete előtt*, Jn 17,24), mégis van benne némi alkalmazkodás, hiszen ezt mondja: „*amelyet nekem adtál*”. Ha nem így kell értenünk, szívesen megkérdezném azoktól, akik az ellenkezőjét állítják: vajon aki ad, nem annak ad-e, aki már létezik?. Talán előbb nemzette a Fiút, majd csak később adta neki a dicsőséget, és egy ideig dicsőség nélkül hagyta? Hogyan volna ennek bármi értelme? Látod, hogy az „adta” itt azt jelenti: „nemzette”? Miért nem azt mondta: hogy részesüljenek dicsőségemben, hanem ezt: *hogy lássák dicsőségemet*?

3. Itt arra utal, hogy az a teljes nyugalom, hogy Isten Fiát szemléljük. Ez tesz dicsőségessé is. Pál ugyanezt mondja: *fedetlen arccal, mint egy tükörben szemléljük az Úr dicsőségét* (2Kor 3,18). Ahogyan azok, akik a napsugarakat nézik és a legtisztább levegőt élvezik, már magából a látványból gyönyörűséget merítenek, úgy lesz akkor is; sőt ez sokkal nagyobb gyönyörűséget szerez majd nekünk. Egyúttal azt is megmutatja, hogy ez nem a most látható alak, hanem valami félelmetes lényeg.

Igazságos Atyám, a világ nem ismert meg téged (Jn 17,25). Mit akar ezzel mondani? Hogyan kapcsolódik ez az előzőekhez? Itt megmutatja, hogy senki sem ismeri Istent, csak azok, akik megismerték a Fiút. Amit mond, ezt jelenti: Azt akartam, hogy ez mindenkivel megtörténjen, de nem ismertek meg téged, noha semmivel sem vádolhatnak. Ezt fejezi ki az, hogy *igazságos Atyám*. Úgy vélem, ezeket némi fájdalommal mondja: nem akarták megismerni azt, aki ennyire jó és igazságos.

Mivel a zsidók azt állították, hogy Istent ismerik, őt viszont nem, erre válaszol, amikor azt mondja: *szeretlél engem már a világ kezdete előtt* (Jn 17,24). Ezzel védekezik a zsidók vádjai ellen. Hogyan állhatna szemben az Atyával az, aki dicsőséget kapott tőle, akit a világ kezdete előtt szeretett, és aki azt akarja, hogy tanítványai is tanúi legyenek ennek a dicsőségnek? Nem úgy van tehát, ahogyan a zsidók mondják, hogy ők ismernek téged, én viszont nem. Éppen ellenkezőleg: én ismerlek téged, mások azonban nem ismertek meg.

És ők is felismerték, hogy te küldtél el engem (Jn 17,25). Látod, hogy azokra utal, akik azt mondták, nem Istentől való, és egész beszédét e kérdés köré foglalja össze?

És megismertettem velük a te nevedet, és ezután is megismertetem (Jn 17,26). Pedig azt mondod, hogy a tökéletes ismeretet a Lélek adja. De ami a Léleké, az az enyém is.

Hogy az a szeretet, amellyel engem szeretted, bennük legyen, és én is őbennük (Jn 17,26). Ha ugyanis megtanulják, ki vagy te, akkor azt is felismerik, hogy én nem szakadtam el tőled, hanem azok közé tartozom, akiket a legjobban szeretsz: valódi Fiad vagyok, és teljesen egy vagyok veled. Ha erről kellőképpen meggyőződtek, pontosan megőrzik a belém vetett hitet és az irántam való szeretetet is. Ha pedig úgy szeretnek, ahogyan kell, én bennük maradok. Látod, milyen szép végponthoz érkezett? Beszédét a szeretettel, minden jó anyjával tette teljessé. Higgyünk tehát, és szeressük Istent, nehogy rólunk is ezt mondják: *Azt vallják, hogy ismerik Istent, de cselekedeteikkel tagadják (Tit 1,16); vagy hogy megtagadja a hitet, és rosszabb a hitetlennél (1Tim 5,8).*

Ha ugyanis a hitetlen segítséget nyújt szolgálóinak, rokonainak és idegeneknek is, te viszont még vér szerinti hozzátartozóidról sem gondoskodsz, milyen védekezésed marad, amikor miattad káromolják és gyalázzák Istent? Figyeld meg, hányféle alkalmat adott nekünk Isten a jócselekedetre! Az egyiken könnyörülj mint rokonodon, a másikon mint barátodon, a harmadikon mint szomszédodon, a következőn mint polgártársadon, a másikon pedig mint embertársadon. Ha azonban egyik kötelék sem tart vissza az embertelenségtől, hanem valamennyit szétszakítod, hallani fogod Páltól, hogy rosszabb vagy a hitetlennél. Ő ugyanis semmit sem hallott az alamizsnáról és a mennyei javakról, emberszeretben mégis messze túlszárnyalt téged. Neked pedig azt parancsolták, hogy még ellenségeidet is szeresd, te mégis ellenségként tekintesz saját hozzátartozóidra, és inkább kíméled a pénzedet, mint az ő testüket. Pedig a pénznek akkor sem esik semmi baja, ha elköltöd; ez az ember viszont elpusztul, ha magára hagyod. Miféle örület kímélni a pénzt, miközben nem kíméljük rokonainkat? Honnan tört ránk ez a szenvedély? Honnan ez az embertelenség és kegyetlenség? Ha valaki egy színház legmagasabb pontján ülve áttekinthetné az egész világot, vagy inkább, ha akarjátok, egyelőre csak egyetlen várost vegyünk szemügyre.

4. Ha tehát valaki egy magaslaton ülve áttekinthetné az emberek minden dolgát, gondold meg, mennyi esztelenséget ítélné el, mennyi könnyet hullatna, mennyit nevetne és mennyi mindent gyűlölné meg! Olyan dolgokat teszünk ugyanis, amelyek nevetést, megdöbbenést, könnyeket és gyűlöletet érdemelnek. Az egyik kutyákat etet, hogy vadállatokat ejtsen hálóba, miközben maga is elvadul; a másik szamarakat és ökröket tart, hogy köveket szállítson velük, az éhségtől sorvadó embereket viszont magukra hagyja. Mérhetetlen mennyiségű aranyat költ arra, hogy kőből emberalakokat készíttessen, azokat azonban, akik valóban emberek, de a nyomorúságtól mintegy kővé dermedtek, semmibe veszi. Másvalaki nagy fáradsággal arany mozaikkockákat gyűjt, és azokkal borítja be a falakat; amikor viszont a szegények csupasz hasát látja, nem indul meg rajtuk. Némelyek még ruháik számára is újabb ruhákat találnak ki; másnak viszont még arra sincs lehetősége, hogy mezítelen testét befedje. A törvényszékeken az egyik ember felfalja a másikat; másvalaki paráznákra és élősködőkre költi vagyionát; a következő színészekre és táncosokra, ismét más fényűző építkezésekre, földek és házak vásárlására. Az egyik a kamatokat számolgatja, a másik a kamatok kamatait; a harmadik gyilkosságok sokaságával teli okiratokat szerkeszt. Még az éjszakai nyugalmat sem élvezi, hanem mások vesztén munkálkodva virraszt. Amikor megvirrad, az egyik igazságtalan nyereségért, a másik kicsapongó költekezésért, mások pedig nyilvánosan űzött rablásra rohannak.

Nagy igyekezetet fordítanak mindarra, ami fölösleges és tilalmas, arra viszont senki sem gondol, ami szükséges. Akik ítéleznek, nevük szerint bírák, tetteik szerint azonban rablók és gyilkosok. Ha valaki megvizsgálná a pereket vagy a végrendeleteket, ott is számtalan gonoszságot találna: csalást, lopást és ármánykodást. Minden szabad idejüket ezek kötik le, a lelki dolgokra viszont senki sem gondol. Valamennyien csak azért terhelik jelenlétükkel a templomot, hogy lássák őket. Pedig nem ez az, amit Isten keres: tettekre és tiszta gondolkodásra van szükségünk. Ha egész napodat kapzsiságban töltöd, azután belépsz, és elmondasz néhány rövid mondatot, nemhogy kegyelmessé teted volna magadhoz Istent, hanem még inkább haragra ingerelted. Ha ki akarod engesztelni Uradat, mutass fel tetteket! Ismerd meg a nyomorúság terhét, tekints a mezítelelenekre, az éhezőkre és az igazságtalanságot szenvedőkre! Isten az emberszeretetet számtalan újtát nyitotta meg előtted. Ne áltassuk hát magunkat, és ne éljünk céltalanul és hiábavalóan! Ne váljunk könnyelművé csak azért, mert most egészségesek vagyunk!

Gondoljunk arra, hányszor estünk már betegségbe, és amikor állapotunk súlyosra fordult, már előre belehaltunk a félelembe és annak várásába, ami történni fog. Számítsunk rá, hogy ismét ugyanebbe az állapotba kerülhetünk; ugyanaz a félelem töltse el bennünket, és legyünk jobbakká! Mert ami most történik, bőséges alapot szolgáltat a vádra. A törvényszékeken ülők oroszlanokhoz és kutyákhoz hasonlítanak, a piacokon forgolódók rókákhoz. Akik pedig nyugodt, közügyektől mentes életet élnek, azok sem megfelelően használják fel nyugalmukat, hanem egész szabad idejüket a színházakra és az onnan származó gonoszságokra feccsérlik. Senki sincs, aki megróná őket tetteikért; sokan vannak viszont, akik utánozzák őket, és bosszankodnak, amiért nem tehetnek meg ugyanannyit. Így azok is büntetést érdemelnek, akik maguk nem teszik meg a gonoszságokat. Bár nem követik el őket, helyeslik azok tetteit, akik megteszik. azok tetteit, akik megteszik. Készségük éppúgy romlott, ezért világos, hogy már a szándékuk miatt is számot kell adniuk.

Mindezt nap mint nap elmondom, és nem szűnök ismételni. Ha némelyek hallgatnak rám, abból haszon származik. Ha azonban senki sem figyel, majd akkor halljátok meg ezeket, amikor már semmi hasznótok sem lesz belőlük: önmagatokat hibáztatjátok majd, mi pedig mentesek leszünk a felelősségtől. De ne legyen úgy, hogy csupán ezzel védekezhessünk! Adja Isten, hogy inkább büszkeségünk legyenek Krisztus ítélőszéke előtt, és együtt részesüljünk azokban a javakban a mi Urunk Jézus Krisztus kegyelméből és emberszeretetéből, akivel együtt dicsőség az Atyának és a Szentléleknek mindörökkön-örökké. Ámen.

83. homília

Miután ezeket elmondta Jézus, kiment tanítványaival a Kidrón-patakon túlra. Volt itt egy kert, ide ment be tanítványaival együtt. (Jn 18,1)

1. Félelmetes a halál, és nagy rettegéssel tölt el – de nem azokat, akik ismerik a mennyei bölcsességet. Aki ugyanis semmi biztosat nem tud az eljövendő dolgokról, hanem a halált az élet végének és teljes megszűnésének tartja, érthető módon borzad és fél tőle, hiszen azt hiszi, hogy a nemlétbe távozik. Mi azonban Isten kegyelméből megismertük bölcsességének rejtett és titkos dolgait, és tudjuk, hogy a halál elköltözés. Ezért nem volna helyes reszketnünk, hanem inkább örülnünk és jókedvűnek lennünk: ezt a mulandó életet elhagyva egy másikba érkezünk, amely sokkal jobb, ragyogóbb és vég nélküli. Krisztus ugyanezt tanította tetteivel is: nem erőszakkal vagy kényszerből, hanem önként ment a szenvedés elé.

Miután ezeket elmondta Jézus, kiment tanítványaival a Kidrón-patakon túlra. Volt itt egy kert, ide ment be tanítványaival együtt. Júdás, aki elárulta őt, szintén ismerte ezt a helyet, mert gyakran gyűltek ott össze Jézus és a tanítványai (Jn 18,1–2). Éjfélkor útnak indul, átkel a patakon, és siet arra a helyre, amelyet az áruló jól ismert. Megkíméli az ellene törőket a fáradságtól és minden vesződéstől, tanítványainak pedig megmutatja, hogy önként megy a történetek elé. Mindenekelőtt ez vigasztalhatta meg őket. Úgy ment oda a kertbe, mintha börtönbe zárkózott volna.

Miután ezeket elmondta nekik. Mit beszélsz? Hiszen az Atyával beszélt, és imádkozott. Miért nem azt mondd, hogy imádságát befejezve ment oda? Azért, mert nem imádság volt, hanem a tanítványok kedvéért elmondott beszéd. Tanítványai is bementek a kertbe. Annyira megszabadította őket félelmüktől, hogy többé nem ellenkeztek, hanem vele együtt beléptek a kertbe. Hogyan ment oda Júdás? Honnan tudta, hogy ott találja? Ebből világos, hogy Krisztus gyakran a szabadban töltötte az éjszakát. Ha ugyanis rendszerint otthon tartózkodott volna, Júdás nem a pusztaságba megy, hanem a házhoz, abban a reményben, hogy ott alva találja. Nehogy a kert hallatán azt gondold, hogy elrejtőzött, az evangélista hozzáteszi, Júdás ismerte a helyet, és nemcsak egyszerűen ismerte, hanem Jézus gyakran gyűlt ott össze tanítványaival. Gyakran találkozott ugyanis velük külön, és olyan szükséges dolgokról beszélt, amelyeket másoknak nem volt szabad hallaniuk. Ezt leginkább a hegyeken és kertekben tette, mert mindig zajtól mentes helyet keresett, hogy semmi se vonja el hallgatói figyelmét.

Júdás tehát maga mellé vette a katonai csapatot, a főpapoktól és a farizeusoktól küldött templomi szolgákat, és odament (Jn 18,3). Korábban már sokszor küldtek embereket, hogy fogják el, mégsem tudták megtenni. Ebből világos, hogy ekkor is önként szolgáltatta ki magát. Hogyan győzték meg a katonai csapatot? Katonák voltak, akik pénzért bármit készek voltak megtenni.

Jézus pedig tudva mindazt, ami reá vár, előlépett, és így szólt hozzájuk: Kit kerestek? (Jn 18,4) Vagyis nem jelenlétükből kellett megtudnia, mi következik, hanem háborítatlanul és mindent tudva mondta és tette ezt. Miért jöttek fegyverekkel, amikor el akarták fogni? Félték a követőitől; ezért éjnek idején törtek rá.

Előlépett, és így szólt hozzájuk: Kit kerestek? Azok így feleltek: A názáreti Jézust (Jn 18,4–5). Láttad legyőzhetetlen hatalmát: noha közöttük állt, elvakította szemüket? Hogy nem a sötétség volt ennek az oka, azt az evangélista azzal mutatta meg, hogy lámpásaik is voltak. De ha nem lettek volna is lámpásaik, legalább a hangjáról fel kellett volna ismerniük. Ha pedig azok nem ismerték fel, hogyan nem ismerte fel Júdás, aki állandóan vele volt? Hiszen ő is ott állt közöttük, mégsem tudott náluk többet: velük együtt a földre esett. Jézus azért tette ezt, hogy megmutassa: nemcsak elfogni nem képesek, de még meglátni sem tudják, noha ott áll közöttük, hacsak ő maga meg nem engedi.

Ekkor újra megkérdezte tőlük: Kit kerestek? (Jn 18,7) Micsoda esztelenség! Egyetlen szavával földre döntötte őket, de még ekkora hatalom megtapasztalása sem térítette észhez őket: ismét ugyanarra vállalkoznak. Miután tehát megtett mindent, ami rajta állt, végül kiszolgáltatja magát, és ezt mondja nekik: *Megmondtam nektek, hogy én vagyok (Jn 18,8).*

Ott állt velük Júdás is, aki elárulta őt (Jn 18,5). Figyeld meg az evangélista visszafogottságát: nem gyalázza az árulót, hanem egyszerűen elbeszéli a történeteket. Csupán azt igyekszik megmutatni, hogy minden Krisztus engedélyével történt. Hogy pedig valaki azt ne mondja, hogy ő maga kényszerítette őket erre azzal, hogy kezükbe adta és felismerhetővé tette magát, előbb mindent megmutatott, ami elég lett volna ahhoz, hogy visszariadjanak. Mivel azonban kitarottak gonoszságukban, és semmiféle mentségük nem maradt, akkor adta át magát nekik, és így szólt: *ha tehát engem kerestek, engedjétek ezeket elmenni! (Jn 18,8)* Az utolsó óráig megmutatta irántuk való emberszeretetét. Ha rám van szükségetek – mondja –, hozzájuk semmi közötök se legyen. Íme, átadom magamat.

Így kellett beteljesednie annak az ígének, amelyet mondott: Azok közül, akiket nekem adtál, nem hagytam elveszni senkit (Jn 18,9). Itt nem a testi halált nevezi elveszésnek, hanem az örök elveszést. Az evangélista azonban a jelenlegi megmenekülésükre is alkalmazza a kijelentést. Csodálkozhatna valaki azon, hogy miért nem fogták el a tanítványokat is vele együtt, és miért nem kaszabolták le őket, különösen miután Péter felingerelte őket azzal, amit a szolgával tett. Mi tartotta vissza őket? Semmi más, mint az a hatalom, amely előbb a földre döntötte őket. Az evangélista is azt mutatja meg, hogy nem az ő szándékukon múlt, hanem az elfogott Krisztus hatalmán és döntésén. Ezért tette hozzá: *Így kellett beteljesednie annak az ígének, amelyet mondott: Azok közül, akiket nekem adtál, nem hagytam elveszni senkit.*

2. Péter tehát, akit felbátorítottak Krisztus szavai és a már megtörtént események, fegyvert ragadott a rájuk törők ellen. De hogyan lehetett kardja annak – kérdezheti valaki –, akinek megparancsolták, hogy ne legyen se tarisznyája, se két ruhája? Úgy vélem, éppen ettől a helyzettől tartva már korábban felkészült rá. Ha pedig azt kérdezed, hogyan válhatott emberölővé az, akinek megparancsolták, hogy még vissza se üssön: elsősorban azt a parancsot kapta, hogy önmagáért ne álljon bosszút; itt azonban nem magát, hanem Mesterét védte. Másrészt ekkor még nem voltak tökéletesek és teljesen felkészültek. Ha bölcs lelkülettel viselkedő Pétert akarsz látni, később olyannak fogod látni, akit megsebesítenek, ő mégis szelíden tűri; számtalan szörnyűséget szenved el, mégsem gerjed haragra. Jézus itt is csodát tesz: egyúttal arra tanít, hogy jól kell tennünk azokkal, akik rosszat tesznek velünk, és feltárja saját hatalmát. A szolgának visszaillesztette a fülét, Péternek pedig ezt mondta: *akik kardot fognak, kard által vesznek el* (Mt 26,52). Ahogyan a lábmosáskor fenyegetéssel csillapította le hevesességét, ugyanúgy tett itt is. Az evangélista azért mondja meg a szolga nevét, mert igen jelentős dolog történt: nemcsak meggyógyította azt, aki ellene jött, és kisvártatva arcul is ütötte, hanem ezzel visszatartotta azt a támadást is, amely az eset miatt a tanítványok ellen lobbanhatott volna fel. Azért közölte tehát a nevét, hogy az akkori olvasók utánajárhassanak és megvizsgálhassák, valóban megtörtént-e az elbeszélt esemény. Nem ok nélkül mondja azt sem, hogy a jobb fülét vágta le. Úgy vélem, az apostol lendületét akarja érzékeltetni: csaknem a fejét vette.

Jézus nemcsak fenyegetéssel tartja vissza Pétert, hanem más szavakkal is megnyugtatja: *Vajon nem kell kiinnom azt a poharat, amelyet az Atya adott nekem?* (Jn 18,11) Ezzel megmutatja, hogy nem ellenségei hatalma miatt történik mindez, hanem mert ő megengedi; továbbá azt is, hogy nem áll szemben Istennel, hanem mindhalálig engedelmes az Atyának. Ekkor már elfogják Jézust, megkötözik, és Annáshoz vezetik. Miért Annáshoz? Örömben diadalmenetet rendeztek, mintha győzelmi emléket állítottak volna. Annás Kajafás apósa volt; Kajafás pedig az, aki azt tanácsolta a zsidóknak, hogy *jobb, ha egy ember hal meg a népért* (Jn 11,50). Miért emlékeztetett bennünket ismét erre a próféciaira az evangélista? Hogy megmutassa: mindez az üdvösségünkért történt. Olyan ellenállhatatlan az igazság, hogy még az ellenségekkel is előre kimondatta ezt. Nehogy a hallgató megrémüljön a bilincsek hallatán, az evangélista emlékezteti arra a próféciaira, amely szerint Krisztus halála az egész földkerekség üdvössége lett.

Simon Péter és egy másik tanítvány követte Jézust (Jn 18,15). Ki volt a másik tanítvány? Az, aki mindezt leírta. Miért nem nevezi meg önmagát? Amikor Jézus keblére hajolt, érthető módon elrejtette nevét; de most miért teszi ugyanezt? Ugyanabból az okból. Itt is nagy helytállásról számol be: amikor mindenki más elfutott, ő követte Jézust. Ezért elfedi magát, és Pétert helyezi maga elé. Önmagát most azért kellett mégis megemlítenie, hogy megtudd: a többieknel pontosabban beszéli el az udvarban történeteket, hiszen ő odabent volt. Figyeld meg, hogyan fogja vissza saját dicséretét! Nehogy valaki azt kérdezze, hogyan jutott be mindenki más távozása után még Simonnál is beljebb, megjegyzi, hogy *ismerőse volt a főpapnak*. Így senki se csodálja azért, mert követte Jézust, és ne magasztalja bátorságáért. A csodálatra méltó inkább az volt Péterben, hogy ilyen nagy félelme ellenére egészen az udvarig eljutott, miközben a többiek mind elmenekültek. Hogy odament, szeretetéből fakadt; hogy nem ment be, szorongásából és félelméből. Az evangélista éppen azért jegyezte fel ezeket, hogy előkészítse Péter tagadásának magyarázatát. Nem azért említi János főpapi ismeretségét, mintha valami nagyszerű dolgot mondana magáról. Miután azonban elbeszélte, hogy egyedül ő ment be Jézussal, hozzáteszi ennek az okát is, nehogy azt gondold, hogy különleges lelki nagyságból tette.

A folytatásból megmutatta, hogy Péter is bement volna, ha bebocsátják. Amikor ugyanis János kiment és szolt az ajtót őrző lánynak, hogy engedje be, Péter azonnal belépett. Miért nem ő maga vezette be? Mert Krisztus közelében

maradt, és őt követte. Ezért kérte meg az asszonyt, hogy engedje be Pétert. Mit mondott az asszony? *Nem ennek az embernek a tanítványai közül való vagy te is? De ő így felelt: Nem vagyok* (Jn 18,17). Mit mondasz, Péter? Nem kevéssel korábban mondtad: *Az életemet adom érted!* (Jn 13,37) Mi történt hát, hogy még egy ajtónálló kérdését sem bírod elviselni? Talán egy katona kérdezett? Talán azok közül valaki, akik elfogták Jézust? Egy jelentéktelen, megvetett ajtóőrző szolgálólány volt, és a kérdése sem volt kihívó. Nem azt kérdezte, annak a csalónak és pusztítónak a tanítványa vagy, hanem csak ezt: *ennek az embernek*. Ez inkább a szánakozó és megindult ember hangja volt. A „te is” azért hangzott el, mert János már odabent volt; az asszony tehát egészen barátságosan beszélt. Péter azonban semmit sem fogott fel mindebből, és nem is gondolt rá sem az első, sem a második, sem a harmadik alkalommal. Csak akkor, amikor a kakas megszólalt – de még ez sem ébresztette rá, mi történt, amíg Jézus rá nem tekintett keserűen. Péter a főpap szolgálíval állt és melegegett, Krisztust pedig odabent megkötözve tartották fogva. Mindezt nem azért mondjuk, hogy Pétert vádoljuk, hanem hogy megmutassuk Krisztus szavainak igazságát. A főpap tehát tanítványairól és tanításáról kérdezte Krisztust.

3. Micsoda gonoszság! Folyton hallotta, amikor a templomban a néphez beszélt és nyíltan tanított, most mégis tudakozódni akar a tanításáról. Mivel semmiféle vádat sem tudtak felhozni ellene, talán a tanítványairól kérdezték, hogy hol vannak, miért gyűjtötte őket maga köré, mit akart velük és milyen célból. Ezzel lázadónak és felforgatónak akarta feltüntetni, mintha a tanítványokon kívül senki sem hallgatott volna rá, és egy veszedelmes csoporthoz tartoznának. Mit tett erre Krisztus? Megcáfolta ezt: *Én nyilvánosan szóltam a világhoz* és nem csupán tanítványaimnak külön, *én mindig a templomban tanítottam* (vö. Jn 18,20). Mi következik ebből? Talán semmit sem mondott titokban? Mondott, de nem úgy, ahogyan ezek gondolták: nem félelmében és nem azért, hogy összeesküvést szervezzen, hanem akkor, amikor mondanivalója meghaladta a sokaság befogadóképességét.

Miért engem kérdezel? Kérdezd meg azokat, akik hallották (Jn 18,21). Ezek nem egy vakmerő ember szavai, hanem olyané, aki bízik kijelentései igazában. Korábban ezt mondta: *Ha én magamról tennék bizonytságot, az én bizonyágtételem nem volna igaz* (Jn 5,31); most is erre utal, amikor a szükségesnél is hitelesebbé akarja

tenni a tanúságtételt. Mivel a főpap tanítványairól mint tanítványokról tett említést, Krisztus ezt mondja: engem kérdezel a saját dolgainmról? Kérdezd ellenségeimet, azokat, akik ármánykodnak ellenem és megkötöztek; ők beszéljenek! Az igazság vitathatatlan bizonyítéka ugyanis az, amikor valaki ellenségeit hívja tanúul állításai mellett. Mit tett erre a főpap? Noha így kellett volna lefolytatnia a vizsgálatot, nem ezt tette.

Az ott álló örök közül az egyik arcul ütötte Jézust (Jn 18,22). Mi lehetne ennél felháborítóbb? Borzadj meg, ég, és döbbenj meg, föld, az Úr béketűrésén és a szolgák hálátlanságán! Pedig mit mondott? Nem azért kérdezte: miért engem kérdezel?, mert ki akart térni a válasz elől, hanem hogy eleve kizárjon minden alapot a rosszhiszemű vádaskodásnak. Miután ezért arcul ütötték, noha mindent megrendíthetett, megsemmisíthetett és felforgathatott volna, semmi ilyet nem tett. Olyan szavakat mondott, amelyek minden elvadultságot képesek lettek volna lecsillapítani. Így szólt: *ha rosszat mondtam, bizonyítsd be, hogy rossz volt;* vagyis ha kifogásolni tudsz valamit szavaimban, bizonyítsd be; ha viszont nem tudsz, *miért ütsz engem?* (Jn 18,23) Látod, hogy a törvényszék tele volt lármával, zűrzavarral, haraggal és kavarodással? A főpap alattomosan és álnokul kérdezett; Krisztus egyenesen válaszolt, és úgy, ahogyan kellett. Mi lett volna a következő lépés? Megcáfolni vagy elfogadni kijelentését. De egyik sem történt: egy szolga arcul ütötte. Nem törvényszék volt ez, hanem összeesküvés és zsarnoki önkény. Mivel még így sem találtak semmit, *elküldték őt megkötözve Kaja-fáshoz* (vö. Jn 18,24).

Simon Péter pedig ott állt, és melegedett (Jn 18,25). Jaj, micsoda kábultság szállta meg ezt a heves és szenvedélyes embert, amikor Jézust elvezették! Mindezek után sem mozdult, hanem tovább melegedett, hogy megtudja, milyen gyenge az emberi természet, amikor Isten magára hagyja. Amikor ismét megkérdezték, újra megtagadta. Azután annak a szolgának a rokona, akinek Péter levágta a fülét, a történetek miatti fájdalommal így szólt: *Nem láttalak én téged vele együtt a kertben?* (Jn 18,26) De sem a kert nem idézte emlékezetébe a történeteket, sem az a nagy szeretet, amelyet ott szavaival megmutatott; szorongása mindezt kiűzte belőle. Miért írta meg ezt róla mindegyik evangélista egybehangzóan? Nem azért, hogy vádolják a tanítványt, hanem hogy megtanítsanak bennünket, milyen nagy baj, ha nem bízunk mindent Istenre, hanem önmagunkban bizakodunk.

Te azonban csodáld a Mester gondoskodását! Miközben fogva tartották és megkötözték, nagy gondot fordított tanítványára: tekintetével felemelte az el-esettet, és könnyekre indította (vö. Lk 22,61). Ezután Kajafástól Pilátushoz vitték. Ez azért történt, hogy a bírák sokasága akaratuk ellenére is megmutassa: az igazság minden vizsgálatot kiállt. Kora reggel volt. Még a kakasszó előtt Kajafához vitték, reggel pedig Pilátushoz. Ezzel az evangélista megmutatja, hogy Kajafás az éjszaka egész hátralevő felében kihallgatta, mégsem tudott semmit rábizonyítani; ezért küldte tovább Pilátushoz. János azonban az ott történeteket a többi evangélistára hagyja, maga pedig a folytatást beszéli el. Figyeld meg a zsidók nevetséges eljárását! Elfogták az ártatlant, fegyvereket vittek magukkal, a helytartóságra azonban nem mentek be, *hogy ne legyenek tisztátalanokká* (Jn 18,28). Mondd csak, miféle tisztátalanság belépni egy törvényszékre, ahol a gonosztevők elnyerik büntetésüket? Akik a mentából és a kaporból is tizedet adtak, úgy gondolták, nem lesznek tisztátalanok, ha igazságtalanul ölnek; attól viszont tisztátalannak tartották magukat, ha belépnek egy törvényszékre. Miért nem ölték meg maguk, miért vitték Pilátushoz? Elsősorban azért, mert uralmuk és hatalmuk nagy részét ekkorra már elveszítették, és a közügyek római fennhatóság alatt álltak. Másrészt attól is félték, hogy ha Jézus vádat emel ellenük, később felelősségre vonják őket.

Mit jelent az, *hogy megehessék a pászkavacsorát* (Jn 18,28)? Hiszen Krisztus már megtartotta az első kovásztalan napon. Vagy az egész ünnepet nevezi pászkának; vagy ők ekkor tartották a pászkát, ő viszont egy nappal korábban adta át tanítványainak, hogy saját megöletését arra a péntekre tartsa fenn, amikor a régi páskaáldozatot is bemutatták. Ők tehát fegyvert viseltek, amit nem volt szabad, és vért ontottak, a helyszín tisztaságát azonban aggályosan vizsgálták. Pilátust kihívták magukhoz, ő pedig kijött, és ezt kérdezte: *Milyen vádat emeltek ez ellen az ember ellen?* (Jn 18,29)

4. Látod, hogy Pilátus mentes volt a hatalomvágyuktól és irigységüktől? Amikor megkötözve és ennyi ember kíséretében látta Jézust, nem gondolta úgy, hogy ez már vitathatatlan bizonyítéka bűnösségének, hanem kérdést tett fel. Ezzel képtelenségnek minősítette, hogy az ítélezést magukhoz ragadják, a büntetés végrehajtását viszont ítélet nélkül rábízzák. Mit feleltek? *Ha ez nem volna gonosztevő, nem adtuk volna át neked* (Jn 18,30). Micsoda esztelenség! Miért nem

nevezitek meg gonosztettét, miért burkoljátok homályba? Miért nem bizonyítjátok rá a bűnt? Látod, hogy mindenütt kitérnek az egyenes vádemelés elől, és semmit sem tudnak mondani? Annás a tanításáról kérdezte; miután meghallgatta, Kajafáshoz küldte. Kajafás ismét kihallgatta, de semmit sem talált, ezért Pilátushoz küldte. Pilátus ezt kérdezi: Milyen vádat emeltek ellene? Itt sem tudnak semmit mondani, hanem ismét pusztá feltevésekkel próbálkoznak. Pilátus ezért tanácstalanul így szól: *Vegyétek át, és ti ítéljétek el a törvényetek szerint!* Ők azonban ezt felelik: *Nekünk senkit sincs jogunk megölni!* (Jn 18,31) Ezt azért mondták, hogy beteljesedjék az Úr szava, amellyel jelezte, milyen halállal fog meghalni. Hogyan jelezte ezt az, hogy *nekünk senkit sincs jogunk megölni*? Az evangélista vagy azt mondja, hogy Krisztust nemcsak értük, hanem a pogányokért is meg kellett ölni; vagy azt, hogy nekik nem volt joguk keresztre feszíteni. Ha azt mondják: *nekünk senkit sincs jogunk megölni*, ezt arra az adott időszakra értik. Hogy más módon igenis ölték embereket, azt István megkövezése mutatja. Krisztust azonban keresztre akarták feszíteni, hogy halálának módját is közszemlére tegyék.

Pilátus meg akart szabadulni a kellemetlenségtől, ezért nem engedte hosszúra nyúlni a vizsgálatot, hanem bement, és megkérdezte Jézustól: *Te vagy a zsidók királya?* Ő így felelt: *Magadtól mondod ezt, vagy mások mondták neked rólam?* (Jn 18,33–34) Miért kérdezte ezt Krisztus? Azért, mert fel akarta tární a zsidók gonosz szándékát. Pilátus sokaktól hallotta már ezt a vádat. Mivel azonban ők semmi konkrétumot nem tudtak mondani, Pilátus nem akarta hosszúra nyújtani a kihallgatást, hanem előhozta azt, amit folyton terjesztettek róla. Amikor azt mondta nekik: *ítéljétek el a törvényetek szerint*, ők azt akarták megmutatni, hogy Jézus vétke nem sajátosan zsidó ügy, ezért felelték: *nekünk nincs jogunk*. Vagyis nem a mi törvényünk ellen vétett, hanem mindenkit érintő bűnt követett el. Pilátus megértette ebből, hogy ő maga is veszélybe kerülhet, ezért kérdezte: *Te vagy a zsidók királya?*

Krisztus nem azért kérdezett vissza, mintha nem tudná a választ, hanem azt akarta, hogy Pilátus maga emeljen vádat a zsidók ellen: *mások mondták neked rólam?* (Jn 18,34) Pilátus ugyanezt fejezte ki válaszával: *Hát zsidó vagyok én? A te néped és a főpapok adtak át nekem téged: Mit tettél?* (Jn 18,35) Ezzel önmagát akarta tisztázni. Miután Pilátus megkérdezte: *Te vagy a király?*, Jézus mintegy megfeddi: Ezt a zsidóktól hallottad. Miért nem folytatsz pontos vizsgálatot? Azt

mondták, gonosztevő vagyok: kérdezd meg, milyen rosszat tettem! Te azonban nem ezt teszed, hanem csak vádakát fogalmazol meg. Magadtól mondd ezt, vagy másoktól hallottad? Pilátus nem tudta azonnal kimondani, hogy másoktól hallotta, hanem egyszerűen a tömeghez igazodott: átadtak nekem – mondta –, ezért meg kell kérdeznem tőled, mit tettél. Mit válaszolt Krisztus?

Az én országom nem e világból való (Jn 18,36). Felelt Pilátus gondolkodását, aki nem volt különösebben gonosz, és nem hasonlított a zsidókhoz. Meg akarja mutatni, hogy nem pusztán ember, hanem Isten és Isten Fia. Mit mond? *Ha ebből a világból való volna, az én szolgálaim harcolnának, hogy ne jussak a zsidók kezére* (Jn 18,36). Ezzel eloszlatta Pilátus addigi félelmét, vagyis azt a gyanút, hogy zsarnoki hatalomra tör. Talán nem ebből a világból való az ő országa? De igen, itt is jelen van. Akkor hogyan mondhatja, hogy nem innen való? Nem azt állítja, hogy itt nem uralkodik, hanem azt, hogy uralma felülről ered; nem emberi, hanem annál sokkal nagyobb és ragyogóbb. Ha pedig nagyobb, hogyan foghatta el a földi hatalom? Úgy, hogy önként átadta magát. Ezt azonban egyelőre nem tárja fel, hanem így szól: *Ha ebből a világból való volna, az én szolgálaim harcolnának, hogy ne jussak a zsidók kezére*. Itt megmutatja a földi királyság gyengeségét: ereje szolgáliban van. A mennyei királyság viszont önmagában elegendő, és senkire sincs szüksége. Az eretnekek ebből kiindulva azt állítják, hogy Krisztus idegen a Teremtőtől. Mit kezdenek akkor ezzel: *a saját világába jött* (Jn 1,11)? Vagy azzal, hogy *nem a világból való, mint ahogy én sem vagyok a világból való* (Jn 17,16)? Országáról is ilyen értelemben mondja, hogy nem innen való: nem fosztja meg a világot gondviselésétől és kormányzásától, hanem – mint mondtam – azt mutatja meg, hogy országa nem emberi és nem mulandó.

Mit mondott erre Pilátus? *Akkor mégis király vagy te?* Jézus így felelt: *Te mondd, hogy király vagyok. Én azért születtem* (Jn 18,37). Ha tehát királynak született, minden egyéb tulajdonsága is vele született: semmit sem utólag szerzett meg. Amikor ezért ezt hallod: *ahogyan az Atyának van önmagában élete, úgy a Fiúnak is megadta, hogy élete legyen önmagában* (Jn 5,26), ne gondold másra, mint a nemzésre; és ugyanígy értsd a többi hasonló kijelentést is. *És azért jöttem a világba, hogy bizonyosságot tegyek az igazságról* (Jn 18,37); vagyis azért, hogy éppen ezt ki mondjam, megtanítsam, és mindenkit meggyőzzek róla.

5. Te pedig, ember, amikor ezt hallod, és látod Uradat megkötözve, egyik helyről a másikra hurcolva, tartsd semminek a jelenvaló dolgokat! Hogy ne volna képtelenség, hogy Krisztus ennyi mindent elviselt érted, te pedig sokszor még néhány szót sem tudsz elviselni? Őt leköpdösik, te viszont ruhákkal és gyűrűkkel ékesíted magad, és ha nem részesülsz mindenki dicséretében, úgy érzed, nem érdemes élned. Őt gyalázzák, gúnyolódást és megalázó arculcsapásokat visel el; te viszont mindenütt tiszteletet követelsz, és nem viseled el Krisztus gyalázatát. Nem hallod Pált: *Legyetek a követőim, amint én is követője vagyok Krisztusnak* (1Kor 11,1)? Amikor tehát valaki csúfot űz belőled, emlékezz Uradra! Gúnyolódva borultak le előtte, szóval és tettel egyaránt nevetségessé tették, és szüntelenül csúfot űztek belőle. Ő azonban nemcsak hogy nem állt bosszút, hanem éppen az ellenkezőjével válaszolt: szelídséggel és méltányossággal.

Kövessük mi is az ő példáját, mert csak így szabadulhatunk meg minden gőgtől. Nem a gyalázkodó hozza létre a gyalázatot, hanem az, aki kishitűen viseli és fájdalmat érez miatta: ő teszi valóságossá és fájdalmassá. Ha ugyanis nem érzel fájdalmat, nem is ért gyalázatot. Nem az okozza a szenvedést, aki elköveti, hanem az, aki elszenvedi. Egyáltalán miért fáj? Ha igazságtalanul gyalázott, éppen ezért nem szabad haragudnod, hanem inkább szánnod kell őt; ha pedig jogosan, még inkább hallgatnod kell. Ha például szegény létedre gazdagnak neveznének, a dicséretnek semmi köze sem volna hozzád, sőt a magasztalás inkább gúnyolódás lenne. Ugyanígy, ha gyalázód olyasmit mond, ami nem igaz, a sértés sem érint téged.

Ha azonban lelkiismereted igaznak találja az elhangzottakat, ne a szavak miatt bánkódj, hanem tetteiddel hozd helyre azt a dolgot! Ezt a valódi gyalázkodásokról mondom. Ha valaki szegénységedet vagy alacsony származásodat hánytorgatja fel, ő maga a nevetségés. Ezek ugyanis nem a hallgatót szégyenítik meg, hanem azt, aki kimondja őket, mert nem ismeri a bölcs életet. De ha sok ember előtt mondják ezeket, akik nem ismerik az igazságot – feleli valaki –, elviselhetetlenné válik a seb. Éppen akkor a legkönnyebb elviselni, amikor tanúk egész sora van jelen: megdicsérnek és helyeselnek téged, a gyalázkodót pedig kinevetik és kigúnyolják. Az értelmes emberek ugyanis nem azt csodálják, aki visszavág, hanem azt, aki egyetlen szót sem szól. Ha pedig a jelenlévők között egyetlen értelmes ember sincs, annál inkább ne vess rajta, és legyen gyönyörűséged a mennyei nézőközönségben! Ott mindenki dicsérni, ünnepelni és

helyeselni fog. Egyetlen angyal is felér az egész földkerekséggel. De miért csak az angyalokat említem, amikor maga az Úr fog téged győztesnek hirdetni?

Ezekkel a gondolatokkal gyakoroljuk magunkat! Nem gyengeség, ha valaki sértés esetén hallgat; éppen ellenkezőleg: az a gyengeség, ha visszavág. Ha gyengeség volna csendben elviselni az elhangzottakat, Krisztus nem mondta volna: *aki arcul üt téged jobb felől, tartsd oda annak arcod másik felét is* (Mt 5,39). Ha tehát valótlanúságot mond rólad, már csak azért is szánnunk kell őt, mert magára vonja a vádlók büntetését és fenyítését, sőt még arra is méltatlanná válik, hogy az Írást olvassa. Isten ugyanis így szól a bűnöshöz: *Hogy mered emlegetni rendelkezéseimet, és szádra venni szövetségemet?* Majd: *Ahol csak vagy, testvéred ellen beszélsz* (Zsolt 50,16.20).

Ha pedig igazat mond rólad, akkor is ő a száncsalomra méltó. A farizeus is igaz dolgokat mondott, de hallgatójának nem ártott, sőt hasznára lett; önmagát viszont számtalan jótól fosztotta meg, és vádaskodásával hajótörést szenvedett. Tehát mindkét esetben ő szenved kárt, nem te. Ha éber vagy, többszörösen nyersz: hallgatásoddal kiengeszteled Istent; még szerényebbé válsz; az elhangzottakból indítást kapsz tetteid kijavítására; és megtanulod semmibe venni az emberi dicsőséget. Fájdalmunk ugyanis éppen abból származik, hogy sokan szorongva figyelik, mit gondolnak róluk az emberek. Ha viszont ilyen bölcs lelkülettel akarunk élni, világosan felismerjük, hogy az emberi dolgok mit sem érnek. Tanuljuk meg tehát ezt! Vegyük számba hibáinkat, és idővel haladjunk előre kijavításukban: határozzuk el, hogy ebben a hónapban ezt, a következőben azt, az azt követően pedig ismét egy másik hibát győzünk le. Így mintegy lépcsőfokokon felfelé haladva Jákób létráján eljuthatunk a mennybe. Úgy vélem, az a létra látomásában éppen erre utalt: az erényben apránként történő felemelkedésre. Ezen a földről a mennybe juthatunk, nem érzékelhető lépcsőfokokat használva, hanem erkölcsünk fejlődése és megjavítása által. Induljunk el tehát ezen az úton és ezen a felemelkedésen, hogy elérjük a mennyet, és élvezzük az ottani javakat a mi Urunk Jézus Krisztus kegyelméből és emberszeretetéből, akinek dicsőség mindörökkön-örökké. Ámen.

84. homília

Pilátus ezt mondta neki: Akkor mégis király vagy te? Jézus így válaszolt: Te mondd, hogy király vagyok. Én azért születtem, és azért jöttem a világba, hogy bizonytságot tegyek az igazságról: mindenki, aki az igazságból való, hallgat az én szavamra. (Jn 18,37)

1. Csodálatos a béketűrés: mintegy szélcsendes kikötőbe vezeti a lelket, és megszabadítja a hullámoktól és a gonosz viharoktól. Krisztus mindenütt erre tanított bennünket, de leginkább most, amikor ítélet elé állították, vezették és egyik helyről a másikra hurcolták. Amikor Annáshoz vitték, igen nagy szelídséggel válaszolt; az őt arcul ütő szolgának pedig olyan szavakat mondott, amelyek minden felfuvalkodottságot képesek lettek volna letörni. Onnan Kajafáshoz, majd Pilátushoz vitték. Miután az egész éjszakát ezek között töltötte, mindenben megmutatta szelídségét. Amikor gonosztevőnek nevezték, de nem tudták rábizonyítani, némán állt. Amikor viszont királyságáról kérdezték, akkor megszólalt Pilátus előtt: tanította őt, és gondolkodását magasztosabb dolgok felé emelte. Miért nem előttük végezte Pilátus a kihallgatást, miért ment be külön a helytartóságra? Volt valamiféle mélyebb sejtése Jézusról, és szeretete volna a zsidók hangoskodása nélkül pontosan megtudni az igazságot. Mikor megkérdezte: Mit tettél?, erre nem kapott választ. Krisztus inkább arról beszélt, amit Pilátus leginkább hallani kívánt: saját királyságáról.

Így szólt: *Az én országom nem e világból való* (Jn 18,36); vagyis: király vagyok, de nem olyan, amilyennek gondolsz, hanem sokkal ragyogóbb. Ezzel és a következő kijelentésekkel azt bizonyította, hogy semmi rosszat nem tett vele szemben. Amikor ugyanis ezt mondta: *Én azért születtem, és azért jöttem, hogy bizonytságot tegyek az igazságról*, megmutatta, hogy semmi rosszat nem követett el ellene. Majd ezt mondta: *mindenki, aki az igazságból való, hallgat az én szavamra*. Ezzel magához vonzza Pilátust, és arra indítja, hogy meghallgassa szavait. Ha valaki igaz ember – mondja –, és vágyik az igazságra, feltétlenül hallgatni fog rám.

E néhány szóval annyira megnyerte Pilátust, hogy az megkérdezte: *Mi az igazság?* (Jn 18,38) Egyelőre azonban a sürgősebb ügyre kellett fordítania a figyelmét. Felismerte ugyanis, hogy e kérdés megtárgyalásához időre volna szükség, és Jézust ki akarta ragadni a zsidók támadásából. Ezért kiment hozzájuk.

Mit mondott? *Én nem találok benne semmiféle bűnt* (Jn 18,38). Figyeld meg, milyen bölcsen járt el! Nem azt mondta, hogy bár vétkezett és méltó a halálra, az ünnep kedvéért engedjétek szabadon. Előbb azonban minden vádtól felmenti őt, és csak ezután kéri tőlük, hogy ha ártatlanként nem is akarják szabadon bocsátani, legalább az ünnepre való tekintettel kegyelmezzenek meg neki, még ha bűnösnek is tartják. Ezért tette hozzá: *Szokás nálatok, hogy szabadon bocsássak egy foglyot a páska ünnepén; majd megszegyenítő célzattal kérdezi: akarjátok-e hát, hogy szabadon bocsássam nektek a zsidók királyát? Ekkor újra kiáltozni kezdtek: Ne ezt, hanem Barabbást!* (Jn 18,39–40) Micsoda mocskos lelkiület! A magukhoz hasonlókat kérik, a bűnösöket szabadon engedik, az ártatlannak pedig büntetést követelnek. Ez volt kezdettől fogva a törvényük. Te azonban mindezeket keresztül Urunk emberszeretetét figyeld!

Akkor Pilátus elvitette Jézust, és megkorbácsoltatta (Jn 19,1). Talán azt remélte, hogy ezzel lecsillapítja és enyhíti a zsidók indulatát. Mivel korábbi próbálkozásai nem tudta megmenteni, és arra törekedett, hogy a baj ne fokozódjon, megkorbácsoltatta, és megengedte mindazt, ami ezután történt: hogy ráadják a bíbor köpenyt és fejére tegyék a koronát. Ezzel akarta haragjukat lecsillapítani. Ezért vezette ki eléjük megkoronázva: azt remélte, hogy az őt ért gyalázat láttán kissé felengednek indulatukból, és kihányják magukból a mérget. Hogyan tehették ezt a katonák, ha nem kaptak rá parancsot a helytartótól? A zsidók kedvéért tették. Hiszen kezdetben sem Pilátus parancsára vonultak ki éjszaka, hanem a zsidóknak kedvezve; pénzért mindenre készek voltak. Mégis, noha ennyi és ilyen súlyos dolog történt, Krisztus némán állt, ahogyan kihallgatásakor is tette, és semmit sem válaszolt. Te ne csak meghallgasd ezeket, hanem tartsd is meg állandóan lelkedben! Lásd magad előtt a földkerekség és minden angyal Királyát, akit a katonák szóval és tettel kigúnyolnak, ő pedig mindent némán elvisel; és tetteiddel utánozd őt! Mivel Pilátus azt mondta: „a zsidók királyát”, most gúnyból királyi külsőt adtak neki.

Pilátus ezután kivezette, és így szólt: *semmiféle bűnt nem találok benne* (Jn 19,4). Jézus tehát kijött a koronával a fején, de haragjuk még így sem aludt ki, hanem ezt kiáltották: *Feszítsd meg, feszítsd meg!* (Jn 19,6) Amikor Pilátus látta, hogy minden hiábavaló, így szólt: *Vegyétek át ti, és feszítsétek meg* (Jn 19,6). Ebből világos, hogy a korábbiakat is csak az ő örjöngésük miatt engedte meg. Mert én – mondja – *nem találok bűnösnek.* (Jn 19,6)

2. Figyeld meg, hányféleképpen védi őt a bíró, és menti fel újra meg újra a vádak alól! Ám azokat a kutyákat még ez sem készítette szégyenkezésre. Hiszen a *Vegyétek át ti, és feszítsétek meg* is annak a szava, aki elhárítja magától a vétket, és olyan cselekedetre biztatja őket, amelyet nem tehetnek meg törvényesen. Ők azért vitték elé, hogy a helytartó ítélete alapján történjék meg mindez; ennek azonban éppen az ellenkezője következett be: a helytartó ítélete inkább felmentette őt. Miután tehát megszégyenültek, ezt mondják: *Nekünk törvényünk van, és a törvény szerint meg kell halnia, mert Isten Fiává tette magát* (Jn 19,7). Hogyan lehetséges hát, hogy amikor a bíró ezt mondta: *Vegyétek át, és ti ítéljétek el a törvényetek szerint!* (Jn 18,31), azt felelték: *Nekünk senkit sincs jogunk megölni!* (Jn 18,31), itt pedig a törvényhez folyamodtok?

Figyeld csak meg a vádat: *Isten Fiává tette magát*. Mondd csak, vajon bűn-e, ha az, aki Isten Fiának tetteit cselekszi, azt mondja magáról, hogy Isten Fia? Mit tett hát Krisztus? Miközben ők így beszéltek egymással, hallgatott, beteljesítve a prófétai ígét: *Nem nyitotta ki száját; megaláztatásában elvételített ítélete* (vö. Ézs 53,7–8 LXX). Pilátus pedig, amikor tőlük meghallotta, hogy Isten Fiává tette magát, megijedt: attól tartott, hátha igaz, amit mondanak, és úgy tűnik majd, hogy törvénytelenül jár el. Ők viszont, noha tetteiből és szavaiból is megismerhették ezt, nem rettentek vissza, hanem megölték azért, amiért imádniuk kellett volna. Ezért már nem azt kérdezte tőle: Mit tettél?, hanem a félelemtől ismét mélyen megrendülve előlről kezdte a kihallgatást: Te vagy a Krisztus? Ő azonban nem felelt. Pilátus ugyanis hallotta: *Én azért születtem, és azért jöttem a világba* (Jn 18,37), továbbá hogy *Az én országom nem innen való* (Jn 18,36). Ezért ellen kellett volna állnia, és meg kellett volna mentenie őt. Ezt azonban nem tette meg, hanem követte a zsidók indulatát.

Miután tehát minden oldalról elnémították őket, közvádra terelték át az ügyet, és ezt mondták: *Aki királlyá teszi magát, az ellene szegül a császárnak* (Jn 19,12). Ezt már gondosan ki kellett volna vizsgálni: vajon valóban zsarnoki hatalomra tört-e, és megkísérelte-e megfosztani a császárt uralmától. Pilátus azonban nem vizsgálta ki gondosan az ügyet. Krisztus ezért semmit sem felelt neki, mert tudta, hogy hiába kérdezteti. Másfelől, mivel tettei tanúskodtak mellette, nem akart szavakkal győzni és védőbeszédet szerkeszteni; ezzel is megmutatta, hogy önként megy a halálba. Mivel tehát hallgatott, Pilátus így szólt: *Nem tudod, hogy hatalmam van arra, hogy megfeszítselek?* (Jn 19,10) Látod, hogyan mondta ki előre

önmaga fölött az ítéletet? Ha ugyanis minden rajtad múlik, miért nem bocsátod szabadon, amikor semmi vétket sem találtál benne? Miután tehát önmaga ellen hozta meg az ítéletet, akkor mondta neki Jézus: *Annak, aki engem átadott neked, nagyobb a bűne* (Jn 19,11), megmutatva ezzel, hogy Pilátust is bűn terheli. Majd letörve elbizakodottságát és gőgjét, ezt mondta: *Semmi hatalmad nem volna, ha felülről nem adatott volna neked* (Jn 19,11). Ezzel jelezte, hogy mindez nem egyszerűen, az események szokásos rendje szerint történik, hanem titokzatos módon megy végbe. Hogy pedig Pilátus, amikor ezt hallja: *ha felülről nem adatott volna neked*, ne gondolja, hogy minden vád alól felmentést nyert, ezért tette hozzá: *Annak, aki engem átadott neked, nagyobb a bűne*. Csakhogy ha ez valóban úgy *adatott neki*, akkor sem Pilátust, sem a zsidókat nem terheli bűn. Hiába mondd ezt! Az „adatott” itt azt jelenti: „megengedettetett”. Mintha ezt mondta volna: megengedte, hogy mindez megtörténjék; ettől azonban ti még nem vagytok mentesek a gonoszságtól.

Szavaival megrendítette Pilátust, és világosan előadta védelmét; ezért az igyekezett őt szabadon bocsátani. Ám azok ismét kiáltozni kezdtek: *Ha ezt szabadon bocsátod, nem vagy a császár barátja* (Jn 19,12). Miután ugyanis a törvényből hozott vádakkal semmire sem mentek, gonosz módon a pogány törvényekhez fordultak: *Aki királlyá teszi magát, az ellene szegül a császárnak* (Jn 19,12). De hol mutatkozott ő zsarnoknak? Mivel tudjátok ezt bizonyítani? Talán bíborpalástjával? Diadémjával? Megjelenésével? Katonaival? Nem mindig egymaga járt-e tizenkét tanítványával, és nem volt-e mindenben egyszerű: ételben, öltözetben és lakóhelyében? Micsoda szemérmertlenség és micsoda okatlan gyávaság! Pilátus ugyanis, mivel úgy vélte, most már veszélybe kerül, ha figyelmen kívül hagyja ezeket a vádakat, kiment, mintha ki akarná vizsgálni az ügyet (ezt jelezte az, hogy bírói székbe ült), de anélkül, hogy bármiféle vizsgálatot tartott volna, átadta őt, mert azt hitte, ezzel még szégyenkezésre bírhatja őket. Hogy valóban ezért cselekedett így, hallgasd meg, mit mondott: *Íme, a ti királyotok!* (Jn 19,14) Amikor pedig azok ezt kiáltották: *Feszítsd meg!*, ismét hozzátette: *A ti királyotokat feszítsem meg?* Ők azonban így kiáltoztak: *Nem királyunk van, hanem császáruk!* (Jn 19,15) Önként vetették alá magukat a büntetésnek. Ezért Isten is kiszolgáltatta őket, miután előbb ők maguk zárták ki magukat gondviseléséből és oltalmából. Mivel pedig egyhangúlag megtagadták uralmát, megengedte, hogy saját döntésük következményeibe ütközzenek. Pedig az elhangzottaknak

már elegendőnek kellett volna lenniük ahhoz, hogy felhagyjanak haragiukkal. Attól tartottak azonban, hogy ha elbocsátják, ismét maga köré gyűjti a sokaságot, ezért mindent megtettek, hogy ezt megakadályozzák. Rettenetes az uralomvágy, rettenetes: képes a lelket is elveszíteni. Ezért nem hallgattak soha Jézusra.

Pilátus pusztá szavakkal akarta őt elbocsátani, ők azonban állhatatosan követelték: *Feszítsd meg!* Miért éppen ilyen módon igyekeztek megölni? Mert ez gyalázatos halálnem volt. Attól féltek, hogy később fennmarad az emléke, ezért azon fáradoztak, hogy az átkozott büntetésre juttassák; nem tudták, hogy az akadályok éppen az igazság felemelkedését szolgálják. Hogy valóban ettől tartottak, hallgasd meg, mit mondtak: *Eszünkbe jutott, hogy ez a csaló még életében ezt mondta: Három nap múlva feltámadok!* (Mt 27,63) Ezért mindent felforgattak, mindent fenekestül felfordítottak, hogy meghiúsítsák a később történeteket. A vezetői által megrontott, féktelen tömeg szüntelenül ezt kiáltozta: *Feszítsd meg!*

3. Mi azonban ne csak olvassuk ezeket, hanem vigyük is magunkkal értelmünkben: a töviskoronát, a köntöst, a nádszálat, az arcul ütéseket, az arcára mért csapásokat, a leköpéseket és a gúnyolódást. Ha mindez állandóan ott forog a gondolatainkban, az elegendő ahhoz, hogy minden haragot lecsillapítson. Ha kigúnyolnak bennünket, vagy ha igazságtalanul kell elszenvednünk valamit, mondogassuk szüntelenül: *Nem nagyobb a szolga az uránál* (Jn 15,20). Idézzük fel azt is, amit a zsidók őrjöngve mondtak: *Ördög van benned; samáriai vagy te* (Jn 8,48); továbbá hogy *Belzebubbal úzi ki az ördögöket*. (Mt 12,24) Mindezt ugyanis azért viselte el, hogy mi az ő nyomdokain járjunk, és eltűrjük a gúnyolódást, amely a gyalázkodások közül a leginkább kihozza az embert a sodrából. Ő azonban nemcsak eltűrte mindezt, hanem mindent megtett azért is, hogy megmentse azokat, akik ezt művelték vele, és megszabadítsa őket a rájuk váró büntetéstől. Hiszen az apostolokat is azért küldte el, hogy üdvösségre vezessék ezeket. Halld is, amint ezt mondják: *Tudom, hogy tudatlanságból cselekedtetek* (ApCsel 3,17), hogy e szavakkal megtérésre indítsák őket.

Kövessük mi is ezt a példát! Semmi sem teszi ugyanis annyira kegyessé irántunk Istent, mint ha szeretjük ellenségeinket, és jót teszünk azokkal, akik bántalmaznak bennünket. Amikor valaki bántalmaz, ne őrá tekints, hanem az őt mozgató démonra; minden haragodat az ellen fordítsd, az általa mozgatott emberen pedig könyörülj meg. Ha ugyanis a hazugság az ördögtől való, akkor az

oktalan harag még sokkal inkább onnan ered. Amikor azt látod, hogy valaki csúfot űz másból, gondolj arra, hogy az ördög mozgatja. A gúnyolódás ugyanis nem keresztényhez méltó.

Akit arra szólítottak fel, hogy gyászoljon, és ezt hallja: *Jaj, akik most nevettek!* (Lk 6,25), mégis gyalázkodik, gúnyolódik és féktelenül nevet, az nem arra méltó, hogy mi is gyalázzuk, hanem arra, hogy megsirassuk; hiszen Krisztus is megrendült, amikor Júdásra gondolt. Gyakoroljuk hát mindezt cselekedeteinkben! Ha ugyanis nem vesszük véghez ezeket, hiába és hasztalanul jöttünk a világra – sőt, saját vesztünkre.

A hit ugyanis önmagában nem elegendő ahhoz, hogy bevezessen a mennyek országába; sőt, éppen a hit ítéli el leginkább azokat, akik hitvány életet élnek. *Az a szolga, aki ismerte ura akaratát, és nem teljesítette azt, sok verést kap* (Lk 12,47); másutt pedig ezt mondja: *Ha nem jöttem volna, és nem szóltam volna hozzájuk, nem volna bűnük* (Jn 15,22). Mivel védekezünk majd, ha bejárásunk volt a királyi palotába, méltónak találtattunk arra, hogy bepillantsunk a szentély legbelsejébe, és részesei lettünk a bűnöktől megszabadító misztériumoknak, mégis rosszabakká váltunk azoknál a pogányoknál, akik mindebből egyáltalán nem részesültek? Ha ugyanis ők a hiú dicsőség kedvéért ekkora bölcsességet tanúsítottak, nekünk sokkal inkább törekednünk kell minden erényre azért, hogy Isten tetszésére legyünk. Mi azonban még a vagyonról sem mondunk le. Ők sokszor még saját életüket is semmibe vették, gyermekeiket háborúkban kiszolgáltatták a démonok őrzöngésének, és a démonok kedvéért még a természet szavát is megvetették; mi viszont Krisztusért még az ezüstről, Isten tetszéséért még haragunkról sem mondunk le, hanem gyulladásban vagyunk, és semmivel sem különb állapotban, mint a lázas betegek. Ahogyan azokat betegségük emésztő lázban tartja, úgy mi is, mintha valami tűz fojtogatna bennünket, sehol sem tudunk határt szabni vágyainknak, hanem egyre növeljük haragunkat és pénzsóvárságunkat. Ezért szégyenkezem és megdöbbenek, amikor azt látom, hogy a pogányok között vannak, akik megvetik a vagyont, nálunk pedig mindenki eszeveszetten hajszolja. Ha pedig találunk is közöttünk némelyeket, akik megvetik, azok más szenvedélyek fogságába esnek: a haragéba és irigységébe.

Nehéz olyan bölcs életet találni, amely minden szennytől tiszta. Ennek az az oka, hogy nem igyekszünk magunkhoz venni a gyógyszert az Írásokból; nem töredelemmel, fájdalommal és sóhajtozva figyelünk rájuk, hanem csak úgy

mellékesen, ha éppen akad egy kis szabadidőnk. Ezért amikor a világi ügyek egész áradata zúdul ránk, mindent elborít, és azt a hasznat is elpusztítja, amelyre esetleg már szert tettünk. Ha valakinek sebe van, gyógyszer tesz rá, de nem kötözi be gondosan, hanem hagyja leesni a kötést, sebet pedig kiteszi víznek, pornak, szennynek és számtalan más dolognak, amely felsértheti: vajon használ-e neki valamit a gyógyszer? Nem a gyógyszer erőtlensége miatt nem használ, hanem a beteg hanyagsága miatt. Rendszerint velünk is ez történik, amikor csak rövid ideig figyelünk az isteni igékre, a világi dolgoknak viszont teljesen és szüntelenül átadjuk magunkat. Így ugyanis minden mag megfullad, és minden terméketlenné válik.

Hogy ez ne történjék meg, tekintsünk fel egy kevéssé, emeljük szemünket az égre, majd nézzünk le az eltávozottak sírjaira és koporsóira! Bennünket is ugyanez a vég vár, és az elköltözés kényszere sokszor még az este beállta előtt ránk törhet. Készüljünk fel tehát erre az útra! Sok útravalóra lesz szükségünk, mert ott nagy a hőség, nagy a szárazság és nagy a pusztaság. Ott már nem lehet megszállni egy fogadóban, és semmit sem lehet megvásárolni, ha nem hoztunk magunkkal mindent idelentről. Hallgasd csak, mit mondanak az okos szüzek: *Menjetek inkább a kereskedőkhöz* (Mt 25,9); de amikor elmentek, már nem találtak olajat. Hallgasd, mit mond Ábrahám: *Közöttünk és közöttetek nagy szakadék tátong* (Lk 16,26). Hallgasd, mit mond Ezékiel arról a napról: *Nóé, Jób és Dániel sem menthetnék meg fiaikat* (vö. Ez 14,14.16.20).

Adja Isten, hogy nekünk ne kelljen ezeket a szavakat hallanunk, hanem innen magunkkal véve az örök élethez elegendő útravalót, bizalommal láthassuk meg a mi Urunkat, Jézus Krisztust, akivel együtt az Atyának és a Szentléleknek dicsőség, hatalom és tisztelet most és mindenkor és örökkön-örökké. Ámen.

85. homília

Ekkor kiszolgáltatta őt nekik, hogy megfeszítsék. Átvették tehát Jézust, ő pedig maga vitte a keresztet, és kiért az úgynevezett Koponya-helyhez, amelyet héberül Golgotának neveznek. Ott megfeszítették őt. (Jn 19,16–18)

1. A jólét könnyen romlásba dönti és magával sodorja azokat, akik nem vigyáznak magukra. Így a zsidók is: kezdetben Isten segedelmét élvezték, mégis a pogány népek királyságának rendjét kívánták, a pusztában pedig még a manna után is vöröshagymára vágytak. Ugyanígy itt is. Elutasították Krisztus királyságát, és a császár uralmát vonták magukra. Ezért állított följük Isten később királyt, saját döntésüknek megfelelően. Amikor Pilátus meghallotta ezeket, *kiszolgáltatta őt nekik, hogy megfeszítsék* (Jn 19,16) – teljesen esztelenül. Ahelyett ugyanis, hogy megvizsgálta volna, valóban zsarnoki hatalomra tört-e Krisztus, pusztán félelmében hozta meg az ítéletet. Pedig Krisztus éppen azért, hogy ez meg ne történjék, már előre kijelentette: *Az én országom nem e világból való* (Jn 18,36). Pilátus azonban teljesen átadta magát a jelenvaló dolgoknak, és semmiféle lelki nagyságot nem akart tanúsítani, noha feleségének álma is elegendő lett volna ahhoz, hogy megrendítse. Ennyi minden sem tette jobbá: nem tekintett fel az égre, hanem kiszolgáltatta őt. Azok pedig rátették a keresztet, mint akit immár elítéltek. A keresztfát ugyanis baljósnek tartották, és még érintését sem viselték volna el. Ugyanez történt az előképben is: Izsák szintén maga vitte a fát. Akkor azonban a dolog megállt az atya szándékánál, hiszen előkép volt; most viszont a tettben is végbement, mert ez volt a beteljesedés.

És kiért az úgynevezett Koponya-helyhez (Jn 19,17). Némelyek azt mondják, hogy Ádám ott halt meg és ott nyugszik; Jézus pedig azon a helyen állította fel győzelmi jelét, ahol a halál uralkodott. Amikor ugyanis keresztyét vitte, a halál zsarnoksága ellen felállítandó győzelmi jelet hordozta; ahogyan a győztesek, ő is vállán vitte győzelmének jelképét. Mit számít, ha a zsidók más szándékkal parancsolták ezt? Rablókkal együtt feszítették meg, és akaratuk ellenére ezzel is beteljesítették a próféciaát. Amit ők gyalázkodó szándékkal tettek, az az igazságot szolgálta, hogy megtudd, milyen nagy az igazság ereje. Ezt is előre megmondta ugyanis a próféta: *bűnösök közé sorolták* (Ézs 53,12). A démon tehát el akarta homályosítani a bekövetkezőket, de nem sikerült neki. Hármat feszítettek ugyan keresztre, de egyedül Jézus ragyogott fel, hogy megtudd: az ő hatalma

vitt véghez mindent. Noha mindhármukat keresztre szegezték, a csodák mégis úgy történtek, hogy senki sem tulajdonított belőlük semmit a másik kettőnek, hanem egyedül Jézusnak. Így az ördög terve erőtlennek bizonyult, és az egész saját fejére hullott vissza. Hiszen még a kettő közül is üdvösségre jutott az egyik. A rablók jelenléte tehát nemhogy nem ártott a megfeszített dicsőségének, de nem kis mértékben hozzá is járult. Mert a sziklák megrendítésénél nem kisebb tett volt a kereszten függő rablót megváltoztatni, és bevezetni a paradicsomba.

Pilátus feliratot is készíttetett: egyszerre akart visszavágni a zsidóknak és védelmet nyújtani Krisztusnak. Mivel gonosztevéként adták át, és a rablókkal való közös büntetéssel akarták megerősíteni ezt az ítéletet, Pilátus el akarta venni annak lehetőségét, hogy bárki ezután gonosz vádakkal illesse, és hitvány, gonosz emberként emlegesse. Ezért elnémítva őket és minden leendő vádlót, egyúttal megmutatva, hogy saját királyuk ellen lázadtak fel, mintegy győzelmi emlékül helyezte el a feliratot. Ez messze hangzó szóval hirdette a győzelmet, és királlyá kiáltotta ki őt, ha nem is teljes mértékben. Ezt ráadásul nem egyetlen nyelven, hanem három nyelven tette nyilvánvalóvá. Mivel az ünnep miatt valószínűleg sok, különböző nyelvű ember tartózkodott a zsidók között, Pilátus úgy intézte, hogy senki se maradjon tudatlanságban Krisztus védelméről: mindhárom nyelven pellengérré állította a zsidók örjöngését. Hiszen még a kereszten függő Krisztusra is irigykedtek.

Pedig miben árthatott nektek ez a felirat? Semmiben. Ha halandó és erőtlen volt, és emlékének ki kellett hunynia, miért féltetek a felirattól, amely azt mondta, hogy ő a zsidók királya? Mit mondtak tehát? Mondd, hogy ő mondta: *A zsidók királya vagyok* (Jn 19,21). Mert így a mostani megfogalmazás ítélet és közös döntés; ha azonban hozzáteszik, hogy ő mondta, akkor a kijelentés a vakmerőségét és kérkedését bizonyítja. Pilátust azonban nem térítették el: kitartott korábbi döntése mellett. Ez sem valami jelentéktelen dolgot, hanem az egész későbbi eseménysort szolgálta. A keresztfáját ugyanis később eltemették, mert senki sem igyekezett magához venni: félelem nehezedett rájuk, a hívők pedig más sürgető ügyekkel voltak elfoglalva. Amikor jóval később keresni kezdték, valószínűleg mindhárom keresztfát együtt feküdt. Hogy az Úr ne maradjon felismerhetetlen, mindenki számára nyilvánvalóvá tette először az, hogy középen feküdt, másodszor pedig a felirat; a rablók keresztfáján ugyanis nem volt felirat.

A katonák elosztották ruháit, köntösét azonban nem (vö. Jn 19,23). Figyeld meg, hogy gonosz tetteikkel mindenütt a próféciaikat teljesítették be! Hiszen ezt is előre megmondták. Noha hárman voltak a megfeszítettek, a prófécia mégis őrajta teljesebben. Miért nem tették ugyanezt a többiekkel is, miért egyedül vele? Te pedig figyeld meg a prófécia pontosságát! A próféta ugyanis nemcsak azt mondta meg, amit elosztottak, hanem azt is, amit nem osztottak el. Felsőruháit tehát elosztották, köntösét azonban nem, hanem sorsvetésre bízták, hogy kié legyen. Az pedig, hogy *felülről végig egybeszőve* (Jn 19,23), nem ok nélkül szerepel. Némelyek szerint ez allegorikus értelmet hordoz: a megfeszített nem csupán ember volt, hanem istensége is felülről való volt.

2. Mások szerint az evangélista magának a köntösnek a szabását írja le. Palesztinában ugyanis két szövetdarabot összeillesztve szokták megszőni a ruhákat; János tehát annak jelzésére, hogy ilyen volt ez a köntös, azt mondja: *felülről végig egybeszőve*. Nekem azonban úgy tűnik, ezzel ruháinak egyszerűségére utal: ahogyan minden másban, úgy öltözetében is az egyszerű megjelenésre törekedett. A katonák tehát ezt tették; ő pedig, miközben keresztre feszítették, anyját a tanítvány gondjaira bízta. Arra tanított ezzel bennünket, hogy utolsó leheletünkig minden lehetséges módon gondoskodjunk szüleinkről. Amikor anyja alkalmatlan időben zavarta, ezt mondta: *Vajon énrám tartozik ez, vagy terád, asszony?* (Jn 2,4); és hogy *ki az én anyám?* (Mt 12,48) Itt azonban nagy szeretetet tanúsít iránta, és arra a tanítványra bízta, akit szeretett. János szerénységből ismét elrejtí önmagát. Ha ugyanis dicsekedni akart volna, azt az okot is közölte volna, amiért Jézus szerette; ez az ok bizonyára valami nagy és csodálatra méltó dolog volt. Miért nem mondott semmi mást Jánosnak, és miért nem vigasztalta meg őt szomorúságában? Mert nem volt itt az ideje a szavakkal történő vigasztalásnak. Másfelől nem csekély dolog volt ilyen nagy megtiszteltetésben részesülnie, és elnyernie annak jutalmát, hogy mindvégig kitartott mellette. Te pedig figyeld meg, milyen háborítatlanul tett mindent még a kereszten is: anyjáról beszélt a tanítvánnyal, próféciaikat teljesített be, és jó reménységet nyújtott a rablónak. Pedig megfeszítése előtt úgy látjuk, hogy verejtékezett, gyötrődött és félt. Mit jelent hát mindez? Nincs benne semmi nehezen megoldható, semmi homályos. Ott a természet gyengesége mutatkozott meg, itt pedig hatalmának túláradó ereje. Másfelől mindkettővel tanít bennünket is: ha a szörnyűségek

előtt nyugtalanság fog el, emiatt ne hátráljunk meg előlük; amikor pedig belépünk a küzdelembe, tekintsünk mindent könnyen elviselhetőnek és egyszerűnek.

Ne reszkessünk tehát a haláltól! A lélekben természetből fogva megvan az élet szeretete; rajtunk áll azonban, hogy meglazítjuk-e ennek kötelekeit, és meggyengítjük a vágyat, vagy még szorosabbra vonjuk őket, és zsarnokibbá tesszük uralmát. Ahogyan megvan bennünk a testi egyesülés vágya, de bölcs önfegyelemmel gyengíthetjük zsarnoki uralmát, ugyanúgy van ez az élet szeretetével is. Isten a gyermeknemzés érdekében ültette belénk a testi egyesülés vágyát, hogy fenntartsa az emberi nem folytonosságát, de nem akadályozta meg, hogy a megtartóztatás magasabb útján járjunk. Ugyanígy ültette belénk az élet vágyát is: megtiltotta, hogy megöljük magunkat, de nem akadályozott meg abban, hogy megvessük a jelenlegi életet. Ezt tudva meg kell őriznünk a helyes mértéket: soha ne menjünk önként a halálba, még ha számtalan szörnyűség ér is bennünket; amikor viszont Istennek tetsző dolgokért hurcolnak oda, ne hátráljunk meg és ne tétovázzunk, hanem bátran vetkőzzünk neki a küzdelemnek, és az eljövendő életet részesítsük előnyben a jelenlegivel szemben. Az asszonyok pedig ott álltak a kereszttel; az akkor gyengébbnek tartott nem bátrabbnak bizonyult a férfiaknál. Így fordult immár minden az ellenkezőjére.

Ő pedig, miután anyját a tanítványra bízta, ezt mondta: *Asszony, íme, a te fiad!* (Jn 19,26) Micsoda megtiszteltetés! Milyen nagy tisztességben részesítette a tanítványt! Mivel ő maga már távozóban volt, átadta anyját a tanítványnak, hogy gondoskodjék róla. Mivel természetes volt, hogy anyjaként fájdalmat érez, és oltalomra van szüksége, joggal bízta arra, akit szeretett. Neki pedig ezt mondta: *Íme, a te anyád!* Azért mondta ezt, hogy szeretetben összekapcsolja őket; a tanítvány megértette ezt, és *ettől az órától fogva otthonába fogadta őt* (Jn 19,27). Miért nem említett meg más asszonyt, noha egy másik is ott állt? Azért, hogy megtanítsa bennünket: anyáknak különös tiszteletet kell adnunk. Ha szüleink a lelki dolgokban ellenkeznek velünk, még tudomást sem kell vennünk róluk; amikor azonban semmiben sem akadályoznak, minden nekik járó tiszteletet meg kell adnunk, és mindenki más elé kell helyezni őket, mert világra hoztak, felneveltek, és számtalan megpróbáltatást viseltek el értünk. Ezzel Markión arcátlanságát is elnémi. Ha ugyanis Krisztus nem test szerint született, és nem volt anyja, miért gondoskodott ilyen nagy figyelemmel egyedül róla?

Jézus ezek után tudva, hogy már minden elvégeztetett (Jn 19,28), vagyis semmi sem hiányzik többé az üdvrendből. Mindenütt arra törekedett ugyanis, hogy megmutassa: ez a halál minden mástól különbözik. Minden a haldokló hatalmában volt, és a halál nem érte testét korábban, mint amikor ő maga akarta; ő pedig csak azután akarta, hogy mindent beteljesített. Ezért mondta: *Hatalmam van arra, hogy odaadjam, és hatalmam van arra, hogy ismét visszavegyem* (Jn 10,18). Mivel tehát tudta, hogy már minden beteljesedett, ezt mondta: *Szomjazom* (Jn 19,28), és ezzel ismét egy próféciaát teljesített be. Te pedig gondold az ott állók elvetemültségére! Ha számtalan ellenségünk volna is, és gyógyíthatatlan sérelmeket szenvedtünk volna tőlük, amikor azt látjuk, hogy megölik őket, meglágyulnánk. Ezek azonban még ekkor sem békültek meg vele, és a látottak sem tették szelídebbé őket; sőt, még inkább elvadultak, és tovább fokozták a gúnyolódást. Ecettel megtöltött szivacsot nyújtottak fel neki, és úgy itatták, ahogyan az elítélteket szokták; ezért említi meg az evangélista az izsópot is. Miután tehát elfogadta, ezt mondta: *Elvégeztetett!* (Jn 19,30)

Láttad, hogyan tett mindent háborítatlanul és hatalommal? A folytatás is ugyanezt mutatja. Miután ugyanis minden végbement, *fejét lehajtva* (hiszen feje nem volt odaszegezve), *kilehelte lelkét* (Jn 19,30), vagyis meghalt. Pedig a lélek kilehelése nem a fej lehajtása után szokott történni; itt azonban éppen az ellenkezője történt. Nem azért hajtotta le fejét, mert kilehelte lelkét, ahogyan velünk történik, hanem előbb lehajtotta fejét, és csak azután lehelte ki lelkét. Mindezzel azt mutatta meg az evangélista, hogy Krisztus ura volt az egész törtézésnek.

3. A zsidók azonban ismét csak olyanok voltak, mint akik *kiszűrik a szűnyogot, a tevét pedig lenyelik* (Mt 23,24): miután ekkora gáztetre vetemedtek, aggályosan ügyeltek az ünnepnap előírásaira. Mivel ugyanis péntek volt, *nem akarták, hogy a holttestek a kereszten maradjanak; arra kérték tehát Pilátust, hogy törjék el a lábszárcsontjukat* (Jn 19,31). Látod, milyen hatalmas az igazság? Éppen azokkal a tettekkel teljesítették be a próféciaát, amelyekre saját céljaik érdekében törekedtek. Az ő cselekedetük révén ugyanis egy másik előre elhangzott kijelentés is beteljesedett. A katonák odamentek, a többiek lábszárcsontját eltörték, Krisztusét azonban már nem. A zsidók kedvében járva mégis lándzsával átszúrták oldalát, és immár holttestét is meggyalázták. Micsoda mocskos és átkozott szándék! De ne háborodj fel és ne szomorodj el, szeretett testvérem! Amit ugyanis ők gonosz

szándékkal tettek, az az igazság ügyét szolgálta. Erről is szólt ugyanis a prófécia: *Néznek majd arra, akit átszúrtak* (Jn 19,37, Zak 12,10). Sőt, ez a vakmerő tett a későbbi hitetlenek, például Tamás és a hozzá hasonlók számára is a hit bizonyítékává lett. Ezzel együtt egy kimondhatatlan misztérium is végbement. *Vér és víz jött ki* (Jn 19,34). E két forrás nem véletlenül fakadt fel, hanem azért, mert mindkettőből az Egyház épül fel. Tudják ezt azok, akiket beavatnak a misztériumokba: a víz által újjászületnek, a vér és a test által pedig táplálkoznak. Innen erednek a misztériumok, hogy amikor a félelmetes kehelyhez járulsz, úgy közelíts hozzá, mintha magából Krisztus oldalából innál.

Aki pedig látta ezt, az tesz róla bizonyítást, és az ő bizonyágtétele igaz (Jn 19,35); azaz nem másoktól hallottam, hanem magam is jelen voltam és láttam; ezért igaz a bizonyágtételem. És joggal mondja ezt. Hiszen egy gyalázatos tetről számol be, nem pedig valami nagy és csodálatos eseményről, amely miatt elbeszélése gyanút kelthetne. Mégis pontosan beszéli el a történeteket, hogy elnémitssa az eretnekeket, hogy előre meghirdesse az eljövendő misztériumokat, és hogy feltárja a bennük rejlő kincset.

Beteljesedett az a prófécia is: *Csontja ne töressék meg* (Jn 19,36, 2Móz 12,46). Bár ez eredetileg a zsidók páskabarányáról hangzott el, az előkép a valóság kedvéért járt elöl, és leginkább Krisztusban teljesedett be. Ezért idézte tanúként a prófétát is. Mivel újra és újra önmagát hozta fel tanúként, úgy tűnhetett, hogy nem hitelt érdemlő; ezért itt Mózeset idézte, megmutatva, hogy ez sem véletlenül történt, hanem már régen megírták. Erre vonatkozik tehát a kijelentés: *Csontja ne töressék meg*. Másfelől maga János is megerősíti a próféta szavának hitelét. Azért mondtam el ezeket – mondja –, hogy megtudjátok: milyen szoros rokonság van az előkép és a megvalósulás között. Látod, mennyire igyekszik hitelesen beszámolni arról, ami látszólag gyalázatos és szégyent hozó esemény volt? Az ugyanis, hogy a katona még a holttestet is meggyalázta, sokkal rosszabb volt magánál a keresztre feszítésnél. Mégis elmondtam ezeket – mondja –, és nagy gonddal mondtam el, hogy higgyetek.

Senki se legyen tehát hitetlen, és senki se ártson hitünknek amiatt, hogy szégyelli ezeket! Mert éppen azok a dolgok, amelyek a leggyalázatosabbnak látszanak, adják javaink legfenségesebb dicsekvését. Ezután eljött az arimátiai József, aki tanítvány volt, talán nem a tizenkettő, hanem a hetven közül. Mivel úgy gondolták, hogy a kereszttel már kialudt a zsidók haragja, félelem nélkül

elő mertek lépni, és gondoskodtak a temetésről. József tehát Pilátushoz ment, és engedélyt kért tőle; Pilátus pedig megadta. Miért is ne adta volna meg? Nikodémus is segítségére volt, és költséges temetésben részesítette Jézust. Mert még mindig úgy gondolkodtak róla, mint aki csupán ember. Olyan illatszereket hoztak, amelyek természetüknél fogva hosszú ideig megőrzik a testet, és nem engedik, hogy gyorsan átadja magát az enyészetnek. Ez azt mutatta, hogy még nem ismerték fel, ki is ő valójában; mindazonáltal igen nagy szeretetet tanúsítottak iránta.

Miért nem jött oda senki a tizenkettő közül: sem János, sem Péter, sem más a nevesebb tanítványok közül? A tanítvány ezt sem hallgatja el. Ha valaki a zsidóktól való félelmet említené, Józsefet ugyanaz a félelem tartotta fogva; hiszen róla is azt mondja az evangélista: *csak titokban, mert félt a zsidóktól* (Jn 19,38). Azt sem mondhatja senki, hogy azért cselekedett így, mert teljesen megvetette őket: maga is félt, mégis előlépett. János azonban, noha jelen volt, és látta Jézust meghalni, semmi ilyesmit nem tett. Mi lehetett ennek az oka? Úgy vélem, József igen előkelő ember volt (ez a temetésből is világos), és Pilátus is jól ismerte; ezért kapta meg az engedélyt. Ezután eltemette Jézust, immár nem elítéltként, hanem a zsidók szokása szerint költségesen, mint valami nagy és csodálatra méltó embert.

4. Mivel szorította őket az idő (Jézus a kilencedik órában halt meg, azután pedig, amíg elmentek Pilátushoz és levették a testet, valószínűleg beesteledett, este pedig már nem volt szabad munkát végezni), *a közeli sírban helyezték el Jézust* (Jn 19,42). A gondviselés úgy intézte, hogy új sírba helyezték, amelyben még senki sem feküdt, nehogy azt gondolják, hogy valamelyik vele együtt nyugvó halott támadt fel. Azért is volt közel a hely, hogy a tanítványok könnyen oda-mehessenek, és szemtanúi lehessenek a történeteknek; továbbá hogy ne csupán ők, hanem az ellenségei is tanúi legyenek a temetésnek. A sír lepecsételése és a mellé őrségül ültetett katonák ugyanis a temetés tényét tanúsították. Krisztus nem kevésbé törekedett arra, hogy halálát mindenki elismerje, mint arra, hogy feltámadását. Ezért a tanítványok is nagy gondot fordítottak annak megmutatására, hogy valóban meghalt. A feltámadást ugyanis az egész későbbi idő megerősíthette; ha azonban halála akkor homályban marad, és nem válik egészen nyilvánvalóvá, az később a feltámadásról szóló tanítást is megronthatta volna.

Nemcsak ezek miatt helyezték el a közelben, hanem azért is, hogy a test ellopásáról szóló állítás hazugsága nyilvánvalóvá váljék.

A hét első napján, vagyis vasárnap, korán reggel, amikor még sötét volt, a magdalai Mária odament a sírhoz, és látta, hogy a kő el van véve a sírbolt elől (Jn 20,1). Krisztus már akkor feltámadt, amikor a kő és a pecsétek még a helyükön voltak. Mivel azonban a többieknek is bizonyosságot kellett szerezniük, a sír csak a feltámadás után nyílt meg, és így vált hitelt érdemlővé a történés. Ez indította útnak Máriát is. Mivel igen nagy szeretettel ragaszkodott Mesteréhez, a szombat elmúltával nem bírt nyugton maradni, hanem még kora hajnalban elment, mert a hely látásában akart némi vigasztalást találni. Amikor meglátta a helyet és az elmozdított követ, nem ment be és nem is hajolt be a sírba, hanem nagy szeretetétől hajtva a tanítványokhoz futott. Egyetlen dolog foglalkoztatta: minél gyorsabban meg akarta tudni, mi történt a testtel. Futása is erről tanúskodott, és szavai is ezt mutatták. Ezt mondta ugyanis: *Elvitték az Urat a sírból, és nem tudjuk, hova tették (Jn 20,2).*

Látod, hogy még semmi biztosat sem tudott a feltámadásról? Azt gondolta, hogy máshová vitték a testet, és minden szépítés nélkül beszámolt erről a tanítványoknak. Az evangélista nem fosztotta meg az asszonyt ettől a nagy dicsérettől, és nem tartotta szégyennek, hogy tőle tudták meg elsőként a történeteket, hiszen ő az egész éjszakát virrasztva töltötte. Így ragyog fel mindenütt János igazságszerető jelleme. Amikor tehát Mária megérkezett és elmondta ezeket, a tanítványok nagy sietséggel a sírhoz mentek, és látták, hogy ott fekszenek a leplek; ami már a feltámadás jele volt. Ha ugyanis valakik máshová vitték volna a testet, nem vetkőztették volna le; ha pedig ellopták volna, nem gondoskodtak volna arról, hogy levegyék a kendőt, összegöngyölítsék és külön helyre tegyék. Hanem mit tettek volna? Úgy vitték volna el a testet, ahogyan volt. János ezért mondta el már korábban, hogy Jézust sok mirhával temették el; a mirha ugyanis nem kevésbé tapasztja a testhez a lepleket, mint az ólom. Így amikor azt hallod, hogy a kendők külön feküdtek, nem adhatsz hitelt azoknak, akik azt állítják, hogy a testet ellopták. A tolvaj ugyanis nem lett volna annyira esztelen, hogy ilyen fölösleges dologra ekkora gondot fordítson. Miért hagyta volna ott a kendőket? És hogyan maradhatott volna észrevétlen, miközben ezt teszi? Valószínűleg sok időt kellett volna ráfordítania, és késlekedése miatt bizonyosan rajtakapták volna. Miért feküdtek továbbá külön a leplek, a kendő pedig miért volt

külön, összegöngyölítve? Azért, hogy megtudd: nem siető és nem kapkodó emberek műve volt, hogy ezeket is, azokat is külön helyre tették és összegöngyölítették. Ebből hittek a feltámadásban. Krisztus ezért csak ezután jelent meg nekik: előbb a látottak alapján jutottak bizonyosságra.

Figyeld meg itt is az evangélista szerénységét: Péternek tulajdonítja a vizsgálódás alaposságát. Bár megelőzte Pétert, és látta, hogy ott fekszenek a leplek, nem vizsgálódott tovább, hanem megállt. A heves természetű Péter azonban beljebb ment, mindent gondosan szemügyre vett, és még valami többet is látott; János csak ettől a látványtól nyert vigasztalást. Péter után ugyanis ő is bement, és látta, hogy a halotti leplek ott fekszenek, egymástól elkülönítve. Az, hogy valaki szétválasztotta, külön helyre tette és összegöngyölítette őket, gondosan végzett munkára vallott, nem pedig olyan emberére, aki félelmében kapkodott.

5. Amikor tehát azt hallod, hogy az Úr mezítelenül támadt fel, hagyj fel a temetés körüli esztelen fényűzéssel! Mi értelme ennek a fölösleges és haszontalan költekezésnek, amely nagy veszteséget okoz a temetést végzőknek, az eltávozottak pedig semmi hasznot sem szerez, sőt, ha már valamit mondanunk kell, még árt is neki? A fényűző temetés ugyanis sokszor sírablásra adott alkalmat, és végül azt okozta, hogy a gondosan eltemetett embert mezítelenül és temetlenül dobták félre. Micsoda hiúság! Mekkora zsarnoki hatalmat mutat még a gyászban is, és micsoda esztelenségre vezet! Sokan ezért, hogy ez meg ne történjék, felvagdalták a finom gyolcsokat, és sok illatszerrel töltötték meg ezeket, hogy kétféleképpen is használhatatlanná tegyék azok számára, akik meg akarnák gyalázni a sírt; csak ezután adták át a gyolcsokat a földnek. Nem örültek cselekedete ez? Nem tébolyodottaké? Előbb fényűzéssel kérkednek, azután maguk teszik tönkre azt, amivel kérkedtek. Igen – mondod –, azért eszeljük ki mindezt, hogy a drága holmik biztonságban maradjanak a halott mellett. És akkor mi van? Ha a sírablók nem veszik el őket, a molyok és a férgek nem teszik meg? Ha pedig a molyok és a férgek sem emésztik meg őket, az idő és a testből kifolyó nedvesség nem pusztítja el? Tegyük fel, hogy sem sírablók, sem molyok, sem férgek, sem az idő, sem semmi más nem emészti el a sírba helyezett tárgyakat; sőt, a test is érintetlen marad a feltámadásig, és a ruhák is újak, frissen készültek és finomak maradnak. Mi haszna származik ebből az eltávozottak, amikor teste mezítelenül támad fel, ezek pedig itt maradnak, és semmit

sem segítenek rajtunk az akkori számadáskor? Akkor Krisztussal miért történt így? – kérdezed. Először is: ne állítsd párhuzamba az ő temetését az emberekével! Hiszen a bűnös asszony is drága kenetet öntött szent lábaira.

Ha már erről is beszélünk, akik ezt tették, először is még nem ismerték a feltámadásról szóló tanítást. Ezért mondja az evangélista: *ahogyan a zsidóknál szokás temetni* (Jn 19,40). Akik Krisztusnak ezt a tiszteletet megadták, nem a tizenkettő közül valók voltak, hanem olyanok, akik még nem részesítették őt igazán nagy tiszteletben. A tizenkettő nem így tisztelte őt, hanem halállal, megöletéssel és az érte vállalt veszedelmekkel. A temetés is tiszteletadás volt ugyan, de sokkal kisebb annál, amelyről az imént beszéltem. Másfelől, amint már mondtam, most emberekről beszélünk; akkor viszont mindez az Úrral történt. Hogy pedig megtudd: Krisztus számára ezek semmit sem számítanak, ezt mondta: *éheztem, és ennem adtatok, szomjaztam, és innom adtatok; mezítelen voltam, és felruháztatok* (Mt 25,35–36). Sehol sem mondta azonban, hogy meghaltam, és eltemettetek. Mindezt nem azért mondom, mintha meg akarnám szüntetni a temetést – szó sincs róla! –, hanem hogy gátat vessek a pazarlásnak és az alkalmatlan kérdésnek. A gyász – mondhatná valaki –, a fájdalom és az eltávozott iránti együttérzés késztet erre. Ez nem az eltávozott iránti együttérzés, hanem hiúság.

Ha valóban együtt akarsz érezni a halottal, megmutatom neked a temetés másik módját, és megtanítalak olyan ruhát adni rá, amely vele együtt feltámad, és ragyogóvá teszi őt. Ezt a ruhát sem moly nem emészti meg, sem az idő nem pusztítja el, sem sírrabló nem lopja el. Miféle ruha ez? Az alamizsnálkodás öltözete. Ez az öltözet vele együtt támad fel, mert az alamizsna pecsétje vele marad. Ebben a ruhában ragyognak majd azok, akik akkor ezt hallják: *Éheztem, és ennem adtatok* (Mt 25,35). Ez teszi őket kiválóvá, ez övezi őket dicsőséggel, és ez helyezi őket biztonságba. A mostani ruhák viszont semmi másra nem valók, mint hogy a molyok emésszék és a férgek lakomájává legyenek. Mindezt nem azért mondom, hogy megtiltsam a temetést, hanem hogy mértékkel végezzük: fedjük be a testet, és ne mezítelenül adjuk át a földnek. Ha Isten még az élőknek is azt parancsolja, hogy az ételmen és ruházaton kívül semmivel se rendelkezzenek többel, akkor ez még sokkal inkább érvényes a halottakra. A halott testnek ugyanis nincs akkora szüksége ruhára, mint az élő, lélegző testnek. Amíg élünk, a hideg és az illendőség miatt van szükségünk ruházatra; halálunk után egyik miatt sem. Halotti lepelre csak azért van szükségünk, hogy a test ne

feküdjék mezítelenül. Sőt, a lepel előtt is ott van legszebb takarónk: a föld, amely az ilyen természetű testhez a leginkább illik. Ha tehát ott, ahol ennyi szükségletünk van, sem kell semmi fölöslegeset keresnünk, még sokkal inkább alkalmatlan a kérkedő fényűzés ott, ahol ezekre már nincs ilyen nagy szükség.

6. De akik látják, kinevetnek majd – mondod. Először is, ha akad is valaki, aki nevet, nem kell sokat törődnünk azzal, aki ennyire esztelenül viselkedik. Valójában azonban sokkal többen lesznek, akik csodálják és helyeslik bölcs életfel-fogásunkat. Nem ez méltó ugyanis nevetésre, hanem amit most teszünk: jajgatunk, gyászolunk, és mintegy önmagunkat is eltemetjük az eltávozottakkal együtt. Ez valóban nevetésre és büntetésre méltó. Ha viszont ebben is bölcsen viselkedünk, és a ruházatban is megtartjuk a mértéket, az koszorút és dicséretet szerez nekünk; mindenki megtapsol majd bennünket, megcsodálja Krisztus hatalmát, és ezt mondja: milyen nagy a megfeszített ereje! Meggyőzte az enyészetre és pusztulásra ítélt embereket arról, hogy a halál nem valódi halál. Ezért nem úgy cselekszenek, mint akik végleg elveszítettek valakit, hanem mint akik egy jobb hazába indulót kísérnek útjára. Meggyőzte őket arról, hogy ez a romlandó, földi test a selyemnél és arannyal átszőtt ruháknál sokkal ragyogóbb öltözetet vesz majd magára: a romolhatatlanságot. Ezért nem fordítanak túlzott gondot a temetésre, hanem az erényes életet tartják csodálatos halotti lepelnek.

Ezt mondják majd, ha azt látják, hogy bölcsen viselkedünk. Ha viszont azt látják, hogy összeroskadunk, asszony módjára siránkozunk, és siratóasszonyok karát állítjuk magunk köré, kinevetnek és kigúnyolnak bennünket, számtalan vádat hoznak majd fel, és pellengérre állítják az értelmetlen költekezést meg a hiábavaló fáradozást. Hiszen mindenkitől éppen ilyen bírálatot hallunk, és teljes joggal. Mivel védekezünk majd, amikor az enyészetnek és férgeknek átadott testet felékesítjük, Krisztust viszont közömbösen nézzük, amint szomjazik, mezítelenül jár és jövevény?

Hagyjunk fel tehát ezzel a hiábavaló igyekezettel! Úgy temessük el az eltávozottakat, ahogyan Isten dicsőségére nekünk is, nekik is javukra válik: adjunk értük bőséges alamizsnát, és a legszebb útravalót küldjük velük! Ha ugyanis csodálatra méltó, elhunyt férfiak emléke oltalmazta az élőket (hiszen ezt mondja: *Pajzsa leszek ennek a városnak, és megszabadítom önmagamért meg az én szolgálóimért, Dávidért, Ézs 37,35*), akkor az alamizsna még sokkal inkább megteszi ezt.

Hiszen az alamizsna még halottakat is feltámasztott, amikor az özvegyek Péter köré álltak, és megmutatták mindazt, amit Dorkász készített, amíg velük volt (vö. ApCsel 9,39–40).

Amikor tehát valaki közeledik a halálhoz, hozzátartozója készítse el számára a halotti ruhákat, és győzze meg a távozót, hogy hagyjon valamit a nélkülözőkre. Ilyen ruhákkal bocsássa útjára, és győzze meg arról is, hogy tegye Krisztust örökösévé. Ha ugyanis azok a királyok, akik örökösként szerepelnek valakinek a végrendeletében, számtalan módon gondoskodnak az illető hozzátartozóinak biztonságáról, gondold meg, mekkora jóindulatot szerez önmagának és egész családjának az, aki gyermekei mellett Krisztust is örökösévé teszi! Ezek a szép halotti ruhák; ezek használnak az itt maradóknak és az eltávozóknak egyaránt. Ha így temetnek el bennünket, ragyogóan jelenünk meg a feltámadás idején. Ha viszont a testet ápoljuk, lelkünkkel pedig nem törődünk, ott majd számtalan szörnyűséget kell elszenvednünk, és nagy nevetségben lesz részünk. Nem csekély szégyen ugyanis erények nélkül távozni. A temetetlenül eldobott testet sem éri akkora gyalázat, mint a lelket, amikor majd erényektől mezítelenül jelenik meg. A lelket öltöztessük fel, őt takarjuk be, lehetőleg egész életünkben! Ha azonban itt elmulasztottuk, legalább halálunk közeledtével térjünk józanságra, és hagyjuk meg hozzátartozóinknak, hogy távozásunk után alamizsnával legyenek segítségünkre. Így egymást segítve nyerjünk nagy bizodalmat a mi Urunk, Jézus Krisztus kegyelme és emberszeretete által, akivel együtt az Atyának és a Szentléleknek dicsőség, hatalom és tisztelet most és mindenkor és örökkön-örökké. Ámen.

86. homília

A tanítványok ezután hazamentek. Mária pedig a sírbolton kívül állt és sírt. (Jn 20,10–11)

1. Az asszonyi nem valamiképpen érzelmesebb és hajlamosabb a részvétre. Azért mondom ezt, hogy ne csodálkozz azon, miért siránkozott Mária keservesen a sírnál, Péter viszont miért nem érzett semmi hasonlót.

A tanítványok ezután hazamentek, ő pedig a sírbolton kívül állt és sírt. Természete ugyanis könnyen engedett az érzelmeknek, a feltámadásról szóló tanítást pedig még nem ismerte világosan. A tanítványok viszont látták a lepleket, hittek, majd csodálkozva hazamentek. Miért nem indultak azonnal Galileába, ahogyan Krisztus szenvedése előtt megparancsolta nekik? Talán a többieket várták; másfelől pedig még mindig nem ocsúdtak fel megrendülésükből. Ők tehát elmentek, Mária azonban ott maradt a sírnál. Mert amint mondtam, már a sír látványa is nagy vigasztalást nyújtott neki. Látod, hogy további vigasztalásért behajolt, és látni akarta azt a helyet, ahol a test feküdt? Ezért és nagy buzgóságáért nem csekély jutalmat kapott. Amit ugyanis a tanítványok nem láttak, azt az asszony látta meg elsőként: két fehér ruhás angyalt, akik közül az egyik a láb, a másik a fej felől ült. Megjelenésük nagy derűt és örömet sugárzott. Mivel az asszony felfogása még nem emelkedett olyan magasra, hogy a kendőkből felismerje a feltámadást, valami több történt: derűs megjelenésű angyalokat látott ülni, hogy egyelőre ezek emeljék ki fájdalmából és vigasztalják meg. A feltámadásról azonban még ők sem mondtak neki semmit, hanem lassanként vezették el ehhez a tanításhoz. Szokatlanul derűs arcokat és ragyogó megjelenést látott, és együttérző hangot hallott.

Mit mondtak ugyanis? *Asszony, miért sírsz?* (Jn 20,13) Mindezek által mintegy ajtó nyílt meg előtte, és lassanként elvezették a feltámadásról szóló tanításhoz. Már az is kérdésésre indította, ahogyan az angyalok ültek, mert azt jelezték, hogy tudják, mi történt. Ezért nem egymás mellett ültek, hanem egymástól távol. Mivel Mária valószínűleg nem mert volna egyszerűen kérdezősködni, kérdésükkel és ülésük módjával beszélgetésre indították. Mit mondott erre? Egyszerre buzgón és szeretettel mondta: *Elvitték az én Uramat, és nem tudom, hova tették* (Jn 20,13). Mit beszélsz? Még mindig semmit sem tudsz a feltámadásról, hanem továbbra is azt képezed, hogy valahová máshová helyezték? Látod, hogy még nem fogadta be a magasztos tanítást?

Amikor ezt mondta, hátrafordult (Jn 20,14). De hogyan következik ez az előzményekből? Az angyalokkal beszélt, és még semmiféle választ sem hallott tőlük: miért fordult hátra? Úgy vélem, miközben Mária beszélt, Krisztus hirtelen megjelent mögötte, és ámulatba ejtette az angyalokat. Amikor azok meglátták az Urat, tartásukkal, tekintetükkel és mozdulatukkal azonnal jelezték, hogy az Urat látják. Ez késztette az asszonyt arra, hogy megforduljon és hátratekintsen. Az angyaloknak tehát ilyen módon jelent meg; az asszonynak azonban nem így, nehogy már első látása megdöbbenjen, hanem egyszerűbb, hétköznapi alakban. Ez abból is világos, hogy Mária kertésznek gondolta. Aki még ennyire alacsony szinten értette a történeteket, azt nem hirtelen, hanem csak lassanként kellett a magasztos dolgokhoz felemelni.

Ezért ismét megkérdezte tőle: *Asszony, miért sírsz? Kit keresel?* (Jn 20,15) Ezzel megmutatta, hogy tudja, mit akar kérdezni, és maga vezette rá a válaszra. Az asszony ezt megértve már nem mondta ki Jézus nevét, hanem úgy beszélt, mintha kérdezője tudná, kiről érdeklődik: *Uram, ha te vitted el őt, mondd meg nekem, hova tetted, és én elhozom* (Jn 20,15). Ismét elhelyezésről, elvitelről és hordozásról beszélt, mintha halottról volna szó. Szavainak ez az értelme: ha a zsidóktól való félelmekben vittétek el innen, mondjátok meg nekem, és én magamhoz veszem. Nagy jóindulat és szeretet volt az asszonyban, de gondolkodása még semmi magasztosra nem ért fel. Krisztus ezért most már feltárta előtte a valóságot, de nem a látáson keresztül, hanem hangja által. Ahogyan a zsidók előtt olykor felismerhetővé tette magát, máskor pedig jelenléte ellenére is ismeretlen maradt, ugyanúgy hangjáról is akkor ismerték fel, amikor ő akarta felismerhetővé tenni magát. Amikor ugyanis ezt kérdezte a zsidóktól: *Kit kerestek?* (Jn 18,4), sem arcáról, sem hangjáról nem ismerték fel, amíg ő maga nem akarta. Ugyanez történt itt is. Csupán nevéen szólította Máriát, és ezzel megfeddte, amiért az élőről továbbra is úgy gondolkodott, mintha halott volna. De hogyan mondhatja az evangélista, hogy megfordult, ha Krisztus már előtte is hozzá beszélt? Úgy vélem, miután Mária ezt mondta: *Hova tettétek?*, az angyalok felé fordult, mintha azt kérdezné, miért ámultak el. Ekkor Krisztus azzal, hogy nevéen szólította, maga felé fordította az angyaloktól; és hangja által felismerhetővé tette magát.

Amikor ugyanis ezt mondta neki: *Mária!* (Jn 20,16), akkor ismerte fel. Nem látása, hanem hangja alapján történt tehát a felismerés. Ha pedig azt kérdezik: honnan tudható, hogy az angyalok elámultak, és az asszony ezért fordult meg? Itt azt is megkérdezhetik: honnan tudható, hogy Mária megérintette Krisztust, és leborult előtte? Ahogyan azonban ez nyilvánvaló abból, hogy Krisztus ezt mondta: *Ne érints engem* (Jn 20,17), ugyanúgy az előbbi is abból, hogy az evangélista szerint Mária megfordult. Miért mondta neki: *Ne érints engem*? Némelyek szerint Mária lelki ajándékot kért, mert hallotta, amikor Krisztus a tanítványoknak ezt mondta: *én pedig kérem fogom az Atyát, és másik Pártfogót ad nektek* (Jn 14,16).

2. De hogyan hallhatta volna ezt Mária, amikor nem volt ott a tanítványokkal? Másfelől ez az elképzelés egyébként is távol állt a gondolkodásától. Hogyan kérhetett volna lelki ajándékot, amikor Krisztus még nem ment el az Atyához? Mi tehát a kijelentés értelme? Úgy vélem, Mária továbbra is úgy akart együtt lenni vele, mint korábban, és örömeiben semmi magasztosat sem gondolt róla, noha Krisztus teste már sokkal kiválóbb állapotba került. Krisztus tehát el akarta vezetni ettől az elgondolástól és attól, hogy túlságos közvetlenséggel beszéljen vele, hiszen ezután már a tanítványok között sem ugyanúgy volt, mint korábban. Ezért magasabbra emelte gondolkodását, hogy nagyobb tisztelettel tekintsen rá. Ha ezt mondta volna: *ne közeledj hozzám úgy, mint korábban*, mert a helyzet már nem ugyanaz, és ezután nem leszek veletek ugyanúgy, ez sértően hangzott volna, és kérdésnek tűnhetett volna. Amikor azonban ezt mondta: *még nem mentem fel az Atyához* (Jn 20,17), ugyanazt fejezte ki, de bántó él nélkül. Azzal ugyanis, hogy *még nem mentem fel*, jelezte: oda igyekszik és oda siet. Aki pedig oda készül távozni, és többé nem időzik az emberek között, arra nem kellett ugyanazzal a gondolkodással tekinteni, mint korábban.

Hogy valóban ez az érteleme, azt a folytatás mutatja: *menj az én testvéreimhez, és mondd meg nekik: Felmegyek az én Atyámhoz és a ti Atyátokhoz, az én Istenemhez és a ti Istenetekhez* (Jn 20,17). Pedig ezt nem azonnal tette meg, hanem csak negyven nap múlva. Miért beszélt hát így? Azért, hogy felemelje Mária gondolkodását, és meggyőzze arról, hogy a mennybe távozik. Az pedig, hogy *az én Atyámhoz és a ti Atyátokhoz, az én Istenemhez és a ti Istenetekhez*, az üdvrendre vonatkozik, hiszen a mennybemenetel is a testet illeti. Ezeket ugyanis annak mondta, aki még semmi magasztosat sem gondolt róla. Másképpen Atyja tehát neki, mint nekünk?

Természetesen. Ha ugyanis Isten másképpen Istene az igazaknak, mint a többi embernek, akkor még sokkal inkább másképpen Istene a Fiúnak, mint nekünk.

Miután ezt mondta: *menj az én testvéreimhez* (Jn 20,17), hogy ebből ne következessenek valamiféle egyenlőségre, megmutatta a különbséget. Ő ugyanis az atyai trónon készült helyet foglalni, nekik pedig mellette kellett állniuk. Ezért bár a test szerinti természet tekintetében testvérünké lett, méltóságában mérhetetlenül különbözik tőlünk; el sem lehet mondani, mennyire. Mária tehát elment, és mindezt hírül adta a tanítványoknak. Ilyen nagy érték a kitartó jelenlét és az állhatatosság. De a tanítványok miért nem fájlalták többé, hogy Krisztus távozni készül, és miért nem beszéltek úgy, mint korábban? Akkor azért szomorkodtak, mert úgy gondolták, hogy meghal; most viszont, miután feltámadt, miért kellett volna bánkódniuk? Mária beszámolt arról, amit látott, és Krisztus szavairól is; mindez elegendő volt ahhoz, hogy megvigasztalja őket.

Valószínű volt azonban, hogy a tanítványok ezt hallva vagy nem hisznek az asszonynak, vagy ha hisznek, fájlalják, hogy Krisztus őket nem méltatta megjelenésére, noha megígérte, hogy Galileában megjelenik nekik. Hogy tehát ne hányódjanak nyugtalanul ezeken töprengve, egyetlen napot sem hagyott elmúlni: előbb vágyat ébresztett bennük azzal, hogy már tudtak feltámadásáról, és az asszonytól is hallottak róla; majd amikor szomjaztak látására, és félelem töltötte el őket (ami még inkább növelte vágyukat), este megjelent nekik, még hozzá csodálatos módon. Miért este jelent meg? Mert valószínűleg akkor töltötte el őket a legnagyobb félelem. Az az igazán csodálatos, hogy miért nem tartották kísértetnek: hiszen zárt ajtókon át, hirtelen lépett be. Elsősorban azért, mert az asszony előzetes beszámolója már nagy hitet ébresztett bennük; másfelől Krisztus világosan felismerhető és szelíd arccal jelent meg nekik. Nappal nem jelent meg, hogy legyen idejük mindnyájuknak összegyűlni, hiszen nagy volt a megdöbbenésük. Az ajtón sem kopogott, hanem hirtelen megállt közöttük, és megmutatta oldalát és kezét. Hangjával egyidejűleg lecsillapította háborgó gondolataikat: *Békesség nektek!* (Jn 20,19) – vagyis: ne nyugtalanodjatok! Ezzel emlékeztette őket arra is, amit keresztre feszítése előtt mondott: *az én békességemet adom nektek* (Jn 14,27); és máshol is: *békességetek legyen énbenem. A világon nyomorúságotok van* (Jn 16,33).

A tanítványok megörültek, hogy látják az Urat (Jn 20,20). Látod, hogyan váltak valóra tetteikben a korábbi szavak? Amit ugyanis keresztre feszítése előtt mondott: ismét meglátlak majd titeket, és örülni fog a szívetek, és örömtöket senki sem veheti el tőletek (Jn 16,22), azt most tetteikkel teljesítette be. Mindez a lehető leg-szilárdabb hitre vezette őket. Mivel ugyanis könyörtelen háborúban álltak a zsidókkal, Krisztus újra meg újra ezt mondta: Békesség nektek! (Jn 20,19) Így a háborúval szemben vigasztalásul a békességet adta nekik.

3. A feltámadás után elsőként ezt a szót mondta, ezért mondja Pál is mindenütt: *Kegyelem nektek és békesség* (vö. Róm 1,7). Az asszonyoknak viszont örömet hirdetett, mert az asszonyi nemet szomorúság terhelte, és ezért elsőként az öröm üzenetét fogadta. A férfiaknak tehát a háború miatt békességet, az asszonyoknak pedig szomorúságuk miatt örömet hirdetett. Miután minden szomorúságot megszüntetett, a kereszttől diadaláról beszélt, amelynek összefoglalása a békesség volt. Mivel tehát minden akadály elhárult, a győzelem ragyogóvá lett, és minden eredménye megvalósult, ezt mondta: *Ahogy engem elküldött az Atya, én is elküldelek titeket.* (Jn 20,21) Semmi nehézségek sem lehet, sem a már megtörtént események miatt, sem pedig annak a méltósága miatt, aki elküld benneteket. Ezzel felemelte lelküket, és megmutatta, mennyire méltó a bizalmukra, hiszen az ő művét kellett magukra vállalniuk. Többé már nem kérte erre az Atyát, hanem saját hatalmával adta nekik az erőt.

Rájuk lehelt, és így folytatta: Vegyetek Szentlelket! Akiknek megbocsátjátok a bűneit, azok bocsánatot nyernek, akikéit pedig megtartjátok, azoknak a bűnei megmaradnak (Jn 20,22–23). Ahogy a király, amikor helytartókat küld ki, hatalmat ad nekik arra, hogy börtönbe vessenek és szabadon bocsássanak, ugyanúgy Krisztus is, mikor elküldte őket, ezzel a hatalommal ruházta fel őket. Hogyan mondhatta akkor: *ha nem megyek el, a Pártfogó nem jön el hozzátok* (Jn 16,7), amikor már itt átadta nekik a Lelket? Némelyek szerint itt nem magát a Lelket adta, hanem rálehelésével alkalmassá tette őket befogadására. Ha Dániel már egy angyal látásától is magánkívül lett, mi történt volna velük, amikor azt a kimondhatatlan kegyelmet fogadták, ha Krisztus előbb nem készíti fel őket tanítványokként? Ezért – mondják – nem azt mondta: Megkaptátok a Szentlelket, hanem: *Vegyetek Szentlelket!* (Jn 20,22) De az sem téved, aki azt mondja, hogy már akkor bizonyos lelki hatalmat és kegyelmet kaptak. Nem arra kaptak azonban erőt, hogy halottakat

támasszanak fel és csodákat tegyenek, hanem arra, hogy megbocsássák a bűnöket; a Lélek kegyelmi ajándékai ugyanis különbözőek. Ezért tette hozzá: *Akiknek megbocsátjátok a bűneit, azok bocsánatot nyernek*, megmutatva, milyen erőt ad nekik. Negyven nap múlva viszont a csodatévő erőt kapták meg; ezért mondta: *erőt kaptok, amikor eljön hozzátok a Szentlélek, és tanúim lesztek Jeruzsálemben és egész Júdeában* (ApCsel 1,8). Csodajeleik által lettek tanúkká.

A Lélek kegyelme ugyanis kimondhatatlan, ajándéka pedig sokféle. Mindez azért történik, hogy megtudd: az Atya, a Fiú és a Szentlélek ajándéka és hatalma egy. Mert amiről úgy tűnik, hogy sajátosan az Atyáé, arról kiderül, hogy a Fiúé és a Szentléké is. Hogyan van tehát az, hogy senki sem jöhet a Fiúhoz, *ha nem vonzza őt az Atya?* (Jn 6,44) De ugyanez a Fiú cselekedetének is bizonyul. Ezt mondja ugyanis: *Én vagyok az út; senki sem mehet az Atyához, csak én általam* (Jn 14,6). Figyeld meg, hogy ugyanez a Szentlélek cselekedete is. Mert *senki sem mondhatja: Jézus Úr, csakis a Szentlélek által* (1Kor 12,3). Azt is látjuk, hogy az apostolokat hol az Atya, hol a Fiú, hol a Szentlélek adja az Egyháznak, és hogy a kegyelmi ajándékok felosztása az Atyáé, a Fiúé és a Szentléké egyaránt.

4. Tegyük meg tehát mindent azért, hogy a Szentlélek velünk lehessen, és a lehető legnagyobb tisztelettel vegyük körül azokat, akik e szolgálattal megbíztak. Nagy ugyanis a papok méltósága. Krisztus ezt mondja: *Akiknek megbocsátjátok a bűneit, azok bocsánatot nyernek*. Ezért mondta Pál is: *Bízzatok vezetőitekben, és hallgassatok rájuk* (Zsid 13,17), és hogy *nagyon becsüljétek és szeressétek őket!* (1Thessz 5,13) Te csak a magad dolgával törődsz; ha azt jól rendezed, senki sem kér számon rajtad másokat. A pap azonban, még ha saját életét jól rendezi is, de a te életedről vagy a körülötte élők életéről nem gondoskodik kellő alapossággal, a gonoszokkal együtt a gyehennára jut. Sokszor nem saját vétkei árulják el, hanem a ti bűneitek miatt vész el, ha nem teljesíti jól mindazt, ami rá tartozik. Mivel tehát ismeritek a veszély nagyságát, nagy jóindulatot tanúsítsatok irántuk! Erre utalt Pál is, amikor ezt mondta: *ők vigyáznak lelketekre, még hozzá nem egyszerűen, hanem úgy, mint akik erről számot is adnak* (Zsid 13,17). Ezért nagy megbecsülésben kell részesülniük. Ha azonban másokkal együtt ti is támadjátok őket, a saját dolgaitok sem lesznek jó rendben.

Amíg a kormányos jókedvűen végzi feladatát, az utasok is biztonságban lesznek. Ám ha azok szidalmazása és ellenséges viselkedése miatt gyötrődik, akkor nem tud ugyanúgy virrasztani és mesterségét gyakorolni, ezért akarata ellenére is számtalan veszedelembé sodorja őket. Ugyanígy a pap is: ha megkapja tőletek a neki járó tiszteletet, ügyeiteket is jól tudja rendezni. Ha azonban csüggedésbe taszítjátok, és ellankasztjátok kezét, önmagatokkal együtt őt is könnyű prédájává teszitek a hullámoknak, még ha igen bátor is. Gondold meg, mit mondott Krisztus a zsidókról: *Az írástudók és a farizeusok Mózes törvényéhez székében ülnek. Mindazt tehát, amit mondanak, tegyétek meg és tartsátok meg* (Mt 23,2–3). Most azonban nem azt kell mondanunk, hogy a papok Mózes székében ülnek, hanem azt, hogy Krisztuséban. Az ő tanítói tisztét vették ugyanis át. Ezért mondja Pál: *Krisztusért járva követségben, mintha Isten kérne általunk* (2Kor 5,20).

Nem látjátok, hogy a világi előljárók előtt mindenki meghajol, gyakran még azok is, akik származásuk, életük és értelmük szerint kiválóbba azoknál, akik ítélkeznek fölöttük? A kinevező személye miatt azonban mindegyre nem gondolnak, hanem tiszteletben tartják az uralkodó döntését, bárki kapta is tőle a tisztséget. Ha egy ember nevez ki valakit, ekkora tisztelet övezi; amikor viszont Isten rendel valakit szolgálatra, semmibe vesszük, szidalmazzuk, számtalan gyalázattal árasztjuk el. Noha megtiltották, hogy testvéreinket megítéljük, a papok ellen élésítjük nyelvünket. Hogyan lehetne ezt mentegetni, amikor saját szemünkben a gerendát sem látjuk, más szemében azonban kíméletlen alapossággal vizsgálgatjuk a szálkát? (vö. Mt 7,3) Nem tudod, hogy amikor így ítélkezel, önmagad ítéletét szigorítod? Nem azért mondom ezt, mintha támogatnám azokat, akik méltatlanul végzik a papi szolgálatot; ellenkezőleg, mélységesen szánom és siratom őket. Azt azonban nem tartom igazságosnak, hogy alárendeltjeik ítéljék meg őket, különösen a legegyszerűbb emberek.

Még ha életük igen rossz hírű is, ha te önmagadra ügyelsz, semmi károd sem származik abból, amit Isten az ő szolgálatukra bízott. Ha ugyanis Isten még egy szamarat is megszólaltatott, és egy jövődómondó által lelki áldásokat adott; ha az oktan állat szájával és Bálám tisztátalan nyelvvel is cselekedett a vétkes zsidók érdekében, akkor a ti javatokra, akik jóindulattal fogadjátok, még sokkal inkább véghezviszi mindazt, ami az övé, és elküldi a Szentlelket, még ha a papok igen hitványak is. Mert a tiszta életű pap sem saját tisztaságával vonzza le a Lelket: a kegyelem visz véghez mindent. Hiszen ezt mondja: *minden a tietek;*

akár Pál, akár Apollós, akár Kéfás (1Kor 3,21–22). Amit a papra bíztak, azt egyedül Isten ajándékozhatja; bármilyen magasra jusson is az emberi bölcs életvitel, kisebbnek bizonyul annál a kegyelemnél.

Nem azért mondom ezt, hogy hanyagul rendezzük saját életünket, hanem hogy ha előjáróink közül némelyek hanyagok, ti, akik vezetésük alatt álltok, ne halmozzatok ezáltal még több rosszat önmagatokra. De miért csak a papokról beszélek? Sem angyal, sem arkangyal nem képes saját erejéből véghezvinni semmit abból, amit Isten adott. Mindent az Atya, a Fiú és a Szentlélek intéz; a pap csupán kölcsönadja nyelvét, és rendelkezésre bocsátja kezét. Nem volna ugyanis igazságos, hogy másvalaki gonoszsága miatt kárt szenvedjenek azok, akik hittel járulnak üdvösségünk jeleihez. Mindezt tudva féljük Istent, papjait pedig becsüljük meg, és adjunk meg nekik minden tiszteletet, hogy saját helyes cselekedeteinkért és az irántuk tanúsított megbecsülésért bőséges jutalmat kapjunk Istentől, a mi Urunk, Jézus Krisztus kegyelme és emberszeretete által, akivel együtt az Atyának és a Szentléleknek dicsőség, hatalom és tisztelet most és mindenkor és örökkön-örökké. Ámen.

87. homília

Tamás pedig, egy a tizenkettő közül, akit Ikernek hívtak, nem volt velük, amikor megjelent Jézus. A többi tanítvány így szólt hozzá: Láttuk az Urat. Ő azonban ezt mondta nekik: Ha nem látom a kezén a szegek helyét, és nem érintem meg ujjammal a szegek helyét, és nem teszem a kezemet az oldalára, nem hiszem. (Jn 20,24–25)

1. Ahogyan könnyelműségre vall, ha valaki egyszerűen, meggondolatlanul hisz, úgy a legnagyobb értetlenség jele, ha mértéken felül kíváncsiskodik és mindent aprólékosan kutat. Ezért kapott feddést Tamás is. Amikor ugyanis az apostolok ezt mondták neki: *Láttuk az Urat* (Jn 20,25), nem hitt. Nem annyira bennük nem bízott, mint inkább magát a dolgot tartotta lehetetlennek: a halottak közül való feltámadást. Nem azt mondta: nem hiszek nektek, hanem ezt: *Ha nem teszem a kezemet az oldalára, nem hiszem* (Jn 20,25). Hogyan lehetett távol egyedül ő, amikor mindenki más együtt volt? Valószínűleg a korábbi szétszóródás után még nem tért vissza akkor. Amikor pedig látod, hogy a tanítvány hitetlenkedik, gondolj az Úr emberszeretetére: egyetlen lélek kedvéért is megmutatta sebeit, és eljött, hogy megmentse azt az egyet, noha a többiekénél tompább értelmű volt. Ezért a legkézzelfoghatóbb érzéki tapasztalat útján keresett bizonyosságot, és még szemének sem hitt. Nem azt mondta ugyanis, hogy ha nem látom, hanem azt, hogy *ha meg nem tapintom*, nehogy a látott dolog pusztá káprázat legyen. Pedig már a tanítványok is hiteles tanúi voltak, amikor erről beszámoltak, és maga Krisztus is, aki előre megígérte. Mivel Tamás mégis többet kívánt, Krisztus ettől sem fosztotta meg.

Miért nem jelent meg neki azonnal, hanem csak nyolc nap múlva? Azért, hogy közben a tanítványok újra meg újra tanítsák, ő pedig ugyanazt hallva még nagyobb vágyat érezzen, és felkészültebben higgye el azt, ami történni fog. Honnan tudta, hogy Krisztus oldalát is megnyitották? A tanítványoktól hallhatta. Hogyan lehet, hogy ezt elhitte, a másikat viszont nem? Mert a feltámadás sokkal rendkívülibb és csodálatosabb volt. Figyeld meg az apostolok igazságszeretét: nem rejtik el sem saját, sem mások fogyatkozásait, hanem teljes őszinteséggel feljegyzik őket. Jézus ismét megjelent. Nem várta meg, hogy Tamás kérje, és nem várta, hogy bármi hasonlót mondjon, hanem még mielőtt megszólalt volna, önként teljesítette kívánságát. Ezzel megmutatta, hogy akkor is jelen volt, amikor Tamás a tanítványoknak ezeket mondta. Ugyanazokat a szavakat használta, erősen feddő,

ugyanakkor a jövőre nézve tanító módon. Ezt mondta: *Nyújtsd ide az ujjadat, és nézd meg a kezeimet, nyújtsd ide a kezedet, és tedd az oldalamra, majd hozzátette: és ne légy hitetlen, hanem hívő!* (Jn 20,27) Látod, hogy kételkedése hitetlenség volt? Ez azonban még a Szentlélek vétele előtt történt; azután már nem így viselkedtek, hanem érettek lettek.

Krisztus nemcsak ezekkel a szavakkal feddte meg, hanem a folytatásban is. Amikor Tamás bizonyosságot nyerve fellélegzett, és felkiáltott: *Én Uram és én Istenem!*, Krisztus ezt mondta: *Mivel látsz engem, hiszel: boldogok, akik nem látnak, és hisznek* (Jn 20,28–29). A hit ugyanis éppen azt jelenti, hogy elfogadjuk, amit nem látunk. *A hit pedig a remélt dolgokban való bizalom, és a nem látható dolgok létéről való meggyőződés* (Zsid 11,1). Krisztus itt nemcsak a tanítványokat mondta boldognak, hanem azokat is, akik utánuk fognak hinni. Csakhogy a tanítványok is láttak és hittek – mondhatná valaki. De ők semmi ilyesmit nem követeltek. A kendőkből azonnal elfogadták a feltámadásról szóló tanítást, és még mielőtt testét meglátták volna, teljes hitet tanúsítottak. Amikor tehát valaki ma azt mondja: Szerettem volna abban az időben élni, és látni, amint Krisztus csodákat tesz, gondoljon erre: *boldogok, akik nem látnak, és hisznek*. Érdeemes megkérdezni, hogyan mutathatta a romolhatatlan test a szegek nyomait, és hogyan érinthette halandó kéz. De ne nyugtalankodj: ami történt, alkalmazkodása miatt volt.

Az a test, amely annyira finom és könnyű volt, hogy zárt ajtókon át beléphetett, minden anyagi nehézkedéstől megszabadult. Sebeit csak azért mutatta meg, hogy higgyenek a feltámadásban, és megtudják: ugyanaz támadt fel, akit keresztre feszítettek, nem pedig valaki más helyette. Ezért támadt fel a kereszttel jeleivel, és ezért evett is. Az apostolok újra meg újra ezt hozták fel a feltámadás bizonyítékaul: *együtt ettünk és ittunk vele, miután feltámadt a halálból* (ApCsel 10,41). Ahogy a keresztre feszítése előtt láttuk a hullámokon járni, és nem mondjuk, hogy teste más természetű volt, mint a miénk, ugyanúgy amikor feltámadása után a sebhelyeket viselve látjuk, nem mondjuk, hogy teste továbbra is romlandó. Ezeket ugyanis a tanítvány kedvéért mutatta meg.

Sok más jelt is tett Jézus (Jn 20,30). Mivel ez az evangélista kevesebbet mondott el a többieknel, hozzáteszi, hogy a többiek sem beszéltek el mindent, csak annyit, amennyi elegendő volt ahhoz, hogy hallgatóikat hitre vezessék. Hiszen ezt mondja: *ha azt mind megírnák egytől egyig, úgy vélem, maga a világ sem tudná befogadni a megírt könyveket* (Jn 21,25).

2. Ebből világos, hogy amit az evangélisták megírtak, nem dicsőségvágyból mondták el, hanem egyedül a mi hasznunkért. Akik a legtöbb eseményt elhagyták, hogyan írhatták volna le a többi dicsőségvágyból? Miért nem beszéltek el tehát mindent? Elsősorban az események sokasága miatt; másfelől arra is gondoltak, hogy aki az elmondottaknak nem hisz, a még több eseményre sem fog figyelni, aki pedig ezeket elfogadja, annak a hithez nem lesz szüksége másra. Úgy vélem, János itt egyelőre a feltámadás után történt jelekről beszél; ezért mondja: *a tanítványai szeme láttára* (Jn 20,30). Ahogyan a feltámadás előtt sok jelnek kellett történnie, hogy elhiggyék: ő Isten Fia, úgy a feltámadás után is, hogy elfogadják: valóban feltámadt. Ezért tette hozzá, hogy *a tanítványai szeme láttára*, mert feltámadása után csak velük volt együtt. Ezért mondta: *a világ többé nem lát engem* (Jn 14,19). Majd annak megmutatására, hogy mindez egyedül a tanítványok kedvéért történt, hozzátette: *hogy higgyétek: Jézus a Krisztus, az Isten Fia, és e hitben életetek legyen az ő nevében* (Jn 20,31). Ezt közösen az egész emberi természethez intézte, és megmutatta, hogy nem annak tesz nagy szívességet, akiben hiszünk, hanem önmagunknak. *Az ő nevében*, vagyis általa. Mert ő maga az élet.

Ezután ismét megjelent Jézus a tanítványoknak a Tiberiás-tengernél (Jn 21,1). Látod, hogy már nem időzött állandóan közöttük úgy, mint korábban? Este megjelent, majd eltűnt; nyolc nap múlva ismét megjelent, azután újra eltűnt; később a tengernél jelent meg, ismét nagy félelmet keltő módon. Mit jelent az, hogy „megjelent”? Ebből világos, hogy nem volt látható, amikor nem alkalmazkodott hozzájuk, mert teste immár romolhatatlan és sérthetetlen volt. Miért említette meg a helyet? Azért, hogy megmutassa: Krisztus már nagyrészt megszüntette félelmüket, így ki mertek lépni a házból és mindenfelé jártak. Már nem maradtak bezárkózva a házban, hanem Galileába mentek, hogy elkerüljék a zsidóktól fenyegető veszélyt. Simon tehát elment halászni. Mivel sem Krisztus nem volt mindig velük, sem a Szentlelket nem kapták még meg, és akkor még küldetéssel sem bízták meg, nem lévén más tennivalójuk, visszatértek mesterségükhöz. Együtt volt Simon, Tamás, Nátánaél, akit Fülöp hívott el, Zebedeus fiai és még két tanítvány (vö. Jn 21,2). Mivel nem volt más tennivalójuk, halászni mentek; és félelmükben éjszaka tették ezt. Lukács is beszél hasonló halfogásról, ez azonban nem ugyanaz az esemény, hanem egy másik.

A többi tanítvány azért követte Pétert, mert immár szorosan összetartoztak; egyúttal látni akarták a halászatot, és szabadidejüket is hasznosan akarták eltölteni. Miközben fáradoztak és vesződtek, Jézus megjelent nekik, de nem mutatta meg azonnal, kicsoda ő, hogy beszélgetésbe elegyedjen velük. Megkérdezte tőlük: *Fiaim, nincs valami ennivalótok?* (Jn 21,5) Egyelőre emberibb módon beszélt velük, mintha vásárolni akarna tőlük valamit. Amikor fejükkel jelezték, hogy nincs semmijük, megparancsolta, hogy vessék ki a hálót a jobb oldalon; kivetették, és sikerrel jártak (vö. Jn 21,6). Amikor felismerték, Péter és János ismét megmutatták saját jellemüket. Péter hevesebb, János magasztosabb lelkületű volt; Péter gyorsabb, János élesebb látású. Ezért János ismerte fel elsőként Jézust, Péter pedig elsőként ment oda hozzá. Nem mindennapi jelek történtek ugyanis. Mik voltak ezek? Először is a sok kifogott hal; azután az, hogy nem szakadt el a háló; továbbá az, hogy még mielőtt partra léptek volna, *paraszt találtak ott, rajta halat és még kenyeret is* (vö. Jn 21,6.9.11). Krisztus ekkor már nem meglévő anyagból hozta létre ezeket, ahogyan keresztre feszítése előtt bizonyos üdvrendi okból tette. Amikor Péter felismerte őt, mindent eldobott, a halakat és a hálókat is, és magára öltötte felsőruháját. Látod szemérmességét és vágyakozását? Bár mintegy kétszáz könyöknyire voltak a parttól, mégsem volt türelme hajóval odamenni hozzá, hanem úszva jutott oda (vö. Jn 21,8). Mit mondott erre Jézus? *Jöjjetek, egyetek!* (Jn 21,12)

A tanítványok közül senki sem merte megkérdezni őt. (Jn 21,12) Többé ugyanis nem volt meg bennük ugyanaz a közvetlenség, nem is éreztek ugyanolyan bátorságot, és már nem kezdeményeztek beszélgetést vele, hanem csendben, nagy félelemmel és tisztelettel ültek, rá figyelve. *Tudták ugyanis, hogy az Úr ő* (Jn 21,12). Ezért nem kérdezték: Ki vagy? Mivel azonban megjelenését megváltozottak és nagy megdöbbenést keltőnek látták, igen megrendültek, és szerettek volna kérdezni valamit róla. A félelem és az a tudat azonban, hogy nem valaki más, hanem ő maga, visszatartotta őket a kérdezéstől. Csak csendben ettek abból, amit nagyobb hatalommal teremtett nekik. Itt már nem tekintett fel az égre, és nem tette azokat az emberi gesztusokat, megmutatva, hogy korábban azok is alkalmazkodásból történtek.

Annak jelzésére pedig, hogy nem időzött állandóan és ugyanúgy közöttük, az evangélista ezt mondja: *Ez már a harmadik alkalom volt, hogy Jézus megjelent a tanítványoknak, miután feltámadt a halottak közül* (Jn 21,14). Megparancsolta azt is,

hogy hozzanak az imént fogott halakból, ezzel mutatva meg, hogy a látott alak nem kísértet. János itt nem mondja, hogy Jézus evett velük; Lukács azonban másutt azt mondja, hogy együtt étkezett velük (vö. ApCsel 1,4). Hogy miként történt ez, nem a mi dolgunk megmondani. Rendkívüli módon ment végbe: nem azért, mert természetének ekkor még szüksége volt táplálékra, hanem alkalmazkodásból, feltámadásának bizonyítására.

3. Talán amikor ezeket hallottátok, lángra gyúlt bennetek a vágy, boldognak mondtátok azokat, akik akkor vele lehettek, és azokat is, akik az egyetemes feltámadás napján vele lesznek. Tegyük meg tehát mindent azért, hogy megláthassuk azt a csodálatos arcot! Ha már most, amikor pusztán hallunk róla, ennyire lángra gyúlunk, és arra vágyunk, hogy azokban a napokban élhessünk, amikor a földön időzött, hallhassuk hangját, láthassuk arcát, odaléphessünk hozzá, megérinthessük és szolgálhassunk neki, gondold meg, mit jelent majd úgy látni őt, hogy többé nem halandó testben van és nem emberi módon cselekszik, hanem angyalok veszik körül, mi magunk pedig romolhatatlanságban leszünk, őt szemléljük, és minden mást felülmúló boldogságot élvezünk. Ezért kérek, tegyük meg mindent, hogy ki ne essünk ekkora dicsőségből! Semmi sem nehéz, ha akarjuk, és semmi sem elviselhetetlen, ha figyelünk. Hiszen *ha tűrünk, vele együtt fogunk uralkodni is* (2Tim 2,12). Mit jelent az, hogy „tűrünk”? Azt, hogy elviseljük a megpróbáltatásokat és az üldözéseket, és a keskeny úton járunk. A keskeny út természete szerint fáradságos, de elhatározásunk és az eljövendők reménysége könnyűvé teszik számunkra.

Mert *a mi pillanatnyi könnyű szenvedésünk minden mértéket meghaladó nagy, örök dicsőséget szerez nekünk, mivel nem a láthatókra nézünk, hanem a láthatatlanokra* (2Kor 4,17–18). Emeljük hát szemünket az égre, és szüntelenül az ottani dolgokon elmélkedjünk és azokat szemléljük! Ha gondolatban mindig azok között időzünk, az itteni gyönyörök nem fognak hatalmukba keríteni, a fájdalmas dolgokat pedig nem viseljük nehezen. Sőt, kinevetjük ezeket és minden hozzájuk hasonló; semmi sem tehet bennünket rabjává és semmi sem tehet felfuvalkodottá, ha vágyunkat oda irányítjuk, és arra a szeretetre tekintünk. De miért mondom, hogy a jelenlegi bajok nem okoznak majd fájdalmat? Hiszen úgy fog tűnni, mintha már nem is látnánk őket. Ilyen a szeretet ereje. Akik nincsenek velünk, hanem távol vannak, és vágyódunk utánuk, azokat mindennap magunk

elé képzeljük. Nagy ugyanis a szeretet zsarnoki hatalma: mindentől elszakít, és ahhoz köti a lelket, akire vágyakozik. Ha így szeretjük Krisztust, minden itteni dolog árnyéknak, képnek és álomnak tűnik majd. Mi is ezt mondjuk majd: *Ki választana el minket Krisztus szeretetétől? Nyomorúság vagy szorongatás?* (Róm 8,35)

Pál nem a pénzt, a gazdagságot vagy a szépséget említette (ezek ugyanis nagyon hitvány és nevetséges dolgok), hanem azt sorolta fel, ami súlyosnak látszik: éhezést, üldözést és halált. Ő még ezeket is semminek tartotta és megvetette; mi viszont a pénz miatt elszakadunk saját életünkől, és elszakítjuk magunkat a világoosságtól. Pál sem halált, sem életet, sem jelenvalókat, sem eljövendőket, sem más teremtményt nem részesített előnyben Krisztus szeretetével szemben (vö. Róm 8,38–39); mi pedig, ha egy kevés aranyat látunk, lángra gyúlunk érte, és lábbal tiporjuk Krisztus törvényeit. Ha már hallani is elviselhetetlen mindezt, mennyivel elviselhetetlenebb megtenni! Éppen ez a rettenetes: amikor hallunk róla, megboradunk, amikor azonban megtesszük, nem borzadunk meg. Könnyen esküdözünk, sőt hamisan esküszünk, rabolunk, kamatot követelünk, elhanyagoljuk a tisztaságot, felhagytunk a gondos imádsággal, a parancsolatok nagyobb részét megszegjük, és a pénz kedvéért saját tagjainkkal sem törődünk. Aki szereti a pénzt, számtalan rosszat tesz felebarátjával és önmagával is. Könnyen haragra gerjed, gyalázkodik, ostobának nevezi felebarátját, esküdözik, sőt hamisan esküszik; még a régi törvény mértékét sem tartja meg, mert aki az aranyat szereti, nem fogja szeretni felebarátját. Pedig nekünk a mennyek országaért még ellenségeinket is szeretnünk kell. Ha még a régi parancsolatok teljesítésével sem léphetünk be a mennyek országába, hacsak igazságunk nem múlja felül az akkoriakét (vö. Mt 5,20), mivel védekezhetünk, ha még azokat is megszegjük? Aki szereti a pénzt, nemcsak ellenségeit nem fogja szeretni, hanem barátaival is úgy bánik majd, mint ellenségeivel.

4. De miért csak a barátokat említtem? A pénz szerelmesei sokszor még a természetes kötelekekről is megfedkeztek. Az ilyen ember nem ismer rokoni köteleket, nem emlékszik régi kapcsolataira, nem tiszteli az életkort, és senkit sem tart barátjának. Mindenkivel ellenségesen viselkedik, de mindenki másnál inkább önmagával: nemcsak azért, mert elveszíti saját lelkét, hanem azért is, mert számtalan gonddal, fáradsággal és fájdalommal gyötri magát. Vállalja az utazást, a gyűlölséget, a veszélyt, az ármánykodást és bármi mást, csak hogy magánál

tarthassa *minden rossz gyökerét* (vö. 1Tim 6,10), és sok aranyat számlálhasson. Mi lehetne súlyosabb ennél a betegségnél? Hiszen még a fényűzéstől és minden élvezettől is megfosztja magát, pedig ezekért sok bűnt követnek el az emberek, továbbá a dicsőségértől és a tisztelettől is. A pénz szerelmese ugyanis számtalan emberre gyanakszik, és sok vádlója, irigye, rágalalmazója és ellensége van. Akit megkárosított, gyűlölik az elszenvedett rossz miatt; akik pedig még nem szenvedtek tőle, félnek, hogy velük is ez történik, és együtt érezve az áldozatokkal, ugyanúgy harcba szállnak ellene.

A nála nagyobbak és hatalmasabbak is éppúgy ellenségeivé lesznek és gyűlölik: fájlják az alacsonyabb helyzetűek sorsát és felháborodnak miatta, ráadásul irigykednek is. De miért csak az embereket említem? Ha valaki még Istent is ellenségévé tette, milyen reménye, vigasztalása vagy enyhülése maradhat? A pénz szerelmese sohasem tudja használni vagyonát: szolgálja és őre lesz, nem pedig ura. Mivel mindig többet igyekszik szerezni, semmire sem akar költeni; sanyargatja önmagát, és minden szegénynél szegényebben él, mert vágya sehol sem állapodik meg. Pedig a vagyon nem azért van, hogy őrizzük, hanem hogy használjuk. Ha azért ássuk el, hogy másoké legyen, ki lehetne nálunk nyomorultabb? Mindenfelé futkosunk, hogy mindent összegyűjtsünk, majd bezárjuk, és kivonjuk a közös használatból. Van egy másik, nem kevésbé súlyos betegség is. Egyesek a földbe ássák vagyonukat, mások a hasukba, az élvezetekbe és a részegeskedésbe temetik; az igazságtalanság büntetéséhez még a kicsapongás büntetését is hozzáadják. Némelyek élősködőkre és hízelgőkre, mások kockajátékokra és paráznákra, ismét mások efféle költekezésekre pazarolnak. Elhagyják a helyes és törvényes, mennybe vezető utat, és számtalan, gyehennába vezető utat vágnak maguknak.

Pedig a helyes út nemcsak hasznot, hanem az említetteknel nagyobb gyönyörűséget is kínál. Aki paráznáknak adja pénzét, nevetségessé és gyalázatossá válik, sok viszályba keveredik, gyönyörűsége pedig rövid lesz, sőt, még rövid sem. Bármennyit ad ugyanis ezeknek az asszonyoknak, semmi hálát sem éreznek iránta. Az idegen ház ugyanis lyukas hordó. Másfelől ez az asszonyfajta arcátlan; Salamon a hozzá fűződő szerelmet a holtak hazájához hasonlította. Csak akkor áll meg, amikor szeretőjét már mindentől megfosztva látja – sőt, még akkor sem: még inkább ékesíti magát, a földön fekvőbe is belerúg, hangoosan kineveti, és annyi rosszat tesz vele, hogy azt szóval felsorolni sem lehet.

Az üdvözülők gyönyörűsége azonban nem ilyen. Itt senkinek sincs vetélytársa: mindenki örül és ujjong, az is, aki jótéteményben részesül, és az is, aki ezt látja. Az ilyen ember lelkét nem ostromolja harag, csüggedés, szégyen vagy gyalázat; hanem nagy a lelkiismeret öröme és az eljövendők reménysége, ragyogó a dicsőség, nagy a megbecsülés, mindennél nagyobb pedig Isten jóindulata és oltalma. Nincs semmiféle szakadék vagy gyanakvás, hanem hullámveréstől mentes kikötő és szélcsend.

Mindezt fontolóra véve, és gyönyörűséget gyönyörűséggel összehasonlítva válasszuk a jobbat, hogy elnyerjük az eljövendő javakat is a mi Urunk, Jézus Krisztus kegyelme és emberszeretete által, akié a dicsőség és a hatalom örökön-örökké. Ámen.

88. homília

Miután ettek, így szólt Jézus Simon Péterhez: Simon, Jóna fia, jobban szeretsz-e engem, mint ezek? Ő pedig így felelt: Igen, Uram, te tudod, hogy szeretlek téged! (Jn 21,15)

1. Sok más dolog is van, amely bizodalmat adhat nekünk Isten előtt, és ragyogóvá, kedvessé tehet bennünket; mindennél inkább azonban a felebarátainkról való gondoskodás szerzi meg számunkra az odafentről jövő jóindulatot. Krisztus is ezt kívánja meg Pétertől. Miután ugyanis befejezték az étkezést, *így szólt Jézus Simon Péterhez: Simon, Jóna fia, jobban szeretsz-e engem, mint ezek? Ő pedig így felelt: Igen, Uram, te tudod, hogy szeretlek téged! Jézus ezt mondta neki: Legeltesd az én juhaimat!* (vö. Jn 21,15) Miért kerüli meg a többieket, és miért vele beszél erről? Ő volt az apostolok választottja, a tanítványok szószólója és közösségük feje; ezért ment fel annak idején Pál is, hogy a többiek helyett őt látogassa meg. Egyúttal azt is megmutatja neki, hogy most már bizakodhat, mert tagadását eltörölte: rábízta a testvérek vezetését. Tagadását nem hozza szóba, és nem tesz neki szemrehányást a törtétekért, hanem ezt mondja: Ha szeretsz engem, állj a testvérek élére! Most mutasd meg azt a lángoló szeretetet, amelyről minden alkalommal tanúságot tettél, és amelynek örvendeztél! Azt az életet pedig, amelyről azt mondtad, hogy értem adod, add oda az én juhaimért!

Amikor egyszer, majd másodszor is megkérdezte, tanúul hívta őt, aki ismeri a szív kimondhatatlan titkait. Amikor azután harmadszor is megkérdezte, megrendült, mert ismét félni kezdett a korábbiak miatt – hiszen akkor is erősen fogadkozott, később mégis rácăfoltak a törtétek. Ezért ismét hozzá menekül. Amikor ugyanis ezt mondta: *Uram, te mindent tudsz* (Jn 21,17), ezen ezt értette: a jelenlegi és az eljövendő dolgokat is. Látod, mennyivel jobbá és megfontoltabbá vált? Többé nem viselkedik önfejűen, és nem mond ellent. Azért rendült meg, mert ezt gondolta: hátha csak úgy vélem, hogy szeretem, valójában azonban nem szeretem, ahogyan korábban is sok mindent gondoltam és állítottam határozottnak, később azonban rám cáfoltak a törtétek. Harmadszor is megkérdezi, és harmadszor is ugyanazt parancsolja, megmutatva, milyen nagyra értékeli saját juhainak vezetését, és hogy mindenekelőtt ez az iránta való szeretet jele.

Miután beszélt neki az iránta való szeretetről, előre jelzi azt a vértanúságot is, amelyet majd vállalnia kell. Ezzel megmutatja, hogy szavait nem Péter iránti bizalmatlanságból mondta, éppen ellenkezőleg, nagyon is bízott benne, hanem

fel akarta tártani az iránta való szeretet bizonyítékát, és meg akart tanítani bennünket arra, miként kell őt mindenekelőtt szeretnünk. Ezért mondja: *Amikor fiatalabb voltál, felövezted magadat, és odamentél, ahova akartál; de amikor megöregszel, más övez fel téged, és oda visz, ahova nem akarod* (vö. Jn 21,18). Pedig ezt akarta, és erre vágyott; Krisztus éppen ezért tárta ezt fel előtte. Mivel ugyanis újra meg újra ezt mondta: *Az életemet adom érted* (Jn 13,37); és *ha meg is kell halnom veled, akkor sem tagadlak meg* (Mt 26,35), megadta neki, amire vágyott. Mit jelent tehát ez: *ahova nem akarod* (Jn 21,18)? A természet ragaszkodásáról és a test szükség-szerű törvényéről beszél, arról, hogy a lélek akarata ellenére szakad el a testtől. Így, bár elhatározása erős volt, a természet mégis megmutatta a maga gyengeségét. Senki sem válik meg érzéketlenül testétől. Isten ugyanis, amint korábban is mondtam, javunkra rendezte ezt így, hogy ne legyen sok erőszakos haláleset. Ha az ördög e természetes ragaszkodás ellenére is képes volt ezt véghezvinni, és számtalan embert vitt szakadékba és verembe, akkor ha a lélek nem ragaszkodna ennyire a testhez, a legtöbben a legcsekélyebb csüggedés hatására is hamar erre vetemednének. Az *ahova nem akarod* (Jn 21,18) tehát a természetes ragaszkodást fejezi ki az élethez.

De miért mondja előbb: *amikor fiatalabb voltál*, majd pedig, hogy *amikor megöregszel* (Jn 21,18)? Ezzel azt mutatja, hogy Péter akkor már nem volt fiatal, de még nem is öregedett meg, hanem érett férfi volt. Miért emlékeztette hát korábbi életkorára? Azért, hogy megmutassa, az ő dolgaiban más rend érvényesül. A világi dolgokban a fiatal jól használható, az öreg pedig hasznavehetetlen; az én dolgaiban azonban, mondja, nem így van. Amikor elérkezik az öregség, akkor ragyog fényesebben a kiválóság, akkor válik nyilvánvalóbbá az erény, amelyet az életkor semmiben sem akadályoz. Ezt nem azért mondta, hogy megremítse, hanem hogy felbátorítsa. Ismerte ugyanis a vágyát, és tudta, hogy régóta vajúdik benne ez a nemes kívánság; egyúttal halálának módját is feltárja.

Mivel Péter mindenkor részt akart venni az érte vállalt veszélyekben, ezt mondja: Bízzál! Úgy teljesítem be vágyadat, hogy amit ifjúkorodban nem szenvedtél el, azt öregkorodban kell elszenvedned. Azután az evangélista, hogy felrázza hallgatóját, hozzáteszi: *Ezt azért mondta, hogy jelezze, milyen halállal dicsőíti meg majd Istent* (Jn 21,19). Nem azt mondta, hogy „meghal”, hanem ezt: *dicsőíti meg majd Istent*, hogy megtudd: Krisztusért szenvedni a szenvedő dicsősége és megtiszteltetése. *Miután ezt mondta, így szólt hozzá: Kövess engem!* (Jn 21,19) Ezzel

ismét Péter gondoskodó voltára és Krisztushoz fűződő igen szoros kapcsolata utal. Ha pedig valaki azt kérdezné, hogyan kapta meg akkor Jakab a jeruzsálemi püspöki széket, azt felelném: Pétert nem ennek a püspöki székeknek, hanem az egész földkerekségnek a tanítójává rendelte. *Péter ekkor megfordult, és látta, hogy követi az a tanítvány, akit Jézus szeretett, aki a vacsorán ráhajolt a keblére; és megkérdezte: Uram, hát vele mi lesz?* (Jn 21,20–21)

2. Miért emlékeztetett bennünket arra, hogy János akkor Jézus mellett feküdt az asztalnál? Nem ok nélkül, és nem is véletlenül, hanem azért, hogy megmutassa, milyen nagy bátorsága lett Péternek a tagadása után. Aki akkor nem mert kérdezni, hanem másra bízta ezt, arra most már a testvérek vezetését is rábízta. Nemcsak azt nem bízta másra, ami őt magát érinti, hanem most már ő intéz kérdést a Mesterhez valaki más érdekében: János hallgat, ő pedig beszél. Ezzel az iránta való szeretetét is megmutatja. Péter ugyanis nagyon szerette Jánost; ez a későbbiekből is nyilvánvaló, de az egész evangéliumon keresztül és az Apostolok cselekedeteiben is megmutatkozik a kettőjük közötti kötelék. Miután tehát Krisztus nagy dolgokat jövendölt neki, rábízta az egész földkerekséget, előre meghirdette vértanúságát, és tanúságot tett arról, hogy a többieknél jobban szereti, Péter Jánost is társául akarta kapni, ezért ezt kérdezte: *Uram, hát vele mi lesz?* (Jn 21,21) Vajon nem ugyanazon az úton halad majd, mint mi? Ahogyan akkor, amikor ő maga nem mert kérdezni, Jánost küldte előre, úgy most viszonozta neki ezt: mivel úgy gondolta, hogy János meg akarja kérdezni, mi történik majd vele, de nincs hozzá bátorsága, magára vállalta a kérdést.

Mit mond erre Krisztus? *Ha azt akarom, hogy ő megmaradjon, amíg eljövök, mit tartozik rád?* (Jn 21,22) Mivel Péter gondoskodón beszélt, és nem akart elszakadni Jánostól, Krisztus megmutatta, hogy bármennyire szereti is őt Péter, az ő szeretetével nem érhet fel. Ezért mondta: *Ha akarom, hogy megmaradjon, mit tartozik rád?* Ezzel arra tanít bennünket, hogy ne méltatlankodjunk, és ne kutassunk kíváncsian semmit azon túl, amit ő jónak lát. Mivel Péter mindig hevesen vetette bele magát az efféle kérdésekbe, Krisztus ismét visszafogta hevesességét, és arra tanította, hogy ezentúl ne kutasson olyasmit, ami nem tartozik rá. Ezért mondta ezt.

Elterjedt tehát a testvérek, vagyis a tanítványok között az a mondas, hogy ez a tanítvány nem hal meg. Pedig Jézus nem azt mondta neki, hogy nem hal meg, hanem ezt:

Ha akarom, hogy megmaradjon, amíg eljövök, mit tartozik rád? (Jn 21,23) Ne gondold, mondja, hogy mindnyájatok dolgait egyformán rendezem el! Azért járt el így, mert egymás iránti ragaszkodásuk ekkor már nem volt időszerű. Mivel az egész földkerekség gondját kellett magukra vállalniuk, többé nem maradhattak egymáshoz kötve, mert ez nagy kárt okozott volna a világnak. Ezért mondja neki: Feladatot bíztam rád; arra figyelj, azt végezd el, azért fáradozz és küzdj! Mi közöd hozzá, ha azt akarom, hogy ő itt maradjon? Te a magad dolgára figyelj, és azzal törődj! Figyeld meg itt is az evangélista minden hiúságtól mentes lelkiületét! Miután elmondta, ami a tanítványok dicsőségére szolgált, helyesbíti is őket, mert nem értették meg pontosan, amit Jézus mondott. *Jézus nem azt mondta, hogy nem hal meg, hanem ezt: Ha akarom, hogy megmaradjon (vö. Jn 21,23).*

Ez az a tanítvány, aki bizonytságot tesz ezekről, és megírta ezeket, és tudjuk, hogy igaz az ő bizonyágtétele (Jn 21,24). Miért mondja ezt egyedül ő, miközben a többiek közül senki sem tesz ilyet? Miért tanúskodik immár másodszor önmaga mellett? Hiszen úgy tűnhet, hogy ezzel gyanút kelt hallgatóiban. Mi ennek az oka? A hagyomány szerint később fogott hozzá az íráshoz, miután Isten erre indította és ösztönözte. Ezért beszél folyton Krisztus iránta való szeretetéről: ezzel arra az okra utal, amely írásra indította. Ezért emlékezik meg róla újra meg újra: hitelt ad elbeszélésének, és megmutatja, hogy az onnan kapott indíttatásra fogott hozzá.

Tudom, mondja, hogy igaz, amit mond. Ha pedig a sokaság nem hisz, a következőkből meggyőződhet róla. Miből? Abból, amit ezután mondott: *De van sok egyéb is, amit Jézus tett, és ha azt mind megírnák egytől egyig, úgy vélem, maga a világ sem tudná befogadni a megírt könyveket (Jn 21,25).* Ebből világos, hogy nem részrehajlásból írtam. Hiszen ennyi esemény közül még annyit sem mondott el, mint a többiek, hanem legtöbbjüket elhagyta; a zsidók ármánykodását, megkövezési kísérleteit, gyűlöletét, gyalázkodását és szidalmait viszont nyilvánosságra hozta, és azt is elmondta, hogy Jézust megszállottnak és csalónak nevezték. Nyilvánvaló tehát, hogy nem részrehajlásból írt. Aki ugyanis kedvezni akar valakinek, annak éppen ellenkezőleg kellene eljárnia: a szégyenletes dolgokat elrejtene, a dicsőségeseket pedig előtérbe állítania. Mivel tehát teljes bizonyossággal írta meg mindezt, nem vonakodik saját tanúságtételét sem előhozni, és arra hív, hogy minden egyes eseményt vizsgáljunk meg és tegyünk próbára. Mi sem szoktuk megtagadni saját tanúságtételünket, amikor szilárdan meg vagyunk győződve arról, hogy igazat mondunk.

Ha pedig mi így teszünk, mennyivel inkább megtehetette ő, aki a Lélek által írt! Hiszen a többi apostol is ezt mondta igehirdetése során: *Mi tanúi vagyunk ezeknek az eseményeknek, és tanúja a Szentlélek, akit azoknak adott Isten, akik engedelmeskednek neki* (ApCsel 5,32). János minden eseménynél jelen volt, a keresztre feszítéskor sem maradt távol, és Jézus őrá bízta anyját. Mindez annak a jele, hogy szerette őt, és hogy mindenről pontos ismerete volt. Ha pedig azt mondta, hogy ilyen sok jel történt, ne csodálkozz! Gondolj annak kimondhatatlan hatalmára, aki véghez vitte őket, és hittel fogadd el kijelentését! Ahogyan nekünk könnyű megszólalnunk, úgy neki éppilyen, sőt, sokkal könnyebb volt véghezvinnie, amit akart. Elég volt csupán akarnia, és minden engedelmeskedett neki.

3. Figyeljünk hát pontosan az elhangzottakra, és ne szűnjünk meg feltárni és alaposan megvizsgálni őket! A velük való folytonos foglalkozásból ugyanis mindig valami többre tehetünk szert. Így tisztíthatjuk meg életünket, így vágathatjuk ki a töviseket. Ilyen ugyanis a bűn és a világi gond: gyümölcstelen és fájdalmat okoz. Ahogyan a tövis bárhol akad is meg az emberben, megszúrja azt, aki megragadja, úgy a világi dolgok is: bárhol ragadod meg őket, fájdalmat okoznak annak, aki szorosan öleli és dédelgeti őket. A lelki dolgok azonban nem ilyenek, hanem a gyöngyhöz hasonlítanak: bármerre fordítod, gyönyörködtetik a szemet. Mondok példákat. Valaki irgalmasságot gyakorolt. Nemcsak az eljövendők reménysége táplálja, hanem az itteni javaknak is örvendezik, mindenütt bizakodó, és mindent nagy bizodalommal tesz. Felülkerekedett egy gonosz kívánságon. Már az ország elnyerése előtt, itt megkapta tettének gyümölcsét, mert dicséretben és csodálatban részesül, mindenki másnál előbb saját lelkiismeretétől. Minden jó cselekedet ilyen; ahogyan a gonosz tettekért is már a gyehenna előtt, itt megbüntet a lelkiismeret.

Ha bűnöd után az eljövendőkre gondolsz, félelem és rettegés fog el akkor is, ha senki sem büntet; ha pedig a jelenlegi következményekre gondolsz, sok el-lenség van, gyanakvás között élsz, és többé azok szemébe sem tudsz nézni, akiket megkárosítottál, de még azokéba sem, akiket nem. A gonosz tettekből ugyanis korántsem merítünk akkora gyönyörűséget, amekkora csüggedést okoznak: lelkiismeretünk hangosan vádol, a kívülállók elítélnék, Isten haragra gerjed, a gyehenna vajúdva készül befogadni bennünket, gondolataink pedig nem nyugszanak. Nehéz, igen nehéz és elviselhetetlen teher

a bűn, minden ólomnál súlyosabb. Aki csak valamennyire is megérzi a súlyát, képtelen akár egy kissé is felemelni a tekintetét, még ha egyébként nagyon érzéketlen is. Így járt Aháb is: bár igen istentelen volt, amikor megérezte a bűn súlyát, leszegett fejjel, megtörtén és meggyötörtén járt. Ezért öltött zsákruhát, és ezért ontotta könnyeit patakokban (vö. 1Kírá 21,27). Ha mi is ezt tesszük, és hozzá hasonlóan gyászoljuk bűneinket, Zákéushoz hasonlóan mi is levethetjük vétkeinket, és mi is részesülhetünk valamiféle bocsánatban (vö. Lk 19,8–9).

Ahogy a daganatok és sipolyok esetében is: ha valaki nem állítja el előbb az odafolyó, a sebet maró nedvet, bármennyi orvosságot tesz is rá, hiába tesz bármit, amíg a baj forrását meg nem fékezte; ugyanígy van velünk is: ha nem tartjuk vissza kapzsiságból kinyúló kezünket, és nem állítjuk el ezt a gonosz áradást, akkor hiába teszünk bármit, még ha alamizsnát adunk is. Amit ugyanis az alamizsna meggyógyított, azt a rátörő kapzsiság elárasztja és tönkreteszi, majd a korábbiánál is rosszabb állapotba juttatja. Hagyjunk fel tehát mások javainak elragadásával, és csak azután gyakoroljunk irgalmasságot! Ha pedig szakadékba taszítjuk magunkat, hogyan lélegezhetnénk fel? Ha ugyanis valaki felülről visszahúzza azt, aki éppen lezuhanni készül (ezt teszi az irgalmasság), egy másik pedig alulról erővel lefelé vonja, az ilyen küzdelemnek nem lesz más eredménye, mint hogy szétszakítják az embert. Hogy tehát ne járjunk így, és az irgalmasság ne hagyjon magunkra és ne távozzon el tőlünk, miközben a kapzsiság alulról lehúzó, könnyítsünk magunkon, és emelkedjünk a magasba!

Így, ha megszabadulunk a rossztól, és az örökkévaló javakért munkálkodva tökéletességre jutunk, akkor elnyerhetjük őket a mi Urunk, Jézus Krisztus kegyelme és emberszeretete által, akivel együtt az Atyaé és a Szentléleké a dicsőség, a hatalom és a tisztelet most és mindenkor és örökkön-örökké. Ámen.